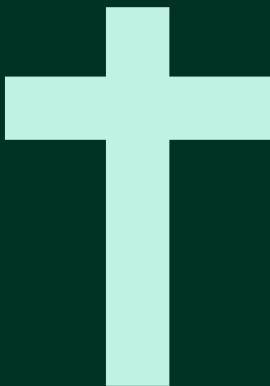


Testamento jaa maa
jitofo-yo Jesucristo



New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande
(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

Testamento jaa maa jito ho-yo Jesucristo

New Testament in Mixtec, San Miguel el Grande

(MX:mig:Mixtec, San Miguel el Grande)

copyright © 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Mixtec, San Miguel el Grande

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Mixteco, San Miguel el Grande [mig], Mexico

Copyright Information

© 1951, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Mixtec, San Miguel el Grande

© 1951 Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022

a7b2e4b3-7fe3-5b8e-b04c-0245065924f9

Contents

Mateo	1
Marcos	58
Lucas	94
Juan	154
Hechos	197
Romanos	255
1 Corintios	279
2 Corintios	302
Gálatas	317
Efesios	325
Filipenses	333
Colosenses	339
1 Tesalonicenses	345
2 Tesalonicenses	350
1 Timoteo	353
2 Timoteo	360
Tito	365
Filemón	368
Hebreos	370
Santiago	388
1 Pedro	395
2 Pedro	402
1 Juan	406
2 Juan	413
3 Juan	414
Judas	415
Apocalipsis	417

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MATEO TU'UN VA'A NI CHAA SAN MATEO

Lista ndasa vai tata Jesucristo

¹ Ya'á kúu lista ndasa vai tata Jesucristo, se'e David, se'e Abraham. ² Abraham ni sá'a-de Isaac. Te Isaac ni sá'a-de Jacob. Te Jacob ni sá'a-de Judá jín ñaní-i. ³ Te Judá ni sá'a-de Fares jín Zara ni kaku chii Tamar. Te Fares ni sá'a-de Esrom. Te Esrom ni sá'a-de Aram. ⁴ Te Aram ni sá'a-de Aminadab. Te Aminadab ni sá'a-de Naasón. Te Naasón ni sá'a-de Salmón. ⁵ Te Salmón ni sá'a-de Booz ni kaku chii Rahab. Te Booz ni sá'a-de Obed ni kaku chii Rut. Te Obed ni sá'a-de Isai. ⁶ Te Isai ni sá'a-de rey David. Te rey David ni sá'a-de Salomón ni kaku chii ña'an ní kuu ñasí'í Urías. ⁷ Te Salomón ni sá'a-de Roboam. Te Roboam ni sá'a-de Abías. Te Abías ni sá'a-de Asa. ⁸ Te Asa ni sá'a-de Josafat. Te Josafat ni sá'a-de Joram. Te Joram ni sá'a-de Uzías. ⁹ Te Uzías ni sá'a-de Jotam. Te Jotam ni sá'a-de Acáz. Te Acáz ni sá'a-de Ezequías. ¹⁰ Te Ezequías ni sá'a-de Manasés. Te Manasés ni sá'a-de Amón. Te Amón ni sá'a-de Josías. ¹¹ Te Josías ni sá'a-de Jeconías jín ñaní-i, ná kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia. ¹² Te ni kuu kivi já kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia, te Jeconías ni sá'a-de Salatiel. Te Salatiel ni sá'a-de Zorobabel. ¹³ Te Zorobabel ni sá'a-de Abiud. Te Abiud ni sá'a-de Eliaquim. Te Eliaquim ni sá'a-de Azor. ¹⁴ Te Azor ni sá'a-de Sadoc. Te Sadoc ni sá'a-de Aquim. Te Aquim ni sá'a-de Eliud. ¹⁵ Te Eliud ni sá'a-de Eleazar. Te Eleazar ni sá'a-de Matán. Te Matán ni sá'a-de Jacob. ¹⁶ Te Jacob ni sá'a-de José, yii María, ña'an-ún ni skáku-ña Jesús, I'á nání Cristo. ¹⁷ Súan vai taká tata. Ondé Abraham te onde David ío uxí kuun tatá. Te onde David te onde kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia ío uxí kuun tatá. Te onde kuangoyo fuerza-i ñuu Babilonia te onde ni kaku Cristo, suni ío uxí kuun tatá.

Kivi ní kaku Jesucristo

¹⁸ Te kivi ní kaku Jesucristo súan ni io. Náa-ya, María, ja á ni kunda tu'un ja tánda'a-ña jín José, te onde ná té ketá'an-ga-ña jín-de, te ni juku'un se'e-ña ní sá'a Espiritu Santo. ¹⁹ Te José, yii-ña-ún, ñin chaá va'a kúu-de. Te tú ní kuní-de sándiva'a-de jín-ña, chii sua kuní-de xndóo sa'í-de-ña. ²⁰ Te nini súan nákani ini-de, te ni chaá-ni ñin ndajá'á máá Tatá nuu-dé ni ka'an-ya jín-de jín jáni: José, se'e David, ma yú'ú-ro kuáka-ró ñasí'í-ro María, chi ja ñú'un chii-ña jián, onde nuu máá Espiritu Santo vai. ²¹ Te skáku-ña ñin se'e yí. Te skúnání-ró-i Jesús. Chii máá-i,

nama-i taká ñayivi ká'io kuachi, áchí-ya. ²² Súan ni kuu taká ya'á, nává'a ná skíkuu tu'un ni ka'an máá Tatá jín cháa ni jani tu'un-ya: ²³ Koo ñn ña'an jáá. Te juku'un se'e-ña. Te skáku-ña ñn se'e yí. Te kunání-i Emmanuel (ja kuní ka'an: Jín máá-yó ndújín Dios). Achí. ²⁴ Te ni nata'u núu José. Te ni ndukoo-de. Te ni sá'a-de natu'un ni tá'ú tíñu ndajá'a máá Tatá nuu-dé. Te ni jaka-de ñasí'i-de. ²⁵ Te tú ní kixí-de jín-ña, onde ni kaku se'e yí núu-ña. Te ni skúnání-de-i Jesús.

2

Chaa ndíhí jín tíñuú xíní

¹ Te ni kaku Jesús iní ñuu Belén ndañúu Judea. Te kivi-ún tá'ú tíñu rey Herodes. Yúan-na te yaku chaa ndíhí, ni kikoyo-de ichi nú kána ndikandii. Te ni jakoyo-de ñuu Jerusalén. ² Te ni kaka'an-de: Ndénu kándeey rey ñayivi judío ja ní kaku. Chi ni kajini-ri tíñuú xíní-i ja ní kenda ichi núu kána ndikandii. Te vai koyo-ri ja chíñú'ún-rí-i, áchí-de. ³ Te rey Herodes, ni jini tu'un-de tu'un-ún. Te ni yu'ú-de, onde jín taká ñayivi ñuu Jerusalén. ⁴ Te ni nastútú-de taká sutu ñá'nu jín taká chaa káchaa tutu iní ñuu. Te ni jika tu'ún-de chaa-ún nú ndénu kaku Cristo. ⁵ Te máá cháa-ún, ni kakachi-de nuu rey: Iní ñuu Belén ndañúu Judea, chi nuu tutu ja ní chíso cháa ni jani tu'un-ya, yóso súan: ⁶ Te róo ñuu Belén ndañúu Judá, na tú lúli-ga-ro núu cháa kakuñá'nu ñuu Judá, chi iní-ro kenda ñn I'a tá'ú tíñu nuu-yo. Te koto-ya ñayivi ñuu-ri Israel, áchí tutu. ⁷ Yúan-na te Herodes, ni kana sa'í-de xini cháa ndíhí-ún. Te ni ni'in vá'a-de tu'un ndé kivi ní kenda tíñuú xíní-ún. ⁸ Te ni táji-de chaa-ún kaja'an-de ñuu Belén. Te ni ka'an rey: Kuángoyo-ní yúan, te kaka tu'ún vá'a-ní siki súchí lúli-ún. Te ní ni kajini-ní nuu-í, te kastu'ún-ní nuu-ná nává'a suni ná kichiñú'ún-ná-i, áchí rey. ⁹ Te súan ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an rey. Te kaja'an-de. Te máá tíñuú xíní já ní kajini-de ichi núu kána ndikandii, yoxnúú-tí nuu-dé onde ni jaa-ti núu kátuu súchí lúli-ún. Te yúan ni jukuíñi-ti. ¹⁰ Te nuu ní kajini-de tíñuú xíní-ún, te ni kakusi xáan iní-de. ¹¹ Te ni kivi koyo-de iní ve'e. Te ni kajini-de nuu súchí lúli-ún jín náa-i María. Te ni kajukuíñi jítí-de nuu-í. Te ni kachiñú'ún-de-i. Te ni kajuña-de janu-dé. Te ni kasoko-dé oro, jín súsia kutú, jín súsia uá nuu-í. ¹² Te ni kaskóto jani-de. Te ni jini-de ja tú no'on-de nuu Herodes. Yúan ingá ichi káno'on-de ñuu-de. ¹³ Te kaja'an-de. Yúan-na te ñn ndajá'a máá Tatá, ni skóto-ya José nuu kixí-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchí lúli jián jín náa-i, te ki'in-ro onde ñuu Egipto. Te kunchaa-ro yúan onde kastu'ún-rí nuu-ro. Chi a yani nandúkú Herodes súchí lúli jián já ká'ni-dé-i. Achí.

14 Te José, *n*i nata'u núu-dé. Te *n*i ndukoo-de. Te *n*i ki'in-de suchí lúli jíin náa-i kája'an ñúú-de onde ñuu Egipto. 15 Te *n*i kandee-de yúan onde *n*i ji'i Herodes. Te *n*i skíkuu tu'un *n*i ka'an máá Tatá jíin cháa *n*i jani tu'un-ya: Onde ñuu Egipto *n*i kana-ri Se'e-ri vai-i, áchí.

Ja ní kaja'ni-dé suchí yí lúli

16 Yúan-na te Herodes *ja* ní jini-de *ja* súan *n*i kasákátá cháa ndíchí núu-dé, te *n*i kití xaan iní-de. Te *n*i tájí-de soldado kája'an. Te *n*i kaja'ni táká suchí yí lúli úu kuia jíin já lúli-ga ká'io-i iní ñuu Belén jíin táká ndañúu, nátu'un *n*i ni'in vá'a-de tu'un kiví ní ka'an cháa ndíchí-ún jíin-de. 17 Yuán ní skíkuu tu'un *n*i ka'an Jeremías cháa *n*i jani tu'un Dios, chi *n*i ka'an-de: 18 Iní ñuu Ramá *n*i jini so'o-ri *ja* kánda'i te kánde'e kó'ó. Raquel, ndé'e-ña já sé'e-ña. Te tú kuní-ña ndúsi iní-ña, chi *n*i ndi'i-i, *n*i kanaa. Achí. 19 Te vásá ní ji'i rey Herodes. Te ñn ndajá'a máá Tatá, *n*i skóto jani-ya José onde nuu kánde-de ñuu Egipto. 20 Te *n*i ka'an-ya jíin-de: Ndukoo, te ki'in-ró súchí lúli jíin náa-i, te no'on-ro ñúu Israel kunchaa-ro, chi a *n*i kaji'i *ja* kákuu ka'ni súchí jíin núu. Achí. 21 Yúan-na te *n*i ndukoo-de. Te *n*i ki'in-de suchí lúli-ún jíin náa-i. Te kuano'on-dé ñuu Israel. 22 Te *n*i ni'in-dé tu'un *ja* Arquelao tá'ú tíñu iní ñuu Judea, *n*i jukuiñi-de nuu táa-de Herodes. Te *n*i yu'ú José ki'in-de yúan. Te Dios, *n*i skóto jani-ya José. Yuán kuá'an-de ñn ndañúu Galilea. 23 Te *n*i jaa-de ñn ñuu nání Nazaret. Te yúan *n*i kanchaa-de. Te *n*i skíkuu tu'un *n*i kaka'an cháa *n*i kajani tu'un Dios: Cháa ñuu Nazaret kunáni-yá, áchí.

3

Juan, cháa skuánducha

1 Te *j*ika kiví ní cháa Juan cháa skuánducha kándii-de nuu ñú'un té'é ndañúu Judea. Te *n*i jani-de tu'un. 2 Te *n*i ka'an-de: Nakani iní jíná'an-ró, chi a yani koo ñuu nátu'un andíví, áchí-de. 3 Chi sikí cháa yá'a *n*i ka'an Isaías, cháa *n*i jani tu'un Dios onde sáa: ñn ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máá Jító'o-yo, te sándóo-ró íchi-yá. Achí. 4 Te sa'ma ní ñu'un Juan, *n*i kuu ixi camello. Te *n*i nu'ni ñn sánchijí ñii chíi-de. Te ndeyu ní yee-dé *n*i kuu ndikuá'yú jíin ndúxi yokó. 5 Yúan-na te ñayivi ñúu Jerusalén jíin táká ñayivi ñúu Judea jíin táká ñayivi yúñúu Jordán, *n*i kenda koyo-i nuu-dé. 6 Te *n*i skuánducha-dé-i iní yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuachi-i yúan. 7 Te *n*i jini-de *ja* vái koyo kua'a cháa fariseo jíin cháa saduceo nuu skuánducha-dé-ún. Te *n*i ka'an-de jíin: Se'e koo kákuu-ró. Ndéja ní kastá'an nuu-ro já kúnu-ró kóto-ró juicio *ja* cháa. 8 Núsáa te sá'a-ró tíñu *ja* á *n*i nakani iní-ro-ún.

⁹ Te ma káni inĭ-ro ká'an-ro: Abraham kúu táa-yo. Chĭ ká'an-rĭ jĭn-ró já kúu-ni sá'a Dios ja táka yuŷ yá'a nduu se'e Abraham. ¹⁰ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xitĭ yúnu ondé yo'o. Te taká yunu já tú kúun nde'e vá'a, xitĭ te kĭvi nuŷ ñú'un. ¹¹ Ko I'a vaĭ ichi yatá-rĭ, ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu. Te tú kuñá'nu-rĭ kundiso-rĭ ndiĵan-yá. Máa-yá skuánducha-yá róo jĭn Espĭritu Santo jĭn ñú'un. ¹² Te tĭin-ya pala chíxí'ú trigo. Te xndéché-yá te nastútú-yá trigo ndĭvi inĭ yaka-ya. Te ka'mu-ya paja-ún nuŷ ñú'un ja má ndá'va kuti-gá, áchĭ Juan.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

¹³ Yúan-na te nĭ kenda Jesús inĭ ñuu Galilea. Te nĭ chaŷ-ya yúcha Jordán nuŷ Juan náva'a skuánducha-dé-ya. ¹⁴ Ko Juan, tú ní kuní-de, chĭ nĭ ka'an-de jĭn-yá: Sua kánúú já skuánducha máa-ní náá, naja vái-ní nuŷ-ná núsáá, áchĭ-de. ¹⁵ Ko nĭ ka'an Jesús jĭn-de: Vina te sá'a-ró, chĭ súan kánúú skĭkuu-yó táka tiñu va'a, áchĭ-ya. Yúan-na te vásá ní skuánducha-dé-ya. ¹⁶ Te nuŷ ní kuu nĭ janducha Jesús, te nĭ nana-ni-ya inĭ nducha. Te nĭ nuña andĭví. Te nĭ jinĭ-ya Espĭritu Dios júngava vaĭ nátu'un paloma. Te nĭ jinŷ siki-yá. ¹⁷ Te nĭ kenda ĩn tu'un ichi ándĭví ní ka'an: Ya'á kúu Se'e-rĭ ja kúndá'ú inĭ-rĭ-i, te kúsĭ inĭ-rĭ jĭn-i, áchĭ.

4

Siki já ní jito nchaŷ tá'an kui'na jĭn-yá

¹ Yúan-na te nĭ jaŷ Jesús onde nuŷ ñú'un té'é ní sá'a Espĭritu, náva'a koto nchaŷ tá'an kui'na jĭn-yá. ² Te uŷ xiko ndúú, uŷ xiko ñúú, nĭ ĩo ndicha inĭ-ya. Yúan-na te vásá ní jĭ'i-ya sóko. ³ Te nĭ jaŷ kui'na ní jito nchaŷ tá'an jĭn-yá. Te nĭ ka'an jĭn-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te ka'an jĭn yúu yá'a ná ndúu staa, áchĭ. ⁴ Te nĭ ka'an-ya jĭn: Yóso núu tutú: Nasu máni máá staa kée cháa te kuchaku-de, chĭ suni kánúú tú'un ká'an Dios, áchĭ-ya. ⁵ Yúan-na te kui'na-ún, kua'an jĭn-yá máá ñúu ĩi. Te yúan nĭ kaa jĭn-yá xinĭ torre ve'e ĩi. ⁶ Te nĭ ka'an jĭn-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, te súngava-ró máa-ró ondé nuŷ ñú'un, chĭ yóso núu tutú: Tájĭ-yá ndajá'a-yá kii siki-ro, te kunu nchaŷ-ya róo náva'a tú stuĭ-ró já'a-ro núu yúu, áchĭ. ⁷ Te nĭ ka'an tuku Jesús jĭn kui'na-ún: Suni yóso-gá nuŷ tutú: Ma kóto nchaŷ-ro máá Tatá-ro Dios, áchĭ-ya. ⁸ Te inga jĭnu nĭ jaka kui'na-ún-ya kuá'an jĭn-yá xinĭ ĩn yuku súkún xaan. Te nĭ stá'an taká ñuu luu ní ñúyĭvi núu-yá. ⁹ Te nĭ kachĭ jĭn-yá: Taká ñuu yá'a kuá'a-rĭ nuŷ-ro nú jukuiñĭ jí-tí-ró te chíñú'ún-ró rúu, áchĭ. ¹⁰ Yúan-na te nĭ kachĭ Jesús jĭn kui'na-ún: Satanás, kuxio kuá'an, chĭ yóso núu tutú: Chíñú'ún-ró máá Tatá Dios máa-ró, te nuŷ máá ĩn-ni-ya kuátĭñu-ró, áchĭ-ya. ¹¹ Yúan-na te nĭ kuxio kui'na-ún

kua'an. Te ni chakoyo ndajá'a ándíví ní kajatíñu nuu-yá. ¹² Te nuu ní jini tu'un Jesús ja kánde Juan vekaa, te kuano'on-yá ñuu Galilea. ¹³ Te ni xndóo-ya ñuu Nazaret. Te ni jaa-ya ñuu Capernaum. Te ñuu-ún ncháá yani yu'u mar ma'ñú ñuu Zabulón jín ñuu Neftalí. Te ni kanchaa-ya yúan, ¹⁴ Náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an Isaías cha ni jani tu'un Dios: ¹⁵ Ñuu Zabulón jín ñuu Neftalí ichi núu mar inga lado yucha Jordán, kúu ñuu Galilea ñayivi sín nación. ¹⁶ Te ñayivi-ún káxiukú-i ñuñáa, te ni kajini-i in luz ká'nu. Te ni kundijin nuu ñayivi kákuñi naa, áchí-de.

Ndasá ni kejá'a Jesús jáni-ya tú'un

¹⁷ Onde sáa ní kejá'a Jesús jáni-ya tú'un: Nakani iní jíná'an-ró, chí a yani koo ñuu nátu'un andíví, áchí-ya. ¹⁸ Te jika Jesús yu'u mar Galilea kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu tá'an ñani, in Simón ja nání-de Pedro, te inga Andrés ñani-de. Te káskuíta ka'nu-de ñunu-dé iní mar. Chí cha kátin tiyáká kákuu-de. ¹⁹ Te ni ka'an-ya jín-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-rí róo cha tin ñayivi, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te ni kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te ni kandikin-de-ya. ²¹ Te ni ja'a-ya yúan kua'an-ya. Te ni jini-ya núu úu-ga tá'an ñani, Jacobo se'e Zebedeo, jín ñani-de Juan. Te ká'in-de iní barco jín táa-de Zebedeo, kánaku'ni-de ñunu-dé. Te ni kana-ya xiní-dé. ²² Te cha-ún, ni kaxndóo-ni-de barco jín táa-de. Te ni kandikin-de-ya. ²³ Te ni jika kuu Jesús ní ñuu Galilea, ni stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga máa-de. Te jáni-ya tú'un ja koo ñuu Dios. Te násáva'a-ya táka ñayivi káku'u jín táka nuu ú'u-i. ²⁴ Te ni jicha tu'un-ya kuá'an ní ñuu Siria. Te nuu-yá ni kákinchaka-i taká ñayivi káku'u. Ñayivi káta'an tini nuu kué'e, jín táka ñayivi káyaji ní'ni, jín ja tá'an tachí káni, jín ja jí'í yí'í, jín ja ndúyúnú, ndi'i-i, ni násáva'a-ya-í. ²⁵ Te kua'a ñayivi ñuu Galilea, jín ñuu Decápolis jín ñayivi ñuu Jerusalén, jín ñuu Judea, jín ñuu inga lado yucha Jordán, ni kandikin-i-ya.

5

Tu'un ni stá'an-ya onde nuu yúku

¹ Te ni jini-ya núu ñayivi kuá'a. Te ni kaa-ya kuá'an-ya yúku. Te ni jungoo-ya. Te cha káskuá'a jín-yá, ni jakoyo-de nuu-yá yúan. ² Te ni stá'an-ya tú'un yá'a nuu-dé:

Tu'un xáan ndatu

³ Xáan ndatu ñayivi káta'an ndá'ú iní añú-i, chí kuu kivi-i iní ñuu Dios nátu'un andíví. ⁴ Xáan ndatu ñayivi kánde'e, chí ndusi iní-i sá'a-ya. ⁵ Xáan ndatu ñayivi vítá iní, chí ni'in-í ní ñuyivi kúu ta'u-í. ⁶ Xáan ndatu ñayivi kákuu xaan iní-i

skíkuu-i taká tiñu ndaa, ch̄i kuu ja kákun̄i-i. ⁷ Xáán ndatu ñayivi kákundá'ú in̄i tá'an, ch̄i suni ni'in-í tu'un kundá'ú in̄i. ⁸ Xáán ndatu ñayivi ndóo in̄i añú-i, ch̄i kun̄i-i nuu Dios. ⁹ Xáán ndatu ñayivi kánasaman̄i tá'an, ch̄i kunání-i se'e Dios. ¹⁰ Xáán ndatu ñayivi kájika jínu sik̄i já kásá'a-i tiñu ndaa, ch̄i kuu kivi-i in̄i ñuu Dios nátu'un andíví. ¹¹ Xáán ndatu máá-ró jíná'an-ró nú káka'an ndiva'a-i jín-ró te káchindik̄in-i róó te kákaj̄i-i róó sik̄i rúu vasa tú kuachi-ró. ¹² Sīi xáan kóo in̄i-ro, ch̄i ká'nu xaan tá'u-ro ío onde andíví. Ch̄i súan ni káchindik̄in-i cháa ni kajani tu'un Dios ni kikoyo xna'an-ga vásá róó.

Chaa nátu'un ñii, jín luz

¹³ Máá-ró kákuu nátu'un ñii ñuyívi. Ko nú ñii-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a inga jínu. Tuká tiñu kuti, ch̄i sua kacha-ro kí'in te kuañu-i sik̄i. ¹⁴ Máá-ró kákuu nátu'un luz ñuyívi. In ñuu kánde xini yúku, ma kúu kundee sa'í. ¹⁵ Ni tú skuikín-ro in̄i yiti te chindee-ró kayú ch̄i nundóo, ch̄i sua kundii nuu candelero te stúun nuu já káxiukú in̄i ve'e. ¹⁶ Súan stá'an-ro luz máá-ró núu taká ñayivi, náva'a ná kun̄i-i tiñu va'a kásá'a-ró, te ná nákana jaa-i máá Táa-ro já kánchaa-ya onde andíví.

Sik̄i tú'un ley aná'an jín tú'un Jesús

¹⁷ Ma káni in̄i-ro jíná'an-ró já vai-ri xnáa-rí ley jín cháa ni kajani tu'un Dios. Na tú vai-ri xnáa-rí ch̄i sua skíkuu-ri. ¹⁸ Chi jandáa ká'an-ri jín-ró: Onde kivi náa ándíví jín ñuyívi, ni in jota te ni in punto ma náa kúti núu tutú ley onde nú tú skíkuu taká tu'un ká'an ley. ¹⁹ Te nú in cháa tú jándatu-de nuu in tu'un tá'ú tiñu yá'a, vasa tu'un lúli kúu, te nú stá'an-de nuu sáva-ga ñayivi sá'a-i súan, cháa-ún kuu-de nátu'un in mozo lúli in̄i ñuu Dios nátu'un andíví. Ko nú sua jándatu-de te stá'an-de, yúan-na te kuu-de in cháa kúná'nu onde in̄i ñuu Dios nátu'un andíví. ²⁰ Ch̄i a ká'an-ri jín-ró: Nú tú va'a-ga koo tiñu ndaa kásá'a máá-ró vásá tiñu kásá'a cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, te ma kivi kuti-ro in̄i ñuu Dios nátu'un andíví.

Sik̄i tú'un ísiki ncháa tá'an

²¹ A ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jín cháa aná'an: Ma ká'ni-ro ndíyi, te nani cháa nú ka'ni-dé ndíyi, te kí'in-de nuu justicia. ²² Ko ruu, ká'an-ri jín-ró: Nú in cháa kití in̄i-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu justicia. Te nú in cháa ka'an ndiva'a-de nuu ñaní-de, ná kí'in-de nuu junta. Te nú in cháa ka'an-de: Róo tasi, achi-de, ná kí'in-de juicio infierno. ²³ Ko nú kándá'a-ró já sokó-ro ní cháa-ro jín núu altar, te nú yúan ni nuku'un in̄i-ro já jito u'u ñani-ro róó, ²⁴ Te skéndo-ró já sokó-ro-ún nuu altar yúan, te kí'in-ro te nduman̄i-ro jín

ñaní-ro xna'an-ga. Yúan-na te vásá cháa-ro te soko-ro. ²⁵ Yachi ndatu'ún vá'a-ró jíin cháa jíto u'u róó nini ká'jin-ró jíin-de ichi. Chì nú túu, te kuá'a-de róó nuu juez. Te juez kuá'a-de róó nuu policía, te kundee-ró vékaa. ²⁶ Te jandáa ká'an-ri jíin-ró já má kenda kuti-ro yúan, onde nú tú chunáa-ro táká centavo. ²⁷ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya sáa: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró. ²⁸ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró, nú ndé'é ñin cháa nuu ñin ña'an já kusú-de jíin-ña kuní-de, yúan-na te a ni ísiki ncháa tá'an-de jíin ña'an-ún iní añú-de. ²⁹ Te nú nduchi-ro lado vá'a-ró kuní skívi róó nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Chì va'a-ga ja náa ñin nduchi-ro, nasu já kóo ndi'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³⁰ Te nú nda'a vá'a-ró kuní skívi róó nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Chì va'a-ga ná náa ñin nda'a-ro nasu já kóo ndi'i yiki kúñu-ró kí'in nuu infierno. ³¹ Te suni onde sáa ní ka'an: nú ndéja kuní xndóo ñasíí, te ná kuá'a tutu ndúsñin nuu-ña. ³² Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: nú xndóo ñin cháa ñasíí-de, ko nasu já tiní iní-ña, yúan-na te sá'a-de ja ísiki ncháa-ña-de. Te nú ñin cháa, natanda'a-dé jíin ñá'an-ún, te ísiki ncháa-de tá'an-de.

Siki tú'un káka'an téyí

³³ Te suni ni jini so'o-ró tú'un ni ka'an-ya jíin cháa aná'an: ma ká'an ni'in-ró chì skíkuu-ró táká tu'un ni kee yu'u-ro núu Dios. ³⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma ká'an téyí kúti-ro, ni siki ándívi, chì silla Dios kúu. ³⁵ Ni siki ñúyívi, chì teyu nuu káxndíi ja'a-yá kúu. Ni siki ñúu Jerusalén, chì ñuu máa Rey ñá'nu kúu. ³⁶ Te suni ma ká'an ni'in-ró siki xiní-ro, chì ma kúu sá'a kuti-ro já ndúu kuíjin xí ndúu túún ñin ixi-ro. ³⁷ Ko ka'an-ro: Vee táa, túu táa, achí-ro, chì nú skáa-ga-ro ká'an-ro, tu'un káñáa kúu. ³⁸ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an-ya jíin cháa aná'an: Nduchi jíin ndúchi, te nu'un jíin nú'un ñakunáa, áchí. ³⁹ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Ma kasú-ro núu cháa ñáa. Chì nú ndé cháa kuní-de stují-dé yiki núu-ro lado vá'a, te suni kuá'a-ró ingá lado ná stují-dé. ⁴⁰ Te nú ndé cháa kuní kanaá jíin-ró, te kuancháa-de sa'ma-ro, te suni kuu kuá'a-ró tikachi-ró núu-dé. ⁴¹ Te nú ndé cháa skáka-de róó ñin kilómetro, te kaka-ró úu jíin-de. ⁴² Cháa jikán nuu-ro, nuu-dé kuá'a-ró. Te cháa kuní kí'in núu-de nuu-ro, ma sásá'an-ró kuá'a-ró núu-dé.

Ndasa kánúu kúmani-yo jíin cháa kájito u'u yóó

⁴³ Ni kajini tu'un-ró já ní ka'an sáa: Kundá'ú iní-ro tá'an-ró, te koto u'u-ro cháa jíto u'u róó, áchí. ⁴⁴ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró: Kundá'ú iní-ro cháa kájito u'u róó. Te ka'an va'a-ró jíin cháa káka'an siki-ro. Te sá'a va'a-ró jíin cháa kákiti iní nuu-ro. Te kakan ta'u-ro já'a cháa ká'an ndivá'a jíin-ró te káchindikín róó.

45 Náv̄a'a ná kúu-ró sé'e máá Táa-rō já kánchaa-yā ándiví, chí máá-yá já'a-yā ndíkandii sikí ñáyivi ñáá jíin sikí ñáyivi vá'a. Te skúun-yā saú sikí ñáyivi kásá'a tiñu va'a jíin sikí ñáyivi kásá'a tiñu ñáá. 46 Chí nú manj-rō jíin cháa manj jíin-ró, naún ní'in-rō. Á tú suni súan kásá'a cháa xíní. 47 Te nú máni ñani-rō ká'an luu-ró jíin, te naún sá'a-ga-rō núsáá. Á tú suni súan kásá'a cháa síin nación. 48 Núsáá te ná síyija va'a-ró máá-ró jíná'an-ró, nátu'un ío va'a máá Táa-rō kánchaa-yā ándiví.

6

Cuenta caridad

1 Koto va'a-ró máá-ró. Ma sá'a ndijin-rō táká tiñu va'a-ró náv̄a'a nde'é ñáyivi núu-rō, chí nú súan te tú na ta'u-rō kuá'a máá Táa-rō já kánchaa-yā ándiví. 2 Te nú sá'a-ró caridad, ma tiví-rō corneta nátu'un cháa uu xini káxiukú-de iní ve'e sinagoga jíin núyá'u. Chí súan kásá'a-de náv̄a'a nakana jaa-i-de. Ko jandáa ká'an-ri jíin-ró já á ni kani'in-dé ta'u-dé. 3 Ko nú sá'a-ró caridad, ma kuní nda'a vésé-ró naún sá'a nda'a vá'a-ró, 4 Náv̄a'a sá'a sa'í-rō caridad-ún. Chí máá Táa-rō, jini-yā já ní sá'a sa'í-rō. Yúan-na te ma'ñú táká ñáyivi te kua'a-yā tá'u kúu-ró.

Ja jikán ta'u-yo jíin Padre Nuestro

5 Te nú jikán ta'u-rō, te ma sá'a-ró nátu'un cháa uu xini. Chí máá-de, kákusi iní-de kakan ta'u-dé iní ve'e sinagoga jíin jiki yá'ya náv̄a'a ná kuní ñáyivi núu-dé. Ko jandáa ká'an-ri jíin-ró ja á ni kani'in-dé ya'u-de. 6 Ko róo nú jikán ta'u-rō, ndivi iní ve'e-ró te kasu-rō yúxé'é-ró. Te kakan ta'u-rō nú máá Táa-rō já kánchaa sa'í-yā. Chí máá Táa-rō, jini-yā já súan sá'a sa'í-rō. Yúan-na te ma'ñú táká ñáyivi te kua'a-yā tá'u kúu-ró. 7 Te nú jikán ta'u-rō, ma kée xió kuiñi-rō ká'an-rō nátu'un kásá'a cháa síin nación, chí kájani iní-de ja súan ná'an ká'an-de, te vásá jini so'o-yā. 8 Núsáá te ma sá'a-ró nátu'un kásá'a máá-de. Chí Táa-rō, a jini-yā naún ndatíñu kánandi'i-ró ondé té cha'an-ga kakan-rō núu-yá. 9 Núsáá te sua kakan ta'u máá-ró: Táa máá-ná ja kánchaa-ní onde ándiví, ná nakana jaa-ná ní jíin sí'ví-ní. 10 Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ní tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an iní máá-ní, nátu'un ío iní ándiví suni súan ná kóo iní ñuyivi yá'a. 11 Staá káyee-ná taká kivi, kua'a-ní nuu-ná vina. 12 Te nátu'un kásá'a-ná tuká'nu iní-ná nuu ñáyivi kásá'a falta nuu-ná, suni súan sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu-ná ja sá'a-ná falta nuu-ní. 13 Te ma skivi-ní náá koto nchaa-i náá, chí sua nama-ní náá nuu kini nuu kuí'a. Chí máá-ní kúu I'a tá'ú tiñu, te tñin-ní fuerza, chí kúñá'nu-ní ní káni. Súan ná kóo. Amén. Achí-rō.

14 Chì nú sá'a-ró túká'nu inì nuu ñáyivi kásá'a falta jíin-ró, te suni súan máá Táa-ro ondé andívi sá'a-ya túká'nu inì nuu falta máá-ró. 15 Ko nú tú sá'a-ró túká'nu inì nuu ñáyivi kásá'a falta jíin-ró, te suni súan máá Táa-ro ondé andívi ma sá'a-ya túká'nu inì nuu falta-ro.

Tu'un kondicha inì-yo

16 Ko nú ká'io ndicha inì-ro, te ma sá'a-ró natu'un kásá'a chaá uú xinì já kájito xíi-de. Chì máá-de kástují-dé nuu-dé náva'a stá'an-de máá-de nuu ñáyivi ja ndichá inì-de. Chì jandáa ká'an-ri jíin-ró já á nì kani'in-dé ya'u-de. 17 Ko máá-ró, nú ndicha inì-ro, te chí'i-ró aceite xinì-ro te nakiti nuu-ro, 18 Náva'a tú stá'an-ro máá-ró núu táká chaá ja ndichá inì-ro, chí nuu máá Táa-ro já kánchaá sa'í-ya stá'an-ro máá-ró. Te máá Táa-ro já ndé'é sá'í-ya, kuá'a-ya yá'u-ró kunì taká ñáyivi.

Ndasa kaya yaji

19 Ma kayá-ro yají-ro iní ñuyívi yá'a, chí chaá tikixin te kana si'in yóó, te tiví. Te suni kuu kivi ñakuí'ná te sakuí'ná kí'in jíin. 20 Ko kaya-ro yají-ro ondé andívi, chí yúan ma kúu chaá tikixin te ni ma kúu kana si'in yóó já stívi. Te yúan ni ma kúu kivi ñakuí'ná já sakuí'ná kí'in jíin. 21 Chì nuu kándeé yaji-ro, yúan kúu nuu kuitú inì-ro jíin. 22 Lámpara yiki kúñu kúu nduchi. Te nú nduchi-ro ío va'a, ní-ni yiki kúñu-ró ndíi ncháa. 23 Ko nú nduchi-ro káñáa, te ní-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. Súan ío te nú luz náva'a-ró kúu ñu'un tuún, nasaa-ga ñuñáa kóo núsáa. 24 Ni ñin mozo ma kúu kuatíñu-de nuu úu jito'o. Chì kitì inì-de nuu ñin te kumani-dé jíin ingá, xí kuándatu-de nuu ñin te sanì'in inì-de nuu ingá. Ma kúu kuatíñu-ró núu Dios jíin núu tú'un kúká.

Ma nákani inì-yo sikí já kúchaku-yo

25 Núsáa te ká'an-ri jíin-ró: Ma nákani inì-ro sikí já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, xí nú ndasa ko'o-ró, ni sikí yíki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. A tú kánúú-gá vida-ro vása já kée-ro, te yiki kúñu-ró vása sá'ma-ro náún. 26 Nde'é-ró tísaa andívi tú jítu-tì, ni tú nástútú-tì, ni tú náchiva'a-tì inì yaka-tì. Chì máá Táa-ro andívi skée-ya-tì. Á tú kánúú-ga-ro vása kiti-ún. 27 Ko ndé róó ja súan nákani inì-ro te á kuu chísó-ga-ro máá-ró ñin yíkí náún. 28 Naja kánakani inì-ro sikí sá'ma. Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táú. 29 Ko ká'an-ri jíin-ró, ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaan-dé, ni tú ní kúu ku'un-de ñin sa'ma súan natu'un ita-ún. 30 Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñu'un, naga nì kuu ja má skúnamá-ya róó te naja tú kákandíja va'a-ró.

³¹ Núsáá, te ma nándi'i iní-ro, ndasa kee-yo, xí ndása ku'un-yó, achi-ro. ³² Chi ñáyivi siin nación kándúkú táká ndatíñu jian. Ko máá Táa-ro ondé andíví, a jiní-ya já kánandi'i-ró táká ndatíñu yá'a. ³³ Ko kánúú-gá ja ndúkú ndéé-ró kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te sá'a-ró tíñu ndaa nátu'un sá'a máá-ya. Yúan-na te kua'a-ga-ya táká ndatíñu-ún nuu-ro. ³⁴ Núsáá te ma nákani iní-ro já kuu yuchaan, chi yuchaan te nakani iní-ro jíin túndó'o-ún. Chi vina kuu vina te yuchaan kuu yuchaan.

7

Ma nákuḡndíi sikí tá'an

¹ Ma nákuḡndíi-ró sikí ñáyivi, náva'a ma nákuḡndíi-i sikí máá-ró. ² Chi nátu'un nákuḡndíi-ró sikí ñáyivi-ún, suni súan nakuḡndíi-i sikí máá-ró. Chi jíin kú'a ja káchikua'á-ro, suni nakukua'á-ro. ³ Te naja ndé'é-ró já kándeé m'ín ndúchi ñaní-ro. A tú nákani iní-ro já ñin vitu kándeé nduchi máá-ró. ⁴ Naja ká'an-ro jíin ñaní-ro: Kundatu, ná táva-rí m'ín kándeé nduchi-ro, te tú nákani iní-ro já kándeé ñin vitu ndúchi-ro náún. ⁵ Chaa uu xini, xna'an-ga tava-ro vitu kándeé nduchi máá-ró. Yúan-na te kuu ndé'é vá'a-ró te tava-ro m'ín kándeé nduchi ñaní-ro. ⁶ Ma kuá'a-ró ndatíñu ii núu tí'ina jíná'an-ti, ni ma skána-ró perla-ro núu kini jíná'an-ti. Chi nú súan te kuañu-ti sikí, te naxió káva-ti íchi núu-ro te chuxíní-ti róó.

Kakan-yo núu-ya te ni'in-yo

⁷ Kakan, te kua'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ⁸ Chi chaa jikán, te kii nuu-dé. Te chaa ndúkú, ní'in-dé. Te chaa ká'an, te núña ve'e kivi-de. ⁹ Ndé ñin róó, nú se'e-ró jikán-i ñin staa núu-ro, te kua'a-ró ñin yuu núu-í náún. ¹⁰ Xí nú jikán-i ñin tiyáká te kua'a-ró ñin koḡ núu-í náún. ¹¹ Te nú róó, vasa chaa ñáá kákuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró ndatíñu va'a nuu sé'e-ró, naga máá Táa-ro já kánchaa-ya ándíví, ja má kuá'a-ya ndatíñu va'a nuu chaa jikán nuu-ya núsáá. ¹² Núsáá te táká tiñu ja kuní-ro já sá'a ñáyivi jíin-ró, suni súan sá'a máá-ró jíin-i, chi súan ká'an tutu ley jíin chaa ni kajani tu'un Dios.

Sikí uu ichi

¹³ Kivi koyo-ró ichi yúxé'é túu, chi jichá yuxé'é te ká'nu ichi já kuá'an nuu náa ñáyivi. Te kua'a-í kivi koyo-i kua'an-i ichi-ún. ¹⁴ Chi tuu yuxé'é te lúli-ni ichi já kuá'an nuu ní'in tá'u-í kuchaku-i. Te yaku-ni-i káni'in-í ichi-ún.

Nde'e yúnu vá'a jíin yúnu ñáá

15 Te koto-ró máá-ró núu cháa kájani tu'un tú'ún já vái-de nátu'un ri jíto-de, ko ichi iní-de kándeé yi'í kiti xáan. 16 Jíin tíñu kásá'a-de te kuni-ro-dé. Á kuu táxín-ró uva xiní nú íñú, xí kúu táxín-ró mérkexé xiní íñu kímí. 17 Súan kúu, ja táká yunu vá'a kúun nde'e vá'a xiní, ko yunu ñáá kúun nde'e ñáá xiní. 18 Ìn yunu vá'a ma kúu kuun nde'e káñáá xiní. Te ni ìn yunu káñáá, ma kúu kuun nde'e vá'a xiní. 19 Taká yunu tú kúun nde'e vá'a xiní, ná xítí, te ná kí'in nuu ñú'un kayu. 20 Núsáá te súan jíin ndé'e kúun xiní, te kuni-ro ñáun yunu kúu. 21 Nasu ndí'í ñáyivi ká'an Táta, Táta, jíin-rí, kivi iní ñuu nátu'un andíví. Chí máni ñáyivi skíkuu tíñu kuní máá Táa-ri, I'a kánchaa andíví. 22 Kivi-ún, te ka'an kua'a ñáyivi jíin-rí: Táta, Táta, nasu ní kajani-ná tu'un jíin sí'ví-ní, te ni kákiñi'in-ná tachí kini kája'an ja ní kasá'a-ná kua'a tíñu ñá'nu jíin sí'ví máá-ní náun. Achí-i. 23 Yúan-na te ka'an ni'in-ri jíin ñáyivi-ún: Tú ní jini kuti-rí róó. Kuxio ki'in-ro, chí chaa kásá'a tíñu chá'an kákuu-ró.

Sikí úu ve'e ja s'in s'in ín ja'a

24 Te taká chaa jini so'o tu'un ká'an-ri yá'a te skíkuu-de, te kuu-de nátu'un ìn chaa ndíchí. Te chaa-ún, ni jani-de ìn ve'e sikí ìn kava. 25 Te ni kuun sau, te ni jinu nducha ñú'ún, te ni kee tachí xáan, te ni kakaja vé'e-ún. Te tú ní nduá, chí kándij sikí káva. 26 Te taká chaa jini so'o tu'un ká'an-ri yá'a, te tú skíkuu-de, te kuu-de nátu'un ìn chaa xini ñáá. Te chaa-ún, ni jani-de ìn ve'e nuu ñítí. 27 Te ni kuun sau, te ni jinu nducha ñú'ún, te ni kee tachí xáan, te ni kakaja vé'e-ún. Te ni ndua-ni, te ni naa í, áchí-ya jíin-i. 28 Te nuu ní jinu ni ka'an Jesús taká tu'un yá'a, te taká ñáyivi kuá'a-ún, ni kánaa iní-i kájini so'o-i tu'un ni stá'an-ya. 29 Chí ni stá'an-ya núu-í nátu'un chaa ndíso tíñu, nasu nátu'un chaa káchaa tutu.

8

Ja ní nasáva'a-ya ìn chaa té'yu ndí'yi

1 Te ni nuu Jesús vai-ya yúku-ún. Te ni kandikin kua'a ñáyivi-yá. 2 Te ìn chaa té'yu ndí'yi, ni chaa-de nuu-yá. Te ni chíñú'ún-de-ya, te ni ka'an-de jíin-yá: Táta, nú kuní-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. 3 Te ni skáa Jesús nda'a-yá. Te ni ké'é-yá-de. Te ni ka'an-ya: Kuní-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndí'yi té'yu-de-ún ni ndundoo-ni. 4 Yúan-na te ni kachí Jesús jíin-de: Ma kachí kuti-ro núu ní ìn-i. Ko kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te soko-ro núu-dé nátu'un ni tá'ú Moisés tíñu, náva'a kuni-de ja ní ndundoo-ró, áchí-ya.

Ja ní nasáva'a-ya mozo ìn chaa kúu capitán

⁵ Te n̄i k̄iv̄i Jesús ñuu Capernaum. Te n̄i jaa ñn cháa kúu capitán nuu-yá ká'an ndá'ú-de jíin-yá: ⁶ Táta, mozo-ná kátúu-í ve'e-ná n̄i kuyúnú-i te ndó'o xaan-í, áchí-de. ⁷ Te n̄i kach̄i Jesús jíin-de: Ki'in máa-rí te nasáva'a-ri-i, áchí-ya. ⁸ Te n̄i ka'an capitán jíin-yá: Táta, nasu cháa va'a kúu-ná ja k̄iv̄i-ní in̄i ve'e-ná, ch̄i ná ká'an-ni-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁹ Ch̄i máa-ná, suni cháa ndiso tíñu kúu-ná. Te ñáva'a-ná soldado-ná. Te ká'an-ná jíin ñn-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jíin ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jíin mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ¹⁰ Te n̄i jini so'o Jesús tu'un yá'a. Te n̄i naa iní-ya ndé'é-yá. Te n̄i kach̄i-ya jíin ñáyiv̄i káindik̄in-ya-ún: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ní in̄i ñuu Israel tú ní jiní-ri ni ñn cháa kándija súan. ¹¹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja kíkoyo kua'a ñáyiv̄i íchi núu kána ndikandii jíin íchi núu kée ndikandii. Te jungoo-i jíin Abraham, jíin Isaac, jíin Jacob onde in̄i ñuu nátu'un andív̄i. ¹² Ko ñáyiv̄i kákuu máa sé'e ñuu nuu tá'ú-yá tíñu, kiñi'in-ya-í ki'in-i yata ké'e nuu ñáa. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te n̄i kach̄i Jesús jíin cháa kúu capitán: Kuá'an. Nátu'un n̄i kandija-ró, te kun̄i-ro já súan ío, áchí-ya. Te mozo-ún n̄i nduva'a-ni-i hora-ún.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro

¹⁴ Te n̄i jaa Jesús ve'e Pedro. Te n̄i jin̄i-ya náchisó-de kátúu-ñá yí'i k̄iji-ña. ¹⁵ Te n̄i tiin-ya ndá'a-ñá. Te n̄i kee k̄iji-ún-ña. Te n̄i ndukoo-ña. Te n̄i jatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya. ¹⁶ Te nuu ní in̄i, te nuu-yá n̄i chakoyo ja kándiso ñáyiv̄i káta'an tach̄i k̄ini. Te jíin tú'un-ni ká'an-ya, te n̄i kiñi'in-ya tachí-ún ká'a'an. Te n̄i nasáva'a-ya táka ñáyiv̄i káku'u. ¹⁷ Náva'a ná skíkúu tu'un n̄i ka'an Isaías cháa n̄i jani tu'un Dios onde sáa: Máa-yá, n̄i naki'in-ya kué'e-yo, te n̄i janchaa-ya já ndó'o-yó, áchí.

Uu cháa ndúkú-de kundik̄in-de-ya

¹⁸ Te n̄i jin̄i Jesús ja ní jikó ndúu kua'a ñáyiv̄i ká'iin-i xiin-ya. Te n̄i tá'ú-yá tíñu ja ná já'a-i ki'in-i inga lado. ¹⁹ Te nuu-yá n̄i jaa ñn cháa cháa tutu. Te n̄i ka'an-de: Maestro, kundik̄in-ná ní vasa ndé onde ki'in-ní, áchí-de. ²⁰ Te Jesús n̄i kach̄i-ya jíin-de: Taká ñukuii, ká'io yau kava káy'i-ti, jíin tísaa andív̄i, ká'io taka-ti. Kó máa Sé'e cháa, túu nuu kusú-ya, áchí-ya. ²¹ Te inga cháa skuá'a jíin-yá, n̄i ka'an-de jíin-yá: Táta, kua'a-ní tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. ²² Te n̄i kach̄i Jesús jíin-de: Kundik̄in ruu ná kí'on. Skéndo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Achí-ya.

Ja ní jukuiñi tach̄i xa'an ní sá'a-ya

23 Te *n̄i* *k̄iv̄i-yā* *in̄i* *in̄* barco. Te *ch̄aa* *k̄áskuá'a* *j̄ín-yá*, *n̄i* *k̄andik̄in-de-yā* *k̄ája'an-de* *j̄ín-yá*. 24 Te *nuu* *mar* *n̄i* *ndonda* *in̄* *tach̄i* *x̄áan*, te *su'ma* *ndúcha-ún*, *n̄i* *jasu* *sik̄i* *barco*. Ko *máa-yá* *kix̄i-ni-yā*. 25 Te *ch̄aa* *k̄áskuá'a* *j̄ín-yá*, *n̄i* *jakoyoye-de* *nuu-yá*. Te *n̄i* *kax̄ndúkoo-de-yā*. Te *káka'an-de*: *Táta*, *nama-ní* *yóó*, *ch̄i* *naa-yo*, *áchí-de*. 26 Te *n̄i* *kach̄i-yā* *j̄ín-de*: *Naja* *káyū'ú-ro*. Tú *kákandija* *vā'a-ró* *náún*, *áchí-yā*. *Yúan-na* te *n̄i* *ndukoo-yā*. Te *n̄i* *ka'an-yā* *núu* *tach̄i* *x̄áan-ún* *j̄ín* *núu* *ndúcha* *mar*. Te *ná'in* *yúu-ni* *n̄i* *kuu*. 27 Te *n̄i* *kayū'ú* *taká-de*. Te *káka'an-de*: *Nde* *ch̄aa* *kúu* *ch̄aa* *yá'a*, *ja* *ondé* *tach̄i* *j̄ín* *mar* *kájandatu* *nuu-dé*, *áchí-de*.

Ch̄aa káta'an tach̄i k̄ini onde ndañúu Gadara

28 Te *n̄i* *jaa-yā* *ingá* *lado* *mar* *ndañúu* *Gadara*. Te *onde* *ve'e* *añú* *n̄i* *kenda* *uu* *ch̄aa* *káta'an* *tach̄i* *k̄ini*. Te *n̄i* *chakoyoye-de* *nuu-yá*. Te *ja* *x̄áan-dé*, te *tú* *ni* *in̄* *ñayiv̄i* *j̄ika-i* *ichi-ún*. 29 Te *n̄i* *kakana* *jaa-de*: *Náún* *kuní-ní* *j̄ín-ná* *Jesús*, *Se'e* *Dios*. *N̄i* *ch̄aa-ní* *yá'a* *ja* *x̄ndó'o-ní* *náá* *v̄asa* *té* *jaa-ga* *kiv̄i* *náún*, *áchí-de*. 30 Te *onde* *j̄iká* *j̄ín* *máa-de* *íó* *in̄* *tiku'n̄i* *k̄in̄i* *kájitu-t̄i*. 31 Te *tach̄i* *k̄ini-ún*, *n̄i* *kaka'an* *nda'ú* *j̄ín-yá*: *Nú* *kiñi'in-ní* *náá*, te *tájí-ní* *náá* *ná* *kiv̄i* *koyoye-ná* *in̄i* *tiku'n̄i* *k̄in̄i* *ká'in* *yúan*, *áchí*. 32 Te *n̄i* *kach̄i-yā* *j̄ini* *j̄iná'an*: *Kuángoyoye* *núsáá*, *áchí-yā*. Te *n̄i* *kenda* *kája'an*, te *kuángoyoye* *nuu* *tiku'n̄i* *k̄in̄i-ún*. Te *tiku'n̄i* *k̄in̄i-ún* *n̄i* *kajungoyoye-t̄i* *in̄* *yukáva* *onde* *in̄i* *mar*. Te *nuu* *mar* *n̄i* *kaj̄i't̄i*. 33 Te *ch̄aa* *kándito-t̄i* *yúan*, *n̄i* *kajinu-de*. Te *n̄i* *jakoyoye-de* *onde* *ñuu*. Te *n̄i* *kajani-de* *taká* *tu'un* *j̄ín* *já* *ní* *kuu* *ch̄aa* *n̄i* *kata'an* *tach̄i* *k̄ini-ún*. 34 *Yúan-na* te *ndiv̄i* *ñayiv̄i* *ñúu-ún*, *n̄i* *kenda* *koyoye-i* *kuata'an-i* *Jesús*. Te *n̄i* *kajini-i* *nuu-yá*. Te *n̄i* *kaka'an* *nda'ú-i* *j̄ín-yá* *ja* *ná* *kúxio-yā* *k̄i'in-yā* *ñúu-i*.

9

Ja ní nduva'a ch̄aa n̄i kuyúnú

1 *Yúan-na* te *n̄i* *k̄iv̄i-yā* *in̄i* *in̄* *barco*. Te *n̄i* *naja'a-yā* *kuá'an-yā* *ingá* *lado* *mar*. Te *n̄i* *najaa-yā* *ñúu-yā*. 2 Te *nuu-yá* *yúan* *n̄i* *kakinchaka-i* *in̄* *ch̄aa* *n̄i* *kuyúnú* *kátúu-dé* *nuu* *in̄* *j̄ito*. Te *n̄i* *j̄in̄i* *Jesús* *ja* *kákandija-de*. Te *n̄i* *ka'an-yā* *j̄ín* *cháa* *n̄i* *kuyúnú-ún*: *'ijo*, *sándéé* *in̄i-ro*. A *íó* *tuká'nu* *in̄i* *nuu* *táká* *kuachi-ró*, *áchí-yā*. 3 Te *yaku* *ch̄aa* *káchaa* *tutu*, *n̄i* *kajani* *in̄i-de*: *Ch̄aa* *yá'a* *ká'an* *ndiva'a-de*. 4 Te *n̄i* *j̄in̄i* *Jesús* *ja* *súan* *kajani* *in̄i-de*. Te *n̄i* *ka'an-yā* *j̄ín-de*: *Naja* *kajani* *ñáá* *in̄i-ro*. 5 Te *ja* *úu* *tu'un* *yá'a*, *ndéja* *yí-ga* *káa*. A *ka'an-ri*: A *íó* *tuká'nu* *in̄i* *nuu* *táká* *kuachi-ró*. *Xí* *ká'an-ri*: *Ndukoo*, te *kaka-ró*. 6 Ko *návā'a* *ná* *kuní-ro* *já* *máa* *Sé'e* *ch̄aa* *ndiso-yā* *t̄iñu* *nuu* *ñúyiv̄i* *yá'a* *ja* *sá'a-yā* *tuká'nu* *in̄i* *nuu* *kuachi*, te *ná* *ká'an-ri* *ingá* *tu'un* *j̄ín* *cháa* *n̄i* *kuyúnú* *yá'a* *núsáá*: *Ndukoo*, te *naki'in-ró* *j̄ito* *yuu-ro*, te *no'on-ro* *vé'e-ró*, *áchí-yā* *j̄ín-de*. 7 *Yúan-na* te *máa* *cháa-ún*, *n̄i* *ndukoo-ni-de*. Te

kuano'on-dé ve'e-de. ⁸ Te kua'a ñáyivi ká'jin-ún, nī kajini-i ja súan nī sá'a-ya. Te nī kayu'ú-i. Te nī kanakana jaa-i Dios ja súan nī ja'a-ya fuerza nuu ñáyivi.

Ja ní kana-ya xini Mateo

⁹ Te Jesús, nī ja'a-ya kuá'an-ya yúan. Te nī jini-ya núu ñn cháa nání Mateo kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te nī ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu. Te nī ndukuiñi-de, te nī ndikin-de-ya. ¹⁰ Yúan-na te nī yee-yá staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xini jín cháa ká'io kuachi, nī jakoyo-de. Te nī kayee-dé staa jín Jesús jín cháa káskuá'a jín-ya. ¹¹ Te nī kajini cháa fariseo. Te nī kaka'an-de jín cháa káskuá'a jín-ya: Naja yée Maestro máa-ró jín cháa xini jín cháa ká'io kuachi, áchí. ¹² Yúan-na te nī jini so'o Jesús. Te nī ka'an-ya: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de cháa táná, chí cháa kaku'u kuu ja kajinu ñú'ún yúan. ¹³ Kuá'an jín'an-ró núsáa. Te skuá'a-ró naún tu'un kuu: Ná kúndá'ú iní tá'an-i kuni-ri. Nasu ja sokó-i nuu-ri, áchí onde sáa. Chí tú vai-ri kana-ri xini cháa ndaa, chí cháa ká'io kuachi kana-ri xini ja ná nákan iní-de. Achí-ya.

Siki ja kondicha iní

¹⁴ Yúan-na te nuu-ya nī jakoyo cháa káskuá'a jín Juan. Te nī kaka'an-de: Náa jín cháa fariseo, ká'io ndicha iní-ná. Te cháa káskuá'a jín-ní, naja tú ká'io ndicha iní-de, áchí-de. ¹⁵ Te nī ka'an Jesús jín-de: Á kuu kondicha iní ñáyivi ká'jin viko tánda'a, te nú nini kánchaa yii jín-i. Ko cháa ñn kivi ja kúxio yii-ún nuu-í. Yúan-na te kuu koo ndicha iní-i. ¹⁶ Tú ni ñn nachu'un sa'ma jáa núu sú'nu tu'ú. Chí ja ní nuku'un jáa-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún. Te ja te'ndé-ún, ví'í-gá te'nde. ¹⁷ Te tú káchu'un ñáyivi vino jáa iní ñii tú'ú. Chí nú súan, te ndata ñii-ún, te kati vino, te naa ñii-ún. Ko káchu'un-i vino jáa iní ñii jáa. Yúan-na te kendoo va'a ndendúu. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesí'í Jairo

¹⁸ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a jín-de, te ñn cháa kúná'nu nī jaa-de nuu-ya. Te nī chiñú'ún-de-ya. Te nī ka'an-de: Sesí'í-ná, sáa ní jii-i. Ko ki'on te xndée-ní nda'a-ní siki-í, te ná náchaku-i. Achí-de. ¹⁹ Te nī ndukuiñi Jesús. Te nī ndikin-ya-dé, jín cháa káskuá'a jín-ya kája'an-de jín-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

²⁰ Te yúan nī kenda ñn ña'an kú'u-ña ja ní kuu uxí uu kuia jati niñi-ña. Nī jaa-ña íchi yatá-ya. Te nī ké'é-ña yúsá'ma-ya. ²¹ Chí nī ka'an máa-ña: Nú ná ké'é-ri vasté sá'ma-ya, te kaku-ri, áchí-ña. ²² Te nī xió káva Jesús. Te nī jini-ya núu-ña. Te nī ka'an-ya: Sándée iní-ro, 'ija. Nī kandíja-ró te yúan ní kaku-ró. Achí-ya. Te máa ña'an-ún, nī nduva'a-ni-ña hora-ún. ²³ Te nī

jaꝥ Jesús ve'e cháa kuñá'nu-ún. Te nĭ jini-ya núu cháa kátivi xkuili jín ñáyivi kuá'a kákuva-i. ²⁴ Te nĭ kachi-ya jín-i: Kuxio jíná'an-ró, chi sŭchí sí'í yá'a tú ní jí'i-i, chí kixi-ni-i, áchí-ya. Te nĭ kasákátá-i nuu-ya. ²⁵ Te nĭ kiñi'in-ya ñáyivi kuá'a-ún kua'an-i. Te nĭ kivi-ya iní ve'e. Te nĭ tĭn-ya ndá'a sŭchí sí'í-ún. Te nĭ nduko-ni-i. ²⁶ Te nĭ jicha tu'un-ún kua'an ní ñúu yúan.

Uu cháa kuáa

²⁷ Te nĭ ja'a Jesús yúan, kua'an-ya. Te uu tá'an cháa kuáa, nĭ kandikin-de-ya, kákana kó'ó-de xini-yá: Se'e David, kundá'ú ini-ní náá vii, áchí-de. ²⁸ Te nĭ najaa-ya ve'e. Te nĭ chakoyo cháa kuáa-ún nuu-ya. Te nĭ ka'an Jesús jín-de: Á kákandija-ró já kúu sá'a-ri, áchí-ya. Kuu Táta, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te nĭ xndée-ya ndá'a-yá siki ndúchi-dé. Te nĭ ka'an-ya: Nátu'un nĭ kákandija-ró, súan ná kúu núsáa, áchí-ya. ³⁰ Te nduchi-dé, nĭ kananuña-ni. Te Jesús, nĭ ka'an ni'in-ya jín-de: Nde'é vá'a-ró já tú ni ĩn kuni tu'un, áchí-ya. ³¹ Ko máa-de, nĭ kákenda-de kaja'an-de. Te nĭ kajacha xaan-dé tu'un-ya ní ñúu yúan.

Īn cháa ñí'in

³² Te nuu ní kenda-de kaja'an-de, te nĭ chakoyo ñáyivi jín ĩn cháa ñí'in tá'an-de tachĭ kĭni. ³³ Te nĭ kiñi'in-ya tachĭ kĭni-ún kua'an. Te cháa ñí'in-ún, nĭ naka'an-de. Te ñáyivi kuá'a-ún, nĭ kakee nuu-í kánde'é-i. Te nĭ kaka'an-i: Ni tú kájinĭ kuti-yo súan ini ñuu Israel, áchí-i. ³⁴ Ko cháa fariseo, nĭ kaka'an-de: Jín tachĭ kĭni ñá'nu kiñi'in-de tachĭ kĭni kaja'an, áchí-de.

Cuenta cháa ka'nu trigo-ya

³⁵ Te nĭ jika kuu Jesús taká ñuu jín taká rancho. Te suni ini ve'e sinagoga nĭ stá'an-ya tú'un nuu-í. Te nĭ jani-ya tú'un va'a ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te nĭ nasáva'a-ya ñáyivi kaku'u nani kue'e. ³⁶ Te nĭ jini-ya núu ñáyivi-ún. Te nĭ kundá'ú ini-ya-í. Chi nĭ kajicha nuu-i, te kákuxí iní-i nátu'un riĭ, kiti tú jito'o-tĭ. ³⁷ Yúan-na te nĭ ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a ío, ko cháa ka'nu, yaku-ni-de ío. ³⁸ Kakan ta'u-ro núu máa Tatá, I'a xĭn trigo núsáa, nává'a ná táji-yá cháa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. Achĭ Jesús.

10

Ja ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jín-yá

¹ Yúan-na te nĭ kana-ya xini ndí'uxí uu cháa káskuá'a jín-yá. Te nĭ ja'a-ya fuerza ini-de ja kúndée-de jín tachĭ kĭni, nává'a kiñi'in-de kĭ'in fuera, te nasáva'a-de ñáyivi kaku'u taká nuu kué'e. ² Te ndí'uxí uu cháa apóstol súan kájinánĭ-de: Cháa ĩn kúu Simón (cháa-ún, suni nánĭ-de Pedro) jín ñanĭ-de Andrés, te sava-ga-de: Jacobo, se'e Zebedeo, jín ñanĭ-de Juan, ³ Felipe,

jíin Bartolomé; Tomás jíin Mateo, cháa xíní; Jacobo se'e Alfeo, jíin Lebeo, cháa ja súni nání-de Tadeo; ⁴ Te suni Simón ñuu Caná, jíin Judas Iscariote, cháa ni nastúu-ya.

Ja ní tájí-yá-de kája'an-de

⁵ Te ni tájí Jesús uxí uú cháa yá'a kája'an-de. Te ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé: Ma kíngoyo-ró íchi ñáyivi sún nacióon, ni ma kivi koyo-ró iní ñuu Samaria. ⁶ Xna'an-ga ki'in-ro iní ve'e Israel, nuu rií, kiti ní kánaa. ⁷ Te nú kua'an-ro te kani-ró tú'un: A yani koo ñuu nátu'un andívi, achí-ro. ⁸ Te nasáva'a-ró ñáyivi kaku'ú. Te sándoo-ró já káte'yu. Naschakú-ro ndíyi. Kiñi'in-ró tachí káni ki'in. Chí ni ni'in sáni-ró, te suni súan ku'a sáni-ró. ⁹ Ma kúndiso-ró xú'ún iní bolsa-ro, ni oro, ni plata, ni xu'ún kuáchí. ¹⁰ Ni ñunu já kúu ichi, ni uú su'nu já kú'un-ró, ni ndijan-ro, ni vara. Chí cháa sátiñu, yúan ni'in-dé kee-dé. ¹¹ Te ñani ñuu xí rancho nú ni kivi koyo-ró, te yúan ndúkú-ró in cháa va'a iní-de iní ñuu-ún. Te kendo-ro yúan onde kenda-ró kí'in-ro. ¹² Te nuu kivi-ró vé'e-ún, te ka'an-ro ná sándéé iní ñáyivi-ún. ¹³ Te nú va'a iní ñáyivi-ún, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa siki-í. Ko nú tú va'a iní-i, te tu'un ndéé-ún ná nájaa nuu-ro. ¹⁴ Te nú ío ñáyivi tú játá'ú róó, ni tú jini ná'in tú'un ká'an-ro, ná kenda koyo-ró vé'e-ún xí ñuu-ún, te skóyo-ró tákacha iní ja'a-ro. ¹⁵ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñuu Sodoma jíin ñuu Gomorra kivi kii juicio, vásá siki ñuu-ún.

Tundó'o jito cháa jani tu'un

¹⁶ Kuni so'o chí tájí-rí róó ki'in-ro nátu'un rií ma'ñú yí'i. Núsáa te koo ndíchí-ró nátu'un koo, te koo vítá iní-ro nátu'un paloma. ¹⁷ Te koto va'a-ró máá-ró núu ñáyivi chí nastúu-i róó nuu junta. Te iní ve'e sinagoga-i xndó'o-i róó. ¹⁸ Te onde nuu gobernador jíin núu rey kinchaka-i róó ja siki rúu, nává'a kani ndaa-ro tú'un nuu-dé jíin núu cháa sún nacióon. ¹⁹ Ko nú ni nastúu-i róó, ma náani xaan iní-ro ndasa ka'an-ro. Chí suni máá hora-ún te ku'a-ya tú'un nuu-ro ndasa ka'an-ro. ²⁰ Chí nasu máá-ró kakuu ja ká'an, chí Espíritu máá Táa-ro kúu ja ká'an jíin yú'u-ro. ²¹ Te ñani jíin ñani nastúu tá'an ja kúu, te táa nastúu se'e. Te se'e-ún ndonda siki táa, te ka'ni tá'an. ²² Te ndivii-í, koto u'u-i róó ja siki rúu. Ko cháa kundij ni'in onde kivi jínu, cháa-ún kaku-de. ²³ Ko nú káchindikín-i róó iní ñuu yá'a, te kunu-ró kí'in-ro ingá ñuu. Chí jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja má kuyachi-ro kaka kuu-ró táká ñuu Israel, onde jaá máá Sé'e cháa. ²⁴ In cháa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vásá maestro-de. Ni cháa jatiñu, nasu ñá'nu-ga kúu-de vásá jito'o-de. ²⁵ Cháa skuá'a, súan-ni koo-de, nátu'un maestro-de, te cháa sátiñu, nátu'un jito'o-de. Chí nú máá cháa kúu táa-ún

nĭ kaşkúnání-i-de Beelzebú, naga nĭ kuu ja má skúnání-i se'e ja íó inĭ ve'e-de núsáá.

Ja ní ka'an-ya tú'un ndéé ini jín-de

²⁶ Núsáá te ma yú'ú-ro-í, chi tú ni ĩn naún yíndi'u, ja má kenda ndijĭn, ni tú ni ĩn ja yísa'í, ja má kuní-ro núu. ²⁷ Ja ní ka'an-rĭ jĭn-ró núńáa, kani ndijĭn-ro tú'un. Te ja ní jini tu'un-ró, onde xini vé'e kundij-ro te kani-ró tú'un. ²⁸ Te ma yú'ú-ro kóto-ró ñáyivi já'ni yíki kúńu-yó, chi ma kúu ka'ni-í añú-yo. Ko sua yu'ú-ro kóto-ró já kúu xnáa ndúu añú-yo jĭn yíki kúńu-yó núu infierno. ²⁹ Tú kúya'u uu tisaá ja ĩn xu'un náún. Te ni ĩn-tĭ tú júngava-tĭ núu ñú'un, nú tú jini máa Táa-ro. ³⁰ Chi a nĭ ka'u-ya ondé taká ixi xini-ro. ³¹ Núsáá te ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi kánúú-ga-ro vása kuá'a tisaá. ³² Ko nú ndé cháa jáni ndaa-de tu'un-rĭ nuu ñáyivi, suni súan nakani ndaa-rĭ tu'un-de nuu máa Táa-rĭ kánchaa-ya ándíví. ³³ Te nú ndé cháa ské'ichi-de ruu nuu ñáyivi, te suni súan ské'ichi-rĭ-de nuu máa Táa-rĭ kánchaa-ya ándíví. ³⁴ Ma káni inĭ-ro jíná'an-ró já vai-rĭ ja kóo ná'ín-ni inĭ ñuyivi yá'a. Tú vai-rĭ ja kóo súan, chi sua yuchi koo. ³⁵ Chi vai-rĭ ja skuátá'an-rĭ taká cháa jĭn táa-de, te sesí'í jĭn náa-i, te sejanú jĭn náchisó-ña. ³⁶ Te ja kóto u'u cháa kúu ja kóo inĭ ve'e-de. ³⁷ Nú ĩn cháa manĭ-gá-de jĭn táa-de xí jĭn náa-de vása jĭn-rí, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikin-de ruu. Te nú ĩn cháa manĭ-gá-de jĭn sé'e yí-de, xí jĭn sesí'í-de, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁸ Te cháa tú kánda-de jĭn túndó'o kii siki-dé, te kundikin-de ruu kii-de, tú va'a cháa kúu-de ja kúndikin-de ruu. ³⁹ Te cháa jítú inĭ-de kaku-de chiĭ túndó'o kii siki-dé, te naa-dé. Ko nú kuu ĩn cháa ja siki rúu, te kuchaku-de. ⁴⁰ Te ñáyivi kuátá'ú róo jíná'an-ró, ruu kuátá'ú-i. Te ñáyivi kuátá'ú rúu, kuátá'ú-i I'a nĭ tájí rúu vai-rĭ. ⁴¹ Nú ndé ñáyivi kuátá'ú ĩn cháa jáni tu'un Dios, chi cháa jáni tu'un Dios kúu-de, te máa-i, ni'ín-í ya'u cháa jáni tu'un Dios. Te nú ndé ñáyivi kuátá'ú cháa ndaa, chi cháa ndaa kúu-de, te máa-i, ni'ín-í ya'u cháa ndaa. ⁴² Te nú ndé cháa kuá'a-de ĩn yajin ndúcha víjin ko'o ĩn suchí yá'a, chi suchí skuá'a kúu-i, jandáa ká'an-rĭ jĭn-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

11

¹ Te súan nĭ jĭnu nĭ tá'ú Jesús tińu nuu uxí uu cháa káskuá'a jĭn-yá. Te nĭ kenda-ya yúan kua'an-ya já stá'an-ya, te kani-ya tú'un inĭ ñuu máa-de jíná'an-de.

Uu cháa nĭ tájí Juan nuu-yá

² Te kánde Juan inĭ vekaa. Te nĭ jini tu'un-de káka'an-i taká tińu sá'a Jesús. Te nĭ tájí-de uu tá'an cháa káskuá'a

jíin-de ja kaká tu'ún-de-ya: ³ Máá-ní kúu cháa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchí-de. ⁴ Te nī ka'an Jesús. Kuá'an te kastu'ún-ró núu Juan taká tu'un kájini so'o-ró jíin tíñu kájini-ro. ⁵ Chaa kuáá, kándundijin nuu-dé. Te cháa rengo, kánakaka-de. Chaa té'yu ndi'yi, kándundoo-de. Te cháa só'ó, kánakuni so'o-de. Te cháa nī jī'i, kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ⁶ Te xáán ndatu kúu cháa ja tú náyu'ú-de jíto-de ruu, áchí-ya jíin-de. ⁷ Te káno'on cháa-ún. Te nī kejá'á Jesús ká'an-ya tú'un Juan nuu ñáyivi-ún: Naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro onde nuu ñú'un té'é. Ja ndé'é-ró ichá ja kandá sá'a tachī náún. ⁸ Ko naja ní kenda-ró ní kaja'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin cháa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Nde'é, cháa káñu'un sa'ma ndúchá, máni inī ve'e rey káxiukú-de. ⁹ Ko ñaún ndé'é-ró ní kəkenda-ró. ñin cháa jáni tu'un Dios náún. Suni ká'an-ri jíin-ró, kúñá'nu-ga Juan vása ñin cháa jáni tu'un Dios. ¹⁰ Chaa yá'a kúu cháa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chī táji-rí ndajá'a-rí kuxnúu-de ja-de. Te cháa-ún sátu'a-de ichi-ro vása jáa-ro. Achí. ¹¹ Jándaa ká'an-ri jíin-ró, ja inī ñuyivi yá'a tú ío ní ñin cháa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vása Juan cháa skuánducha. Ko cháa lúli-ga inī ñuu nátu'un andívi, cháa-ún kúñá'nu-ga-de vása Juan. ¹² Onde kivi ní kenda Juan cháa skuánducha, te onde vina, te cháa ñin nda'a, fuerza kákuni-de kivi-de inī ñuu nátu'un andívi, te tá'ú máa-de tíñu yúan kákuni-de. ¹³ Chī máa ley jíin táká cháa nī kajani tu'un Dios, nī kajani-de tu'un yá'a onde kivi ní cháa Juan. ¹⁴ Te nú kákuni-ro kuátá'ú-ró tú'un, máa-de kúu Elías cháa kii-ún. ¹⁵ Chaa ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. ¹⁶ Ñaún tu'un yátá skétá'an-ri jíin ñáyivi yá'a. Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú núyá'u ja súan kákana kó'ó-i xini tá'an-i. ¹⁷ Nī kaxndé'e-ri xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'a-ró. Nī kanda'i-ri nuu-ro te tú ní kánduku'a inī-ro, áchí-i. ¹⁸ Chī nī kii Juan tú ní yée-dé tú ní jí'i-de. Te káka'an-ro: Tá'an-de tachī kīni. ¹⁹ Ko máa Sé'e cháa yée-yá jí'i-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñin cháa yáji téyí te jí'i xa'an-dé vino; cháa jiní tá'an jíin cháa xini jíin cháa ká'io kuachi kúu-de, áchí-ro. Ko ñin cháa ndíchí, máni tíñu ndíchí sá'a-de, te súan kuni-ro jándaa ndíchí-de. Achí-ya.

Ja ní kana jíin-yá nuu sáva ñuu

²⁰ Yúan-na te nī kejá'á-yá kana jíin-yá nuu táká ñuu nuu ní sá'a-ya kuá'a tíñu ñá'nu, chī tú ní nákani inī-i jíná'an-i. Te nī ka'an-ya: ²¹ Naka ndá'ú kuu róo ñuu Corazín. Naka ndá'ú kuu róo ñuu Betsaida. Chī nú inī ñuu Tiro jíin inī ñuu Sidón nī sá'a-ri tíñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu máa-ró núu, inga kivi te a nī kanakani inī ñáyivi-ún. Te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núu-í núu. ²² Ko ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki

ñúy Tiro jíin ñúy Sidón kivi kii juicio vásá siki róó jíná'an-ró. ²³ Te róó ñúy Capernaum, a ni kuñá'nu xaan-ro náún. Ko onde infierno najinu-ro, chi nú iní ñúy Sodoma ní sá'a-ri tiñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu-ro yá'a núú, te a ni kendo ñúy yúan onde vina núú. ²⁴ Ko ká'an-ri jíin-ró, ja vítá-ga koo kuachi siki ñáyivi ñúy Sodoma kivi kii juicio vásá siki-ro. ²⁵ Te suni kivi-ún ni ka'an Jesús: Táa, Jito'o andívi jíin ñúyivi kúu máá-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndíchi jíin núy cháa kájuku'un iní, te ni stá'an ndijin-ní nuu cháa súchi iní jíná'an-de. ²⁶ Chi súan ni jata'an iní-ní, Táa, áchí-ya. ²⁷ Taká ndatíñu ni ja'a Táa-ri nuu-rí. Te tú ni ñn-i jiní-i nuu máá Sé'e, chi máni máá Táa jiní-ya. Ni tú jiní ni ñn-i nuu máá Táa, chi máá Sé'e jiní-ya, jíin núy cháa ja kuni máá Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. ²⁸ Taká róó ja kásatíñu-ro te kándiso-ro já vée, ña'an nuu-rí jíná'an-ró te xndétatú-ri róó. ²⁹ Kundiso-ro yugo-ri jíná'an-ró, te skuá'a-ró tú'un ká'an-ri jíin-ró, chi I'a ndá'ú jíin I'a vítá iní añú kúu-ri. Te ni'in-ro núy ndétatú añú-ro jíná'an-ró. ³⁰ Chi ñama-ni yugo-ri te tú vee carga-ri ja kúndiso-ró, áchí-ya.

12

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

¹ Te ñn kivi ndétatú ni ja'a Jesús kua'an-ya ñn nuu káa trigo. Te cháa káskuá'a jíin-yá, káji'i-de soko. Te ni kakejá'á-de kákachi-de yoko káyee-dé. ² Te ni kajini cháa fariseo. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Naún kúu jian, chi cháa káskuá'a jíin-ró kásá'a-de súan kivi ndétatú, te tú ío ley, áchí-de. ³ Te máá-yá, ni ka'an-ya jíin-de: Tú ní káka'u-ró tutú ndasa ni sá'a David náún. Chi máá-de jíin cháa ni kaxiukú jíin-de, ni kaji'i-de soko ñn kivi. ⁴ Te ni kivi-de iní ve'e Dios. Te ni yee-dé statilá kaxiukú ndijin, ja tú ío ley kee-dé, ni cháa ká'in jíin-de, chi máá-ni sutu káyee núú. ⁵ Xí té ka'u-ga-ro núu tutú ley ndasa kásá'a sutu iní ve'e i kivi ndétatú, chi tú kaskíkuu máá-de ley-ún. ⁶ Chi a ká'an-ri jíin-ró já ñá'nu-ga kúu ñn cháa kándii yá'a vásá já kúu máá vé'e i. ⁷ Ko nú a ni kajuku'un iní-ro tú'un yá'a: Kuni-ga-ri já ná kúndá'ú iní tá'an-ró, nasu já sokó-ro kiti núu-rí, áchí, yúan-na te ma ndóna-ró siki cháa tú ká'io kuachi núú. ⁸ Núsáa te máá Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

Ën cháa ni ichi nda'a-dé

⁹ Te ni kenda-ya yúan. Te ni ja-ya iní ve'e sinagoga-de jíná'an-de. ¹⁰ Te yúan ni io ñn cháa ni ichi kájan ñn nda'a-dé. Te ni kajika tu'un-de Jesús ja ndúkú-de kuachi siki-yá kákuñi-de, te ni kaka'an-de: Á kuu sá'a-yó taná kivi ndétatú, xí túu,

áchí-de. ¹¹ Te máá-yá, n̄i ka'an-ya jíin-de: Ndé róo ñáva'a-ró iin rī, te nú kiti-ún jungava-t̄i iní iin tunchi kivī ndétatú, te tú tiin-ró-tí te natava-ro-tí náún. ¹² Te xaan-gá ya'u ncháá iin cháa vása iin rī. Núsáá te ío va'a ja vá'a sá'a-yó kivī ndétatú, áchí-ya. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te n̄i skáa-de nda'a-dé. Te n̄i nduva'a ī-ní nátu'un káa inga. ¹⁴ Ko cháa fariseo, n̄i kenda-de kája'an-de. Te n̄i kandatú'ún-de ndasa ka'ni-dé-ya.

Tu'un máá-yá n̄i ka'an Isaías onde sáá

¹⁵ Ko n̄i jin̄i Jesús ja súan kájani ini-de. Te n̄i kuxio-ya yúan kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya. Te n̄i nasáva'a-ya ndívi-i. ¹⁶ Te máá-yá, n̄i ka'an xaan-yá jíin ñáyivi-ún ja ná tú stá'an ndijin-i-ya. ¹⁷ Náva'a ná skíkuu tu'un n̄i ka'an Isaías, cháa n̄i jani tu'un Dios: ¹⁸ Yá'a ío mozo-r̄i ja ní nakaji-r̄i, áchí Dios, áchí Isaías, te man̄i-r̄i jíin-i. Te kúsi in̄i-r̄i jíin-i. Te kua'a-r̄i Espíritu-r̄i siki-í. Te kastu'ún-i nuu ñáyivi s̄in nación ja kí juicio siki máá jíná'an. ¹⁹ Ma kútixín sé'e-r̄i, ni ma nákata-i. Te ni iin ma kúni tu'un ja kána jíin-i in̄i ichi. ²⁰ Ma ká'nu-i iin nukúá ní tax̄in, ni ma ndá'va-i iin mecha kayú ñú'má, chí onde ná kúni'in tu'un ndaa sá'a-i. ²¹ Te kuñukuu in̄i ñáyivi s̄in nación tiñu sá'a Se'e-r̄i. Achí.

Iin cháa kuáá ñí'in tá'an tach̄i k̄ini

²² Yúan-na te nuu-yá n̄i kakinchaka-i iin cháa tá'an tach̄i k̄ini, ja kuáá-de te ñí'in-de. Te n̄i nasáva'a-ya-dé. Te cháa kuáá ñí'in-ún, n̄i naka'an-de te n̄i nakun̄i-de. ²³ Te n̄i kánaa in̄i taká ñáyivi-ún kándé'é-i. Te n̄i kaka'an-i: Á se'e David kúu cháa yá'a náún, áchí-i. ²⁴ Ko cháa fariseo, n̄i kajini so'o-de ja súan n̄i kaka'an-i. Te n̄i kaka'an-de: Cháa yá'a, nú tú ndújín-de jíin Beelzebú, te ma kúu kiñi'in-de tach̄i k̄ini ki'in núú, chí ja kúñá'nu nuu tach̄i kúu-ún, áchí-de. ²⁵ Ko Jesús, n̄i jin̄i-ya ja súan kájani ini-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Taká nación ja sás̄in máá te kánakuatá'an máá, naa. Te taká ñuu xí vé'e ja sás̄in máá, te kánakuatá'an máá, ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás sás̄in máá, te kiñi'in máá já'an, ndasa kun̄i'in ñuu nuu tá'ú tiñu máá núsáá. ²⁷ Te nú ndújín Beelzebub jíin-r̄i ja kiñi'in-r̄i tach̄i k̄ini. Núsáá te se'e-ró, ndé jíin kákiñi'in máá-i tach̄i-ún. Ja yúan, máá-i, ná náku'ndí-i siki-ro. ²⁸ Ko nú jíin Espíritu Dios kiñi'in-r̄i tach̄i k̄ini kája'an, jandáa kúu ja núu-ro ní cháa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu núsáá. ²⁹ Chí ndasa kuu kivi iin ñáyivi in̄i vé'e cháa kándáján, te saku'ná-i ndatíñu-de, te nú tú xna'an-ga ku'ni-i-de. Yúan-na te kuu saku'ná-i ndatíñu-de. ³⁰ Nú ndé cháa tú ndújín-de jíin-r̄i, te jito u'u-de ruu. Te cháa tú nástútú jíin-r̄i, máni jachá-de.

Tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo

³¹ Súan ká'an-ri jíin-ró: Siki táká kuachi jíin táká tu'un ndiva'a, sá'a-ya tüká'nu iní. Ko tu'un ká'an ndiva'a siki Espiritu Santo, ma sá'a kuti-yá tüká'nu iní. ³² Te nú ndé in chaa ka'an-de siki máá Sé'e chaa, sá'a-ya tüká'nu iní nuu-dé. Ko nú ndé in chaa ka'an-de siki Espiritu Santo, ma sá'a kuti-yá tüká'nu iní nuu-dé, ni kua yá'a, ni kua chaa. ³³ Kuu-ró yúnu vá'a ja vá'a nde'e, xí kúu-ró yúnu káñáá, ja ñáá nde'e. Chí jíin ndé'e te jiní-yo naún yunu kúu. ³⁴ Se'e koq kákuu-ró. Ndasá kuu ka'an-ro tú'un va'a, te nú ñayivi ñáá kákuu-ró. Chí tu'un ñú'un iní ańú chaa, máni tu'un-ún ká'an-de. ³⁵ Chaa va'a, sá'a-de tińu va'a, chí ío va'a iní-de. Te chaa ñáá, sá'a-de tińu ñáá, chí káñáá iní-de. ³⁶ Ko ruu, ká'an-ri jíin-ró, ja táká tu'un sáni káka'an chaa, naku'a-a-de cuenta tu'un-ún kivi cháa juicio. ³⁷ Chí siki tú'un ká'an-ro, te kendo va'a-ró. Te suni siki tú'un ká'an-ro, te ta'nu ndatu-ro, áchí-ya.

Ja ní kajikan-i in tuni

³⁸ Yúan-na te yaku chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo, ni kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kákuni-ná ja sá'a-ní in tuni nde'é-ná, áchí-de. ³⁹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Ñayivi ñáá ja káisiiki ncháa-i Dios, kájukan-i tuni. Ko ma kuá'a-ri nuu-í, chí tuni Jonás, chaa ni jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-ri nuu-í. ⁴⁰ Chí nátu'un ni kandee Jonás chíi tiyáka ká'nu uní ndúú uní ñúú, suni súan kundee Se'e chaa chíi ñu'un uní ndúú uní ñúú. ⁴¹ Taká chaa ñuu Nínive, nachaku-de jíin ñayivi yá'a kivi kii juicio. Te nakuxndí-de siki-í. Chí máá-de, ni kanakani iní-de kivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vása Jonás. ⁴² Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jíin ñayivi yá'a kivi kii juicio. Te nakuxndí-ña siki-í. Chí onde jiká xaan ní kii-ña ní jini so'o-ña tú'un ndíchí ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vása Salomón. ⁴³ Nú ni kenda tachí kini iní in chaa. Te jika kuu nuu ñú'un té'é ndúkú núu júngo. Te tú ní'in. ⁴⁴ Yúan-na te ká'an tachí-ún: Ná nó'on-ri ve'e nuu ní kenda-ri, áchí. Te nú ni najaa, te jiní ja in ve'e sáni kúu. Te ni nduluu ve'e-ún ja ní nastaa iní. ⁴⁵ Yúan-na te ki'in tachí-ún, te kuaka tá'an jíin usiá-ga tachí ñáá-ga vása máá. Te kivi koyo te kaxiukú yúan. Núsáá te ví'í-gá tá'an chaa yúan onde sandí'í-na vása ja xnáñúú núú. Te suni súan ta'an ñayivi ñáá yá'a. Achí-ya.

Naa-ya jíin ñani-ya

⁴⁶ Te nini súan ká'an-ya jíin ñayivi-ún, te ni ja naa-ya jíin ñani-ya ká'in-ña íchi yatá vé'e, kákuni-ña ká'an-ña jíin-yá. ⁴⁷ Te ni kachí in chaa jíin-yá: Yúan nde'é-ní, ni chaa naa-ní jíin ñani-ní ká'in-ña yatá vé'e, te kákuni-ña ká'an-ña jíin-ní, áchí-de.

48 Te n̄i ka'an-ya jín cháa n̄i ka'an súan jín-yá: Ndéja kúu náa-ri, te ndéja kákuu ñani-ri. Achí-ya. 49 Te n̄i skáa-ya ndá'a-yá onde nuu káxiukú cháa káskuá'a jín-yá. Te n̄i ka'an-ya: Yá'a nde'é-ró núu náa-ri jín núu ñaní-ri. 50 Chi ñayivi skíkuu tiñu kuní máa Táa-ri kánchaa-ya onde andívi, jian kúu kua'a-ri kúu náa-ri. Achí-ya.

13

Tu'un yátá siki cháa sáka trigo

1 Te kivi-ún n̄i kenda Jesús ve'e-ún te kua'an-ya. Te n̄i jaá-ya ní jungoo-ya yú'u mar. 2 Te n̄i kataka kua'a xaán ñayivi núu-yá. Te n̄i kivi-ya iní ñn barco. Te n̄i jungoo-ya. Te taká ñayivi-ún n̄i kakendoo-i yu'u mar. 3 Te n̄i ka'an-ya kuá'a tú'un yátá jín-i: Kuni so'o te kuní-ro. ñn cháa sáka trigo, n̄i kenda-de sáka-dé. 4 Te sáka-dé kua'an-de. Te ñn nuni-ún, n̄i jungava yu'ichi. Te n̄i chaá tisaá te n̄i kakókó-tí. 5 Te inga n̄i jungava nuu ñú'un yúu núu tú ío kua'a ñú'un. Te n̄i kana yachi-ni ch̄i tú ío kókon ñu'un. 6 Te nuu ní kana ndikandii, te n̄i kasun-ni. Te n̄i ichi, ch̄i tú yo'o ní ío. 7 Te inga n̄i jungava ma'ñú íñu. Te n̄i ja'nu iñu-ún. Te n̄i jasú nuu. 8 Te sava n̄i kajungava nuu ñú'un vá'a. Te n̄i kuun nuni, ñn ja ñn ciento, inga ja uní xiko, te inga ja okó uxí. 9 Chaá ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. Achí-ya. 10 Yúan-na te n̄i chakoyo cháa káskuá'a jín-yá. Te n̄i kaka'an-de jín-yá: Naja ká'an-ni tu'un yátá jín ñayivi yá'a, áchí-de. 11 Te n̄i ka'an-ya jín-de: Róó, ch̄i a kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nátu'un andívi. Ko máa ñayivi yá'a, ma júku'un iní-i. 12 Chi cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé sá'a-ya. Te kuñava'a-de kua'a xaán-gá. Ko cháa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio ki'ín. 13 Ja yúan ká'an-ri tu'un yátá jín-i. Chi vasa kánde'é-i, ko tú kájiní-i. Te vasa kájiní so'o-i, ko tú kájiní ná'ín-i ni tú kájuku'un iní-i. 14 Ñayivi yá'a káskíkuu-i tu'un n̄i ka'an Isaías: Vasa kájiní ná'ín vá'a-ró, ko ma júku'un iní-ro. Te vasa kánde'é ndí'i-ró, ko ma kuní-ro. 15 Ch̄i xaán ní kakuní'ín iní ñayivi yá'a. Te xaán ú'u kájiní so'o-i. Te kájasu-i nduchi-í náva'a ma kuní-i jín nduchi-í, te ma kúni ná'ín-i jín só'o-i, te ma júku'un iní-i, te ma nájío káva iní-i, te ma násáva'a-ri-i. Achí. 16 Ko xaán ndatu máa-ró jín ná'an-ró, ch̄i kánde'é-ró jín nduchi-ro, te kájiní ná'ín-ró jín só'o-ró. 17 Chi jandaa ká'an-ri jín-ró já tiní cháa kájaní tu'un Dios jín tiní cháa va'a, n̄i kakuní-de nde'é-de nuu já kánde'é máa-ró, ko tú ní kájiní-de. Te suni n̄i kakuní-de kuni so'o-de ja kájiní so'o máa-ró, ko tú ní kájiní so'o-de. Achí-ya. 18 Kuni ná'ín jín ná'an-ró tú'un yátá cháa sáka núsáa. 19 Nú ñn cháa jín so'o-de tu'un ñuu Dios, te nú tú júku'un iní-de, yúan-na te cháa

kui'na te kuanchaa-ni tu'un ni saka iní añú-de-ún. Chaa yúan kúu nuní ní jungava yu'íchi. ²⁰ Te nuní ní saka núu ñú'un yúu, yuán kúu chaa jini so'o-de tu'un, te kúsi-ni iní-de jín. ²¹ Ko tú nuu káka yo'o iní-de, te yaku-ni kivi kánda. Te nú ni ndonda tundó'o siki-dé, xí nú ni sándiva'a-i jín-de siki tú'un-ún, te náyu'ú-ni-de. ²² Te nuní ní saka má'ñú iñu, yuán kúu chaa jini so'o-de tu'un. Ko kútéñu-de jín ndátíñu-de. Te kuní-de kuu kúká-de. Te xndá'ú-de máá-de jín. Ndi'i ya'á jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuní. ²³ Ko nuní ní saka núu ñú'un vá'a, yuán kúu chaa jini so'o-de tu'un te júku'un iní-de. Te bueno já'a-de nuní, ñn-de ciento, inga-de uní xiko, te inga-de oko uxí, súan kája'a-de nuní. Achí-ya.

Tu'un ndikin lazo

²⁴ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de; Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñn chaa ni chi'i itu va'a nuu ñú'un-dé. ²⁵ Ko nini kixi-de, te ni ja chaa jito u'u tá'an jín-de. Te ni chi'i tuku ndikin lazo nuu trigo-de, te kua'an. ²⁶ Ko nuu ní kana yuku itu-ún, te kúun nuní, yúan-na te suni ni kana lazo. ²⁷ Te ni jakoyo mozo máá táa, chaa xín. Te ni kaka'an-i jín-de: Táta, á tú ní chí'i-ní nuní vá'a nuu ñú'un-ní yá'a. Te ndénu ní ni'in-ní lazo yá'a núsáa. Achí-i. ²⁸ Te ni ka'an-de jín mozo-de: ñn chaa jito u'u ruu ni sá'a ya'á, áchí-de. Te ni kaka'an mozo-ún jín-de: Núsáa te kuní-ní ja ná kítu'un-ná náún, áchí-i. ²⁹ Te máá-de ni ka'an-de: Túu, chí nani tú'un-ró lazo-ún te sanaa te tu'un-ró trigo jín. ³⁰ Ná kuá'nu máá jíná'an onde kivi tá'nu. Te kivi-ún te tá'ú-rí tiñu nuu chaa ka'nu: Stútú xna'an-ga lazo jian, te sá'a-ró nú'ni náva'a ka'mu-yó. Ko trigo yá'a, nastútú-ró ná kivi iní yaka-ri. Achí-de, áchí-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

³¹ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de: Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ndikin yuá mostaza, ja ní ki'in ñn chaa te ni chaa-de nuu ñú'un-dé. ³² Te jandaa ñn ndikin lúli-ga kúu vásá taká-ga tata. Ko nú ni ja'nu, te kúu ká'nu-ga vásá taká-ga yua. Te kuu ñn yunu ká'nu. Te chaa tisaá andíví, te vatu-ni sá'a-ti taká-ti chí nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yujan ía

³³ Ió inga tu'un yátá ní ka'an-ya jín-de: Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un yujan ía já ní ki'in ñn ña'an. Te ni chisa'í-ña chí uní tiyíi yúchi onde ni ndi'i ni kuu ía ní sá'a. Achí-ya. ³⁴ Taká tu'un yá'a ni ka'an Jesús jín ñáyivi kuá'a-ún. Te nú túu tu'un yátá te tú ká'an-ya jín-i, ³⁵ Náva'a ná skíkuu tu'un ni ka'an chaa ni jani tu'un Dios: Ka'an-ri tu'un yátá, te kachi-ri tu'un yísa'í onde kivi ní jungoo ñuyívi, áchí.

Ja ní ka'an káji-yá tu'un ndikin lazo

³⁶ Yúan-na te n_i nakuatá'ú Jesús nuu ñáyivi-ún. Te n_i ndívi-ya iní ve'e. Te n_i jakoyo cháa káskuá'a-ún nuu-yá. Te n_i kaka'an-de jíin-yá: Kani káji-ní tu'un yátá lazo nuu-ná, áchí-de. ³⁷ Te n_i ka'an-ya jíin-de: Ja sáka tatá va'a-ún kúu máá Sé'e cháa. ³⁸ Te ñu'un-ún kúu ñuyívi. Te tata va'a-ún kákuu se'e Dios. Te lazo-ún kákuu se'e kui'na. ³⁹ Te cháa u'u ja ní chí'i lazo-ún kúu kui'na. Te kivi tá'nu-ún kúu kivi jínu ñuyívi. Te cháa ka'nu-ún kákuu ndajá'a Dios. ⁴⁰ Te nátu'un kutútú lazo, te kayu nuu ñú'un, súan kuu kivi jínu ñuyívi. ⁴¹ Te máá Sé'e cháa, táji-yá ndajá'a-yá ki'in. Te nastútú-yá taká ñáyivi kásá'a kuachi jíin ñáyivi kásá'a tiñu ñáá. ⁴² Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í jíná'an-i. ⁴³ Yúan-na te ñáyivi vá'a-ún, ndii ncháa-i nátu'un ndikandii, kuxiukú-i jíin máá Táa-i iní ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Cháa ío so'o kuni ná'in, ná kúni so'o-de.

Tu'un janu xú'ún, jíin tú'un perla, jíin tú'un ñunu

⁴⁴ Ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn janu xú'ún já yísa'í chíi ñn ñu'un, te n_i ndenda n_i sá'a ñn cháa, te jasú tuku-de siki, te kúsi iní-de jíin, te kua'an-de, te xíkó ndí'i-de naún ñáva'a-de, te jáan-de ñu'un-ún. ⁴⁵ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn cháa jáan-de te xíkó-de ja ndúkú-de perla luu. ⁴⁶ Te n_i jini-de ñn perla ja xa'an yá'u. Te n_i kee-de kua'an-de. Te n_i xíkó ndí'i-de taká ndatíñu-de. Te n_i jaan-de perla-ún. ⁴⁷ Suni ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñn ñunu já júkuíta ka'nu iní mar. Te tñn tiní nuu tiyáká. ⁴⁸ Te nuu ní chítú ñúnu-ún, te n_i kanatava-dé yundúcha. Te n_i kajungoo-de. Te n_i kakaji-de kiti vá'a-ún kivi-ti iní jika. Te n_i kaskána-de kiti ñáá-ún kua'an. ⁴⁹ Suni súan koo kivi jínu ñuyívi. Chí kenda koyo ndajá'a-yá. Te kaji-ya ñáyivi ñáá ma'ñú ñáyivi vá'a. ⁵⁰ Te taan-yá-i kayu-i nuu ñú'un. Te yúan nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-ya. ⁵¹ Te n_i kachí Jesús jíin-de: N_i kajuku'un iní-ro taká tu'un yá'a náún, áchí-ya. Te n_i kaka'an-de jíin-yá: Jaan Táa, áchí-de. ⁵² Te n_i kachí-ya jíin-de: Ja yúan ío cháa káchaa tutu jini-de sa'an ñuu nátu'un andívi, te máa-de kúu nátu'un ñn cháa xíin vé'e, te onde iní yaka-de táva-dé ndatíñu jáá jíin ndatíñu aná'an, áchí-ya. ⁵³ Te súan n_i jinu n_i ka'an Jesús tu'un yátá yá'a. Te n_i kenda-ya yúan kua'an-ya.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

⁵⁴ Te n_i najaa-ya ñúu-ya. Te n_i stá'an-ya núu-dé iní ve'e sinagoga máa-de jíná'an-de. Te n_i kanaa iní-de n_i kande'é-de nuu-yá. Te n_i kaka'an-de: Ndénu ní ni'in cháa yá'a tu'un ndíchí

yá'a jíin tíñu ñá'nu sá'a-de yá'a. ⁵⁵ Nasu sé'e cháa carpintero kúu ya'á náún. Á nasu María nání náa-de. Te taká ñani-de káinání Jacobo, José, Simón, jíin Judas. ⁵⁶ Te tú ká'jin kuá'a-de jíin-yó yá'a náún. Te ndénu ní ni'in-dé taká tu'un yá'a núsáá. Achí-de. ⁵⁷ Te súan ni kakujá'a iní-i jíin-yá. Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-i: Cháa jáni tu'un Dios, máni ñuu-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú káka'an tu'un jíin'ún jíin-de, áchí-ya. ⁵⁸ Te tú ní sá'a-ya kuá'a tíñu ñá'nu yúan, chí tú ní kákandíja-i.

14

Ja ní ji'i Juan, cháa skuánducha

¹ Te suu kivi-ún te Herodes cháa tá'ú tíñu, ni jini tu'un-de tu'un Jesús. ² Te ni kachi-de jíin mozo-de: Cháa yá'a kúu Juan ja skuánducha. Ni nachaku-de ja ní ji'i-de, te ja yúan sá'a-de tíñu ñá'nu yá'a. Achí-de. ³ Chí Herodes, ni tin-de Juan. Te ni ju'ni-de. Te ni chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías ñasí'i Felipe ñani máá Herodes. ⁴ Te Juan, a ni kana jíin-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró-ña, áchí-de. ⁵ Te Herodes, ni kuni-de ka'ni-dé Juan. Ko ni yu'ú-de ni jito-de ñayivi, chí kájani ndaa iní-i ja in cháa jáni tu'un Dios kúu Juan. ⁶ Te in kivi ní sá'a Herodes in viko kivi ní kaku-de. Te sesí'i Herodías ni jita já'a-i nuu ñayivi. Te ni kusii iní Herodes jíin-i. ⁷ Te ni jatú'un téyí-de ja kuá'a-de taká naún kakán-i nuu-dé. ⁸ Te náa-i, a ni jani íchí-ña-í, te ni ka'an-i: Kuá'a-ní xini Juan, cháa skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu in ko'o, áchí-i. ⁹ Yúan-na te máá rey-ún, ni kuxii iní-de. Ko sikii já ní jatú'un téyí-de jíin sikii já ní kajini so'o cháa káye staa jíin-de-ún, te ni tá'ú-de tíñu ná kuá'a soldado nuu-í. ¹⁰ Te ni táji-de soldado ni ja'an. Te ni xiti xini Juan iní vekaa. ¹¹ Te ni cháa xini-dé kánde nuu in ko'o. Te ni ja'a soldado nuu súchí sí'i-ún. Te máa-i, ni janchaka-i nuu náa-i. ¹² Yúan-na te ni jakoyo cháa káskuá'a jíin-de. Te ni kandaña-de yiki kúñu Juan. Te ni kachinduji-de. Te ni kee-de kája'an-de. Te ni kakastu'ún-de nuu Jesús.

Ja ní skée-ya u'un mil ñayivi

¹³ Te ni jini tu'un Jesús. Te ni kuxio-ya kuá'an-ya yúan iní in barco onde nuu ñú'un té'é kánde sijn-ya. Te ni kajini tu'un ñayivi jíná'an-i. Te onde taká ñuu ni kandikin-i-ya kájika já'a-i jíin-yá. ¹⁴ Te ni kenda Jesús kua'an-ya. Te ni jini-ya núu ñayivi kuá'a xaan. Te ni ndukuí'a iní-ya jíin-i. Te ni sá'a-ya taná taká ñayivi kaku'u. ¹⁵ Te nuu ní ini te ni chakoyo cháa káskuá'a jíin-yá nuu-yá. Te ni kaka'an-de: Yá'a chí máá ñú'un té'é kúu, te a ni kee ndikandii. Táji-ní-i ná kingoyo-i taká ñuu. Te ná kuáan máa-i staa kée-í, áchí-de jíin-yá. ¹⁶ Te ni

kachĭ Jesús jíin-de: Tú níni kí'in-i jíiná'an-i: Kuá'a máá-ró já ná kée-í, áchí-ya. ¹⁷ Te máá-de, nĭ kaka'an-de jíin-yá: Tú naún káñava'a-ná chĭ u'un-ni statilá jíin úu-ni tiyáká, áchí-de. ¹⁸ Te máá-yá, nĭ kachĭ-ya jíin-de: Kuá'a ná kĭi nuu-rí yá'a, áchí-ya. ¹⁹ Te nĭ tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún nĭ kajungoo taká-i nuu ichá. Te nĭ ki'in-ya ndí'ú'un statilá jíin úu tiyáká-ún. Te nĭ ndakoto-ya íchi ándíví. Te nĭ jikan ta'u-yá ja'a státilá. Te nĭ sákuáchí-yá. Te nĭ ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te cháa-ún, nĭ kajani-de nuu ñáyivi-ún. ²⁰ Te ndivii-í nĭ kayee. Te nĭ kanda'a chĭi-i. Te nĭ kanastútú-de uxĭ uu jĭka staa kuachĭ-ún ja ní ndendoso. ²¹ Te jínu u'un mil cháa nĭ kayee-ún, te sĭin-ga kúu ñasí'í jíin súchí lúli.

Ja ní jĭka já'á-yá nuu mar

²² Yúan-na te nĭ skandá-ni Jesús cháa káskuá'a jíin-yá, nĭ kĭvi koyo-de inĭ ĩn barco. Te ná kúxnúú-de kĭngoyo-de inga lado yu'u mar sá'a-ya, chĭ kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ²³ Te nĭ jacha-ya ñáyivi-ún kája'an-i. Te nĭ kaa sĭin-ya kuá'an-ya yúku, kuákakan ta'u-yá. Te nĭ ini, te kándeé máá ĩn-ni-ya yúan. ²⁴ Te barko-ún, a kándeé ma'ñú mar. Te ká'ú xaan ní ndonda su'ma ndúcha sikí-dé, chĭ sua nĭ nana nuu tachĭ. ²⁵ Te tíkuáán-na kúu. Te nĭ jaá Jesús nuu-dé, jĭka já'á-yá nuu mar. ²⁶ Te cháa káskuá'a-ún, ja ní kajini-de-ya, já jĭka-ya núu mar, te nĭ kayu'ú-de. Te káka'an-de: Añú kúu, áchí-de. Te kákana kó'ó-de ja káyu'ú-de. ²⁷ Yúan-na te Jesús, nĭ ka'an-ni-ya jíin-de: Sándéé iní-ro. Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ²⁸ Yúan-na te nĭ ka'an Pedro jíin-yá: Táta, te nú máá-ní kúu, te tá'ú-ní tiñu ná káka-ná nuu mar yá'a jaa-ná nuu-ní, áchí-de. ²⁹ Te nĭ ka'an-ya: Ña'an, áchí-ya. Te nĭ nuu Pedro inĭ barco. Te nĭ jĭka-de nuu ndúcha-ún kua'an-de nuu Jesús. ³⁰ Ko nuu ní jini-de ja xaan kée tachĭ, te nĭ yu'ú-de. Te nĭ kejá'á-de sá'u-de chĭi nducha. Te nĭ kana kó'ó-de: Táta, nama-ní náá, áchí-de. ³¹ Te nĭ skáa-ni Jesús nda'a-yá. Te nĭ tĭin-ya-dé. Te nĭ kachĭ-ya jíin-de: Cháa tú kándĭja va'a kúu-ró. Naja jáni sikí iní-ro. Achí-ya. ³² Te nĭ ndĭvi-ya iní barko-ún jíin-de. Te nĭ kuná'ín-ni tachĭ xaan-ún. ³³ Yúan-na te cháa ká'ĭin inĭ barko-ún, nĭ chaakoyo-de nuu-yá. Te nĭ kachiñú'ún-de-ya. Te káka'an-de: Jandáa ndĭja máá-ní kúu Se'e Dios, áchí-de.

Ñáyivi káku'u inĭ ñuu Genesaret

³⁴ Te nĭ kaja'a-ya kuá'an-ya inga lado. Te nĭ chaakoyo-ya ñú'un íchí ñúu Genesaret. ³⁵ Te cháa ñuu-ún, nĭ kanakuni-de-ya. Te nĭ katájí-de tu'un ní ñúu-ún. Te nĭ kakinchaka-de ñáyivi káku'u nuu-yá. ³⁶ Te nĭ kaka'an nda'ú-i

jíin-yá ja ná ké'é-i vasté yúsá'ma-yá. Te taká ñáyivi ní kaké'é sá'ma-yá-ún, ni kanduva'a-i.

15

Ndasá kuchá'an ñáyivi

¹ Yúan-na te yakú cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu iní ñuu Jerusalem, ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jíin-yá: ² Cháa káskuá'a jíin-ró, naja káské'ichi-de taninu cháa aná'an. Chí tú kánandá'a-de te káyee-dé staa. Achí-de. ³ Te máa-yá, ni ka'an-ya jíin-de: Te máa-ró, suni naja káské'ichi-ro tíñu ni tá'ú Dios nuu-ro núsáa, chi ja sikí táninu máa-ró. ⁴ Chí ni ka'an Dios: Kuandatú nuu táa-ro núu náa-ro, te ndéja ká'an ndiva'a nuu táa nuu náa, ná kúu nú kuu, áchí. ⁵ Ko máa-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xíin in cháa, te a kuu ni'in tíñu ja kuni táa-de xí náa-de, te nú xna'an-ga ka'an-de: A ni soko-rí ndatíñu-ún nuu Dios, achí-de. ⁶ Yúan-na te tuká kánúú skíkuu-de kuá'a-de nuu táa-de nuu náa-de, áchí-ro. Te súan kástiví-ró tú'un Dios jíin táninu ni kajakin-ro. ⁷ Cháa uu xini kákuu-ró. Bueno ni jani Isaías tu'un sikí-ro súan: ⁸ Ñáyivi yá'a, jíin yú'u-í káchiñú'ún-i ruu, ko jíin añú-i chí jíká-ni kúu iní-i jito-i ruu. ⁹ Te káchiñú'ún sáni-i ruu, chí kástá'an-i tu'un jani iní in cháa, áchí Isaías. Achí-ya. ¹⁰ Te ni kana-ya xini ñáyivi-ún. Te ni ka'an-ya jíin-i: Kuni so'o jíná'an-ró, Te chu'un iní-ro tú'un ká'an-ri: ¹¹ Nasu já kivi iní yu'u cháa kuchá'an-de sá'a, chi ja kenda iní yu'u-dé, yuán kúu ja kúchú'an-de sá'a, áchí-ya. ¹² Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá, ni chakoyo-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de: Á jini-ní ja ní kakiti iní cháa fariseo ja ní kajini so'o-de tu'un yá'a, xí túu, áchí-de. ¹³ Ko máa-yá, ni ka'an-ya: Taká yunu já tú ní náchu'un máa Táa-ri andíví, te tu'un-ri kí'in. ¹⁴ Síja jíná'an-ró ná kí'in-de. Cháa kuáa kástá'an ichi núu sáva-ga cháa kuáa kákuu-de. Chí nú in cháa kuáa stá'an-de ichi núu ingá cháa kuáa, te ndendúú-de jungoyo-de iní xa'va. Achí-ya. ¹⁵ Te ni ka'an Pedro jíin-yá: Kastú'ún kájí-ní tu'un yátá yá'a nuu-ná jíná'an-ná, áchí-de. ¹⁶ Te ni kachí Jesús: Te suni onde róó tú kájuku'un iní-ro náún. ¹⁷ Á tú kájuku'un iní-ro já taká ja kée-í kivi kua'an chí-i, te ndénda-ni kua'an. ¹⁸ Ko ja kenda yu'u-í, chí onde iní añú-i vai, te yuán kúu ja kúchá'an-i sá'a. ¹⁹ Chí onde ichi iní añú-i kenda ja jani ñáa iní, ja já'ni ndíyi, ja ísiki ncháa tá'an, ja kuáxán iní, ja saku'ná, ja ká'an tu'un tú'ún, ja ká'an ndiva'a. ²⁰ Taká tu'un yá'a kúu ja kúchá'an-i sá'a. Ko nú tú nánda'a-i te kee-í staa, tú kúchá'an-i sá'a. Achí-ya.

Tu'un sesí'í ña'an ñúu Caná

21 Te *n̄i* kenda Jesús yúan kua'an-ya íchi ndáñúu Tiro jíin Sidón. 22 Te *in̄* ña'an ñúu Caná, *n̄i* kenda-ña ndáñúu yúan. Te *n̄i* kana kó'ó-ña: Táta, Se'e David, kundá'ú *in̄*-ní náá, *ch̄i* sesí'í-ná ká'ú xaan tá'an-i *in̄* tach̄i k̄ini, áchí-ña jíin-yá. 23 Ko máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá jíin-ña. Yúan-na te *n̄i* jakoyo cháa káskuá'a jíin-yá. Te *n̄i* kaka'an ndá'ú-de jíin-yá: Ka'an-ní jíin-ña ná kí'in-ña, *ch̄i* kána kó'ó-ña vái-ña íchi yatá-yo, áchí-de. 24 Te *n̄i* ka'an-ya: Máni nuu r̄i, kiti ní k̄anaa, ká'in̄ se'e Israel, *n̄i* táji-yá ruu vai-ri, áchí-ya. 25 Yúan-na te *n̄i* cháa-ña núu-yá. Te *n̄i* chiñú'ún-ña-yá. Te *n̄i* ka'an-ña: Táta, chindéé chítuu-ní náá, áchí-ña. 26 Te *n̄i* ka'an máá-yá: Tú ío va'a ja kuáncháa-yo staa sé'e-yó te skána-yó núu lusu, áchí-ya. 27 Te *n̄i* ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní, Táta, ko lusu-ún, ichi chí mesa náchii-tí staa kuachí kóyo yu'u jíto'o-ti yáji-tí, áchí-ña jíin-yá. 28 Yúan-na te *n̄i* ka'an Jesús: Nána, xaan vá'a *n̄i* kandija-ní, ná sá'a-ná jíin-ní nátu'un kuní-ní, áchí-ya. Te máá hora j̄an ní nduva'a-ni sesí'í-ña.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kú'u

29 Te *n̄i* ja'a Jesús kua'an-ya yúan. Te *n̄i* jaa-ya yú'u mar ñuu Galilea. Te *n̄i* kaa-ya kuá'an-ya yúku-ún. Te yúan *n̄i* jungoo-ya. 30 Te *n̄i* jakoyo kua'a ñáyivi núu-yá jíin ñáyivi rengo, ja kuáa, ja ñí'in, ja tikú'lu, jíin sáva-ga-i ja kaku'u. Te *n̄i* kajakin-i-ún núu já'a Jesús. Te *n̄i* nasáva'a-ya-í jíná'an-i. 31 Te *n̄i* kakee nuu ñáyivi-ún kánde'é-i ja súan *n̄i* kajini-i náka'an ñáyivi ñí'in, ndúva'a ñáyivi tikú'lu, nákaa ñáyivi rengo, ndúndijin nuu ñáyivi kuáa. Te *n̄i* kanakana jaa-i Dios ñáyivi Israel.

Ja ní skée-yá kuun mil ñáyivi

32 Te *n̄i* kana Jesús xin̄i cháa káskuá'a jíin-yá. Te *n̄i* ka'an-ya jíin-de: Kúndá'ú *in̄*-ri ñáyivi yá'a, *ch̄i* a *n̄i* kuu un̄i kivi káxiukú-i jíin-rí, te tú naún káji-í. Te tú kuní-ri natáji-rí-i no'on ndicha-i, *ch̄i* nú súan te sava ichi te kuitá ii-í. Achí-ya. 33 Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-yá *n̄i* kaka'an-de jíin-yá: Te ndénu ni'on staa kuá'a kée ndá'a *ch̄i* ñáyivi kuá'a yá'a, *ch̄i* máni ñu'un té'é kúu yá'a, áchí-de. 34 Te *n̄i* ka'an Jesús jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró, áchí-ya. Te *n̄i* kaka'an-de: Usiá-ni, te yaku tiyáká lúlí, áchí-de. 35 Yúan-na te *n̄i* tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún *n̄i* kajungoo-i nuu ñú'un. 36 Te *n̄i* kí'in-ya ndí'usiá staa jíin cháká-ún, te *n̄i* jikan ta'u-yá, te *n̄i* sakuáchí-yá, te *n̄i* ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá, te *n̄i* kajani-de nuu-í. 37 Te *n̄i* kayee táká-i. Te *n̄i* kanda'a *ch̄i*-i. Te *n̄i* kanastútú-de ja ní kendo kuáchí-ún, usiá ndo'o chítú ndí. 38 Te ñáyivi ní kayee-ún, jínu onde kuun mil cháa, te s̄in-ga kúu ñasi'í jíin táká suchí lúlí. 39 Yúan-na te *n̄i* jacha-ya ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te *n̄i* ndivi-ya iní barco. Te *n̄i* jaa-ya ndáñúu Magdala.

16

Ja kájikan-i tuni nuu-yá

¹ Te n_i jakoyo cháa fariseo jíin cháa saduceo nuu-yá, chí koto nchaa-de-ya kákuni-de. Te n_i kajikan-de tuni ichi ándíví núu-yá te kuni-de. ² Ko máa-yá n_i ka'an-ya jíin-de: Nú n_i ini, te káka'an-ro: nandii ndáxín, chí ío viko kuá'á ándíví, áchí-ro. ³ Te ja'ná'an káka'an-ro: Vina te kuun sau, chí íin ñáá viko kuá'á ándíví, áchí-ro. Cháa uu xini kákuu-ro. A kájiní-ro naún kuni ka'an viko ándíví, ko tú kájuku'un iní-ro tuni kivi yá'a. ⁴ Ñayivi ñáá yá'a ja káisiki ncháa-i Dios, kájikan-i tuni nuu-rí. Ko ma kuá'a-ri ni ñin nuu-í, chí máni tuni Jonás, cháa n_i jani tu'un Dios, kúu ja kuá'a-ri. Achí-ya. Te n_i skéndo-o-ya-dé jíná'an-de. Te kua'an-ya.

Cuenta yujan ía cháa fariseo

⁵ Te n_i jakoyo cháa káskuá'a-ún inga lado mar. Te n_i kanaa iní-de kundiso-de staa. ⁶ Te n_i kachí Jesús jíin-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yújan ía cháa fariseo jíin cháa saduceo, áchí-ya. ⁷ Te kándatu'un máa-de: Sikí ja tú kándiso-yó staa ká'an-ya núsáa, áchí-de. ⁸ Te n_i jiní Jesús ja súan kándatu'un-de. Te n_i ka'an-ya: Cháa kákandíja yaku-ni kákuu-ro. Naún kándatu'un-ro. Ja tú ní kándiso-ró staa náún. ⁹ Onde vina tú kájuku'un iní-ro náún. Á tú kánuku'un iní-ro ja ní kuu jíin ú'un staa jíin ú'un mil cháa, te nasaa jika ní kanastútú-ró-sa. ¹⁰ Ni ja ní kuu jíin usiá staa-ún jíin kúun mil cháa, te nasaa ndo'o ní kanastútú-ró. ¹¹ Te naja tú kájuku'un iní-ro, chí tú ní ká'an-ri tu'un statilá jíin-ró, chí sua ja kóto va'a-ró máa-ró núu yújan ía cháa fariseo jíin cháa saduceo. Achí-ya jíin-de. ¹² Yúan-na te n_i kájuku'un iní-de ja tú ní ká'an-ya jíin-de ja kóto-de máa-de nuu yújan ía statilá, chí sua ja má kándíja-de sa'an kástá'an cháa fariseo jíin cháa saduceo.

Tu'un n_i ka'an ndaa Pedro

¹³ Te n_i ja Jesús ichi ndáñúu Cesarea de Filipino. Te n_i jika tu'un-yá cháa káskuá'a jíin-yá: Naún cháa kúu máa Sé'e cháa káka'an ñayivi jíná'an-i, áchí-ya. ¹⁴ Te máa-de n_i kaka'an-de: Juan, cháa skuánducha, káka'an sava-i. Te sava-ga-i, Elías, te sava-ga-i, Jeremías, xí ñin cháa n_i jani tu'un Dios onde sáa, áchí-i. Achí-de. ¹⁵ Te máa-yá n_i ka'an-ya jíin-de: Te róo, na cháa kúu-ri káka'an-ro, áchí-ya. ¹⁶ Te n_i ka'an Simón Pedro: Máa-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te n_i kachí Jesús: Xáán ndatu-ro, Simón se'e Jonás, chí nasu ñin cháa ní kástu'un tú'un yá'a nuu-ro, chí sua máa Táa-ri I'a kánchaa ándíví ní stá'an-ya núu-ro. ¹⁸ Ko ruu, suni ká'an-ri jíin-ró ja máa-ró kúu Pedro, te sikí káva yá'a kundij tiku'ni

kándija-i nuu-rí sá'a-ri. Te ja kándeé infierno ma kúndéé jín-i. ¹⁹ Te nuu-ro kuá'a-ri ndakáa máá ñúu nátu'un andívi. Te taká ja kú'ni-ro iní ñuyívi yá'a, kunu'ni iní andívi. Te taká ja ndájí-ró iní ñuyívi yá'a, ndaji iní andívi. Achí-ya. ²⁰ Yúan-na te ni ka'an xaan-yá jín cháa káskuá'a jín-yá, ja tú ni in nuu kachí-de ja máá-yá kúu Jesucristo.

Jín kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

²¹ Te máá hora jian ní kejá'á Jesús ni kastu'un ndáa-ya núu cháa káskuá'a jín-yá ja jínu ñú'un kí'in-ya núu Jerusalem te ndo'o xaan-yá. Te chaá ni kayii jín taká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu, ma kuátú'un-de-ya te ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²² Yúan-na te Pedro, ni kiñi'in sijn-de-ya. Te ni kejá'á-de ká'an xaan-dé jín-yá: Ma kúu Táta, tú kuti na modo ja tá'an-ni tundó'o yá'a, áchí-de. ²³ Yúan-na te ni jó káva Jesús nuu Pedro. Te ni kachi-ya jín-de: Satanás, kuxio ki'in-ro, chi chaá sáká núu kúu-ró núu-rí. Chi tú ká'an-ro tú'un Dios, chi sa tu'un chaá ká'an-ro. Achí-ya.

Tu'un ndó'o chaá kákandija

²⁴ Yúan-na te ni ka'an Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá: Nani chaá nú kuni-de kii-de yata-rí, ma kúndá'ú iní-de máá-de, te ná kuándéé iní-de jín tundó'o kii siki-dé, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ²⁵ Chi chaá jítú iní-de kaku-de chi tundó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kúu in chaá ja siki rúu, ko kuchaku-de. Achí-ya. ²⁶ Chi naún ní'in cháa vasa ná kúndéé-de ni'in-dé ní ñuyívi, te nú xnáa-dé añú-de. Xí na jín chúnáa cháa añú-de. ²⁷ Chi máá Sé'e chaá, ndii-ya jín taká ndajá'a-yá. Te nduñá'nu-ya sá'a Táa-ya. Yúan-na te cha'u-ya in in ñayívi nú ndasa káa tiñu ni kasá'a máá-i. ²⁸ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Ió sava chaá ká'in yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de nuu máá Sé'e chaá ndii-ya ñúu-ya.

17

Siki já túku ni nduu-ya

¹ Yúan-na te nuu iní kivi te ni jaka-ya Pedro jín Jacobo jín ñaní-de Juan, kua'an sijn-ya jín-de in yuku súkún. ² Te yúan, tuku ni nduu-ya núu-dé. Te ni nandii ncháa nuu-yá nátu'un ndikandii. Te sa'ma-yá ni kandukiyi nátu'un ndua luz ja nandii ndáxín. ³ Te yúan ni kandenda Moisés jín Elías, kándatu'un-de jín-yá, ni kajini-de. ⁴ Te ni ka'an Pedro: Táta, va'a-ga ná kendo-o-yó yá'a. Nú kuni-ni te sá'a-ná uní ve'e kuii. In kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jín Jesús. ⁵ Te nini ká'an-de, te ni chaá in viko nu'un. Te ni jasú ní núu-dé. Te ni kenda luz chi. Te ni kenda in tu'un ja ní

ka'an: Ya'á kúu Se'e-ri, ja kúndá'ú iní-ri-i. Te kúsi iní-ri jín-i. Ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-i núsáá. Achí Dios. ⁶ Te tu'un yá'a nī kajini so'o chaa káskuá'a-ún. Te nī kandua ndee-ni-de, chí nī kayu'ú xa'an-dé. ⁷ Yúan-na te nī jaá Jesús. Te nī skandá-ya-dé. Te nī ka'an-ya: Ndukoo, ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ⁸ Te nī kandakoto-de. Te tuká nī in naún ní kájiní-de, chí máá in-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún. Te Jesús nī ka'an xa'an-yá jín-de: Ma kachí-ro núu ní in ja súan nī kajini-ro, chí onde ná náchaku máá Sé'e chaa ma'nú ndíyi, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te chaa káskuá'a jín-yá, nī kajika tu'un-de-ya: Te chaa káchaa tutu, naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹¹ Te nī ka'an Jesús jín-de: Jandáa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasáaá-de taká ndatíñu. ¹² Ko ká'an-ri jín-ró, ja á nī ndíi Elías, te tú ní kánakuní-i-de. Te nī kasá'a-i taká ja ní kakuu iní-i jín-de. Te suni súan xndó'o-i máá Sé'e chaa. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te chaa káskuá'a-ún, nī kajuku'un iní-de ja tú'un Juan, chaa nī skuánducha, kúu ja ní ka'an-ya jín-de.

Siki súchí jí'iyí'

¹⁴ Te nī najaakoyo-ya núu ñáyivi kuá'a-ún. Te nī chaa in chaa nuu Jesús. Te nī jukuiñi jíti-de nuu-yá. ¹⁵ Te nī ka'an-de: Táta, kundá'ú iní-ní se'e-ná, chí jí'iyí'-i, te ndó'o xa'an-í. Te tiní jínu nduá-i nuu ñú'un, te tiní jínu nduá-i nuu ndúcha. ¹⁶ Te nī kinchaka-ná-i nuu chaa káskuá'a jín-ní, te tú kákuu sá'a-de tana-í, áchí-de. ¹⁷ Te nī ka'an Jesús: Ñáyivi xa'an ní'in iní kákuu-ró ja tú kákandíja-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jín-ró. Te nasaa-ga kivi ndó'o-ri jín-ró. Kuá'a-i ná kí-i, áchí-ya. ¹⁸ Te Jesús, nī ka'an xa'an-yá nuu tachí kíní-ún, te nī kenda kua'an iní súchí-ún. Te nī nduva'a-ni-i máá hora-ún. ¹⁹ Yúan-na te nī jakoyo síin chaa káskuá'a-ún nuu Jesús, te nī kaka'an-de: Naja tú ní kákuu kiñi'in-ná kí'in, áchí-de. ²⁰ Te nī kachí Jesús jín-de: Siki ja tú kákandíja va'a-ró ní kuu yuán. Chí ká'an ndaa-ri jín-ró, ja nú kákandíja-ró, vásté in tí'li nátu'un in ndikin yuá mostaza, te kachí-ro kúni yuku yá'a: Kuxio yá'a te kuá'an onde yuán, achí-ro, te kí'in. Te kuu sá'a-ró taká tiñu súan. ²¹ Ko in tá'an yuán ní ma kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha iní-yo. Achí-ya.

Jín kivi ní ka'an-ya ja kúu-ya

²² Te nini ká'in-ya iní ñuu Galilea, te nī kachí Jesús jín-de: Máá Sé'e chaa natuu-ya núu ndá'a sáva-ga chaa. ²³ Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. Te máá-de, nī kandukuí'a xa'an iní-de.

Siki xú'ún póniná

²⁴ Te n_i jakoyo-ya ñúu Capernaum. Te chaa kájikan poniná, n_i chakoyo-de nuu Pedro. Te n_i kaka'an-de: Te Maestro máá-ró, tú kuá'a-de poniná náún, áchí-de. ²⁵ Te Pedro: Kuu, áchí-de. Te n_i ndivi-de in_i ve'e. Te n_i ka'an Jesús xna'an-ga jín-de: Naún kachí-ro. Taká chaa rey in_i ñuyivi yá'a, ndénu kájikan-de poniná. Á nuu sé'e-de xí núu cháa s_iin ve'e, áchí-ya. ²⁶ Te n_i kach_i Pedro jín-yá: Nuu cháa s_iin ve'e kájikan-de, áchí-de. Te n_i kach_i Jesús jín-de: Te se'e-de ká'io libre-i núsáá. ²⁷ Ko nává'a tú skití in_i-yo-dé, te kuá'an onde yu'u mar, te skívi-ró gancho, te kat_iin-ró tíyáká kéndá xna'an-ga. Te ndika-ro yú'u-tí. Te yúan ni'in-ro ñn peso. Te kuá'a-ró núu-dé ja kúu ruu jín róó. Achí-ya.

18

Ndéja kúñá'nu-ga in_i ñuu nátu'un andívi

¹ Te suni kivi-ún n_i chakoyo chaa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te n_i kaka'an-de jín-yá: Ndé chaa kúñá'nu-ga in_i ñuu nátu'un andívi, áchí-de. ² Te n_i kana Jesús xin_i ñn suchí lúli. Te n_i jani-ya-í ma'ñú-de. ³ Te n_i kach_i-ya: Jandáa ká'an-r_i jín-ró, ja nú tú naxió káva in_i-ro te nduu-ró nátu'un ñn suchí lúli, ma kivi kuti-ro in_i ñuu nátu'un andívi. ⁴ Ch_i nú ndé chaa sásúchí-de máá-de nátu'un suchí lúli yá'a, chaa-ún kúñá'nu-ga in_i ñuu nátu'un andívi. ⁵ Te chaa ja jín sí'ví-rí játá'ú-de ñn suchí lúli nátu'un suchí yá'a, te ruu játá'ú-de. ⁶ Te nú ñn suchí lúli yá'a kándija-i ruu, te kivi-i kuachi sá'a ñn chaa, te va'a-ga nú ní nú'n_i ñn yosó ká'nu sukun cháa-ún, te kee-de ki'in-de xuu ndúcha mar núú. ⁷ Naka ndá'ú ñayivi in_i ñuyivi, ch_i kájito ncha-de-i kásá'a-i kuachi, te jínu ñú'ún já kóo kivi-ún. Ko naka ndá'ú chaa ja skívi-de-i in_i kuachi. ⁸ Núsáá te nú nda'a-ro xí já'a-ro kuní skívi róó nuu ío kuachi, xiti te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja kóo rengo-ro xí kóo tikú'lu-ró kúchaku-ro ñí káni, nasu já kóo ndendúú nda'a-ro xí ndéndúú ja'a-ro kí'in-ro núu ñú'un ñí káni. ⁹ Te nú nduchi-ro kuní skívi róó nuu ío kuachi, tava te skána-ró ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku-ro jín ñn-ni nduchi-ro, nasu já kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu ñú'un infierno. ¹⁰ Koto-ró máá-ró jíná'an-ró. Ma sájá'a in_i-ro núu ñn suchí lúli yá'a. Ch_i a ká'an-r_i jín-ró já ndájá'a-í ká'io andívi, nene kájin_i-ya núu máá Táa-r_i ja káncha-ya onde andívi.

Sik_i r_i kiti ní sana

¹¹ Ch_i máá Sé'e chaa, n_i kii-ya já náma-ya taká ñayivi já á n_i naa. ¹² Ndasa kájani in_i-ro. Nú ñn chaa ñáva'a-de ñn ciento r_i, te skuíta-de ñn-t_i. Á tú xndóo-de kuun xíko xia'un kuun-gá-t_i,

te ki'in-de onde yuku kinandúkú-de kiti ní sana-ún. ¹³ Te nú nī nani'in-dé-ti, jandáa ká'an-ri jín-ró ja kúsii-gá inī-de jín kiti-ún vásá jín kúun xiko xia'un kuun-gá kiti tú nī kásana-ún. ¹⁴ Te súan máa Táa-ro I'a kánchaa onde andíví, tú jata'an inī-ya já náa ní in tá'an suchí lúli yá'a.

Ndasá kuu ñani sá'a kuachi

¹⁵ Núsáa te nú ñani-ro ní sá'a-de kuachi siki-ro, te kuá'an, te kastu'ún sá'i-ro núu-dé naún kuachi nī sá'a-de. Te nú nī chu'un inī-de tu'un ká'an-ro jín-de, yúan-na te a nī ndumanī-dé jín-ró sá'a-ró. ¹⁶ Ko nú tú ní chú'un inī-de tu'un ká'an-ro, te kuaka uu xí uní-ga ñayivi kl'in jín-ró, náva'a jín tú'un ká'an uu xí uní testigo te kundaa taká tu'un. ¹⁷ Te nú tú ní chú'un inī-de tu'un ká'an chaa-ún, te kastu'ún-ró núu tikunī kándija. Te nú suni tú ní chú'un inī-de tu'un ká'an tikunī-ún, te sía-ro-dé ná kúu-de nátu'un in chaa sīn nación xí in chaa xíní. ¹⁸ Jandáa ká'an-ri jín-ró, taká ja kú'ni-ro iní ñuyivi yá'a, kununī iní andíví. Te taká ja ndají-ró iní ñuyivi yá'a, ndaji iní andíví. ¹⁹ Inga tu'un ká'an-ri jín-ró, ja nú uu tá'an-ro iní ñuyivi yá'a, koo conforme-ro siki in tu'un ja kájukan ta'u-ro, te máa Táa-ri onde andíví skíkuu-ya tú'un-ún jín-ró. ²⁰ Chī nú nī kanataka uu xí uní ñayivi kachiñú'ún-i ruu jín sí'ví-rí, te yúan kánchaa-ri ma'ñú-i, áchí-ya.

Siki tú'un sá'a tuká'nu inī

²¹ Yúan-na te nī jaá Pedro nuu-ya. Te nī ka'an-de jín-ya: Táta, nasaa jínu sá'a-ná tuká'nu inī nuu ñani-ná ja sá'a-de kuachi nuu-ná. Onde usiá jínu náún, áchí-de. ²² Te nī kachi Jesús: Tú ká'an-ri jín-ró já ondé usiá jínu, chī onde kuun ciento kuun xiko uxí jínu. ²³ Ja yúan máa ñúu nátu'un andíví kúu nátu'un in chaa kúu rey, ja ní kunī-de sánda-de cuenta jín mozo-de. ²⁴ Te nī kejá'a-de násá'a-de cuenta. Te yúan nī jaá in chaa taú in millón peso nuu-dé. ²⁵ Te tú ní kúu chunáa cháa yúan. Te nī tá'ú tñu jito'o-de ja ná kúya'u-de jín sé'e-de jín ñásí'i-de jín taká ndatiñu ñáva'a-de te nakunáa xú'ún taú-de. ²⁶ Yúan-na te nī jukuiñi jítí mozo-ún. Te nī ka'an nda'ú-de jín rey-ún: Táta, kundatu-ní, te vásá ná chúnáa ndí'i-ná xu'ún-ní, áchí-de. ²⁷ Te máa jito'o-ún, nī kundá'ú inī-de mozo-de. Te nī sía-de kua'an. Te nī sá'a-de tuká'nu inī ja taú mozo-de-ún. ²⁸ Ko mozo-ún nuu ní kenda-de kua'an-de, te nī ketá'an-de jín in tá'an mozo-de ja taú uxí peso nuu-dé. Te nī katīn chaa-ún. Te nī kiti-dé sukun cháa-ún. Te nī ka'an-de: Chunáa ndí'i ja taú-ro núu-rí, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te tá'an mozo-de-ún, nī jukuiñi jítí núu-dé. Te nī ka'an nda'ú jín-de: Kundatu te vásá ná chúnáa

ndí'i-ri xu'ún-ró, áchí mozo-ún. ³⁰ Ko máá-de, tú ní kuní-de, chi n̄ chindee-de cháa-ún vekaa onde kiv̄i ní nakunáa já taú cháa-ún nuu-dé. ³¹ Te n̄ kajini tá'an mozo-de-ún ja ní ta'an-de. Te n̄ kakuxíí xáan iní-de. Te n̄ chakoyo-de. Te n̄ kanakani ndí'i-de tu'un nuu jito'o-de ja ní ta'an cháa-ún. ³² Yúan-na te jito'o-ún, n̄ kana-de xini mozo ñáá-ún n̄ jaa. Te n̄ ka'an-de: Mozo ndiva'a kúu-ró, chi taká ja taú-ro-ún n̄ sá'a-ri tuká'nu in̄i nuu-ro, chi n̄ ka'an nda'ú-ro jín-rí. ³³ Te natu'un n̄ kundá'ú in̄i-ri róó, suni súan ní kundá'ú in̄i-ro tá'an mozo-ro núú, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te n̄ kit̄i in̄i jito'o-ún nuu-dé. Te n̄ chí'i-de cháa nda'a justicia, onde n̄ nachunáa-dé taká ja taú-de. ³⁵ Suni súan sá'a máá Táa-ri andíví jín-ró te nú tú sá'a-ró tuká'nu in̄i-ro núú taká ñani-ro, onde jín iní jín añú-ro nú naún kuachi sá'a-de jín-ró, áchí-ya jín-de.

19

Ja ní kandikin kua'a-í-ya

¹ Te n̄ ndí'i n̄ ka'an Jesús taká tu'un yá'a. Te n̄ kenda-ya iní ñuu Galilea kua'an-ya. Te n̄ jaa-ya yúñuu Judea, inga lado yucha Jordán. ² Te kua'a ñáyivi, n̄ kandikin-i-ya kuá'an-i jín-yá. Te yúan n̄ nasáva'a-ya-í jíná'an-i.

Siki tú'un tú xndóo tá'an

³ Yúan-na te n̄ jakoyo yaku cháa fariseo nuu-ya, ja koto nchaa-de-ya kákuñi-de. Te n̄ kaka'an-de: Vatu-ni kuu xndóo ñn cháa ñásí'í-de ja siki nani kuachi kúu, xí túu, áchí-de. ⁴ Ko máá-yá, n̄ ka'an-ya: Á tú ní kaka'u-ró tutú ndasa n̄ sá'a Dios cháa onde xnáñúú, chí ja yí jín já sí'í ní sá'a-ya. Achí. ⁵ Yúan-na te n̄ ka'an Dios: Ja yúan xndóo cháa táa-de náa-de, te kétá'an-de jín ñásí'í-de. Te ñn-na ñayivi kúu ndendúú-de. Achí Dios. ⁶ Súan kúu ja ná tuká kúu uu, chí ñn-na kúu. Núsáá te ma sásin ñn cháa ja á n̄ skétá'an Dios, áchí-ya. ⁷ Te n̄ kakachi-de jín-yá: Te Moisés, naja ní tá'ú-de tiñu ja kúva'a akta ndusin, te ndoo-ña núsáá, áchí-de. ⁸ Te n̄ ka'an-ga-ya jín-de: Siki já ní'in in̄i añú-ro jíná'an-ró, yúan ní jatú'un Moisés ja xndóo-ró ñásí'í-ro. Ko onde xnáñúú, tú súan ní kúu. ⁹ Ko ruu, ká'an-ri jín-ró, nú ndé cháa xndóo-de ñásí'í-de, nasu já tiní in̄i-ña, te tanda'a-dé jín ingá-ña, ísiki ncháa-de ñásí'í-de. Te cháa tanda'a jín ñá'an ní ndoo, suni ísiki ncháa-de-ña, áchí-ya. ¹⁰ Te n̄ kaka'an cháa káskuá'a jín-yá: Nú súan ío tiñu taká cháa jín ñásí'í-de, va'a-ga ma tanda'a-dé núsáá, áchí-de. ¹¹ Yúan-na te n̄ ka'an-ya jín-de: Nasu taká cháa juku'un in̄i-de tu'un yá'a, chí cháa n̄ ja'a-ri tu'un nuu-dé, cháa yúan kájuku'un in̄i-de. ¹² Ío cháa kákuu eunuco onde kiv̄i ní kaku-de chíi náa-de, te ío

chaa kákuu eunuco ni sá'a inga chaa jíin-de, te ío chaa kákuu eunuco ni kasá'a máa-de ja sikí ñúu nátu'un andíví. Chaa ja kúu juku'un iní-de, ná júku'un iní-de núsáá. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹³ Yúan-na te ni chakoyo ñayivi jíin súchí lúli-i, ja ná chaa-ya ndá'a-yá xiní-í, te ná kakán ta'u-yá ja'a-í. Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kaka'an xaan-dé jíin ñayivi-ún. ¹⁴ Te ni ka'an Jesús: Síá ná kíkoyo súchí lúli núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, chí nátu'un súchí yá'a kákuu ja kúu kivi iní ñuu nátu'un andíví, áchí-ya. ¹⁵ Te ni chaa-ya ndá'a-yá xiní-í jíná'an-í. Te ni kuxio-ni-ya yúan kua'an-ya.

Chaa kúká

¹⁶ Te yúan ni jaá ñin chaa súchí núu-yá, ni ka'an-de jíin-yá: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún tiñu sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁷ Te ni kachí-ya jíin-de: Naja ká'an-ro chaa va'a jíin-rí. Tú ni ñin chaa va'a ío, chí máá ñin-ni Dios. Nú kuni-ro kúchaku-ro, te skíkuu-ró tiñu ni tá'ú-yá. Achí-ya. ¹⁸ Te ni kachí-de jíin-yá: Ndéja kúu núsáá, áchí-de. Te Jesús, ni ka'an-ya: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ro, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, ¹⁹ Kuandatú nuu táa-ro nuu náa-ro, te kundá'ú iní-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú iní-ro máa-ró, áchí-ya. ²⁰ Te ni kachí chaa súchí jíin-yá: Taká tiñu yá'a, a ni skíkuu-ná onde ná lúli-ná. Naún sá'a-ga-ná núsáá. Achí-de. ²¹ Te ni kachí Jesús jíin-de: Nú kuni-ro kéndoo va'a-ró, kuá'an, te xikó-ró já ñáva'a-ró, te kua'a-ró núu ñayivi ndá'ú. Te onde andíví koo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kundikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ²² Te chaa súchí-ún ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, te kua'an-de kuxí iní-de, chí kua'a xaan ndátíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te ni kachí Jesús jíin chaa káskuá'a jíin-yá: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja xaan ú'u kivi ñin chaa kúká iní ñuu nátu'un andíví. ²⁴ Ko ruu ká'an-ri jíin-ró, ja yachí-ga ja'a ñin camello yau yiki tíkuí, vásá ñin chaa kúká kivi-de iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁵ Ko chaa káskuá'a jíin-yá, súan ni kajini so'o-de tu'un yá'a, te ni kayu'ú xaan-dé. Te ni kaka'an-de: Ndé chaa kaku núsáá, áchí-de. ²⁶ Te ni ndakoto Jesús nuu-dé. Te ni ka'an-ya jíin-de: Jíin chaa ma kúu kuti, ko taká-ni tiñu ndí-i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te ni ka'an Pedro jíin-yá: Náá, ni kaskéndoo-ná taká ndatíñu-ná, te káindikín-ná níí vai-yó. Naún ní'in-ná núsáá, áchí-de. ²⁸ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandaa ká'an máá Sé'e chaa jíin-ró jíná'an-ró, ja kivi kúnchaa-ri mesa-ri te nduñá'nu-ri iní ñuyívi jáá, kivi-ún te kunchaa-ro núu uxí uu silla. Te sánda-ro tiñu ndí'uxí uu tata chaa Israel, chí kándikin-ro rúu. ²⁹ Te chaa

skéndoo ve'e-de, xí ñaní-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí sé'e-de, xí ñú'un-dé ja sikí rúu, te nani'in-dé ñin ciento vuelta. Te suni ni'in tá'u-dé kuchaku-de ñí káni. ³⁰ Te kua'a cháa kúnúú, nduu-de sandí'í-na. Te cháa sandí'í-na, ndunúú-de.

20

Chaa kásatiñu nuu itú

¹ Chi ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñin cháa kúu jito'o ve'e, ja ní kenda-de ñin jañá'an, ndúkú-de cháa sátiñu nuu itú-de. ² Te ñi sánda-de jíin cháa kásatiñu-ún ja chá'u-de ñin peso ja kivi. Te ñi táji-de cháa-ún kuangoyo-de nuu itú-de. ³ Te suni ñi kenda-de nátu'un ka'ñin. Te ñi jini-de nuu sáva-ga cháa ká'jin sáni-de nuyá'u. ⁴ Te ñi kachi-de jíin cháa-ún: Kuángoyo nuu itú-ri, chi chá'u va'a-ri róó, áchí-de. Te máa cháa-ún kuangoyo-de. ⁵ Te ñi kenda tuku-de nátu'un ka'uxi uu jíin ká'uní. Te suni súan ñi sá'a-de. ⁶ Te a yani ka'u'un ñi kenda tuku-de. Te ñi ketá'an-de jíin yakú-ga cháa ká'jin sáni. Te ñi kachi-de jíin cháa-ún: Naja ká'jin kúxí-ró yá'a ñí ncháka ncháa, áchí-de. ⁷ Te ñi kakachi cháa-ún jíin-de: Kuachi ja tú naún ká'an jíin-ná ja sátiñu-ná. Te ñi kachi-de jíin máa cháa-ún: Kuángoyo nuu itú-ri, chi chá'u va'a-ri róó, áchí-de. ⁸ Te nuu ní ini kivi-ún, te ñi kachi jito'o itú-ún jíin mandador: Kana xini cháa ká'jin nuu tiñu te chá'u-ró-de, onde cháa ñi cháa sandí'í-na te onde cháa ñi cháa núú, áchí-de. ⁹ Te ñi cháa cháa ñi jakoyo onde ka'u'un aini-ún. Te ñi káki'in-de peso peso ya'u-de ja ñin ñin-de. ¹⁰ Te ñi cháa cháa ñi jakoyo núú yúan. Te káani ini-de ja ví'í-gá ki'in ya'u-de. Ko suni ñin peso ñi káki'in ñin ñin-de jíná'an-de. ¹¹ Te ñi káki'in-de ya'u-de-ún. Te ñi kandonda va-de káka'an-de sikí jito'o ve'e-ún. ¹² Chaa sandí'í-na yá'a ñin hora-ni ñi kasátiñu-de, te ñin núú-ni ñi chá'u-ní-de jíin-ná ja xaán ní'ní te ñi'in ñi kasátiñu-ná ncháka ncháa, áchí-de. ¹³ Te máa jito'o ñi kachi-de jíin ñin-de: Amigo, tú sá'a ndiva'a-ri jíin-ró. Nasu ní sánda-yo já ñin peso ki'in-ró náún. ¹⁴ Ki'in ya'u-ró te no'on-ro, chi ruu kuní-ri chá'u-ri cháa sandí'í-na yá'a nátu'un ñi chá'u-ri róó. ¹⁵ Tú kuu sá'a-ri ja kuní-ri jíin já xín máa-rí náún, xí kúkuásún ini-ro já vá'a ñi chá'u-ri-de. ¹⁶ Súan kúu ja táka cháa núú, nduu-de sandí'í-na. Te cháa sandí'í-na-ún, nduu núú-de. Chi kána-ya xini kuá'a ñáyivi, ko yaku-ni-i káji-ya. Achí-ya.

Jiin kivi ní ka'an Jesús ja kuu-ya

¹⁷ Te ñi kaa Jesús kua'an-ya íchi ñúu Jerusalén. Te ñi jaka sijn-ya ndí'uxi uu cháa káskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ya te ñi ka'an-ya jíin-de: ¹⁸ Ná kuní-ro, chi kaa-yo kí'in-yo ñúu

Jerusalén. Te yúan natuu máá Sé'e cháa nuu táká sutu ñá'nu jíin núu cháa káchaa tutu, te ka'ni-dé-ya. ¹⁹ Te nachi'i-de-ya ndá'a ñáyivi síin nación, náva'a sákátá-i nuu-yá. Te kuá'a-i ta'u-yá. Te ka'ni-í-ya jiká cruz. Ko nuu uní kiví te nachaku-ya. Achí-ya.

Favor jikán ñin náa ja'a sé'e-ña

²⁰ Yúan-na te ñi jaá náa se'e Zebedeo nuu-yá jíin sé'e-ña. Te ni chiñú'ún-ña-ya, jikán-ña ñin favor nuu-yá. ²¹ Te máá-yá, ñi ka'an-ya jíin-ña: Naún kuní-ro, áchí-ya. Te ni kachi-ña jíin-yá: Kuá'a-ni xiin-ni kuxiukú ndéndúu se'e-ná yá'a jíin-ní, ñin-i ichi ndává'a-ní, te inga-i ichi ndávésé-ní, kiví tá'ú-ní tiñu ñuu-ní, áchí-ña. ²² Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Tú kájiní-ro naún kúu ja kájikán-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii siki-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí. Achí-ya. Te máá-de ñi kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. ²³ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Jandáa ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii siki-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro. Ko ja kúxiukú-ró íchi ndává'a-rí jíin íchi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tiñu ja kuá'a-rí nuu-ro, chí máá Táa-rí jiní ndé cháa ni'in, chí a ñi sátu'a-ya já kúxiukú cháa-ún. Achí-ya. ²⁴ Te uxi-ga cháa-ún, ñi kajini so'o-de tu'un yá'a. Te ñi kakiti ñi-de nuu úu ñani-ún. ²⁵ Yúan-na te Jesús, ñi kana-ya xiní-dé. Te ñi kachi-ya jíin-de: Kájiní-ro já cháa kakuñá'nu nuu ñáyivi síin nación, tá'ú téyí-de tiñu nuu-í. Te ja kakuñá'nu siki máá-de, suni kátjin ñi'in so'o-de. ²⁶ Ko siki róo jíná'an-ró, na tú súan koo. Chí nú ndé róo kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róo kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te nú ndé róo kuní kunúú, yuán ndúu mozo nuu táká-ro. ²⁸ Natu'un máá Sé'e cháa, chí tú vai-ya já kuátíñu ñáyivi núu-yá, chí sua játíñu-ya núu ñáyivi, te kataña-ya máá-yá kuu-ya já nákuuan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Siki úu cháa kuáa

²⁹ Yúan-na te ñi kenda koyo-ya iní ñuu Jericó. Te kua'a xaán ñáyivi, ñi kandikin-i Jesús. ³⁰ Te yúan káxiukú úu cháa kuáa yú'íchi-ún. Te ñi kajini so'o-de ja ní ja'a Jesús kua'an-ya, te ñi kakana kó'ó-de: Táta Se'e David, kundá'ú ñi-ní náá, áchí-de. ³¹ Te ñáyivi-ún, ñi kaka'an xaán-í jíin-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá ñi kakana jaa-de: Táta Se'e David, kundá'ú ñi-ní náá, áchí-de. ³² Te ñi jukuiñi Jesús. Te ñi kana-ya xiní-dé. Te ká'an-ya jíin-de: Naún sá'a-rí jíin-ró kákuñi-ro, áchí-ya. ³³ Te ñi kaka'an-de jíin-yá: Táta, ja ná ndúndijin nduchi-ná kákuñi-ná, áchí-de. ³⁴ Yúan-na te Jesús ñi kundá'ú ñi-ya-dé. Te ñi ké'é-yá nduchi-dé. Te ñi kandundijin-ni nduchi-dé. Te ñi kandikin-de-ya kuá'an-de jíin-yá.

21

Jā ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te nuu ní kakuyani-ya ñuu Jerusalén, ni jakoyo-ya ñuu Betfagé chii yuku Olivos. Yúan-na te ni tájí Jesús uu chaa kaskuá'a jíin-yá kua'an-de. ² Te ká'an-ya jíin-de: Kua'an onde ñuu kanchaa nuu-ro jián, te ni'in-ro in burro nú'ni-ti jíin in burro yikin jíin-ti. Te ndáji-ró-ti, te kunchaka-ró-ti kii-ró jíin-ti nuu-rí yá'a. ³ Te nú ndé chaa ka'an jíin-ró, te kachi-ro kuni-de: máá Jito'o-yo jínu nú'ún-yá-ti, achi-ro. Yúan-na te síá-ni-de-ti, áchí-ya. ⁴ Te súan ni kuu taká yuán náva'a skikuu tu'un ni ka'an chaa ni jani tu'un Dios: ⁵ Kachi nuu sésí'í ñuu Sion: Yá'a ndé'é-ró chi Rey máá-ró vai-ya nuu-ro. Vítá iní-ya. Te yóso-yá in burro yikin se'e kiti ndiso, áchí. ⁶ Te chaa kaskuá'a-ún kaja'an-de. Te ni kasá'a-de natu'un ni tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. ⁷ Te káinchaaka-de burro jíin burro yikin-ún ni najaa-de nuu-yá. Te ni kachúkú-de tikachi-de siki-ti. Te ni jukoso-yá-ti. ⁸ Te ñayivi kuá'a-ún, ni kajakin-i tikachi-i iní ichi. Te sava-ga-i ni kaja'nu-i nda'a yúnu. Te ni kajakin-i iní ichi-ún. ⁹ Te ñayivi kaja'an ichi núu-yá jíin ñayivi kándikin ichi yatá-yá, ni kaka'an jaa-i: Xáán va'a Se'e David. Ná nákana jaa-yó-yá, chi ndiso-ya tiñu máá Tatá. Xáán va'a I'a kúu-ya ondé andívi. Achí-i. ¹⁰ Te ni kivi-ya iní ñuu Jerusalem. Te ni kuvaá taká ñayivi ñuu-ún. Ndé chaa kúu chaa yá'a, áchí-i. ¹¹ Te ni kaka'an ñayivi-ún: Chaa yá'a kúu Jesús chaa jáni tu'un Dios. Te onde ñuu Nazaret ndañuu Galilea vai-de. Achí-i.

Jā ní sándoo-ya vé'e ij

¹² Te ni kivi Jesús iní ve'e ij Dios. Te ni kiñi'in-ya ñayivi kajaan, kaxikó, in iní ve'e ij-ún, kaja'an. Te ni skuío kani-ya mesa chaa kaxndáji xu'ún, jíin silla chaa kaxikó paloma. ¹³ Te ni ka'an-ya jíin-i: A yóso núu tutú: Ve'e-ri, chi ve'e nuu kájukan ta'u-í nání, áchí tutu. Ko máá-ró, a ni kanasá'a-ró yaú kava ñaku'ná. Achí-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñayivi kuáá jíin ñayivi rengo, ni jakoyo-i nuu-yá iní ve'e ij. Te ni nasáva'a-ya-í. ¹⁵ Ko sutu ñá'nu jíin cháa kachaa tutu, ni kajini-de taká tiñu ñá'nu sá'a-ya, jíin núu súchí lúlí kákana jaa-i iní ve'e ij-ún: Xáán va'a Se'e David, áchí-i. Te ni kakiti iní-de. ¹⁶ Te ni kaka'an-de jíin-yá. Á tú jini so'o-ró já kaka'an súchí yá'a, áchí-de. Te ni ka'an Jesús jíin-de: Á té ka'u-ga-ro tutú ndasa ká'an: Súchí lúlí jíin súchí kájaxin, va'a kánakana jaa-i níí, sá'a-ní, áchí. ¹⁷ Te ni xndoo-ya-dé. Te ni kenda-ya ñuu kua'an-ya ondé ñuu Betania. Te yúan ni kendo-ya ákuáa-ún.

Tu'un mérkexe

18 Te jañá'an kiví xían-ún kuano'on-yá onde ñuu, te jí'i-ya sóko. 19 Te nī jini-ya núu ñin mérkexé kándij yu'íchi-ún. Te nī jaa-ya núu mérkexé-ún. Te tú kuti naún ní ni'in-yá, chí máá núma-ní ío. Te nī ka'an-ya jíin: Ma kúun kuti-gá nde'e xiní-ro, áchí-ya. Te nī ichi káján-ni mérkexé-ún. 20 Te cháa káskuá'a jíin-yá, nī kanaa iní-de ja ní kajini-de tiñu yá'a. Te nī kaka'an-de: Ndasa nī sá'a-ya já ní ichi káján-ni mérkexé-ún, áchí-de. 21 Te nī ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, nú kákandija-ró te tú jáni síkí iní-ro, nasu máá ñin tiñu mérkexé yá'a kuu sá'a-ró, chí suni kuu nú ka'an-ro jíin yúku yá'a: Kuxio te jungoo-ró onde nuu mar kundee-ró, te kuu súan. 22 Te taká ja kakán ta'u-ro, te nú kákandija-ró, te ni'in-ro. Achí-ya.

Sikí tiñu ndíso Jesús

23 Te nī najaa-ya iní ve'e ij. Te nini stá'an-ya tú'un, te sutu ñá'nu jíin cháa nī kayii iní ñuu, nī jakoyo-de nuu-yá. Te nī kajika tu'ún-de-ya: Na jíin tú'un sá'a-ró tiñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan. Achí-de. 24 Te nī ka'an Jesús: Suni ná kaká tu'ún-rí róo ñin tu'un. Te nú kuu xndió káni-ró, yúan-na te kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tiñu yá'a. 25 Ja ní skuánducha Juan sáa, ndé onde nī kii tu'un-ún. Onde andíví xí onde cháa, áchí-ya jíin-de. Yúan-na te nī kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo já onde andíví, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandija-ró núu-dé núsáa. 26 Te nú ka'an-yo já onde cháa, te káyú'ú-yo ñáyivi, chí ndivii-í kájani iní-i ja cháa nī jani tu'un Dios nī kuu Juan. Achí-de jíin tá'an-de. 27 Te nī kaka'an-de: Tú kájini-ri, áchí-de jíin Jesús. Te suni nī ka'an-ya jíin-de: Ni ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri taká tiñu yá'a.

Sikí úu se'e yí

28 Ko ndasa kájani iní-ro. ñin cháa nī jo uu se'e yí-de, te nī jaa-de nuu ñin-i. Te nī kachi-de jíin-i: Hijo, kuá'an te sátiñu-ró núu itú vina, áchí-de. 29 Te nī ka'an-i: Ma kí'in-ná, áchí-i. Ko nī kunúu, te nī nakani iní-i te kua'an-i. 30 Te táa-ún, nī jaa-de nuu ingá-i. Te suni súan nī ka'an-de jíin-i. Te nī ka'an-i: Bueno, ná kí'in-ná táta, áchí-i. Ko tú ní já'an-i. 31 Ja ndéndúú-i, ndé ñin-i nī skíkuu tiñu kuní táa-i, áchí-ya. Te nī kaka'an-de: Suchí ñin, áchí-de. Te nī ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja cháa xíní jíin ñá'an téné, xna'an-ga-ún kivi iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu vásá róo jíná'an-ró. 32 Chi nī kii Juan, nī stá'an-de ichi ndáa nuu-ro, te tú ní kákandija-ró tú'un ká'an-de. Ko cháa xíní jíin ñá'an téné, nī kákandija-ún tú'un nī ka'an-de. Te máa-ró, vasa ndé'é-ró tiñu yá'a, te tú ní kánakani kuti iní-ro náva'a kandija-ró núu-dé.

Sikí cháa kásatiñu nuu itú uva

³³ Kuni so'o inga tu'un yátá jíná'an-ró. Ní jo ñin cháa, táa ini ve'e kúu-de. Te ní nachu'un-de ñin itu uva. Te ní jasú-de jakú, te ní jacha-de ñin yau nuu kaxín-de. Te ní ndukani-de ñin torre, te ní xndóo-de nuu cháa kásátiñu jíin. Te ní kee-de kua'an jíká-de. ³⁴ Te ní cháa kiví ndútútú ndé'e uva. Te jito'o itu uva, ní tájí-de mozo-de kája'an nuu cháa kásátiñu ja náki'in nde'e uva. ³⁵ Ko cháa kásátiñu, ní kakatíin-ún mozo-de. ñin-de ní kastují, inga-de ní kaja'ni, te inga-de ní kaja'a yuu xiní-dé. ³⁶ Te máá jito'o, ní natáji tuku-de yakú-ga mozo-de kája'an, kua'a-gá vása já xnáñúú. Te suni súan ní kasá'a-ún jíin mozo-de. ³⁷ Te onde sandí'i-na, te ní tájí-de se'e yíi-de kua'an. Ná kóo ja jíñú'ún núu sé'e-ri, áchí-de. ³⁸ Ko ja kásátiñu-ún, ja ní kajini nuu sé'e máá jito'o, te ní kaka'an: Chaa yá'a xíin tá'u. Ná chó'o, te ná ká'ni-yo-dé. Te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ³⁹ Te ní kakatíin-ún máá sé'e. Te ní kakiñi'in-ún-de yata itu uva. Te ní kaja'ni-ún-de. ⁴⁰ Te nú ní cháa jito'o itu uva. Te ndasa sá'a-de jíin cháa kásátiñu-ún, áchí-ya jíin-de. ⁴¹ Te ní kaka'an-de jíin-yá: Xnáa íi-dé cháa ñáá-ún. Te kua'a-de itu uva-de-ún nuu ingá cháa kásátiñu. Te kiví kúun nde'e, te nakua'a mozo-de nde'e-ún nuu-dé. Achí-de. ⁴² Te ní ka'an Jesús jíin-de: Té ka'u-ga-ro tutú ii yá'a náún. Yuu já ní kaské'ichi cháa káchutá'an, yuán kúu máá yuu ndíso fuerza jiki. Máá Tatá Dios ní sá'a-ya súan. Te kánaa ini-yo ndé'é-yó tíñu yá'a. ⁴³ Núsáa te ká'an-ri jíin-ró, ñuu nuu tá'ú Dios tíñu kuxio nuu-ro jíná'an-ró. Te kua'a-ya tá'u-ún nuu ingá ñayivi, nává'a kua'a-i nde'e vá'a. ⁴⁴ Chaa ndua siki yúu-ún, ta'nu-de. Te nú ndé siki júngava máá yúu-ún, te kukuáchí sá'a. Achí-ya. ⁴⁵ Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo ní kajini so'o-de tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Te ní kajuku'un ini-de ja siki máá-de ní ka'an-ya. ⁴⁶ Te ní kandúkú-de modo tñin-de-ya. Ko ní kayu'ú-de ní kajito-de ñayivi, chí kájani ini-i ja ñin cháa jáni tu'un Dios kúu-ya.

22

Tu'un viko tánda'a

¹ Te ní ka'an Jesús inga tu'un yátá jíin-de jíná'an-de: ² Ñuu nátu'un andíví kúu nátu'un ñin rey ja ní sá'a-de ñin viko tánda'a já kúu se'e-de. ³ Te ní tájí-de mozo-de kuakana xini táká ñayivi ní kastu'ún-de nuu, ná kí-i. Ko ñayivi-ún, tú ní kákuñi-i kii-i. ⁴ Te ní tájí tuku-de yakú-ga mozo-de kája'an. Te ní ka'an-de: Kachí nuu ñayivi ní kana-ri xini-ún: A ní sátu'a-ri ja kúxíni-yó. Ní ja'ni-rí xndiki-rí jíin kíti xá'án, te ndí'i a ío tu'a. Ña'an viko tánda'a jíná'an-ró. Achí-ro. ⁵ Ko ñayivi-ún, tú ní kájitú ini-i. Te kája'an-i tíñu máá-i, ñin-i ichi rancho-i, te inga-i nuu

ndátíñu-i. ⁶ Te sava-ga-i, n̄i k̄akat̄in-i mozo-de, te n̄i kaja'a-i tuka nuu-dé, te n̄i kaja'ni-í-de. ⁷ Te n̄i jini tu'un rey. Te n̄i kit̄i in̄i-de. Te n̄i táji-de soldado-de kaja'an. Te n̄i xnáa-dé ñayivi ní kaja'ni ndi-yi-ún. Te n̄i ja'mu-de ñuu-i. ⁸ Yúan-na te n̄i ka'an rey jíin mozo-de: Jandáa, ja víko tánda'a, a ío tu'a. Ko ñayivi ní kana-ri xini-ún, tú va'a ñayivi kákuu-i. ⁹ Núsáa te kuá'an jíná'an-ró ondé nuu náketá'an ichi yata'á ñúu. Te kana-ró xini n̄asaa ñayivi ní'in-ro, ná kii-i nuu víko tánda'a yá'a. Achí-de. ¹⁰ Te n̄i kenda koyo mozo-de kaja'an taká-ni ichi. Te n̄i stútú-de n̄asaa ñayivi ní kani'in-dé: ñin jínu-ni ñayivi vá'a jíin ñayivi ú'u. Te víko tánda'a-ún n̄i chítú ndii jíin ñayivi. ¹¹ Te n̄i kivi rey in̄i ve'e ja ndé'é-de nuu ñayivi ní kataka. Te n̄i jini-de nuu ñin cháa ja tú ñú'un-de sa'ma víko tánda'a. ¹² Te n̄i kachi-de jíin cháa-ún: Amigo, ndasa n̄i kivi-ró yá'a ja ná tú ñú'un-ró sá'ma víko tánda'a, áchí-de. Te máa cháa-ún, tú ní ká'an kuti-dé. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an rey jíin cháa kajatíñu-ún: T̄in-ró te ku'n̄i-ro ndá'a-dé ja'a-dé, te kiñi'in-ró-de ná kí'in-de nuu ñáa yata'á ké'e. Yúan nde'e-de te nakaji-dé ñii yú'u-dé. ¹⁴ Chi n̄i kana-ri xini kuá'a-í, ko yaku-ni-i n̄i kaji-ri, áchí-ya.

Siki xú'ún yóo

¹⁵ Yúan-na te kaja'an cháa fariseo. Te n̄i kanda tu'ún máa-de nú ndasa t̄in yata-de-ya jíin tú'un ká'an-ya. ¹⁶ Te n̄i katáji-de cháa káskuá'a jíin máa-de jíin cháa herodiano kaja'an nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ní te stá'an ndaa-ní ichi Dios. Te tú yú'ú-ni jíto-ní ni ñin cháa, ch̄i tú ndé'é-ni ndasa jíto taká cháa. ¹⁷ Núsáa te kachi-ni nuu-ná jíná'an-ná: Ndasaa kachi-ni, á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchí-de. ¹⁸ Ko Jesús, n̄i juku'un in̄i-ya já xndá'ú-de-ya kákuu-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Cháa uu xini kákuu-ró. Naja kábito nchaa-ro rúu. ¹⁹ Stá'an xú'ún yóo jían ná ndé'é-rí. Achí-ya jíin-de. Te n̄i kastá'an-de ñin peso máa-de nuu-yá. ²⁰ Yúan-na te n̄i kachi-ya jíin-de: Ndé cháa kuu cháa ncháa nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a, áchí-ya. ²¹ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: César kúu, áchí-de. Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'a ja xiiin César nuu César, te ja xiiin Dios nuu Dios núsáa, áchí-ya. ²² Te nuu ní kájiní so'o-de tu'un yá'a, te n̄i kanaa in̄i-de, te n̄i kaxndóo-de-ya, te kaja'an-de.

Siki já náchaku ndiyi

²³ Te suni kivi-ún n̄i jakoyo cháa saduceo nuu-yá. Cháa-ún káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te n̄i kajika tu'ún-de-ya: ²⁴ Maestro, Moisés n̄i ka'an-de: Nú ñin cháa kuu-de, te nú tú se'e-de ní ío. Te ñani-de, ná nátanda'a jíin ñási'í-de, te ndukani-de tata ñani-de. ²⁵ Te jíin-ná n̄i ka'io usia ñani. Te

chaa núú nī t̄anda'a-dé. Te nī jī'i-de. Te tú se'e-de ní íó. Te nī xndóo-de ñásí'í-de nuu ñaní-de. ²⁶ Te suni súan nī ta'an chaa uu, te suni súan chaa unī, onde ndí'usiá-de. ²⁷ Te nuu ní kajī'i ndí'usiá-de, te suni nī jī'i máá ñá'an-ún. ²⁸ Núsáá te kivi náchaku taká ndiyi, te ja ndí'usiá-de ndé ñn-de kuu-ña ñásí'í-de. Chī ndi'i-de nī kanchaka-de-ña, áchí-de jín-yá. ²⁹ Yúan-na te nī ka'an Jesús: Máni kástiví-ró tú'un, chī tú kájuku'un inī-ro jín tutú iī, ni jín fuerza Dios. ³⁰ Chī kivi náchaku-de ma'ñú ndiyi, ni chaa tú t̄anda'a-dé jín ñásí'í, ni ña'an tú koo yii-ña. Chī nduu-de nátu'un ndajá'a Dios andíví. ³¹ Te sikī ndiyi ja náchaku, á tú ní káka'u-ró tutú ja ní ka'an Dios jín-ró: ³² Máá-rí kúu Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko nasu Dios chaa nī kajī'i kúu-ya, chī sua Dios chaa káichaku kúu-ya, áchí Jesús jín-de. ³³ Te ñayivi-ún, nī kanaa iní-i nī kajini so'o-i tu'un stá'an-ya.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

³⁴ Yúan-na te chaa fariseo, nī kajini so'o-de ja ní kundée-yá jín cháa saduceo, te nī kandutútú-de. ³⁵ Te ñn máá-de, ja kúu-de maestro ley, nī jiká tu'un-de-ya nává'a koto nchaa-de-ya kuní-de: ³⁶ Maestro, ndéja kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá nuu tutú ley, áchí-de. ³⁷ Te nī kachī Jesús jín-de: Kumani-ro jín máá Tatá-ro Dios onde jín iní jín añú-ro, jín ní núu jiní tuní-ro, áchí. ³⁸ Ya'a kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. ³⁹ Te tu'un uu kúu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú inī-ro tá'an-ró nátu'un kundá'ú inī-ro máá-ró, áchí. ⁴⁰ Te chī ndendúú tu'un yá'a kándeé taká tutu ley, jín taká tutu chaa nī kajani tu'un Dios, áchí-ya.

Sikī Sé'e David

⁴¹ Te nini ká'jin tutú cháa fariseo yúan, te Jesús nī jiká tu'un-yá-de: ⁴² Ndasa kájani inī-ro já kúu Cristo. Ndé Se'e kúu-ya, áchí-ya. Te nī kakachī-de jín-yá: Se'e David kúu-ya, áchí-de. ⁴³ Te nī ka'an-ya jín-de: Te naja ní sá'a Espíritu ja David skúnání-de-ya Jito'o-de núsáá. Chī nī ka'an-de: ⁴⁴ Máá Tatá Dios, nī ka'an-ya jín Jíto'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí chaa kájito u'u róó kuu-de teyu kuxndíi ja'a-ro, áchí. ⁴⁵ Te nú Jíto'o nī ka'an David jín-yá, te ndasa kúu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. ⁴⁶ Te ni ñn-de tú ní kúu xndío káni kuti-dé tu'un nuu-yá. Te ni tuká ní chúndéé iní ni ñn-de kaka tu'un-de-ya onde kivi-ún.

23

Sikī já ní kana jín-yá nuu-í

1 Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin ñáyivi jíin cháa káskuá'a jíin-yá: 2 Chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo, n̄i kajungoo-de nuu silla Moisés. 3 Núsáa te taká naún tá'u-de tiñu nuu-ro, yuán kuándatu-ro te sá'a-ró. Ko mā sá'a-ró nátu'un kásá'a máa-de. Ch̄i ká'an-de, ko tú káskíkuu-de. 4 Ch̄i káju'ni-de carga veē ja yíi kúndiso-i, te káchaa-de siki-í. Ko máa-de jíná'an-de, tú kákuyí-de ké'é-de carga-ún ni jíin ñin nda'a lúli-de. 5 Ch̄i kásá'a-de taká tiñu-de náva'a kun̄i ñáyivi núu-dé. Ch̄i kánaskáa-de nuu yóso tú'un tutu-de, te suni súan jíin yú'a nuu tikachi-de. 6 Te xaan kákusiñ iní-de jíin silla jíinú'un onde xini mesa nuu ío xini, jíin silla onde xini mesa in̄i ve'e sinagoga. 7 Suni ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u, te ja ká'an ñáyivi: Maestro, Maestro, jíin-de, kákusiñ iní-de jíin. 8 Ko máa-ró jíná'an-ró, mā kúnání-ró Maestro, ch̄i ñin máa tú'un-ni kúu Maestro máa-ró, kúu Cristo. Te taká róó, ñani kákuu-ró. 9 Te mā ká'an-ro ja ní ñin chaa in̄i ñuyivi yá'a kúu Táa-ro. Ch̄i ío ñin Táa-ro jíná'an-ró, te kánchaa-ya onde andívi. 10 Ni mā kúnání-ró Jito'o. Ch̄i ío ñin Jito'o-ro jíná'an-ró, te Cristo kúu-ya. 11 Te chaa kúñá'nu-ga nuu-ro, ná ndúu-de mozo nuu-ro jíná'an-ró. 12 Ch̄i chaa sáñá'nu máa-de, ndusúchí-de. Te chaa sásúchí máa-de, nduñá'nu-de. 13 Naka ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, ch̄i kájasu-ro ñúu nátu'un andívi núu ñáyivi. Ch̄i tú kivi koyo máa-ró, ni tú kája'a-ró tú'un ja kivi koyo ñáyivi kándúkú kivi. 14 Naka ndá'ú kuu róó, chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, ch̄i kákókó-ró vé'e ña'an kákendoo ndá'ú. Te kásá'a-ró ja túu kuachi-ró, yuán kájikan ta'u ná'an-ró. Ja yuán ví'i-gá ta'nu ndatu-ro. 15 Naka ndá'ú kuu róó chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo. Chaa uu xini kákuu-ró, ch̄i káxndékava-ró mar jíin ñú'un íchí ja skándija-ró ñin chaa. Te nú a n̄i kandija-de, te ví'i-gá uu jínu nduu-de ñin se'e infierno kásá'a-ró vásá máa-ró. 16 Naka ndá'ú kuu róó chaa kuáa ja káyoxnúu-ró núu ñáyivi. Ch̄i káka'an-ro: Nú ndé chaa játu'un téyí-de siki vé'e ñi, te tú ní'in tiñu, ko nú ñin chaa játu'un téyí-de siki oro in̄i ve'e ñi-ún, yuán te fuerza ná skíkuu-de, áchí-ro. 17 Chaa ñáa jíin cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, oro xí máa vé'e ñi ja sándoo oro-ún. 18 Te: Nú ndé chaa játu'un téyí-de siki altar, tú ní'in tiñu. Ko nú ñin chaa játu'un téyí-de siki ndatíñu n̄i kachúkú-i nuu altar, yuán te fuerza ná skíkuu-de. Achí-ro. 19 Chaa xini ñáa jíin cháa kuáa kákuu-ró. Ndéja ñá'nu-ga kúu, ndatíñu n̄i soko-í, xí máa altar ja sándoo ndatíñu-ún. 20 Núsáa te chaa játu'un téyí siki altar, siki máa altar játu'un téyí-de jíin siki taká ndatíñu káxiukú núu-ún. 21 Te chaa játu'un téyí siki vé'e ñi, siki máa vé'e ñi-ún játu'un teyí-de jíin siki I'a ncháa

inj-ún. ²² Te cháa játu'un teyíí sikí ándíví, játu'un teyíí-de sikí silla nuu tá'ú Dios tiñu jín sikí I'a kánchaa nuu-ún. ²³ Naka ndá'ú kuu róo cháa káchaa tutu jín cháa fariseo, cháa uu xiní kákuu-ró. Chí kája'a-ró ñn sikí uxí décimo ita minú jín itá xijn jín comino nuu Dios, te káxndóo-ró tú'un kánúú xáan-gá nuu ley, ndasa kii juicio, jín ndása kundá'ú inj-ya yóo, jín ndása kándíja-yó. Taká ya'á kánúú sá'a-ró núú, te suni ma xndóo-ró ingá-ún núú. ²⁴ Cháa kuáá kákuu-ró já káyoxnúú-ró núú ñáyivi. Chí máni kátava-ro tíyúkún te kákókón-ró camello. ²⁵ Naka ndá'ú kuu róo cháa káchaa tutu jín cháa fariseo. Cháa uu xiní kákuu-ró. Chí kánakacha-ró íchi yatá vaso jín íchi yatá kó'o. Ko ichi iní ñú'un chítú tú'un kuí'ná jín tú'un káñáá. ²⁶ Cháa kuáá kákuu-ró, fariseo. Nakacha xna'an-ga ichi iní vaso jín ichí iní ko'o, nává'a suni súan ná ndúndoo ichi yatá-ún. ²⁷ Naka ndá'ú kuu róo cháa káchaa tutu jín cháa fariseo. Cháa uu xiní kákuu-ró, chí nátu'un ve'e añú ja kándayaa kándaa-ró. Te jandáa ja lúu káa ichi yatá, ko ichi iní ñú'un chítú yíki añú jín ták ja te'yú. ²⁸ Suni súan máa-ró jíná'an-ró, chí ichi fuera, jandáa kásá'a-ró já cháa ndaa kákuu-ró núú ñáyivi. Ko ichi iní-ro ñú'un chítú-ró tú'un yóso yú'u jín tú'un káñáá. ²⁹ Naka ndá'ú kuu róo cháa káchaa tutu jín cháa fariseo. Cháa uu xiní kákuu-ró, chí káskuá'nu-ró vé'e añú cháa ñi kajani tu'un Dios. Te kásá'a luu-ró vé'e añú taká cháa ndaa. ³⁰ Te káka'an-ro: Nú ní ká'io-yó kivi ní ká'io ndiyi táa-yo, te ma kivi nduu-yo jín-de ja ká'ni-yo cháa ñi kajani tu'un Dios núú, áchí-ro. ³¹ Te súan kajani ndaa-ro tú'un sikí máa-ró, chí táa-ro ñi kaja'ni-dé cháa ñi kajani tu'un-ya. Te máa-ró kákuu ndija se'e-de. ³² Núsáá te ná náskútú-ró kú'a ndiyi táa-ro. ³³ Koq jín sé'e koq kákuu-ró. Ndasaa kaku-ró já tá'nu ndatu-ro núú infierno núsáá. ³⁴ Ja yúan tájí-rí cháa kani tu'un Dios nuu-ro jín cháa ndíchí jín cháa cháa tutu. Te sava-de, ka'ni-ro-dé, te kata kaa-ró-de jiká cruz. Te sava-ga-de, kua'a-ró yúnu xí-de inj ve'e sinagoga máa-ró, te chindikín-ro-dé ndita'an ñuu. ³⁵ Nává'a koo kuachí sikí máa-ró já ní jati ññi ñáyivi ndaa nuu ñú'un yá'a, onde ññi cháa ndaa Abel, te onde ññi Zacarías, se'e Berequías, chí ñi kaja'ni-ro-dé sava ma'ñú altar jín vé'e ij. ³⁶ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Taká tundó'o yá'a kii sikí ñáyivi yá'a. ³⁷ Jerusalén, Jerusalén, ñi kaja'ni-ro cháa káani tu'un Dios. Te ñi kaja'a-ró yúu cháa ñi tájí-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ñi kuni-ri nastútú-rí se'e-ró natu'un chukí ja nastútú-tí tirí-tí chí ndijin-tí, ko tú ní kákuu-ro. ³⁸ Vina te ñi kendoó víchí vé'e-ró núsáá. ³⁹ Chí ká'an-ri jín-ró ja má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró, onde jaa ñn kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá, chí ndíso-ya tiñu máa Tatá, achí-ro. Achí-ya.

24

Tunĭ nuu kúyani nchaq Jesús

¹ Te *nĭ* kenda Jesús *inĭ* *ve'e ĭi* kua'an-ya. Te *chaa* káskuá'a *jĭn-yá-ún*, *nĭ* *ĵakoyo-de* *nuu-yá* *ĵa stá'an-de* *taĵá ve'e ĵa* *ncháa* *tá'an jĭn vé'e ĭi-ún* *nuu-yá*. ² Te *nĭ* *ka'an-ya*: Á *kánde'é-ró* *núu* *vé'e yá'a*. *Jandaa* *ká'an-rĭ* *jĭn-ró* *ĵa má kútá'an-ga* *ni ĩn yuu*. *Chĭ ĩn kĭvĭ* *te ndĭ'i stúncháa-i*. *Achĭ-ya* *jĭn-de*. ³ Te *nĭ* *ĵungoo-ya* *ondé yuku* *Olivos*. Te *nĭ* *ĵakoyo* *chaa* *káskuá'a-ún* *nuu-yá*. Te *nĭ* *kajĭka* *tĭ'ún sĭn-de-ya*: *Kastĭ'ún-nĭ* *nuu-ná*. *Ndé kĭvĭ kóo* *taĵá tundó'o* *yá'a*. Te *naún* *tunĭ* *koo* *nuu* *kúyani* *nchaq-nĭ* *jĭn* *kĭvĭ* *jĭnu* *ñuyĭvĭ*, *áchĭ-de*. ⁴ Te *nĭ* *ka'an* *Jesús*: *Koto-ró* *máa-ró* *jĭná'an-ró*, *nává'a* *tú xndá'ú* *ni ĩn-de* *róo*. ⁵ *Chĭ* *kikoyo* *kua'a* *cháa* *ki'in* *núu* *sí'vĭ-rĭ*. Te *ka'an-de*: *Máa-rĭ* *kúu* *Cristo*, *achĭ-de*, *te xndá'ú-de* *kua'a* *xaan* *ñáyĭvĭ*. ⁶ Te *kuni* *tĭ'un-ró* *káka'an* *ĵa* *íó* *guerra*, *jĭn* *ĵa* *kóo* *guerra*. *Ko* *ma* *yú'ú-ro*, *chĭ* *nĭni* *kóo* *súan*. *Ko* *té* *jĭnu-ga* *kĭvĭ*. ⁷ *Chĭ* *ndonda* *nación* *sikĭ* *nación*, *te* *ñuu* *sikĭ* *ñúu*. Te *koo* *kie'e* *xaan* *jĭn* *tamá*. Te *yá'a* *yúan* *taan*. ⁸ Te *taĵá* *yúan* *kákuu* *tundó'o* *kéj'á* *núu*.

Tĭ'un ndasa ndo'o ñayĭvĭ kákandĭja

⁹ *Yúan-na* *te* *nastúu-de* *róo* *jĭná'an-ró*, *ĵa* *kóto-ró* *túndó'o*. Te *ka'ni-dé* *róo*. Te *taĵá* *ñayĭvĭ*, *koto* *u'u-i* *róo* *ĵa* *sikĭ* *rúu*. ¹⁰ *Yúan-na* *te* *nayĭ'ú* *kua'a-í*, *te* *nastúu* *tá'an-i*, *te* *koto* *u'u* *tá'an-i*. ¹¹ Te *jukuiñĭ* *kua'a* *cháa* *kani* *tĭ'un* *tú'ún*. Te *xndá'ú-de* *kua'a* *ñáyĭvĭ*. ¹² Te *ndea* *tiñu* *ñáa*, *te* *yúan* *kuá'a-í* *ma* *kóo* *manĭ-gá-i*. ¹³ *Ko* *chaa* *kúndĭj* *nĭ'in* *ondé* *kĭvĭ* *jĭnu*, *chaa-ún* *kaĵu*. ¹⁴ Te *tĭ'un* *vá'a* *yá'a* *cuenta* *ñuu* *nuu* *tá'ú-yá* *tiñu*, *kuicha* *inĭ* *nĭí* *ñuyĭvĭ* *nává'a* *kunĭ* *ndaq* *taĵá* *ñayĭvĭ*, *yúan-na* *te* *jĭnu*. ¹⁵ *Núsáa* *te* *nú* *nĭ* *kajĭni-ro* *ĵa* *káchá'an* *te* *nĭ* *tucha* *taĵá* *ndatíñu* *inĭ* *lugar* *ĭi* *nátĭ'un* *nĭ* *ka'an* *Daniel*, *chaa* *nĭ* *jani* *tĭ'un* *Dios* *ondé* *sáa*, (*chaa* *ká'u*, *ná* *júku'un* *inĭ-de*), ¹⁶ *Yúan-na* *te* *ñayĭvĭ* *káxiukú* *inĭ* *ñuu* *Judea*, *kunu-i* *kingoyo-i* *ondé* *yuku*. ¹⁷ Te *chaa* *kánde* *xĭnĭ* *vé'e*, *ma* *núu-de* *kiñĭ'in-de* *ndatíñu* *inĭ* *ve'e-de*. ¹⁸ Te *chaa* *kánde* *ondé* *rancho*, *ma* *náxío* *káva* *yátá-de* *naki'in-de* *tĭkachi-de*. ¹⁹ *Ko* *kĭvĭ-ún* *naka* *ndá'ú* *kuu* *ña'an* *káñu'un* *se'e*, *jĭn* *ñá'an* *káskáxin*. ²⁰ *Núsáa*, *te* *kakan* *ta'u-ro* *nává'a* *tú* *kunu-ró* *vĭko* *vĭjin* *ni* *kĭvĭ* *ndétatú* *ki'in-ro*. ²¹ *Chĭ* *kĭvĭ-ún* *koo* *tundó'o* *xaan*, *ĵa* *ná* *té* *koo-ga* *ondé* *kĭvĭ* *nĭ* *ĵungoo* *ñuyĭvĭ*, *te* *ondé* *vina*, *te* *ni* *ma* *kóo-ga*. ²² Te *nú* *tú* *nĭ* *ndúkútĭ* *kĭvĭ-ún* *núu*, *te* *ni* *ĩn* *ñayĭvĭ* *má* *káku* *kutĭ-í* *núu*. *Ko* *ĵa* *sikĭ* *ñáyĭvĭ* *nĭ* *nakajĭ-ya-ún*, *yúan* *ndúkútĭ* *kĭvĭ-ún* *sá'a-ya*.

Tunĭ máa kĭvĭ sándĭ'ĭ-na

23 Núsáá te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Yá'a nde'é-ró kánchaa Cristo, xí yúan nde'é-ró kánchaa-ya, ma kándija-ró já ká'an-de. 24 Chì kenda Cristo xndá'ú jíin cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tunj jíin tíñu ñá'nu, náva'a xndá'ú-de onde ñayivi ní nakaji-ya nú ná kúu sá'a-de. 25 Vina a ñi kastu'ún-rí nuu-ro onde jíin kivi. 26 Núsáá te nú ka'an ñayivi jíin-ró: Yúan nde'é-ró, onde nuu ñú'un té'é kánchaa-ya, achì-i, te ma kéndaró. Xí: Jiañ nde'é-ró, ichi iní ve'e kánchaa-ya, achì-i, te ma kándija-ró jíná'an-ró. 27 Chì nátu'un ndíi ncháa ja nándeyu ichi núu kána ndikandii te jáa onde ichi núu kée ndikandii, suni súan kii máá Sé'e cháa. 28 Chì nú ndénu kútúu ndíyi, yúan taká tijji. 29 Yúan-na te nú ñi ndí'i taká tundó'o kivi-ún, te kutúun-ni ndikandii, te tuká nandii yóo. Te jungoyo tíñuú xíní ichi ándiví. Te taká fuerza ándiví ndí'i ka'ya. 30 Yúan-na te ichi ándiví kenda tunj máá Sé'e cháa. Te nde'e taká ñayivi ío iní ñuyivi yá'a. Te kuni-i nuu máá Sé'e cháa kii-ya jíin vikó ío ándiví, jíin kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. 31 Te táji-yá ndajá'a-yá kingoyo. Te nde'e jaa clarín. Te nastútú-yá ñayivi ní nakaji-ya ndikúun lado ñuyivi, onde ñin lado ándiví te onde inga lado. 32 Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a mérkexé. Nú a ñi nduyúcha núma, te ñi najaa nda'a, te a kájiní-ro já á ñi kuyani viko sáú. 33 Suni súan róó, nú a ñi kájiní-ro taká tíñu yá'a, te kuni-ro já á yani jaa kivi-ún. 34 Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja má náa ñayivi yá'a, onde ná skikuu taká tíñu yá'a. 35 Ándiví jíin ñuyivi chí naa, ko tu'un ká'an-ri chí ma náa. 36 Ko kivi kóo-ún, jíin hora, tú ni ñin cháa jiní, ni ndajá'a ká'io ándiví, tú ni ñin naún jiní, ni máá Sé'e-ya. Chì máá ñin-ni máá Táa-ri jiní-ya. 37 Chì nátu'un ñi io kivi ní kii Noé, suni súan koo kivi kii máá Sé'e cháa. 38 Chì kivi-ún ja ná té chá'an-ga kuun sau xaán, káyee-í, káji'i-i, kátanda'a cháa, te kátanda'a ñá'an. Te ñi jaa kivi já ní kivi Noé iní barco ká'nu. 39 Te tú ní kájiní kuti-í onde ñi cháa sau xaán, te ñi xnáa ndí'i-cha-í. Te suni súan kii máá Sé'e cháa. 40 Kivi-ún te kuiñi uu cháa onde rancho. Te ñin-de naki'in-ya, te inga-de ndoo. 41 Te uu ñasí'i ndiko-ña ñin-ni yosó. Te ñin-ña náki'in-ya, te inga-ña ndoo.

Sikí já kúndito-yó

42 Núsáá te kundito-ró, chí tú kájiní-ro na kivi ncháa Jito'o-ro. 43 Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jiní-de na hora kuu ja kii ñakuí'ná, te kundito-de núu. Te ma kuá'a-de tu'un ja sakuí'ná vé'e-de núu. 44 Núsáá te suni koo tu'a máá-ró chí máá kivi já tú naún kájaní iní-ro, te ncháa-ni máá Sé'e cháa. 45 Ndéja kúu ñin mozo ndíchí já játíñu va'a. Chì máá jito'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de, náva'a ské-í suchí-ún hora

ja ío va'a. ⁴⁶ Xáán ndatu kuu mozo-ún. Te nú n̄i nchaḡ jito'o-i, te nani'in-dé mozo-ún sá'a-i súan. ⁴⁷ Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja káni-de mozo-ún ja koto-i taká ndatíñu-de. ⁴⁸ Ko nú mozo káñáá kúu-i te jáni in̄i-i: Kúkuéé-ga te nchaḡ jito'o-ri, achi-i. ⁴⁹ Te nú keja'á-i stují-í tá'an mozo-i. Te kee-í ko'o-i jín cháa kánajini. ⁵⁰ Yúan-na te nchaḡ jito'o mozo-ún kivi já tú ndátu-i jín hora ja tú jiní-i. ⁵¹ Te xiti sáva-de-i. Te skétá'an-de-i jín cháa uu xini jíná'an. Te yúan kundee-i nde'e-i te nakaji-í ñii yú'u-í.

25

Siki uxí ña'an jáá

¹ Yúan-na te ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un uxí ña'an jáá, ja ní kaki'in-ña linterna káindá'á-ña. Te n̄i kenda koyo-ña kuáta'an-ña ñin yii víko tánda'a. ² Te u'un-ña ká'io ndito xini-ña, te u'un-ña káñáá xini-ña. ³ Te ña'an káñáá xini-ún, kándá'á-ña linterna-ña. Ko tú káindá'á-ña petróleo ku'un in̄i. ⁴ Ko ña'an ndito xini-ún, káindá'á-ña botella ñú'un petróleo ñin ká'nu-ni jín taká linterna-ña. ⁵ Te nini n̄i kukuéé yii-ún ja cháa-de, te n̄i kakixi-ni-ña. ⁶ Te nuu ní kuu sava ñúú, te n̄i kajini so'o-ña ñin tu'un kána jaa: Yá'a nde'é-ró, a vaí yii. Kenda koyo kita'an-ro-dé, áchí. ⁷ Yúan-na te taká ña'an jáá-ún, n̄i kandukoo-ña. Te n̄i kasátu'a-ña linterna-ña. ⁸ Te ña'an káñáá xini-ún, n̄i kaka'an-ña jín ñá'an ká'io ndito xini-ún: Ku'a ñin tá'ú petróleo nuu-rí, chi kuanda'va linterna-ri, áchí-ña. ⁹ Ko ña'an ká'io ndito xini-ún, n̄i kaka'an-ña: Ma kúu, chi sanaa te ma kánda ja kúu-ri jín já kúu-ró. Va'a-ga ki'in-ro núu cháa xikó te kuaan-ró já kúu máa-ró. Achí-ña. ¹⁰ Te nini kája'an-ña kájakuaan-ña, te n̄i chaḡ-ni yii-ún. Te ña'an ká'io tu'a-ún, n̄i kivi koyo-ña jín-de in̄i ve'e viko tánda'a. Te n̄i nakasu-de yuxé'é. ¹¹ Yúan-na te n̄i kunúu. Te n̄i chaḡkoyo tuku sava-ga ña'an jáá-ún. Te n̄i kaka'an-ña: Táta, Táta, kuña-ní ve'e, ná kivi koyo-ná, áchí-ña. ¹² Ko máa-de n̄i ka'an-de: Jandáa, ká'an-ri jín-ró, tú jiní-ri róo, áchí-de. ¹³ Kundito núsáá, chi tú kájiní-ro na kivi, ni na hora nchaḡ máa Sé'e cháa.

Chaa n̄i teta'an ndatíñu

¹⁴ Chi ñuu nátu'un andívi kúu nátu'un ñin cháa ja kenda jiká-de inga ñuu ki'in-de. Te n̄i kana-de xini mozo-de. Te n̄i teta'an-de ndatíñu-de nuu mozo-de-ún jíná'an. ¹⁵ Te nuu ñin-i, n̄i ja'a-de u'un mil peso. Te nuu ingá-i, uu mil peso. Te nuu ingá-i, ñin-ni mil peso. Súan n̄i teta'an-de nuu ñin ñin mozo-de ndasa xini máa-í jíná'an-i. Te n̄i kee-ni-de kua'an jiká-de. ¹⁶ Te mozo n̄i ki'in u'un mil peso-ún, n̄i kee-i kua'an-i jín. Te n̄i sátíñu-i jín. Te n̄i ni'in-í u'un-ga mil peso siki. ¹⁷ Suni súan n̄i sá'a mozo ja ní ki'in uu mil peso-ún. Te n̄i ni'in túku-i uu-ga mil

peso siki. ¹⁸ Ko mozo ja ní ki'in ñn mil peso, ni kee-i kua'an-i. Te ni jacha-i chii ñu'un. Te ni chisa'í-i xu'un jito'o-i. ¹⁹ Te ni kuu kua'a kivi. Te ni nchaa jito'o mozo-ún. Te ni nasánda-de cuenta jín-i. ²⁰ Te ni ja mozo ja ní ki'in u'un mil peso-ún, ni jastá'an-i u'un-ga mil peso. Te ni ka'an-i: Táta, ni ja'a-ní u'un mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, u'un-ga mil peso ni ni'in-ná siki. Achí-i. ²¹ Te jito'o-i, ni ka'an-de jín-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. Ni skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatiñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngoo-yó, chi kúsi iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²² Te ni ja tuku mozo ja ni ki'in uu mil peso-ún. Te ni ka'an-i: Táta, ni ja'a-ní uu mil peso nuu-ná. Te yá'a nde'é-ní, uu-ga mil peso ni ni'in-ná siki. Achí-i. ²³ Te jito'o-i, ni ka'an-de jín-i: Ió va'a. Mozo skíkuu va'a kúu-ró. Ni skíkuu va'a-ró jín yakú-ni ndatiñu. Ná cháa-ri kua'a tíñu siki-ro. Ná júngoo-yó, chi kúsi iní jito'o-ro jín-ró. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te ni ja mozo ja ní ki'in ñn mil peso-ún, te ni ka'an-i: Táta, a jiní-ná ní ja cháa xaan iní kúu-ní. Te já'nu-ní nuu tú jachá-ní, te nástútú-ní nuu tú sáka-ní. ²⁵ Te ni yu'ú-ná. Te ni ja'an-ná. Ni chisa'í-ná xu'un-ní chii ñu'un. Te vina ná náku'a-ná xu'un-ní nuu-ní. Achí-i. ²⁶ Te jito'o-i, ni ka'an-de jín-i: Mozo ñáá, mozo kúxí kúu-ró. Ni jini-ro já já'nu-ri nuu tú jachá-ri, te nástútú-ri nuu tú sáka-ri. ²⁷ Ní já'a-ró xú'un-ri nuu banco núú. Te nuu ncháa-ri, te naki'in-ri xu'un-ri onde jín sé'e xu'un núú. Achí-de jín-i. ²⁸ Yúan-na te ni kachi-de jín ingá mozo-de: Núsáa te kuancháa-ro mil peso jan núu-í. Te ku'a-ró núu mozo ja ñáva'a uxí mil peso-ún. ²⁹ Chi ñayivi já á ñáva'a, te kii-ga nuu-í, te ví'í-gá kuñava'a-i. Ko ñayivi já ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-i-ún, te kuxio ki'in. ³⁰ Te mozo ja tú jatiñu va'a-ún, kiñi'in-i ná kúndee-i ñuñáa yata vé'e. Te yúan nde'e-i, te nakaji-í ñii yú'u-í. Achí-de.

Siki já kóo juicio taká nación

³¹ Te kivi kii máá Sé'e cháa ja ndúñá'nu-ya, te kikoyo ndi'í ndajá'a ndóo-ya jín-yá. Yúan-na te jungoo-ya ñn nuu silla tá'ú tíñu, chi ñá'nu kuu-ya kúnchaa-ya. ³² Te ndutútú taká ñayivi núu-yá. Te sásin-ya-í ná ñn ná ñn-i jíná'an-i, natu'un ndusiñ ri jín ndixí'ú sá'a cháa ndito-ti. ³³ Te kani-ya ri-ún ichi ndává'a-ya, te ndixí'ú-ún ichi ndávésé-yá. ³⁴ Yúan-na te máá Rey, kachi-ya kúni ñayivi ká'jin ichi ndává'a-ya: Ichi yá'a kikoyo-ró, chi kúsi iní Táa-ri jín-ró. Kivi koyo-ró núu nuu tá'ú-ró tíñu, chi a ni sátu'a-ya onde kivi ní jungoo ñuyivi. ³⁵ Chi ni ji'i-ri soko, te ni kaja'a-ró já ní yee-ri. Ni jichi-ri nducha, te ni kaja'a-ró já ní ji'i-ri. Ni jika tatú-ri, te ni kaja'a-ró vé'e-ró ní kanchaa núu-ri. ³⁶ Vichí lí-ri, te ni kanachisúkun-ro rúu. Ni ku'u-ri, te ni kajande'é-ró rúu. Ni kandee-ri vekaa, te ni

jakoyo-ró núu-rí. Achì-ya. ³⁷ Yúan-na te ka'an ñayivi vá'a-ún jíin-yá: Táta, ndé kivì ní kajini-ná nù ja ní jì'i-ní soko, te nì kaja'a-ná ja ní yee-ní, xí já ní jichì-ní, te nì kaja'a-ná ja ní jì'i-ní vii. ³⁸ Te ndé kivì ní kajini-ná nù ja ní jika tatú-ní, te nì kaja'a núu-ná ve'e-ná nuu-ní, xí já víchí líi-ní, te nì kanachisúkun-ná nù. ³⁹ Te ndé kivì ní kajini-ná nù ja ní ku'u-ní, xí já ní kandee-ní vekaa, te nì kajandé'é-ná nù, achì-i. ⁴⁰ Yúan-na te kachì máá Rey-ún kuni-i: Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja ná nì kasá'a-ró súan jíin ñn ñani lúli-rí yá'a, te nuu rúu nì kasá'a-ró. ⁴¹ Yúan-na te suni kachì-ya kúni ñayivi ká'jin ichi ndávésé-yá-ún: Ñayivi tá'nu ndatu kakuu-ró. Kuxio kinglyo-ró núu kayú-ro ñí káni, nuu ío tu'a ja kúndee kui'na jíin táka ndajá'a máá. ⁴² Chi nì jì'i-ri soko te tú ní kaja'a-ró já kée-rí. Nì jichì-ri nducha te tú ní kaja'a-ró já kó'o-ri. ⁴³ Nì jika tatú-ri te tú ní kaja'a-ró vé'e-ró kúnchaa núu-ri. Víchí líi-rí, te tú ní kanachisúkun-ro rúu. Nì ku'u-ri, nì kandee-ri vekaa, te tú ní kajandé'é-ró rúu. Achì-ya. ⁴⁴ Yúan-na te máá ñayivi-ún, suni ka'an-i jíin-yá: Táta, ndé kivì ní kajini-ná nù ja ní jì'i-ní soko, xí já ní jichì-ní nducha, xí já ní jika tatú-ní, xí já víchí líi-ní, xí já ní ku'u-ní, xí já ní kandee-ní vekaa, te tú ní kajatíñu-ná nuu-ní vii. Achì-i. ⁴⁵ Yúan-na te kachì máá Rey jíin-i: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja tú ní kasá'a-ró súan jíin ñn ñani lúli-rí yá'a, te nì nuu rúu tú ní kasá'a-ró, achì-ya. ⁴⁶ Te kinglyo ñayivi yá'a nuu ndó'o-i ñí káni. Ko ñayivi ndáa-ún, kivì koyo-i nuu kúchaku-i ñí káni, achì-de. Achí Jesús.

26

Ja ní kanatñn tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te nuu ní ndí'i nì ka'an Jesús taká tu'un yá'a, yúan-na te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: ² A kajini-ro já úu-na kivì te koo viko Pascua, te máá Sé'e cháa natuu-ya já kúu-ya jiká cruz, áchì-ya. ³ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa nì kayii inì ñuu, nì kandutútú-de yu'u palacio máá sutú ñá'nu-ga ja nání Caifás. ⁴ Te nì kandatú'ún-de ndasa xndá'ú-de Jesús, te katñn-de-ya, te ka'ni-dé-ya. ⁵ Te nì kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máá kiví víko, chí nú súan te ndonda vaá ñayivi, áchì-de.

Jesús jíin ñá'an ndíso perfume inì ñuu Betania

⁶ Te kándee Jesús ñuu Betania kánchaa-ya inì ve'e Simón cháa té'yu ndí'yi. ⁷ Te nì chaa ñn ña'an núu-yá kándá'á-ña ñn tiya'a ñú'un perfume ja yá'u xaan ncháá. Te nì chí'i-ña xiní-yá nini yée-yá staa. ⁸ Te cháa káskuá'a jíin-yá, nì kajini-de yuán. Te nì kakiti inì-de. Te nì kaka'an-de: Naja náa sáni perfume jian. ⁹ Chí jian kúu kuya'u ya'u xaan, te kuá'a-yó núu ñayivi ndá'ú

núú. Achí-de. ¹⁰ Te n̄i jini-ni Jesús ja súan íó. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kástá'an-ro ñá'an yá'a. ñin tiñu va'a sá'a-ña jíin-rí. ¹¹ Ch̄i nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene kánchaa-r̄i jíin-ró. ¹² Ch̄i n̄i chi'i-ña perfume yá'a yiki kúñu-r̄i, náva'a sátu'a-ña rúu ja yúji-r̄i. ¹³ Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró, ja ñí ñúyivi nú ná kuichá tu'un va'a yá'a, te tiñu n̄i sá'a-ña vína, suni koo tu'un náva'a ná núku'un in̄i-i-ña, achí-ya. ¹⁴ Yúan-na te ñin tá'an ja uxí uu-de, nání-de Judas Iscariote, n̄i ja'an-de nuu sutú ñá'nu jíná'an. ¹⁵ Te n̄i ka'an-de jíin: Naún kua'a-ní nuu-ná, te ná nastúu-ná-de nuu-ní, achí-de. Te n̄i kaja'a oko uxí peso nuu-dé. ¹⁶ Yúan-na te onde kivi-ún, n̄i keja'á-de ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú-ún.

Viko lélú Pascua

¹⁷ Te máa kivi kéja'á viko kóo statilá tú yí'i yujan ía jíin, n̄i jakoyo chaa káskuá'a-ún nuu Jesús. Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kuní-ní ná kísátu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, achí-de. ¹⁸ Te n̄i ka'an-ya: Kuá'an onde ñuu, nuu ñin chaa yúan. Te kachi-ro kúni-de: Achí máa Maestro, a n̄i kuyani kivi-rí. Vina te kee-rí lélú Pascua in̄i ve'e-ró jíin cháa káskuá'a jíin-rí. Achí-ya. Achí-ro. ¹⁹ Te chaa káskuá'a jíin-yá, n̄i skíkuu-de tiñu n̄i tá'ú Jesús nuu-dé. Te n̄i kasátu'a-de viko Pascua. ²⁰ Te nuu ní ini, te káyee-yá staa jíin uxí uu chaa káskuá'a jíin-yá. ²¹ Te nini káyee-yá staa jíin-de te n̄i ka'an-ya: Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró, ja ñin róo nastúu ruu vina, achí-ya. ²² Te n̄i kakukuí'a xaan iní-de. Te ná ñin ná ñin-de n̄i kaka'an-de jíin-yá: Táta, náá kúu náún, achí-de. ²³ Yúan-na te n̄i ka'an-ya: Chaa ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí, chaa-ún nastúu-de ruu. ²⁴ Ch̄i jandáa máa Sé'e chaa ki'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naka ndá'ú kuu chaa nastúu máa Sé'e chaa. Va'a-ga nú tú ní kaku chaa-ún núú, achí-ya. ²⁵ Yúan-na te n̄i ka'an Judas ja ní nastúu-ya-ún: Maestro, náá kúu náún, achí-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ká'an ndaa-ro, achí-ya. ²⁶ Te nini káyee-dé, te n̄i ki'in Jesús staa, te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'ncha sava-ya. Te n̄i ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya: Ki'in te kee-ro, chi ya'á kuu yiki kúñu-r̄i, achí-ya. ²⁷ Te suni n̄i ki'in-ya ñin taza. Te n̄i jikan ta'u-yá. Te n̄i ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te n̄i ka'an-ya: Ko'o taká-ro jíná'an-ró. ²⁸ Ch̄i ya'á kuu ñiñi-rí ja sá'a contrato jáa. Te játi ja sikí kúa'a ñáyivi náva'a koo tuká'nu in̄i nuu taká kuachi-i. ²⁹ Te ká'an-r̄i jíin-ró, ja onde vina ma kó'o-ga-r̄i nducha ndé'e uva yá'a onde kivi náko'o-r̄i ja jáa jíin-ró iní ñuu nuu tá'ú Táa-r̄i tiñu. Achí-ya. ³⁰ Te n̄i kajita-ya ñin yaa ii. Te n̄i kenda-ya kaja'an-ya onde yuku Olivos. ³¹ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Ndivii-ro náyu'ú-ro já sikí rúu akuáa vina. Ch̄i a yóso

núy tutú: Stují-rí cháa ndító riḡ, te tiku'ni riḡ-ún, kuicha-ti, áchí.
³² Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vásá róo, áchí-ya. ³³ Te ni ka'an Pedro: Vasa ndi'i-de ná náyu'ú-de, ko náá, chi ma náyu'ú kuti-ná, áchí-de jíin-ya. ³⁴ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ákuáa vína, onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró ruu unḡ jínu, áchí-ya. ³⁵ Te ni ka'an Pedro jíin-ya: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu ní, áchí-de. Te suni súan ni kaka'an sava-ga cháa káskuá'a jíin-ya.

Jesús inḡ Jardín Getsemaní

³⁶ Yúan-na te ni jaḡ Jesús jíin-de ndañúu nání Getsemaní. Te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a-ún: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kí'in-ri onde yúan kakan ta'u-rí, áchí-ya. ³⁷ Te ni jaka-ya Pedro jíin ndéndúu se'e Zebedeo kua'an-de jíin-ya. Te ni kejá'a-ya kúxíí iní-ya, te ndúkuí'a xaḡ iní-ya. ³⁸ Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Xaḡ ndúkuí'a inḡ-ri, chi nátu'un a jí'i-ri, yá'a kundatu-ró te kundito-ró jíin-rí. ³⁹ Te ni kanduu-ya ḡn tí'lí-na. Te ni jukuiñi jíí-ya. Te ni jikan ta'u-ya: Táa máá-ná, nú kuu te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu ja kuní máá-ná kúu, chi ja kuní máá-ní, áchí-ya. ⁴⁰ Te ni nchaḡ-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya. Te ni jini-ya ja kákixi-de. Te ni ka'an-ya jíin Pedro: Tú kánda-ró kundito-ró jíin-rí vasté ḡn hora náún. ⁴¹ Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto nchaḡ-ún róo. Chi kuní ndija añú-ro, ko yiki kúñu-ró chi túu, áchí-ya. ⁴² Te ni ja'an tuku-ya vuelta uu, te ni jikan ta'u-ya: Táa máá-ná, te nú ma kúu kuxio tundó'o-ná yá'a, ja má kúndéé-ná jíin, te ná kúu ja kuní máá-ní núsáa, áchí-ya. ⁴³ Te ni nchaḡ-ya ingá jínu. Te ni jini-ya ja kákixi tuku-de, chi xaḡ káji'i-de numá'ná. ⁴⁴ Te ni xndoo-ya-dé jíná'an-de. Te ni kee tuku-ya kuá'an-ya. Te ni jikan ta'u-ya ja vuelta unḡ. Te suni ḡn-ni tu'un ni ka'an-ya. ⁴⁵ Yúan-na te ni nchaḡ tuku-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetaḡú-ro-ná. Vina te ni jaḡ hora ja máá Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴⁶ Ndukoo ná chó'o, chi cháa nastúu ruu, a ni kuyani-de vai-de, áchí-ya.

Ja ní kakatḡn-de Jesús

⁴⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te ni chaḡ Judas, ḡn tá'an ja uxí uu-ún. Te jíin-de ni jakoyo kua'a xaḡ ñáyivi jíin machete jíin yúnu. Chi sutu ñá'nu jíin cháa ni kayii inḡ ñuu-ún, ni katáji ñáyivi-ún. ⁴⁸ Te cháa ni nastúu-ya-ún, ni ja'a-de ḡn tunḡ. Te ni ka'an-de: Cháa tiyú'ú-rí-ún, yúan kúu. Katḡn jíná'an-ró. Achí-de. ⁴⁹ Te ni chaḡ-ni-de nuu Jesús. Te ni ka'an-de jíin-ya: Tarsíoo, Maestro, áchí-de. Te ni tiyú'ú-de-ya. ⁵⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Amigo, na siki vái-ró, áchí-ya. Yúan-na te ni jakoyo ñáyivi-ún. Te ni kakatḡn-ni-i Jesús, kája'an-i jíin-ya.

51 Te ñn cháa kándij yúan jín Jesús, ñ skáa-de nda'a-dé. Te ñ tava-dé machete-de. Te ñ stuji-dé ñn mozo sutu ñá'nu-ún, ñ kachi-ni-de so'o. 52 Yúan-na te ñ ka'an Jesús jín-de: Nachindee machete-ro, chi taká ja stáa machete, jín machete kuu. 53 Xí jáni iní-ro já má kúu kakan ta'u-rí nuu Táa-ri vina, te máa-yá táji-yá ví'i-gá uxí uu mil ndajá'a ándíví kíkoyo nuu-rí náún. 54 Ko nú súan, te ndasa skíkuu tu'un ká'an tutu ij já kánúú kóo súan, áchí-ya. 55 Te suni hora-ún ñ ka'an Jesús jín ñáyívi kuá'a-ún: Nátu'un sikí ñn cháa kuí'ná vái koyo-ró jín machete jín yúnu kátiin-ró rúu náún. Ndi'ta'an kivi ní kanchaa-ri jín-ró ní stá'an-ri tu'un nuu-ro iní ve'e ij, te tú ní kákatíin-ró rúu. 56 Te súan kásá'a-ró náva'a skíkuu tutu ij cháa ñ kajani tu'un Dios, áchí-ya. Yúan-na te taká cháa káskuá'a jín-yá, ñ kaxndóo-de-ya. Te ñ kajinu-de kája'an-de.

Ja ní kandij Jesús nuu sutu ñá'nu-ga

57 Te cháa ñ kákatíin Jesús, ñ jaka-de-ya kuá'an-de jín-yá onde ve'e Caifás, cháa kúu sutu ñá'nu. Te yúan ká'jin tutu cháa káchaa tutu jín taká cháa ñ kayii. 58 Ko Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya onde ñ jaa-de yuxé'é sutu ñá'nu-ún. Te ñ kivi-de ichi iní ñ jungoo-de jín cháa kájatíñu yúan, náva'a kuni-de ndasa koo. 59 Te taká sutu ñá'nu jín taká cháa ñ kayii jín taká cháa junta, ñ kándúkú-de tu'un tú'ún sikí Jesús náva'a ka'ni-dé-ya. 60 Ko tú ní káni'in-dé modo, vasa ñ chakoyo kua'a testigo falso. Ko onde sandí'i-na ñ chakoyo uu-ga, 61 Te ñ kaka'an: Cháa yá'a ñ ka'an-de: Kuu stúncháa-ri ve'e ij Dios, te nuu uní-ni kivi te nachutá'an-ri, áchí. 62 Te ñ ndukuiñi máá sutu ñá'nu. Te ñ jiká tu'ún-de-ya: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasá káka'an cháa yá'a sikí-ro. Achí. 63 Ko tú ní ká'an kuti Jesús. Te ñ ka'an máá sutu ñá'nu: Onda jín Dios I'a chakú, ká'an ñ'in-ri jín-ró. Kastu'ún te nú máá-ró kúu Cristo, Se'e Dios xí túu, áchí jín-yá. 64 Te ñ ka'an Jesús jín-de: Ká'an ndaa-ro. Te ná kastu'ún-rí nuu-ro, ja ingá kivi te kuni-ro núu máá Sé'e cháa kunchaa-ya ichi ndává'a I'a ndiso fuerza. Te ndii-ya jín vikó andíví. Achí-ya. 65 Yúan-na te máá sutu ñá'nu-ga, ñ ndátá-de sa'ma-dé. Te ñ ka'an-de: Aaj, ká'an ndíva'a-de. Nnú nini kúni so'o-yó ká'an inga testigo núsáa. Vina a ñ kajini so'o-ró já ká'an ndíva'a-de. 66 Ndasá kajani iní-ro, áchí-de. Te ñ kaka'an sava-ga: Ió va'a ja kúu-de, áchí. 67 Yúan-na te ñ katívi sí'ví-de nuu-yá. Te ñ kaja'a-de jiki núu-yá. Te sava-de, ñ kákatu-dé yiki núu-yá. 68 Te ñ kaka'an-de: Róo Cristo, kastu'ún ndé cháa ñ stuji róo, áchí-de.

Ja tú ní jatú'un Pedro

69 Te kánchaa Pedro yata vé'e-ún. Te ñin ña'an játíñu, ni jaa-ña núu-dé. Te ni ka'an-ña: Te róó, jín Jesús ñuu Galilea jíká-ró vii, áchí-ña. 70 Ko máá-de, tú ní játu'un-de jító nuu táká ñayivi: Tú jiní-ná naún tu'un ká'an-ní, áchí-de. 71 Te ni kenda-de yuxé'é-ún kua'an-de. Te ni jiní inga-ña núu-dé. Te ni ka'an-ña jín ñayivi ká'in yúan: Chaa yá'a suni jíká kuu-de jín Jesús ñuu Nazaret, áchí-ña. 72 Te inga jínu tú ní játu'un-de. Sa máá-de ni nduni'in yu'u-dé: Tú jiní-ri chaa jian, áchí-de. 73 Te ni kunúu. Te ñayivi ká'in yúan ni jakoyo-i nuu-dé. Te ni kaka'an-i jín Pedro: Jandáa ja súni tá'an-de kúu-ró, chi tu'un ká'an-ro nastúu róó, áchí-i. 74 Yúan-na te ni kejá'á ní'in ká'an ndiva'a-de: Tú jiní-ri chaa jian, áchí-de. Te ni kana-ni lí'li. 75 Te ni nuku'un iní Pedro tu'un Jesús, ja ní ka'an-ya jín-de: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu. Te ni kenda-de kua'an-de. Te ni nde'e xaan-dé.

27

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

1 Yúan-na te ni kundijin. Te taká sutu ñá'nu jín chaa ni kayii, ni kasketá'an-de tu'un ja ká'ni-dé Jesús. 2 Te ni kaju'ni-de-ya. Te kua'an-de jín-yá nuu Poncio Pilato, chaa kúu gobernador. 3 Yúan-na te Judas, chaa ni nastúu-ya-ún, ni jiní-de ja ni kuni'in siki-yá. Te ni nakani iní-de. Te náku'a-de oko uxi peso-ún nuu sutú ñá'nu jín núu chaa ni kayii-ún núu. 4 Te ni ka'an-de: Ni sá'a-ná kuachi. Ni nastúu-ná ñin chaa ja tú ío ni ñin kuachi siki-dé, áchí-de. Ko máá sutú-ún ni kaka'an-de: Naún jítú iní-ri. Siki máá-ró kúu. Achí-de. 5 Te ni súnogyo Judas oko uxi peso-ún iní ve'e ii. Te ni kee-de kua'an-de. Te ni skuá'ñá-de máá-de. 6 Te sutu ñá'nu-ún, ni kanastútú-de xu'ún-ún. Te ni kaka'an-de: Ma kúu chú'un-yó xú'ún yá'a iní janú núu kásoko-í, chi xu'ún yá'u niñi kúu, áchí-de. 7 Ko ni kandatú'ún-de. Te ni kajaan-de ñin ndu'a ñu'un kixín jín xú'ún-ún, náva'a yúan yuji taká ñayivi jíká. 8 Ja yúan nání ñú'un-ún onde vina: Ñu'un niñi. 9 Yúan-na te ni skíkuu tu'un ni ka'an Jeremías chaa ni jani tu'un Dios: Ni ká'ni-in-i ndí'okó uxi peso-ún, ya'u I'a ni kundaa ya'u-ya, chi yaku chaa Israel, ni kasánda-de ja kúya'u-ya, 10 Te ni kaja'a-i xu'ún-ún ja siki ñin ndu'a ñu'un kixín, natu'un ni tá'ú máá Tatá Dios tiñu nuu-rí, áchí. 11 Te Jesús, kándichi-ya núu gobernador. Te gobernador-ún ni jiká tu'un-de-ya: Máá-ró kúu rey chaa judío náún, áchí-de. Te ni ka'an Jesús jín-de: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya. 12 Te taká sutu ñá'nu, ni kajikan-de kuachi siki-yá. Ko tú ní xndió káni-ya ní ñin tu'un. 13 Yúan-na te ni ka'an Pilato jín-yá: Te tú jini so'o-ró nasaa kuachi ká'ikan chaa yá'a siki-ro náún, áchí-de. 14 Te tú ní ká'an kuti-yá ni ñin

tu'un jíin-de. Te ni naa iní gobernador ndé'é-de nuu-yá. ¹⁵ Te ío costumbre gobernador ja kivi víko yúan sía-de in preso, nú ndéja kájata'an iní máá ñáyivi ñúu-ún sía-de. ¹⁶ Te suu kivi-ún ío in cháa kándeé preso nání-de Barrabás, te ni jicha tu'un-de. ¹⁷ Te ni kandutútú ñáyivi te ni ka'an Pilato jíin-i: Ndé cháa kákuni-ro já sía-ri vina, á Barrabás xí Jesús, cháa ja nání Cristo, áchí-de. ¹⁸ Chí a ni juku'un iní-de ja ní kakukuásún iní sutu ñá'nu, te yúan ní kanastúu-de Jesús. ¹⁹ Te nini kánchaa Pilato iní ve'e tíñu, te ni táji ñási'í-de tu'un nuu-dé: Ma sá'a-ró cuenta ja kúu sikí cháa va'a jian, chí kuni, xaan ní siyú'ú jani ruu ja sikí-dé, áchí-ña. ²⁰ Ko sutu ñá'nu jíin cháa ni kayii-ún, ni kaská'an-de ñáyivi já ná kakán-i Barrabás kaku-de, te Jesús ná kúu-ya. ²¹ Te gobernador, ni jika tu'un-de-i: Ja úu tá'an-de, te ndé in-de kuni-ro sía-ri, áchí-de. Te ni kaka'an-i: Sía-ní Barrabás, áchí-i. ²² Te ni ka'an Pilato jíin-de: Núsáá te ndasa sá'a-ri jíin Jesús, cháa nání Cristo, áchí-de. Te ni kaka'an ndi'i-i: Ná kúu-de jika cruz, áchí-i. ²³ Te gobernador, ni ka'an-de jíin-i: Náuñ kuachi ni sá'a-de núsáá, áchí-de. Ko máá ñáyivi-ún, ví'í-gá ni kaka'an jaa-i: Ná kúu-de jika cruz, áchí-i. ²⁴ Te ni jini Pilato ja tú kúndéé-de jíin ñáyivi, chí sasua kándonda vaa-ga-i. Te ni ki'in-de nducha. Te ni nandá'á-de jito nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ni ka'an-de: Tú na kuachi máá-rí ío ja kúnchaa niñi cháa va'a yá'a sikí-rí. Sikí máá-ró ná kúu. Achí-de. ²⁵ Te ni kaka'an taká ñáyivi: Ma yú'ú-ní, chí sikí máá-ná jíin sikí sé'e-ná ná kúnchaa kuachi niñi-dé, áchí-i. ²⁶ Yúan-na te ni sía-de Barrabás kua'an. Te ni xndó'o-de Jesús. Te ni naku'a-de-ya já kúu-ya jiká cruz.

Ja ní kasákátá soldado nuu-ya

²⁷ Te soldado gobernador, ni kajaka-de Jesús kua'an-de jíin-yá iní ve'e palacio. Te ni kakana-de xini tá'an-de ni kandutútú-de. ²⁸ Te ni kasávichí-de-ya. Te ni kachu'un-de-ya in sa'ma kuá'á tindi'í. ²⁹ Te ni katiin-de in corona iñu. Te ni kachu'un-de xini-yá. Te ni kachi'i-de yunu ndává'a-ya. Te ni kajukuiñi jiti-de nuu-yá, ni kasákátá-de nuu-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. ³⁰ Te ni kativí si'ví-de nuu-yá. Te ni kakiñi'in-de yunu-ún nda'a-yá. Te ni kastují-dé xini-yá jíin. ³¹ Te nuu ní ndi'i ni kasákátá-de nuu-yá, te ni kanakuanchaa-de sa'ma ñú'un-ya-ún. Te ni kanachu'un-de-ya sá'ma máá-yá. Te ni kakeñi'in-de-ya kuíta kaa-ya jiká cruz.

Ja ní kajata kaa-de-ya

³² Te nuu ní kakenda-de, te ni kaketa'an-de jíin in cháa ñuu Cirene nání-de Simón. Te ni katetiñu-de cháa-ún ki'in-de jíin-yá, kundiso-de cruz-ya. ³³ Te ni jakoyo-de in tinduu nání

Gólgota, ja kuní ka'an: Yiki xiní. ³⁴ Te nī kaja'a-de vino jín súsia uā ja kó'o-ya. Ko nuu ní jito nchaā-ya, te tú ní kuní-ya kó'o-ya. ³⁵ Te nuu ní ndi'i nī kajata kaa-de-ya jiká cruz, te nī kasaka-dé sa'ma-yá nuu tá'an-de, te nī kasá'a-de iin apuesto siki. Te nī skíkuu tu'un ká'an cháa nī jani tu'un Dios: Nī kandatá-i sa'ma-rí, te siki sú'nu-rí nī kasá'a-i iin apuesto, áchí. ³⁶ Yúan-na te nī kajungoo-de yúan, nī kande'é-de nuu-yá. ³⁷ Te nī kachaa-de iin tu'un xiní cruz-ya já kúu kuachi-ya: Ya'á kúu Jesús Rey ñayivi judío, áchí. ³⁸ Te nī kajata kaa-de uu ñaku'ná jín-yá. Iin ichi ndává'a-ya, te inga ichi ndávésé-yá. ³⁹ Te ñayivi kája'a yúan, nī kaskuíkó-i xiní-i. Te nī kaka'an ndiva'a-i jín-yá. ⁴⁰ Róo ká'an-ro já stuncháa-ro vé'e iī te nuu uní kivi te ndukani-ró núú, nú Se'e Dios kúu-ró, núsáá te nama-ró máá-ró, te nuu-ró jiká cruz vii, áchí-i. ⁴¹ Te sutu ñá'nu jín cháa kachaa tutu jín cháa fariseo jín cháa nī kayii, suni súan nī kasákátá-de nuu-yá. Te nī kaka'an-de: ⁴² Sava ñayivi, nī nama-de-i, ko ma kúu nama-de máá-de. Nú rey ñayivi Israel kúu-de, te ná núu-de jiká cruz vina. Yúan-na te ná kándija-yó-de. ⁴³ Kándija-de nuu Dios, te ná náma máá-yá-de vina te nú kuní máá-yá, chi nī ka'an-de: Máá-rí kúu Se'e Dios, áchí-de. Achí. ⁴⁴ Te ñaku'ná kándita kaa jín-yá jiká cruz, suni iin-ni tu'un nī kaka'an ndiva'a jín-yá. ⁴⁵ Te nuu ní kuu ka'uxi uu te nī kuxki'vi ní núú ñú'un onde ka'uní. ⁴⁶ Te a yani ka'uní aini, nī ka'an jaa Jesús: Elí, Elí, lama sabactani, áchí-ya. Ya'á kuní ka'an: Dios máá-ná, Dios máá-ná, naja ní xndóo-ní náá. ⁴⁷ Te sava ñayivi ká'jin yúan, nī kajini so'o-i tu'un-ún. Te nī kaka'an-i: Kána cháa yá'a xiní Elías, áchí-i. ⁴⁸ Te jínu iin cháa nī jaa-de. Te nī ki'in-de kachi, nī chindaji-de nuu vinagre. Te nī chaa-de xiní iin yunu. Te nī ja'a-de nuu-yá ja kó'o-ya. ⁴⁹ Te nī kaka'an sava-ga-i: Síá, nándéó nú cháa Elías nama-de cháa xí túu, áchí-i. ⁵⁰ Ko máá Jesús, nī ka'an jaa-ya ingá jínu. Te nī ji'i-ni-ya. ⁵¹ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa onde iní ve'e iī, nī te'nde uu onde nuu xiní, te onde nuu já'a. Te nī taan ñuyivi. Te toto, nī kandata. ⁵² Te suni nī kananuña ve'e añú. Te kua'a ndíyi cháa ndoo, ja á nī kaji'i-de, nī kanachaku-de. ⁵³ Te nuu á nī nachaku-ya, te nī kandenda koyo-de iní ve'e añú. Te nī ndivi koyo-de iní ñuu iī. Te nī kandenda ndijin-de nuu kuá'a ñáyivi. ⁵⁴ Te cháa capitán, jín cháa kándito Jesús jín-de, nī kajini-de ja ní taan, jín táká tiñu nī kuu. Te nī kayu'ú téyí-de. Te nī kaka'an-de: Jandáa ja Sé'e Dios kúu cháa yá'a núú, áchí-de. ⁵⁵ Te ká'jin kua'a ñásí'i yúan kande'é jiká-ni-ña. Te suu ña'an-ún, nī kandikin-ña Jesús onde ñuu Galilea vai-ña kájatíñu-ña núu-yá. ⁵⁶ Te jín ñá'an yúan ká'jin María ñuu Magdala, jín María náa Jacobo jín José, jín náa se'e

Zebedeo.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁷ Te *n̄i* ini *kiv̄i*-ún. Te *n̄i* *jaa* *ɨn* *chaa* *kúka* *ñúu* Arimatea, *nání*-de *José*, *ch̄i* *sun̄i* *ɨn* *chaa* *n̄i* *skuá'a* *jín* *Jesús* *kúu*-de. ⁵⁸ *Chaa* *yá'a*, *n̄i* *jaa*-de *nuu* *Pilato*. Te *n̄i* *jika*-de *yiki* *kúñu* *Jesús*. Te *n̄i* *tá'ú* *tíñu* *Pilato* *ja* *ná* *kuá'a-i* *yiki* *kúñu* *Jesús* *nuu*-dé. ⁵⁹ Te *n̄i* *ki'in* *José* *nd̄iyi*-ún. Te *n̄i* *chisúkun*-dé-*ya* *jín* *ɨn* *sa'ma* *kuítá* *ndóo*. ⁶⁰ Te *n̄i* *chindee*-de-*ya* *iní* *ve'e* *añú* *jaá* *ñáva'a*-de, *ja* *ní* *jacha* *jika* *ɨn* *kava*. Te *n̄i* *stúu*-dé *ɨn* *yuu* *ká'nu*, *n̄i* *jasu*-de *yuxé'é* *añú*-ún. Te *kua'an*-de. ⁶¹ Te *María* *ñuu* *Magdala* *jín* *ingá* *María*, *káxiukú-ña* *yúan* *ichi* *núu* *vé'e* *añú*-ún. ⁶² Te *n̄i* *kuu* *kiv̄i* *xían*. Te *iku*-ún *n̄i* *kuu* *kiv̄i* *ní* *kasátu'a-i* *máa-i*. Te *ta*ká *sutu* *ñá'nu* *jín* *cháa* *fariseo*, *n̄i* *kandutútú*-de *nuu* *Pilato*. ⁶³ Te *n̄i* *kaka'an*-de: *Táta*, *kánuku'un* *in̄i-ná* *ja* *cháa* *xndá'ú* *ñá'an*-ún, *onde* *ná* *chakú-ga*-de *núu*, *te* *n̄i* *ka'an*-de: *Nuu* *uní* *kiv̄i* *te* *nachaku-r̄i*, ⁶⁴ *Núsáa*, *te* *tá'ú* *tíñu-ní* *ná* *kúkútu* *yúyaú*-ún *onde* *j̄inu* *nuu* *uní* *kiv̄i*. *Ch̄i* *nú* *túu* *te* *sanaa* *kí* *chaa* *n̄i* *kasuá'a* *jín*-de-ún *akuáa*, *te* *nasaku'ná*-de *nd̄iyi*-ún *ki'in*-de *jín*. *Yúan*-na *te* *kach̄i*-de *kuni* *ñayivi*: *N̄i* *nachaku-ya* *ja* *ní* *ji'i-ya*, *ach̄i*-de. *Te* *ká'ú-ga* *kuu* *tu'un* *xndá'ú* *yúan* *vásá* *ja* *xnáñúu*, *ách̄i*-de. ⁶⁵ *Te* *n̄i* *ka'an* *Pilato* *jín*-de: *Yá'a* *ká'io* *soldado*. *Kuá'an* *jín*-de, *te* *sákútu* *máa-ró* *yúyaú*-ún *nú* *ndasa* *kájin̄i-ro*. *Ach̄i*-de. ⁶⁶ *Te* *kája'an*-de. *Te* *n̄i* *kasákútu*-dé *ve'e* *añú*. *Te* *jín* *sello* *n̄i* *kajasu* *va'a*-de *siki* *yúu* *ja* *ndí'u* *yuyaú*-ún. *Te* *ká'jin* *soldado* *jín*-de.

28

Ja ní nachaku Jesús

¹ *Te* *n̄i* *ja'a* *kiv̄i* *ndétatú*-ún. *Te* *n̄i* *kundijin* *kiv̄i* *ɨn* *semana*. *Te* *María* *ñuu* *Magdala* *jín* *ingá* *María-un*, *n̄i* *kajande'é-ña* *vé'e* *añú-ya*. ² *Te* *ɨn* *ndajá'a* *máa* *Tatá* *Dios*, *n̄i* *kuun-ya* *ichi* *ándivi* *ní* *chaa-ya*. *Chi* *n̄i* *taan* *xaan* *ní* *sá'a-ya*. *Te* *n̄i* *stúu-yá* *yuu*-ún *kua'an*. *Te* *n̄i* *jungoo-ya* *siki*. ³ *Te* *nd̄ii* *ncháa* *núu-yá*. *Te* *su'nu* *ñú'un-ya* *káa* *nátu'un* *yu'a* *volcán*. ⁴ *Te* *soldado* *kándito* *yúan*, *n̄i* *kayu'ú*-de, *te* *kákisi-i*-de *n̄i* *sá'a-ya*. *Te* *n̄i* *kakund̄iyi*-de. ⁵ *Te* *n̄i* *ka'an* *ndajá'a* *jín* *ñá'an*-ún: *Ma* *yú'ú-ro*, *ch̄i* *a* *jini-r̄i* *ja* *kánandúkú-ró* *Jesús*, *I'a* *n̄i* *ji'i* *jika* *cruz*. ⁶ *Túu-ya* *yá'a*, *ch̄i* *a* *n̄i* *nachaku-ya* *nátu'un* *n̄i* *ka'an-ya*. *Ña'an* *te* *nde'é-ró* *núu* *ní* *katúu* *máa* *Jító'o-ro*. ⁷ *Kuángoyo* *yach̄i* *te* *kach̄i-ro* *núu* *cháa* *n̄i* *kasuá'a* *jín*-yá, *ja* *á* *n̄i* *nachaku-ya* *má'ñú* *nd̄iyi*. *Te* *jandáa* *xna'an-ga* *ki'in-ya* *ñuu* *Galilea* *vásá* *ki'in-ro*. *Te* *yúan* *kuni-ro* *núu-yá*. *Ach̄i-ro* *kúni*-de. *Kástu'un* *nd̄ija-r̄i* *nuu-ro*, *ách̄i-ya*. ⁸ *Te* *máa-ña* *káyu'ú-ña* *te* *kákusi* *iní-ña*. *Te* *n̄i* *kandenda-ña* *iní* *ve'e* *añú*-ún. *Te* *n̄i* *kajinu-ña*

kuákastu'ún-ña núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te nini kája'an-ña núu-dé, ⁹ Te n̄i kenda-ni Jesús n̄i ketá'an-ya jíin-ña. Te n̄i ka'an-ya jíin-ña: Taá ndii, áchí-ya. Te n̄i kanuu-ña sukún já'a-yá, te n̄i kachiñú'ún-ña-yá. ¹⁰ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-ña: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró. Kuá'án te kastu'ún-ró núu ñaní-ri ja ná kinglyo-de onde ñuu Galilea. Te yúan kun̄i-de nuu-ri. Achí-ya. ¹¹ Te nini kája'an-ña, te sava soldado kándito ve'e añú-ún, káno'on-de onde ñuu. Te n̄i kakastu'ún-de nuu sutú ñá'nu taká tiñu ja súan n̄i io. ¹² Te n̄i ndutútú-de jíin cháa n̄i kayii. Te n̄i kandatú'ún-de. Te n̄i kaja'a-de kua'a xú'ún núu soldado jíná'an. ¹³ Te n̄i kaka'an-de: Súan ka'an-ro jíná'an-ró: Chaa káskuá'a jíin máa-de, n̄i kikoyo akuáa, te n̄i kanasákuí'ná ndíyi-ún nini kákixi-ná, achí-ro. ¹⁴ Te nú tu'un yá'a ná kúni so'o gobernador, te máa-rí, kiská'an-ri-de, náv'a ma koo kuachi sikí máa-ró. Achí-de. ¹⁵ Te soldado, n̄i káki'in-de xu'ún. Te n̄i kasá'a-de natu'un n̄i ta'u tiñu nuu-dé. Te tu'un yá'a n̄i jicha kua'an ní ñúu ñayivi judío onde vina.

Ja ní nastá'an-ya máa-yá nuu-í

¹⁶ Te ndí'uxí iin chaa káskuá'a-ún, n̄i kee-de kája'an-de onde ñuu Galilea, onde yuku núu ní tá'ú tiñu Jesús nuu-dé ja kí'in-de. ¹⁷ Te n̄i kajini-de nuu-ya, te n̄i kachiñú'ún-de-ya. Ko sava-de tú ní kákandíja-de. ¹⁸ Te n̄i chaa Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Sikí-rí, a n̄i chaa Dios taká fuerza ja ío ini andívi jíin ini ñuyivi. ¹⁹ Núsáa te kuá'án jíná'an-ró. Te stá'an-ro tú'un nuu taká ñayivi, ná chú'un ini-i. Te skuánducha-ro-í onde jíin sí'ví máa Táa-yo jíin sí'ví máa Sé'e, jíin sí'ví máa Espíritu Santo. ²⁰ Te stá'an-ro núu-í ná kuándatu-í taká tiñu n̄i tá'ú-rí nuu-ro. Te máa-rí kaka ndija-ri jíin-ró ní káni onde kiví ndí'i ñuyivi. Achí-ya. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN MARCOS TU'UN VA'A NI CHAA SAN MARCOS

Juan, chaa skuánducha

¹ Yá'a kéjá'á tú'un va'a máá Jesucristo, Se'e Dios. ² Te súan ni chaa Isaías tutu, chi chaa jáni tu'un Dios ni kuu-de sáa: Kuni so'o-ró, chi tájí-rí ndajá'a-rí kuxnúú-de jaa-de sátu'a-de ichi-ro. ³ Te ndajá'a-ún, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró íchi máá Jító'o-yo te sándóó-ró íchi-yá, achí-de, áchí Isaías. ⁴ Te Juan, ni skuánducha-dé onde nuu ñú'un té'é. Te ni jani-de tu'un jánducha jíin tú'un nakani iní, náv'a sá'a Dios tuká'nu iní nuu kuáchi. ⁵ Te ni chakoyo taká ñayivi ndáñúu Judea, jíin táká ñayivi ñúu Jerusalén. Te ni skuánducha-dé-i iní yucha Jordán. Te kánakani ndaa-i kuáchi-i yúan. ⁶ Te sa'ma ní ñu'un Juan ni kuu ixi camello, jíin ñin sánchii ñii nú'ni chii-de. Te ni yee-dé ndikuá'yú jíin ndúxi yoko yuku. ⁷ Te ni jani-de tu'un: Ichi yatá-rí vai ñin I'a kúñá'nu-ga vásá rúu, ja tú kúñá'nu-ri jukuíta ndee-ri te ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá, áchí-de. ⁸ Te ruu, chi jíin ndúcha skuánducha-rí róó jíná'an-ró, ko I'a-ún, chi jíin Espíritu Santo skuánducha-yá róó, áchí Juan.

Ja ní janducha Jesús ni sá'a Juan

⁹ Te ni kuu kivi. Te Jesús, ni kenda-ya ñúu Nazaret ndañúu Galilea. Te ni janducha-yá ni sá'a Juan iní yucha Jordán. ¹⁰ Te ni nana-ni-ya iní nducha-ún. Te ni jini-ya já ní nuña andíví. Te Espíritu ni jungava sikí-yá nátu'un paloma. ¹¹ Te ichi andíví ní kenda ñin tu'un ni ka'an: Máá-ró kúu Se'e-ri, te kúndá'ú iní-ri róó. Te kúsi iní-ri jíin-ró. Achí.

Sikí já ní jito nchaá tá'an Satanás jíin-yá

¹² Yúan-na te máá Espíritu, ni chundá'a-ni-ya kuá'an-ya onde ñu'un té'é. ¹³ Te ni kanchaa-ya núu ñú'un té'é yúan uu xiko kivi, te vásá ní jito nchaá tá'an Satanás jíin-yá. Te ni kandee-ya jíin kíti xáan. Te máni ndajá'a andíví ní kajatíñu nuu-yá.

Ndasa ni kejá'á Jesús jáni-ya tú'un

¹⁴ Yúan-na te onde ni kivi Juan vekaa, te ni jaa Jesús ndañúu Galilea, jáni-ya tú'un va'a Dios. ¹⁵ Te ni kachi-ya: A ni jinu kivi, te a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Nakani iní jíná'an-ró, te kandíja-ró tú'un va'a-ya.

Ja ní kana-ya xiní kúun tá'an chaa

16 Te *n̄i* ja'a-ya x̄in mar Galilea kua'an-ya. Te *n̄i* jini-ya n̄u Simón j̄in ñani-de Andrés, kaskuita ka'nu-de ñunu-dé in̄i mar, chi chaa katiin tiyaká kakuu-de. 17 Te *n̄i* ka'an Jesús j̄in-de: Kundikin ruu kikoyo-ró, te ná násá'a-ri róo chaa t̄in ñayivi. Achí-ya. 18 Yúan-na te *n̄i* kaxndóo-ni-de ñunu-dé. Te *n̄i* kandikin-de-ya. 19 Te *n̄i* jika-ya ñ̄n tí'lí-ga. Te *n̄i* jini-ya n̄u Jacobo j̄in ñani-de Juan. Se'e Zebedeo kakuu chaa-ún. Suni ká'jin chaa-ún in̄i barco, kánaku'ni-de ñunu-dé. 20 Te *n̄i* kana-ni-ya xini-dé. Te *n̄i* kaskéndo-o-de táa-de Zebedeo in̄i barco-ún j̄in mozo-de, te kuangoyo-de yata-yá.

Ja ní keñi'in-ya tachí k̄ini

21 Te *n̄i* kivi koyo-de in̄i ñuu Capernaum. Te taká kivi ndétatú *n̄i* kivi-ni Jesús in̄i ve'e sinagoga, te *n̄i* stá'an-ya tú'un. 22 Te *n̄i* kanaa ini-i k̄ajini so'o-i tu'un stá'an-ya, chi *n̄i* stá'an-ya natu'un chaa ndiso t̄iñu, nasu natu'un chaa kachaa tutu. 23 Te in̄i ve'e sinagoga-ún kánde ñ̄n chaa tá'an tachí k̄ini. Te chaa-ún, *n̄i* kana kó'ó-de: 24 Naún kuni-ní j̄in-ná jíná'an-ná, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jini-ná na ní kúu, chaa ío ndoo nuu Dios, áchí. 25 Te Jesús, *n̄i* ka'an xa'an-yá j̄in: Kasu yu'u-ro, te kenda-ró-de, áchí-ya. 26 Te máa tachí k̄ini-ún, xa'an ní ja'ni yí'í chaa-ún. Te *n̄i* kana jíkó'ó. Te *n̄i* kenda kua'an in̄i-de. 27 Te ndivii-í *n̄i* kanaa ini-i kánde'é-i. Te kádatu'ún máa-i: Naún kúu ya'á. Tu'un jáá kúu náún, chi tá'ú ní'in-de t̄iñu nuu tachí k̄ini, te k̄ajandatú nuu-dé, áchí-i. 28 Te *n̄i* jicha nuu-ni tu'un-ya kuá'an ñ̄i taká ndañúu ja ní jíkó ndúu yuñúu Galilea. 29 Te *n̄i* kandenda-ni-ya in̄i ve'e sinagoga. Te *n̄i* chakoyo-ya j̄in Jacobo j̄in Juan onde ve'e Simón j̄in Andrés. 30 Te náchiso Simón, kátuu-ñá yí'i k̄iji-ña. Te *n̄i* kaka'an-ni-de j̄in-yá ndasa kuu máa-ña. 31 Yúan-na te *n̄i* ja-ya. Te *n̄i* t̄in-ya ndá'a-ña. Te *n̄i* ndukani-ya-ña. Te *n̄i* kee-ni k̄iji-ún-ña. Te *n̄i* jatiñu-ña n̄u-yá jíná'an-ya.

Ja ní nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kaku'u

32 Te nuu ní ini, *n̄i* kee ndikandii, te *n̄i* chakoyo chaa kándiso ñayivi kaku'u, j̄in ñáyivi tá'an tachí k̄ini. 33 Te taká ñayivi ñúu-ún, *n̄i* kakutútú-i yuxé'é yúan. 34 Te *n̄i* nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kaku'u t̄in̄i nuu kué'e. Te *n̄i* kiñi'in-ya kuá'a tachí k̄ini kája'an. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an tachí k̄ini-ún, chi a k̄ajini-ún-yá.

Ja ní jikan ta'u-yá nuu ñú'un té'é

35 Te ña'an xa'an ní nduko-o-ya, onde ná íña-gá. Te *n̄i* kenda-ya te kua'an-ya ñ̄n lugar ñu'un té'é. Te yúan *n̄i* jikan ta'u-yá. 36 Te Simón j̄in chaa kaxiukú j̄in-de, *n̄i* kandikin-de-ya. 37 Te *n̄i* kanani'in-dé-ya. Te kaka'an-de j̄in-yá:

Taká ñayivi, kánandúkú-i ní, áchí-de. ³⁸ Te ñi kachí-ya jíin-de: Ná kí'on sáva-ga ñuu káxiukú yáni, náva'a kani-ri tu'un yúan, chí ja yúan ní chaa-ri. Achí-ya. ³⁹ Te kua'an-ya. Te ñi jani-ya tú'un iní taká ve'e sinagoga ní ndáñú Galilea. Te ñi kiñi'in-ya tachí káni kája'an.

Ja ní nasáva'a-ya ñin chaa té'yu ndí'yi

⁴⁰ Te ñin chaa té'yu ndí'yi, ñi chaa-de nuu-yá. Te ñi jukuiñi jíti-de nuu-yá, ká'an nda'ú-de jíin-yá: Nú kuní-ní, te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ⁴¹ Te Jesús, ñi kundá'ú iní-ya-dé. Te ñi skáa-ya ndá'a-yá. Te ñi ké'é-yá-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kuní-ri. Ná ndúndoo-ró. Achí-ya. ⁴² Te máá súan-ni ñi ka'an-ya, te ndí'yi té'yu chaa-ún, kua'an-ni. Te ñi ndundoo-ni-de. ⁴³ Yúan-na te ñi ka'an xa'an-yá jíin-de. Te táji-ni-ya-dé ki'in-de. ⁴⁴ Te ká'an-ya jíin-de: Koto-ró, ma ká'an kuti-ro jíin ní ñin-i, chí kuá'an, te stá'an-ro máá-ró núu sutú. Te kundá'a-ró ndátíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuní-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un ñi tá'ú Moisés tíñu sáá, áchí-ya. ⁴⁵ Ko máá-de, ñi kenda-de kua'an-de. Te ñi kejá'a-de ñi jacha xa'an-dé tu'un. Te ñi kachí-de ná ñi ta'an-de. Te tuká-ni ní kúu kivi ndijin Jesús onde iní ñuu, ko ñi kanchaa s'in-ya ñin lugar ñu'un té'é. Te yúan ñi kikoyo ñayivi taká lado nuu-yá.

2

Chaa ñi kuyúnú

¹ Te ñi kuu yaku kivi. Te ñi kivi tuku-ya ñuu Capernaum. Te ñi kenda tu'un ja vé'e kanchaa-ya. ² Te ñi kakutútú kuá'a xa'an ñayivi núu-yá. Te tuká ní kánda kuti yúxé'é kuiñi-i. Te ñi jani-ya tú'un nuu-í. ³ Yúan-na te ñi chaa yaku chaa nuu-yá jíin ñin chaa ñi kuyúnú, ja kúun tá'an-de kándiso-de chaa-ún. ⁴ Te ja kuá'a ñayivi-ún, te tú ní kúu kivi-de nuu-yá jíin cháa-ún. Te ñi kajuña-de xiní vé'e nuu kánde-ya-ún. Te nuu ní kakaan-de yau-ún, ñi kaskúun-de jito yuu núu kátuu cháa ñi kuyúnú-ún. ⁵ Te ñi jiní Jesús ja kákandíja máá-de. Te ñi ka'an-ya jíin cháa ñi kuyúnú-ún: Hijo, a ío tuká'nu iní nuu taká kuachi-ró, áchí-ya. ⁶ Te yúan káxiukú yakú chaa káchaa tutu. Te yúan, ñi kajani iní: ⁷ Naja ká'an chaa yá'a súan. Núsáá te tu'un ndíva'a ká'an-de. Ndéja kúu sá'a tuká'nu iní nuu kuachi, chí ñin-ni máá Dios, áchí. ⁸ Te ñi juku'un-ni iní Jesús ja súan kájani iní. Te ñi ka'an-ya jíin: Naja kájani iní-ro súan. ⁹ Te ja úu tu'un yá'a, ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri jíin cháa ñi kuyúnú yá'a: A ío tuká'nu iní nuu taká kuachi-ró; xí ká'an-ri jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te ki'in-ro jíin, achí-ri náún. ¹⁰ Ko náva'a ná kuní-ro já máá Sé'e chaa, ndíso-ya tíñu iní ñuyivi yá'a ja sá'a-ya tuká'nu iní nuu

kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa ni kuyúnú yá'a núsáa: ¹¹ Jíin-ró ká'an-ri: Ndukoo, te naki'in-ró jíto yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró, áchí-ya jíin-de. ¹² Te máá cháa-ún, ni ndukoo-ni-de. Te ni naki'in-de jíto yuu-dé. Te ni ndenda-de kua'an-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te ndivii-í, ni kakee nuu-í kándé'é-i. Te ni kanakana jaa-i Dios: Na tú kájiní kuti-yo súan nátu'un ya'á, áchí-i.

Ja ní kana-ya xiní Leví

¹³ Te ni kenda tuku Jesús kua'an-ya ondé yu'u mar. Te taká ñáyivi, ni jakoyo-i nuu-ya. Te ni stá'an-ya tú'un nuu-í. ¹⁴ Te ni ja'a-ya kuá'an-ya. Te ni jini-ya núu Leví, se'e Alfeo, kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu, áchí-ya. Te ni ndukuiñi-de. Te ni ndikin-de-ya. ¹⁵ Te Jesús, ni yee-yá staa iní ve'e-de. Te suni kua'a cháa xíní jíin cháa ká'io kuáchi, káyee-dé staa jíin Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, chí ío kua'a-dé kándikin-de-ya. ¹⁶ Te chaa káchaa tutu, jíin cháa fariseo, kándé'é-de ja yé-e-yá staa jíin cháa xíní jíin cháa ká'io kuáchi. Te ni kaka'an-de jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Naja yé-e-yá jí'i-ya jíin cháa xíní jíin cháa ká'io kuáchi, áchí-de. ¹⁷ Yúan-na te ni jini so'o Jesús. Te ni ka'an-ya jíin-de: Chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de chaa táná, chí chaa kaku'u kúu ja kájinu ñú'ún. Na tú vai-ri kana-ri xiní cháa ndaa, chí chaa ká'io kuáchi kána-ri xiní, áchí-ya.

Siki já kondicha iní

¹⁸ Te chaa káskuá'a jíin Juan, jíin já káskuá'a jíin cháa fariseo, ká'io ndicha iní-de. Te ni chakoyo chaa-ún. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Chaa káskuá'a jíin Juan jíin já káskuá'a jíin cháa fariseo, naja ká'io ndicha iní-de, te chaa káskuá'a jíin-ní, tú ká'io ndicha iní-de, áchí-de. ¹⁹ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Á kuu kondicha iní ñáyivi ká'íin viko tánda'a, te nú kánchaa yii jíin-i. Chí nú nini kánchaa yii jíin-i, ma kúu kondicha iní-i. ²⁰ Ko chaa ñn kivi já yí-ún, kuxio-de nuu-í. Te kivi-ún, kuu kondicha iní-i. ²¹ Tú ni ñn nachu'un sa'ma jáá núu sú'nyu tu'ú. Chí nú súan, te suni máá já ní nuku'un jáá-ún ka'ncha-ga ja tu'ú-ún, te ja te'ndé-ún ví'í-gá te'nde. ²² Te tú ni ñn chu'un vino jáá iní ñii tú'ú. Chí nú súan, te máá vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te kati vino-ún, te ñii-ún naa-ní. Ko ñii jáá jíin vino jáá, kúu ja kúu ku'un, áchí-ya.

Ja ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

²³ Te ñn kivi ndétatú ni ja'a Jesús kua'an-ya ñn nuu kaa trigo. Te chaa káskuá'a jíin-yá, kájika-de kua'an-de. Te kakachi-de yoko. ²⁴ Yúan-na te chaa fariseo, ni kaka'an-de jíin-yá: Naún kúu jian. Naja kásá'a-de súan kivi ndétatú, chí tú ío ley. Achí-de. ²⁵ Te máá-yá, ni ka'an-yá jíin-de: Á tú ní kaka'u kuti-ro

tutú naún ní sá'a David, kivi ní kii tundó'o nuu-dé. Te ni ji'i-de soko, onde jín cháa ni kaxiukú jín-de. ²⁶ Te ni kivi-de ini ve'e Dios. Te Abiatar ni kuu máá sutú ñá'nu-ga. Te ni yee-dé statilá ii kaxiukú ndijín, ja tú ío ley kee ní ñn cháa, chi máni sutu káyee núú. Te suni ni ja'a-de nuu cháa kaxiukú jín-de, áchí-ya. ²⁷ Te suni ni ka'an-ya jín-de: Kivi ndétatú ni jungoo ja sikí cháa; nasu cháa ja sikí kivi ndétatú. ²⁸ Núsáá te máá Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

3

Ïn cháa ni ichi nda'a

¹ Te inga jínu ni ndivi Jesús ini ve'e sinagoga. Te yúan ni io ñn cháa ni ichi káján ñn nda'a-dé. ² Te kánde'é-de nú nasáva'a-ya-dé kivi ndétatú, nává'a kakán-de kuachi sikí-yá. ³ Yúan-na te ni ka'an-ya jín cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ichi má'ñú yá'a jukuiñi-ro, áchí-ya. ⁴ Te ni ka'an-ya jín-de jíná'an-de: Ndé ley ío sikí kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó ñn cháa a yani kuu, xí ká'ni-yo ñn ndivi, áchí-ya. Te máá-de, tú ní káka'an kuti-dé. ⁵ Te ndé'é-ya nuu-dé ja ká'jin-de xiin-yá. Te ni kití ini-ya. Te ni kukuí'a ini-ya já ndáva ini añú-de jíná'an-de. Te ni ka'an-ya jín cháa-ún: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te ni skáa-de nda'a-dé. Te nda'a-dé-ún, ni nduva'a ii-ní. ⁶ Yúan-na te ni kenda koyo cháa fariseo. Te ni kandatú'ún-ni-de jín cháa herodiano sikí-yá, ndasa ka'ni-dé-ya.

Kua'a ñáyivi ní kandikin-i-ya

⁷ Te Jesús, ni kusin-ni-ya kuá'an-ya ondé yu'u mar jín cháa káskuá'a jín-yá. Te ñáyivi kuá'a xaán ndáñúu Galilea jín ndáñúu Judea, ni kandikin-i-ya. ⁸ Te suni onde ñuu Jerusalén jín Idumea, jín ingá lado yucha Jordán, jín ndáñúu Tiro jín Sidón. Kua'a xaán ñáyivi, ni kajini tu'un-i ná ñá'nu tiñu ni sá'a-ya. Te ni chakoyo-i nuu-yá. ⁹ Te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá ja ná kótú'a ñn barco lúlí kivi-ya, nává'a tú kaxin-i-ya. Chi kua'a xaán ñáyivi-ún ío. ¹⁰ Chi ni nasáva'a-ya ñáyivi kuá'a. Te taká ñáyivi kaku'u kue'e, ni kakandita-i nuu-yá, ja ké'é-i-ya kákuñi-i. ¹¹ Te tachí káni nú ni kajini nuu-yá, te kájukuiñi jíti núu-yá. Te kákana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí jíná'an. ¹² Ko máá-yá, ni ka'an xaán-yá jín já ná tú stá'an ndijín-ún-yá.

Ja ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jín-yá

¹³ Te ni kaa-ya kuá'an-ya ondé yuku. Te ni kana-ya xiní ndé cháa játa'an ini máá-yá. Te ni jakoyo-de nuu-yá. ¹⁴ Te ni jani-ya uxí uu tá'an cháa, kuiñi-de jín-yá. Te tájí-yá-de kinyoyo-de kani-de tu'un. ¹⁵ Te kundiso-de tiñu ja násáva'a-de

ñayivi kú'u. Te kiñi'in-de tachí káni k̄ingoyo. ¹⁶ Te Simón, n̄i naskúnání-yá-de Pedro. ¹⁷ Te Jacobo, se'e Zebedeo, jín Juan ñani Jacobo, n̄i naskúnání-yá ndendúu-de Boanerges, ja kuní ka'an: Chaa nátu'un taja. ¹⁸ Te sava-ga-de nani-de Andrés, Felipe, Bartolomé, Mateo, Tomás, Jacobo se'e Alfeo, Tadeo, Simón ñuu Caná, ¹⁹ onde jín Judas Iscariote, ja ní nastúu-de-ya. Yúan-na te n̄i kivi koyo-de ñn ve'e jín-yá. ²⁰ Te n̄i ndutútú tuku kua'a ñayivi. Te ni tuká ní kúu kee-yá staa jín-de. ²¹ Te n̄i kajini tu'un tá'an-ya. Te n̄i kakenda-de vai-de ja t̄in-de-ya. Chi n̄i kaka'an-de: Kaku'u-de, áchí-de.

Tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo

²² Te ja kachaa tutu, n̄i kikoyo onde ñuu Jerusalén, n̄i kaka'an: Yí'i-de Beelzebú. Te jín tachí káni ñá'nu kiñi'in-de tachí káni kaja'an, áchí. ²³ Te n̄i kana-ya xiní jíná'an. Te n̄i ka'an-ya tú'un yátá jín: Ndasa kuu kiñi'in Satanás-ún Satanás kí'in, áchí-ya. ²⁴ Te nú ñn ñuu sásin máá te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúni'in. ²⁵ Te nú ñn ve'e sásin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúni'in. ²⁶ Te nú Satanás kánakuatá'an máá te sásin máá, ma kúni'in, ch̄i sasua naa, áchí-ya. ²⁷ Tú ni ñn chaa kuu kivi-de in̄i ve'e chaa kándaján te sakuí'ná-de ndatíñu, te nú tú xna'an-ga ku'ni-de chaa ndaján-ún. Yúan-na te kuu sakuí'ná-de ndatíñu chaa-ún. ²⁸ Jandaa ká'an-ri jín-ró já koo tuká'nu in̄i nuu táká kuachi kásá'a chaa, te suni nuu tú'un ndiva'a nú nani ka'an-de jíná'an-de. ²⁹ Ko nú ñn chaa ká'an-de tu'un ndiva'a siki Espiritu Santo, ma koo kuti tuká'nu in̄i-ya núu-dé, ch̄i sua kundiso-de kuachi ní káni, áchí-ya. ³⁰ Chi n̄i kaka'an-de: Tá'an-de tachí káni, áchí-de.

Naa-ya jín ñani-ya

³¹ Te n̄i chaa náa-ya jín ñani-ya, te ká'jin-ña yátá ké'e. Te n̄i katájí-ña tú'un kua'an kákana-ña xiní-yá. ³² Te ñayivi kuá'a kaxiukú ní núu-yá-ún, n̄i kaka'an-i jín-yá: Kuándé'é-ní, chi n̄i chaa náa-ní jín ñani-ní ká'jin-ña yátá ké'e kánandúkú-ña ní, áchí-i. ³³ Te máá-yá, n̄i ka'an-ya: Ndéja kúu náa-ri te ndéja kakuu ñani-ri, áchí-ya. ³⁴ Te ndé'é-yá nuu ñayivi kaxiukú ní núu-yá-ún, te n̄i ka'an-ya jín-i: Kuni so'o-ró, chi ya'á kúu náa-ri jín ñani-ri. ³⁵ Chi ñayivi skíkuu tiñu kuní Dios, jian kúu ñani-ri, kúu kua'a-ri, kúu náa-ri, áchí-ya.

4

Tu'un yátá siki chaa saka trigo

¹ Te yu'u mar n̄i kejá'a tuku-ya ní stá'an-ya tú'un. Te n̄i kandutútú kuá'a xaan ñayivi núu-yá. Te ja yúan ní kivi-ya ní jungoo-ya in̄i ñn barco nuu mar. Te táká ñayivi-ún, n̄i

kakendoo-i káxiukú-i nuu ñú'un. ² Te ni stá'an-ya kuá'a tú'un yátá núu-í. Te ni ka'an-ya jíin-i: ³ Kuni so'o te kuni-ro: ñin chaá sáka trigo, ni kenda-de sáka-dé. ⁴ Te ni kuu ja ní kenda-de sáka-dé, te ñin nuni-ún, ni jungava yu'íchi. Te ni chaá tisaa. Te ni kakókó-tí. ⁵ Te inga, ni jungava nuu ñú'un yúu, nuu tú ío kua'a ñú'un. Te ni kana yachi-ni, chi tú ío kókon ñú'un. ⁶ Te nuu ní kana ndikandii, te ni kasun-ni. Te ni ichi, chi tú yo'o ní ío. ⁷ Te inga, ni jungava ma'ñú ínu. Te ni ja'nu iñu-ún. Te ni jasu nuu. Te tú ní kúun nuni. ⁸ Te sava, ni kajungava nuu ñú'un vá'a. Te ni kaja'nu. Te ni nakoko. Te ni kuun nuni. ñin ja okó uxi, inga ja uní xiko, te inga ja ñin ciento, áchí-ya. ⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Chaá ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de. ¹⁰ Te nuu ní ndoo máa-na-ya, te chaá ká'jin yani nuu-yá jíin ndí'uxí uu chaá káskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'ún-de-ya siki tú'un yátá-ún. ¹¹ Te ni ka'an-ya jíin-de: A kuajuku'un iní-ro tú'un yísa'í yá'a, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko jíin já ñin siki ká'jin, chi máni jíin tú'un yátá ká'an-ri taká tu'un. ¹² Náva'a vasa kánde'é, ná ndé'é ko ma chú'un iní. Te vasa kájiní so'o, ná kúni so'o ko ma júku'un iní. Náva'a ma ná jíó káva iní, te koo tuká'nu iní nuu taká kuachi, áchí-ya. ¹³ Te ni ka'an-ya jíin-de: Tú kájuku'un iní-ro tú'un yátá yá'a náún. Ndasá júku'un iní-ro sáva-ga tu'un yátá núsáá. ¹⁴ Chaá sáka trigo kúu chaá sáka tú'un. ¹⁵ Te nuni ní kajungava yu'íchi kákuu chaá ni saka tú'un iní-de. Ko nú ni kájiní so'o-de, te cháa-ni Satanás te janchaa-ni tu'un ni saka iní añú-de-ún kua'an-ni jíin. ¹⁶ Te nuni ní saka núu ñú'un yúu, kákuu chaá kájiní so'o tu'un, te kúsi iní-de jíin. ¹⁷ Ko túu nuu káka yo'o iní-de. Te yaku-ni kivi kánda. Te nú ni ndonda tundó'o siki-dé, xí nú ni sándiva'a-i jíin-de siki tú'un-ún, te kánayu'ú-ni-de. ¹⁸ Te nuni ní saka má'ñú iñu kákuu chaá kájiní so'o tu'un. ¹⁹ Ko kákutéñu-de jíin ndátíñu-de. Te kákuni-de kukúká-de, te káxndá'ú-de máa-de jíin. Te kákutóo iní-de siki sáva-ga ndatíñu. Ndi'i ya'á sátéñu-de te jasú nuu tú'un-ún, te tú kúun nuni. ²⁰ Te nuni ní saka núu ñú'un vá'a kákuu chaá kájiní so'o tu'un. Te kájatá'ú-de te kája'a-de nuni. ñin-de okó uxi, inga-de uní xiko, te inga-de ñin ciento, áchí-ya.

Tu'un yiti

²¹ Te suni ni ka'an-ya jíin-de: Á júkuiñi yiti já kúndii sa'í chii nundóo, xí chí jito. Á tú kundii nuu candelero. ²² Chi tú ío ni ñin tiñu yísa'í sáni, chi taká-ni stá'an ndijin-ya. Ni tú ío ni ñin tu'un yísa'í sáni, chi taká-ni vai ndijin sá'a-ya. ²³ Chaá ío so'o kuni ná'ín, te ná kúni so'o-de, áchí-ya. ²⁴ Te suni ni ka'an-ya jíin-de: Ná kúni so'o va'a-ró. Chi jíin kú'a ja káchikua'á-ro, suni nakukua'á-ro. Te ndaa-ga siki máa-ró já kájiní so'o-ró. ²⁵ Chi

chaa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé. Te chaa ja ná tú ñáva'a, vasa ja á ñáva'a-de-ún te kuxio ki'in, áchí-ya.

Tu'un tata ni ja'nu

²⁶ Te ni ka'an-ga-ya: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu kúu nátu'un in chaa ni chi'i-de tata nuu ñú'un. ²⁷ Te kixi-de ñúú te ndúko-de ndúú. Te tata-ún a kána te já'nu. Te máa-de, tú jiní-de ndasa sá'a. ²⁸ Chi máa ñú'un kúu ja já'a nuni. Xna'an-ga viu, te vasa kána yoko. Yúan-na te nuni ndóo chí yoko-ún. ²⁹ Te nú ni kuaan nuni-ún, te skivi-ni-de jóso, chi a ni ja kivi tá'nu, áchí-ya.

Tu'un ndikin yua mostaza

³⁰ Te ni ka'an-ya: Na jín ka'an-yo já ndasa kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Xí na tu'un yátá skétá'an-yó jín. ³¹ Kúu nátu'un ndikin yua mostaza ja nú ni jicha nuu ñú'un, te yúan kúu in tata lúli-ga vasa taká tata ío nuu ñú'un-ún yá'a. ³² Ko nú a ni jicha. Te kana, te já'nu xa'an-gá vasa taká-ga yua. Te kúná'nu nda'a. Te tisaá ío andívi vatu-ni sá'a-tí taká-ti chí kati-ún, áchí-ya. ³³ Te kua'a tú'un yátá súan ni ka'an-ya jín ñayivi, ndasa ni kakanda máa-i kuni so'o-i. ³⁴ Te nú tú tu'un yátá te tú ka'an-ya jín-i. Chi máni máa-ni nuu cháa kaskuá'a jín-ya ni kachi kají-ya taká tu'un.

Ja ní jukuiñi tachi xaan ní sá'a-ya

³⁵ Te ni ini kivi-ún. Te ni ka'an-ya jín-de: Ná kija'a-yó íchi lado-ún, áchí-ya. ³⁶ Te ni kaxndóo-de ñayivi kuá'a-ún. Te súan-ni ni kajaka-de-ya iní in barco. Te suni kua'an yaku-ga barco lúli jín-ya. ³⁷ Te ni ndonda in tachi xaan. Te suni ni ndonda su'ma mar, ni kivi in barco-ún. Te barco-ún kuni chítu ndúcha iní núú. ³⁸ Te máa-yá, kánde-ya ondé yata barco-ún, kixi-ya siki in sa'ma yí'i xini. Te ni kaxndúko-de-ya. Te kaka'an-de jín-ya: Maestro, á tú nákani ini-ni ja náa-yo, áchí-de. ³⁹ Te ni nduko-ya. Te ni ka'an xa'an-ya nuu tachi-ún. Te ni ka'an-ya jín mar-ún: Ná'in-ni koo-ró, jukuiñi, áchí-ya. Te ni jukuiñi tachi-ún, te ná'in yúú i-ni ni kuu. ⁴⁰ Te ni ka'an-ya jín-de: Naja káyú'ú-ro. Naja tú kákandíja-ró, áchí-ya. ⁴¹ Te ni kayú'ú xa'an-dé. Te ni kaka'an-de: Ndé chaa kúu chaa yá'a núsáa, ja ondé tachi jín mar kájanatú nuu-dé, áchí-de.

5

Chaa tá'an tachi kini ndañúu Gadara

¹ Te ni jakoyo-ya ingá lado mar ndañúu Gadara. ² Te ni kenda-ya iní barco-ún. Te onde ve'e añú ni kenda in chaa tá'an tachi kini, te ni ketá'an-ni-de jín-ya. ³ Te ncháa-de

ma'ñú vé'e añú. Te tú ni ñn kúndéé kú'ni-de jíin cadena. ⁴ Chi kua'a xáan jínu nī nu'ni-de jíin manea jíin cadena. Ko cadena-ún, ndi'i-ni nī ja'nu sava-de. Te manea-ún, ndi'i-ni nī kukuáchí ní sá'a-de. Te tú ni ñn kúndéé jíin-de ka'nu-de. ⁵ Te taká kivi ndúú ñúú-ni jíika-de yuku jíin má'ñú vé'e añú. Te kána jíin-de, te stují-dé máá-de jíin yúu. ⁶ Te nī jini-de ja á jiká-ga vai Jesús. Te nī chaa-de corre kua'an-de nuu-yá. Te nī jukuiñi jítí-de nuu-yá. ⁷ Te nī kana kó'ó-de: Naún sá'a-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kúñá'nu xaan. Ká'an nda'ú-ná jíin-ní onde jíin Dios, ma xndó'o-ní náá, áchí-de. ⁸ Chi nī ka'an-ya: Tachí káni, kenda ki'in-ro iní chaa yá'a, áchí-ya. ⁹ Te nī jika tu'ún-yá-de: Naún nání-ró. Te máá-de, nī ka'an-de: Chaa kua'a xáan nání-ná, chi kua'a-ná ío, áchí-de. ¹⁰ Te nī ka'an nda'ú-de jíin-yá ja má kíñi'in-ya-dé ñuu-ún ki'in-de. ¹¹ Te yani yuku yúan ío ñn tikuní ká'nu kiní kájitu-ti. ¹² Te tachí káni-ún, nī kaka'an nda'ú jíin-yá: Tájí-ní náá ná kíngoyo-ná kivi-ná iní kiní yúan, áchí. ¹³ Te Jesús, nī ja'a-ya tú'un. Te nī kenda tachí káni-ún kaja'an. Te nī kivi koyo iní kiní. Te tikuní kiní-ún, nī kajungoyo-ti ñn yukáva onde iní mar. Te kiní-ún ío natu'un uu mil-ti. Te nuu mar nī kaji'i-ti. ¹⁴ Te chaa kándito-ti yúan, nī kajinu-de. Te nī kakastu'ún-de nuu ñúú jíin núu rancho. Te nī chakoyo ñayivi-ún kándé'é-i naún ní kuu. ¹⁵ Te nī chakoyo-i nuu Jesús. Te nī kajini-i nuu cháa nī ndo'o jíin tachí káni-ún. Te kanchaa-de, ñú'un-de sa'ma, te a nī nduva'a xini-dé. Te nī kayu'ú-i. ¹⁶ Te chaa nī kajini-ún, nī kakastu'ún-de nuu ñayivi vái koyo ndasa nī ta'an chaa nī yi'i tachí káni-ún, te ndasa nī kuu jíin kiní-ún. ¹⁷ Te nī kakejá'a-de nī kaka'an-de jíin-yá ja ná kenda-ya ñúú-de ki'in-ya. ¹⁸ Te nī kivi-ya iní barco. Te chaa nī ta'an tachí káni-ún ká'an nda'ú-de jíin-yá, ja kúndee-de jíin-yá kuní-de. ¹⁹ Ko Jesús, tú ní ja'a-ya tú'un, chi nī ka'an-ya jíin-de: Kuáno'on vé'e-ró núu tá'an-ró. Te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaan tíñu nī sá'a máá Jító'o-ro jíin-ró, te ndasa nī kundá'ú iní-ya róo, áchí-ya. ²⁰ Te nī kee-de kua'an-de. Te nī kejá'a-de nī jacha-de tu'un iní ñuu Decápolis ná ñá'nu xaan tíñu nī sá'a Jesús jíin-de. Te ndivii ñayivi yúan, nī kanaa iní-i kájiní tu'un-i.

Tu'un sesí'i Jairo

²¹ Te nī ja'a tuku Jesús kua'an-ya jíin barco inga lado. Te nī kandututú kuá'a xáan ñayivi núu-yá. Te máá-yá, kándii-ya yú'u mar. ²² Te nī chaa ñn chaa nání-de Jairo kúñá'nu-de iní ve'e sinagoga. Te nī jini-de nuu-yá. Te nī jukuiñi jítí-de nuu-yá. ²³ Te nī ka'an nda'ú téyí-de jíin-yá: Sesí'i-ná a yani kuu-i. Ki'in-yo te xndéé-ní nda'a-ní siki-í náva'a ná kaku-i, te nachaku-i, áchí-de. ²⁴ Te nī kee-ya kuá'an-ya jíin-de. Te nī kandikin kua'a ñayivi kaja'an-i jíin-yá. Te nī kajaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñn ña'an kú'u kue'e niñi

²⁵ Te yúan ío ñn ña'an ní kuu uxí uu kuia ndó'o-ña kué'e játi niñi-ña. ²⁶ Te xaan ní ndo'o-ña jíin ñátaná. Te nì janu-ña táká ja ñáva'a-ña jíin. Te tú kuti ní kúu tana, chí sasua ví'í-gá nì sá'a. ²⁷ Te nì jini tu'un-ña tú'un Jesús. Te nì jaa-ña íchi yatá-yá ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Te nì ké'é-ña sá'ma-yá. ²⁸ Chi nì ka'an-ña: Nú ná ké'é-rí vasté sá'ma-yá, te kaku-ri. Achí-ña. ²⁹ Te onde nuu kána niñi-ña-ún, nì ichi-ni. Te nì jini-ña já ondé inì yiki kúñu-ña ní nduva'a tundó'o tá'an-ña-ún. ³⁰ Te Jesús, nì jini-ni inì máa-yá ja ní kenda fuerza-ya kuá'an. Te nì jó káva-ya núu ñáyivi kuá'a. Te nì ka'an-ya: Ndéja ní ké'é sá'ma-rí, áchí-ya. ³¹ Te chaa kaskuá'a jíin-yá, nì kaka'an-de: Ndé'é-ní ja ñáyivi kuá'a yá'a kájaxin-i níí, te áchí-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ³² Te máa-yá, yá'a yúan ndé'é-yá náv'a'a kuni-ya ndéja ní sá'a. ³³ Yúan-na te ña'an-ún, yú'ú-ña te kisi-i-ña, chí a jini-ña ndasa nì ta'an-ña. Te nì chaa-ña. Te nì jukuiñi jíti-ña núu-yá. Te nì kachi ndaa-ña táká tu'un. ³⁴ Te máa-yá, nì ka'an-ya jíin-ña: Hija, nì kandíja-ró te yúan ní kaku-ró. Ma yú'ú-ro, chí nì nduva'a-ró tundó'o tá'an-ro, áchí-ya.

Ja ní nachaku sesí'i Jairo

³⁵ Te sá súan ká'an-ya, te nì chakoyo ñáyivi ká'jin ve'e chaa kúñá'nu inì ve'e sinagoga, te nì kaka'an-i jíin-de: A nì jíi sesí'i-ní. Naja stá'an-ga-ní Maestro, áchí-i. ³⁶ Te Jesús, nì jini so'o-ya tú'un yá'a ja súan nì kaka'an-i jíin chaa kúñá'nu inì ve'e sinagoga. Te nì ka'an-ya jíin-de: Ma yú'ú-ro. Kandíja te nì kuu-ni, áchí-ya. ³⁷ Te tú ní já'a-ya tú'un kundikin ni ñn yata-yá, chí máa-ni Pedro jíin Jacobo jíin ñaní-de Juan. ³⁸ Te nì chakoyo-ya vé'e chaa kúñá'nu inì ve'e sinagoga. Te nì jini-ya já kúvaa, kánde'e, kákana jíko'ó xaan kakuu. ³⁹ Te nì kivi-ya. Te nì ka'an-ya: Naja kakuva-ro kánde'e-ro. Te súchí sí'í yá'a, tú ní jíi-i, chí kixí-ni-i, áchí-ya. ⁴⁰ Te nì kasakátá ñáyivi-ún nuu-yá. Ko máa-yá, nì kiñi'in ndi'i-ya-í kája'an-i yata ké'e. Te nì ki'in-ya máa-ni táa náa súchí sí'í-ún, jíin chaa ká'jin jíin-yá, te nì kivi-ya núu kátúu súchí sí'í-ún kua'an-ya. ⁴¹ Te nì tiin-ya ndá'a súchí sí'í-ún. Te nì ka'an-ya jíin-i: Talita cumi, ja kuni ka'an: Súchí, jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, áchí-ya. ⁴² Te nì ndukoo-ni súchí sí'í-ún. Te nì jika-i, chí a ío-i uxí uu kuia. Te nì kanaa iní-de kánde'é-de, te xaan káyú'ú-de. ⁴³ Te Jesús, nì ka'an xaan-yá jíin-de ja tú ní ñn kuni tu'un. Te nì ka'an-ya jíin-de ja ná kuá'a-de ja kéé-í.

6

Ja ní kaské'ichi-i-ya ñúu Nazaret

1 Te n̄i kenda-ya yúan. Te n̄i najaa-ya ñúu-ya. Te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kandikin-de-ya kája'an-de. 2 Te máá kivi ndétatú n̄i stá'an-ya tú'un in̄i ve'e sinagoga. Te kua'a ñáyivi, n̄i kanaa iní-i kájini ná'in-i. Te káka'an-i: Ndé n̄i ni'in cháa yá'a tú'un yá'a. Te naún kuní ka'an tú'un ndíchí ní ni'in-dé-ún. Te naún siki kúu tiñu ñá'nu ja sá'a-de jíin ndá'a-dé-ún. 3 Nasu yá'á kúu cháa tújí yúnu. Te nasu sé'e María, ñani Jacobo jíin José jíin Judas jíin Simón kúu-de náún. Á tú ká'in kua'a-de jíin-yó yá'a, áchí-i. Te súan n̄i kakujá'a in̄i-i jíin-yá. 4 Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-i: Cháa jáni tú'un Dios, máni ñuu-de jíin tá'an-de jíin iní ve'e-de kúu ja tú káka'an tú'un jíin-ún jíin-de, áchí-ya. 5 Te tú ní kúu sá'a-ya ní in̄i tiñu ñá'nu yúan. Ch̄i yaku-ni ñayivi kaku'u n̄i nasáva'a-ya, já ní xndée-ya ndá'a-yá siki-í. 6 Te náa iní-ya ndé'é-yá ja tú kákandija máá-i. Te n̄i jíkó núu-ya ñí ñúu yani. Te n̄i stá'an-ya tú'un.

Ja ní tájí-yá ndí'uxí uu-de kája'an-de

7 Te n̄i kana-ya xiní uxí uu cháa káskuá'a jíin-yá. Te tájí-yá ndí'úu ndí'úu-de k̄ingoyo-de. Te n̄i ja'a-ya fuerza in̄i-de ja kúndéé-de jíin tachí k̄ini. 8 Te n̄i tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú kuti naún kúndiso-de kuu-de ichi. Ni ñunu, ni statilá, ni xu'un kúnu'n̄i sanchji-de. Ch̄i máá vara-ni kundá'a-de. 9 Ko k̄i'vi-de ndijan. Te tú ku'un-de uu su'nu, áchí-ya. 10 Te suni n̄i ka'an-ya jíin-de: Nani ve'e kúu nú n̄i k̄ivi-ró, te kendo-ró iní ve'e-ún onde nú n̄i kenda-ró yúan kua'an-ro. 11 Te taká ñuu tú kájatá'ú róo yúan, ni tú káchu'un in̄i tú'un ká'an-ro, onde nú n̄i kenda-ró yúan te skóyo-ró tikacha iní ja'a-ro, te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í. Jandáa ká'an-ri jíin-ró ja vítá-ga koo kuachi siki ñúu Sodoma jíin ñúu Gomorra k̄ivi k̄i juicio, vásá siki ñúu-ún, áchí-ya. 12 Te n̄i kenda koyo-de. Te n̄i kajani-de tú'un ja taká ñayivi ná nákani in̄i-i. 13 Te suni kua'a tachí k̄ini n̄i k̄akini'in-de kája'an. Te jíin aceite n̄i k̄achi'i-de ñayivi kaku'u, te n̄i kanasáva'a-de-i.

Ja ní j̄i'Juan, cháa skuánducha

14 Te rey Herodes, n̄i jini tú'un-de tú'un Jesús, ch̄i sí'ví-yá n̄i jicha nuu ndijin kua'an. Te n̄i ka'an-de: Jan jaan, Juan ja ní skuánducha-ún, n̄i nachaku ma'ñú ndíyi. Ja yúan sátiñu tiñu ñá'nu xaan iní núsáa, áchí-de. 15 Ko sava-i n̄i kaka'an-i: Elías kúu-de. Te sava-ga-i n̄i kaka'an tuku-i: In cháa jáni tú'un Dios kúu-de, nátu'un cháa n̄i kajani tú'un-ya onde sáa, áchí-i. 16 Te n̄i jini tú'un Herodes. Te n̄i ka'an-de: Yuán kúu Juan ja ní janchaa-ri xin̄i, te n̄i nachaku núsáa, áchí-de. 17 Ch̄i suni máá Herodes, a n̄i tájí-de cháa n̄i jat̄in Juan. Te n̄i ju'n̄i-de cháa. Te n̄i chindee-de cháa vekaa ja kuáchi Herodías, ñasí'í Felipe

ñani máa Herodes. Chi n̄ janchaa-de-ña kúu tuku-ña ñásíí-de.
 18 Te Juan, a n̄ kana jíin-de nuu Herodes: Tú ío ley kuaka-ró ñásíí ñani-ro, áchí-de. 19 Ko ña'an, Herodías-ún, n̄ jito yu'u-ñá Juan, ch̄i ka'ni-ñá-de kuní-ña núú. Ko tú ní kúu sá'a-ña. 20 Ch̄i Herodes, n̄ yu'ú-de n̄ jito-de Juan, ch̄i jiní Herodes ja cháa ndaa cháa ndoo kúu Juan. Te n̄ ndito va'a-de cháa. Te jini ná'in-de ja ká'an Juan, te náa iní-de ndé'é-de. Te n̄ jo in̄ n̄ jo añú-de n̄ jini ná'in-de tu'un ká'an Juan. 21 Te ñin kiv̄i ní kus̄i iní Herodes. Te n̄ sá'a-de ñin viko kiv̄i ní kaku-de. Te n̄ sá'a-de ñin ja kúxini cháa kákuñá'nu jíin-de, jíin cháa kákuu general, jíin cháa kákuñá'nu ñuu Galilea. 22 Te n̄ kiv̄i sesíí máa Herodías jita já'a-i. Te Herodes jíin táka cháa káyee stáa jíin-de, n̄ kakus̄i iní-de n̄ sá'a-i. Te rey-ún, n̄ ka'an-de jíin súchí síí-ún: Kakan naún kuní-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, áchí-de. 23 Te n̄ jatú'un téyí-de: Taká naún kuní-ro kakán-ro núu-rí te ná kuá'a-ri nuu-ro, vasa onde sava ñuu ja t̄in-ri, áchí-de. 24 Te n̄ kenda-i kua'an-i. Te n̄ ka'an-i jíin náa-i: Naún kakán-ná nuu-dé, áchí-i. Te n̄ ka'an-ña jíin-i: Xin̄i Juan ja skuánducha-ún kakan-ro, áchí-ña. 25 Yúan-na te máa-i, n̄ ndivi-ni-i nuu rey. Te n̄ jikan-i: Vina nchaa te kuní-ná kuá'a-ní xin̄i Juan ja skuánducha-ún nuu-ná kundee nuu ñin ko'o, áchí-i jíin-de. 26 Te rey-ún, n̄ kuxíí xáan iní-de. Ko sik̄i já ní jatú'un téyí-de, jíin sik̄i já ní kajini so'o cháa káyee stáa jíin-de, te tú ní kuní-de sásá'an-de kuá'a-de nuu-í. 27 Te rey-ún, n̄ tájí-ni-de ñin soldado ndito yuxé'é-ún kua'an kuak̄i'in xin̄i Juan. 28 Te soldado-ún, n̄ ja'an. Te n̄ janchaa xin̄i Juan in̄i vekaa. Te n̄ cháa jíin xiní-ún kánde nuu ñin ko'o. Te n̄ ja'a nuu súchí síí-ún. Te suchí-ún, n̄ ja'a-i nuu náa-i. 29 Te n̄ kajini tu'un cháa káskuá'a jíin Juan. Te n̄ jakoyo-de, n̄ kandaña-de yiki kúñu-ún. Te n̄ kachindee-de in̄i ve'e añú.

Ja ní kandutútú cháa apóstol nuu-yá

30 Te cháa apóstol, n̄ kandutútú-de nuu Jesús. Te n̄ kanakani-de tu'un taká tiñu n̄ kasá'a-de, jíin tú'un n̄ kastá'an-de. 31 Te máa-yá, n̄ ka'an-ya jíin-de: Ña'an s̄in ñin lugar ñu'un té'é, te ndetatú-ro ñin tílí, áchí-ya. Ch̄i kua'an vaí kua'a ñáyiv̄i kákuu-i. Te ni tú ní kánuña-ya já kée-yá staa. 32 Te kája'an-ya iní ñin barco onde nuu ío s̄in ñu'un té'é. 33 Te n̄ kajini ñáyiv̄i já kája'an-ya. Te n̄ kanakuni-i-ya. Te onde taká ñuu n̄ kajinu-i n̄ kakutútú-i yúan. Te n̄ jakoyo-i xna'an-ga vása máa-yá. Te n̄ kakutútú-i nuu-yá. 34 Te n̄ kenda Jesús. Te n̄ jiní-ya ñáyiv̄i kuá'a xáan-ún. Te n̄ kundá'ú in̄i-ya-í, ch̄i nátu'un rīi tú jito'o súan ká'jin-i. Te n̄ stá'an-ya kuá'a tú'un nuu-í.

Jā ní skée-yá u'un mil ñáyivi

³⁵ Te sáá chī a kuá'ini, te cháa káskuá'a jíin-yá, nī jāa-de nuu-yá. Te nī kaka'an-de: Yá'a chī máá ñú'un té'é kúu, te a kuá'ini. ³⁶ Núsáá te tájí-ní-i ná kíngoyo-i taká rancho jíin taká ñuu yani yá'a, te ná kuáan máá-i staa kée-í, chī tú naún kée-í, áchí-de. ³⁷ Te máá-yá, nī ka'an-ya: Kuá'a máá-ró já kée-í, áchí-ya jíin-de. Te nī kaka'an-de jíin-yá: Kíngoyo-ná te kuaan-ná uu ciento peso staa te kuá'a-ná kee-í náún, áchí-de. ³⁸ Te nī ka'an-ya jíin-de: Nasaa staa kándiso-ró. Kuándé'é, áchí-ya. Te nuu ní kajini-de, te nī kaka'an-de: U'un statilá te uu tiyáká ío, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te nī tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi-ún ja ná júngoó sīn ĩn nuu ĩn nuu-í sikī ichá kuí. ⁴⁰ Te nī kajungoo yukun-i, ĩn ciento, ĩn ciento-i, jíin úu xiko uxī, uu xiko uxī-i. ⁴¹ Te nī ki'in-ya ndí'ú'un statilá-ún jíin úu tiyáká-ún. Te nī ndakoto-ya íchi ándíví. Te nī jikan ta'u-yá ja'a státilá. Te nī sakuáchí-yá statilá-ún. Te nī ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá nī kajani-de nuu-í. Te nī saka-yá ndí'úu tiyáká-ún nuu taká-i. ⁴² Te ndivii ñáyivi-ún, nī kayee-í. Te nī kanda'a chī-i. ⁴³ Te nī kanastútú-de ja ní kendoó kuáchí, onde uxī uu jika chítú ndí kúu, onde jíin tiyáká. ⁴⁴ Te cháa nī kayee-ún jínu onde u'un mil-de.

Jā ní jika já'á-yá nuu mar

⁴⁵ Yúan-na te nī skandá-ni Jesús cháa káskuá'a jíin-yá, nī kivi koyo-de inī barco. Te ná kúxnúu-de nuu-yá kíngoyo-de ingá lado yu'u mar nuu ñúu Betsaida. Chī kuéé jachá-ya ñáyivi kuá'a-ún. ⁴⁶ Te nī nakuatá'ú-yá nuu ñáyivi-ún kuangoyo-i. Te nī kee-ya kuá'an-ya onde yuku kuákakan ta'u-yá. ⁴⁷ Te nī ini, te barco-ún a kándeé onde ma'ñú mar. Te máá ĩn-na-ya ní ndoo-ya núu ñú'íchí. ⁴⁸ Te nī jini-ya já ní kakuítá-de kaskáka-de barco-ún, chī sua nī nana nuu tachī. Te tíkuáan-na kúu, te nī cháa-ya núu-dé jika já'á-yá nuu mar. Te a ja'a-ya núu-dé ki'in-ya núu. ⁴⁹ Te nī kajini-de-ya já jika-ya núu mar. Te nī kajani inī-de ja añú kúu. Te nī kakana kó'ó-de. ⁵⁰ Chī ndí'i-de, nī kajini-de nuu-yá. Te nī kayu'ú-de. Yúan-na te nī ka'an-ni-ya jíin-de: Ndée sá'a-ró iní-ro. Máá-rí kúu. Ma yú'ú-ro, áchí-ya. ⁵¹ Te nī kaa-ya ní kivi-ya jíin-de inī barco-ún. Te nī jukuiñi tachī. Te máá-de, nī kanaa xaan iní-de kánde'é-de nuu-yá. ⁵² Chī ní tú ní kájuku'un inī-de ja ní kuu jíin státilá-ún, chī ndava iní añú-de.

Ñáyivi káku'u ñuu Genesaret

⁵³ Te nī kaja'a-ya vái-ya ingá lado. Te nī chakoyo-ya ñú'íchí ñúu Genesaret. Te yundúcha-ún nī kajukuiñi-ya. ⁵⁴ Te nuu ní kenda koyo-ya iní barco, te ñáyivi yúan, nī kanakuni-ni-i

Jesús. ⁵⁵ Te *n̄i kajich̄a nuu-i taká ndañúu yúan*. Te *n̄i kakejá'á-i n̄i kaskuindíso-i ñayivi kaku'u jín jító yuu*, onde nuu ní kajini tu'un-i kándeeyá. ⁵⁶ Te ndéni *n̄i kuu nú n̄i kivi-yá*, á ñuu lúli, á ñuu ká'nu, á rancho, te kájani-i ñayivi kaku'u-ún in̄i ichi. Te káka'an nda'ú-i jín-yá vasté yúsá'ma-yá ná ké'é-i. Te taká ñayivi ní kak'é sá'ma-yá-ún, *n̄i kanduvá'a-i*.

7

Siki ndása kuchá'an ñayivi

¹ Te chaa fariseo jín yakú chaa káchaa tutu, *n̄i kikoyo-de ichi ñúu Jerusalén*. Te *n̄i kakutútú-de nuu Jesús*. ² Te chaa-ún, *n̄i kajini-de ja sáva chaa kaskuá'a jín-yá káyee-dé staa jín ndá'a chá'an-de*, kuachi ja tú ní kanandá'á-de. Te *n̄i kandonda siki-dé*. ³ (Chi chaa fariseo jín taká chaa judío, nú tú nandá'á ná'an-de, tú káyee-dé staa. Chi káñava'a-de taninu aná'an. ⁴ Te nú *n̄i kanajió káva-de ja ní kaja'an-de nuyá'u*, te nú tú nasándoo-de máa-de, tú káyee-dé. Te ío kua'a-gá taninu káñava'a-de te kachiñú'ún-de, nátu'un ndúndoo vaso, tindo'o, ko'o káa, jín jító.) ⁵ te chaa fariseo jín cháa káchaa tutu, *n̄i kajika tu'un-de-yá*. Te chaa kaskuá'a jín-ró, naja tú kachiñú'ún-de taninu chaa aná'an. Naja káyee-dé staa jín ndá'a chá'an-de, áchí-de. ⁶ Te *n̄i ka'an-yá jín-de: Chaa uu xin̄i kakuu-ró*. Bueno *n̄i jani Isaías tu'un siki-ro*, *ch̄i súan n̄i chaa máa-de tu'un sáa: Ñayivi yá'a jín yú'u-í kachiñú'ún-i ruu*, ko jín añú-i *ch̄i jiká-ni kakuu in̄i-i jító-i ruu*. ⁷ Te kachiñú'ún sáni-i ruu, *ch̄i kástá'an-i tu'un jani in̄i ñn chaa*, áchí Isaías. ⁸ Chi *n̄i kasía-ro tíñu n̄i tá'ú Dios nuu-ro*, te kachiñú'ún-ró táninu *n̄i kajakin chaa*, ja ndúndoo tindo'o jín vaso. Te káñava'a-ró kuá'a-gá taninu súan, áchí-yá. ⁹ Te suni *n̄i ka'an-yá: Bueno-ni kástivi-ró tú'un tá'ú tíñu Dios náva'a chiñú'ún-ró táninu n̄i kajakin máa-ró*. ¹⁰ Chi Moisés, *n̄i ka'an-de: Kuandatu-ro núu táa-ro núu náa-ro*. Chi nú ndéja ká'an ndiva'a jín táa jín náa, ná kúu nú kuu. Achí-de. ¹¹ Ko máa-ró káka'an-ro: Nú ío ndatíñu ja xín ñn chaa. Te a kuu ni'in tíñu ja kuni táa-de xí náa-de, ko nú xna'an-ga ka'an-de ja Corbán kúu (ja kuni ka'an, a *n̄i soko-rí nuu Dios*), ¹² yúan-na te tuká jínu ñú'ún kúti sá'a-de ja kuni táa-de xí ja kuni náa-de, áchí-ro. ¹³ Te súan kástivi-ró tú'un Dios jín táninu *n̄i kajakin-ro*. Te kua'a-gá tíñu súan kásá'a-ró, áchí-yá. ¹⁴ Te *n̄i kana tuku-yá xin̄i ñayivi kuá'a-ún*. Te *n̄i ka'an-yá jín-i: Ndi'i-ró ná kuni so'o-ró tú'un ká'an-r̄i*, te chu'un in̄i-ro. ¹⁵ Taká ndatíñu ío ichi fuera chaa, nú *n̄i kivi in̄i yu'u-dé*, mā kuchá'an-de sá'a. Chi ja kenda in̄i yu'u-dé, yúan kúu ja kuchá'an-de sá'a. ¹⁶ Chaa ío so'o kuni ná'in, te ná kuni so'o-de, áchí-yá. ¹⁷ Te nuu ní kusín-yá núu ñayivi kuá'a-ún,

te ni ndivi-ya iní ve'e. Te chaá káskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'un-de-ya siki tú'un yátá-ún. ¹⁸ Te ni ka'an-ya jíin-de: Suni tú káju'kun iní máá-ró náún. Á tú kájiní-ro já táká ja kivi iní chaá, ma kúu kuchá'an-de sá'a, ¹⁹ chi tú kivi iní añú-de, chi toko-dé kivi, te ndénda-ni kua'an, áchí-ya. Súan ni stá'an-ya já ío ndoo taká ndeyu. ²⁰ Te ni ka'an-ga-ya: Ja kenda ichi iní ñayivi, yúan kúu ja kúchá'an-i sá'a. ²¹ Chi onde ichi iní añú kenda ja jáni ñáá iní, ja ísíki nchá tá'an, ja kuáxán iní, ja já'ni ndíyi, ²² ja sakuí'ná, ja too iní, ja ñáá, ja xndá'ú ñá'an, ja tuká kúka nuu, ja ndákoto xa'an, ja ká'an siki tá'an, ja sávixi máá, ja xiní ñáá. ²³ Taká tu'un ñáá yá'a, máni ichi iní añú kenda te kuchá'an-i sá'a, áchí-ya. ²⁴ Te ni ndukuiñi-ya yúan. Te kua'an-ya onde raya ñuu Tiro jíin ñuu Sidón. Te ni kivi-ya ñn ve'e. Te kuni-ya já tú ni ñn kuni tu'un. Ko tú ní kúu kundee sá'i-ya yúan.

Ña'an sirofenicia

²⁵ Chi ñn ña'an ío ñn sesí'i-ña tá'an-i tachí kini. Te ni jini tu'un-ña tú'un-ya. Te ni chaá-ni-ña. Te ni jukuiñi jíti-ña núu-yá. ²⁶ Te ña'an-ún, ña'an griega kúu-ña. Te onde ñuu Sirofenicia vai tata-ña. Te ni ka'an nda'ú-ña jíin-yá ja ná kiñi'in-ya tachí kini tá'an sesí'i-ña-ún ki'in. ²⁷ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-ña: Síá, ná ndá'a xna'an-ga chi taká suchí yá'a, chi tú ío va'a ja kuáncha-yo stáa-í te skána-yó núu lúsu, áchí-ya. ²⁸ Te ni ka'an-ña: Jandáa ká'an-ní Táta, ko lúsu-ún ichi chí mesa náchii-tí staá kuachí kóyo yu'u-í yáji-tí, áchí-ña. ²⁹ Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-ña: Kuá'an núsáá, chi tu'un va'a kúu ja ní ka'an-ro yá'a. Te tachí kini-ún, a ni kenda kua'an iní sesí'i-ro, áchí-ya. ³⁰ Te ni kee-ña kuáno'on-ña ve'e-ña. Te ni jini-ña já kátuu sesí'i-ña núu jíto. Te a ni kenda tachí kini-ún kua'an.

Chaá só'ó kásteté

³¹ Te ni kenda tuku-ya onde raya ñuu Tiro, ni kii-ya íchi Sidón. Te ni ja-ya mar Galilea. Te ni ja'ncha sava-ya raya ñuu Decápolis vai-ya. ³² Te ni kákinchaka-i ñn chaá só'ó kásteté núu-yá. Te ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná xndée-ya ndá'a-yá siki-dé. ³³ Te ni kiñi'in sñn-ya-dé nuu ñayivi kuá'a-ún. Te ni chindee-ya ndá'a-yá so'o-de. Te ni tiví sivi-yá. Te ni ké'é-yá yáa-dé. ³⁴ Te ni ndakoto-ya íchi ándiví. Te ni jaká nuu iní-ya. Te ni ka'an-ya jíin-de: Efata, áchí-ya. Ja kuni ka'an: Nanuña. ³⁵ Te ni nanuña so'o-de. Te ni nduvitá yáa-dé. Te ni kuu-ni ni naka'an káji-de. ³⁶ Te ni ka'an xa'an-yá jíin ñayivi-ún ja tú ni ñn nuu kachí-i. Te vasa ni'in ni ka'an xa'an-yá jíin-i, ko ví'i-gá ni kajacha-i tu'un-ya. ³⁷ Te ni kánaa xa'an iní-i kánde'é-i.

Te *n̄i* kaka'ān-i: Bueno sá'a-ya táká tiñu; chi cháa só'ó nákuni so'o-de, te cháa ñí'ín náka'ān-de sá'a-ya, áchí-i.

8

Ja ní skée-ya kuun mil ñayivi

¹ Te *kiv̄i*-ún, *n̄i* io kua'a xāan ñáyivi, te tú naún káji-í. Te *n̄i* kana Jesús *xin̄i* cháa káskuá'a jíin-yá. Te *n̄i* ka'ān-ya jíin-de: ² Kúndá'ú *in̄i*-r̄i ñáyivi kuá'a yá'a, *ch̄i* a *n̄i* kuu un̄i *kiv̄i* káxiukú-i jíin-r̄i, te tú naún káji-í. ³ Te nú natáji-r̄i-i no'on ndicha-i ve'e-i, te sava ichi te kuítá *ii*-í, *ch̄i* ío sava-i jíká vái koyo-i, áchí-ya. ⁴ Te cháa káskuá'a jíin-yá, *n̄i* kaka'ān-de jíin-yá: Te ndéchi kíi staa kée ndá'a *ch̄ii* ñáyivi yá'a, *ch̄i* máni ñu'un té'é kúu yá'a. Achí-de. ⁵ Te *n̄i* jikā *tu*'ún-yá-de: Nāsaa staa kándiso-ró. Achí-ya. Te *n̄i* kaka'ān-de: Usiā-ni stātilá, áchí-de. ⁶ Yúan-na te *n̄i* tá'ú-yá tiñu nuu ñáyivi kuá'a-ún ja ná júngo-i nuu ñú'un. Te *n̄i* ki'in-ya ndí'usiá stātilá-ún. Te *n̄i* jikan ta'u-yá. Te *n̄i* sakuáchí-yá. Te *n̄i* ja'a-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá, ja ná káni-de nuu ñáyivi kuá'a-ún. Te *n̄i* kajani-de nuu-í. ⁷ Te suni kándiso-de yaku *tiyáká* lúli. Te *n̄i* jikan ta'u-yá ja'a-tí. Te *n̄i* tá'ú-yá tiñu ja suni ná káni-de nuu-í. ⁸ Te *n̄i* kayee-í. Te *n̄i* kanda'a *ch̄ii*-i. Te *n̄i* kendo-ga. Te *n̄i* kanastútú-de usiā ndo'o já ní kendo kuáchí. ⁹ Te ñáyivi ní kayee-ún ío nátu'un kuun mil-i. Te *n̄i* jacha-ya-í kua'ān-i. ¹⁰ Yúan-na te *n̄i* *kiv̄i*-ni-ya iní barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te *n̄i* cháa-ya ndáñúu Dalmanuta.

Tu'un yujan ía cháa fariseo

¹¹ Te yúan *n̄i* chakoyo cháa fariseo. Te *n̄i* kakejá'á-de káxndichí-de-ya kájikan-de *tun̄i* ichi ándiví núu-yá *ch̄i* koto ncha-de-ya kákuni-de. ¹² Te *n̄i* jikā nuu *in̄i*-ya. Te *n̄i* ka'ān-ya: Naja kájikan ñáyivi yá'a *tun̄i* nuu-r̄i. Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró mā kuá'a-r̄i ní in̄i *tun̄i* nuu ñáyivi yá'a. ¹³ Te *n̄i* skéndo-ya-dé jíná'an-de. Te *n̄i* ndiv̄i tuku-ya iní barco, te kua'ān-ya ingá lado. ¹⁴ Te cháa káskuá'a jíin-yá, *n̄i* kanaa iní-de kundiso-de staa. *Ch̄i* in̄i-ni stātilá kándiso-de *in̄i* barco. ¹⁵ Te *n̄i* ka'ān xaān-yá jíin-de: Koto va'a-ró máa-ró núu yujan ía cháa fariseo jíin núu yujan ía Herodes, áchí-ya. ¹⁶ Te kándatu'ún máa-de: Sik̄i já tú kándiso-yó staa núsáa, áchí-de. ¹⁷ Te *n̄i* jin̄i Jesús. Te *n̄i* ka'ān-ya jíin-de: Naja kándatu'ún-ró. Ja tú kándiso-ró staa náún. Á tú kájin̄i-ro. Á cha'ān-ga juku'un *in̄i*-ro. Sáni ndava iní añú-ro náún. ¹⁸ Ká'io so'o-ró, te á tú kájin̄i so'o-ró. Ká'io nduchi-ro, te á tú kándé'é-ró, te á tú kánuku'un *in̄i*-ro. ¹⁹ Te nāsaa jikā chítú nd̄i stātilá *n̄i* kendo kuáchí ní kanastútú-ró *kiv̄i* ní sakuáchí-rí u'un stātilá *n̄i* kayee ú'un mil cháa, áchí-ya. Te *n̄i* kaka'ān-de: Uxi uu-ni, áchí-de. ²⁰ Te *n̄i* ka'ān tuku-ya: Te

naṣaa ndo'ḡ chítú ndíi státílá nī kendoḡ kuáchí ní kaṇastútú-ró kivi ní sákuáchí-rí usiá státílá nī kayee kúun mil ñayivi, áchí-ya. Te nī kaka'an-de: Usiá-ni, áchí-de. ²¹ Yúan-na te nī ka'an-ya jín-de: Te onde vina tú kájuku'un iní-ro náún, áchí-ya.

Ja ní nasáva'a-ya cháa kuáá ñúu Betsaida

²² Te nī jaa-ya ñúu Betsaida. Te nī kaḡinchaka-i ñn cháa kuáá núu-yá. Te nī kaka'an ndá'ú-i jín-yá ja ná ké'é-yá-de. ²³ Yúan-na te nī tiin-ya ndá'a cháa kuáá-ún. Te nī kiñi'in-ya-dé ñuu-ún. Te nī tiví si'ví-yá nduchi-dé. Te nī xndée-ya ndá'a-yá siki-dé. Te nī jiká tu'ún-yá-de: Á jini-ro yakú, áchí-ya. ²⁴ Te máa-de, nī ndakoto-de. Te nī ka'an-de: Jini-ná taká cháa. Ko nátu'un yunu jini-ná-de kájika-de, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te nī cháa tuku-ya ndá'a-yá siki ndúchi-dé. Te nī ndakoto va'a-de. Te nī nduva'a ii-dé. Te onde jiká te nī jini káji-de ndivii. ²⁶ Te nī natáji-yá-de kuano'on-dé ve'e-de. Te nī ka'an-ya: Ma kivi-ró iní ñuu. Te ni ñn nuu cháa ñuu-ún ma kachí-ro, áchí-ya.

Tu'un nī ka'an ndaa Pedro

²⁷ Te nī kenda Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá kua'an-ya jín-de ichi taká ñuu ndañúu Cesarea de Filipo. Te ichi-ún nī jiká tu'ún-yá-de: Te ruu, na cháa kúu-ri káka'an ñayivi, áchí-ya jín cháa káskuá'a jín-yá. ²⁸ Te nī kakastu'ún-de nuu-yá: Juan ja skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: ñn cháa nī jani tu'un Dios onde sáá, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te nī ka'an-ya jín-de: Te róó, na cháa kúu-ri káka'an máa-ró, áchí-ya. Te nī ka'an Pedro: Máa-ni kúu Cristo, áchí-de jín-yá. ³⁰ Te nī ka'an xaan-yá jín-de jíná'an-de ja tú ni ñn nuu kachí-de tu'un-ya.

Jín kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

³¹ Te nī keja'á-yá nī stá'an-ya núu-dé ja jínu ñú'ún ndó'o xaan máa Sé'e cháa. Te cháa nī kayii jín taká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu ma kuátú'ún-de-ya, chi ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya. ³² Te káji ní ka'an-ya tú'un yá'a. Yúan-na te Pedro, nī tiin-de-ya. Te nī keja'á-de ká'an xaan-dé nuu-yá. ³³ Te máa-yá, nī jó káva-ya. Te nī ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jín-yá. Te nī ka'an xaan-yá nuu Pedro: Satanás, kuxio ki'in-ro, chi tú júku'un iní-ro tú'un Dios, chi sa tu'un cháa júku'un iní-ro, áchí-ya. ³⁴ Te nī kana-ya xiní ñáyivi kuá'a-ún jín cháa káskuá'a jín-yá. Te nī ka'an-ya jín-de: Nani cháa nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máa-de, te ná kuándéé iní-de jín túndó'o kii siki-dé, te ná kúndikin-de ruu kii-de. ³⁵ Chi cháa jítú iní-de kaku-de chi túndó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vaṣa ná kúu ñn cháa ja siki rúu jín siki tú'un va'a-ri, ko kaku-de. ³⁶ Chi naún ní'in cháa vaṣa ná kúndéé-de ní'in-dé níi ñúyivi, te nú xnáa-dé añú-de. ³⁷ Xí naún chúnáa

cháa añú-de. ³⁸ Chì nú ndé cháa kúka nuu iní-de nuu-rí jíin núu tú'un ká'an-ri ma'nú ñáyivi yá'a ja káisiiki ncháa-i Dios jíin má'ñú cháa kásá'a kuachi, te suni súan kuka nuu iní máá Sé'e cháa nuu-dé, kivi ndíi-ya jíin táká ndajá'a ndóo-ya. Te kivi-ún ndúñá'nu-ya sá'a Táa-ya, áchí-ya.

9

¹ Te suni nì ka'an-ya jíin-de jíiná'an-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ió sava cháa ká'jin yá'a ja má kúu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ndasa kii jíin fuerza, áchí-ya.

Sikí já túku nì nduu-ya

² Yúan-na te nuu iñú kivi te nì jaka Jesús Pedro jíin Jacobo jíin Juan, te máni máá-ni-de nì kiñi'in s'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de ñin yuku súkún. Te yúan, tuku nì nduu-ya núu-dé. ³ Te sa'ma-yá nì kanandii ncháa, kiyi xa'an, nátu'un yu'a volcán. Te tú ío ni ñin ja súan kuu nakacha kiyi inì ñuyívi yá'a. ⁴ Te nì kandenda Elías jíin Moisés nì kajini-de. Te nì kandatú'ún cháa-ún jíin Jesús. ⁵ Yúan-na te nì ka'an Pedro: Maestro, va'a-ga ná kéndoo-yó yá'a, te sá'a-ná unì ve'e kuii. ñin kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de jíin Jesús. ⁶ Chì tú ní jíin-de ndasa ka'an-de, chì káyu'ú xa'an-dé. ⁷ Te nì cháa ñin viko nu'ún. Te nì jasú ñí núu-dé. Te nuu vikó nu'ún-ún nì kenda ñin tu'un ja ní ka'an: Yá'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú inì-ri, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya. Achí. ⁸ Te nì kandakoto-ni-de. Te tuká ni ñin naún ní kájin-de, chì máá ñin-na Jesús. ⁹ Te kánuu-de yuku-ún, te nì ka'an xa'an-yá jíin-de ja tú ni ñin nuu kachí-de ja súan nì kajini-de-ún, chì onde ná náchaku máá Sé'e cháa ma'ñú ndíyi. Achí-ya. ¹⁰ Te nì kañu'un inì máá-de tu'un-ún. Te kájika tu'ún tá'an-de naún tu'un kúu: Ja náchaku ma'ñú ndíyi. ¹¹ Te nì kájika tu'ún-de-ya: Te cháa káchaa tutu naja káka'an-de ja kánúú ndíi Elías xna'an-ga, áchí-de. ¹² Te nì ka'an-ya jíin-de: Jandáa kúu ja ndíi Elías xna'an-ga, te nasájáa-de taká ndatíñu. Te suni yóso tú'un nuu tutú ja ndó'o xa'an máá Sé'e cháa te sájá'a inì-i nuu-yá. ¹³ A ká'an-ri jíin-ró ja Elías, a nì kii-de. Te nì kasá'a-i taká ja ní kakuu inì-i jíin-de, nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú, áchí-ya.

Suchí ñí'ín

¹⁴ Te nì ncháa-ya núu sáva-ga cháa káskuá'a jíin-yá. Te nì jini-ya ñáyivi kuá'a xa'an, nì kájikó ndúu-i ñí núu-dé. Te cháa káchaa tutu kástátá'an jíin-de. ¹⁵ Yúan-na te taká ñáyivi-ún, nì kajini-ni-i nuu-yá. Te nì kanaa inì-i kánde'é-i nuu-yá. Te nì katau-i kua'an-i nuu-yá. Te nì kaka'an-i jíin-yá. ¹⁶ Te nì jika tu'ún-yá-i: Na sikí kástátá'an-ró jíin-de jíiná'an-de, áchí-ya.

17 Yúan-na te n̄i ka'an ñn cháa mā'ñú ñáyivi kuá'a-ún: Maestro, vai nchaka-ná se'e-ná nuu-ní, chí tá'an-i ñn tachí ñí'ín. 18 Te tachí-ún, ndéni kúu te nú n̄i t̄in-n̄i-i, te já'ni yí'í-n̄i-i. Te sjáa-ni ti'ñu yu'u-í. Te skí'ñi nu'un-i. Te kua'ichi-i sá'a. Te n̄i ka'an-ná jíin cháa káskuá'a jíin-ní ja ná kíñi'in-de kí'in. Te tú ní kákuu sá'a-de, áchí-de. 19 Te n̄i ka'an-ya jíin-i: Ñáyivi xáan ní'in in̄i kákuu-ró. N̄asaa-ga kivi kúnchaa-r̄i jíin-ró. Te n̄asaa-ga kivi ndó'o-r̄i jíin-ró. Kua'a-i ná kí-i nuu-rí núsáá, áchí-ya. 20 Te n̄i kaja'a-de-i nuu-yá. Te n̄i jini-i-ya. Te tachí-ún, n̄i ja'ni yí'í xáan-ní-i. Te n̄i ndua-i nuu ñú'un. Te n̄i tuu-í. Te n̄i jaa ti'ñu yu'u-í. 21 Te Jesús, n̄i jik̄a tu'ún-yá táa-i: N̄asaa kivi ní kuu tá'an-i tachí yá'a, áchí-ya. Te n̄i ka'an-de: Onde lúli-i. 22 Te tondó tin̄i jínu n̄i kuu ch̄indee-i nuu ñú'un jíin nuu ndúcha, ja ká'ni-í kuní. Ko nú kuu sá'a-ní, kundá'ú in̄i-ní náá. Te chindéé ch̄ituu-ní náá, áchí-de. 23 Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Te nú kándija-ró, chí cháa kándija te kuu taká ja kuní-de, áchí-ya. 24 Yúan-na te máá táa suchí-ún, n̄i ka'an jaa-ni-de: Kándija-ná, ko chindéé ch̄ituu-ní náá chí tú kándija va'a va'a-ná, áchí-de. 25 Te n̄i jini Jesús ja ní katau ñáyivi kuá'a-ún kua'an-i nuu-yá. Te n̄i ka'an xa'an-yá jíin tachí kíni-ún: Tachí ñí'ín só'ó, ruu tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Kenda-ró in̄i-i, te mā ndivi-ga-ro in̄i-i, áchí-ya jíin. 26 Yúan-na te tachí-ún, n̄i kana kó'ó. Te tin̄i jínu n̄i ja'ni yí'í xáan-gá-i. Te n̄i kenda kua'an. Te máá súchí-ún, n̄i kundiyi-ni-i. Te n̄i kaka'an tin̄i ñáyivi: A n̄i ji'í-i, áchí. 27 Te Jesús, n̄i t̄in-ya ndá'a-í, te n̄i ndukani-ya-í. Te n̄i ndukuiñi-i. 28 Te nuu ní kivi Jesús in̄i ve'e, te cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajika tu'ún s̄in-de-ya: Naja tú ní kákuu kíñi'in-ná tachí-ún kí'in, áchí-de. 29 Te n̄i ka'an-ya jíin-de: ñn tá'an yuán, ni mā kenda kuti kí'in, te nú tú kakan ta'u-yo te kondicha in̄i-yo, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya já kúu-ya

30 Te n̄i kakenda-ya yúan. Te n̄i kaja'a-ya kuá'an-ya íchi ndáñu Galilea. Te tú ní kuní-ya já kúni tu'un ni ñn. 31 Te n̄i stá'an-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá: Ñáyivi yá'a nastúu-i máá Sé'e cháa nuu ndá'a sáva-ga cháa. Te cháa-ún, ka'ni-dé-ya. Ko nú n̄i ji'í-ya, te nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya jíin-de. 32 Te máá-de, tú ní kájuku'un in̄i-de tu'un yá'a. Te n̄i kayu'ú-de kaka tu'ún-de-ya.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

33 Te n̄i jaa-ya ñúu Capernaum. Te nuu ní kivi-ya in̄i ve'e, te n̄i jik̄a tu'ún-yá-de: N̄aún tu'un n̄i kandatú'ún-ró íchi-ún, áchí-ya. 34 Te máá-de, tú ní kaka'an kuti-dé. Chí ichi-ún n̄i kastátá'an-de ndé cháa kuu ñá'nu-ga. 35 Yúan-na te n̄i jungoo-ya. Te n̄i kana-ya xiní ndí'uxí uu-de. Te n̄i ka'an-ya

jíin-de: Nú ndé cháa kuní-de kunúú-de, te nduu-de sandí'í-na nuu táká tá'an-de. Te kuaatíñu-de nuu tá'an-de. ³⁶ Te nì tìn-ya ìin sùchí lúli. Te nì jani-ya-í ma'ñú-de. Te nì junu nchaa-ya-í. Te nì ka'an-ya jíin-de: ³⁷ Chaa ja jíin sí'ví-rí kuaatá'ú-de ìin sùchí lúli nátu'un sùchí yá'a, te ruu kuaatá'ú-de. Te cháa kuaatá'ú rúu, nasu rúu, chí I'a nì tájí rúu vai-ri kuaatá'ú-de, áchí-ya. ³⁸ Te nì ka'an Juan jíin-yá: Maestro, nì kajini-ná ìin cháa ja jíin sí'ví-ní nì kiñi'in-de tachí kíni kája'an. Te tú ndikín-de yóó. Te nì kajasu-ná nuu-dé. Chí tú ndikín-de yóó, áchí-de. ³⁹ Te Jesús, nì ka'an-ya jíin-de: Ma kasú-ro núu-dé, chí ìin cháa ja jíin sí'ví-rí sá'a-de tiñu ñá'nu, ma kúu naka'an-de siki-rí. ⁴⁰ Chí cháa tú ká'an siki-yo, ndújíin-de jíin-yó. ⁴¹ Te nú ndé cháa kua'a-de ìin yajin ndúcha kó'o-ró jíin sí'ví-rí, te nú súan ná sá'a-de chí kándujíin-ró jíin Cristo, jandaa ká'an-ri jíin-ró ja má xnáa-dé ya'u-de.

Siki já skívi yóó nuu kuachi

⁴² Te nú ìin sùchí lúli yá'a kándija-i ruu te kivi-i kuachi sá'a ìin cháa, te va'a-ga nú ní nú'ni ìin yosó ká'nu sukun-dé, te kenda-de kí'in-de nuu ndúcha mar núú. ⁴³ Te nú nda'a-ro kuní skívi róó nuu ío kuachi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tikú'lu-ró, nasu já kóo ndendúú nda'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁴ Te yúan, ni tündákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁵ Te nú ja'a-ro kuní skívi róó nuu ío kuachi, xiti ná kí'in. Va'a-ga ja kúchaku tikú'lu-ró, nasu já kóo ndendúú ja'a-ro kí'in-ro núu infierno, nuu kayú ñu'un ja má ndá'va kuti. ⁴⁶ Te yúan, ni tündákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁷ Te nú nduchi-ro kuní skívi róó nuu ío kuachi, tava ná kí'in. Va'a-ga kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu jíin ìin-ni nduchi-ro, nasu já kóo ndendúú nduchi-ro kí'in-ro núu infierno. ⁴⁸ Te yúan, ni tündákú-de ma kúu-ti. Te ni ñu'un-ún ma ndá'va kuti. ⁴⁹ Chí taká cháa kuu u'a-de sá'a ñu'un. Te taká kuñu nì soko, kuu u'a sá'a ñij. ⁵⁰ Va'a ío ñij. Ko nú ñij-ún ná náa xikó u'a, ndasa ndu'u'a sá'a-ró núsáa. Ná kuñava'a-ró ñij iní máa-ró. Te ma kánaa-ro jíin tá'an-ró, áchí-ya jíin-de.

10

Siki tú'un tú xndóo tá'an

¹ Te nì kenda-ya yúan, te nì cháa-ya ondé raya ñuu Judea jíin ingá lado yata yúcha Jordán. Te nì kutútú tuku ñayivi kuá'a núu-yá. Te nì stá'an tuku-ya tú'un nuu-í, nátu'un sá'a-ya. ² Te nì jakoyo cháa fariseo nuu-yá ja kóto nchaa-de-ya. Te nì kajika tu'un-de-ya: Á ío ley ja skéndo ìin cháa ñasí'í-de, xí túu, áchí-de. ³ Te máa-yá, nì ka'an-ya jíin-de: Naún tiñu nì tá'ú

Moisés nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te ni kaka'an-de: Moisés, ni jatú'un-de ja kúva'a acta ndusiin, te ndoo-ña, áchí-de. ⁵ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Siki já ní'in ini añú-ro jíná'an-ró, yúan súan ni tá'ú-de tiñu yá'a nuu-ro. ⁶ Ko onde xnáñúú kivi ní jungoo ñuyivi, chi ja yí jíin já sí'í ní sá'a Dios. ⁷ Ja yúan kúu ja skéndo chaa táa-de náa-de, te ketá'an-de jíin ñási'í-de. ⁸ Te ja ní kuu uu tá'an, ñn-na kúu. Na tuká kúu uu, chi ñn-na kúu. ⁹ Núsáá te ja á ni skétá'an Dios, ma ndusiin kuti sá'a ñn ñayivi, áchí-ya. ¹⁰ Te onde ve'e te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'un tuku-de-ya siki tú'un-ún. ¹¹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Nú ndé chaa skéndo-de ñási'í-de te tanda'a-dé jíin ingá ña'an, te ísiki ncháa-de ñási'í-de nú súan. ¹² Te nú máá ñási'í-ún xndóo-ña yí-ña te tanda'a-ña jíin ingá-de, te tu'un ísiki ncháa sá'a-ña. Achí-ya.

Jesús jíin súchí lúli

¹³ Te ni chakoyo sava ñayivi núu-yá jíin súchí lúli ja ké'é-yá-i. Te chaa káskuá'a jíin-yá, ni kaka'an xaan-dé nuu ñayivi vái koyo jíin-i. ¹⁴ Te ni jini Jesús. Te ni kití ini-ya. Te ni ka'an-ya jíin-de: Síá, ná kíkoyo suchí lúli núu-rí, te ma kasú-ro íchi-í, chi tá'an súan kákuu ja xíin ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁵ Jandáa ká'an-rí jíin-ró: Nú ñn chaa tú jatú'un-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un jatú'un ñn suchí lúli, ma kivi kuti-dé yúan, áchí-ya. ¹⁶ Te ni junu ncha-ya-í. Te ni xndée-ya ndá'a-yá xini-í jíná'an-í. Te ni jikan ta'u-yá ja'a-í.

Chaa kúka

¹⁷ Yúan-na te ni ki'in-ya íchi kuá'an-ya. Te jínu ñn chaa súchí ni chaa-de. Te ni jukuiñi jítí-de nuu-yá. Te ni jika tu'un-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Ndasa sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ñí káni, áchí-de. ¹⁸ Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: Naja ká'an-ro chaa va'a jíin-rí. Tú ni ñn chaa va'a ío chi máá ñn-ni Dios. ¹⁹ A jini-ro tú'un ni tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'un, ma kuanchaa-ro ndátíñu tá'an-ró; kuandatu nuu táa-ro núu náa-ro, áchí-ya. ²⁰ Te máá-de, ni ka'an-de jíin-yá: Taká tiñu yá'a a ni skíkuu-ná onde ná lúli-ná, Maestro, áchí-de. ²¹ Yúan-na te ni ndakoto Jesús nuu-dé. Te ni kumaní-yá jíin-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: ñn-na tiñu kumaní sá'a-ró núsáá. Kuá'an, te xikó ndí'í-ró já ñáva'a-ró, te kuá'a-ró núu ñayivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró, kundikin-ro rúu ki'on, te kuandéé ini-ro jíin túndó'o kii siki-ro, áchí-ya. ²² Te máá chaa súchí-ún, ni kuxíí ini-de ja súan ni ka'an-ya. Te ni kee-de kua'an-de. Te ndúkuí'a ini-de. Chi kua'a

xáan ndátíñu ñáva'a-de. ²³ Yúan-na te Jesús, ñi ndakoto-ya ñí xíin-ya. Te ñi ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-ya: Xaan ú'u kivi ñin cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁴ Yúan-na te cháa káskuá'a jíin-ya, kánaa iní-de kájini so'o-de tu'un ñi ka'an-ya-ún. Ko ñi ka'an tuku Jesús jíin-de: Hijo, cháa ja xáan káchiñú'ún-de xu'ún, xaan ú'u kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachi-ga ja'a ñin camello yaú yiki tíkuí, vásá ñin cháa kúká kivi-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te máa-de, ví'i-gá kánaa iní-de, kájani iní-de: Ndé cháa kaku núsáá. ²⁷ Yúan-na te Jesús, ñi ndakoto-ya núu-dé. Te ñi ka'an-ya: Jíin cháa ma kúu kuti, ko tú súan kúu jíin Dios. Chi taká-ni tiñu ndí'i-ni kúu sá'a Dios, áchí-ya. ²⁸ Yúan-na te Pedro, ñi ka'an-de jíin-ya: Náá, ñi kaskéndo-ná taká ndatíñu-ná. Te ñi kandikin-ná ní vai-yó, áchí-de. ²⁹ Te ñi ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ñin cháa ñi skéndo-de ve'e-de, xí ñani-de, xí kuá'a-de, xí táa-de, xí náa-de, xí ñásí'i-de, xí sé'e-de, xí tá'u-dé, ja sikí rúu jíin sikí tú'un va'a ká'an-ri, ³⁰ te nani'in-dé ñin ciento vuelta vina kúu ve'e, kúu ñani, kúu kuá'a, kúu náa, kúu se'e, kúu ta'u. Ko chindikín-i-de. Ko onde inga vida cháa, yúan-na te kuchaku-de ñí káni. ³¹ Te kua'a cháa kúnúu, nduu-de sandí'i-na. Te cháa sandí'i-na, ndunúu-de, áchí-ya.

Ja ní ka'an tuku-ya ja kúu-ya

³² Te ká'jin-de ichi ní kaka-de kaja'an-de ñuu Jerusalén. Te Jesús, yóxnúu-ya nuu-dé. Te ñi kánaa iní-de kájini so'o-de. Te ñayivi káindikín-ya-ún káyu'ú-i. Yúan-na te ñi kana sñin tuku-ya xiní ndí'uxí uu cháa-ún. Te ñi kastu'ún-ya nuu-dé taká tu'un kii sikí-ya: ³³ Ná kuní-ro: Kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan natuu máa Sé'e cháa nuu taká sutu ñá'nu, jíin núu cháa káchaa tutu. Te ndonda-de sikí-ya kuu-ya. Te nachí'i-de-ya ndá'a cháa sñin nación. ³⁴ Te cháa-ún, sákátá-de nuu-ya. Te kuá'a-de ta'u-ya. Te tiví si'ví-de nuu-ya. Te ka'ni-dé-ya. Ko nuu uní kivi te nachaku-ya, áchí-ya.

Favor jikán Jacobo jíin Juan nuu-ya

³⁵ Yúan-na te Jacobo jíin Juan, se'e Zebedeo, ñi jakoyo-de nuu-ya. Te ñi kaka'an-de jíin-ya: Maestro, kákuñi-ná ja sá'a-ní ñin ja kakán-ná nuu-ní, áchí-de. ³⁶ Te máa-ya, ñi ka'an-ya jíin-de: Ndasa kákuñi-ro ja sá'a-ri jíin-ró, áchí-ya. ³⁷ Te ñi kaka'an-de jíin-ya: Kuá'a-ní xiin-ní kuxiukú-ná jíin-ní, ñin-ná ichi ndává'a-ní, te inga-ná ichi ndávésé-ní, kivi ndúñá'nu-ní, áchí-de. ³⁸ Yúan-na te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Tú kájiní-ro ñaún kúu ja kájikán-ro. Á kuu ndo'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, xí kúu kuanducha-ro núu ní janducha-rí, áchí-ya. ³⁹ Te máa-de, ñi kaka'an-de: Kuu sá'a-ná, áchí-de. Te Jesús,

n̄i ka'an-ya jíin-de: Jandáa, ja ndó'o ta'an-ro jíin-rí jíin túndó'o kii sikí-rí, te nuu ní janducha-rí, kuanducha-ro, ⁴⁰ ko ja kúxiukú-ró íchi ndává'a-rí jíin íchi ndávésé-rí, nasu máá-rí tá'ú tíñu ja kuá'a-rí nuu-ro, ch̄i ío tu'a ja kúu ñin cháa, te cháa-ún ni'in, áchí-ya. ⁴¹ Te uxi-ga cháa-ún, n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te n̄i kakiti in̄i-de nuu Jacobo jíin núu Juan. ⁴² Te Jesús, n̄i kana-ya xiní-dé. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kájini-ro já táká cháa kájito-de nátu'un cháa kákuñá'nu nuu ñáyivi, te kátá'ú téyíi-de tíñu nuu-í. Te ja kákuñá'nu sikí máá-de, suni kátin̄i ni'in so'o-de. ⁴³ Ko sikí róo jíná'an-ró, na tú súan koo: Ch̄i nú ndé róo kuní kuñá'nu nuu tá'an-ró, te róo kúu ja kuátíñu nuu tá'an-ró. ⁴⁴ Te nú ndé róo kuní kunúú, yuán ndúu mozo nuu táká-ro. ⁴⁵ Ch̄i máá Sé'e cháa na tú vai-ya já kuátíñu ñáyivi núu-yá, ch̄i sua játíñu-ya núu ñáyivi te kuá'a-ya máá-yá kuu-ya já nákuuan-ya kuá'a ñáyivi, áchí-ya.

Bartimeo, cháa kuáa

⁴⁶ Yúan-na te n̄i jakoyo-ya ñúu Jericó. Te yúan n̄i ndenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá jíin ñáyivi kuá'a xáan. Te Bartimeo cháa kuáa, se'e Timeo, kánchaa-de yu'íchi, jikán-de caridad. ⁴⁷ Te n̄i jini tu'un-de ja Jesús ñuu Nazaret kúu-ya. Te n̄i kejá'a-de kána kó'ó-de: Jesús, se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá, áchí-de. ⁴⁸ Te kua'a-í, n̄i kaka'an xaan-í nuu-dé, ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de, ví'í-gá n̄i kana kó'ó-de: Tátá se'e David, kundá'ú in̄i-ní náá vii, áchí-de. ⁴⁹ Yúan-na te Jesús, n̄i jukuiñi-ya. Te n̄i ka'an-ya: Kana xiní-dé ná kii-de, áchí-ya. Te n̄i kakana-i cháa kuáa-ún: Ma ndúkuí'a in̄i-ro. Ndukuiñi ná chó'o, ch̄i kána-ya róo, áchí-i jíin cháa-ún. ⁵⁰ Yúan-na te máá cháa-ún, n̄i skána-de tikachí-de. Te n̄i ndukuiñi-de. Te n̄i jaa-de nuu Jesús. ⁵¹ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Naún sá'a-rí jíin-ró kuní-ro, áchí-ya. Te cháa kuáa-ún, n̄i ka'an-de jíin-yá: Maestro, ja ná ndúndijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁵² Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kuá'an núsáa. Ja kándija-ró ní nama róo, áchí-ya. Te n̄i ndundijin-ni nduchi-dé. Te n̄i ndikin-de Jesús kua'an-de ichi-ún jíin-yá.

11

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹ Te n̄i kakuyani-ya ñúu Jerusalén, ñuu Betfagé, jíin ñúu Betania, ch̄i yuku Olivos. Te n̄i táji-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. ² Te ká'an-ya jíin-de: Kuá'an ñuu kánchaa nuu-ro jián. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñin burro nú'ni-ti, ja ní ñin cháa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-ti, te kii-ró jíin-ti. ³ Te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Naja sá'a-ró súan, achí-de. Te kachí-ro kúni-de: Máá Jító'o-yo jínu ñú'ún-yá-ti, achí-ro. Yúan-na te

tájí-ni-de-ti kii-ró jíin-tí, áchí-ya jíin-de. ⁴ Te ni kaja'an-de. Te ni kani'in-dé burro-ún nú'ni-ti yúxé'é ichi yatá ké'e, nuu náketá'an uu ichi. Te ni kandáji-de-ti. ⁵ Te sava ja ká'jin yúan, ni kaka'an jíin-de: Naún kásá'a-ró sá burro jian kándáji-ró, áchí. ⁶ Yúan-na te máá-de, ni kaka'an-de jíin-ún, nátu'un ni tá'ú Jesús tiñu nuu-dé. Te vásá ní kasía-ún-de vai-de. ⁷ Te ni chaá-de jíin burro-ún nuu Jesús. Te ni kaxndée-de tikachí-de siki-tí. Te ni jukoso-yá-ti. ⁸ Te kua'a-dé, ni kajakin-de tikachí-de ini ichi, te sava-ga-de, ni kaja'nu-de numa yúnu. Te ni kajakin-de ini ichi-ún. ⁹ Te ñayivi kája'an ichi núu-yá, jíin ñayivi kándikin ichi yatá-yá, káka'an jaa-i: Xáán va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá, chi ndiso-ya tiñu máá Tatá Dios. ¹⁰ Te kákusi iní-yo, chi táa-yo David, a yani tá'ú-de tiñu nuu-yo. Xáán va'a I'a kúu-ya ondé andíví, áchí-i. ¹¹ Te ni kivi Jesús ini ñuu Jerusalén, jíin iní ve'e ii. Te ni ndakoto-ya núu táká ndatíñu ín ní yúan. Te nuu ní ini, te ni kenda-ya kuá'an-ya ñuu Betania jíin máá uxí uu-de.

Tu'un mérkexe

¹² Te kivi xian-ún, ni kakenda-ya kuá'an-ya ini ñuu Betania. Te ni chaá soko chii-ya. ¹³ Te onde jíká ní jini-ya ñin mérkexe ja ío numa ndá'a. Te ni kandita-ya kuá'an-ya, jáni ini-ya já ní'in-yá ja kée-yá núu. Te nuu ní jaa-ya núu mérkexe-ún, tú kuti naún ní ní'in-yá, chi máá núma-ní ío. Chi nasu kivi kúun nde'e kúu. ¹⁴ Yúan-na te Jesús, ni ka'an-ya: Ni ñin tuká naún kée kúti ndé'e xini-ro ní káni, áchí-ya jíin mérkexe-ún. Te chaá káskuá'a jíin-yá, ni kajini so'o-de ja súan ni ka'an-ya.

Ja ní sándoo-ya vé'e ii

¹⁵ Te ni jakoyo-ya ñuu Jerusalén. Te ni kivi Jesús ini ve'e ii. Te ni kiñi'in-ya ñayivi kajaan káxikó ín-i ini ve'e ii-ún kája'an-i. Te ni skuíó káni-ya mesa chaá káxndái xu'ún, jíin silla chaá káxikó paloma. ¹⁶ Te tú ní já'a-ya tú'un ja'a ni ñin-i jíin kivi ini ve'e ii-ún. ¹⁷ Te ni stá'an-ya tú'un nuu-i: Á tú yóso núu tutú ja vé'e-ri, ve'e nuu kájikán ta'u táká ñayivi námí. Ko máá-ró, a ni kanasá'a-ró yaú kava ñáku'i'ná, áchí-ya. ¹⁸ Te chaá káchaa tutu jíin sutú ñá'nu, ni kajini so'o-de tu'un-ún. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. Ko káyu'ú-de-ya, chi taká ñayivi kánaa iní-i kajini so'o-i tu'un stá'an-ya. ¹⁹ Te nuu kuá'ini, te ni kenda Jesús ini ñuu-ún, kua'an-ya.

Ja ní ichi mérkexe

²⁰ Te jañá'an inga kivi, ni kanaja'a-ya kuá'an-ya. Te ni kajini-ya mérkexe-ún ja á ni ichi onde yo'o. ²¹ Yúan-na te ni nuku'un ini Pedro. Te ni ka'an-de jíin-yá: Maestro, nde'é-ní mérkexe-ún ja ní ka'an ndivá'a-ní jíin. Te vina a ni ichi ii,

áchí-de. ²² Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Kandíja nuu Dios, ²³ chi jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé cháa ka'an-de jíin yúku yá'a: Kuxio, te jungoo-ró ondé nuu mar, te nú tú kani síkí in̄i-de, chí sua kándíja-de ja súan kuu ja ní ka'an-de-ún, te ja ní jikan-de-ún, ni'in-dé. ²⁴ Ja yúan ká'an-ri jíin-ró: Taká ja jikán-ro, te kakan ta'u-ro jíin, te ná kándíja-ró já ni'in-ro, te ni'in-ro. ²⁵ Te nú kájikan ta'u-ro, te kuña ká'nu in̄i-ro núu ndé ñin cháa jito u'u róó, náva'a máa Táa-ro kánchaa-ya ondé andívi, suni kuña ká'nu in̄i-ya núu kuáchi-ró. ²⁶ Chí nú tú kuña ká'nu in̄i-ro, suni súan máa Táa-ro kánchaa-ya ondé andívi, ma kuña ká'nu in̄i-ya núu kuáchi-ró, áchí-ya.

Síkí tíñu ndíso Jesús

²⁷ Te n̄i najakoyo tuku-ya ñúu Jerusalén. Te jika kuu-ya in̄i ve'e ii. Te sutu ñá'nu, jíin cháa káchaa tutu, jíin cháa n̄i kayii, n̄i chakoyo-de nuu-yá. ²⁸ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró tíñu yá'a, áchí-de. ²⁹ Te Jesús, n̄i ka'an-ya jíin-de: Ná kaká tu'un-rí róó ñin tu'un, te kachi-ro núu-rí. Yúan-na te ná kachí-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a. ³⁰ Ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andívi ní kii tu'un, xí cháa n̄i tá'ú tíñu. Kastu'ún, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te n̄i kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo: Ja ondé andívi. Te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní kákandíja-ró núu-dé núsáa. ³² Te nú ka'an-yo já cháa n̄i tá'ú tíñu. Te káyú'ú-yo ñáyivi, chí ndivii-í kájani ndaa in̄i-i ja cháa n̄i jani tu'un Dios n̄i kuu Juan, áchí-de jíin tá'an-de. ³³ Ja yúan ní kaka'an-de: Tú kájini-ri, áchí-de jíin Jesús. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Suni ruu, tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a núsáa, áchí-ya jíin-de.

12

Chaa kásatiñu nuu itú uva

¹ Te n̄i kejá'á-yá n̄i ka'an-ya tú'un yátá jíin-de jíná'an-de: ñin cháa, n̄i nachu'un-de ñin itú uva. Te n̄i jasú-de jakú. Te n̄i jacha-de ñin yaú nuu kaxín-de. Te n̄i ndukani-de ñin torre. Te n̄i xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te n̄i kee-de kua'an jíká-de. ² Te ñin kivi te n̄i táji-de ñin mozo-de vai nuu já kásatiñu jíin uva-ún, ja vái naki'in-de nde'e itú uva nuu já ní kásatiñu-ún. ³ Ko máa-ún, n̄i kakatñin-ún mozo-de. Te n̄i kastují-dé. Te n̄i kakiñi'in-ún-de. kuano'on sáni-ni-de. ⁴ Te máa jito'o, n̄i natáji tuku-de inga mozo-de vai nuu já kásatiñu-ún. Te n̄i kastují-ún xiní mozo-de. Te n̄i kasákátá nuu-dé. Te n̄i kakiñi'in-ún-de kuano'on-dé. ⁵ Te máa jito'o uva, n̄i natáji tuku-de inga cháa vai. Te n̄i kaja'ni-ún-de jíin kuá'a-gá-de. Te sava-de n̄i kastují. Te sava-de n̄i kaja'ni. ⁶ Ko máa jito'o, ío ñin se'e-de ja kúndá'ú

in_i-de. Te onde sandí'í-nā n_i tájí-de se'e-de vai nuu cháa kásatiñu. Te n_i ka'an-de: Ná kóo jíñú'ún yúan nuu sé'e-ri, áchí-de. ⁷ Ko máá já kásatiñu-ún, n_i kandat_u'ún: Chaa yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-dé, te ná ndóo ta'u-dé kuu-yó, áchí. ⁸ Te n_i kaktiñ-ún sé'e-de. Te n_i kaja'ni-ún-i. Te n_i kaskána ndiyi-ún yatá itú uva. ⁹ Ndasá sá'a jito'o it_u uva-ún núsáá. Chaa-de, te xnáa-dé ja ní kasatiñu-ún. Te kuá'a-de it_u uva-ún nuu sáva-ga chaa, áchí-ya. ¹⁰ Ni tut_u i_i yá'a té ka'u-ga-ro náún. Yuu já ní kaské'ichi chaa káchutá'an, ya'á kúu máá yúu ndíso fuerza jiki. ¹¹ Máá Tatá Dios, n_i sá'a-ya súan. Te kánaa iní-yo ndé'é-yó tíñu yá'a, áchí-ya jíñ-de. ¹² Te kándúkú-de modo tiñ-de-ya. Chi n_i kajuku'un in_i-de ja síkí máá-de kúu tu'un yatá ní ka'an-ya-ún. Ko n_i kayu'ú-de n_i kajito-de ñayivi. Te n_i kaxndóo-de-ya, te kája'an-de.

Siki xú'ún yóo

¹³ Te n_i katájí-de sava chaa fariseo jíñ chaa herodiano kája'an-de nuu-yá, náv'a tiñ yatá-de-ya jíñ yakú tu'un. ¹⁴ Te n_i chakoyo-de. Te n_i kaka'an-de jíñ-yá: Maestro, kájiní-ná ja ká'an ndaa-ní. Te tú yú'ú-ní jito-ní ni ñin chaa, chí tú ndé'é-ní ndasa jito taká chaa, chí sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. Á kuu kuá'a-yó xú'ún yóo nuu César, xí túu. Á kuá'a-yó, xí ma kuá'a-yó, áchí-de jíñ-yá. ¹⁵ Yúan-na te máá-yá, a n_i juku'un in_i-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te n_i ka'an-ya jíñ-de: Naja kájito ncha-ro rúu. Kuá'a xú'ún jián ná kí ndé'é-rí, áchí-ya. ¹⁶ Te máá-de, n_i kaja'a-de xú'ún-ún nuu-yá. Te n_i ka'an-ya jíñ-de: Ndé chaa kúu chaa ncháá nuu yá'a, jíñ tú'un yóso yá'a, áchí-ya. Te n_i kaka'an-de jíñ-yá: César kúu, áchí-de. ¹⁷ Te Jesús, n_i ka'an-ya jíñ-de: Kuá'a ja xín César nuu César, te ja xín Dios nuu Dios, áchí-ya. Te n_i kánaa xaan iní-de n_i kajini so'o-de tu'un n_i ka'an-ya.

Siki já náchaku ndiyi

¹⁸ Yúan-na te n_i chakoyo chaa saduceo nuu-yá. Te chaa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te n_i kajika tu'un-de-ya: ¹⁹ Maestro. Moisés, n_i chaa-de tut_u n_i ndoó jíñ-yó, nú ñani ñin chaa kuu-de, te ndoó ñasí'í-de, te nú tú se'e-de ní ío, te ñani-de naki'in ñasí'í-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí tut_u-ún. ²⁰ Te n_i ka'io usiá ñani. Te chaa núu, n_i tanda'a-dé. Yúan-na te n_i jí'í-de. Te tú ní xndóo-de tata-de. ²¹ Te chaa uu, n_i naki'in-de-ña. Te n_i jí'í-de. Te n_i chaa-ún, tú ní xndóo-de tata-de. Te chaa un_i, suni súan. ²² Te ndí'usiá-de, n_i kanchaka-de-ña. Te tú ni ñin-de ní xndóo-de tata. Te onde sandí'í-nā te n_i jí'í máá ñá'an-ún. ²³ Núsáá te kivi náchaku taká ndiyi, ja náchaku máá ñani jíñá'an-de, te ndé ñin-de kuu-ña

ñásí'i-de, chī ndí'usiá-de, nī kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá.
 24 Yúan-na te Jesús, nī ka'an-ya jíin-de: Tú kájuku'un inī-ro jíin
 tutú iī, nī jíin fuerza Dios. Yuán ní kastíví-ró tú'un. 25 Chī
 kivi náchaku-de ma'ñú ndíyi, ni tuká tanda'a kúti-dé, ni ma
 nátanda'a máá-ña. Chī nduu-de nátu'un ndajá'a ká'io andíví.
 26 Te sikī ndíyi ja náchaku, á té ka'u-ga-ro tutú Moisés, ndasa
 nī ka'an Dios jíin-de ma'ñú yukú: Máá-rí kúu Dios Abraham,
 Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya jíin Moisés. 27 Ko nasu Dios
 chaá nī kají'i kúu-ya, chī sua Dios chaá káichaku kúu-ya. Xaan
 kástíví-ró tú'un núsáá, áchí-ya jíin-de.

Tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá

28 Te ñin chaá cháa tutu nī jini so'o-de kástátá'an-de, nī
 jaá-de. Te nī jini-de ja vá'a nī nachísó-yá tu'un nuu-dé. Te
 nī jiká tu'un-de-ya: Ndé tu'un kánúú xáan-gá nuu táká tu'un
 nī tá'ú-yá tíñu sáá, áchí-de. 29 Te nī ka'an Jesús jíin-de: Ya'á
 kúu tu'un kánúú xáan-gá nuu táká-ga: Kuni so'o Israel, máá
 Tatá-yo Dios, máá ñin-ni-ya ío. 30 Núsáá te kumanī-ro jíin máá
 Tatá-ro Dios onde jíin iní jíin añú-ro, jíin ñí núu jiní tuní-ro,
 jíin ñí fuerza-ro. Ya'á kúu tu'un tá'ú tíñu kánúú xáan-gá. 31 Te
 tu'un uu kúu suni nátu'un inga-ún: Kundá'ú inī-ro tá'an-ró
 nátu'un kundá'ú inī-ro máá-ró. Tuká inga tu'un tá'ú tíñu
 kánúú-ga ío, chī ya'á-na, áchí-ya jíin-de. 32 Yúan-na te chaá
 cháa tutu, nī ka'an-de jíin-yá: Jandáa Maestro, va'a ká'an-ní,
 chī Dios ñin-ni-ya ío, te tuká inga Dios ío. 33 Te kumanī-yo
 jíin-yá onde jíin iní jíin añú-yo, jíin ñí núu jiní tuní-yo, jíin ñí
 fuerza-yo, te kundá'ú inī-yo tá'an-yó nátu'un kundá'ú inī-yo
 máá-yó, kánúú xáan-gá ya'á vásá já ká'mu-yó kiti jíin táká kiti
 ká'ni-yo núu-yá, áchí-de jíin-yá. 34 Yúan-na te nī jini Jesús ja
 vá'a xaan ní xndíó káni-de tu'un. Te nī ka'an-ya jíin-de: A yani
 kuu kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tíñu, áchí-ya. Te ni ñin-de, tuká
 ní chúndéé iní-de kaka tu'un-de-ya:

Sikī Sé'e David

35 Te nī stá'an Jesús inī ve'e iī. Te nī ka'an-ya: Naja káka'an
 chaá káchaa tutu ja Cristo kúu Se'e David. 36 Chī suni máá
 David, nī ka'an-de nī sá'a Espíritu Santo jíin-de: Máá Tatá
 Dios nī ka'an-ya jíin Jító'o-rí: Nungoo-ró íchi ndává'a-rí, te ná
 chúkú-rí chaá kájito u'u róó, kuu-de teyu kuxndíi ja'a-ro, áchí
 Dios. Achí David. 37 Chī suni máá David, Jító'o, nī ka'an-de
 jíin-yá. Te ndasa kuu máá-yá se'e-de núsáá, áchí-ya. Te taká
 ñayivi ndá'ú, nī ka'io inī nī ka'io añú-i nī kajini ná'ín-i ja
 ká'an-ya.

Sikī já ní kana jíin-yá nuu-í

38 Te n_i stá'an-ya tú'un. Te n_i ka'an-ya jíin-i: Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu. Ch_i kákuni-de kaka-de jíin sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'an-yo jíin-de nuyá'u. 39 Te silla onde xin_i mesa in_i ve'e sinagoga, jíin silla xin_i mesa nuu ío xini kákuni-de. 40 Te chaá yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú, te kásá'a-de ja túu kuachi-de, yuán kájikañ ta'u ná'an-de. Chaá yá'a ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

Ja ní soko ñá'an viuda xu'ún

41 Te kánchaa Jesús ichi núu janú nuu kásoko-í xu'ún. Te ndé'é-yá ndasa káchu'un kua'a ñáyivi xú'ún iní janu-ún. Te kua'a cháa kúká, n_i káchu'un téyíi-de. 42 Te n_i chaá ñn ña'an ní kendo ndá'ú. Te n_i chindee-ña úu xu'ún yíkí náa, ja kúu ñn centavo. 43 Yúan-na te n_i kana-ya xini cháa káskuá'a jíin-yá. Te n_i ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñá'an ní kendo ndá'ú yá'a, n_i chu'un-ga-ña vásá táká ñáyivi ní káchu'un iní janu-ún. 44 Chi taká-i, n_i káchu'un-i ja ní ndendoso sikí-í. Ko ña'an yá'a, vasa kúnda'ú-ña, ko n_i chu'un ndí'i-ña já ñáva'a-ña, onde jíin táká ja kúchaku-ña, áchí-ya jíin-de.

13

Tun_i nuu kúyani nchaa Jesús

1 Te n_i ndenda-ya iní ve'e ij. Te ñn chaá skuá'a jíin-yá, n_i ka'an-de jíin-yá: Maestro, ndé'é-ní ná xañ lúu yuu te luu ve'e ío, áchí-de. 2 Te Jesús, n_i ka'an-ya jíin-de: Á ndé'é-ró núu táká ve'e ná'nu yá'a. Ma kútá'an-ga ni ñn yuu, ch_i ñn kivi te ndí'i ndua, áchí-ya. 3 Te n_i jungoo-ya onde yuku Olivos, ichi núu vé'e ij. Te Pedro, Jacobo, Juan, jíin Andrés, n_i kajika tu'ún sñn-de-ya: 4 Kastu'ún-ní nuu-ná. Ndé kivi koo taká tiñu yá'a. Te ñún tun_i koo nuu kúyani chaá taká tiñu yá'a, áchí-de. 5 Te Jesús, n_i kejá'á-yá ká'an-ya jíin-de: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñn-de róó. 6 Ch_i kikoyo kua'a cháa ki'in núu-de sí'ví-rí, te ka'an-de: Máá-rí kúu Cristo, achí-de. Te xndá'ú-de kua'a xañ ñáyivi. 7 Te nú n_i kajini tu'un-ró káka'an ja ío guerra xí já koo guerra, te ma yú'ú-ro. Ch_i kánúú koo súan. Ko té jinu-ga kivi. 8 Ch_i ndonda nación sik_i nación, te ñuu sik_i ñúu. Te yá'a yúan taan, te n_i'in, te koo tama, te n_i'in ñáyivi. Ya'á kákuu tundó'o kejá'á núu.

Tu'un ndasa ndo'o ñáyivi kákandja

9 Te koto-ró máá-ró, ch_i nastúu-de róó nuu junta. Te in_i ve'e sinagoga xndó'o-de róó. Te onde nuu gobernador jíin núu rey kana-de xini-ro já sikí rúu. Te kani ndaa-ro tú'un nuu-dé. 10 Te jinu ñú'ún já xná'an-ga kuicha tu'un va'a-ri nuu táká ñáyivi. 11 Te nú kinchaka-de róó, ja nastúu-de róó, ma

nákani tu'a inĭ-ro ndasa ka'an-ro jíin-de. Chi ja kuá'a-ya nú-ro hora jĭan, yuán ká'an-ro. Chi nasu máá-ró ká'an, chi Espĭritu Santo ka'an, áchĭ-ya. ¹² Te ñani jíin ñani nastúu tá'an ja ná kúu. Te táa jíin sé'e, te se'e-ún ndonda sikĭ táa, te ka'ni tá'an. ¹³ Te taká ñayĭvi, koto u'u-i róo ja sikĭ rúu. Ko cháa kundĭi nĭ'in onde kivĭ jínu, cháa-ún kaku, áchĭ-ya. ¹⁴ Ko nú nĭ kajinĭ-ro já káchá'an te nĭ tuchá taká ndatĭñu nuu má kúu kutĭ kóo súan núu, nátu'un nĭ ka'an Daniel cháa nĭ jani tu'un Dios (cháa ká'u, ná júku'un inĭ-de), yúan-na te ñayĭvi káxiukú inĭ ñuu Judea, ná kúnu-i kĭngoyo-i onde yuku. ¹⁵ Te cháa kándeé xini vé'e, ma núu-de ndĭvi-de inĭ ve'e ki'in-de ndatĭñu-de. ¹⁶ Te cháa kándeé onde rancho, ma náxío káva yátá-de náki'in-de tikachĭ-de ichi yatá-dé. ¹⁷ Ko kivĭ-ún naka ndá'ú kuu ja káñu'un se'e, jíin já káskáxin-í. ¹⁸ Ná kakán ta'u-ro núsáa, náva'a tú kunu-ró máa víko víjin ki'in-ro. ¹⁹ Chi kivĭ-ún koo tundó'o, ja té tuká koo onde kivĭ ní sá'a Dios ñuyĭvi, te onde vina, te ni ma kóo-ga. ²⁰ Te nú máa Tatá Dios, tú ní náxndĭyi-ya kivĭ-ún núu, ni ĩn cháa ma kaku kutĭ-dé núu. Ko ja sikĭ cháa nĭ nakaji-ya, yuán ní náxndĭyi-ya kivĭ-ún.

Tunĭ máa kivĭ sándĭ'i-na

²¹ Núsáa te nú ndé cháa ká'an jíin-ró: Yá'a nde'é-ró káncháa Cristo, xĭ: Yúan nde'é-ró káncháa-ya, ma kándĭja-ró já ká'an-de. ²² Chi kenda Cristo xndá'ú, jíin cháa kani tu'un tú'ún. Te sá'a-de tunĭ tiñu ñá'nu xaan, náva'a xndá'ú-de onde cháa nĭ nakaji-ya, te nú ná kúu sá'a-de. ²³ Koto-ró máá-ró, chi a nĭ kachĭ ndĭ'i-rĭ nuu-ro, áchĭ-ya. ²⁴ Te kivĭ ndĭ'i koo tundó'o-ún, kutúun ndikandĭi, te yoó ma ndĭi-gá. ²⁵ Te tiñuú xini, jun-goyo-tĭ ichi ándĭví kĭi-tĭ. Te taká fuerza ándĭví, ndĭ'i ka'ya. ²⁶ Yúan-na te kunĭ ñayĭvi núu máa Sé'e cháa kii-ya ichi ándĭví núu víko nu'ún jíin kuá'a fuerza ja ndúñá'nu-ya. ²⁷ Yúan-na te táji-yá ndajá'a-yá kĭngoyo. Te nastútú-yá ñayĭvi ní nakaji-ya ndíkúun lado ñuyĭvi, onde nuu ndĭ'i ñu'un, te onde nuu ndĭ'i ándĭví. ²⁸ Vina te skuá'a-ró ndasa sá'a yunu mérkexĕ. Nú a nĭ nduyúcha núma, te nĭ najaa nda'a, te a kajinĭ-ro já á nĭ kuyani víko sáú. ²⁹ Suni súan róo, nú a nĭ kajinĭ-ro kuákuu taká tiñu yá'a, te kunĭ-ro já á yani jaá kivĭ-ún. ³⁰ Jandáa ká'an-rĭ jíin-ró ja má náa ñayĭvi yá'a, onde ná skĭkuu taká tiñu yá'a. ³¹ Ándĭví jíin ñuyĭvi chi naa, ko tu'un ká'an-rĭ chi ma náa.

Sikĭ já kúndito-i

³² Ko kivĭ kóo-ún, jíin hora, tú ni ĩn cháa jiní, ni ndajá'a ká'io ándĭví, ni máa Sé'e-ya, chi máa ĩn-ni máa Táa-yo Dios jiní-ya. ³³ Koto-ró máá-ró, te kundito-ró, te kakan ta'u-ro. Chi

tú kájini-ro ña kiví kóo. ³⁴ Chì nátu'un ñn cháa kua'an jíká-de. Te ñi xndóo-de ve'e-de. Te ñi ja'a-de tu'un nuu mozo-de, ná tiñu sá'a ñn ñn-de. Te cháa ndíto yuxé'é, ñi ta'u tíñu nuu-dé, ná kúndito-de. ³⁵ Núsáá te kundito-ró, chí tú kájini-ro ña hora ncháa jito'o ve'e-ún, á aini, á ñúú, á kána lí'li, á jañá'an. ³⁶ Chì sánaa iní-ro te ncháa-ni-ya. Te ni'in-yá róo kákixi-ro. ³⁷ Te taká tu'un ká'an-ri jíin-ró yá'a, suni ká'an-ri jíin ndívii-í jíná'an-i. Kundito jíná'an-ró, áchí-ya.

14

Ja ní kanatñn tu'un tá'an siki Jesús

¹ Te uu-ga kiví te vásá ní kuu Pascua jíin víko kóo statilá tú yí'i yujan íá. Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu, ñi kandúkú-de modo ndasa xndá'ú-de-ya te tñn-de-ya. Te ka'ni-dé-ya kákuni-de. ² Te ñi kaka'an-de: Ma kúu sá'a-yó máá kiví víko, chí nú súan te ndonda vaá ñayivi, áchí-de.

Jesús jíin ñá'an ndíso perfume

³ Te kánde-ya ñúu Betania, káncháa-ya núu mesa ve'e Simón cháa té'yu ndí'yi. Te ñi chaá ñn ña'an, kándá'á-ña ñn tiya'a ñú'un perfume máá nían ita nardo kúu. Te ncháa ya'u téyíi. Te ñi tá'ú-ña tíya'a-ún. Te ñi chu'un-ña xiní-yá. ⁴ Te sava, ñi kakiti iní. Te ñi kaka'an: Naja náa perfume jian. ⁵ Chì kuu kuya'u ví'í-gá uní ciento peso, te kua'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núú, áchí. Te ñi kaka'an vaá siki-ñá. ⁶ Ko Jesús, ñi ka'an-ya: Síá-ña. Naja kástá'an-ro-ñá. Tiñu va'a sá'a-ña jíin-ri, áchí-ya. ⁷ Chì nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jíin-ró. Te nú kákuni-ro te kuu sá'a va'a-ró jíin-i. Ko ruu, ña tú nene káncháa-ri jíin-ró. ⁸ Ya'á-ni ñi kuu ñi sá'a-ña. Chì a ñi chí'i tu'a-ña perfume yiki kúñu-ri kiví yúji-ri. ⁹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñí ñúyivi nú ná kuicha tu'un va'a yá'a, te tiñu ñi sá'a-ña yá'a, suni koo tu'un náva'a ná núku'un iní-i-ña, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Judas Iscariote, ñn ja uxí uu yúan, kua'an-de nuu sutú ñá'nu ja nástúu-de-ya. ¹¹ Te súan ñi kajini so'o sutu-ún. Te ñi kakusii iní. Te ñi kakeyu'u já kuá'a xu'ún núu-dé. Te ná ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya.

Viko lélú Pascua

¹² Te máá kiví kájá'á víko kóo statilá tú yí'i yujan íá, suni máá kiví kásoko-dé lélú Pascua, te cháa káskuá'a-ún, ñi kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kuní-ní ná kísátu'a-ná nuu kée-ní lélú Pascua, áchí-de. ¹³ Te ñi táji-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kua'an-de. Te ñi ka'an-ya jíin-de: Kuá'an onde ñuu. Te yúan ketá'an-ró jíin ñn cháa ndíso ñn kiyi nducha. Te kundikin-ro-dé ki'in-ro jíin-de. ¹⁴ Te nuu ndívi-de, yúan ka'an-ro jíin máá jito'o ve'e-ún: Achí máá Maestro: Ndénu ío ñn ve'e kuá'a núu-ní nuu kée-ná

lélú Pascua jíin cháa káskuá'a jíin-ná, achí-ro. ¹⁵ Te máa-de, ná stá'an-de ñin cuarto ká'nu onde xini vé'e nuu-ro, yúan a ío tu'a. Te yúan sátu'a-ró ndasa kuu-yó, áchí-ya jíin-de. ¹⁶ Te kája'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te ñi jakoyo-de ñuu-ún. Te ñi kani'in-dé nátu'un ñi ka'an-ya jíin-de. Te ñi kasátu'a-de ndasa kuxíni-de lélú Pascua. ¹⁷ Te ñi ini. Te kua'an-ya jíin máa uxí uu cháa-ún. ¹⁸ Te káxiukú-de nuu mesa káyee-dé staa. Te ñi ka'an Jesús: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja ñin róo, ja yée jíin-rí, nastúu-ró rúu, áchí-ya. ¹⁹ Yúan-na te ñi kakuxíi ini-de. Te ñi kajika tu'ún ná ñin ná ñin-de-ya: Ja náá náún, ja náá náún, ká'an ñin-de, ká'an inga-de. ²⁰ Te ñi ka'an-ya jíin-de: ñin ja uxí uu ja chíxí'ú núu kó'o jíin-rí kúu, áchí-ya. ²¹ Chi jandáa máa Sé'e cháa ki'in-ya nátu'un yóso tú'un-ya núu tutú. Ko naká ndá'ú kúu cháa nastúu máa Sé'e cháa. Va'a-ga nú tú ní káku cháa-ún núu, áchí-ya. ²² Te káyee-dé. Te ñi ki'in Jesús staa. Te ñi jikan ta'u-yá. Te ñi sakuáchí-yá. Te ñi ja'a-ya núu-dé. Te ñi ka'an-ya: Kee jíiná'an-ró. Ya'a kúu yiki kúñu-ri, áchí-ya. ²³ Te ñi ki'in-ya ñin taza. Te ñi jikan ta'u-yá. Te ñi ja'a-ya núu-dé. Te ndi'i-de, ñi kaji'i-de. ²⁴ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Ya'a kúu niñi-rí ja sá'a contrato jáá. Te ja sikí ñáyivi kuá'a te ñi jati. ²⁵ Te jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ma kó'o-ga-ri nducha ndé'e uva, onde kiví náko'o-ri ja jáá ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. ²⁶ Te ñi kajita-ya ñin yaa ij. Te ñi kenda-ya kája'an-ya onde yuku Olivos. ²⁷ Yúan-na te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Ndivii-ro, nayu'ú-ro ja sikí rúu akuáa vína. Chi a yóso núu tutú: Stují-rí cháa ndíto ri, te máa ríi-ún, kuicha-ti, áchí. ²⁸ Ko nuu náchaku-ri, te xna'an-ga ruu ki'in-ri ñuu Galilea vása róo, áchí-ya. ²⁹ Ko Pedro, ñi ka'an-de jíin-yá: Vasa ndivii-dé ná náyu'ú-de, ko náá chí túu, áchí-de. ³⁰ Te Jesús, ñi ka'an-ya jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, chí róo, akuáa vína, onde ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu uní jínu, áchí-ya. ³¹ Ko máa-de, téyíi ní ka'an-de: Vasa ná kúu-ná jíin-ní, ko ma kasú-ná yu'u-ná ja kúu ní, áchí-de. Te suni súan ñi kaka'an ndi'i-de.

Jesús iní Jardín Getsemaní

³² Te ñi jakoyo-ya ñin nuu nání Getsemaní. Te ñi ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Yá'a-ni jungoo-ró nini ná kakán ta'u-ri, áchí-ya. ³³ Te ñi jaka-ya Pedro jíin Jacobo jíin Juan kája'an-de jíin-yá. Te ñi keja'á-yá yú'ú-ya, te ndúkuí'a iní-ya. ³⁴ Te ñi ka'an-ya jíin-de: Xaan ndúkuí'a iní-ri, chí a yani kuu-ri. Yá'a kundatu-ró, te kundito-ró, áchí-ya. ³⁵ Te ñi kanduu-ya ñin tí'lí. Te ñi jukuiñi jíti-yá nuu ñú'un. Te ñi jikan ta'u-yá, te nú kuu kaku-ya hora-ún. ³⁶ Te ñi ka'an-ya: Abba, Táa. Taká tiñu

kúu sá'a máá-ní. Chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in. Ko nasu já kuní máá-ná, chi ja kuní máá-ní ná kúu, áchí-ya. ³⁷ Te nì nchaa-ya. Te nì jini-ya já kákixi-de. Te nì ka'an-ya jíin Pedro: Simón, kixi-ro náún. Á tú kánda-ró kúndito-ró vasté ñn hora. ³⁸ Kundito, te kakan ta'u-ro, náva'a ma kóto nchaa-ún róó. Chi kuní ndija añú-ro, ko yiki kúñu-ró chi túu, áchí-ya. ³⁹ Te kua'an tuku-ya. Te nì jikan ta'u-yá. Suni ñn-ni tu'un nì ka'an-ya. ⁴⁰ Te nì nchaa-ya. Te nì jini tuku-ya-dé kákixi-de, chi xaan káji'i-de numá'ná. Te tú kútuní ndasa xndió káni-de tu'un nuu-yá. ⁴¹ Te nì nchaa-ya vuelta unì. Te nì ka'an-ya jíin-de: Kusú te ndetatú-ro-ná. A nì kuu. Vina te nì jaá hora ja máá Sé'e chaa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi. ⁴² Ndukoo, ná chó'o. Chi ja nastúu ruu, a nì kuyani vai, áchí-ya.

Ja ní kakatñn-de Jesús

⁴³ Te súan ká'an-ya, te nì chaa-ni Judas, ñn ja uxí uu-ún. Te ñn nuu já káchindéé tá'an jíin-de, jíin machete jíin yúnu vai koyo jíin-de. Chi sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa nì kayii, nì katáji cháa-ún. ⁴⁴ Te chaa nì nastúu-ya-ún, nì ja'a-de ñn tuni, te nì ka'an-de: Chaa tíyú'ú-rí-ún, yuán kúu. Katñn jíná'an-ró, te kunchaka-ró kí'in-ro jíin, áchí-de. ⁴⁵ Yúan-na te nì chaa-de. Te nì kandita-ni-de nuu-yá. Te nì ka'an-de jíin-yá: Maestro, Maestro, áchí-de. Te nì tiyú'ú-de-ya. ⁴⁶ Te chaa vai koyo jíin Judas-ún, nì kakatñn-de-ya. ⁴⁷ Te ñn chaa kándij yúan, nì stáa-de machete-de. Te nì kachi-de so'o mozo máá sutú ñá'nu-ga. ⁴⁸ Te nì ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Natu'un sikí ñn chaa kuí'ná vai koyo-ró jíin machete jíin yúnu kátñn-ró rúu náún. ⁴⁹ Ndita'an kivi ní kandee-ri jíin-ró iní ve'e ñ, nì stá'an-ri tu'un, te tú ní kátñn-ró rúu. Ko súan kásá'a-ró náva'a ná skíkuu tutu ñ, áchí-ya. ⁵⁰ Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, nì kaskéndo-de-ya. Te nì kajinu ndi'i-de kája'an-de. ⁵¹ Te ñn suchí, ndikín-i-ya kuá'an-i jíin-yá. Te ndi-i ñn sa'ma kuítá, chi víchí líi-í. Te nì kakatñn-de-i. ⁵² Ko máá-i, nì xndóo-i sa'ma kuítá-ún. Te nì jinu víchí líi-í kua'an-i.

Ja ní kandij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

⁵³ Te nì kákinchaka-de Jesús nuu máá sutú ñá'nu-ga. Te taká sutu ñá'nu jíin cháa nì kayii jíin cháa káchaa tutu, nì kandutútú-de. ⁵⁴ Te Pedro, jíká ndikín-de-ya ondé inì yuxé'é máá sutú ñá'nu-ga-ún. Te nì jungoo-de jíin cháa kájatíñu-ún, ndúvixi-de ñu'un. ⁵⁵ Te taká sutu ñá'nu jíin taká chaa junta, nì kandúkú-de ñn tu'un sikí Jesús, ja ká'ni-dé-ya kákuñi-de. Ko tú ní káni'in-dé. ⁵⁶ Chi kua'a-dé, nì kasátú'ún-de sikí-yá. Ko tu'un nì kaka'an-de-ún, tú ní kétá'an. ⁵⁷ Yúan-na te nì kandukuiñi sava-de, nì kasátú'ún-de sikí-yá: ⁵⁸ Máá-ná, nì kajini-ná ká'an-de: Ruu, stunchaa-ri ve'e ñ yá'a ja ní kasáva'a

nda'a. Te nuu uní kiví te ndukani-ri inga ja tú níni jín ndá'a, áchí-de, áchí jíná'an. ⁵⁹ Ko ní súan tú ní kété'an tu'un nì kaka'an. ⁶⁰ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, nì ndukuiñi-de kándii-de ma'ñú. Te nì jiká tu'ún-de Jesús: Tú ka'an kuti-ro náún. Ndasá káka'an cháa yá'a siki-ro, áchí-de jín-yá. ⁶¹ Te máá-yá, tú ní ká'an kuti-yá. Te máá sutú ñá'nu-ga-ún, nì jiká tu'ún tuku de-ya: Máá-ró kúu Cristo, Se'e máá I'a iñ náún, áchí-de jín-yá. ⁶² Te Jesús, nì ka'an-ya jín-de: Máá-rí kúu. Te kunj-ro máá Sé'e cháa kunchaa-ya íchi ndáv'a Dios nuu ío fuerza-ya. Te ndii-ya íchi ándiví jín vikó nu'ún, áchí-ya. ⁶³ Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga-ún, nì ndátá-ni-de sa'ma-dé. Te nì ka'an-de: Naún níni kúni so'o-yó ká'an inga-de núsáa. ⁶⁴ Nì kajini-ro ná ndiva'a ká'an-de. Ndasá kájani ini-ro. Achí sutu ñá'nu-ga-ún. Te taká cháa-ún, nì kanakuxndii-de-ya ná kúu-ya. ⁶⁵ Te sava-de, nì kativí si'ví-de nuu-yá. Te nì kajasu-de nuu-yá. Te nì kaja'a-de jikí núu-yá. Te káka'an-de jín-yá: Kani tu'un, áchí-de. Te cháa kájatíñu-ún, nì kastují-dé-ya jín jíkí.

Ja tú ní játu'un Pedro

⁶⁶ Te ichi chíi yuxé'é yúan kándii Pedro. Te ñin ña'an játíñu nuu máá sutú ñá'nu-ga-ún, nì cháa-ña. ⁶⁷ Te nì jini-ña núu Pedro kándii-de ndúvixi-de. Te nì ndakoto-ña núu-dé. Te nì ka'an-ña: Te róó, jín Jesús ñuu Nazaret jíká-ró vii, áchí-ña. ⁶⁸ Ko máá-de, tú ní játu'un-de. Tú jini-ná, ní tú júku'un ini-ná naún ká'an-ní, áchí-de jín-ña. Te nì kenda-de yuxé'é yatá vé'e-ún. Te nì kana-ni lí'li. ⁶⁹ Te ña'an játíñu-ún, nì jini-ña núu-dé inga jínu. Te nì ka'an-ña jín cháa ká'jin yúan. Cháa yá'a suni tá'an-de, áchí-ña. ⁷⁰ Ko máá-de, tú ní játu'un tuku-de. Te nì kunúu tuku. Te cháa ká'jin-ún, nì kaka'an tuku-de jín Pedro: Jandáa ja súni tá'an-de kúu-ró, chí cháa galileo kúu-ró. Te tu'un ká'an-ro súan kuní koo, áchí-de. ⁷¹ Ko máá-de, nì'in nì ka'an ndiva'a-de: Tú jini-ri cháa yá'a ja káka'an-ro tú'un-de, áchí-de. ⁷² Yúan-na te nì kana-ni lí'li vuelta uu. Te Pedro, nì nuku'un ini-de taká tu'un nì ka'an Jesús jín-de núu: Ondé ná té kana-ga lí'li uu jínu, te ma kuátu'un-ró rúu unj jínu, áchí-ya sáa. Te nì nakani ini-de sikí tú'un-ún. Te nì nde'e-de.

15

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Te jañá'an-ún, te taká sutu ñá'nu, jín cháa nì kayii, jín cháa káchaa tutu, jín ndívii cháa junta, nì kaskétá'an-ni-de tu'un. Te nì kaju'ni-de Jesús kua'an-de jín-yá. Te nì kaja'a-de-ya núu Pilato. ² Te Pilato, nì jiká tu'ún-de-ya: Máá-ró kúu Rey cháa judío náún, áchí-de. Te nì ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, áchí-ya jín-de. ³ Te sutu ñá'nu-ún, nì'in nì kajikan-de kuachi sikí-yá.

⁴ Te Pilato, *n̄i* *jik̄a* *t̄u'ún* *tuku-de-ya*: Tú *ka'an* *kuti-ro* *náún*. *Nde'é*, *ná* *kua'a* *kuáchi* *kájik̄an-de* *siki-ro*, *áchí-de* *jín-yá*. ⁵ Ko *Jesús*, *tuká* *ní* *ká'an* *kuti-yá*. Te *n̄i* *naa* *iní* *Pilato* *ndé'é-de* *nuu-yá*. ⁶ Te *íó* *costumbre* *Pilato* *ja* *ki'vi* *viko-ún* *sía-de* *in* *chaa* *yí'i* *vek̄aa*, *n̄ani* *chaa* *kákuu* *in̄i* *ñayivi*. ⁷ Te *n̄i* *io* *in* *chaa* *nání-de* *Barrabás*, *kánde-de* *vek̄aa* *jín* *tá'an-de* *ja* *ní* *kandonda-de*, *n̄i* *kaja'ni-dé* *ndiyi*. ⁸ Te *n̄i* *chakoyo* *kua'a* *ñayivi*. Te *n̄i* *kaka'an-i* *jín* *Pilato* *ná* *sá'a-de* *nátu'un* *íó* *costumbre-de*. ⁹ Te *n̄i* *ka'an* *Pilato* *jín-i*: *Kákuni-ro* *ja* *sía-ri* *Rey* *chaa* *judío* *náún*, *áchí-de*. ¹⁰ *Ch̄i* *a* *n̄i* *jini-de* *ja* *ní* *kakukuásún* *iní* *sutu* *ñá'nu-ún*, *te* *yuán* *ní* *kaja'a-ún-yá* *nuu-dé*. ¹¹ *Ch̄i* *sutu* *ñá'nu-ún*, *n̄i* *kaská'an-de* *ñayivi* *kuá'a-ún* *ja* *Pilato* *va'a-ga* *ná* *sía-de* *Barrabás* *ki'in*. ¹² Te *n̄i* *ka'an* *tuku* *Pilato*: *Ndasa* *kákuni-ro* *ja* *sá'a-ri* *jín* *cháa* *káskúnání-ró* *Rey* *judío* *núsáa*, *áchí-de* *jín-i*. ¹³ Te *máa-i*, *n̄i* *kakana* *jaa* *tuku-i*: *Kata* *kaa-ní* *chaa* *jian* *jiká* *cruz*, *áchí-i*. ¹⁴ Ko *Pilato*, *n̄i* *ka'an-de* *jín-i*: *Naún* *kuachi* *n̄i* *sá'a-de*, *áchí-de*. Te *máa-i*, *ví'í-gá* *n̄i* *kakana* *jaa-i*: *Kata* *kaa-ní-de* *ná* *kúu-de*, *áchí-i*. ¹⁵ Te *Pilato*, *kuní-de* *ja* *ná* *kúsi* *iní* *ñayivi-ún*. Te *n̄i* *sía-de* *Barrabás* *kua'an*. *Yúan-na* *te* *n̄i* *xndó'o-de-ya*. Te *n̄i* *ja'a-de-ya* *kuíta* *kaa-ya* *ja* *ná* *kúu-ya*.

Ja ní kasákátá soldado nuu-yá

¹⁶ *Yúan-na* *te* *soldado*, *n̄i* *kaki'in-de-ya* *kuá'an-de* *jín-yá* *in̄i* *ve'e* *palacio*. Te *n̄i* *kakana* *xin̄i* *tá'an-de* *n̄i* *kandutútú-de*. ¹⁷ Te *n̄i* *kachu'un-de-ya* *in* *sa'ma* *kuá'a* *tíndí'í*. Te *n̄i* *kat̄in-de* *in* *corona* *iñu*. Te *n̄i* *kachu'un-de* *xin̄i-yá*. ¹⁸ *Yúan-na* *te* *n̄i* *kaka'an-de* *jín-yá*: *Rey* *judío*, *taá* *ndii*, *áchí-de*. ¹⁹ Te *n̄i* *kakuun-de* *yunu* *xin̄i-yá*. Te *n̄i* *kativ̄i* *si'ví-de* *nuu-yá*. Te *n̄i* *kajukuiñi* *jítí-de* *nuu-yá*, *te* *n̄i* *kachiñú'ún-de-ya*. ²⁰ Te *nuu* *ní* *ndi'i* *n̄i* *kasákátá-de* *nuu-yá*, *te* *n̄i* *katava-dé* *sa'ma* *kuá'a* *tíndí'í* *ñú'un-ya-ún*. Te *n̄i* *kanachu'un-de-ya* *sá'ma* *máa-yá*, *te* *n̄i* *kakeni'in-de-ya* *káta* *kaa-de-ya*. ²¹ Te *in* *chaa* *nání-de* *Simón* *ñuu* *Cirene* (*táa* *Alejandro* *jín* *Rufo* *kúu-de*), *n̄i* *ja'a-de* *vai-de* *ichi* *rancho*. Te *n̄i* *katetiñu-de* *chaa-ún* *ki'in-de* *jín-de* *kundiso-de* *cruz-ya*. ²² Te *kája'an-de* *jín-yá* *onde* *nuu* *nání* *Gólgota*, *ja* *kuní* *ka'an*: *yiki* *xin̄i*. ²³ Te *n̄i* *kasáká* *núu-de* *vino* *jín* *súsia* *uá*. Te *n̄i* *kaja'a-de* *nuu-yá* *ko'o-ya*. Ko *máa-yá*, *tú* *ní* *játá'ú-yá* *ko'o-ya*.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²⁴ Te *n̄i* *kajata* *kaa-de-ya* *jiká* *cruz*. Te *n̄i* *kasaka-dé* *sa'ma-yá* *nuu* *tá'an-de*. Te *n̄i* *kasá'a-de* *apuesto* *siki*, *ndasa* *ni'in*, *in* *in-de*. ²⁵ Te *ka'in* *n̄i* *kajata* *kaa-de-ya*. ²⁶ Te *nuu* *tutú* *kuachi* *siki-yá* *yóso*: *Ya'a* *kúu* *Rey* *chaa* *judío*, *áchí*. ²⁷ Te *n̄i* *kajata* *kaa-de* *u* *ñaku'i'ná* *jín-yá*, *in* *ichi* *ndáv'a-ya*, *te* *inga* *ichi*

ndávésé-yá. ²⁸ Te *nj* skikuu tu'un ká'an tutu ij: Ondé jíin cháa kándañáá ní kaskétá'an-de-ya, áchí. ²⁹ Te ñayivi kája'a yúan, *nj* kaskuíkó-i xini-í. Te *nj* kaka'an ndiva'a-i jíin-yá: Jan jaan. Róo, ká'an-ro já stúchaa-ro vé'e ij Dios, te nuu uní kiví te ndukani-ró núú. ³⁰ Vina te nama-ró máá-ró, te nuu-ró jiká cruz núsáá vii, áchí-i. ³¹ Te suni súan *nj* kasákátá sutú ñá'nu-ún nuu-yá. Te kádatu'ún jíin cháa káchaa tutu: Sava ñayivi á *nj* kuu *nj* nama-de, ko ma kúu nama-de máá-de. ³² Cristo, Rey cháa Israel, ná núu-de jiká cruz vina, te ná kuní-yo, te ná kándija-yó, áchí. Te cháa kándita kaa jíin-yá-ún, suni súan *nj* kaka'an ndiva'a-de jíin-yá. ³³ Te nuu ní kuu kaxiuu, te *nj* kuxkí'vi ní núú ñú'un onde ka'uní. ³⁴ Te nuu ní kuu ka'uní, te *nj* ka'an jaa Jesús: Eloi, Eloi, lama sabactani, achí-ya. Já kuní ka'an: Dios máá-ná, Dios máá-ná, naja ní xndóo-ní náá. ³⁵ Te sava cháa ká'in yúan, *nj* kajini so'o-de. Te *nj* kaka'an-de: Nde'é, chí kána-de xini Elías, áchí-de. ³⁶ Te jínu ñin cháa *nj* jaa-de, te *nj* chindáji-de kachí núú vinagre. Te *nj* chaa-de xini ñin yunu. Te *nj* ja'a-de nuu-yá ja kó'o-ya. Te *nj* ka'an-de: Ná ndé'ó nú cháa Elías xnúu-de cháa, áchí-de. ³⁷ Ko máá Jesús, *nj* ka'an jaa-ya. Te *nj* ji'i-ya. ³⁸ Yúan-na te sa'ma ndíta kaa ini vé'e ij, *nj* te'nde uu onde nuu xini te onde nuu já'a. ³⁹ Te ñin cháa capitán kándij-de nuu-yá. Te *nj* jini-de ja ní kana jaa-ya ní ji'i-ya. Te *nj* ka'an-de: Jandaa ja Sé'e Dios kúu cháa yá'a núú, áchí-de. ⁴⁰ Te suni ká'in sava ñasí'í kánde'é jiká-ña. Te yúan ká'in María ñuu Magdala, jíin Salomé, jíin María náa José jíin Jacobo súchí. ⁴¹ Chí onde ná kánde-ya ñuu Galilea, te ña'an-ún, *nj* kandikin-ña-yá. Te *nj* kajatíñu-ña núu-yá. Te suni ío kua'a-gá-ña, *nj* kaja'an-ña jíin-yá ñuu Jerusalén. ⁴² Te *nj* ini kiví-ún. Te kásatu'a-de, chí yuchaan kúu kiví ndétatú. ⁴³ Te José ñuu Arimatea, cháa kúñá'nu nuu junta kúu-de, te suni ñúkuu ini-de ja kúu ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, *nj* cháa-de. Te *nj* chundéé ini-de *nj* kivi-de nuu Pilato. Te *nj* jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁴⁴ Te Pilato, tú kándija-de ja á *nj* ji'i-ya. Te *nj* kana-de xini capitán. Te *nj* jiká tu'ún-de cháa-ún nú a *nj* ji'i-ya. ⁴⁵ Yúan-na te *nj* kundaá ini-de ja ní ka'an capitán-ún jíin-de. Te *nj* ja'a-de yiki kúñu-ya núú José. ⁴⁶ Te José, *nj* jaan-de ñin sa'ma kuitá. Te *nj* xnúu-de-ya. Te *nj* chisukun-dé-ya sá'ma-ún. Te *nj* chindee-de-ya ini vé'e añú ja ní jacha chíi ñin kava. Te *nj* stúu-dé ñin yuu ní jasú-de yuvé'e añú-ún. ⁴⁷ Te María ñuu Magdala, jíin María náa José, *nj* kajini-ña núú ní jakin-de-ya.

16

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te *n̄i* ini *kiv̄i* *ndétatú-ún*. Te *María ñuu Magdala*, *jín María naa Jacobo*, *jín Salomé*, *n̄i kajaan-ña jí'o vix̄i kich̄i'i-ña-yá*. ² Te *jañá'an kiv̄i ñn semana*, *ja á n̄i kana ndikandii*, *n̄i jakoyo-ña núu vé'e añú*. ³ Te *káka'an máa-ña*: *Ndenu ní'in-yo ñn chaa chaxio yuu yuvé'e añú*, *áchí-ña*. ⁴ Te *n̄i kandakoto-ña*. Te *n̄i kajini-ña já á n̄i kuxio yuu-ún kua'an*. Te *ká'nu xaan*. ⁵ Te *n̄i kiv̄i koyo-ña iní ve'e añú-ún*. Te *n̄i kajini-ña ñn chaa súchí*, *ñú'un káni-dé ñn sa'ma kujín*, *kánchaa-de ichi ndává'a*. Te *n̄i kayu'ú-ña*. ⁶ Te *chaa-ún*, *n̄i ka'an-de jín-ña*: *Ma yú'ú-ro*. *Kánandúkú-ró Jesús ñuu Nazaret I'a n̄i j'i jiká cruz*. *Túu-ya yá'a*, *ch̄i a n̄i nachaku-ya*. *Yá'a nde'é-ró nú ní kajakin-de-ya*. ⁷ *Kuángoyo núsáá*, *te kachi-ro núu cháa káskuá'a jín-yá*, *jín núu Pedro*, *ja xná'an-ga-ya kí'in ñuu Galilea vásá kí'in-ro*. *Yúan kun̄i-ro núu-yá*, *nátu'un n̄i ka'an-ya jín-ró sáá*, *áchí-de jín-ña*. ⁸ Te *máa-ña*, *kájinu-ña ní ndenda-ña vé'e añú*. *Ch̄i káyú'ú-ña*, *te kákisi-i-ña*. Te *tú ni ñn nuu ní kákachi-ña*, *ch̄i káyú'ú-ña*. ⁹ Te *Jesús*, *a n̄i nachaku-ya máa jáñá'an kiv̄i ñn semana*. Te *xnáñúú-gá n̄i ndenda ndijin-ya núu María ñuu Magdala*. *Ñ'an-ún*, *n̄i yi'i usia tach̄i kini-ña*. Te *n̄i kiñi'in-ya kuá'an*. ¹⁰ Te *n̄i kee-ña kuá'an-ña*. Te *n̄i kachi-ña núu cháa n̄i kajika jín-yá*, *ch̄i kándukuí'a in̄i-de te kánde'e-de*. ¹¹ Te *súan n̄i kajini tu'un-de ja chakú-ya ní jini ña'an-ún nuu-yá*. *Ko tú ní kákandija-de tu'un ká'an-ña*. ¹² Te *n̄i kuee-ga*. Te *inga modo n̄i nastá'an ndijin-ya máa-yá nuu úu-de kájika-de kua'an-de ichi rancho-de*. ¹³ Te *chaa-ún*, *n̄i kaja'an-de*. Te *n̄i kastu'ún-de nuu sáva-ga*. *Ko ni tú ní kákandija ja káka'an-de*.

Ja kuáno'on-yá andívi

¹⁴ *Yúan-na te vásá ní nastá'an ndijin-ya máa-yá nuu máa uxi ñn-de*, *káxiukú-de káyee-dé staa*. Te *n̄i kana jín-yá nuu-dé*, *ch̄i ndava iní añú-de*, *te tú ní kákandija-de tu'un n̄i kaka'an ja ní kajini nuu-yá ja ní nachaku-ya*. ¹⁵ Te *n̄i ka'an-ya jín-de*: *Kuá'an jíná'an-ró ní ñúyivi*, *te kani-ró tú'un va'a-ri nuu táka ñayivi*. ¹⁶ *Chaa kándija te kuanducha-dé, kaku-de*. *Ko chaa tú kándija*, *ta'nu ndatu-de*. ¹⁷ Te *chaa kákandija*, *sá'a-de tuni yá'a*: *Jín sí'vi-rí kiñi'in-de tach̄i kini kingoyo*. Te *ka'an-de inga yu'u jáá*. ¹⁸ *Kuanchaa-de koo*, *te nú n̄i ji'i-de veneno*, *te ma sá'a daño jín-de*. Te *xndée-de nda'a-dé siki ñáyivi kú'u*, *te nduva'a-i*, *áchí-ya jín-de*. ¹⁹ *Yúan-na te nuu ní ndi'i n̄i ka'an máa Jito'o-yo jín-de jíná'an-de*, *te n̄i ndaa-ya kuáno'on-yá andívi*. Te *n̄i nungoo-ya íchi ndává'a Dios*. ²⁰ Te *máa-de*, *kája'an-de*. Te *n̄i kajani-de tu'un-ya táka lado*. Te *máa Jito'o-yo*, *n̄i chindée ní chituu-ya-dé*. Te *jín tuni n̄i kasá'a-de-ún n̄i stá'an-ya já ío ndaa taká tu'un yá'a*. *Amén*.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN LUCAS TU'UN VA'A NI CHAA SAN LUCAS

Siki tú'un ni chaa San Lucas

¹ Kua'a cháa ni kachaa-de tu'un ná taká tiñu ni sá'a Jesús ni kajini-yo. ² Te cháa ni kajini nuu-yá ná onde kivi ní kejá'á-yá, ni kajani-de tu'un-ya. Te ni kakastu'ún-de nuu-yo. ³ Te náa, a ni nandúkú víi-ná taká tu'un-ya, ná onde kivi ní kejá'á. Te jáni ini-ná ja súni ío va'a cháa káji-ná tu'un yá'a nuu-ní, Teófilo máni, ⁴ nává'a ná kuni-ní ja ío ndaa taká tu'un ni skuá'a-ní.

Ja ní ka'an ndajá'a Dios jín Zacarías

⁵ Te kivi ní kuu Herodes rey ñuu Judea, ni io ñn sutu nání-de Zacarías ja ní chindée tá'an-de jín Abías. Te ñasí'i-de nání-ña Elisabet. Te onde chii Aarón vai tata-ña. ⁶ Te cháa ndaa ni kakuu ndendúú-de nuu Dios. Te ñúkúún ní kaskíkuu-de taká tu'un jín tiñu tá'ú-yá nuu-yo. ⁷ Te tú se'e-de ní ío, chi Elisabet, ña'an numá kúu-ña, te vina, a ni kayii-de. ⁸ Yúan-na te ni jaa kivi ní kateta'an-i nuu Zacarías jiku-de jín tiñu ja kúu-de sutu nuu Dios, ⁹ nátu'un ni kasá'a máa sutú. Te ja yúan ni kivi-de ini ve'e ii máa Jito'o-yo. Te ní ja'mu-de susia kutú. ¹⁰ Te nini ja'mu-de susia kutú, te ichi yata vé'e ii, kájikán ta'u ñáyivi kuá'a. ¹¹ Te ni kenda ñn ndajá'a máa Jito'o-yo núu-dé, kándii-ya íchi ndává'a altar nuu ja'mu-de susia kutú. ¹² Te ni jini Zacarías nuu-yá, te ni yu'ú-de, te ni kisi-i-de. ¹³ Ko máa ndajá'a-ún, ni ka'an-ya jín-de: Zacarías, ma yu'ú-ro, chi ja ní jikan ta'u-ro a ni jini so'o Dios. Te ñasí'i-ro Elisabet, skáku-ña ñn se'e yíi, te skúnání-ró-i Juan. ¹⁴ Te kusii xáan ini-ro. Te kusii ini kua'a ñáyivi jín-i kivi kaku-i. ¹⁵ Te kuu-i ñn cháa kuñá'nu nuu Dios. Te ma kó'o-i vino, ni ndixi. Te kukútú Espíritu Santo ini-i, vasa ñú'un-ga-i chii náa-i. ¹⁶ Te kua'a cháa Israel ndió káva ini-de nuu Dios sá'a-i. ¹⁷ Te kuxnúú-i jín modo jín fuerza Elías nuu I'a kii. Te taká táa, ndundá'ú ini-de se'e-de, te cháa ni'in ini, nakuandatu-de tu'un ndichí ká'an cháa ndaa, sá'a-i. Te sátu'a-i ñáyivi kóo tu'a ja cháa máa Jito'o-yo. Achí-ya jín-de. ¹⁸ Te ni ka'an Zacarías jín ndajá'a-ún: Ndasa kuni-ná te nú jandáa kúu, chi cháa ni yii kúu-ná, te ñasí'i-ná, suni a ni yii-ña, áchí-de. ¹⁹ Te ni ka'an ndajá'a-yá: Máa-rí kúu Gabriel, ja kándii-ri nuu Dios. Te ni táji-yá ruu, vai ka'an-ri jín-ró, te kachi-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro. ²⁰ Vina te kuñí'in-ro, te ma kúu ka'an-ro onde kivi skíkuu tu'un yá'a, chi tú ní kándija-ró tu'un ni ka'an-ri, te tu'un skíkuu ná'in kúu, ná jaa kivi, áchí-ya jín-de. ²¹ Te ñáyivi-ún, káindatu-i Zacarías. Te káani ini-i naún tá'an-de ja ní kuná'an

kánde-de iní ve'e ii. ²² Yúan-na te ni ndenda-de, te tuká ní kúu ka'an-de jíin-i. Te ni kajuku'un iní-i ja iní ve'e ii-ún ni jini-de in ja Dios ni skóto-ya-dé. Te máá seña-na ni sá'a-de nuu-í, chi a ni kuñí'in-de. ²³ Te nuu ní jinu tiñu ndíso-de, te kuano'on-dé ve'e-de. ²⁴ Yúan-na te ni kuu yaku kivi. Te ñasi'í-de Elisabet, ni ni'in sé'e-ña. Te ni chisa'í-ña máá-ña ú'un yoo. Te ni ka'an-ña: ²⁵ Súan ni sá'a máá Jito'o-yo jíin-rí ja ní jini-ya núu-rí. Te vina tuká kúka nuu-rí nuu táká ñayivi. Achí-ña.

Ja ní ka'an Gabriel jíin María

²⁶ Te nuu iñu yoo, te ni táji Dios ndajá'a Gabriel, ni ja'an-ya in ñuu nání Nazaret, ndañuu Galilea. ²⁷ Ni ja'an-ya núu in ña'an jáá, já á yani tanda'a-ñá jíin in chaá nání José. Te onde chi David vai tata-de. Te ña'an jáá-ún nání-ña María. ²⁸ Te ni jaa ndajá'a-yá nuu kanchaa-ña yúan. Te ni ka'an-ya jíin-ña: Taá ndii, ta'u-ro kúu, chi máá Jito'o-yo jika-ya jíin-ró. Te xáán ndatu kéndo-ro vásá táká ña'an. Achí-ya. ²⁹ Te máá-ña, ni jini-ña núu-yá. Te ni kuñáá iní-ña já súan ni ka'an-ya. Te jáni iní-ña ñaún tu'un kúu ja ní ka'an-ya-ún. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an ndajá'a-yá jíin-ña: María, ma yú'ú-ro, chi ni kusii iní Dios jíin-ró. ³¹ Vina te juku'un se'e-ró, te skáku-ró in se'e yí. Te skúnání-ró-i Jesús. ³² Kuñá'nu suchí-ún. Te kunání-i Se'e I'a kúñá'nu xaán. Te máá Tatá Dios kua'a-ya mesa táa-i David nuu-í. ³³ Te tá'ú-i tiñu iní ve'e Jacob ní káni. Te kivi tá'ú-i tiñu-ún, ma ndí'i kuti. Achí-ya. ³⁴ Yúan-na te ni ka'an María jíin ndajá'a-yá: Ndasá koo Táta, chi tú yii-ná ío, áchí-ña. ³⁵ Te ni kachi ndajá'a-yá jíin-ña: Máá Espiritu Santo kii sikí-ro, te fuerza máá I'a kúñá'nu xaán sá'a kati sikí-ro. Yuán máá suchí i káku-ún, kunání-i Se'e Dios. ³⁶ Te kástu'ún-rí nuu-ro, já tá'an-ró Elisabet, suni a ni ni'in sé'e-ña vina vasa a ni yii-ña. Te vina ío iñu yoo já tuká nání-ña ña'an numá. ³⁷ Chi taká ja kuní Dios, te kuu sá'a-ya, áchí ndajá'a-yá ³⁸ yúan-na te ni ka'an María: Kuu, chi jatiñu-ná nuu máá Tatá Dios, te súan ná koo natu'un ni ka'an-ní núsáá, áchí-ña. Te máá ndajá'a-ún, kua'an-ya.

Ja ní jaa María nuu Elisabet

³⁹ Te ni kuu kivi. Te ni ndukuiñi María, ni kaa-ña in yuku kuá'an-ña, ni jaa-ña in ñuu nání Judá. ⁴⁰ Te ni kivi-ña iní ve'e Zacarías. Te ni ka'an-ña jíin Elisabet. ⁴¹ Te nuu ní jini so'o Elisabet tu'un ni ka'an María jíin-ña, te suchí lúli-ún ni tuñu-ni-i chi-ña. Te ni chítu ndii Elisabet jíin Espiritu Santo. ⁴² Te ni ka'an jaa-ña: Xáán ndatu kúu-ró núu táká ña'an. Te suni xáán ndatu kúu suchí ñu'un chi-ró. ⁴³ Te ñaún ña'an kúu ruu ja ní chaá náá máá Jito'o-rí nuu-rí. ⁴⁴ Chi ja ní jini so'o-rí tu'un ni ka'an-ro jíin-rí, te suchí ñu'un chi-rí yá'a, ni

tuñu-ni-i ja kúsii iní-i. ⁴⁵ Xáán ndatu kúu ña'an ní kandíja-ún, chi taká tu'un ni keyu'u máá Tatá Dios, skíkuu ná'in jín-ña, áchí Elisabet. ⁴⁶ Yúan-na te ni ka'an María: Kúu iní-ri ja ná ndúñá'nu máá Tatá Dios. ⁴⁷ Te kúsii iní-ri jín Dios ja náma-ya rúu. ⁴⁸ Chi ni jini-ya já kúka nuu iní ña'an játíñu nuu-yá núu. Ko onde vina te ka'an taká ñayivi jín-rí ja xáán ndatu-ri. ⁴⁹ Chi I'a tñn ndi'i fuerza, ni sá'a-ya tññu ñá'nu jín-rí, te sí'ví íi ñáva'a-ya. ⁵⁰ Te ní káni kundá'ú iní-ya taká ñayivi kájandatu nuu-yá. ⁵¹ Ni sá'a-ya tññu ñá'nu jín ndá'a-yá. Te ni skúnu-ya cháa vixi kaja'an-de, onde jín taká ja kájani sáni iní-de. ⁵² Te ni chaxio-ya cháa kakuñá'nu nuu mesa-de. Ko cháa kákundá'ú, ni nasáñá'nu-ya-dé. ⁵³ Te nuu cháa káji'i soko, ni ja'a-ya já kée vá'a-de. Ko cháa kúká, ni kiñi'in sáni-ya-dé kaja'an-de. ⁵⁴ Te ni chindée ní chituu-ya mozo-ya ñayivi Israel, chi núku'un iní-ya já ní kundá'ú iní-ya-í. ⁵⁵ Chi ni ka'an-ya jín ndíyi táa-yo jíná'an-de, ja ní káni kundá'ú iní-ya Abraham jín taká tata-de, áchí María. ⁵⁶ Te ni kanchaa María jín-ña nátu'un uní yoo. Yúan-na te kuano'on-ña ve'e-ña.

Kivi ní kaku Juan, cháa skuánducha

⁵⁷ Te Elisabet ni jaa kivi skáku-ña sé'e-ña. Te ni skáku-ña ñn se'e yíi. ⁵⁸ Te ni kajini tu'un tá'an-ña jín ñayivi kaxiukú yáni, ja Dios xaan ní kundá'ú iní-ya-ña. Te kákusii iní-i jín-ña. ⁵⁹ Yúan-na te nuu uná kivi, te ni chakoyo-de ja xití ndúu suchí yíkin-ún. Te skúnání-de-i sí'ví táa-i Zacarías núu. ⁶⁰ Ko ni ka'an náa-i: Ma kúu, chi Juan kunání-i, áchí-ña. ⁶¹ Te ni kaka'an-de jín-ña: Naja. Te tú ni ñn tá'an-ró nání súan, áchí-de. ⁶² Yúan-na te jín seña kájká tu'un-de táa-i ndasa kuní-de kunání-i. ⁶³ Te ni jikan máa-de ñn tutu. Te yúan ni chaa-de: Juan kunání-i, áchí. Te taká ñayivi-ún ni kanaa iní kánde'é-i. ⁶⁴ Te ni nanuña-ni yu'u-dé. Te ni nduvitá-ni yáa-dé. Te ni naka'an-ni-de ni nakana jaa-de Dios. ⁶⁵ Te taká ñayivi kákuu tá'an-de, ni kayu'ú-i. Te ni jicha taká tu'un yá'a kua'an ní yúku ndáñúu Judea. ⁶⁶ Te taká ja ní kajini so'o tu'un-ún, ni kañu'un-ni iní máá. Te kaka'an: Ndasá koo suchí yá'a núsáá, chi máá Tatá Dios ndíto-ya-í, áchí. ⁶⁷ Yúan-na te táa-i Zacarías, ni chítu ndí-dé jín Espíritu Santo. Te ni jani-de tu'un: ⁶⁸ Ná nákana jaa-yó máá Tatá Dios ñayivi Israel, chi ni kinde'é-yá ñayivi-yá. Te ni nama-ya-í. ⁶⁹ Te onde iní ve'e mozo-ya David, ni jani-ya ñn cháa kúñá'nu nama yóo. ⁷⁰ Nátu'un ni kaka'an cháa ndoo ni kájani tu'un-ya ní kikoyo-de onde xnáñúu, ⁷¹ ja náma-ya yóo iní nda'a cháa kájito u'u yóo jín núu já kákiti iní kájito yóo. ⁷² Chi kundá'ú iní-ya táa-yo. Te núku'un iní-ya tú'un ñi ní keyu'u-yá. ⁷³ Tu'un-ún ni chíso tú'un téyí-yá nuu

Abraham, ja kuá'a-ya núu-yo. ⁷⁴ Ja náma-ya yóo nuu cháa kájito u'u yóo. Te ma yú'ú-ga-yo, kuatíñu-yó núu-yá. ⁷⁵ Jíin tíñu ndoo jíin tíñu ndaa taká kivi kúchaku-yo. ⁷⁶ Te róo suchí lúlí, kunání-ró cháa jáni tu'un I'a kúná'nu xaan, chi kuxnúú-ró kí'in-ro íchi núu máa Jito'o-yo náva'a sátu'a-ró íchi-yá. ⁷⁷ Te kastu'ún-ró núu ñáyivi máa-yá ja náma-ya-í, jíin já koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. ⁷⁸ Chi xaan kúndá'ú iní Dios yóo. Ja yúan kúndijin nuu-yo sá'a I'a ñá'nu. ⁷⁹ Náva'a kundijin nuu já ká'jin ñuñáa jíin núu já ká'kuní naa. Yúan-na te kuu kaka-yó íchi vá'a, jíin íchi túu tundó'o, sá'a-ya, áchí-de. ⁸⁰ Te suchí lúlí-ún, ni ja'nu ndéé-i, te ni yija iní-i. Te ni kanchaa-i onde nuu ñú'un té'é onde kivi ní stá'an ndijin-i máa-i nuu ñáyivi Israel.

2

Kivi ní kaku Jesucristo

¹ Te ni kuu yaku kivi. Te Augusto César, ni jacha-de tu'un ja taká ñáyivi ndútútú xiní-í jíná'an-i. ² Ya'á kúu ja ní ndutútú núu xiní-í. Te Cirenio ni kuu-de gobernador ñuu Siria. ³ Te taká ñáyivi-ún, ká'ja'an-i ndita'an ñuu-i ja náku'a-i xiní-í. ⁴ Te ja yúan ní kenda José iní ñuu Nazaret, ndañúu Galilea. Te ni kaa-de kua'an-de ñuu Judea. Te ni kivi-de ñuu David ja nání Belén. Chi tá'an iní ve'e David kúu-de. ⁵ Náva'a naku'a-de xiní-dé jíin ñásí'í-de María, chi a yani tanda'a-ña jíin-de, te ñú'un se'e-ña. ⁶ Te nini ká'jin-de yúan, te ni jinu kivi skáku-ña-í. ⁷ Te ni skáku-ña sé'e yíí núú-ña. Te ni chisúkun-ña-i, te ni jakin-ña-í iní nundóo kiti, chi tuká núña mesón. ⁸ Te suni ñuu yúan ío chaa kándito ñúú-de ri-de. ⁹ Te yúan ni kii in ndajá'a máa Tatá Dios nuu-dé. Te káyu'ú xaan-dé. ¹⁰ Te ni ka'an máa ndajá'a-yá jíin-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chi vai-ri kástu'ún-rí in tu'un va'a nuu-ro, te kusii iní taká ñáyivi sá'a. ¹¹ Chi vina onde iní ñuu David ni kaku in I'a nama róo. Cristo máa Jito'o-yo kúu-ya. ¹² Te kunj-ro já súan ío, chi nani'in-ro súchí yíkin-ún yisúkun-í sa'ma te kátúu-í iní in nundóo kiti. Achí-ya. ¹³ Te sanaa-ní te ni kenda in tiku'ni andíví, ká'jin kua'a-yá jíin ndajá'a-yá-ún, kánakana jaa-ya Dios, te káka'an-ya. ¹⁴ Ná nákana jaa-yó Dios onde andíví. Te ná ndúndéé iní taká ñáyivi iní ñuyívi yá'a, sá'a Dios ja kúsi iní-ya jíin-i, áchí. ¹⁵ Yúan-na te ndajá'a-yá-ún, ni xndóo-ya-dé te káno'on-ya andíví. Te máa cháa ndíto-ti, káka'an-de: Ná kí'on onde Belén te kunj-yo naun ní kuu. Chi súan ni kastu'ún máa Tatá Dios nuu-yo. Achí-de. ¹⁶ Te yachi ká'ja'an-de. Te ni kajini-de nuu María jíin José, jíin núu súchí yíkin-ún kátúu-í iní nundóo kiti. ¹⁷ Te súan ni kajini-de nuu-í. Te ni kajacha-de tu'un ndasa ni kajini-de siki

súchí yíkín-ún. ¹⁸ Te n̄i k̄anaa iní taká ñayivi ní kajini so'o-i tu'un káka'an cháa kándito r̄i. ¹⁹ Ko María n̄i chiva'a-ña taká tu'un yá'a. Te náxndáa-ña tú'un-ún in̄i añú-ña. ²⁰ Te n̄i kanaxió káva cháa kándito r̄i, káno'on-de, kánakana jaa-de Dios. Ch̄i n̄i kajini-de ja ío ndaa taká tu'un n̄i kajini so'o-de, nátu'un n̄i ka'an ndajá'a-yá jíin-de.

Ja ní stá'an-de-i nuu máa Dios in̄i ve'e ī

²¹ Te n̄i kuu un̄a kiv̄i. Te n̄i xit̄i ndúu s̄uchí yíkín-ún. Te n̄i kaskúnání-de-i Jesús, ch̄i sí'ví-ún n̄i ka'an ndajá'a-yá ná té j̄uku'un-ga-i núú. ²² Yúan-na te n̄i j̄inu kiv̄i ndúndoo-ña, nátu'un ká'an ley Moisés. Te n̄i kajanchaka-de-i ñuu Jerusalén náv̄a'a stá'an-de-i nuu máa Tatá Dios. ²³ Ch̄i yóso núu tutú máa Tatá Dios: Taká s̄uchí yí káku núú, s̄uchí-ún, ná kúña ī-i nuu máa Tatá Dios, áchí. ²⁴ Te suni soko-dé uu lí'vi, xí úu paloma, nátu'un ká'an ley máa Tatá Dios. ²⁵ Te yúan ío ñin cháa ñuu Jerusalén, nání-de Simeón. Te cháa ndaa, cháa ndoo kúu-de, te ñúkuu in̄i-de cháa I'a ka'an tu'un ndéé jíin ñáyivi Israel. Te Espiritu Santo j̄ika-yá jíin-de. ²⁶ Ch̄i a n̄i kastu'ún Espiritu Santo nuu-dé ja má kúu kuti-dé te nú tú kun̄i-de nuu Cristo máa Tatá Dios xna'an-ga. ²⁷ Te n̄i chaq̄-de in̄i ve'e ī, n̄i sá'a Espiritu Santo. Yúan-na te táa s̄uchí lúli Jesús, n̄i kaskivi-de-i in̄i ve'e ī, ja sá'a-de jíin-i nátu'un ká'an ley. ²⁸ Te Simeón, n̄i junu nchaq̄-de-i. Te n̄i nakana jaa-de Dios. Te n̄i ka'an-de: ²⁹ Āi Táta, sía-ní mozo-ní ná kí'in-de, nátu'un n̄i ka'an-ní, ch̄i n̄i kuva'a in̄i-ná vina. ³⁰ Ch̄i n̄i j̄ini jíin núu-ná ja náma-ní yóó. ³¹ Ch̄i yúan ní sátu'a-ní j̄ito nuu taká ñayivi, ³² náv̄a'a ná kúndij̄in nuu ñáyivi ñin nación, te nduñá'nu ñáyivi máa-ní Israel, sá'a-ní. Achí-de. ³³ Te José jíin náa-i, kánaa iní-de kajini so'o-de tu'un-i ndasa ká'an cháa-ún. ³⁴ Te n̄i j̄ikan ta'u Simeón ja'a-dé jíin'an-de. Te n̄i ka'an-de jíin náa-i María: S̄uchí yá'a vai-i ja nduá te ndonda kua'a ñáyivi Israel sá'a-i. Te státá'an ñáyivi já siki-í. ³⁵ Náv̄a'a ná kenda ndij̄in ndasa kájani in̄i kua'a ñáyivi. Te ñin yuch̄i kūiso in̄i añú-ro. Achí-de. ³⁶ Te suni kánde Ana yúan, ña'an j̄ani tu'un Dios kúu-ña, se'e Fanuel tata Aser kúu-ña. Te a n̄i yii-ña ch̄i onde ná jáa-ña te n̄i kanchaa-ña jíin yí-ña usīa kuīa. ³⁷ Te n̄i kendo ndá'ú-ña ondé n̄i j̄inu-ña kúun xiko kuun kuiá-ña. Te tú kúxio-ña iní ve'e ī, ch̄i sua j̄at̄iñu-ña ndúú ñúú. Te ndich̄a in̄i-ña. Te j̄ikán ta'u-ñá. ³⁸ Te suni hora-ún n̄i chaq̄-ña, n̄i nakana jaa-ña Dios. Te n̄i ka'an-ña tú'un s̄uchí yíkín-ún nuu taká ñayivi káñukuu in̄i-i kenda ñin cháa nama-de ñuu Jerusalén. ³⁹ Te n̄i kuu n̄i skíkuu-de taká tiñu ká'an ley máa Tatá Dios. Te káno'on-de ñuu-de Nazaret ndañú Galilea. ⁴⁰ Te s̄uchí lúli-ún, n̄i ja'nu ndéé-i, te n̄i yija-i, te n̄i kundichí xáan-í, te n̄i kus̄i iní Dios jíin-i.

Ja ní kiví ndúu Suchí Jesús iní ñuu Jerusalén

⁴¹ Te ndita'an kuia kája'an táa-i ñuu Jerusalén, ja ndé'é-de viko Pascua yúan. ⁴² Te nuu ní kuu uxí uu kuia-i, te nì kákaa táa-i kája'an-de ñuu Jerusalén, nátu'un kásá'a máa-de kiví víko-ún. ⁴³ Te nì jínu kiví víko-ún, te káno'on-de. Te suchí lúlí Jesús nì kendoo-i iní ñuu Jerusalén, ni tú ní kájiní táa-i náa-i. ⁴⁴ Te kájani iní-de ja ndé kánde nduu-i ma'ñú ñáyiví káno'on ichi-ún. Te nì kajika-de ñn kiví ncháka, te vása ní kanandúkú-de-i ma'ñú táká tá'an-de. ⁴⁵ Ko tú ní kánani'in-dé-i, te nì kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén, kuandúkú-de-i. ⁴⁶ Te onde nuu uní kiví te vása ní kánani'in-dé-i iní ve'e ij, kánchaa-i ma'ñú cháa kákuu maestro, jini ná'in-i, te xndichí-i-de. ⁴⁷ Te taká ja kájiní so'o tu'un ká'an-i-ún, nì kanaa iní kánde'é núu-í ja bueno ndito xini-í, te va'a xndió káni-i tu'un. ⁴⁸ Te nuu ní kájiní-de nuu-í, te nì kanaa iní-de kánde'é-de. Te nì ka'an náa-i jíin-i: Hijo, naja sá'a-ró súan jíin-rí, chí táa-ro jíin rúu, kánandúkú xáan-rí róo te kándukuí'a iní-ri, áchí-ña. ⁴⁹ Yúan-na te nì kachí-i jíin-ña: Naún ní kuu, náa. Naja kánandúkú-ní náá. Tú kájiní-ní ja jínu ñú'ún kúkuu-ná jíin tíñu Táa-ná náún. Achí-i. ⁵⁰ Ko máa-ña, tú ní kájuqu'un iní-ña tú'un nì ka'an-i jíin-ña. ⁵¹ Te nì nuu-i kuano'on-í jíin-de jíná'an-de. Te nì najaa-i ñuu Nazaret, jándatu-i nuu-dé. Te náa-i nì chiva'a va'a-ña táká tu'un yá'a iní añú-ña. ⁵² Te Jesús, nì ja'nu-ga-i, te nì kundichí-ga-i. Te Dios jíin táká ñáyiví, nì kákusí-gá iní jíin-i.

3

Juan, chaá skuánducha

¹ Te nuu xiá'un kuia ja tá'ú tíñu chaá Tiberio César, te Poncio Pilato kúu-de gobernador ñuu Judea. Te Herodes tá'ú-de tíñu ñuu Galilea. Te ñani-de Felipe tá'ú tíñu ñuu Iturea ndañúu Traconite. Te Lisaniás tá'ú tíñu-de ñuu Abilinia. ² Te sutu ñá'nu kákuu Anás jíin Caifás, te nì chaá tu'un máa Tatá Dios nuu Juan, se'e Zacarías kánchaa-de nuu ñú'un té'é. ³ Te nì kii-de nì jíkó núu-de ní ñúu Jordán. Te jáni-de tu'un jánducha, jíin tú'un nakani iní náva'a sá'a Dios tuká'nu iní nuu kuáchi. ⁴ Te súan nì chaá Isaías tutu, chí chaá jáni tu'un Dios nì kuu-de sáa: ñn ndajá'a, kana jaa-de onde nuu ñú'un té'é: Sátu'a-ró ichi máa Jito'o-yo, te sándóo-ró ichi-yá. ⁵ Taká yí'ndí nachítú. Te nuu taká yuku jíin tínduu. Te ndundóo ichi yakuá. Te ichi ndái ndulí. ⁶ Te taká ñáyiví, kuni-i ja Dios nama-ya-í. Achí. ⁷ Te nì kenda koyo kua'a ñáyiví núu-dé ja skuánducha-dé-i. Te nì ka'an-de jíin-i: Se'e ko kákuu-ró. Ndéja ní kastu'ún núu-ro já kúnu-ró kóto-ró juicio chaá. ⁸ Núsáa te sá'a-ró tíñu sikí ja á nì nakani iní-ro-ún. Te ma kéjá'a-ró káni iní-ro: Abraham kúu

táa-ri, achí-ro. Chì ká'an-ri jíin-ró ja kúu-ni sá'a Dios ja táká yuu yá'a nduu se'e Abraham. ⁹ Te vina a kátúu tú'a hacha ja xiti yúnu ondé yo'o. Te taká yunu já tú kúun nde'e vá'a xinì, xitì te kivi nuu ñú'un. Achí-de. ¹⁰ Te ñayivi kuá'a-ún, nì kajiká tu'un-i-de: Te ndasa sá'a-ná núsáá, áchí-i. ¹¹ Te nì ka'an-de: Ja ñáva'a uu su'nu, ná kuá'a nuu já tú ñáva'a kuti. Te ja ñáva'a ja kée, suni súan ná sá'a, áchí-de jíin-i. ¹² Te suni nì chakoyo yaku chaá xínì já kuánducha-dé. Te nì kaka'an-de jíin Juan: Maestro, te náá, naún sá'a-ná, áchí-de. ¹³ Te nì ka'an-de jíin: Ma skáa-ró kakán-ro ndasa nì ta'u tíñu nuu-ro, áchí-de. ¹⁴ Te suni yaku soldado, nì kajiká tu'un yúan-de: Te náá, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná, áchí. Te nì ka'an-de jíin: Ma kuánchaa-ro ndátíñu tá'an-ró, ni ma sátú'un-ró, te koo siji-ní ini-ro jíin yá'u-ró. ¹⁵ Te kájani inì taká chaá siki Juan ja sánaa te kúu-de Cristo xí túu, chí ñayivi-ún, káindatu-i chaá-ya. ¹⁶ Te nì ka'an Juan: Ruu, chí jíin ndúcha skuánducha ndíja-ri róó. Ko vai ñin I'a kúñá'nu-ga vásá rúu, ja tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá. Máa-yá, chí jíin Espíritu Santo skuánducha-yá róó jíin ñú'un. ¹⁷ Te tñn-ya pala chíxí'ú trigo. Te nasándoo va'a-ya era-ya. Te nastútú-yá trigo ndivi inì yaka-ya. Te ka'mu-ya paja nuu ñú'un ja má ndá'va kuti-gá. ¹⁸ Te kua'a-gá tu'un nì ka'an xa'an-dé nuu ñayivi-ún. Chì súan nì jani-de tu'un va'a-ya núu-í. ¹⁹ Te suni nì ka'an xa'an-dé nuu Herodes, chaá tá'ú tíñu-ún. Chì chaá-ún, nì jaka-de Herodías, ñasí'í ñani-de Felipe. Te kua'a-gá tíñu ñáá súan nì sá'a Herodes. ²⁰ Te ja ví'í-gá nì sá'a-de kúu ja ní chindee-de Juan vekaa.

Ja ní janducha Jesús nì sá'a Juan

²¹ Te nuu ní ndí'i nì kajanducha ñayivi, te suni nì janducha Jesús. Te nini jikán ta'u-yá, te nì nuña-ni andíví. ²² Te nátú'un forma paloma nì jungava Espíritu Santo siki-yá. Te ichi andíví ní kenda ñin tu'un nì ka'an: Máa-ró kúu Se'e-ri te kúndá'ú ini-ri róó. Te kúsi iní-ri jíin-ró. Achí.

Lista ndasa vai tata Jesucristo

²³ Te ná nì kejá'á Jesús stá'an-ya tú'un, ío-ya okó uxì kuia. Te kájani inì ñayivi já sé'e José kúu-ya. Te táa José nì kuu Elí, ²⁴ ja kúu se'e Matat, se'e Leví, se'e Melqui, se'e Jana, se'e José, ²⁵ ja kúu se'e Matatías, se'e Amós, se'e Nahum, se'e Esli, se'e Nagai, ²⁶ ja kúu se'e Maat, se'e Matatías, se'e Semei, se'e José, se'e Judá, ²⁷ ja kúu se'e Joana, se'e Resa, se'e Zorobabel, se'e Salatiel, se'e Neri, ²⁸ ja kúu se'e Melqui, se'e Adi, se'e Cosam, se'e Elmodam, se'e Er, ²⁹ ja kúu se'e Josué, se'e Eliezer, se'e Jorim, se'e Matat, ³⁰ ja kúu se'e Leví, se'e Simeón, se'e Judá, se'e José, se'e Jonán, se'e Eliaquim, ³¹ ja kúu se'e Melea, se'e Mainán, se'e Matata,

se'e Natán, ³² ja kúu se'e David, se'e Isaí, se'e Obed, se'e Booz, se'e Salmón, se'e Naasón, ³³ ja kúu se'e Aminadab, se'e Aram, se'e Esrom, se'e Fares, se'e Judá, ³⁴ ja kúu se'e Jacob, se'e Isaac, se'e Abraham, se'e Taré, se'e Nacor, ³⁵ ja kúu se'e Serug, se'e Ragau, se'e Peleg, se'e Heber, se'e Sala, ³⁶ ja kúu se'e Cainán, se'e Arfaxad, se'e Sem, se'e Noé, se'e Lamec, ³⁷ ja kúu se'e Matusalén, se'e Enoc, se'e Jared, se'e Mahalaleel, se'e Cainán, ³⁸ ja kúu se'e Enós, se'e Set, se'e Adán, se'e Dios.

4

Siki já ní jito nchaq tá'an kui'na jín-yá

¹ Te Jesús, ni chítú ndíi-yá jín Espíritu Santo. Te ni ndenda-ya yúcha Jordán kua'an-ya. Te ni jaa-ya ondé nuu ñú'un té'é ní sá'a Espíritu Santo. ² Te yúan ni kanchaa-ya úu xiko kivi. Te ni jito nchaq tá'an kui'na jín-yá. Te taká kivi-ún, tú ní yée kúti-yá, chí onde ni ja'a kivi, te vása ni jii-ya sóko. ³ Yúan-na te ni kachí kui'na-ún jín-yá: Nú Se'e Dios kúu-ró, ka'an jín yúu yá'a ná ndúu staa, áchí. ⁴ Te Jesús ni ka'an-ya jín: Yóso núu tutú: Nasu máni máa staa kée cháa te kuchaku-de, chí sua jín tú'un Dios, áchí-ya. ⁵ Te ni jaka kui'na-ún-ya kuá'an jín-yá xini ñn yuku súkún. Te ñn núnúu-ni te ni stá'an-ni taká ñuu ñí ñúyivi núu-yá. ⁶ Te ni kachí kui'na-ún jín-yá: Kua'a-ri taká ñuu luu yá'a nuu-ro te tá'ú tíñu-ró núu. Chí máa-rí tíñ ndi'i, te ndé nuu kuní-ri, te kuu kua'a-ri. ⁷ Núsáa te nú chiñú'ún-ró rúu, te kua'a-ri taká ñuu yá'a nuu-ro. Achí. ⁸ Te ni ka'an Jesús: Satanás, kuxio kuá'an, chí yóso núu tutú: Chiñú'ún-ró máa Tatá Dios máa-ró, te nuu máa ñn-ni-ya kuátíñu-ró, áchí. Achí-ya. ⁹ Te kua'an tuku jín-yá ñuu Jerusalén. Te yúan ni kaa jín-yá xini torre ve'e ii. Te ni ka'an jín-yá: Te nú Se'e Dios kúu-ró, te súnгава-ró máa-ró yá'a te onde nuu ñú'un, ¹⁰ chí yóso núu tutú: Tájí-yá ndajá'a-yá kii te koto-ya róo. ¹¹ Kunu nchaq-ya róo náva'a tú stují-ro já'a-ro núu yúu, áchí. Achí kui'na. ¹² Te ni ka'an Jesús: A yóso núu tutú: Ma kóto nchaq-ro máa Tatá-ro Dios, áchí-ya jín kui'na-ún. ¹³ Te ni ndi'i ni jito nchaq kui'na-ún-ya. Te ni kuxio núu-ni kua'an.

Ja ní kaské'ichi-i-ya iní ñuu Nazaret

¹⁴ Te jín fuerza Espíritu kuano'on Jesús ñuu Galilea. Te ni jichá tu'un-ya ñí ndáñúu yani yúan. ¹⁵ Te ni stá'an-ya tú'un iní ve'e sinagoga ñayivi yúan. Te ni kanakana jaa ndi'i-i-ya. ¹⁶ Te ni jaa-ya ñúu Nazaret, nuu ní ja'nu-ya. Te ni kivi-ya iní ve'e sinagoga nátu'un sá'a-ya taká kivi ndétatú. Te ni ndukuiñi-ya ní ka'u-ya ñn tutu. ¹⁷ Te yúan ío tutu Isaías chaq ni jani tu'un

Dios onde sáá. Te n̄i kajá'a-de nuu Jesús. Te n̄i janu-ya tutú-ún. Te n̄i jini-ya ñin nuu yóso, te n̄i ka'u-ya: ¹⁸ Espíritu máá Tatá Dios jíka-ya jíin-rí, chi n̄i teta'an-ya rúu náva'a kani-r̄i tu'un va'a nuu ñáyivi ndá'ú. Te n̄i tájí-yá ruu vai-r̄i náva'a sá'a-r̄i tana ñáyivi kákukuí'a in̄i, te kastu'ún-rí nuu ñáyivi káindasu koo libre-i. Te taká ñáyivi kuáá, ndundijin nuu-í, te nama-r̄i ñáyivi ní katuj̄i. ¹⁹ Te náva'a kani-r̄i tu'un siki kuiá játa'an in̄i máá Tatá Dios, áchí-ya. ²⁰ Te n̄i natuu-yá tutu-ún. Te n̄i naku'a-ya núu cháa játíñu. Te n̄i nungoo-ya. Te taká cháa ká'jin in̄i ve'e sinagoga, kánde'é vá'a-de nuu-yá. ²¹ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Vina a n̄i kajini so'o-ró já ní skíkuu tu'un ká'an tutu i yá'a, áchí-ya. ²² Te ndivii-dé n̄i kaka'an va'a-de tu'un-ya. Te kánaa iní-de kánde'é-de nuu-yá ja lúu ká'an-ya. Te n̄i kaka'an-de: Á nasu sé'e José kúu cháa yá'a. Achí-de. ²³ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Jáni in̄i-r̄i ja sánaa te ka'an-ro tú'un yátá yá'a jíin-rí: Chaa táná, sá'a tana máá-ró, te taká tíñu n̄i kajini tu'un-r̄i n̄i sá'a-ró ñúu Capernaum, suni súan ná sá'a-ró ñúu-ro yá'a vii, achí-ro. ²⁴ Te n̄i ka'an-ga-ya: Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró, ja ñáyivi máá ñúu cháa jáni tu'un Dios, máá-i kúu ja tú kájatá'ú-i-de. ²⁵ Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró, ja ní io kua'a ñá'an ní kendoo ndá'ú ñuu Israel kivi ní chaku Elías, te kivi-ún n̄i ndasu andívi uní kuiá iñu yoo. Te n̄i io ñin tama xa'an ní-ñi ñuu-ún. ²⁶ Ko tú ní tájí-yá Elías ki'in-de nuu ní ñin ña'an-ún, chí máá-ni onde ñuu Sarepta ndañúu Sidón n̄i ja'an-de nuu ñin ña'an ní kendoo ndá'ú. ²⁷ Te in̄i ñuu Israel, suni n̄i io kua'a cháa n̄i kate'yu ndí'yi, kivi ní chaku Eliseo, cháa n̄i jani tu'un Dios. Ko tú ní ñin cháa-ún ní ndúndoo, chí máá-ni Naamán, cháa ñuu Siria. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te taká cháa ká'jin in̄i ve'e sinagoga, n̄i kakiti in̄i-de ja ní kajini so'o-de tu'un ká'an-ya. ²⁹ Te n̄i kandonda-de siki-yá n̄i kakiñi'in-de-ya yátá ñúu-ún, te kua'an-de jíin-yá xini yúku núu kándii ñuu-de. Te yúan súngava-de-ya kákuni-de. ³⁰ Ko máá-yá, n̄i ja'a-ya má'ñú-de, te kua'an-ya.

Ja ní kiñi'in-ya tachi kini

³¹ Te n̄i najinu-ya ñúu Capernaum, ndañúu Galilea. Te n̄i stá'an-ya tú'un nuu-dé jíná'an-de ndita'an kivi ndétatú. ³² Te n̄i kánaa iní-de káini so'o-de tu'un stá'an-ya, chí n̄i stá'an-ya natu'un ñin cháa ndíso tíñu. ³³ Te in̄i ve'e sinagoga kánde ñin cháa tá'an tachi kini. Te cháa-ún, n̄i kana kó'ó-de: ³⁴ Kuxio-ní Táta, chí tú káyitá'an-ná jíin-ní, Jesús ñuu Nazaret. Vai-ní xnáa-ní náá náún. A jiní-ná na ní kúu, cháa ndoo nuu Dios. Achí. ³⁵ Te Jesús, n̄i ka'an xa'an-yá jíin: Kasu yu'u-ro te kenda-ró-de, áchí-ya. Yúan-na te n̄i ndua-ni cháa-ún ma'ñú ñáyivi, n̄i sá'a tachi kini-ún. Te n̄i kenda kua'an in̄i-de. Te tú

naún ní sá'a jíin-de. ³⁶ Te ndivii-í, n̄i kayu'ú-i. Te kándatu'ún-i: Naún tu'un kúu ya'á. Ch̄i ndiso tíñu-de ja tá'ú ní'in-de tíñu nuu tachí k̄ini te kéndá koyo, káka'an-i. ³⁷ Te tu'un-ya ní jichá nuu kua'an taká lado ndañúu yúan.

Ja ní nasáva'a-ya náchisó Pedro jíin sáva-ga-i

³⁸ Yuán-na te n̄i ndukuiñi Jesús, n̄i kenda-ya iní ve'e sinagoga. Te n̄i k̄ivi-ya vé'e Simón. Te náchisó Simón, yí'i xaan k̄iji-ña. Te ni kaka'an nda'ú-de jíin-yá ndasa kuu-ña. ³⁹ Te n̄i kandita-ya núu-ñá, te n̄i ka'an xaan-yá nuu k̄iji-ún. Te n̄i kee-ni k̄iji-ún-ña. Te n̄i ndukoo-ni-ña. Te n̄i jatiñu-ña núu-yá jíná'an-ya. ⁴⁰ Te kuakee ndikandii, te taká ja káñava'a ñayivi kaku'u t̄ini nuu kué'e, n̄i k̄akinchaka-i nuu-yá. Te n̄i xndée-ya ndá'a-yá siki ñin ñin-i te n̄i nasáva'a-ya-í. ⁴¹ Te suni in̄i kua'a ñayivi ní k̄akenda tachí k̄ini. Te n̄i k̄akana kó'ó: Máá-ní kúu Se'e Dios, áchí. Ko n̄i ka'an xaan-yá jíin. Te tú ní já'a-ya tú'un ka'an. Ch̄i a k̄ajini ja máá-yá kúu Cristo. ⁴² Te n̄i kundijin. Te n̄i kenda-ya kuá'an-ya ñin nuu ñú'un té'é. Te ñayivi kánandúkú-i-ya, n̄i jakoyo-i nuu-yá. Te kásténdatu-i-ya náva'a tú kuxio-ya núu-í núú. ⁴³ Ko máá-yá n̄i ka'an-ya jíin-i: Jínu ñú'un já súni nuu sáva-ga ñuu kani-ri tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Ch̄i yuán ní táji-yá ruu vai-ri. Achí-ya. ⁴⁴ Te jáni-ya tú'un in̄i ve'e sinagoga ñuu Galilea.

5

Ja ní kana-ya xiní cháa t̄iin t̄iyáká

¹ Te n̄i kuu ja kánde Jesús yu'u mar Genesaret. Te ñayivi, n̄i kajaxin-i-ya já ndúkú-i kuni so'o-i tu'un Dios. ² Te n̄i jini-ya úu barco ká'jin yani yu'u mar. Te cháa k̄atiin t̄iyáká, a n̄i k̄akenda-de in̄i barco. Te kánakacha-de ñunu-dé. ³ Te n̄i k̄ivi-ya iní barco Simón. Te n̄i ka'an-ya jíin-de ja ná skáka-de ñin tí'l̄i kuxio nuu ñú'un. Te n̄i jungoo-ya. Te onde in̄i barco n̄i stá'an-ya tú'un nuu ñayivi. ⁴ Te nuu ní jinu n̄i ka'an-ya, te n̄i kach̄i-ya jíin Simón: Ná chó'ó núu kúnú ndúcha, te skuíta ka'nu-ró ñunu-ro, te t̄iin-ró t̄iyáká, áchí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an Simón: Maestro, ní niñú n̄i kasátiñu-ná, ko tú ni ñin ní k̄atiin kuti-ná. Ko ja ká'an máá-ní kúu, te ná skuíta ka'nu-ná ñunu-ná, áchí-de. ⁶ Te n̄i sá'a-de súan. Te n̄i jas̄u-de t̄iyáká kuá'a xáan iní ñunu-dé. Te ñunu-dé ndúkú té'nde núú. ⁷ Te n̄i kasá'a-de seña nuu tá'an-de, ká'jin in̄i inga barco, ná k̄i ch̄indéé tá'an jíin-de. Te n̄i ch̄akoyo-de. Te n̄i kaschítú nd̄i-dé-t̄i iní ndendúú barco ja kuní kee barco-ún ch̄i nducha núú. ⁸ Te Simón Pedro, n̄i jini-de ja súan n̄i kuu. Te n̄i jukuiñi jíti-de nuu Jesús, te n̄i ka'an-de: Kuxio-ní Tát̄a, ch̄i cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ⁹ Ch̄i máá-de jíin táká ja ní k̄achindéé tá'an jíin-de-ún, n̄i k̄anaa

iní-de kándē'é-de ja ní katiin-de t̄iyáká-ún, ¹⁰ te suni súan Jacobo jíin Juan, ndendúú s̄e'e Zebedeo, chi cháa káchindéé tá'an jíin Simón kákuu-de. Te n̄i kach̄i Jesús jíin Simón: Ma yú'ú-ro. Ondē vina te tiin-ró cháa. Achí-ya. ¹¹ Yúan-na te nuu ní kandenda barco nuu ñú'un íchí, te n̄i kaxndóo ndi'i-de ndatíñu-de. Te n̄i kandikin-de-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin cháa té'yu ndi'yi

¹² Te Jesús, kánde-ya ñin nuu. Te n̄i jā ñin cháa nuu-ya, té'yu ndi'yi-de. Te cháa-ún, n̄i jini-de nuu Jesús. Te n̄i jukuiñi jiti-de. Te n̄i ka'an nda'ú-de jíin-ya: Táta, nú kuní-ní te kuu nasándoo-ní náá, áchí-de. ¹³ Yúan-na te n̄i skáa-ya ndá'a-ya. Te n̄i ké'é-ya-de. Te n̄i ka'an-ya: Kuní-ri, ná ndúndoo-ró, áchí-ya. Te ndi'yi té'yu-ún, n̄i kuxio-ni kua'an. ¹⁴ Te n̄i ka'an xa'an-ya jíin-de: Ma kachí kuti-ro núu ní ñin. Chi kuá'an, te stá'an-ro máa-ró núu sutú. Te kundá'a-ró ndatíñu stá'an-ro núu-dé, náva'a kuni-de ja ní ndundoo-ró, nátu'un n̄i tá'ú Moisés tiñu sáa. Achí-ya. ¹⁵ Ko tu'un-ya-ún, n̄i jicha-ga kua'an. Te n̄i kataka kua'a xa'an ñáyivi já kúni ná'in-i, te nduva'a-i taká kue'e káta'an-i kákuni-i. ¹⁶ Te máa-ya, n̄i kusin-ya kuá'an-ya ondē ñu'un té'é. Te yúan n̄i jikan ta'u-ya.

Chaa ni kuyúnú

¹⁷ Te ñin kivi kánde Jesús stá'an-ya tú'un. Te cháa fariseo jíin maestro ley, káxiukú-de yúan. Te cháa-ún, n̄i kikoyo-de ichi taká ñuu Galilea ndañúu Judea jíin ñuu Jerusalén. Te fuerza máa Tatá Dios kánde jíin-ya náva'a nasáva'a-ya ñáyivi kú'u. ¹⁸ Te n̄i cháa yakú cháa, te nuu ñin jito yuu kándiso-de ñin cháa n̄i kuyúnú. Te kándúkú-de skívi-de cháa-ún nuu kánde-ya, te kani-de cháa-ún nuu-ya. ¹⁹ Te ja kuá'a ñáyivi, te tú ní kani'in-dé ndénu skívi-de cháa-ún. Yúan-na te n̄i kákaa-de xini vé'e. Te yúan n̄i kaxndónda-de teja, te n̄i kaskúun-de cháa-ún nuu Jesús sava ma'ñú jíin jito yuu. ²⁰ Te n̄i jini-ya já kákandija cháa-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa n̄i kuyúnú-ún: Súchi, a ío tuká'nu in̄i nuu taká kuachi-ró, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, n̄i keja'a-de kájani in̄i-de: Ndé cháa kúu ya'á ja ká'an tu'un ndiva'a. Ndéja kúu sá'a tuká'nu in̄i nuu kuáchi, chi ñin-ni máa Dios, áchí-de. ²² Yúan-na te Jesús, a n̄i jini-ya já súan kájani in̄i-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naún kájani in̄i-ro. ²³ Ja úu tu'un ya'a ndéja yí-ga káa. Á ka'an-ri: A ío tuká'nu in̄i nuu taká kuachi-ró, xí ká'an-ri: Ndukoo, te kaka-ró. ²⁴ Ko náva'a ná kuni-ro já máa Sé'e cháa ndiso-ya tiñu nuu ñuyivi ya'a ja sá'a-ya tuká'nu in̄i nuu kuáchi, te ná ká'an-ri inga tu'un jíin cháa n̄i kuyúnú ya'a núsáa: Jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro, te no'on-ro vé'e-ró. Achí-ya. ²⁵ Te n̄i

ndukoo-ni chaa-ún jito nuu ñáyivi-ún. Te ni naki'in-de jito nuu ní katúu-dé-ún. Te kuano'on-dé ve'e-de, nákana jaa-de Dios. ²⁶ Te taká ñáyivi-ún, ni kanana iní-i kánde'é-i. Te ni kayu'ú xaan-í. Te ni kanakana jaa-i Dios: Vina te ni kajini-yo tínu ñá'nu xaan yá'a, áchí-i.

Já ní kana-ya xiní Leví

²⁷ Yuán-na, te ni kenda Jesús kua'an-ya. Te ni jini-ya núu ñin chaa xíní, nání-de Leví, kánchaa-de nuu kútútú xú'ún ñúu. Te ni ka'an-ya jíin-de: Kundikin-ro rúu, áchí-ya. ²⁸ Te ni xndóo-de taká ndatíñu-de. Te ni ndukuiñi-de. Te ni ndikin-de-ya. ²⁹ Te ni sá'a Leví ñin gasto ká'nu iní ve'e-de, te ni jo kua'a tá'an-de, chaa xíní jíin sáva-ga-de. Te chaa-ún, káyee-dé staa jíin-yá. ³⁰ Te chaa káchaa tutu jíin cháa fariseo, ni kaka'an-de sikí cháa káskuá'a jíin-yá: Naja káyee-ro káji'i-ró jíin cháa xíní jíin cháa ká'io kuachi, áchí-de. ³¹ Te ni ka'an Jesús, chaa ká'io ndáján, tú kánandi'i-de chaa táná, chi chaa kaku'u kúu ja kájinu ñú'ún. ³² Na tú vai-ri kana-ri xiní cháa ndaa. Chi chaa ká'io kuachi, kána-ri xiní ná nákaní iní-de, áchí-ya jíin-de.

Sikí tú'un kondicha iní

³³ Yuán-na te ni kaka'an-de jíin-yá: Chaa káskuá'a jíin Juan, tini jínu ká'io ndicha iní-de te kájikán ta'u-dé. Te suni súan kásá'a chaa káskuá'a jíin cháa fariseo. Ko chaa káskuá'a jíin máá-ní, naja máni káyee-dé káji'i-de. Achí-de. ³⁴ Te ni ka'an-ya jíin-de: Á kuu sá'a-ró já kóndicha iní ñáyivi ká'íin viko tánda'a, te nú kánchaa yii jíin-i. ³⁵ Ko chaa ñin kivi já kuxio yii núu-í. Te kivi-ún, kuu kondicha iní-i. Achí-ya. ³⁶ Te ni ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-de: Tú ni ñin náchu'un sa'ma jáá núu sú'nu tu'ú. Te nú súan, suni máá já jáá-ún ka'ncha-ga, chi nuu sú'nu tu'ú ma kúu nuku'un sa'ma jáá. ³⁷ Te tú ni ñin chu'un vino jáá iní ñii tú'ú, chi nú súan, te máá vino jáá-ún ndátá ñii-ún, te vino-ún kati, te ñii-ún naa. ³⁸ Ko vino jáá jíin ñii jáá, kúu ja kúu ku'un iní. Te kendo va'a ndendúú. ³⁹ Te tú ni ñin-i ío, ja á ni ji'i-i ja tu'ú, te kuní tuku-i ko'o-i ja jáá, chi: Ja ni kutú'ú kúu ja vá'a-ga, áchí-i. Achí-ya.

6

Já ní kakachi-de yoko trigo kivi ndétatú

¹ Te kivi ndétatú nuu semana uní, te ni ja'a Jesús kua'an-ya ñin nuu káa trigo. Te chaa káskuá'a jíin-yá ni kakachi-de yoko trigo, ni kakáin-dé iní nda'a-dé, te káyee-dé. ² Te sava chaa fariseo ni kaka'an-de jíin-yá: Naja kásá'a-ró jián, chi tú ío ley sá'a-ró súan kivi ndétatú, áchí-de. ³ Te ni ka'an Jesús: Á tú ní káka'u kuti-ro tutu ñaún ní sá'a David. Chi máá-de jíin cháa

n̄i kaxiukú jíin-de, n̄i kaji'i-de soko ñin kivi. ⁴ Te n̄i kivi-de in̄i ve'e Dios, te n̄i ki'in-de st̄atilá káxiukú ndijín, n̄i yee-dé. Te suni n̄i ja'a-de nuu cháa káxiukú jíin-de-ún n̄i kayee. Te tú ío ley kee ní ñin cháa st̄atilá-ún, chí máni sutu káyee núu. Achí-ya jíin-de. ⁵ Te n̄i ka'an-ga-ya jíin-de: Máá Sé'e cháa, suni Jito'o kivi ndétatú kúu-ya, áchí-ya.

Ën cháa n̄i ichi nda'a vá'a

⁶ Te inga kivi ndétatú, suni n̄i kivi-ya in̄i ve'e sinagoga, te n̄i st̄a'an-ya tú'un. Te yúan kándeé ñin cháa n̄i ichi káján ndá'a vá'a-de. ⁷ Te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, kájito yu'u-dé Jesús nú sá'a-ya taná kivi ndétatú, náva'a kakan-de kuachi siki-yá kuni-de. ⁸ Ko máá-yá, a n̄i jin̄i-ya tú'un kájani in̄i-de. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa kátí'ichi nda'a-ún: Ndukuiñi, te ichi má'ñú yá'a kundij-ro, áchí-ya. Te máá cháa-ún, n̄i ndukuiñi-de, te n̄i jukuiñi-de. ⁹ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de jíná'an-de: Ná kaká tu'ún-rí róo ñin tu'un. Ndé ley ío siki kivi ndétatú. Á sá'a va'a-yó, xí sá'a ñáá-yo. Á nama-yó ñin cháa ndúkú kúu, xí ká'ni-yo ñin ndiyi. Achí-ya. ¹⁰ Te ndé'é-yá nuu táká ja káxiukú xíin-yá-ún. Te n̄i ka'an-ya jíin cháa kú'u: Skáa nda'a-ro, áchí-ya. Te n̄i sá'a-de súan. Te nda'a-dé-ún, n̄i nduva'a ii-ní. ¹¹ Te máá-ún, n̄i kakiti xaán in̄i, te kándatu'ún ndasa sá'a jíin Jesús. ¹² Te n̄i kuu kivi. Te n̄i kenda Jesús kuakakan ta'u-yá onde yuku. Te ní niñú n̄i jikan ta'u-yá nuu Dios.

Ja ní kaji-ya uxí uu cháa skuá'a jíin-yá

¹³ Te nuu ní kundijín, te n̄i kana-ya xiní cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i nakaji-ya uxí uu tá'an-de. Te cháa-ún, n̄i skúnání-yá-de apóstol. ¹⁴ Te Simón, n̄i naskúnání-yá-de Pedro, jíin ñaní-de, Andrés, Jacobo, Juan, Felipe, Bartolomé. ¹⁵ Mateo jíin Tomás, Jacobo se'e Alfeo, jíin Simón cháa nání Zelote, ¹⁶ Judas ñani Jacobo, jíin Judas Iscariote ja ní nastúu-de Jesús.

Tu'un n̄i st̄a'an-ya núu-í

¹⁷ Te n̄i nuu-ya jíin-de jíná'an-de. Te n̄i jukuiñi-ya ñin ndu'a. Te kua'a xaán cháa káskuá'a jíin-yá jíin kuá'a ñáyivi ñúu Judea jíin ñáyivi ñúu Jerusalén, jíin ñáyivi yú'u mar ñuu Tiro jíin ñuu Sidón, n̄i kikoyo-i ja kúni ná'in-i tu'un ka'an-ya, te suni ja ná nduva'a-i kue'e kátá'an-i kuni-i. ¹⁸ Te taká ñáyivi kándo'o jíin tachí kini, n̄i kanduva'a ndi'i-i n̄i sá'a-ya. ¹⁹ Te ndivii ñáyivi kuá'a-ún, n̄i kandúkú ndéé-i ké'é-i-ya. Chí ío fuerza in̄i-ya. Te n̄i nasáva'a-ya taká-i. ²⁰ Te n̄i ndakoto-ya núu cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya: Xáán ndatu róo, cháa kátá'an ndá'ú, chí kuu kivi-ró ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Xáán ndatu róo ja kaji'i-ro soko vina, chí nda'a chíi-ró. Xáán ndatu róo ja kánde'e-ro vina, chí kuaku-ro. ²² Xáán ndatu róo jíná'an-ró nú

kákiti iní chaa kájito-de róó, jín nú kákuxio-de nuu-ro kí'in-de, jín nú káka'an tásí-de siki-ro, jín nú káské'ichi-de róó nátu'un chaa ñáá, ja siki máá Sé'e chaa. ²³ Sií ná kóo iní-ro kivi-ún, te kusii xaan iní-ro, chi ká'nu xaan kóo ta'u-ro onde andíví. Chi súan ni kasá'a táa-de jín chaa ni kajani tu'un Dios onde sáá. ²⁴ Ko naka ndá'ú kúu róó, chaa kúká, chi vina-ni ká'io sií iní-ro. ²⁵ Naka ndá'ú kúu róó ja ká'iin tii chi-ró vina, chi kuu-ro sóko. Naka ndá'ú kúu róó ja vina kájaku-ro, chi ndukuí'a iní-ro te nde'e-ro. ²⁶ Naka ndá'ú kúu róó nú vina ká'an jínú'ún táká chaa jín-ró. Chi súan ni kasá'a táa-de jín chaa ni kajani tu'un xndá'ú onde sáá. ²⁷ Ko ká'an-ri jín róó ja kájini so'o: Kundá'ú iní-ro chaa kájito u'u róó, te sá'a va'a-ró jín chaa kákiti iní nuu-ro. ²⁸ Te ka'an va'a-ró jín chaa káka'an ndiva'a jín-ró. Te kakan ta'u-ro já'a chaa kásá'a tu'un tú'ún siki-ro. ²⁹ Te nú ndé chaa stují in yiki núu-ro, suni kuá'a-ró tú'un ná stují-dé inga. Te nú ndé chaa jánchaa-de tikachi-ró, ni su'nuu-ro ma sásá'an-ró ná kí'in-de jín. ³⁰ Nani chaa jikán nuu-ro, te kuá'a-ró núu-dé. Te chaa kí'in ndatíñu-ró, ma nándakan-ro. ³¹ Te nátu'un kuni-ro sá'a ñayivi jín-ró, suni súan sá'a máá-ró jín-i. ³² Chi nú maní-ro jín chaa maní jín máá-ró, ndé chaa nakuatá'ú núu-ro núsáá. Chi chaa ká'io kuachi, suni maní-dé jín chaa maní jín máá-de. ³³ Te nú sá'a va'a-ró jín chaa kásá'a va'a jín máá-ró, ndé chaa nakuatá'ú núu-ro, chi chaa ká'io kuachi, suni súan kásá'a-de. ³⁴ Chi nú kuá'a núu-ró núu chaa ja ñúkuu iní-ro kuá'a-de nuu-ro, ndé chaa nakuatá'ú núu-ro, chi chaa ká'io kuachi, suni já'a núu-de nuu sáva-ga chaa ká'io kuachi, nává'a nani'in-gá-de. ³⁵ Núsáá te kundá'ú iní-ro chaa kájito u'u róó, te sá'a va'a-ró jín-de. Te kuá'a núu-ró núu-dé. Te ma kúñkuu iní-ro nanún kuá'a-de nuu-ro. Te ká'nu koo ta'u-ro, te kuu-ró sé'e Dios andíví. Chi máá-yá, va'a iní-ya jín chaa já'a iní jín chaa ndiva'a. ³⁶ Núsáá te kundá'ú iní-ro ñayivi nátu'un máá Táa-ro já súni kundá'ú iní-ya-í. ³⁷ Ma ndónda-ró siki ñayivi, nává'a ma ndónda-i siki máá-ró. Ma náku'ndíi-ró siki-í, nává'a ma náku'ndíi-i siki máá-ró. Sá'a tuká'nu iní-ro núu-í, nává'a ná sá'a-i tuká'nu iní-i nuu máá-ró. ³⁸ Kuá'a nuu-í te suni súan kuá'a-i nuu-ro. Chikua'á va'a-i, sání'in-i, kaja-í, te onde jichá chu'un-i kuá'a-i nuu-ro. Chi suni jín kú'a ni chikua'á-ro-ún, suni nakukua'á-ro. Achí-ya. ³⁹ Te ni ka'an-ya in tu'un yátá jín-i: Chaa kuáá á kuu stá'an-de ichi núu ingá chaa kuáá. Á tú jungava ndendúú-de iní xa'va. ⁴⁰ In chaa skuá'a, nasu ñá'nu-ga kúu-de vásá maestro-de. Ko taká chaa káskuá'a, nú a ni kutu'a va'a-de, te koo-de nátu'un maestro-de. ⁴¹ Naja ndé'é-ró já kándeé m'i'n ndúchi ñani-ro, te tú nákani iní-ro já in vitu kándeé nduchi máá-ró náún. ⁴² Naja ká'an-ro

jín ñaní-ro: Ñáni, kundatu ná táva-rí m'ín kánde nduchi-ro, te tú nákani iní-ro já kánde ñn vitu ndúchi-ro náún. Chaa uu xini, xna'an-ga tava-ro vitu kánde nduchi máa-ró. Yúan-na te kuu nde'é vá'a-ró já táva-ro m'ín kánde nduchi ñaní-ro. ⁴³ Chi xini yúnu vá'a tú kúun nde'e káñáá. Te ni xini yúnu káñáá tú kúun nde'e vá'a. ⁴⁴ Chi ndita'an yunu, jín nde'e te jini-yo ñún yunu kúu, chi tú táxín-yó mérkexé xini nú íñú, ni tú táxín-yó uva xini zarza. ⁴⁵ Chaa va'a, sá'a-de tiñu va'a, chi ío va'a iní-de. Te chaa ñáá, sá'a-de tiñu ñáá, chi káñáá iní-de. Chi tu'un ñú'un iní añú chaa, tu'un-ún ká'an-de. ⁴⁶ Naja kaka'an-ro jín-rí: Táta, Táta, te tú kaskíkuu-ró tiñu ká'an-ri jín-ró núsáá. ⁴⁷ Taká ñayivi vái nuu-rí, te jini so'o tu'un ká'an-ri, te skíkuu, ná stá'an-ri nuu-ro ña jín kétá'an. ⁴⁸ Kúu natu'un ñn chaa ja jáni-de ve'e-de, te ni jacha kúnú-de. Te ni jani-de ja'a sikí káva. Te nuu ní chaa ñn nducha ñú'un xáan, te yucha-ún ni kuni stúcháa ve'e-ún núú. Ko tú ní kandá kuti, chi sikí káva kandij. ⁴⁹ Ko ñayivi jini so'o, te tú skíkuu, yúan kúu natu'un ñn chaa ni jani-de ve'e-de nuu ñú'un, te tú yínduji ja'a. Te ñn nducha ñú'un ní kani ve'e-ún, te ni stúcháa-ni. Te ni naa íj-ní ve'e-ún. Achí-ya.

7

Ja ní nasáva'a-ya mozo capitán

¹ Te ni jinu ni ka'an-ya ní kajini ná'ín ñáyivi-ún. Yúan-na te ni kivi-ya kuá'an-ya ñúú Capernaum. ² Te ñn chaa kúu capitán, ío ñn mozo-de ja maní-dé jín. Te mozo-ún, kú'u-i te a yani kuu-i. ³ Te chaa capitán yúan, ni jini-de tu'un Jesús. Te ni táji-de yaku chaa judío ñá'nu, kua'an nuu-yá, ka'an nda'ú jín-yá ja ná kii-ya te nama-ya mozo-de. ⁴ Te ni jakoyo chaa-ún nuu Jesús. Te ni kaka'an nda'ú-de jín-yá: Kánúú sá'a-ní ja ká'an-de, ⁵ chi maní-dé jín ñúú-ná. Te ni jani-de ñn ve'e sinagoga kuu-ná jíná'an-ná. Achí-de. ⁶ Te kua'an Jesús jín-de. Te nuu ní kakuyani-ya vé'e-ún, te ni táji capitán yaku amigo-de, kua'an nuu-yá. Te ni ka'an-de jín-yá: Táta, tú kuni-ná sateñu-ná ní ja kivi-ní iní ve'e-ná. ⁷ Ja yúan tú ní kuni-ná kii-ná nuu-ní núú, ko máni ka'an-ní, te ná ndúva'a mozo-ná. ⁸ Chi máa-ná, suni chaa ndiso tiñu kúu-ná. Te tá'ú-ná tiñu nuu soldado-ná. Te ká'an-ná jín ñn-de: Kuá'an, te já'an-de. Te jín ingá-de: Ña'an, te cháa-de. Te jín mozo-ná: Sá'a ya'á, te sá'a-i. Achí-de. ⁹ Tu'un yá'a ni jini so'o Jesús. Te ni naa iní-ya ní nde'é-yá nuu-dé. Te ni xío káva-ya. Te ni ka'an-ya jín ñáyivi kuá'a kándikin yata-yá: Ndaa ká'an-ri jín-ró, ja ní iní ñuu Israel tú súan ní jini-ri chaa kándija, achí-ya. ¹⁰ Te chaa ni táji-de nuu-yá núú, ni najakoyo-de ve'e. Te ni jini-de ja á ni nduva'a mozo-ún.

Jā ní nachaku se'e yíí ña'an viuda

¹¹ Yúan-na te nì kuu kivi. Te nì kivi Jesús kua'an-ya ñúu Naín. Te kua'a cháa skuá'a jíin-yá, jíin ñáyivi kuá'a, kája'an-i jíin-yá. ¹² Te nì kuyani-ya yúñú-ún. Te kákiñi'in ñáyivi-ún ñin suchí yíí ní jì'i-i, ja máá ñin-i nuu náa-i núú. Te ña'an viuda kúu-ña. Te suni kua'a ñáyivi ñúu-ún ká'jin jíin-ña. ¹³ Te nì jinì máá Jito'o-yo núu-ña. Te nì kundá'ú inì-ya-ña. Te nì kachi-ya jíin-ña: Ma ndé'e-ro, áchì-ya. ¹⁴ Te nì kandita-ya. Te nì tìn-ya camilla ndiyi-ún. Te nì kajukuiñi cháa kándiso-ún. Te nì ka'an-ya: Súchi, jíin-ró ká'an-ri, ndukoo, áchì-ya. ¹⁵ Yúan-na te nì ndukoo suchí já á nì jì'i-ún. Te nì kejá'á-i náka'an-i. Te Jesús, nì naku'a-ya-í nuu náa-i. ¹⁶ Te ndivii ñáyivi, nì kayu'ú-i. Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-i káka'an-i: Nì cháa ñin cháa jáni tu'un Dios nuu-yo, te kúñá'nu-de. Te sava-ga-i káka'an-i: Máa Dios, nì cháa-ya núu-yo. Achì-i. ¹⁷ Te tu'un-ya-ún nì jicha kua'an ní ñúu Judea jíin ní ñúu yani yúan.

Uu cháa nì tájí Juan nuu-ya

¹⁸ Te cháa káskuá'a jíin Juan, nì kakastu'ún núu-dé ndasa ío taká tiñu. Yúan-na te nì kana Juan xinì úu cháa káskuá'a jíin-de. ¹⁹ Te nì tájí-de kua'an nuu Jesús, náva'a kaka tu'un-de-ya: Máa-ní kúu cháa kii-ún, xí kúndatu-yó ingá-de náún, achì-de. ²⁰ Te nì jakoyo cháa-ún nuu-yá. Te nì kaka'an-de jíin-yá: Juan, cháa skuánducha, nì tájí-de náa vai koyo-ná nuu-ní vai kaka tu'un-ná ní: Á máa-ní kúu cháa kii-ún xí kúndatu-yó ingá-de náún, áchì-de. ²¹ Te suni máá hora-ún nì nasáva'a-ya kuá'a ñáyivi kaku'u, jíin já káte'yu, jíin já káta'an tachì kini. Te suni kua'a cháa kuáa, nì ndundijin nuu-dé nì sá'a-ya. ²² Te nì ka'an Jesús: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu Juan naún ní kajini-ro, jíin tú'un nì kajini so'o-ró. Cháa kuáa, kádundijin nuu-dé. Te cháa rengo kánakaka-de. Te cháa té'yu ndi'yi kádundoo-de. Te cháa só'ó kánakuni so'o-de. Te cháa nì jì'i kánachaku-de sá'a-ri. Te suni jáni-ri tu'un va'a Dios nuu ñáyivi ndá'ú. ²³ Te xáán ndatu koo cháa ja má náyu'ú-de koto-de ruu. Achì-ro. ²⁴ Te cháa nì tájí Juan nì kenda-de káno'on-de. Te Jesús, nì kejá'á-yá ká'an-ya tú'un Juan jíin ñáyivi: Naja ní kenda-ró kája'an-ro ondé ñu'un té'é. Ja ndé'é-ró ñin icha ja kandá sá'a tachì náún. ²⁵ Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin cháa ñú'un sa'ma ndúchá náún. Ko ná kástu'ún-ri, cháa káñu'un sa'ma lúu te ncháa va'a-de ja kákusiñi inì-de, máni inì ve'e rey káxiukú-de. ²⁶ Ko naja ní kenda-ró kája'an-ro. Ja ndé'é-ró núu ñin cháa jáni tu'un Dios náún. Te suni ká'an-ri jíin-ró: Kúñá'nu xaán-gá-de vásá ñin cháa jáni tu'un Dios. ²⁷ Cháa yá'a kúu cháa yóso tú'un-de nuu tutú: Kuni so'o-ró chì tájí-ri

ndajá'a-rí kuxnúú-de jaꝥ-de, te cháa-ún sátu'a-de ichi-ro vásá jáꝥ-ro, áchí. ²⁸ Chí a ká'an-rí jíin-ró ja iní ñuyívi yá'a tú ío ní ñn cháa jáni tu'un Dios ja kúñá'nu-ga máa-de vásá Juan cháa skuánducha. Ko máa cháa lúli-ga iní ñuu ñátu'un andívi, cháa-ún kúñá'nu-ga-de vásá Juan. Achí-ya. ²⁹ Te cháa xíní jíin táká ñayívi-ún, kájini so'o tu'un ká'an-ya, te nì kajatá'ú-i tu'un Dios. Te nì kajanducha-í nuu Juan. ³⁰ Ko cháa fariseo jíin cháa maestro ley, nì kaské'ichi-de tu'un kuní Dios ja sá'a-de, kuꝥchi ja tú ní kájanducha-dé nuu Juan. ³¹ Te nì kachí máá Jító'o-yo: Naún tu'un yátá skétá'an-rí jíin ñáyívi yá'a núsáá, te naún ní kandaku-i. ³² Kákuu-i nátu'un suchí lúli káxiukú nuyá'u, ja kákana kó'ó-i xíní tá'an-i: Nì kaxndé'e-rí xkuili nuu-ro, te tú ní kájita já'á-ró: Nì kanda'i-rí nuu-ro, te tú ní kánde'e-ro, áchí-i. ³³ Chí nì kii Juan cháa skuánducha. Tú ní yé-de staa, tú ní jíi-de vino, te káka'an-ro: Tá'an-de tachí kíni. ³⁴ Ko máá Sé'e cháa yé-yá, jíi-ya. Te káka'an-ro: Yá'a ío ñn cháa yáji téyíí, te jíi xaan-dé vino, cháa jíni tá'an jíin cháa xíní jíin cháa ká'io kuꝥchi kúu-de. Achí-ro. ³⁵ Ko ñn cháa ndíchí, máni tiñu ndíchí sá'a-de. Te súan kuní-ro jándáꝥ ndíchí-de. Achí-ya.

Jesús jíin ñá'an ndiso perfume

³⁶ Te ñn cháa fariseo, nì ka'an nda'ú-de jíin Jesús kee-ya staa jíin-de. Te nì kivi-ya iní ve'e-de, te nì jungoo-ya já kée-ya. ³⁷ Te ñn ña'an ío kuꝥchi, kánchaa-ña ñúu yúan. Te nì jíni-ña já kánchaa Jesús ve'e ñn cháa fariseo. Te nì chaa-ña jíin ñn tiya'a perfume. ³⁸ Te kánchaa-ña núu já'a-yá ichi yatá-yá. Te ndé'e-ña, te nì xndáji-ña já'a-yá jíin ndúcha núu-ñá. Te nì nasí'ichí-ña já'a-yá jíin íxi xíní-ñá. Te nì tiyú'ú-ña já'a-yá, te nì jíi-ñá perfume ja'a-yá. ³⁹ Te fariseo, cháa nì kana xíní-yá-ún, súan nì jíni-de, te nì jani iní máa-de: Nú cháa jáni tu'un Dios kúu cháa yá'a, te kuní-de ndé ña'an kúu ña'an yá'a núu. Chí ña'an yá'a, ja ké'é-ña-dé, ña'an ío kuꝥchi kúu-ña, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Simón, ka'an-rí ñn tu'un jíin-ró kuní-rí, áchí-ya jíin-de. Te máa-de, nì ka'an-de: Ka'an-ní, Maestro, áchí-de. ⁴¹ Te nì ka'an Jesús: ñn cháa já'a núu xu'ún, nì io uu cháa taú nuu-dé. ñn cháa, nì tau u'un ciento peso. Te inga cháa nì tau uu xiko uxí peso nuu-dé. ⁴² Te tú na jíin kánavá'a cháa-ún ja nákunáa. Te nì sá'a-de tuká'nu iní nuu ndéndúú cháa-ún. Ka'an, ndé ñn cháa-ún kumaní-ga jíin-de núsáá. Achí-ya. ⁴³ Te nì ka'an Simón: Jáni iní-ná ja cháa nì sá'a-ga-de tuká'nu iní nuu-ún, áchí-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Jándáꝥ ká'an-ro, áchí-ya. ⁴⁴ Te nì xío koto-ya ichi núu ñá'an-ún. Te nì ka'an-ya jíin Simón: Jíni-ro ñá'an yá'a náún. Nì kivi-rí iní ve'e-ró, te tú ní já'a-ró ndúcha já ndúndoo ja'a-rí. Ko ña'an yá'a, nì xndáji-ña já'a-rí jíin ndúcha núu-ñá. Te nì nasí'ichí-ña

jíin íxi xiní-ñá. ⁴⁵ Tú ní tíyú'ú-ró rúy. Ko ña'an yá'a, onde ñi kivi-ri iní ve'e-ró, tú júkuiñi-ña já tíyú'ú-ña já'a-rí. ⁴⁶ Tú ní jí'i-ro aceite xiní-rí. Ko ña'an yá'a ñi jí'i-ña perfume ja'a-rí. ⁴⁷ Núsáá te ká'an-ri jíin-ró, ja á ñi sá'a-ri tuká'nu iní nuu táká kuachi-ña vasa ío kua'a, chi ñi kumaní xáan-ña jíin-rí. Ko nú sá'a-ri tuká'nu iní nuu ñin cháa ío yakú-ni kuachi-de, te yakú-ni kumaní-dé jíin-rí, áchí-ya. ⁴⁸ Te ñi ka'an-ya jíin-ña: A ñi sá'a-ri tuká'nu iní nuu táká kuachi-ró, áchí-ya. ⁴⁹ Te cháa káyee stáa jíin-yá, ñi kakejá'á-de kájani iní máa-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a, ja sá'a-de tuká'nu iní nuu kuáchi, áchí-de. ⁵⁰ Te ñi ka'an-ya jíin ñá'an-ún: Ñi kandíja-ró, te yuán ní nama-ri róo. Kuá'an, te ma yú'ú-ga-ro, áchí-ya.

8

Tu'un ña'an ní kajatíñu nuu-yá

¹ Yúan-na te kúkuéé-ga, te ñi jika kuu-ya táká ñuu jíin rancho. Te jáni-ya tú'un va'a te kástu'ún-yá ndasa koo máa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te máa uxí uu apóstol, kája'an-de jíin-yá. ² Te suni ío yakú ña'an já á ñi kata'an-ña tachí kíni jíin kué'e, ja á ñi nasáva'a-ya-ñá. Te ña'an-ún, suni kája'an-ña jíin-yá. Te ñin-ña kúu María ñuu Magdala. Te iní ña'an yúan ñi kiñi'in-ya usiá tachí kíni kája'an onde sáa. ³ Te sava-ga-ña káinání-ña Juana, ñasi'í cháa nání Chuza, cháa ndíso tiñu Herodes, jíin Susana, jíin kuá'a-gá ña'an. Te kajatíñu-ña núu-yá jíná'an-ya.

Tu'un yátá sikí cháa sáka trigo

⁴ Te ñi kakutútú kuá'a xáan ñáyivi. Te ñáyivi káxiukú táká ñuu-ún, ñi jakoyo-i nuu-yá. Te ñi ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-i: ⁵ ñin cháa sáka trigo, ñi kenda-de sáka-dé trigo-de. Te jachá-de, te ñin nuní ní jungava yu'íchi te ñi jañu-i sikí. Te tisaá andíví ní kakókó-tí. ⁶ Te inga ñi jungava sikí yúy. Te ñi kana. Ko ñi ichí, chí tú kajin. ⁷ Te inga ñi jungava ma'ñú íñu. Te ñin núu-ni ñi kakana íñu jíin. Te ñi kajasu nuu. ⁸ Te sava ñi kajungava nuu ñú'un vá'a. Te nuu ní kakana, te ja ñin, te ñi ja'a ciento nuní. Achí-ya. Yúan-na te ká'an jaa-ya: Cháa ío so'o, kuni ná'in-de, te ná kuni so'o-de, áchí-ya. ⁹ Te cháa káskuá'a jíin-yá, ñi kajika tu'un-de-ya naún kuni ka'an tu'un yátá-ún. ¹⁰ Te ñi ka'an-ya: Róo, chí a kuajuku'un iní-ro tú'un yísá'í yá'a sá'a Dios, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ko ká'an-ri tu'un yátá jíin sáva-ga-i náva'a vasa ndé'é-i, ko ma kuní-i, te vasa jíni so'o-i, ko ma júku'un iní-i. ¹¹ Tu'un yátá yá'a kuni ka'an: Tata-ún kúu tu'un Dios. ¹² Tata ñi kajungava yu'íchi-ún kákuu cháa kájini so'o tu'un. Te cháa-ni kui'na te jánchaa tu'un-ún iní añú-de náva'a tú kandíja-de te kaku-de. ¹³ Te ja ní kajungava sikí yúy-ún

kákuu cháa kájini so'o-de tu'un. Te kúsi iní-de jíin. Ko túu nuu káka yo'o iní-de. Te yaku-ni kivi kákandija-de. Te nú ndóna tundó'o siki-dé te kánayu'ú-de. ¹⁴ Te ja ní kajungava mañú inu kákuu cháa kájini so'o-de. Ko nú kua'an-de, te kákutéñu-de jíin ndátíñu-de, chí kákuni-de kukúká-de náva'a koo si iní-de. Yuán náa tú'un iní-de. Te tú yíja va'a nuni-dé. ¹⁵ Ko ja ní kajungava nuu ñú'un vá'a kákuu cháa kándeé añú va'a añú ndaá iní-de. Te tu'un ni kajini so'o-de-ún, ñú'un ni'in iní-de. Te kája'a-de nuni táká kivi.

Tu'un yiti

¹⁶ Tú ni in ñayivi chí'i-i ñu'un xini yiti te jasú-i kisi siki, ni tú jáni-i chíi jito. Chí sua kundii nuu in candelero, náva'a tuun ndua ñú'un nuu ñayivi kivi koyo. ¹⁷ Chí tú ío ni in tiñu yisa'í sáni, chí stá'an ndijin-ya táká-ni. Ni tú ío ni in tu'un yisa'í sáni, chí vai ndijin taká-ni sá'a-ya, te kuni-yo núu. ¹⁸ Núsáa te ná kúni so'o va'a-ró, chí cháa ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te cháa tú ñáva'a, vaša jáni iní-de ja á ñáva'a-de te kuxio ki'in, áchí-ya.

Náa-ya jíin ñaní-ya

¹⁹ Yúan-na te ni jaá náa-ya jíin ñaní-ya núu-yá. Te tú ní kúu kivi koyo-ña núu-yá siki já kuá'a ñayivi. ²⁰ Te ni kakastu'ún ñayivi-ún nuu-yá: Náa-ni jíin ñaní-ni ká'jin-ña yatá vé'e, te ka'an-ña jíin-ni kákuni-ña, áchí-i. ²¹ Yúan-na te ni ka'an-ya: Náa-ri jíin ñaní-ri kákuu ñayivi kájini so'o tu'un Dios, te kaskíkuu-i, áchí-ya jíin-i.

Ja ní jukuiñi tachi xaán ní sá'a-ya

²² Te in kivi, ni kivi-ya iní in barco jíin cháa káskuá'a jíin-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ná kija'a-yó ingá lado mar. Te ni kaskáka-ya barco kaja'an-ya. ²³ Ko nini kaskáka-de barco, te ni kixi-ya. Te ni ndonda in tachi xaán núu mar. Te ndúkú chítú ndúcha iní barco, te a yani koo tundó'o núu. ²⁴ Te ni jakoyo-de nuu-yá. Te ni kaxndúko-de-ya. Maestro, Maestro, vina te naa-yo, áchí-de. Te ni nata'u núu-yá. Te ni ka'an xaán-yá nuu tachí-ún jíin núu mar. Te ni kuná'in-ni. Te ná'in yúú íi-ni ni kuu. ²⁵ Te ni ka'an-ya jíin-de: Naja tú kákandija-ró. Te káyu'ú-de, te kánaa iní-de kánde'é-de. Te káka'an jíin tá'an máa-de: Ndé cháa kúu cháa yá'a, ja ondé nuu tachí jíin núu ndúcha tá'ú-de tiñu te kájanatú nuu-dé, áchí-de.

Chaa tá'an tachi kini onde ndañúu Gadara

²⁶ Te ni jakoyo-de nuu Gadara, ja kánchaa ichi núu ñúu Galilea. ²⁷ Te nuu ní jaá-ya núu ñú'un íchí, te in cháa nuu-ún ni kita'an-de-ya. Te tá'an-de kua'a tachí kini. Te ni kuu kua'a kuia ja tú ñú'un kuti-dé sa'ma, ni tú ncháa-de in ve'e, chí mañú vé'e añú ncháa-de. ²⁸ Te cháa-ún, ni jini-de nuu Jesús. Te ni

jukuiñi jítí-de nuu-yá. Te ni kana jaa-de: Naún sá'a-ní jíin-ná Jesús, Se'e Dios, I'a kuñá'nu xaan. Ká'an nda'ú-ná jíin-ní ma xndó'o-ní náá, áchí-de. ²⁹ Te ni tá'ú-yá tíñu nuu tachí kíni-ún ná kenda ki'in iní chaa-ún, chi ni kuu kua'a kuiá xndó'o chaa-ún. Te ni kaju'ni-i chaa-ún jíin cadena jíin manea kaa. Ko ndi'i ni kukuáchí sá'a-de. Te kenda-de já'an-ni-de onde ñu'un té'é sá'a tachí kíni-ún. ³⁰ Te Jesús, ni jiká tu'ún-yá-de: Naún nání-ró, áchí-ya. Te ni ka'an-de jíin-yá: Já kuá'a xaan nání-ná, áchí, chi yí'i kua'a xaan tachí kíni iní-de. ³¹ Te ni kaka'an nda'ú tachí-ún jíin-yá ja ná tú táji-yá ki'in iní tunchi kúnú. ³² Te yuku yúan ío ñin tiku'ni kini kájitu-ti. Te yúan ni kaka'an nda'ú jíin-yá ja ná kuá'a-ya tú'un kivi koyo iní-ti. Te ni ja'a-ya tú'un kaja'an. ³³ Te ni kenda tachí kíni-ún iní chaa-ún kaja'an. Te ni kivi koyo iní kini. Te tiku'ni kini-ún ni kajungoyo-ti yúkava-ún onde iní mar. Te nuu mar ni kaji'i-ti. ³⁴ Te chaa kándito-ti, ni kajini-de ja súan ni kuu. Te ni kajinu-de kaja'an-de. Te ni kakastu'ún-de nuu ñáyivi ñúu-ún jíin táká rancho. ³⁵ Te ni kenda koyo ñáyivi-ún ja ndé'é-i naún ní kuu. Te ni jakoyo-i nuu Jesús. Te ni kajini-i nuu chaa ni kenda tachí kíni-ún, kanchaa-de nuu já'a Jesús, ñú'un-de sa'ma, te a ni nduva'a xiní-dé. Te ni kayu'ú-i. ³⁶ Te chaa ni kajini, ni kajani-de tu'un nuu ñáyivi-ún, ndasa ni nduva'a chaa ni ta'an tachí kíni. ³⁷ Yúan-na te taká ñáyivi ñúu Gadara, ni kaka'an nda'ú-i jíin-yá ja ná kúxio-ya kí'in-ya, chi xaan káyu'ú-i. Te máa-yá, ni ndivi-ya iní barco. Te ni naxió káva-ya kuá'an-ya. ³⁸ Te chaa ni kakenda tachí-ún, ni ka'an nda'ú-de ja kuéni ki'in-de jíin-yá. Ko Jesús, ni táji-yá-de kua'an-de: ³⁹ Kuáno'on vé'e-ró, te kani-ró tú'un ná ñá'nu xaan tíñu ni sá'a Dios jíin-ró, áchí-ya jíin-de. Te máa chaa-ún ni kee-de kua'an-de. Te ni jani-de tu'un ní ñúu yúan ná ñá'nu xaan tíñu ni sá'a Jesús jíin-de. ⁴⁰ Yúan-na te ni najaa-ya. Te ñáyivi-ún ni kaka'an va'a-i jíin-yá, chi ndivii-í káinda-tu-i-ya.

Tu'un sesí'i Jairo

⁴¹ Te ñin chaa kuñá'nu iní ve'e sinagoga nání-de Jairo, ni chaa-de. Te ni jukuiñi jítí-de nuu já'a Jesús. Te ni ka'an nda'ú-de jíin-yá ja ná kivi-ya iní ve'e-de. ⁴² Chi ío ñin sesí'i-de ja máa ñin-i nuu-dé, natu'un uxí uú kuia-i. Te suchí-ún ndúkú-i kuu-i. Te ni kee Jesús kua'an-ya. Te kua'a ñáyivi ní kaxin-i-ya.

Ja ní nasáva'a-ya ñin ña'an kú'u kue'e niñi

⁴³ Te ñin ñasí'i ni kuu uxí uú kuia játi niñi-ñá. Te ña'an-ún ni janu-ña táká ndatíñu-ña ní kuu chaa táná. Te tú ní nduva'a-ña sá'a ni ñin-de. ⁴⁴ Te ni jaa-ña íchi yatá-yá. Te ni ké'é-ña yú'u sá'ma-yá. Te ni ichi-ni nuu játi niñi-ñá-ún. ⁴⁵ Yúan-na

te ni ka'an Jesús: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-ya. Te ndivii-dé tú ní kája'a-de tu'un. Te Pedro jín cháa ká'in jín-de yúan, ni kaka'an-de: Maestro, ñayivi kuá'a yá'a kájaxin-i ní, te a ká'an-ní: Ndéja ní ké'é rúu, áchí-de. ⁴⁶ Ko ni ka'an Jesús: Ndaa ja in ñayivi ní ké'é rúu, chi ni jini-ri ja ní kenda fuerza ini-ri, áchí-ya. ⁴⁷ Yúan-na te ña'an-ún, ni jini-ña já tú ní kúu chisa'í-ña máa-ña, te ni chaa-ña kisi-i-ña. Te ni jukuiñi jítí-ña núu Jesús, te jito nuu táka ñayivi, ni jani ndaa-ña tú'un najá ní ké'é-ña-yá, te ndasa ni nduva'a-ni-ña ní sá'a-ya. ⁴⁸ Te máa-yá ni ka'an-ya jín-ña: Ni kandíja-ró, te yúan ní kaku-ró. Kuá'an, te ma yú'ú-ro. Achí-ya.

Ja ní nachaku sesi'í Jairo

⁴⁹ Te nini ká'an-ya súan, te ni chaa in mozo chaa kuñá'nu ini ve'e sinagoga-ún, ni kachi nuu-dé: A ni ji'í sesi'í-ro. Ma sáteñu-ga-ro Maestro, áchí. ⁵⁰ Te ni jini so'o Jesús ja ní ka'an mozo-ún. Te ni kachi-ya jín cháa-ún: Ma yú'ú-ro: Kandíja-ni, te ná kaku sesi'í-ro. ⁵¹ Te ni kivi-ya ini ve'e. Te tú ní já'a-ya tú'un kivi ni in jín-yá, chi máa-ni Pedro jín Jacobo, jín Juan, jín táa náa suchi sí'í-ún. ⁵² Te kánde'e ndivii ñayivi te kándukuí'a ini-i. Te ni kachi-ya: Ma ndé'e-ro jín'an-ró. Tú ní jí'i-i, chi kixi-ni-i, áchí-ya. ⁵³ Te ni kasákátá-i nuu-yá, chi ni kajini-i ja á ni ji'í suchi-ún. ⁵⁴ Ko máa-yá, ni tiin-ya ndá'a-í. Te ni ka'an jaa-ya: Súchi, ndukoo, áchí-ya. ⁵⁵ Yúan-na te ni nachaku-i. Te ni ndukoo-ni-i. Te ni tá'ú-yá tiñu ja ná kuá'a-de staa kée-í. ⁵⁶ Te táa-i náa-i, ni kakee nuu-dé kánde'é-de. Ko ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni in nuu kachi-de ja súan ni kuu.

9

Ja ní táji Jesús uxí uu-de kája'an-de

¹ Te ni nastútú-yá ndí'uxí uu chaa-ún. Te ni ja'a-ya fuerza ini-de ja kúndéé-de jín táka tachi kini jín já kuánchaa-de taká kue'e. ² Te ni táji-yá-de kája'an-de ja ná kani-de tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te ná násáva'a-de ñayivi kaku'u. ³ Te ni ka'an-ya jín-de: Ma kúndiso kuti-ro já kúu ichi, ni vara, ni ñunu, ni staa, ni xu'ún, ni ma kúndiso-ró úu su'nu. ⁴ Te nani ve'e kúu nú ni kivi-ró, te kendo-ró yúan. Te yúan kenda-ró kí'in-ro. ⁵ Te nú ndé nuu tú kákuni-i kuatá'ú-i róo, te nú ni kenda-ró ñuu yúan, te skóyo-ró tikacha ini ja'a-ro. Te súan kani ndaa-ro tú'un nuu-í jín'an-i, áchí-ya. ⁶ Te ni kenda-de kája'an-de, ni kajikó ndúu-de taká ñuu, ni kajani-de tu'un. Te taká lado ni kanásáva'a-de ñayivi kaku'u.

Ja ní kuñáa ini Herodes

⁷ Te Herodes, chaa tá'ú tiñu, ni jini tu'un-de taká tiñu ni sá'a-ya, te kúñáá iní-de, chi káka'an sava-i: Juan, chaa ni ji'i, ni nachaku-de. ⁸ Te sava tuku-i: Ni ndenda Elías. Te sava-ga tuku-i: In chaa ni jani tu'un Dios onde sáa a ni nachaku-de. Achí-i. ⁹ Te ni kachi Herodes: Ni janchaa-ri xini Juan. Te ndé chaa kúu chaa yá'a núsáá, chi jini tu'un-ri ja sá'a-de tiñu yá'a, áchí-de. Te ni kuni-de nde'é-de nuu Jesús.

Ja ní skée-yá u'un mil ñayivi

¹⁰ Te ni nchaa chaa káskuá'a-ún. Te ni kanakani-de tu'un nuu-yá taká tiñu ni kasá'a-de. Te ni ki'in-ya-dé, te kua'an s'in-ya jín-de in nuu ñú'un té'é, ñuu nání Betsaida. ¹¹ Te ni kajini ñayivi-ún. Te ni kandikin-i-ya, kaja'an-i jín-ya. Te ni jatá'ú-yá-i, te ni jani-ya tú'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ni nasáva'a-ya taká ñayivi kaku'u. ¹² Te a ku'ini. Te ni nchakoyo ndí'uxi uu-de nuu-yá. Te ni kaka'an-de jín-ya: Tájí-ni ñayivi kuá'a yá'a ná kinyoyo-i taká ñuu jín taká rancho yani yá'a, te ndúkú-i ndenu ndoo-i te ni'in-í staa kée-í, chi yá'a nuu ñú'un té'é ká'in-yó, áchí-de. ¹³ Te ni kachi-ya jín-de: Kua'a máá-ró ja ná kée-í, áchí-ya. Te ni kaka'an-de: Tú ñaún káñava'a-ná, chi u'un-ni statilá jín uu-ni tiyáká. Te nú túu kikuñan-ná staa kée taká ñayivi yá'a, te ma kánda, áchí-de. ¹⁴ Chi ío nátu'un u'un mil chaa. Yúan-na te ni ka'an-ya jín cháa káskuá'a-ún: Ka'an jín ñayivi ná júngoo in nuu in nuu-í nátu'un uu xiko uxí, uu xiko uxí ja in in, áchí-ya. ¹⁵ Te súan ni kasá'a-de, ni kasungoo ndi'i-de-i. ¹⁶ Te ni ki'in-ya ndí'ú'un statilá jín uu tiyáká-ún. Te ni ndakoto-ya íchi ándívi te ni jikan ta'u-ya ja'a statilá. Te ni sakuáchí-ya statilá-ún. Te ni ja'a-ya núu cháa káskuá'a jín-ya ni kajani-de nuu-í. ¹⁷ Te ndivii-í ni kayee-í. Te ni kanda'a chii-i. Te ni kanastútú-de uxí uu jika staa kuáchí ja ní ndendoso.

Tu'un ni ka'an ndaa Pedro

¹⁸ Te in kivi jikán ta'u máá in-ni Jesús, chi máá-ni chaa káskuá'a-ún ká'in-de jín-ya. Te ni jika tu'un-ya-de: Te ruu, na chaa kúu-ri, káka'an ñayivi, áchí-ya. ¹⁹ Te ni kaka'an-de: Juan, chaa skuánducha, káka'an-i. Te sava-i: Elías. Te sava-ga-i: In chaa ni jani tu'un Dios onde aná'an, ni nachaku-de, áchí-de. ²⁰ Te ni ka'an-ya jín-de: Te róó, na chaa kúu-ri káka'an máá-ró, áchí-ya. Yúan-na te Simón Pedro, ni ka'an-de: Máá-ni kúu Cristo Sé'e Dios, áchí-de. ²¹ Yúan-na te ni ka'an xaan-ya jín-de, te ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja tú ni in nuu kachí-de tu'un yá'a.

Jín kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

²² Te ni ka'an-ya: Jínu ñú'un ndó'o xaan máá Sé'e chaa, te chaa ni kayii jín taká sutu ñá'nu jín cháa káchaa tutu,

ma kuátú'ún-de-ya, chi ka'ni-dé-ya. Te nuu uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ²³ Te ni ka'an-ya jín ndí'i-de: Nani chaá nú kuni-de kii-de yata-rí, te ma chíñú'ún-de máá-de te ná kuándéé iní-de jín túndó'o kii siki-dé taká kivi, te ná kúndikín-de ruu kii-de. ²⁴ Chi chaá jítú iní-de kaku-de chi túndó'o kii siki-dé, naa-dé. Te vasa ná kuu in chaá ja siki rúu, ko kaku-de. ²⁵ Chi naún ní'in cháa, vasa ná kúndéé-de ní'in-dé níi ñúyivi, te nú xnáa-dé máá-de, xí sjíta-de añú-de. ²⁶ Chi nú ndé chaá kúka nuu iní-de nuu-rí jín núu tú'un ká'an-rí, suni súan kuka nuu iní máá Sé'e chaá nuu cháa-ún kivi ndíi-ya. Te kivi-ún ñá'nu koto luu-ya jín Táa-ya, te suni jín táka ndajá'a ndóo-ya. ²⁷ Te jandáa ká'an-rí jín-ró, ja ío sava chaá ká'in yá'a ja má kuu kuti-dé onde nú tú kuni-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya.

Siki já túku ni nduu-ya

²⁸ Yúan-na te nátu'un nuu uná kivi já ní ka'an-ya tú'un yá'a, te ni jaka-ya Pedro, jín Juan, jín Jacobo, ni kaa-ya kuá'an-ya jín-de in yuku, kuákakan ta'u-ya. ²⁹ Te nini jikán ta'u-yá, te nuu-yá, tuku ni nduu. Te sa'ma-yá ní nduu kiyi xaan. Te ni kanandii ncháa. ³⁰ Te yúan ni kandatú'ún uu chaá jín-yá. Te chaá-ún kakuu Moisés jín Elías. ³¹ Te kándii ncháa chaá-ún. Te ni kaka'an-de tu'un ja á yani skikuu-ya tiñu-ya te kuu-ya núu Jerusalén. ³² Te Pedro jín cháa ká'in jín-de-ún káji'i xaan-dé numá'ná te kákixi-de. Te nuu ní kanata'u núu-dé, te ni kajini-de ja ndíi ncháa Jesús, jín uu chaá ká'in jín-yá-ún. ³³ Te nuu ní kakuxio chaá-ún nuu Jesús, te ni ka'an Pedro jín-yá: Maestro, v'a-ga ná kéndoo-yó yá'a. Te ná sá'a-ná uní ve'e kuii, in kuu máá-ní, inga kuu Moisés, te inga kuu Elías, áchí-de. Te tú jini-de naún tu'un ni ka'an-de. ³⁴ Te nini ká'an-de, Te ni chaá in viko nu'ún ní jasú ní núu-dé jíná'an-de. Te ni kayu'ú xaan-dé ja ní kivi koyo-de chi viko nu'ún-ún. ³⁵ Te chi viko nu'ún yúan, ni kenda in tu'un ja ní ka'an: Yá'a kuu Se'e-rí, ja kúndá'ú iní-rí-i, te kuni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, áchí. ³⁶ Yúan-na te ni jukuiñi tu'un-ún. Te máá in-na Jesús kándii-ya núu-dé. Te máá-de tú ní kaka'an kuti-dé. Te níi-ni kivi-ún tú ni in nuu ní kákachi-de ja súan ni kajini-de.

Siki súchí tá'an tachi kini

³⁷ Te inga kivi xián-ún, ni kanuu-ya yuku-ún. Te in ñayivi kuá'a, ni kenda-i ni kajata'an-i Jesús. ³⁸ Te nuu ñayivi kuá'a-ún ni kenda in chaá ni kana jaa-de: Maestro, jikán ta'u-ná nuu-ní ja ndé'é-ní se'e-ná, chi máá in-i ñáva'a-ná. ³⁹ Chi in tachi kini tiñ-ni-i. Te sanaa-ní te kána kó'ó-i sá'a, te já'ni yí'i-ni-i. Te sjáa-ni ti'ñu yu'u-í. Te xaan stují-í. Te xaan uu kenda.

40 Te n_i ka'an nda'ú-ná jíin cháa káskuá'a jíin-ní yá'a ja ná kíni'in-de kí'in. Te tú ní kákuu sá'a-de, áchí-de jíin Jesús. 41 Te n_i ka'an Jesús: Ñayivi xa'an ní'in in_i kákuu-ró já tú kákandíja-ró. Nasaa-ga kivi kúnchaa-ri jíin-ró te ndo'o-ri jíin-ró. Kua'a se'e-ró ná kí-i, áchí-ya. 42 Te nini n_i kandita-i nuu-yá, te tach_i k_ini n_i stúuncháa-ni-i. Te n_i ja'ni yí'í xa'an-ní-i. Ko máá Jesús n_i ka'an xa'an-yá nuu tach_i k_ini-ún. Te n_i nasáva'a-ya súchí-ún. Te n_i nakuá'a-ya-í nuu táa-i.

Jíin kivi ní ka'an-ya já kúu-ya

43 Te ndivii ñayivi ní kánaa iní-i kánde'é-i ndasa ñá'nu káa Dios. Te n_i kakee nuu-í kánde'é-i taká tínu n_i sá'a Jesús. Te n_i ka'an Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá: 44 Chu'un tu'un yá'a in_i-ro jíiná'an-ró. Ch_i máá Sé'e cháa natuu-ya iní nda'a cháa ká'io kuachi, áchí-ya. 45 Ko máá-de, tú ní kájuku'un in_i-de tu'un yá'a. Ch_i n_i ka'an sa'í-ya tú'un yá'a náva'a ma júku'un in_i-de. Te n_i kayu'ú-de kaka tu'ún-de-ya sikí tú'un-ún.

Ja ní kastátá'an-de ndé chaa kúñá'nu-ga

46 Yúan-na te n_i kastátá'an-de nú ndé chaa kúñá'nu-ga. 47 Ko Jesús, n_i jin_i-ya já súan kájani in_i-de. Te n_i ki'in-ya in_i súchí lúli. Te n_i jani-ya-í xiin-yá. 48 Te n_i ka'an-ya jíin-de: Chaa ja jíin sí'ví-rí játá'ú-de súchí yá'a, te ruu játá'ú-de. Te chaa játá'ú rúu, játá'ú-de i'a n_i táji rúu vai-ri. Te chaa súchí-ga ma'ñú róo jíiná'an-ró, chaa-ún kúñá'nu-de, áchí-ya. 49 Yúan-na te n_i ka'an Juan: Maestro, n_i kajini-ná in_i chaa ja jíin sí'ví-ní kíni'in-de tach_i k_ini kája'an, te n_i kajasu-ná nuu-dé, ch_i tú ndikín-de yóo, áchí-de. 50 Ko n_i ka'an Jesús jíin-de: Ma kasú-ro núu-dé jíiná'an-ró, ch_i chaa tú jito u'u yóo, jíin yóo ndújíin-de.

Ñayivi ñuu Samaria n_i kaské'ichi-i-ya

51 Te n_i kuyani ja kivi nó'on máá-yá onde andíví. Te n_i chaa téyí iní-ya já kí'in-ya ñuu Jerusalén. 52 Te n_i táji-yá chaa kua'an jíin tú'un káyoxnúu-de nuu-yá. Te chaa-ún kája'an-de. Te n_i kivi-de in_i ñuu Samaria náva'a sátu'a-de te vasa jáa-ya. 53 Ko ñayivi yúan tú ní kájatá'ú-i-ya, ch_i n_i kajini-i ja íchi ñuu Jerusalén kí'in-ya núu. 54 Te Jacobo jíin Juan, chaa káskuá'a jíin-yá, n_i kajini-de yúan. Te n_i kaka'an-de: Táta, á tú kuní-ní ná tá'ú tínu-yó k_i ñu'un ichi ándíví te ná xndí'i ñayivi yá'a, natu'un n_i sá'a Elías. Achí-de. 55 Yúan-na te n_i jó káva Jesús nuu-dé. Te n_i ka'an xa'an-yá jíin-de: Tú kájini-ro ndasa káa in_i-ro, 56 ch_i máá Sé'e chaa, tú vai-ya já xnáa-yá añu ñayivi, ch_i sua nama-ya-í, áchí-ya. Te kája'an-ya ingá ñuu.

Uu chaa ndúkú-de kundikín-de-ya

57 Te kájika-ya kuá'an-ya. Te ñin cháa ni ka'an-de jíin-ya ichi-ún: Táta, kundikin-ná ní vasa ndé onde ki'in-ní, áchí-de. 58 Te ni kachi Jesús jíin-de: Taká ñukui, ká'io yau kava káyi'i-ti, te suni tisaá andívi ká'io taka-ti. Ko máá Sé'e cháa, tú nuu kusú-ya, áchí-ya. 59 Te ni ka'an-ya jíin ingá-de: Kundikin ruu ná kí'on, áchí-ya. Te máá cháa-ún ni kachi-de: Táta, kua'a-ní tu'un ná kichinduji-ná táa-ná xna'an-ga, áchí-de. 60 Te ni ka'an Jesús jíin-de: Skéndo taká ndiyi-ún ná chinduji tá'an ndiyi jíná'an. Te róo kuá'an te kani-ró tú'un taká lado, ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya. 61 Yúan-na te suni ni ka'an ingá-de: Táta, kundikin-ná ní, ko kua'a-ní tu'un ná kika'an-ná xna'an-ga jíin já ká'io ve'e-ná, áchí-de. 62 Te Jesús, ni ka'an-ya jíin-de: ñin cháa nú jítu-de jíin latú-de, te ndé'é-de ichi yatá-dé, tú va'a cháa kúu-de ja kivi-de ini ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya.

10

Ja ní tájí-ya uní xiko uxi-de kua'an-de

1 Yúan-na te onde ni kuu taká tiñu yá'a, te máá Jító'o-yo ní jani-ya uní xiko uxi-ga-de. Te cháa-ún, ni tájí-ya uu uu-de káyoxnúu-de nuu-ya kua'an-de taká ñuu jíin lugar nuu á jani ini máa-ya ja kí'in-ya. 2 Te ni ka'an-ya jíin-de: Trigo ta'nu, jandáa kúu ja kuá'a, ko cháa ka'nu yaku-ni-de ío. Núsáa, te kakan ta'u-ro nú máá Tatá xín trigo, ná tájí-ya cháa ka'nu kikoyo-de nuu trigo-ya. 3 Kuá'an jíná'an-ró. Ná kástu'un-rí nuu-ro, chi tájí-rí róo ki'in-ro nátu'un lélú má'ñú yí'i. 4 Te ma kúndiso-ró bolsa, ni ñunu, ni ndijan-ro. Te nú ndéja ní ketá'an-ró jíin ichi, te ma ndátu'un-ró jíin. 5 Te nani ve'e nú kivi-ró, te xna'an-ga ka'an-ro: Ná sándéé ini ve'e yá'a, achi-ro. 6 Te nú ini ve'e yúan ío ñin cháa va'a ini, te tu'un ndéé ní ka'an-ro-ún ná jáa siki-dé. Te nú tú kánchaa ñin cháa va'a ini, te tu'un ndéé-ún najaa-ni nuu-ro. 7 Te suni ve'e yúan kendo-ro, te kee-ro, ko'o-ró naún kája'a-i nuu-ro. Chi cháa sátiñu, ni'in-dé kee-dé. Ma káka-ró ndita'an ve'e. 8 Te nani ñuu nú ni kivi koyo-ró, te nú kuatá'ú-i róo, yúan te kaji-ro jíná'an-ró naún kájan-i nuu-ro. 9 Te nasáva'a-ró ñáyivi kaku'u kaxiukú-i ñuu yúan. Te kachi-ro kúni-i: Nuu-ro jíná'an-ró, a yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, achi-ro. 10 Ko nani ñuu nú ni kivi koyo-ró, te nú tú ní kájatá'ú-i róo, te kenda koyo-ró ini ichi-í yúan, te ka'an-ro: 11 Onde tikacha ñú'un ío ñuu-ro yá'a ni ñin ini ja'a-rí jíná'an-rí, ná náskoyo-rí ja kúu siki máa-ró. Te kuni-ro, ja á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. 12 Te ká'an-rí jíin-ró, kivi-ún te koo-ga tuká'nu ini ya nú ñáyivi ñuu Sodoma, vásá nú ñuu-ún. 13 Naka ndá'ú kuu róo ñuu Corazín, te naka ndá'ú kuu róo ñuu Betsaida. Chi nú ini ñuu Tiro jíin ini ñuu Sidón ní sá'a-rí

tiñu ñá'nu ja ní sá'a-ri nuu máá-ró yá'a núú, te inga kiví te a ni kanakani iní ñayivi-ún núú, te ku'un-i sa'ma ndái te ku'u-í yaa núu-í núú. ¹⁴ Núsáá te kiví kii juicio te koo-ga tuká'nu iní-ya núu ñúu Tiro jín núu ñúu Sidón vásá núu máá-ró. ¹⁵ Te róó, ñuu Capernaum, a ni kuñá'nu xaan-ro jiní-ro náún, ko onde infierno najinu-ro. ¹⁶ Chaa jini so'o tu'un ká'an máá-ró, nuu-rí jini so'o-de. Te chaa sájá'a iní nuu-ro, nuu-rí sájá'a iní-de. Te chaa sájá'a iní nuu-rí, sájá'a iní-de nuu l'a ni táji rúu vai-ri. Achí-ya. ¹⁷ Te ni najakoyo uní xiko uxí chaa-ún kákusi iní-de, te káka'an-de: Tátá, onde tachí kini kájandatu nuu-ná ja jín sí'ví-ní vidáa, áchí-de. ¹⁸ Te Jesús, ni ka'an-ya jín-de: Ni jini-ri nuu Satanás ni jungava ichi ándiví, natu'un in taja. ¹⁹ Vina te kua'a-ri fuerza nuu-ro náva'a kuañu-ro sikí koo jín sikí kúrsiuku, jín sikí taká fuerza máá já jito u'u yóó. Te tú naún sá'a kuti jín-ró. ²⁰ Ko ma kúsi iní-ro jín tiñu yá'a ja kájandatu tachí núu-ro, chí sua ná kúsi iní-ro já á káyoso sí'ví-ró onde ándiví. Achí-ya. ²¹ Te suni hora-ún ni kusí iní Jesús, onde jín Espíritu Santo, te ni ka'an-ya: Ná kúta'u-ná nuu-ní Táa, Jito'o ándiví jín ñuyivi kúu máá-ní, ja ní jasú-ní taká tu'un yá'a nuu cháa ndichí jín núu cháa kájuku'un iní. Te ni stá'an ndijin-ní nuu cháa súchí iní jíná'an-de. Chí súan ni jata'an iní-ní Táa. ²² Taká ndatiñu ni ja'a Táa-ri iní nda'a-rí. Te tú ni in jini nuu máá Sé'e, chí máni máá Táa jini-ya. Ni tú jini ni in nuu máá Táa, chí máá Sé'e jini, jín nani chaa ja kuní máá Sé'e te stá'an ndijin-ya núu-dé. Achí-ya. ²³ Te sin ni jó káva máá Jesús nuu cháa káskuá'a jín-yá. Te ni ka'an-ya: Xáán ndatu chaa kuní tiñu ja ní kajini máá-ró. ²⁴ Chí ká'an-ri jín-ró ja kuá'a cháa kájani tu'un Dios jín cháa kákuu rey, ni kakuni-de nde'é-de nuu já kánde'é máá-ró, ko tú ní kájini-de, te kuní so'o-de ja ní kájini so'o-ró kuní-de núú, ko tú ní kájini so'o-de, áchí-ya.

Chaa va'a ñuu Samaria

²⁵ Te yúan kánchaa in maestro ley, te ni ndukuiñi-de chí koto nchaa-de-ya kuní-de: Maestro, naún sá'a-ná náva'a ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni, áchí-de. ²⁶ Te ni ka'an máá Jesús jín-de: Ndasa yóso núu tutú ley. Ndasa ká'an ká'u-ró. Achí-ya. ²⁷ Te máá cháa-ún ni ka'an-de: Kumani-ro jín máá Tatá-ro Dios onde jín iní jín añú-ro jín ní fuerza-ro jín ní núu jini tuní-ro, te kundá'ú iní-ro tá'an-ró natu'un kundá'ú iní-ro máá-ró, áchí-de. ²⁸ Te ni kachí Jesús jín-de: Va'a ni ka'an-ro. Sá'a súan, te ni'in tá'u-ro kúchaku-ro núsáá, áchí-ya. ²⁹ Ko máá cháa-ún, kuní-de ja kée ndaa-de jín tu'un ká'an-de, te ni jiká tu'un-de Jesús: Te ndéja kúu tá'an-ná, áchí-de. ³⁰ Te máá Jesús ni ka'an-ya: In chaa ni kenda-de ñuu Jerusalén. Te ni

kuun-de kua'an-de ñuu Jericó. Te ichi-ún n̄i kenda ñaku'i'ná núu-dé, te n̄i kajanchaa ndatíñu-de, te n̄i kastují-dé. Te n̄i kee kája'an, n̄i ndoo chaa-ún kátúu-dé. Te a yani kuu-de núu. ³¹ Te n̄i kuu ja ichi-ún n̄i kuun ñin sutu vai-de. Te n̄i jini-de nuu chaa-ún. Te n̄i sío-ni-de kua'an-de. ³² Suni súan ñin chaa levita, n̄i kuyani-de lugar yúan. Te n̄i jini-de nuu chaa-ún. Te n̄i sío-ni-de kua'an-de. ³³ Ko ñin chaa ñuu Samaria, jika-de kua'an-de ichi-ún, n̄i kuyani-de nuu kátúu chaa-ún. Te n̄i jini-de. Te n̄i kundá'ú ini-de chaa-ún. ³⁴ Te n̄i jaa-de. Te n̄i chu'un-de aceite jín alcohol nuu ní tuji chaa-ún. Te n̄i ju'ni-de nuu. Te n̄i skáa-de chaa-ún sik̄i caballo-de. Te kua'an-de jín-de onde mesón. Te n̄i jito-de chaa. ³⁵ Te inga kiv̄i xían-ún n̄i kenda-de kua'an-de. Te n̄i tava-dé uu peso n̄i ja'a-de nuu chaa xín mesón. Te n̄i ka'an-de: Koto-ni-de. Jín táka-ga ja kanú-ni jín-de, te nuu ncháa-ná, te nachunáa-ná nuu-ni, áchi-de. ³⁶ Núsáa te ja uní tá'an chaa-ún, te ndé ñin-de n̄i kuu tá'an chaa n̄i kenda ñaku'i'ná nuu-ún, jáni ini-ro, áchi-ya jín-de. ³⁷ Te n̄i ka'an máa chaa-ún: Chaa n̄i kundá'ú ini-de-ún, áchi-de. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jín-de: Kuá'an núsáa, te suni súan sá'a máa-ró, áchi-ya.

Ja ní jaa-ya núu María jín Marta

³⁸ Te jika-ya kuá'an-ya ichi. Te n̄i kiv̄i-ya ñin ñuu. Te ñin ñasí'í, nání-ña Marta, n̄i kana-ña xiní-ya n̄i kiv̄i-ya iní ve'e-ña. ³⁹ Te ña'an yá'a, ío ñin ku'u-ña nání María. Te María-ún, n̄i jungoo-ña núu já'a Jesús, jini ná'in-ña tú'un ká'an-ya. ⁴⁰ Ko Marta kutéñu-ña já tiní tiñu sá'a-ña. Te n̄i jaa-ña núu-ya, te n̄i kach̄i-ña: Táta, tú ndé'é-ni ja kú'u-ná n̄i xndóo-i náá játiñu máa ñin-ná. Núsáa te ka'an-ni jín-i ná chindéé tá'an-i jín-ná. Achí-ña. ⁴¹ Ko n̄i ka'an Jesús: Marta, Marta, xaan jítú ini-ro sátiñu-ró, te ja kuá'a tíñu sá'a-ró, te n̄i ndukuí'a ini-ro jín. ⁴² Ko ío ñin-ni tiñu kánúú xa'an. Te María, n̄i nakaji-i tiñu kánúú-ún. Te ni ñin, ma kúu kuanchoa nuu-í. Achí-ya.

11

Ja jikán ta'u-yo jín Padre Nuestro

¹ Te n̄i kuu ja jikán ta'u-ya kánchoa-ya ñin lugar. Te nuu ní ndi'i n̄i ka'an-ya, te ñin chaa káskuá'a jín-ya, n̄i ka'an-de jín-ya: Táta, stá'an-ni nuu-ná ndasa kakan ta'u-ná jín'an-ná, nátu'un n̄i stá'an Juan nuu chaa káskuá'a jín-de, áchi-de. ² Te n̄i kach̄i-ya jín-de: Nú kájikán ta'u-ro, te sua ka'an-ro: Táa máa-ná ja kánchoa-ni onde andíví, ná nákana jaa-ná ní jín sí'ví-ni. Te ná kóo ñuu nuu tá'ú-ni tiñu. Te ná kóo taká tiñu játa'an ini máa-ni, nátu'un ío ini andíví suni súan ná kóo ini

ñuyivi yá'a. ³ Staa káyee-ná taká kiví kuá'a-ní nuu-ná vina. ⁴ Te sá'a-ní tuká'nu iní-ní nuu taká kuachi-ná, chí suni máa-ná kás'a-a-ná tuká'nu iní-ná nuu ñáyivi kás'a-a-i falta nuu-ná. Te ma skívi-ní náá koto nchaá-i náá chí sua nama-ní náá nuu kíni nuu kuí'a. Achí-ya. ⁵ Te ñi ka'an-ga-ya jíin-de: Ndé róó íó ñin amigo-ro te nú kí'in-ro núu-dé sava ñúú te kachí-ro kúni-de: Amigo, kuá'a núu uní staa núu-rí, ⁶ chí ñin amigo-rí ñi chaá-de ve'e-rí ja jíka-de viaje. Te tú naún kuá'a-rí nuu-dé kee-dé. Achí-ro. ⁷ Te chaá kándeé ichi iní ve'e ka'an-de: Ma stá'an-ro rúu, chí a ndasú yuxé'é-rí, te se'e-rí kákixi-i jíin-rí. Te ma kúu ndukoo-rí te kuá'a-rí nuu-ro. Achí-de. ⁸ Ká'an-rí jíin-ró, vasa ma ndúkoo-de kuá'a-de nuu-ro já kúu-de amigo-ro, ko ja xáan stá'an-ro-dé te yúan ndúkoo-de te kuá'a-de taká ja jínu ñú'ún-ró. ⁹ Te ká'an-rí jíin-ro jíiná'an-ró: Kakan, te kuá'a-ya núu-ro. Ndúkú, te ni'in-ro. Ka'an, te ná núña ve'e kivi-ró. ¹⁰ Chí chaá jikán, te kii nuu-dé. Te chaá ndúkú, te ní'in-dé. Te chaá ká'an, te núña ve'e kivi-de. ¹¹ Te ndé ñin róó ñin táa iní ve'e kúu-ró. Te nú se'e-ró jikán-i staa núu-ro, te kuá'a-ró ñin yuu núu-í náún. Xí nú jikán-i ñin tiyáká, te lugar ja kuá'a-ró tiyáká, te kuá'a-ró ñin koó nuu-í náún. ¹² Xí nú jikán-i ñin ndivi núu-ro, te kuá'a-ró ñin kúrsiuku nuu-í náún. ¹³ Te nú róó vasa chaá ñáá kakuu-ró, te kájiní-ro kuá'a-ró ndátíñu va'a nuu sé'e-ró, naga ñi kuu máá Táa-ro I'a kánchaá andívi já má kuá'a-ya Espiritu Santo nuu cháa jikán núsáá. Achí-ya.

Sikí tú'un Beelzebú káka'an-i jíin-ya

¹⁴ Te kíni'in-ya ñin tachí ñí'in. Te nuu ní kenda tachí-ún kua'an, te chaá ñí'in-ún ñi naka'an-de. Te taká ñáyivi ká'jin yúan ñi kakee nuu-í kánde'é-i. ¹⁵ Ko sava ñáyivi-ún ñi kaka'an-i: Jíin Beelzebú, chaá kúñá'nu nuu taká tachí, kíni'in-de tachí kája'an, áchí-i. ¹⁶ Te sava-ga-i kájito nchaá-i-ya. Te ñi kajikan-i ñin tuni ichi ándívi núu-ya. ¹⁷ Ko máá Jesús ñi jini-ya já súan kájani iní-i. Te ñi ka'an-ya jíin-i: Te nú ñin ñuu sásiin máá, te kánakuatá'an máá, te ñuu yúan ma kúni'in. Te nú ñin ve'e sásiin máá te kánakuatá'an máá, te ve'e yúan ma kúni'in. ¹⁸ Te nú Satanás suni sásiin máá, ndasa kúni'in ñuu nuu tá'ú tíñu máá núsáá. Chí káka'an máá-ró ja jíin Beelzebú kíni'in-rí tachí-ún kája'an. ¹⁹ Te nú ndújíin Beelzebú jíin-rí ja kíni'in-rí tachí kíni. Núsáá te se'e-ró, ndé jíin kákíni'in máa-i tachí-ún. Ja yúan máa-i, ná nákuxndí-i sikí-ro. ²⁰ Ko nú jíin xiní ndá'a Dios kíni'in-rí tachí kíni kája'an, jandáa kúu ja núu-ro ní chaá ñuu nuu tá'ú Dios tíñu núsáá. ²¹ Nú ñin chaá kándáján, te jíin machete ndíto-de yujé'é-de, yúan-na te ká'jin va'a taká ndatíñu-de. ²² Ko nú jaá inga chaá ñi'in-ga

vásá máá-de, yúan-na te kundéé cháa-ún jíin-de, te kuanchaa ndi'i-ni machete-de nuu-dé ja ndító-de jíin. Te kiñi'in ndi'i ndatíñu-de. ²³ Nú ndé cháa tú ndújíin-de jíin-rí, núsáá te jító u'u-de ruu. Te cháa tú nástútú jíin-rí, jachá-de. ²⁴ Nú n̄i kenda ñin tach̄i k̄ini in̄i ñin cháa te j̄ika kuu nuu ñú'un té'é, ndúkú núu j̄ungoo te tú ní'in, yúan-na te ka'an: Ná nó'on-r̄i ve'e nuu ní kenda-r̄i, ach̄i. ²⁵ Te nú n̄i nchaá te jiní ja vé'e luu kúu, chi n̄i ndundoo, ²⁶ yúan-na te ki'in tach̄i-ún, te kuaka tá'an jíin usiá-ga tach̄i ñáá-ga káa vásá máá. Te k̄ivi koyo, te kuxiukú yúan. Núsáá te ví'í-gá tá'an cháa yúan onde sand̄i'í-na vásá já xnáñúú núú, ách̄i-ya. ²⁷ Te n̄i kuu ja ká'an-ya tú'un yá'a. Te ñin ña'an kándeé ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún, n̄i kana jaa-ña xiní-ya: Xáán ndatu ña'an ní skáku ní, te n̄i skáxin-ña ní, ách̄i-ña. ²⁸ Te n̄i ka'an-ya: Sua ndatu-ga kúu ñáyivi kájini so'o tu'un Dios, te káchu'un in̄i-i, ách̄i-ya.

Ja kájikan-i ñin tuni

²⁹ Te n̄i kataka ñáyivi núu-yá, te n̄i ka'an-ya: Ñáyivi ñáá yá'a, kájikan-i tuni, ko ma kuá'a-r̄i nuu-í, ch̄i tuni Jonás kúu ja k̄i nuu-í. ³⁰ Ch̄i nátu'un Jonás, n̄i kuu-de ñin tuni nuu cháa ñuu Nínive, suni súan máá Sé'e cháa kuu-ya ñin tuni nuu ñáyivi yá'a jíná'an-i. ³¹ Te reina onde ichi sur, nachaku-ña jíin ñáyivi yá'a k̄ivi k̄i juicio. Te nakuxndi-ña sikí-í. Ch̄i onde j̄iká xáan ní kii-ña ní jiní so'o-ña tú'un ndíchí ní ka'an Salomón. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vásá Salomón. ³² Taká cháa ñuu Nínive nachaku-de jíin ñáyivi yá'a k̄ivi k̄i juicio, te nakuxndi-de sikí-í. Ch̄i máá-de n̄i kanakani in̄i-de k̄ivi ní jani Jonás tu'un nuu-dé. Te vina ví'í-gá kúñá'nu I'a kándij yá'a vásá Jonás.

Tu'un yiti

³³ Tú ni ñin cháa, nú n̄i chi'i-de ñu'un xin̄i yiti, te chisá'í-de yiti-ún ch̄i nundóó. Ch̄i sua kani-de nuu candelero, náva'a ná kuní ñáyivi k̄ivi koyo in̄i ve'e, nuu máá luz. ³⁴ Lámpara yiki kúñu kúu nduchi-yo. Te nú nduchi-ro ío va'a, n̄i-ni yiki kúñu-ró ndíi ncháa. Ko nú nduchi-ro káñáá, te n̄i-ni yiki kúñu-ró kándeé ñuñáa. ³⁵ Koto ñúkuún-ró máá-ró núsáá, ch̄i luz kándeé in̄i-ro sanaa te ñu'un tuún kúu. ³⁶ Nú n̄i yiki kúñu-ró ndíi ncháa, ni tú ío ñin tí'li nuu túún, n̄i nándii ncháa núsáá, nátu'un ñin lámpara ja xú'ún kayú. Ach̄i-ya.

Ja ní kana jíin-yá nuu cháa fariseo

³⁷ Te nini ká'an-ya, te n̄i ka'an nda'ú-ni ñin cháa fariseo jíin-yá ja kée-yá staa jíin-de. Te n̄i k̄ivi Jesús in̄i ve'e cháa-ún. Te n̄i jungoo-ya kée-yá staa jíin-de. ³⁸ Te cháa-ún, n̄i jin̄i-de nuu-yá. Te n̄i naa in̄i-de ndé'é-de ja tú ní nánda'á-yá te yée-yá

staá. ³⁹ Te máá Jító'ᵒ-yᵒ ní ka'an-ya jíin-de: Jándáa kúu, chí róó, cháa fariseo, kánakacha-ró íchi yatá tindo'ᵒ jíin íchi yatá kó'ᵒ. Ko ichi iní-ro, chí nì kachítú ndí-ro jíin tú'un kuí'ná jíin tú'un ñáá. ⁴⁰ Cháa káñáá jíná'an-ró. I'a nì sá'a ichi yatá, á tú suni ní sá'a-ya íchi iní. ⁴¹ Ko taká ja kéndᵒo sobra nuu-ro, te kája'a-ró kúu caridad, te kájani iní-ro já taká tiñu kásá'a-ró ío ndoo ja súan. ⁴² Naka ndá'ú kuu róó cháa fariseo, chí kája'a-ró íin siki uxí ita minú jíin ruda jíin taká yua, nuu Dios, te tú kásá'a kuti-ro tiñu ndaa, ni tú maní-ro jíin-yá. Ní kásá'a-ró ndéndúú tiñu yá'a te ma xndóo-ró ingá tiñu-ún núú. ⁴³ Naka ndá'ú kuu róó cháa fariseo, chí xaan kákuni-ro silla onde xiní mesa iní ve'e sinagoga. Te ka'an sa'an ñáyivi jíin-ró núyá'u kákuni-ro. ⁴⁴ Naka ndá'ú kuu róó cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, chí cháa uu xiní kákuu-ró. Nátu'un ve'e añú ja tú ndijin kánde, súan ká'io-ró, te cháa kájika kuu, tú jiní-de ja jañú-de siki, áchí-ya jíin-de. ⁴⁵ Te in cháa kúu maestro ley, nì ka'an-de: Maestro, nuu ní ka'an-ní tu'un yá'a, suni nì ka'an-ní siki máá-ná jíná'an-ná, áchí-de jíin-yá. ⁴⁶ Te nì ka'an-ya: Naka ndá'ú kuu róó cháa maestro ley jíná'an-ró, chí káchaa-ró carga ve'e siki taká cháa ja tú kákuu kundiso-de. Ko máá-ró, ni tú káké'é-ró carga-ún vasté jíin in nda'a lúlí-ró. ⁴⁷ Naka ndá'ú kuu róó jíná'an-ró. Chí kásá'a-ró vé'e añú cháa nì kajani tu'un Dios. Te nì kaja'ni táa-ro-dé jíná'an-de. ⁴⁸ Súan kúu ja káka'an ndaa-ro já kájata'an iní-ro tiñu nì kásá'a táa-ro. Chí jándáa kúu ja ní kaja'ni-dé cháa-ún. Te máá-ró, nì kásá'a-ró vé'e añú ndiyi-ún. ⁴⁹ Ja yúan súni nì ka'an Dios in tu'un ndíchí: Tájí-rí cháa kani tu'un-ri jíin cháa apóstol ki'in nuu-í jíná'an-i. Te sava-de ka'ni-í te sava-ga-de chindikin-i, áchí Dios, ⁵⁰ nává'a siki ñáyivi yá'a ná koo kuachi cuenta ja ní jati niñi taká cháa nì kajani tu'un-ri onde kivi ní jungᵒo ñuyivi, ⁵¹ onde niñi Abel, te onde niñi Zacarías, cháa nì jì'j sava ma'ñú altar jíin vé'e i. Súan ká'an-ri jíin-ró, ja siki ñáyivi yá'a kuu kuachi-ún. ⁵² Naka ndá'ú kuu róó maestro ley, chí nì kajanchaa-ro ndákáa kivi-i iní tu'un ndíchí núú, te nì kajasu-ro núú cháa kákuni skuá'a. Ko nì máá-ró suni tú ní káskuá'a-ró, áchí-ya. ⁵³ Te nini ká'an-ya tú'un yá'a, te cháa káchaa tutu jíin cháa fariseo, nì katau xaan-dé nuu-yá. Te nì kastátá'an-de jíin-yá ja ná ká'an-ga-ya kuá'a tú'un. ⁵⁴ Chí kájito yu'u-dé-ya, ja sánaa te ni'in-dé yaku tu'un ká'an-ya, nává'a kakan-de kuachi siki-yá.

12

Cuenta yujan ía cháa fariseo

¹ Nini súan kúu, te nì kakutútú kuá'a xaan ñáyivi, ja kajañu tá'an-i. Te nì ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Koto va'a-ró

máá-ró núu yújan íá cháa fariseo, chi yuán kúu tu'un yóso yú'u. ²Chì tú ni ìn naún yíndi'ja má kéndá ndijin. Ni tú ni ìn ja yísa'í ja má kuní-yo núu. ³Núsáá, taká tu'un nì ka'an-ro ñúñaá, onde nuu ío ndijin ná kúni so'o-i. Te tu'un nì ka'an yaá-ro ní kajini so'o-i ká'jin-i inì ve'e, te onde xinì ve'e ná kóo jaa tu'un.

Ndeja yú'ú-yo koto-yó

⁴Ko amigo, ká'an-ri jíin-ró jíiná'an-ró: Ma yú'ú-ro koto-ró ñáyivi já ni yíki kúñu-yó, chì nú nì ndi'i nì kaja'ni-í, te tuká inga naún kúu sá'a-ga-í. ⁵Ko ná stá'an-ri nuu-ro ndé ja yú'ú-ro koto-ró. Ío ìn ja nú a nì ja'ni-í róo te ío poder yuán chindee róo nuu infierno. Yuán yú'ú-ro koto-ró núsáá. Yuán kástu'un-rí nuu-ro. ⁶Tú kúya'u u'un tisaá ja úu xu'un náún. Te tú ni ìn-tì náa iní Dios. ⁷Chì a nì ka'u-ya ondé taká ixi xiní-ro. Núsáá te ma yú'ú-ro jíiná'an-ró, chì kánúú-ga-ro vása kuá'a tisaá. ⁸Te ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé cháa kani ndaa-de tu'un-ri nuu ñáyivi, suni súan máá Sé'e cháa nakani ndaa-ya tú'un-de nuu ndájá'a Dios. ⁹Ko nú ndé cháa ské'ichi-de ruu nuu ñáyivi, suni súan ské'ichi-ri-de nuu taká ndájá'a Dios. ¹⁰Te nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de sikì máá Sé'e cháa, koo tuká'nu inì-ya núu-dé. Ko nú ndé cháa ka'an ndiva'a-de sikì Espíritu Santo, ma kóo tuká'nu inì nuu-dé. ¹¹Te nú nì kajanchaka-i róo inì ve'e sinagoga nuu cháa kakuñá'nu jíin núu cháa tá'ú tíñu, ma nákani xaan iní-ro ndasa xndió káni-ró tú'un, xí ndasa ka'an-ro. ¹²Chì máá Espíritu Santo stá'an-ya núu-ro ndasa kanúú tú'un ka'an-ro hora-ún, áchí-ya.

Sikì já kútóo iní

¹³Yúan-na te ìn cháa kánde-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, nì ka'an-de jíin-ya: Maestro, ka'an-ní jíin ñani-ná ná ká'ncha sava-de ta'u-ná jíin-ná, áchí-de. ¹⁴Ko máá-ya nì ka'an-ya jíin-de: Utale, ndéja ní jani ruu ja kúu-ri cháa sándaá xí cháa ka'ncha sava ta'u já kúu róo jíiná'an-ró. Achí-ya. ¹⁵Te nì ka'an-ya jíin-de: Koto va'a-ró máá-ró, te ma kútóo iní-ro, chì vasa kua'a xaán ndátíñu ñáva'a ìn cháa, ko nasu já jíin yuán te kuchaku jíin'ún-de, áchí-ya. ¹⁶Yúan-na te nì ka'an-ya ìn tu'un yátá jíin-i: Nì io ìn cháa kúká. Te nì ndea xaán nuni-dé. ¹⁷Te cháa-ún, nákani inì-de: Ndasa sá'a-ri, chì tuká núña yaka-ri nataan-gá-ri niñi-ri, áchí-de. ¹⁸Te nì kachì-de: Sua ná sá'a-ri. Ná kanú-ri yaka-ri. Te nakani-ri ja ká'nu-ga. Te yúan nataan ndi'i-ri niñi-rí jíin taká-ga ndatíñu-ri. ¹⁹Yúan-na te kachì-ri jíin iní jíin añú-ri: Vina te kua'a xaán ndátíñu ñáva'a-ró já kánda kua'a kuiá. Ná ndétaú-ro te kaji-ro kó'o-ró, te ná kúsi iní-ro núsáá, áchí-de jíin máá-de. ²⁰Ko nì kachì Dios jíin-de: Cháa ñáá kúu-ró. Akuáa vína te kuu-ro. Te ndatíñu nì sátu'a-ró-ún,

ndé cháa kuu. Achí Dios. ²¹ Súan ío sikí cháa ja sákúká-de máá-de, ko tú kúká-de nuu Dios.

Mā nákani iní-yo sikí já kúchaku-yo

²² Te nī ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-ya: Núsáa te ká'an-ri jín-ró, mā nákani iní-ro sikí já kúchaku-ro, nú ndasa kee-ro, ni sikí yíki kúñu-ró, nú ndasa kundii kunamá-ro. ²³ Á tú kánúú-gá vida-ro vása já kée-ro, te yiki kúñu-ró vása sá'ma-ro náún. ²⁴ Nde'é-ró tíkaká, tú jítu-ti, ni tú nástútú-tí, ni tú náchiva'a-ti iní yaka-ti, chí máá Dios skée-ya-ti. Á tú kánúú-ga-ro vása kiti-ún. ²⁵ Ko ndé róo ja súan nákani iní-ro te á kuu chísó-ga-ro máá-ró ñn yíki. ²⁶ Te nú mā kúu sá'a-ró vasté ñn tiñu lúlí-ga súan, te naja kánakani iní-ro jín sáva-ga-ún núsáa. ²⁷ Nde'é ndasa kája'nu ita yuku. Tú sátiñu, ni tú táu. Ko ká'an-ri jín-ró ja rey Salomón kivi ní kuñá'nu xaan-dé ni tú ní kúu ku'un-de sa'ma súan nátu'un ita-ún. ²⁸ Te Dios, nú súan skúnamá-ya ita yuku-ún ja ío vina te yuchaan kayu nuu ñú'un, naga nī kuu ja má skúnamá-ya róo. Te naja tú kákandíja va'a-ró. ²⁹ Te mā kuítú iní-ro ndasa kee-ro, xí ndása ko'o-ró ni mā nákani xaan iní-ro núsáa. ³⁰ Chi taká ndatíñu yá'a kájítú iní ñayivi ñúyivi jín. Ko máá Táa-ro a jiní-ya já kánandí-i-ró taká ndatíñu yá'a. ³¹ Ko kuítú iní-ro kivi-ró iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Yúan-na te kua'a-ga-ya taká ndatíñu-ún nuu-ro. ³² Mā yú'ú-ro jíná'an-ró, chí vasa tikunī lúlí kákuu-ró, ko máá Táa-ro ándívi, a nī kusī iní-ya já núu-ro kuá'a-ya ñúu nuu tá'ú-ya tiñu. ³³ Xikó taká ndatíñu-ró, te sá'a-ró caridad. Ndúkú-ró bolsa ja má kútú'ú kuátíñu-ró. Te suni taan-ro yají-ro ondé ándívi nuu tú naa. Chí yúan mā kúu kivi ñakuiná, ni mā kúu chaa tikixin te stívi-tí. ³⁴ Chi nuu kánde yají-ro, yúan kúu nuu kuítú iní-ro jín. ³⁵ Ku'nī nī'in chí-ro jíná'an-ró, te lámpara máá-ró, ná kóo tu'a-ni ñu'un iní.

Ja ní káindatu mozo jito'o-i

³⁶ Te máá-ró jíná'an-ró ná kóo tu'a-ró nátu'un mozo káindatu-i jito'o-i ja ncháa-de kua'an-de viko tánda'a, nává'a nú nī ncháa-de te ka'an-de, te kuña-ni-i ve'e jíná'an-i. ³⁷ Xáán ndatu kuu mozo-ún te nú nī ncháa jito'o-i nuu-í, te jiní-de ja kándito-i. Jándáa ká'an-ri jín-ró ja kú'nī-de chí-de, te nuu mesa súnqoo-de mozo-de te kani-de ko'o-í jíná'an-i. ³⁸ Te vasa ná cháa-de ñúú, xí vasa ná ncháa-de ja'a ñuu, te nú suni súan kuní-de sá'a mozo-ún ja kándito-i, ndatu xaan kéndoo mozo-ún jíná'an-i. ³⁹ Ko ná júku'un iní-ro tú'un yá'a. Táa iní ve'e, nú ní jiní-de na hora kúu ja kii ñakuiná te kundito-de núú, te mā kuá'a-de tu'un sakuiná vé'e-de núú. ⁴⁰ Te róo

suni súan koo tu'a-ró, chí máá kivi já tú naún kájani iní-ro, te nchaá-ni máá Sé'e cháa, áchí-ya jíin-de. ⁴¹ Yúan-na te Pedro, ni jiká tu'ún-de-ya: Táta, máá-ni nuu náá jíná'an-ná ká'an-ní tu'un yá'a náún, xí súni ká'an-ní nuu taká-ga cháa yá'a, áchí-de. ⁴² Te ni ka'an máá Jító'o-yo: Ndéja kúu in mozo ndito xiní já skíkuu va'a, chí máá jító'o, kani-de mozo-ún ná kóto-i se'e-de náva'a skée-i suchí-ún máá hora ja xíin tíñu. ⁴³ Xáán ndatu kuu mozo-ún, te nú ni nchaá jito'o-i te nani'in-dé-i sá'a-i súan. ⁴⁴ Jandáa ká'an-ri, ja káni-de mozo-ún ja kóto-i taká ndatíñu-de. ⁴⁵ Ko nú mozo-ún jáni iní-i: Kúkuéé-ga te nchaá jito'o-ri, achí máá-i. Te kejá'a-i stují-í mozo máá-i jíin ñá'an kájatíñu nuu-í. Te kee-í te ko'o-i, te najini-i. ⁴⁶ Te mozo-ún, nú ni nchaá jito'o-i kivi já tú ndátu-i jíin hora ja tú jiní-i, te xndó'o-de-i, te kiñi'in-de-i onde jíin cháa tú kaskíkuu va'a. ⁴⁷ Chí nú ndé mozo a jiní-i tíñu ndasa játa'an iní jito'o-i, te nú tú ní sátu'a-i, ni tú ní skíkuu-i tíñu kuní máá-de, ndo'o xaan-í yunu xíi. ⁴⁸ Ko nú ndé mozo tú jiní-i tíñu ndasa játa'an iní jito'o-i, te nú sá'a-i tíñu ñáá ja xndó'o-de-i núú, yúan-na te yakú-ni yunu xíi ndo'o-i. Chí nú kua'a-ya kuá'a ndatíñu nuu in cháa, te nandakan kua'a-ya nuu-dé. Te suni súan nú kua'a ndatíñu kátatu-i in cháa, ví'í-gá nandakan-i nuu-dé.

Sikí tú'un sásin máá jíná'an

⁴⁹ Ni kii-ri ja chíndee-ri ñu'un iní ñuyívi yá'a. Te xaan kuní-ri ja ná kóo. ⁵⁰ Te ío in tundó'o ja kuánducha-rí jíin, ko xaan ndukuí'a iní-ri onde ná skíkuu-ri. ⁵¹ Kájani iní-ro já ní cháa-ri ja kóo ná'in-ni iní ñuyívi náún. Ká'an-ri jíin-ró ja ná túu, chí sua ndonda sikí tá'an. ⁵² Chí in-ni ve'e koo u'un ñayívi, te sásin máá jíná'an. Uní ndonda sikí úu, te uu ndonda sikí uní. ⁵³ Chí ndonda sikí tá'an, táa sikí sé'e-de, te se'e sikí táa-i. Náa sikí sésí'í-ña, te sesí'í sikí náa-i. Náchisó sikí séjanú-ña, te sejanú sikí náchisó-i. Achí-ya.

Sikí tuní skuá'a-yó

⁵⁴ Te suni ni ka'an-ya jíin ñáyivi kuá'a-ún: Nú ni kajini-ro nána viko íchi nú kée ndikandii, te káka'an-ro: Kuun saú, áchí-ro, te kúu súan. ⁵⁵ Te nú ni nana nuu tachí, te káka'an-ro: Nandii, áchí-ro, te súan kúu. ⁵⁶ Cháa uu xiní kákuu-ró. A kájini-ro naún kuní ka'an tuní iní ñuyívi jíin ándívi, te naja tú kánakuni-ro kivi yá'a núsáa. ⁵⁷ Te naja tú kátava máá-ró cuenta ndé ja kúu tíñu va'a núsáa. ⁵⁸ Ko nú kua'an-ro núu juez jíin cháa jító u'u róo, te yachí ná ndátu'ún vá'a-ró jíin-de nini ká'in-ró íchi jíin-de. Chí nú túu, te kua'a-de róo nuu juez, te juez kua'a-de róo nuu policía, te policía chíndee-de róo

vekaa. ⁵⁹ Te ká'an-ri jíin-ró, ja má kenda kuti-ro yúan onde nú tú chunaa-ro táka centavo, áchí-ya jíin-de.

13

Kánúú nákani iní-yo

¹ Te suni kivi-ún ká'in yaku chaa jíin-yá yúan. Te ni kajani-de tu'un nuu-yá ndasa ni kata'an chaa ñuu Galilea. Chi Pilato, ni sáká núu-de niñi chaa-ún jíin niñi kiti ja kásoko-í nuu Dios. ² Te ni ka'an Jesús: Chaa ñuu Galilea yúan, ja súan kándo'o-de tundó'o-ún, te á ni io xaan kuáchi-de vása táka-ga chaa ñuu Galilea, kájani iní-ro náún. ³ Ná kástu'ún-rí nuu-ro ja túu, chi suni súan naa-ro jíin'an-ró nú tú nakani iní-ro. ⁴ Te suni xia'un uní chaa ja sikí máa-de ni ndua torre ñuu Siloé te ni kaji'i-de, á ni kasá'a-de kuáchi xaan-gá vása táka-ga chaa káxiukú ñuu Jerusalén, kájani iní-ro náún. ⁵ Ná kástu'ún-rí nuu-ro ja túu. Chi suni súan naa-ro jíin'an-ró nú tú nakani iní-ro. Achí-ya.

Tu'un mérxexe

⁶ Te ni ka'an-ya tú'un yátá yá'a: ñin chaa ñáva'a-de ñin mérxexe ja ní nachu'un-de ma'ñú itú uva-de. Te ni jaa-de ndúkú-de nde'e xiní. Te tú ní ní'in kúti-dé. ⁷ Te ni kachi-de jíin mozo ndíto itú uva-ún: Vina te a ío uní kuaia kíndúkú-rí nde'e xiní mérxexe yá'a, te tú ní'in kúti-rí. Xiti ná kí'in. Naja kándii satéñu nuu ñú'un yá'a. Achí-de. ⁸ Yúan-na te ni ka'an máa mozo: Táta, skéndo-ní, ná kúndii vasté ingá kuaia yá'a, onde ná sáyúchí-ná ja'a te chu'un-ná ja'an te nándéó. ⁹ Te nú ni ja'a nde'e, te ío va'a. Te nú túu, te vása xiti-ní áchí-i. Achí-ya.

Tu'un ña'an jíka tí'í

¹⁰ Te ñin kivi ndétatú ni stá'an-ya tú'un iní ñin ve'e sinagoga. ¹¹ Te ni kenda ñin ña'an tá'an-ña ñin tachí káni ja ní kuu xia'un uní kuaia kú'u-ña. Te ni kaí-ña, jíka tí'í-ña, chi tú kuu kuti ndúko tuun-ña. ¹² Te ni jini Jesús nuu-ñá. Te ni kana-ya xiní-ñá. Te ni kachi-ya jíin-ña: Nána, vina te a ni nduva'a-ní ja kú'u-ní, áchí-ya. ¹³ Te ni chaa-ya ndá'a-yá sikí-ñá. Te ni ndúko tuun-ni-ña, te ni nakana jaa-ña Dios. ¹⁴ Te chaa kúñá'nu iní ve'e sinagoga, ni kití iní-de nuu Jesús ja ní nasáva'a-ya-ñá kivi ndétatú. Te ni ka'an-de jíin ñáyivi kuá'a-ún: Ñuu kivi ío sátiñu-ró, te kivi-ún chakoyo-ró kuu tana-ro. Ko kivi ndétatú yá'a, chi ma kuu, áchí-de. ¹⁵ Yúan-na te ni ka'an máa Jíto'o-yo jíin-de; Chaa uu xiní kakuu-ró. Ja kuu kivi ndétatú te tú kándají-ró xndiki-ro xí burro-ró núu káyee-tí-ún, te tú kaskó'o-ró-tí nducha náún. ¹⁶ Te sesí'í Abraham yá'a, nú'ni-ña xiá'un uní kuaia ni sá'a kui'na. Te tú ío va'a ndájí-rí-ña kivi

ndétatú náún, áchi-ya. ¹⁷ Te súan n̄i ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i kakuka nuu táká cháa kájito u'u-ya-ún. Ko taká ñayivi, n̄i kakusi iní-i jíin táká tiñu ñá'nu n̄i sá'a-ya.

Tu'un ndikin yuá mostaza

¹⁸ Te n̄i ka'an-ya: Ndasá kuni koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te na jíin skétá'an-ri. ¹⁹ Kúu nátu'un ndikin yuá mostaza ja ní ki'in ñin cháa te n̄i cháa-de nuu itú-de. Te n̄i ja'nu. Te n̄i kuu ñin yunu ká'nu. Te tisaá andívi n̄i kasá'a-ti taká-ti chíi nda'a-ún. Achí-ya.

Tu'un yátá yújan ía

²⁰ Te n̄i ka'an tuku-ya: Naún tu'un yátá skétá'an-ri jíin ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²¹ Kúu nátu'un yujan ía ja ní ki'in ñin ña'an. Te n̄i chisa'í-ña chíi un̄i tiyíi yúchi onde n̄i ndi'i n̄i kuu ía ní sá'a. Achí-ya.

Siki íchi yúxé'é túu

²² Te nini kua'an-ya íchi ñuu Jerusalén, te n̄i jika kuu-ya táká ñuu jíin táká rancho, n̄i stá'an-ya tú'un. ²³ Te n̄i ka'an ñin cháa jíin-yá: Táta, yaku-ni cháa kaku-de náún, áchí-de. Te n̄i kachi-ya jíin-de: ²⁴ Ndúkú ndéé téyíi-ró kivi koyo-ró íchi yúxé'é túu, chi ká'an-ri jíin-ró ja kuá'a ñayivi ndúkú ndéé-i kivi-i, ko ma kúu kivi koyo-i. ²⁵ Chi táa in̄i ve'e, ndukuiñi-de, te kasu-de yuxé'é. Te ichi yatá vé'e kuiñi-ró. Te skáján-ró vitú yúxé'é te ka'an-ro: Táta, táta, kuña-ni ve'e, ná kivi koyo-ná, achi-ro. Te kachi-de kuni-ró: Aa, tú jiní-ri ná ñuu vaikoyo-ró, achi-de. ²⁶ Yúan-na te keja'á-ró ká'an-ro jíin-de: N̄i kayee-ná staa jíin-ni, te in̄i ya'ya ñuu-ná n̄i stá'an-ni tu'un nuu-ná, achi-ro. ²⁷ Te máa-de kachi-de kuni-ró: Achí-ri jíin-ró ja tú jiní-ri róo ndé ñuu vaikoyo-ró. Kuxio jíná'an-ró chi ñayivi kásá'a tiñu ñáa kakuu-ró. Achi-de. ²⁸ Te yúan nde'e-ro, te nakaji-ro ñii yú'u-ro kuiñi-ró. Te kuni-ro núu Abraham jíin núu Isaac jíin núu Jacob jíin núu táká-ga cháa n̄i kajani tu'un Dios kuiñi-de in̄i ve'e Dios. Te róo kuxio-ró sásin-ya róo. ²⁹ Te kikoyo-i ichi núu kána ndikandii jíin íchi núu kée ndikandii, ichi norte jíin íchi sur, te jungoo-i in̄i ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³⁰ Kuni so'o va'a-ró: Sava cháa sandi'í-na, ndunúu-de. Te sava cháa kúnúu, nduu-de sandi'í-na. Achí-ya.

Tu'un Herodes

³¹ Te kivi-ún n̄i jakoyo yaku tá'an cháa fariseo, te ká'an-de jíin-yá: Kuxio-ni yá'a te kenda-ni ki'in-ni, chi cháa Herodes ka'ni-dé ní kuni-de, áchí-de. ³² Te n̄i kachi-ya jíin-de: Kuá'an, te kastu'ún-ró núu máa ñúkuui jian: Vina chi kiñi'in-ri tachí kini kaja'an. Te sá'a-ri tana vina jíin yúchaan. Te onde nuu uní kivi

te síjínu-ri tiñu-ri. ³³ Ko kánúú xáan já vína jín yúchaan jín ísá te kaka-ri ki'in-ri, chi ma kúu ja in cháa jáni tu'un kenda-de yata ñúu Jerusalén, te kuu-de. Achí-ro.

Siki já ní kukú'a iní-ya jín ñúu Jerusalén

³⁴ Jerusalén, Jerusalén, ni kaja'ni-ro cháa kájani tu'un Dios, te ni kaja'a-ró yúu xiní cháa ni tájí-yá vai nuu-ro. Ió kua'a vuelta ni kuni-ri nastútú-rí se'e-ró, natu'un chukí ja nastútú-tí tirí-tí chí ndijin-tí, ko tú ní kákuni-ro. ³⁵ Vina te kendoó víchí vé'e-ró núsáá. Ko ká'an-ri jín-ró já má kuni kuti-gá-ro núu-rí jíná'an-ró onde ja in kivi ká'an-ro: Ná nákana jaa-yó-yá chi ndíso-ya tíñu máá Tatá Dios, achí-ro. Achí-ya.

14

Ja ní nasáva'a-ya in cháa kú'u kivi ndétatú

¹ Te in kivi ndétatú ni kivi-ya iní ve'e in cháa kúñá'nu nuu cháa fariseo jíná'an-de ja kée-yá staa jín-de. Te kájito yu'u-dé-ya. ² Te ni kenda in cháa kú'u-de kue'e kuiñi, kándij-de nuu-yá. ³ Te ni ka'an Jesús jín cháa kákuu maestro ley jín cháa fariseo: Á kuu sá'a-ri tana kivi ndétatú xí túu, áchí-ya. ⁴ Ko máá-de, tú ní káka'an kuti-dé. Yúan-na te ni ki'in-ya cháa ñú'un kuiñi-ún. Te ni nasáva'a-ya-dé. Te ni natájí-yá-de kuano'on-dé. ⁵ Te ni ka'an-ya jín-ún: Te nú burro máá-ró xí xndiki-ro júngava-tí iní in sókó, te tú natava-ro-tí vasa kivi ndétatú kúu náún. Achí-ya. ⁶ Te tú ní kákuu xndió káni-de ni in tu'un nuu-yá ja súan ni ka'an-ya jín-de.

Siki ñáyivi sañá'nu-i máá-i

⁷ Te ni jini-ya já kándúkú-de jungoo jínú'ún-de silla xiní mesa. Te ni ka'an-ya in tu'un yátá jín cháa ni kataka yúan. ⁸ Nú ni kana in cháa xiní-ro já kí'in-ro in viko tánda'a, te ma júngoo jínú'ún-ró silla xiní mesa. Chi nú súan, sanaa te a ni kana-de xiní in cháa kúñá'nu-ga vásá róó. ⁹ Te chaá cháa ni kana xiní-ro-ún jín-de. Te ka'an-de jín-ró: Kuxio, ná kunchaa cháa yá'a jian. Yúan-na te kúka nuu-ro kí'in-ro ondé sandí'i-na kunchaa-ro. ¹⁰ Ko nú ni kana in cháa xiní-ro, kuá'an te jungoo-ró ondé sandí'i-na. Chi nú ja cháa ni kana róó yúan te kachí-de kuni-ró: Amigo, nuu silla jínú'ún yá'a jungoo-ró, achí-de. Yúan-na te nduñá'nu-ró jíto nuu cháa káxiyú ká'nu jín-ró. ¹¹ Chi taká cháa sañá'nu-de máá-de, ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máá-de, nduñá'nu-de. Achí-ya. ¹² Te suni ni ka'an-ya jín cháa ni kana xiní-yá-ún: Nú sá'a-ró sámá xí xini, ma kána-ró xiní cháa kákuu amigo-ro, ni xiní ñani-ro, ni xiní tá'an-ró, ni xiní cháa kúká. Chi nú súan te suni máá-de nakana-de xiní-ro. Te ni kuu ja ní nani'in-ro tá'u-ro. ¹³ Ko

nú sá'a-ró gasto, te kana-ró xiní cháa ndá'ú, cháa tíkú'lu, cháa tá'nú, jíin xiní cháa kuáá. ¹⁴ Te xáán ndatu kendoo-ró nú súan, chí tú nāún nákuá'a-de nuu-ro. Ko ni'in-ro yá'u-ró kivi náchaku taká cháa ndaa, áchí-ya.

Īn xini ká'nu

¹⁵ Te ĩn cháa yée staa jíin-yá, ni jini so'o-de tu'un yá'a. Te ni kachi-de jíin-yá: Xáán ndatu kuu cháa ja kée-dé staa onde iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni kachi-ya jíin-de: Īn cháa ni sá'a-de ĩn xini ká'nu, te ni kana-de xiní kuá'a ñáyivi. ¹⁷ Te nuu ní jaá hora ja kúxini-de-ún, te ni táji-de mozo-de kuakachi nuu ja kée staa xini-ún: Ña'an-ní jíná'an-ní. Chí a ni ndi'í ío tu'a. Achí. ¹⁸ Te ĩn-ni ni kasájá'a iní ndi'í-de. Te cháa ĩn ni kachi-de jíin mozo. Ni jaan-ri ĩn ñu'un te kánúú kínde'é-ri. Te ná kúña ká'nu iní-de nuu-ri, chí ma jaá-ri. Achí-de. ¹⁹ Te ni ka'an inga-de: Ni jaan-ri u'un yunta xndiki te kikoto nchaá-ri-ti. Ná kúña ká'nu iní-de nuu-ri, chí ma jaá-ri. Achí-de. ²⁰ Te ni ka'an tuku inga-de: Sáá ní tanda'a-ri. Te ja yúan má kúu jaá-ri. Achí-de. ²¹ Te kuano'on mozo-ún ni kastu'ún-de nuu jito'o-de. Yúan-na te máá táa iní ve'e-ún, ni kití iní-de. Te ni kachi-de jíin mozo-de: Kuá'an yachi ní nuyá'u jíin taká ya'ya, te kana-ró xiní cháa ndá'ú, cháa tíkú'lu, cháa tá'nú, jíin cháa kuáá, ná kíkoyo-de. Achí-de. ²² Te ni kachi mozo-ún: Tátá, a ni kuu nátu'un ká'an-ní ko núña-ga lugar. Achí-i. ²³ Te jito'o-ún ni ka'an-de jíin mozo-de: Kuá'an taká ichi jíin taká rancho te stétuu-ró ñáyivi-ún ná kii-i yá'a, náva'a ná chítu iní ve'e-ri. ²⁴ Chí ká'an-ri jíin-ró ja ní ĩn cháa ni jaka-na-ró-ún, ma kúxini kuti-dé ve'e-ri, áchí-de. Achí-ya.

Siki cháa kuni-de kundikin-de-ya

²⁵ Te kaja'an kua'a xaán ñáyivi jíin Jesús. Te ni ka'an-ya jíin-i: ²⁶ Nú ndé cháa kii-de nuu-ri, te nú chíñú'ún-de táa-de, náa-de, ñasí'í-de, se'e-de, ñani-de, kuá'a-de, xí ondé jíin máa-de, ma kúu kuu-de cháa skuá'a jíin-ri. ²⁷ Te cháa tú ndoyo-de jíin túndó'o kii siki-dé, te kundikin-de ruu kii-de, ma kúu kuu-de cháa skuá'a jíin-ri. ²⁸ Chí nú ndé róo kuni-ro káni-ró ĩn ve'e, á tú xna'an-ga jungoo-ró te tava-ro cuenta nasaa kuu gasto, te kuni-ro nú vatu-ni kanda-ró jínu xí túu. ²⁹ Chí nú túu, te nú a ni jani-ró já'a, te ma kánda xu'ún-ró síjínu-ró. Yúan-na te taká ñáyivi kájiní nuu vé'e tíkú'lu-ró-ún, sákátá-i nuu-ro. ³⁰ Te ka'an-i: Chaa yá'a, ni kejá'a-de jani-de ĩn ve'e, te tú ní kánda-de síjínu-de, achí-i. ³¹ Xí nú ndé rey kuni-de ki'in-de kuatá'an-de jíin ingá rey, á tú xna'an-ga jungoo-de te nakani iní-de te nú vatu-ni kuu jíin uxí mil soldado kuatá'an-de jíin ingá rey ja vái siki-dé jíin okó mil soldado. ³² Chí nú túu, te nini jiká-ga

vai inga rey, te táji-de ñn cháa ki'in ka'an nda'ú jíin-de ja ná júkuiñi. ³³ Te suni súan nú ndé róó tú síjita-ró taká ndatíñu ñáva'a-ró, ma kúu kuu-ró cháa skuá'a jíin-rí núsáa.

Tu'un yátá siki ñii

³⁴ Va'a ío ñii, ko nú onde ñij-ún ná náa xikó, te ndasa ndu'u'a núsáa. ³⁵ Ma kuatíñu kuti, ni ja kúu nuu ñú'un ja ndúu ja'an, chi kacha-de ki'in. Chaa ío so'o kuni ná'in, ná kúni so'o-de. Achí-ya.

15

Siki r'ii, kiti ní sana

¹ Te taká cháa xini jíin cháa ká'io kuachi, ni jakoyo-de nuu Jesús náva'a kuni so'o-de tu'un ká'an-ya. ² Te cháa fariseo jíin cháa káchaa tutu, ni kaka'an-de: Chaa yá'a, játá'ú-de cháa ká'io kuachi te yée-dé staa jíin cháa-ún, áchí-de. ³ Te máa Jesús, ni ka'an-ya tu'un yátá yá'a jíin-de: ⁴ Ndé ñn róó nú ñáva'a-ró ñn ciento rii, te skuíta-ró ñn-ti, á tú skéndo-ró kúun xiko xia'un kuun-gá-ti ondé nuu ñú'un té'é, te kinandúkú-ró kiti ní naa-ún onde nani'in-ro-tí xí túu. ⁵ Te nú ni nani'in-ro-tí, kúsi iní-ro xndée-ró-tí nuu chó'o-ro. ⁶ Te nú ni najaa-ro vé'e te nastútú-ró cháa kákuu amigo-ro jíin tá'an-ró, te kachi-ro kúni cháa-ún: Ná kúsi iní-yo chi ni nani'in-rí ri-ri-ri kiti á ni naa núú. Achí-ro. ⁷ Ká'an-ri jíin-ró, ja súan kusii-gá iní-ya ondé andíví jíin ñn cháa ío kuachi nú nakani iní-de, vásá jíin kúun xiko xia'un kuun-gá cháa va'a ja tú kájinu ñú'un-de tu'un nakani iní.

Tu'un ña'an ní skuíta-ña ñn peso

⁸ Xí nú ñn ñasí'í ñáva'a-ña uxí peso, te skuíta-ña ñn peso, á tú chí'i-ña yiti te nastáa-ña vé'e, te nandúkú víi-ña onde nani'in-ña. ⁹ Te nú ni nani'in-ña, te kána-ña xini tá'an-ña jíin amiga-ña, te kachi-ña kúni-i: Ná kúsi iní-yo, chi ni nani'in-rí peso-ri ja ní skuíta-ri-ún núú. Achí-ña. ¹⁰ Ká'an-ri jíin-ró, ja súan kúsi-gá iní taká ndajá'a Dios jíin ñn cháa ío kuachi nú nakani iní-de.

Tu'un suchí ní naa, te ni ndenda-i

¹¹ Te ni ka'an-ga-ya: ñn cháa ni jo uu se'e yíi-de. ¹² Te suchí suchí-ún ni ka'an-i jíin táa-i: Táa, kua'a-ní sava ñu'un núu-ná ja kúu ta'u-ná, áchí-i. Te ni teta'an-de ta'u-í nuu ndéndúú-i. ¹³ Te ni kuu yaku kiví, te suchí suchí-ún ni stútú ndí'i-i ndatíñu-i. Te ni kee-i kua'an jiká-i inga ñuu. Te yúan ni xnáa-í ta'u-í, chi ni janu ndiva'a-i. ¹⁴ Súan ni ndí'i ni janu sáni-i, te vásá ní chaa ñn tama xáan iní ñuu-ún, te ni kejá'á nándí'i-i. ¹⁵ Te ni kee-i kua'an-i, te ni ja-a-i nuu ñn cháa ñuu-ún. Te cháa-ún ni

tájí-de-i kua'an-i onde rancho-de ja yúan koto-i kiní-de. ¹⁶ Te kuní-i taan tí-i chí-i jín tíxiko káyee kiní-ún. Chí tú kuti ní ñ naún ní já'a nuu-í. ¹⁷ Yúan-na te ñ jini máa-i. Te ñ ka'an-i: Taká mozo ío ñi ve'e táa-ri, ío kua'a stáa káyee-dé. Te ruu jí'i-ri soko yá'a. ¹⁸ Ná ndúkuiñi-ri te ná nó'on-ri nuu táa-ri. Te kachi-ri kuni-de: Táa, a ñ sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jín núu máa-ní. ¹⁹ Tuká va'a cháa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Ko ku'a-ní tu'un kuu-ná natu'un ñ mozo-ní. Achí-ri. ²⁰ Te ñ ndukuiñi-i, te ñ kee-i kuano'on-í nuu táa-i. Te ñini jíká-gá vai-i, te ñ jini táa-i nuu-í. Te ñ kundá'ú ñi-de-i. Te jínu-de ñ ja-de. Te ñ nuu-de sukun-í, te ñ titú-de-i. ²¹ Yúan-na te ñ ka'an-i jín-de: Táa, a ñ sá'a-ná kuachi nuu Dios andívi jín núu máa-ní. Tuká va'a cháa kúu-ná ja kúnání-ná se'e-ní. Achí-i. ²² Ko máa táa-i, ñ ka'an-de jín mozo-de: Kuák'in ñ su'nu vá'a-ga te chu'un-ró-i. Te chu'un-ró ñ xe'e ndá'a-í. Te chí-i-ró ndiján já'a-í. ²³ Te suni kiki'in-ró chélu xá'án. Te ka'ni-ro-tí ná kée-yo. Chí sá'a-yó víko. ²⁴ Chí se'e yí-rí yá'a a ñ jí'i-i núu, te ñ nachaku-i. A ñ naa-í núu, te ñ ndenda-i, achí-de. Te ñ kakejá'a-de sá'a-de viko. ²⁵ Te se'e yí ñá'nu-de, kánde-i onde rancho. Suchí-ún vai ndii-i. Te ñ nduyani-i yata vé'e. Te ñ jini so'o-i tiví música te kájita já'a ñáyivi. ²⁶ Te ñ kana-i xini ñ mozo. Te ñ jiká tu'un-i mozo-ún nú naún viko ío. ²⁷ Te ñ kachi mozo-ún nuu-í: Ñi nchaa ñani-ro te táa-ro, ñ ja'ni-dé chelu xá'án, chí ñ ndenda va'a se'e yí-de, achí mozo. ²⁸ Yúan-na te ñ kití ñi-i, te tú ní kuní-i ndívi-i, ko ñ kenda táa-i. Te ñ ka'an ndá'ú-de jín-i ná ndívi-i. ²⁹ Ko máa-i ñ ka'an-i: Ío kua'a kuiá jatiñu-ná nuu-ní, ni tú sáni'in kuti iní-ná tiñu tá'ú-ní. Te tú ní já'a-ní vasté ñ lítú núu-ná kee sí-ná jín amigo-na, achí-i. ³⁰ Ko ñ nchaa se'e-ní yá'a. Te vasa ñ xnáa ndí'i-i ndatiñu-ní jín ñá'an téné, te ñ ja'ni-ní chelu xá'án kée-í, achí-i jín táa-i. ³¹ Yúan-na te ñ kachi-de jín-i: Hijo, róo chí nene ncháa-ro jín-rí. Te taká ndatiñu máa-rí suni ndatiñu máa-ró kúu. ³² Ko jínu ñú'ún sá'a-yó víko te kusí iní-yo. Chí ñani-ro yá'a, a ñ jí'i-i núu, te ñ nachaku-i. A ñ naa-í núu, te ñ ndenda-i, achí-de. Achí-ya.

16

Tu'un mandador xndá'ú

¹ Te suni ñ ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: ñn cháa kúká, ñ ñava'a-de ñn mandador. Te cháa kúká-ún ñ jini tu'un-de ja stíví mandador ndatiñu-de. ² Te ñ kana-de xini cháa-ún. Te ñ ka'an-de jín-de: Naún tu'un kúu ja jini tu'un-ri siki-ro. Naku'a cuenta tiñu ndiso-ró, chí ma kúu-ga-ro mandador nuu-rí. Achí-de. ³ Yúan-na te cháa mandador, ñ ka'an

máa-de: Ndasá sá'a-ri. Chì jito'o-ri jánchaa-de tiñu mandador nuu-ri. Nú kacha-ri ñu'un, ma kánda-ri. Nú kakan-ri caridad, xaan kúka nuu-ri. ⁴ A jiní-ri ndasa sá'a-ri náva'a kivi kuánchaa-de tiñu ndíso-ri, te koo ñayivi maní jín-rí, te kuu kivi-ri iní ve'e-i. ⁵ Te nì kana-de xinì ná ñn chaa káitau nuu jito'o-de. Te nì kachi-de jín cháa-ún: Násaa taú-ro núu jito'o-ri, áchí-de. ⁶ Te máa cháa-ún, nì kachi-de: Unì mil litro aceite, áchí-de. Te nì kachi mandador jín-de: Ki'in lista-ro. Te jungoo yachi-ro. Te chaa-ró úu mil-na. Achí-de. ⁷ Yúan-na te nì ka'an-de jín ingá chaa: Te róó, násaa taú-ro, áchí-de. Te chaa-ún, nì kachi-de: ñn ciento ve'e trigo, áchí-de. Te máa-de nì kachi-de jín cháa-ún: Ki'in lista-ro, te nachaa-ró kúun xíko-ni, áchí-de. ⁸ Te jito'o-ún, nì ka'an-de jín cháa mandador xndá'ú ja bueno ndíchí ní sá'a-de. Chì taká se'e kuiá yá'a, ndíchí-ga máa-i nuu ñayivi ío vina, vásá taká se'e luz. ⁹ Te máa-rí, ká'an-ri jín-ró: Jín xú'ún xndá'ú, ná sá'a-ró amigo-ro náva'a nú nì ndí'i xu'ún-ró, te naki'in-i róó kunchaa-ro iní ve'e-i ní káni. ¹⁰ Chì chaa skíkuu va'a ñn tiñu vasa lúli-ni, suni skíkuu va'a-de jín tiñu ándéé. Te chaa ja xndá'ú-de jín ñn tiñu vasa lúli-ni, suni xndá'ú-de jín tiñu ándéé. ¹¹ Chì nú sikì xú'ún xndá'ú tú ní kaskíkuu va'a-ró, ndé chaa kuá'a tiñu ndaa nuu-ro núsáa. ¹² Te nú tú ní kaskíkuu va'a-ró jín ndátíñu sava-ga chaa, ndéja kuá'a ndatíñu máa-ró núu-ro núsáa. ¹³ Ni ñn mozo ma kúu kua'tíñu-de nuu úu jito'o. Chì kitì iní-de nuu ñn, te kumani-dé jín ingá, xí kuándatu-de nuu ñn te sání'in iní-de nuu inga. Ma kúu kua'tíñu-ró núu Dios jín núu xú'ún, áchí-ya. ¹⁴ Te chaa fariseo ká'jin-de yúan, chaa toó iní kakuu-de. Te nì kajini so'o-de taká tu'un ká'an-ya. Te nì kasákátá-de nuu-ya. ¹⁵ Te nì ka'an-ya jín-de: Máa-ró kákuu-ro já ná káni iní ñayivi já cháa ndaa kakuu-ró. Ko Dios, a jiní-ya ndasa káa ichi iní añu-ro. Chì tiñu kájani iní ñayivi já tiñu ñá'nu kúu-ún, te nuu Dios tiñu chá'an kúu. ¹⁶ Máa ley jín cháa kájani tu'un Dios, nì kuu-ga onde kivi ní kii Juan. Yúan-na te nì kejá'á tú'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ñayivi, jín fuerza kivi koyo-i yúan. ¹⁷ Ko yachi-ga naa ándívi jín ñúyivi, vásá já náa ñn punto nuu tutú ley. ¹⁸ Nú ndé chaa skéndo-de ñasí'i-de te tanda'a-dé jín ingá ña'an, yúan ísíki ncháa-de-ña. Te chaa tanda'a jín ña'an ní ndoo-ún, suni ísíki ncháa-de tá'an-de.

Chaa kúka jín Lázaro

¹⁹ Nì jo ñn chaa kúka, nì ñu'un-de sa'ma kuá'á tándí'í jín sá'ma tándu'á vá'a. Te ndita'an kivi ní sá'a-de ndeyu ní kayee vá'a-de. ²⁰ Te suni nì jo ñn chaa ndá'ú nání-de Lázaro, nì jikan-de caridad. Kátúu-dé yuxé'é cháa kúka-ún. Te ní-de nì

kana ndi'yi. ²¹ Te kuni-de kee nda'a chji-de jijn yuxi staa koyo chji mesa cha kuka-un. Te jakoyo ti'ina te kana yuu-ti nuu ndi'yi-de. ²² Te ni ji'i cha jikan caridad-un. Te ndaja'a andivi, ni jaka-ya-de kuanon-ya jijn-de nuu Abraham. Te suni ni ji'i cha kuka-un, te ni yuji-de. ²³ Te cha kuka-un, ndo'oxaan-de kandee-de infierno. Te ni ndakoto-de. Te onde jika ni jini-de nuu Abraham, te kanchaa Lazaro jijn-de. ²⁴ Yuan-na te maa chaa-un, ni kana ko'ode: Tata Abraham, kundau ini-ni naa, te taji-ni Lazaro na kichindaji-de xini nda'a-de nuu nducha, te na xndaji-de yaa-na. Chi xaan jatuna kayuna nuu yaa nu'un ya'a. Achí-de. ²⁵ Te ni kachi Abraham jijn-de: Hijo, a nuku'un ini-ro ja ni jo kuka-ro na ni chaku-ro, te Lazaro, sua ndau ni ta'an-de, ko vina, a ni ndundee ini-de ya'a, te roo ndo'o-ro jian. ²⁶ Te suni ni sa'a Dios in xa'va kunu xaan, kandee manuu roo jijn ruu. Te cha ka'jin ya'a, vasa kakuni-de ja'a-de ja-de jian, ko ma kuu, ni ma kuu ja'a maa-ro ki-ro ya'a. Achí Abraham. ²⁷ Yuan-na te ni ka'an, cha kuka-un: Taa, jikan ta'u-na nuu-ni, taji-ni-de ki'in-de ve'e taa-na nusaa. ²⁸ Chi io u'un-ga niani-na, te na kani ndaa-de tu'un nuu-i, nava'a ma kikoyo-i nuu ndo'o-na ya'a, achí-de. ²⁹ Te ni kachi Abraham jijn-de: A kavana'a-i tutu ni cha Moises jijn tutu ni kachaa cha ni jani tu'un Dios onde saa. Yuan na kuni so'o-i, achí Abraham. ³⁰ Yuan-na te maa-de ni kachi-de: Tuu, tata Abraham, chi nu in cha ni ji'i ki'in nuu-i, yuan-na te nakani ini-i jina'an-i, achí-de. ³¹ Ko ni kachi Abraham jijn-de: Nu tu chu'un ini-i tu'un ni jani Moises jijn chaa ni kajani tu'un Dios, suni ma kandija kuti-i nu nachaku in ndiyi ki'in nuu-i, achí-de.

17

Siki nayivi skivi ta'an nuu kuachi

¹ Te ni kachi-ya jijn chaa kasua'a jijn-ya: Tu modo te nu tu koto ncha-i nayivi. Ko naka ndau kuu cha skivi nayivi-un nuu kuachi. ² Va'a-ga nu ni nu'ni in yoso sukun-de te kenda-de ki'in-de nuu nducha mar, nasu ja skivi-de in suchi luli ya'a nuu kuachi.

Siki tu'un sa'a tukanu ini

³ Koto va'a-ro maa-ro: Nu niani-ro sa'a-de kuachi siki-ro, kana jijn nuu-de. Te nu ni nakani ini-de, te sa'a-ro tukanu ini-ro nuu-de. ⁴ Te nu usia jinu ja in kivi ni sa'a-de kuachi siki-ro, te nu usia jinu nakani ini-de te ka'an-de jijn-ro: Sa'a tukanu ini-ro nuu-ri, achí-de, yuan-na te na sa'a-ro tukanu ini-ro nuu-de. Achí-ya. ⁵ Te ni kaka'an cha kakuu apostol jijn maa Jito'o-yo: Sa'a-ni ja va'a-ga na kandija-na nusaa, achí-de. ⁶ Te ni kachi maa Jito'o-yo jijn-de: Nu kakandija-ro vasté in tili

nátu'un ñin ndikin yuá mostaza núú, te ka'an-ro jíin núyu'ndú yá'a: Tu'un máá-ró onde jíin yó'o-ro, te nachu'un-ró máá-ró onde nuu mar, achi-ro. Te kuandatu nuu-ro.

Tu'un yátá mozo játíñu

⁷ Ndé ñin róó, ñáva'a-ró ñin mozo jítu-de jíin xndikí xí skáji-de ri. Te najaa-de ve'e ja ní ja'an-de yuku. Te kachi-ni-ró kúni-de: Ña'an te nungoo-ró. ⁸ Á tú xna'an-ga ka'an-ro jíin-de: Sá'a ndeyu ná kúxíni-ri. Naku'ni va'a chii-ró, te kani-ró kó'o-rí. Te onde nú ni ndi'i ni yee-rí staa, yúan-na te vásá kée máá-ró kó'o-ró, achi-ro xí túu. ⁹ Te á nakuatá'ú-ró núu mozo-ún ja ní skíkuu-i tiñu ni tá'ú-ró núu-í. Jáni ini-ri ja túu. ¹⁰ Suni súan máá-ró jíná'an-ró, nú ni kaskíkuu-ró tiñu ni tá'ú-yá nuu-ro, te ka'an-ro: Tú va'a mozo kákuu-ná, chi máni tiñu ja taú-ná sá'a-ná, kúu ja á ni kasá'a-ná, achi-ro. Achí-ya.

Uxi chaa té'yu ndi'yi

¹¹ Te jáka Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. Te ichi iní ñuu Samaria jíin iní ñuu Galilea ni ja'a-ya kuá'an-ya. ¹² Te nuu ní kivi-ya iní ñin ñuu yúan, te uxi chaa té'yu ndi'yi ni kaketa'an-de jíin-yá. Te chaa-ún onde jáka ní kajukuiñi-de. ¹³ Te ni kakana jaa-de: Maestro, Jesús, kundá'ú ini-ní náá víi, áchí-de. ¹⁴ Te ni jini Jesús nuu-dé, te ni kachi-ya jíin-de: Kuá'an jíná'an-ró te stá'an-ro máá-ró núu sutú, áchí-ya. Te nini kaja'an-de, te ni kandundoo-ni-de. ¹⁵ Yúan-na te ñin-de, ni jini-de ja ní nduvá'a-de. Te ni naxíó káva-de kua'an-de. Te nákana jaa-de Dios. ¹⁶ Te ni jukuiñi jítí-de nuu já'a Jesús. Te ni nakuatá'ú-de nuu-yá. Te chaa-ún, chaa ñuu Samaria kúu-de. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nasu uxi tá'an-ro ní kandundoo náún. Te ñin-ga-de, ndénu ká'iin-de núsáá. ¹⁸ Tú ío inga-de ja cháa-de te nakana jaa-de Dios, xí sá chaa sñin ñuu yá'a náún. Achí-ya. ¹⁹ Te ni kachi tuku-ya jíin-de: Ndukuiñi, te no'on-ro vé'e-ró. Ni kandíja-ró te yúan ní nduvá'a-ró, áchí-ya.

Siki ñúu nuu tá'ú Dios tiñu

²⁰ Te chaa fariseo, ni kajika tu'un-de-ya: Ndé kivi cháa ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-de. Te ni kachi-ya jíin-de: Ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, ma cháa ndijin, ²¹ ni ma kúu ka'an-i: Nde'é yá'a, ni chaa, xí ndé'é yúan, ni jaa, chi ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, a ío ma'ñú máá-ró jíná'an-ró. Achí-ya. ²² Yúan-na te ni ka'an-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá: Chaa tiempo ja kákuu-ro ndé'é-ró ñin kivi kenda máá Sé'e chaa, ko ma kuni-ro jíná'an-ró. ²³ Te kachi-i kuni-ró: Nde'é yá'a kánchaa-ya, xí ndé'é yúan kánchaa-ya, achi-i. Te ma kí'in-ro jíin-i, ni ma kúndikin-ro-í. ²⁴ Chi nátu'un ndii ncháa ja nándeyu onde ñin lado andívi te jáa onde inga lado andívi, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e

chaa. ²⁵ Ko jínu ñú'ún já xná'an-ga ndo'o xaan-yá, te ñayivi yá'a ské'ichi-i-ya. ²⁶ Chi nátu'un ñi kuu kivi ní kii Noé, suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa. ²⁷ Káyee-í, káji'i-i, kátanda'a cháa, kátanda'a ñá'an, te ñi jaa kivi já ní kivi Noé iní barco ká'nu-de. Te ñi chaa sau xáan. Te ñi xnáa ndí'i-cha-í jíná'an-i. ²⁸ Suni súan ñi kuu kivi Lot. Káyee-í káji'i-i, kajaan-i káxi'kó-i, káchi'i-i itu, kájani-i ve'e, ²⁹ onde ñi jaa kivi ní kenda Lot iní ñuu Sodoma kua'an-de. Te ñi kuun ñu'un jín azufre ichi ándívi. Te ñi naa ndí'i ñayivi-ún. ³⁰ Suni súan kuu kivi kii máá Sé'e chaa kistá'an ndijin-ya máá-yá. ³¹ Te kivi-ún, te chaa kánde xini vé'e-de, ma núu-de naki'in-de ndatiñu-de ja ní ndoo iní ve'e. Te chaa kánde onde rancho, ma náxió káva-de no'on-de. ³² Ma náa iní-ro ndasa ñi ta'an ñasí'í Lot. ³³ Chi chaa jítu iní-de kaku-de chi tundó'o kii siki-dé, naa-dé. Ko chaa kuu ja siki rúu, kaku-de. ³⁴ A ká'an-ri jín-ró ja ákuáa-ún kundaa uu-i nuu jito. Te ñin-i naki'in-ya, te ndoo inga-i. ³⁵ Uu ñasí'í ndiko ká'nu-ña. Te ñin-ña náki'in-ya, te ndoo inga-ña. ³⁶ Uu chaa kuiñi-de rancho. Te ñin-de naki'in-ya, te inga-de xndoo-ya. ³⁷ Te ñi kaka'an-de jín-yá: Ndenu kuu Táta, áchi-de. Te ñi kachi-ya jín-de: Nuú kútúu ndíyi, yúan taka tiji, áchi-ya.

18

Tu'un yátá siki juez jín ñá'an viuda

¹ Te ñi ka'an-ya ñin tu'un yátá jín-de ja nené kakan ta'u-dé te ma kuitá-de jín. ² Te ñi kachi-ya: Ñi jo ñin juez iní ñin ñuu. Te ni tú ní yú'ú-de nuu Dios, ni tú ní jito-de nuu ní ñin chaa. ³ Te suni ñi jo ñin ña'an ní kendoo ndá'ú-ña ñuu yúan. Te ña'an-ún, ñi ja'an ñi ja'an-ña núu-dé. Te ñi ka'an-ña jín-de: Sá'a-ní justicia ja ní sá'a ñayivi jín-ná jito u'u-i náa. Achí-ña. ⁴ Ko máa juez-ún, kua'a kivi tú ní kuni-de sá'a-de. Yúan-na te ñi nakani iní máa-de: Vasa tú yú'ú-ri jito-ri Dios ni tú jito-ri nuu ní ñin chaa, ⁵ ko ja ñá'an viuda yá'a, xaan stá'an-ña rúu. Te yúan ná sá'a-ri justicia jín-ña. Chi nú tú, te kuni ñi iní-ri sá'a-ña. ⁶ Te ñi kachi máa Jító'o-yo: Kuni ná'in-ró jíná'an-ró ndasa ñi ka'an juez káñáa-ún. ⁷ Te Dios tú sá'a-ya justicia jín ñayivi ní nakaji-ya náun, ja ndúú ñúú-ni kaka'an nda'ú-i jín-yá, vasa kuéé sánda-ya já'a-í. ⁸ A ká'an-ri jín-ró ja yachi nama-ya-í jíná'an-i. Ko kivi cháa máá Sé'e chaa, á ni'in-yá ñayivi kákandíja nuu-yá iní ñuyivi yá'a xí túu, áchi-ya.

Tu'un yátá cháa fariseo jín cháa xini

⁹ Te suni ñi ka'an-ya tú'un yátá yá'a jín yakú chaa ká'in yúan, chi kájani iní-de ja cháa ndaa kaku máa-de te kásajá'a iní-de nuu sáva-ga ñayivi. ¹⁰ Uu tá'an chaa ñi kaka-de

kája'an-de ve'e ij, ja kakán ta'u-dé. In-de kúu cháa fariseo, te inga-de kúu cháa xíní. ¹¹ Te cháa fariseo, nī kandij-de, te nī jikan ta'u-dé tu'un yá'a: Táta Dios, ná kúta'u-ná nuu-ní chí tú káa-ná nátu'un káa sava-ga cháa, cháa kuí'ná, cháa ñáá, cháa ísíki ncháa tá'an kákuu-de, ni tú káa-ná nátu'un káa cháa xíní yá'a. ¹² Uu jínu ja semana ío ndicha iní-ná. Te já'a-ná in ja uxí síki táká ndatíñu ñáva'a-ná nuu-ní, áchí-de. ¹³ Ko cháa xíní-ún, nī kandij jíká-ni-de, ni tú ní kuní-de ndukani-de nuu-dé, chí nī kani-de jíkí jíká-dé ja kúkuí'a iní-de. Te nī ka'an-de: Táta Dios, kundá'ú iní-ní náá, chí cháa ío kuachi kúu-ná, áchí-de. ¹⁴ Ká'an-ri jín-ró já cháa ndá'ú yá'a, nī nuu-de kuano'on-dé ve'e-de, te nī janchara-ya kuachi-de, ko ingá cháa-ún, chí túu. Chí taká cháa sáña'nu-de máa-de ndusúchí-de. Te taká cháa sásúchí-de máa-de, nduñá'nu-de. Achí-ya.

Jesús jín súchí lúlí

¹⁵ Te nī chakoyo ñayivi jín sé'e lúlí-i nuu Jesús ja ná ké'é-yá-i. Te cháa káskuá'a jín-yá, nī kajini-de ja súan ío, te nī kaka'an xaan-dé nuu ñayivi-ún. ¹⁶ Ko máá Jesús, nī kana-ya xíní-dé. Te nī ka'an-ya: Sía ná kíkoyo súchí lúlí núu-rí. Te ma kasú-ro íchi-í, chí nátu'un súchí yá'á kákuu ja kúu kivi iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁷ Jandáa ká'an-ri jín-ró: Nú in cháa tú játú'ún-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu nátu'un játú'ún in súchí lúlí, ma kivi kuti-dé yúan, áchí-ya.

Chaa kúká

¹⁸ Te in cháa kúñá'nu, nī jiká tu'ún-de-ya: Chaa va'a kúu-ní Maestro. Naún sá'a-ná te ni'in tá'u-ná kuchaku-ná ní káni. Achí-de. ¹⁹ Te nī ka'an Jesús jín-de: Naja ká'an-ro cháa va'a jín-rí. Tú ni in cháa va'a ío, chí máá in-ni Dios. ²⁰ A jini-ro tú'un nī tá'ú tiñu-ya núu-ro: Ma ká'ni-ro ndíyi, ma kúsiki ncháa tá'an-ró, ma sakuí'ná-ró, ma ká'an-ro tú'un tú'ún, kuandatu nuu táa-ro, nuu náa-ro, áchí-ya. ²¹ Te máa-de nī kachi-de: Taká tiñu yá'a a nī skíkuu-ná onde ná lúlí-ná, áchí-de. ²² Te Jesús, nī jini so'o-ya tú'un yá'a. Te nī kachi-ya jín-de: In-na tiñu kumaní sá'a-ró. Xikó ndí'i ja ñáva'a-ró, te kua'a-ró núu ñayivi ndá'ú. Te onde andívi kóo yaji-ro. Yúan-na te kii-ró kúndikín-ro rúu ki'on. Achí-ya. ²³ Yúan-na te máá cháa-ún, nī jini so'o-de ja súan nī ka'an-ya. Te nī kuxíí xáan iní-de, chí kúká xáan-dé. ²⁴ Te ndé'é Jesús ja súan nī kuxíí xáan iní-de, te nī kachi-ya: Xaan ú'u kivi in cháa kúká iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ²⁵ Yachi-ga kivi in camello yau yiki tíkuí vásá in cháa kúká kivi-de iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ²⁶ Te ñayivi, nī kajini so'o-i tu'un nī ka'an-ya-ún, nī kaka'an-i: Te ndé cháa kaku núsáá, áchí-i. ²⁷ Te nī ka'an-ya jín-de: Ío tiñu ja má kúu

sá'a ni ñn cháa. Ko Dios, chí kúu sá'a-ya táká-ni. Achí-ya.
²⁸ Yúan-na te ñi ka'an Pedro jíin-ya: Náá, ñi kaskéndoo-ná taká
 ndatíñu-ná te káindikín-ná ní vai-yó. Achí-de. ²⁹ Te máá-ya
 ñi kachí-ya jíin-de: Jándáa ká'an-rí jíin-ró, nú ñn cháa ñi
 skéndoo-de ve'e-de, xí táa-de, xí ñaní-de, xí ñásí'í-de, xí sé'e-de
 ja síkí ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, ³⁰ te nani'in kuá'a-gá-de vina. Te
 onde inga vida cháa, te kuchaku-de ní káni. Achí-ya.

Jíin kivi ní ka'an Jesús ja kúu-ya

³¹ Te Jesús, ñi ki'in-ya ndí'uxí uu-de, te ñi ka'an-ya jíin-de:
 Vina chí kaa-yó kí'in-yo ñúu Jerusalén. Te yúan skíkuu taká
 tu'un ñi cháa cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáá síkí máá
 Sé'e cháa. ³² Chí natuu-ya núu ñáyivi síin naciún. Te sákátá-i
 nuu-ya. Te sá'a ndiva'a-i jíin-ya. Te tiví sí'ví-i nuu-ya.
³³ Yúan-na te nú ñi ndí'í ñi kaxndó'o-i-ya, te ka'ni-í-ya. Ko nuu
 uní kivi te nachaku-ya. Achí-ya. ³⁴ Ko máá-de, tú ní kájuku'un
 kuti iní-de tu'un yá'a. Te tu'un-ún ñi ka'an sa'í-ya. Yuán tú ní
 kájuku'un iní-de ja ní ka'an-ya jíin-de.

Ja ní ndundijin nduchi cháa kuáá

³⁵ Te ñi kuyani-ya kuá'an-ya ñúu Jericó. Te ñn cháa kuáá,
 káncháa-de yu'íchi jikán-de caridad. ³⁶ Te cháa kuáá-ún, ñi
 jini so'o-de kája'a ñáyivi kája'an-i. Te ñi jiká tu'ún-de naún
 kúu yuán. ³⁷ Te ñi kakachí-i nuu-dé ja Jesús, ñuu Nazaret, ñi
 ja'a-ya kuá'an-ya. ³⁸ Yúan-na te ñi kana kó'ó-de: Jesús, Se'e
 David, kundá'ú iní-ní náá, áchí-de. ³⁹ Te ñáyivi kája'an ichi
 núu-ya, ñi kaka'an-i jíin-de ja ná kasú-de yu'u-dé. Ko máá-de
 ví'í-gá ñi kana kó'ó-de: Se'e David, kundá'ú iní-ní náá ví,
 áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ñi jukuíñi Jesús. Te ñi tá'ú-ya tiñu ná
 kí-de nuu-ya. Te ñi jaa-de. Te ñi jiká tu'ún-ya-de: ⁴¹ Naún
 sá'a-rí jíin-ró kuní-ro, áchí-ya. Te cháa-ún ñi ka'an-de: Táta,
 ja ná ndúndijin nduchi-ná kuní-ná, áchí-de. ⁴² Te ñi kachí
 Jesús jíin-de: Kuá'an, chí ñi kandíja-ró te yuán ní nduva'a-ró,
 áchí-ya. ⁴³ Te ñi ndundijin-ni nduchi-dé. Te ñi ndikin-de-ya,
 nákana jaa-de Dios. Te taká ñáyivi-ún, ñi kajini-i nuu-dé. Te ñi
 kanakana jaa-i Dios.

19

Tu'un Zaqueo

¹ Te ñi kivi Jesús iní ñuu Jericó, ñi ja'a-ni-ya kuá'an-ya núu.
² Te yúan ñi kenda-ni ñn cháa kúká, nání-de Zaqueo. Te
 cháa-ún kúñá'nu-de nuu táká cháa xíní. ³ Te ndúkú ndéé-de
 ndé'é-de nuu Jesús nú ndé cháa kúu-ya. Ko tú ní kúu, chí
 kua'a ñáyivi ní kajasu-i-ya, te vina liki-ni-de. ⁴ Te jínu-de ñi
 jakuxnúu-de. Te ñi kaa-de xini ñn nuyundu náva'a kuni-de

nuu-yá. Chì yúan ja'a-ya kí'in-ya. ⁵ Te nì jaa Jesús yúan. Te nì ndakoto-ya núu-dé. Te nì ka'an-ya jíin-de: Zaqueo, yachì nuu-ró chì vina jínu ñú'ún já kéndoo-ri ve'e-ró. Achí-ya. ⁶ Yúan-na te yachì nì nuu-de. Te kúsi xáan iní-de nì jaka-de-ya. ⁷ Te ñayivi-ún, nì kajini-i ja súan nì kuu. Te nì kaka'an sóo-i: A kua'an-tu-ya kéndoo-ya jíin ñin cháa ío kuachi, áchí-i. ⁸ Yúan-na te Zaqueo nì jukuiñi-de. Te nì kachì-de jíin máá Jító'o-yo: Táta, sava ndatiñu-ná, ná kuá'a-ná nuu ñayivi ndá'ú. Te nú nuu ñin cháa nì janchará-ná ndatiñu-de, te ná nákuá'a-ná kuun já súan nuu-dé. Achí-de. ⁹ Te nì kachì Jesús jíin-de: Vina te inì ve'e yá'a nì kaku ñin cháa núsáa, chì máá, suni se'e Abraham kúu. ¹⁰ Chì máá Sé'e cháa vaí nándúkú-yá te nama-ya já á nì naa. Achí-ya.

Tu'un yátá uxí mozo jíin xú'ún

¹¹ Te nì kajini so'o ñayivi-ún taká tu'un yá'a. Te Jesús nì ka'an-ga-ya ñin tu'un yátá, chì a nì kuyani-ya ñúu Jerusalén, te kájani iní-i ja vítan ñú'ni koo ndijin ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹² Ja yúán ní ka'an-ya: ñin cháa kúñá'nu, nì kenda-de kua'an jiká-de ingá ñuu náva'a ni'in-dé fuerza ja tñin-de ñuu, te cháa-de. ¹³ Te nì kana-de xinì uxí tá'an mozo-de, te nì ja'a-de ciento ciento peso nuu ñin ñin-i. Te nì ka'an-de jíin-i: Satiñu jíná'an-ró nini kí'in-ri te nchará-ri, áchí-de. ¹⁴ Ko kájito u'u ñayivi ñúu-ún-de, te nì katájí ñin comisión kuakasú nuu-dé: Tú játa'an iní-yo já tá'ú cháa yúan tiñu nuu-yo. Achí. ¹⁵ Te nì kuu ja ní ni'in-dé fuerza ja tñin-de ñuu, te nì nchará-de. Te nì tá'ú-de tiñu ná kí mozo ja ní ja'a-de xu'ún núu-ún, náva'a ná kuní-de ndasa nì kasatiñu ñin ñin-i. ¹⁶ Te mozo ñin nì jaa nuu-dé. Te nì ka'an-i: Táta, nì ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te nì ni'in-ná mil peso siki, áchí-i. ¹⁷ Te máá-de nì kachì-de jíin mozo: Ío va'a chì mozo va'a kúu-ró. Nì skikuu va'a-ró jíin yakú ndatiñu-ri. Vina te tá'ú-ró tiñu nuu uxí ñuu tñin-ri, áchí-de. ¹⁸ Te nì cháa ingá mozo te nì ka'an: Táta, nì ja'a-ní ciento peso nuu-ná, te nì ni'in-ná u'un ciento peso siki, áchí-i. ¹⁹ Te suni nì ka'an-de jíin mozo-ún: Róo, suni tá'ú-ró tiñu nuu u'un ñuu tñin-ri, áchí-de. ²⁰ Te nì cháa ingá mozo. Te nì ka'an: Táta, yá'a ío ciento peso-ní, chì nì chiva'a-ná inì ñin pañito. ²¹ Chì nì yu'ú-ná nì jito-ná ní ja cháa xaan iní kúu-ní, te náki'in-ní ja tú jáitúu-ní, te já'nu-ní ja tú jachá-ní, áchí-i. ²² Yúan-na te nì kachì-de jíin-i: Mozo káñáa kúu-ró, te jíin tú'un nì kenda yu'u-ro jián, náku-xndí-ri siki-ro. Chì a jiní-ro já cháa xaan iní kúu-ri, ja náki'in-ri ja tú jáitúu-rí, te já'nu-ri ja tú jachá-ri. ²³ Núsáa, naja tú ní já'a-ró xú'ún-rí no'on banco núu. Te nuu nchará-ri te nandakan-ri xu'ún-rí ondè jíin sé'e xu'ún núu. Achí-de. ²⁴ Yúan-na te nì kachì-de jíin sáva-ga ñayivi ká'jin yani nuu-dé: Kuanchaa ciento peso

jian núu-í, te kuá'a-ró núu mozo ñáva'a mil peso, áchí-de. ²⁵ Te máá ñáyivi, ñi kaka'an jíin-de: Táta, a ñáva'a-i mil peso xáan, áchí. ²⁶ Te ñi ka'an tuku máá cháa kúñá'nu: A ká'an-ri jíin-ró, cháa ja á ñáva'a, te kii-ga nuu-dé, te cháa ja tú ñáva'a, vaša ja á ñáva'a-de-ún, te kuxio ki'in. ²⁷ Te suni cháa kájito u'u ruu, ja tú ní kákuni-de ja tá'ú-rí tiñu nuu-dé, kuák'i'in-de ná kíkoyo-de nuu-rí yá'a. Te ka'ni-ro-dé jíiná'an-de. Achí-de.

Ja ní kivi Jesús ini ñuu Jerusalén

²⁸ Te ñi ndi'i ñi ka'an-ya tú'un yá'a. Te ñi jakuxnúú-ya kuakaa-ya núu Jerusalén. ²⁹ Te nuu ní kuyani-ya ñuu Betfagé jíin ñuu Betania, ñi jaa-ya ñin yuku nání yúku Olivos. Te ñi tájí-yá uu cháa káskuá'a jíin-yá kája'an-de: ³⁰ Kuá'an rancho kándeé lado jian. Te nuu kivi-ni-ró yúan, te ni'in-ro ñin burro nú'ni-ti, ja ní ñin cháa té koso-gá-de-ti. Te ndáji-ró-ti. Te kii-ró jíin-ti. ³¹ Te nú ndé cháa ká'an jíin-ró, naja kándáji-ró-ti, achí-de, te ka'an-ro jíin-de: Máá Jító'o-yo jínu ñú'ún-yá-ti, achí-ro, áchí-ya. ³² Te kája'an cháa ñi tájí-yá-ún te ñi kani'in-dé-ti nátu'un ñi ka'an-ya jíin-de. ³³ Te nini kándáji-de burro-ún te ñi kaka'an jító'o-ti jíin-de: Naja kándáji-ró burro-ri, áchí-de. ³⁴ Te máá-de, ñi kaka'an-de: Chí máá Jító'o-yo jínu ñú'ún-yá-ti, áchí-de. ³⁵ Te ñi chakoyo-de jíin-ti nuu Jesús. Te ñi kaxndée-de tikachí-de siki burro-ún. Te ñi kaskáa-de Jesús siki-ti yóso-yá-ti. ³⁶ Te nini jika-ya kuá'an-ya, te ñi kajakin-de tikachí-de ini ichi. ³⁷ Te nini kákuyani-ya ñuu Jerusalén ja kakuun-ya yúku Olivos, te taká cháa káskuá'a jíin-yá, kánakana jaa-de Dios siki taká tiñu ñá'nu ja ní kajini-de ñi sá'a-ya. ³⁸ Te káka'an-de: Ná nákana jaa-yó Rey yá'a chí ndíso-ya tíñu máá Tatá Dios. Chí vindaá vinené ío onde andívi, te suni luu ñá'nu káa yúan. Achí. ³⁹ Yúan-na te sava cháa fariseo ká'in ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún, ñi kaka'an-de jíin-yá: Maestro, kana jíin-ni nuu cháa káskuá'a jíin-ni, ná kasú-de yu'u-dé, áchí-de. ⁴⁰ Te máá Jesús ñi ka'an-ya: A ká'an-ri jíin-ró ja nú cháa yá'a ná kasú-de yu'u-dé, te súan kana kó'ó taká yuu, áchí-ya. ⁴¹ Te ñi kuyani-ya. Te ñi jini-ya núu ñuu-ún. Te ñi nde'e-ya siki ñuu-ún. ⁴² Te ñi ka'an-ya: Aa, xáan va'a nú ní jini máá-ró ndasa vai tu'un vindaá vinené núú. Ko vina chí a yísa'í te ma kuni-ro núu. ⁴³ Chí jaa kivi, ja cháa kájito u'u róó kuíko nduu nini-dé róó. Te taká lado kasu-de róó. Te nataan ní'in-de róó. ⁴⁴ Te stuncháa-de róó nuu ñú'un onde jíin sé'e-ro já kaxiukú-i ini-ro. Te ma skéndo-de yuu kóso tá'an siki yuu, chí tú ní jini-ro já ní kii-ya núu-ro. Achí-ya. ⁴⁵ Te ñi kivi Jesús ini ve'e ii. Te ñi kejá'á-yá kíñi'in-ya ñáyivi kájaan kaxikó in-i ini ve'e ii-ún kája'an-i. ⁴⁶ Te ñi ka'an-ya jíin-i: Á tú yóso

núy tutú: Ve'e-ri, chí ve'e nuu kájikan ta'u kúu, ko máá-ró, a nī kanasá'a-ró yaú kava ñáku'i'ná, áchí-ya. ⁴⁷ Te ndita'an kivi stá'an-ya tú'un inī ve'e iī. Ko sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa káku'ñá'nu inī ñuu-ún, nī kandúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ⁴⁸ Ko tú ní kákuu ndasa sá'a-de jíin-ya, chí ndivii ñáyivi, nī ka'kee nuu-í ká'jin-i kájiní ná'ín-i tu'un ká'an-ya.

20

Sikí tíñu ndíso Jesús

¹ Te in kivi jían stá'an-ya tú'un nuu ñáyivi inī ve'e iī, te jáni-ya tú'un va'a. Te sutu ñá'nu jíin cháa káchaa tutu jíin cháa nī kayii, nī jakoyo-de nuu-ya. ² Te nī kajika tu'ún-de-ya: Kastu'ún, na jíin tú'un sá'a-ró tíñu yá'a. Te ndéja ní ka'an jíin-ró sá'a-ró súan, áchí-de. ³ Yúan-na te nī ka'an Jesús jíin-de: Suni ná kaká tu'ún-rí róó in tu'un: Kastu'ún, ⁴ ja ní skuánducha Juan sáa, á onde andívi ní kii tu'un, xí cháa nī tá'ú tíñu, áchí-ya. ⁵ Yúan-na te nī kandatú'ún máa-de: Nú ka'an-yo já onde andívi, te kachi-de kuni-yó: Naja tú ní káandíja-ró núu-dé núsáa. ⁶ Te nú ka'an-yo já cháa nī tá'ú tíñu, te ndivii ñáyivi kuá'a-i yuu xiní-yo. Chí kájani ndija inī-i ja cháa nī jani tu'un Dios nī kuu Juan, áchí-de jíin tá'an-de. ⁷ Te nī kaka'an-de ja tú kájiní-de ndénu ní kii tu'un-ún. ⁸ Yúan-na te nī ka'an Jesús jíin-de: Suni ruu tú kachi-ri nuu-ro na jíin tú'un sá'a-ri tíñu yá'a, áchí-ya.

Chaa kásatiñu nuu itú uva

⁹ Te nī kejá'á-ya nī ka'an-ya tú'un yátá yá'a jíin ñáyivi-ún: in cháa nī nachu'un-de in itú uva. Te nī xndóo-de nuu cháa kásatiñu jíin. Te nī kee-de kua'an jiká-de ja ná'an xáan. ¹⁰ Te in kivi nī táji-de in mozo-de kua'an nuu cháa kásatiñu jíin uva ja ná náku'a-de nde'e uva nuu mozo-ún núu. Ko cháa kásatiñu-ún, nī kastují-dé mozo. Te nī kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹¹ Te jito'o-ún, nī natáji tuku-de inga mozo-de. Ko máa cháa kásatiñu-ún, suni nī kastují-dé mozo-ún, te nī kasákátá-de jíin-i te nī kákiñi'in-de-i kuano'on sáni-ni-i. ¹² Te jito'o uva-ún nī natáji tuku-de mozo unī-de kua'an. Ko máa cháa kásatiñu-ún, suni nī kastují-dé mozo-ún. Te nī kaskúnu-de-i. ¹³ Yúan-na te nī ka'an máa jito'o itú uva: Ndasá sá'a-ri. Ná táji-rí se'e-ri ja kúndá'ú inī-ri-i. Sanaa te koo ja jíin-ún-de nuu sé'e-ri. Achí-de. ¹⁴ Ko máa cháa kásatiñu-ún, nī kajiní-de nuu-í. Te nī kandatú'ún máa-de: Suchí yá'a xín tá'u. Ná chó'o, ná ká'ni-yo-í náva'a ná ndóo ta'u-í kuu-yó, áchí-de. ¹⁵ Te nī kákiñi'in-de-i ichi yátá itú uva. Te nī kaja'ni-dé-i. Te ndasá sá'a máa jito'o itú uva jíin-de núsáa. ¹⁶ Chaa-de, te xnáa-dé cháa kásatiñu-ún. Te ku'a-de itú uva nuu ingá cháa. Achí-ya. Te ñáyivi-ún ja ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te

n̄i kaka'an-i: M̄a kúu kuti súan, Tát̄a. Achí-i. ¹⁷ Ko máá-yá n̄i ndé'é-yá nuu-í te n̄i ka'an-ya: Núsáá te naún kuni ka'an tu'un yóso yá'a: Yuu ní kaské'ichi cháa káchutá'an, ya'á kúu máá yúu ndiso fuerza jiki. Achí. ¹⁸ Taká-i ja nduá siki yúu-ún, te ta'nu. Ko nú ndé siki júngava máá yúu-ún, te kukuáchí-i sá'a. Achí-ya.

Siki xú'ún César

¹⁹ Yúan-na te sutu ñá'nu-ún jíin cháa káchaa tutu n̄i kandúkú-de modo tiin-de-ya máá hora-ún. Chi n̄i kajuku'un ini-de ja siki máá-de kúu tu'un yátá ní ka'an-ya-ún. Ko n̄i kayu'ú-de n̄i kajito-de ñayivi. ²⁰ Te ndé'é ndé'é-de ichi-yá. Te n̄i katáji-de sava cháa ja kóto yu'u-dé-ya. Te cháa-ún, káka'an-de ja cháa ndaa kákuu-de, náva'a tiin yátá-de-ya siki tú'un ká'an-ya, te nastúu-de-ya núu fuerza gobernador, cháa tá'ú tíñu yúan, kákuni-de. ²¹ Te cháa-ún, n̄i kajika tu'un-de-ya: Maestro, kájiní-ná ja ká'an va'a-ní te stá'an ndaa-ní tu'un. Te tú ndé'é-ní ndasa jito taká ñayivi, chi sua stá'an ndaa-ní ichi Dios. ²² Á kuu ku'a-a-yó xú'ún yóo nuu César xí túu, áchí-de. ²³ Ko máá-yá, n̄i jini-ya já xndá'ú-de-ya kákuni-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Naja kábito nchaa-ro rúu. ²⁴ Stá'an xu'ún jián ná ndé'é-rí. Ndé cháa kúu cháa ncháá nuu yá'a, jíin tú'un yóso yá'a. Achí-ya. Te n̄i kaka'an-de: César kúu, áchí-de. ²⁵ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ku'a ja xíin César nuu César, te ja xíin Dios nuu Dios núsáá, áchí-ya. ²⁶ Te tú ní kákuu tiin yátá-de-ya jíin tú'un yá'a jito nuu ñayivi. Te n̄i kanaa ini-de n̄i kajini so'o-de tu'un n̄i ka'an-ya jíin-de. Te tú ní káka'an kuti-gá-de.

Siki já náchaku ndiyi

²⁷ Yúan-na te n̄i jakoyo yaku cháa saduceo. Te cháa-ún, káka'an-de ja tú nachaku kuti ndiyi. Te n̄i kajika tu'un-de-ya: ²⁸ Maestro, Moisés n̄i chaa-de tutu n̄i ndoo jíin-yó: Nú ñani ñn cháa kuu-de, te ío ñasí'í-de, te nú tú se'e-de ní ío. Yúan-na te ñani-de ná náki'in ñasí'í-de, te nandakin-de tata ñani-de, áchí tutu-ún. ²⁹ Bueno, n̄i ka'io usia ñani. Te cháa núú, n̄i tanda'a-dé. Te n̄i ji'i-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³⁰ Te cháa uu, n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i ji'i-de. Te tú kuti sé'e-de ní ío. ³¹ Te cháa un̄i n̄i naki'in-de-ña. Te n̄i ji'i tuku-de. Te ndí'usíá-de suni súan. Te n̄i kaji'i-de. Te tú kuti ní ñn se'e ní káxndóo-de. ³² Te onde sandí'í-na te suni n̄i ji'i máá ñá'an-ún. ³³ Te kivi náchaku taká ndiyi, ndé ñn-de kuu-ña ñasí'í-de núsáá. Chi ndí'usíá-de n̄i kanchaka-de-ña, áchí-de jíin-yá. ³⁴ Yúan-na te n̄i kachi Jesús jíin-de: Se'e ñayivi yá'a, chi kátanda'a-í jíná'an-i. ³⁵ Ko ío ñayivi já jáni ini Dios ja ñayivi vá'a kúu-i. Te ñayivi-ún nachaku-i ma'ñú ndiyi, te kivi-i inga vida. Te tú tanda'a kúti-í jíná'an-i yúan. ³⁶ Ni ma kúu kuti-gá-i. Chi ñn núu-ni kákuu-i jíin ndájá'a

ándívi, te suni se'e Dios kákuu-i, chí a n̄ nachaku-i. ³⁷ Te siki ndíyi ja náchaku, suni ñn-ni tu'un n̄ stá'an Moisés nuu yóso tú'un cuenta yuku. Chi n̄ skúnání-de-ya Dios Abraham, Dios Isaac, jín Dios Jacob. ³⁸ Chí Dios, nasu Dios ñayivi ní kaji'i kúu-ya, chí sua Dios ñayivi káichaku kúu-ya. Chí nuu máá-yá káichaku taká ñayivi. Achí-ya. ³⁹ Te yaku cháa káchaa tutu, n̄ kaka'an-de: Va'a-ni n̄ ka'an-ní Maestro, áchí-de. ⁴⁰ Te tuká ní kátava iní-de ja kaká tu'un-de-ya.

Siki Cristo, Se'e David

⁴¹ Te n̄ ka'an-ya jín-de: Naja káka'an-de ja Cristo kúu Se'e David. ⁴² Chí máá David n̄ ka'an-de nuu tutú Salmo: Máá Tatá Dios n̄ ka'an-ya jín Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndáv'a-ri, ⁴³ te ná chúkú-rí ñayivi kájito u'u róó kuu-i teyu kuxndí ja'a-ro, áchí. ⁴⁴ Te máá David: Jító'o n̄ ka'an-de jín-yá: Te ndasa kúu-ya sé'e-de núsáá, áchí-ya. ⁴⁵ Te káncha-ya má'ñú taká ñayivi. Te n̄ ka'an-ya jín cháa káskuá'a jín-yá: ⁴⁶ Koto-ró máá-ró núu cháa káchaa tutu, chí kákuni-de kaka-de jín sú'nu káni. Te kákuni-de ja ká'an sa'án-yo jín-de nuyá'u. Te silla jínú'ún ondé xin̄ mesa in̄ ve'e sinagoga, jín silla xin̄ mesa nuu ío xini kákuni-de. ⁴⁷ Te suni cháa yá'a kákókó-de ve'e ña'an kéndoo ndá'ú. Te kándúkú-de modo sáni, ja kájikan ta'u ná'an-de. Cháa yá'a, ví'í-gá ta'nu ndatu-de, áchí-ya.

21

Ja ní soko ñá'an viuda xu'un

¹ Te n̄ ndakoto-ya, te n̄ jini-ya núu ñayivi kúká káchu'un-i xu'un iní janu. ² Te n̄ jini-ya núu ñn ña'an viuda ja ní kendoo ndá'ú í-ñá, te n̄ chu'un-ña úu xu'un yíkin náa iní janu-ún. ³ Te n̄ ka'an-ya: Jandáa ká'an-ri jín-ró, ja ñá'an ní kendoo ndá'ú yá'a, n̄ chu'un-ga-ña vásá taká-ga-i. ⁴ Chi taká-i, n̄ káchu'un-i ja ní ndendoso siki-í n̄ kasoko-í nuu Dios. Ko ña'an yá'a, vasa kúnda'ú-ña ko n̄ chu'un ndi'i-ña já kúchaku-ña jín, áchí-ya.

Naún tuni koo kivi jinu ñuyivi

⁵ Te sava-de káka'an-de tu'un ve'e ij, ndasa n̄ nduloo jín yúu lúu jín ofrenda. Te n̄ ka'an-ya: ⁶ Taká ndatiñu ja kánde'é-ró yá'a, cháa ñn kivi já má kútá'an-ga ni ñn yuu, chí ndi'i ndua sá'a-i, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te n̄ kajika tu'un-de-ya: Maestro, ndé kivi kóo taká tiñu yá'a. Te naún tuni koo nuu kúyani cháa taká tiñu yá'a, áchí-de. ⁸ Yúan-na te n̄ ka'an-ya jín-de: Koto-ró máá-ró jíná'an-ró náv'a tú xndá'ú ni ñn-i róó. Chí kikoyo kua'a ñayivi kí'in núu sí'ví-rí, te ka'an-i: Máá-rí kúu l'a-ún. A n̄ cháa kivi-ún, achí-i. Ko ma kí'in-ro jín-i. ⁹ Te nú n̄ kajini tu'un-ró já ío guerra te kájatá'an ñayivi, te ma

yú'ú-ro, chí kánúú já xná'an-ga koo taká tiñu yá'a. Ko ma ndí'i yachi. ¹⁰ Yúan-na te nī ka'an-ya jíin-de: Ndonga nación siki nación te ñuu siki ñuu. ¹¹ Te taan xaan. Te yá'a yúan koo tama jíin kué'e xaan. Te koo tuni ñá'nu ichi ándívi, te yu'ú ñayivi jíná'an-i. ¹² Ko onde té chá'an-ga koo taká tiñu yá'a, te chindikín-i róó te katíin-i róó. Te nastúu-i róó inī ve'e sinagoga jíin inī vekaa, kinchaka-i róó nuu rey jíin núu gobernador ja siki rúu. ¹³ Te koo súan náva'a kani ndaa-ro tú'un. ¹⁴ Núsáá te ná kúndaá inī-ro já má nákani inī-ro ndasa xndío káni-ró tú'un nuu-í. ¹⁵ Chí ruu, kuá'a-ri ñin yu'u jíin tú'un ndíchí núu-ro, náva'a chaá kájito u'u róó, ma kúu ka'an-de siki-ro ni ma kúu kundéé-de jíin-ró. ¹⁶ Te suni táa-ro, ñani-ro, tá'an-ró, jíin ñayivi kájinī tá'an-ró jíin, nastúu-i róó. Te kuu sava-ró sá'a-i. ¹⁷ Te taká ñayivi, koto u'u-i róó ja siki rúu. ¹⁸ Ko ni ñin ixi xiní-ro ma náa kúti. ¹⁹ Te nú kuandéé inī-ro te kuchaku añú-ro. ²⁰ Ko nú nī kajinī-ro já ní kajíkó ndúu soldado yata ñuu Jerusalén, yúan-na te juku'un inī-ro já á yani naa ñuu-ún. ²¹ Yúan-na te ñayivi káxiukú inī ñuu Judea, kunu-i kīngoyo-i onde yuku. Te ñayivi ká'jinī ma ñú ñuu-ún, kuxio-i kí'in-i. Te ñayivi ká'jinī onde rancho, ma ndívi-i inī ñuu. ²² Chí kivi yúan kuu kivi náni'in tá'an Dios jíin-i, náva'a náskíkuu taká tu'un yóso núu tutú. ²³ Ko kivi-ún, naka ndá'ú kuu ña'an káñu'un se'e jíin ñá'an káskáxin-í, chí kii tundó'o xaan siki ñuyivi. Te kitī inī Dios jíin ñayivi yá'a. ²⁴ Te kuu-i jíin machete. Te kīngoyo-i preso onde taká nación. Te ñayivi sīn nación, kuañu-i siki ñuu Jerusalén onde jīnu kivi ñayivi sīn nación. ²⁵ Yúan-na te koo tuni nuu ndíkandii jíin núu yóo jíin núu tíñuú xini. Te kii tundó'o siki taká ñayivi ñuyivi yá'a. Te yu'ú ñayivi já ní'in mar jíin sú'ma mar. ²⁶ Te kuu xaán sáva chaá ja káyu'ú-de, chí káindatu-de chaá tundó'o yá'a siki ñí ñuyivi. Te taká fuerza andívi, ndí'i ka'ya. ²⁷ Yúan-na te kuni-i nuu máá Sé'e chaá kii-ya núu ñin viko nu'ún, jíin fuerza ja ndúñá'nu xaan-yá. ²⁸ Te nú a nī kejá'á taká tiñu yá'a, yúan-na te ndukani-ró xiní-ro te ndakoto-ró, chí a yani nama-ya róó, áchí-ya jíin-de. ²⁹ Te suni nī ka'an-ya ñin tu'un yátá jíin-de: Nde'é yúnu mérkexe, jíin taká-ga yunu. ³⁰ Nú nī kajinī-ro já ní kejá'á nájaa numa yúnu-ún, yúan-na te kájuku'un inī-ro já á yani nchaá viko saú. ³¹ Suni súan máá-ró, nú nī kajinī-ro kuákuu taká tiñu yá'a, yúan-na te kuni-ro já á yani koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ³² Jandáa ká'an-ri jíin-ró já má náa ñayivi yá'a onde nú tú skíkuu taká tiñu. ³³ Andívi jíin ñuyivi chí naa, ko tu'un ká'an-ri chi ma náa. ³⁴ Koto-ró máá-ró náva'a ma kutéñu añú-ro jíin já kée ndásí-ró xí já kóo nájinī-ró. Te ma kutéñu-ró jíin ndátíñu kuchaku-ro, chí sanaa te chaá-ni

kiví-ún sikí-ro. ³⁵ Chì nátu'un ìn xeyu, súan jinú sikí táká ñayivi káxiukú ñí ñúyivi yá'a. ³⁶ Núsáá te kundito-ró táká kiví, te kakan ta'u-ro nává'a kuu kaku-ró núu táká tundó'o ja kí-ún, te kundii-ro núu máá Sé'e cháa. Achí-ya. ³⁷ Te ndita'an kiví ní stá'an-ya tú'un iní ve'e ij. Te ndita'an akuáa ní kenda-ya kuá'an-ya ondé yuku Olivos. Te yúan ni ndoo-ya. ³⁸ Te taká ñayivi, ña'an chákoyo-i nuu-yá iní ve'e ij, nává'a kuni so'o-i tu'un ká'an-ya.

22

Ja ní kanatìn tu'un tá'an sikí Jesús

¹ Yúan-na te ni kuyani viko koo statilá tú yí'i yujan íá, ja nání viko Pascua. ² Te taká sutu ñá'nu jín táká cháa káchaa tutu, ni kandúkú sá'i-de modo ndasa ka'ni-dé-ya, chi ni kayu'ú-de ni kajito-de ñayivi. ³ Te ni kiví Satanás iní Judas, cháa nání Iscariote, ìn tá'an ja uxí uu-ún kúu-de. ⁴ Te cháa-ún, ni kee-de kua'an-de. Te ni ndatu'ún-de jín sutú ñá'nu jín cháa kákuu jefe nú ndasa nastúu-de Jesús. ⁵ Te máá cháa-ún ni kakusii iní-de. Te ni kakee yu'u-dé ja kuá'a-de xu'ún núu Judas. ⁶ Te ni jatú'un Judas. Te ni ndúkú-de modo ndasa nastúu-de-ya núu sutú jíná'an nává'a tú kuvaa ñayivi.

Viko lélú Pascua

⁷ Te ni jaa viko koo statilá tú yí'i yujan íá. Te máá kiví-ún jínu ñú'ún ká'ni-í lélú Pascua. ⁸ Te ni táji-yá Pedro jín Juan kua'an-de, te ni ka'an-ya jín-de: Kuá'an te sátu'a-ró núu kée-yo lélú Pascua, achí-ya. ⁹ Te ni kaka'an-de jín-yá: Ndénu kuní-ní sátu'a-ná, achí-de. ¹⁰ Te ni kachí-ya jín-de: Kuni so'o, nú a ni jaa-ro iní ñuu-ún, te ketá'an-ró jín ìn cháa ndíso ìn kiyi nducha. Kundikin-ro-dé ki'in-ro jín-de onde iní ve'e nuu ndívi-de. ¹¹ Te ka'an-ro jín jito'o ve'e-ún: Achí máá Maestro jín-ní: Ndénu ío ìn ve'e kuá'a núu-ní nuu kée-ná lélú Pascua jín cháa káskuá'a jín-ná, achí-ro. ¹² Yúan-na te jito'o-ún stá'an-de ìn cuarto ká'nu onde xiní vé'e nuu-ro, ja á núña. Te yúan sátu'a-ró. Achí-ya. ¹³ Te kája'an-de. Te ni kani'in-dé nátu'un ni ka'an-ya jín-de. Te ni kasátu'a-de ndasa kuxíni-de lélú Pascua. ¹⁴ Te ni jaa hora-ún, te ni jungoo-ya núu mesa. Te suni ni kajungoo apóstol-ya jín-yá. ¹⁵ Te ni kachí-ya jín-de: Xaan kúu iní-ri kee-rí lélú Pascua yá'a jín-ró jíná'an-ró ja té ndo'o-ga-ri. ¹⁶ Chì kástu'ún-rí nuu-ro, ja má kée kúti-gá-ri Pascua yá'a, onde nú tú skíkuu máá iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Achí-ya. ¹⁷ Te ni ki'in-ya ìn taza. Te ni jikan ta'u-yá, te ni ka'an-ya: Ki'in ya'á. Te saka-ro núu tá'an-ró. ¹⁸ Chì ká'an-ri jín-ró já ondé vina ma kó'o kuti-gá-ri nducha ndé'e uva, onde nú tú koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ¹⁹ Te ni ki'in-ya stáa. Te ni

jikan ta'u-yá. Te ni sakuáchi-yá. Te ni ja'a-ya núu-dé jíná'an-de. Te ni ka'an-ya: Ya'á kúu yiki kúñu-ri ja ní jataña-ri ja sikí róo jíná'an-ró. Ya'á sá'a-ró já núku'un iní-ro rúu. ²⁰ Suni súan ni sá'a-ya jín taza, nuu ní ndi'i ni kuxíni-ya. Te ni ka'an-ya: Taza yá'a kúu niñi-ri ja sá'a contrato jáá. Te ni jati ja sikí róo jíná'an-ró. ²¹ Ko nde'é-ró já cháa nastúu ruu, kánchaa-de jín-ri nuu mesa yá'a. ²² Chi jandáa, máá Sé'e cháa ki'in-ya íchi já ní sándaá Dios. Ko naka ndá'ú kuu cháa nastúu I'a-ún, áchi-ya. ²³ Yúan-na te cháa káskuá'a jín-yá, ni kakejá'á-de kájika tu'un tá'an máá-de, nú ndé ñn-de kúu cháa sá'a tiñu yá'a.

Ja ní kastátá'an-de ndé cháa kúñá'nu-ga

²⁴ Te ni kakejá'á-de kastátá'an máá-de nú ndé ñn-de kúñá'nu-ga nuu tá'an-de. ²⁵ Yúan-na te máá-yá ni ka'an-ya jín-de: Taká rey, chi nuu taká ñayivi kátá'ú téyíi-de tiñu. Te cháa kakuñá'nu nuu máá-i, cháa kásá'a va'a káskúnáni-i-de. ²⁶ Ko sikí róo jíná'an-ró na tú súan koo. Ndé róo ja kúñá'nu-ga, ná ndúu-ró nátu'un cháa súchi-ga. Te ndé róo ja kúñá'nu-ga-ro, ná ndúu-ró nátu'un cháa jatiñu nuu tá'an-ró. ²⁷ Te ndéja kúñá'nu-ga ío, á cháa yéé stáa núu mesa, xí cháa jatiñu. Nasu cháa ja yéé stáa núu mesa náún. Te ruu, nátu'un cháa jatiñu kúu-ri nuu-ro. ²⁸ Ko máá-ró jíná'an-ró, ni ka'in-ró jín-ri vasa kájito nchaa-i ruu. ²⁹ Te nátu'un ni ja'a Táa-ri ñn nuu ja tá'ú-ri tiñu nuu, suni súan kua'a-ri nuu-ro. ³⁰ Náva'a kee-ro kó'o-ró núu mesa jín-ri iní ñuu nuu tá'ú-ri tiñu. Te jungoo-ró núu silla. Te sándaá-ro tiñu ndí'uxí uu tata Israel.

Tu'un Pedro jín lí'li

³¹ Te suni ni ka'an máá Jító'o-yo: Simón, Simón, kuni so'o-ró, chi ni jikan Satanás róo jíná'an-ró ja sijn-ún róo nátu'un trigo. ³² Ko ni jikan ta'u-ri ja kúu róo náva'a ma náyu'ú-ro. Te máá-ró, nú a ni naxíó káva iní-ro, te ná siyija-ró taká ñani-ro. Achí-ya. ³³ Te ni ka'an-de jín-yá: Táta, a kándij tu'a-ná ja kí'in-ná jín-ní vasa vekaa te ku-u-yo, áchi-de. ³⁴ Te ni ka'an-ya: Pedro, áchi-ri jín-ró, ja ondé ná té kana-ga lí'li vina te uní jínu ka'an-ro já tú jini kuti-ro rúu, áchi-ya. ³⁵ Yúan-na te ni jika tu'un-yá-de: Ná ni táji-ri róo ni kaja'an-ro já tú ní kándiso-ró ñunu, ni bolsa, ni tú ní káy'i-ró ndiján, á ni kumaní ñn ndatiñu nuu-ro náún, áchi-ya. Te ni kaka'an-de: Tú ni ñn, áchi-de. ³⁶ Te ni ka'an-ya jín-de: Ko vina, cháa ñáva'a ñunu, ná náki'in-de. Te suni súan jín bolsa. Te cháa ja tú naún ñáva'a-de, ná xikó-de tikachi-de te ná kuáan-de ñn machete. ³⁷ Chi ká'an-ri jín-ró, ja kánúú skíkuu-ri tu'un yá'a ja yóso núu tutú: Te onde jín cháa ñáá ni skétá'an-de-ya, áchi. Chi taká tu'un-ri ja yóso ná skíkuu ná'in, áchi-ya. ³⁸ Yúan-na te ni kaka'an-de: Táta, yá'a ío uu machete, áchi-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Suu jian-ni, áchi-ya.

Jesús iní Jardín Getsemaní

³⁹ Te n̄i kenda-ya. Te n̄i kee-ya kuá'an-ya ondé yuku Olivos nátu'un sá'a sá'a-ya. Te cháa káskuá'a jíin-ya, suni kája'an-de jíin-ya. ⁴⁰ Te nuu ní jaa-ya yúan, te n̄i kachi-ya jíin-de: Kakan ta'u jíiná'an-ró náva'a tú koto nchaa-i róó, áchí-ya. ⁴¹ Te n̄i kuxio-ya núu-dé kua'an-ya nátu'un in nuu skánda yuu. Te n̄i jukuiñi jíti-ya. Te n̄i jikan ta'u-ya. ⁴² Táa, nú játa'an iní-ní te chaxio-ní tundó'o-ná yá'a ná kí'in, ko nasu já kuni máa-ná, chí ja kuni máa-ní ná kúu, áchí-ya. ⁴³ Te n̄i kenda in ndajá'a ándívi ní jaa nuu-ya. Te n̄i ka'an in tu'un ndéé iní jíin-ya. ⁴⁴ Te n̄i ndukuí'a xaan iní-ya. Te n̄i ndúkú ndéé téyíi-ga-ya ní jikan ta'u-ya. Te n̄i kana tañi-ya ja ní too onde nuu ñú'un nátu'un yúyú ná'nu niñi. ⁴⁵ Te nuu ní ndukuiñi-ya já ní ndi'i n̄i jikan ta'u-ya, te n̄i najaa-ya núu cháa káskuá'a jíin-ya. Te n̄i jini-ya já kákixi-de, chí kándukuí'a iní-de. ⁴⁶ Te n̄i kachi-ya jíin-de: Naja kákixi-ro. Nduko, te kakan ta'u-ro náva'a tú koto nchaa-i róó, áchí-ya.

Ja ní kakat'in-de Jesús

⁴⁷ Te nini sásúan ká'an-ya, te n̄i jakoyo kua'a ñáyivi. Te in cháa nání Judas, in tá'an ja uxí uu-ún, yóxnúu-de nuu ñáyivi-ún n̄i jaa-de. Te n̄i kandita-de nuu Jesús ja tiyú'ú-de-ya. ⁴⁸ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Judas, tiyú'ú-ró rúu te súan nastúu-ró máa Sé'e cháa náún. Achí-ya. ⁴⁹ Te cháa ká'jin jíin Jesús, n̄i kajini-de ndasa kuakuu. Te n̄i kaka'an-de jíin-ya. Táta, stují-yo-dé jíin machete xí túu, áchí-de. ⁵⁰ Te in máa cháa-ún, n̄i stují-ní-de in mozo máa sutú ñá'nu-ga. Te n̄i kachi-de so'o lado vá'a. ⁵¹ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Sía, áchí-ya. Te n̄i ké'é-ya so'o mozo-ún, te n̄i nasáva'a-ya. ⁵² Te n̄i ka'an Jesús jíin sutú ñá'nu-ún jíin cháa kákuu jefe iní ve'e ii jíin cháa n̄i kayii, ja ní chakoyo-de siki-ya: Nátu'un siki in cháa kuí'ná vái koyo-ró jíin machete jíin yúnu náún. ⁵³ Ndita'an kivi ní kánde-rí jíin-ró iní ve'e ii te tú ní kákat'in-ró rúu. Ko ya'a kúu hora máa-ró jíin fuerza ñuñáa. Achí-ya.

Ja tú ní jatú'un Pedro

⁵⁴ Te n̄i kakat'in-de-ya kuá'an-de jíin-ya. Te n̄i kaskivi-de-ya iní ve'e sutú ñá'nu-ga. Te Pedro, jíká-ni ndikín-de-ya. ⁵⁵ Te sava ñáyivi, n̄i kanastá'an-i in ñu'un yata ve'e-ún. Te n̄i kanakuí'kó ndúu-i káxiukú-i. Te Pedro, suni n̄i jungoo-de jíin ñáyivi-ún. ⁵⁶ Te in ña'an játíñu iní ve'e-ún, n̄i jini-ña núu-dé ja kánchaa-de yuñú'un yúan. Te n̄i nde'é vá'a-ña núu-dé. Te n̄i ka'an-ña: Te cháa yá'a, suni jíká-de jíin cháa-ún vii, áchí-ña. ⁵⁷ Yúan-na te máa-de, tú ní jatú'un-de: Nána, na tú jini-ná cháa-ún, áchí-de. ⁵⁸ Te n̄i kunúu in tí'li-ga. Te n̄i jini tuku inga-de nuu Pedro te n̄i ka'an-de: Te róó, suni tá'an-de kúu-ró

vii, áchí. Te *n̄i* ka'an Pedro: Hombre, nasuú kúu-ri, achí-de. ⁵⁹ Te *n̄i* nátu'un ñin hora-ga te *n̄i* kachi inga-de: Jandaa ja chaa yá'a, suni jika-de jín chaa-ún, chi chaa ñuu Galilea kúu-de, achí. ⁶⁰ Te *n̄i* ka'an Pedro: Hombre, tú jiní kuti-rí naún tu'un ká'an-ro, achí-de. Te nini súan ká'an-de, te *n̄i* kana-ni lí'li. ⁶¹ Yúan-na te *n̄i* xió kóto máá Jító'o-yo. Te *n̄i* nde'é-yá nuu Pedro. Te *n̄i* nuku'un ini-de tu'un *n̄i* ka'an máá Jító'o-yo jín-de: Onde ná té kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jínu, achí-ya. ⁶² Te *n̄i* kenda Pedro kua'an-de. Te *n̄i* nde'e xaan-dé.

Ja ní kasákátá-de nuu-ya

⁶³ Te taká chaa kándito Jesús, *n̄i* kasákátá-de nuu-ya. Te *n̄i* kastují-dé-ya. ⁶⁴ Te *n̄i* kajasu-de nuu-ya. Te *n̄i* kastují-dé nuu-ya. Te *n̄i* kajika tu'un-de-ya: Kastu'un, ndé chaa *n̄i* stují róó, achí-de. ⁶⁵ Te ío kua'a-gá tu'un *n̄i* kaka'an-de siki-yá ja ní kasá'a ndiva'a-de jín-ya.

Ja ní kajanchaka-de-ya núu junta

⁶⁶ Te nuu ní kundijin, te *n̄i* kanataka chaa *n̄i* kayii, jín sutú ñá'nu jín chaa kachaa tutu, *n̄i* kajanchaka-de-ya núu junta máa-de. ⁶⁷ Te *n̄i* kaka'an-de: Máa-ró kúu máa Cristo, naún. Kachi nuu-ri, achí-de. Te *n̄i* kachi-ya jín-de: Vasa ná kachí-ri nuu-ro, te ni ma kándija kuti-ro. ⁶⁸ Te suni nú ruu xndichí-ri róó, te ma xndió káni-ró tú'un nuu-ri. Te ni ma sía-ro rúu. ⁶⁹ Ko onde vina te máá Sé'e chaa kunchaa-ya íchi ndává'a nuu ío fuerza Dios, achí-ya. ⁷⁰ Te ndi'i-de, *n̄i* kajika tu'un-de-ya: Núsáa te máa-ró kúu Se'e Dios naún, achí-de. Te *n̄i* kachi-ya jín-de: Máa-ró kaka'an ja rúu kúu, achí-ya. ⁷¹ Yúan-na te *n̄i* kaka'an-de: Naún nini kúni so'o-ga-yo ká'an inga chaa núsáa, chi jín yú'u máa-de *n̄i* kajini so'o-yó vina, achí-de.

23

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

¹ Yúan-na te *n̄i* kandongda ndi'i-de *n̄i* kajanchaka-de-ya núu Pilato. ² Te *n̄i* kejá'a-de kásatú'un-de siki-yá: Chaa yá'a *n̄i* kani'in-ná-de ja sáká nuu-de xini ñáyivi ñuu-yo. Te tú já'a-de tu'un kua'a-yó xú'un yóo nuu César. Te ká'an-de ja máa-de kúu Cristo Rey, achí. ³ Yúan-na te Pilato, *n̄i* jika tu'un-de-ya: Máa-ró kúu Rey ñáyivi judío naún, achí-de. Te máa-yá *n̄i* ka'an-ya: Ká'an ndaa-ro, achí-ya. ⁴ Te *n̄i* kachi Pilato jín taká sutu ñá'nu jín ñáyivi kuá'a-ún: Tú ni ñin kuachi ní'in-rí siki chaa yá'a, achí-de. ⁵ Ko máa chaa-ún, ví'í-gá *n̄i* kaka'an-de: Xaan kúvga ñáyivi sá'a-de jín tú'un stá'an-de ñí ñuu Judea, *n̄i* kejá'a-de onde ñuu Galilea te *n̄i* kenda-de onde yá'a, achí-de.

Ja kándij Jesús nuu Herodes

⁶ Yúan-na te Pilato, ja ní jini so'o-de ja Galilea káka'an, te ni jika tu'un-de nú chaa ñuu Galilea kúu-ya. ⁷ Te nuu ní juku'un iní-de ja ndá'a Herodes yí'i ñuu-ya, te ni táji-de-ya kuá'an-ya nú Herodes chi kivi-ún suni kánde Herodes iní ñuu Jerusalén. ⁸ Te nuu ní jini Herodes nuu Jesús, ni kusii xaan iní-de, chi ío kua'a kivi kuni-de nde'é-de nuu-ya, chi ni jini tu'un-de kua'a tú'un siki-ya. Te ñúkuu iní-de ja sá'a-ya in tuni nuu-dé. ⁹ Te xaan ní xndichí-de-ya. Ko tú ni in tu'un ní xndió káni-ya nú-dé. ¹⁰ Te taká sutu ñá'nu jín taká chaa kachaa tutu, ká'in-de yúan, kásátú'ún téyíi-ga-de siki-ya. ¹¹ Yúan-na te Herodes jín soldado-de, ni kasándiva'a-de jín-ya. Te ni kasákátá-de nuu-ya. Te ni chu'un-de-ya in sa'ma tindu'a. Te ni natáji tuku-de-ya kuáno'on-ya nuu Pilato. ¹² Te suni máa kivi-ún, ni kanakuni mani tá'an Herodes jín Pilato, chi aná'an chi káji to u'u tá'an-de núu. ¹³ Yúan-na te ni kana Pilato xini taká sutu ñá'nu, jín taká chaa kakuu jefe jín taká ñayivi. Te ni kandutútu-i. ¹⁴ Te ni ka'an-de jín-i: Ni kakinchaka-ró chaa yá'a nuu-rí, ja sáká núu-de xini ñayivi, áchí-ro. Te vina a ni xndichí-ri-de jito nuu máa-ró. Te tú ni in kuachi ní ní'in-rí siki-dé natu'un kásátú'ún-ró, ¹⁵ te ni Herodes, chi ni táji-rí-de ni ja'an-de yúan. Te tú ni in kuachi ní sá'a-de ja ká'ni-yo-dé.

Ja kuá'an tuku-ya núu Pilato

¹⁶ Núsáa te ná xndó'o-ri-de te sía-ri-de ki'in-de. Achí-de. ¹⁷ Chi ndita'an viko-ún kánúu ja sía-de in preso. ¹⁸ Ko taká ñayivi kuá'a-ún, in núu-ni ni kakana jaa-i: Ka'ni-ní chaa yá'a. Te sía-ní Barrabás ná kí'in-de, áchí-i. ¹⁹ Te Barrabás, kánde-de vekaa kuachi ja ní xndóna-de-i ni kanakuatá'an máa-i, te ni ja'ni-dé in ndiyi. ²⁰ Te ni ka'an tuku Pilato jín-i, chi sía-de Jesús kuni-de núu. ²¹ Ko máa-i ni kakana jaa tuku-i: Ka'ni-ní-de jika cruz, kata kaa-ní-de, áchí-i. ²² Te ni ka'an tuku-de jín-i vuelta uní: Te naún kuachi ni sá'a chaa yá'a vii. Tú ní'in kúti-rí ni in kuachi siki-dé ja kúu-de. Núsáa te xndó'o-ri-de, te sía-ri-de ki'in-de. Achí Pilato.

Ja ní kajata kaa-de-ya

²³ Ko in jínu-ni ni kakana jaa ñayivi-ún, ni kajikan-i ja ná kúu-ya jiká cruz. Te máa-i jín taká sutu ñá'nu, ni kakana jaa téyíi-i. Te yúan ní kundé-i jín Pilato. ²⁴ Yúan-na te Pilato, ni sánda-de ja ná kúu ja ní kajikan-i. ²⁵ Te ni sía Pilato chaa ni kánde vekaa siki ja ní xndóna-de-i ni kanakuatá'an máa-i te ni ja'ni-dé ndiyi. Chi súan ni kajikan ñayivi-ún. Te ni nakua'a-de Jesús nuu-í ja ná sá'a-i ndasa kakuu iní máa-i jín-ya. ²⁶ Te ni kákiñi'in-i-ya. Te ni kákatin-i in chaa nání Simón ñuu Cirene ja vái-de ichi rancho. Te ni kachaa-i cruz siki-dé. Te ndíso-de kua'an-de yata Jesús. ²⁷ Te kua'a ñayivi

jíin ñá'an, n̄i kandik̄in-i yata-yá. Te ña'an-ún, kánde'e-ña te kákana jíkó'ó-ña já'a-yá. ²⁸ Ko máá Jesús, n̄i xió kóto-ya núu-ña. Te n̄i ka'an-ya jíin-ña: Se'e ñuu Jerusalén, ma ndé'e-ro já'a-rí. Nde'e ja'a máá-ró jíin já'a sé'e-ró jíná'an-i. ²⁹ Te kuni so'o-ró, ch̄i chaá kiv̄i já ká'an-i: Xáán ndatu ña'an numá, jíin já tú ní skáku se'e, jíin já tú ní skáxin-í, ach̄i-i. ³⁰ Yúan-na te ka'an ñayivi jíin táká yuku: Nduá siki-rí jíná'an-ri. Te suni jíin táká t̄nduu: Kasu siki-rí jíná'an-ri, ach̄i-i. ³¹ Ch̄i nú jíin yúnu yí'í kásá'a-de tiñu yá'a, te ndasa sá'a-de jíin yúnu íchí núsáá, ách̄i-ya. ³² Te suni n̄i io uu chaá ká'io kuachi kája'an-de jíin-yá ja kúu-de. ³³ Te n̄i jakoyo-i jíin-yá t̄nduu nání yíki xiní, te yúan n̄i kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni n̄i kajata kaa-i ndendúú chaá ká'io kuachi-ún, ñn-de ichi ndává'a-ya, te inga-de ichi ndávésé-ya. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús: Táa, sá'a-ní tuká'nu in̄i-ní nuu-í, ch̄i tú kájin̄i-i naún kásá'a-i, ách̄i-ya. Te n̄i kandátá-i sa'ma-yá, n̄i kasá'a-i ñn apuesto siki. ³⁵ Te ñayivi ká'jin yúan kánde'é-i nuu-yá. Te chaá kákuñá'nu, suni n̄i kasákátá-de nuu-yá. Te n̄i kaka'an-de: Sava ñayivi á n̄i kuu n̄i nama-de. Ná nama-de máa-de, te nú Cristo I'a n̄i kaji Dios kúu-de, ách̄i-de. ³⁶ Te soldado, suni n̄i kasákátá-de nuu-yá. Te n̄i kakandita-de nuu-yá. Te kája'a-de vinagre ko'o-ya. ³⁷ Te n̄i kaka'an-de jíin-yá: Nú máá-ró kúu rey ñayivi judío, te ná nama-ró máá-ró, ách̄i-de. ³⁸ Te suni n̄i io ñn tutu yoso siki-yá jíin yú'u griego, jíin latín, jíin hebreo: Ya'á kúu Rey ñayivi judío, ách̄i. ³⁹ Te ñn máá cháa ío kuachi-ún ja ndíta kaa-de, n̄i ka'an ndiva'a-de jíin-yá: Nú máá-ró kúu Cristo, te ná nama-ró máá-ró te suni nama-ró rúu jíná'an-ri núsáá, ách̄i-de. ⁴⁰ Ko inga-de, n̄i ka'an xaan-dé nuu tá'an-de: Tú ío ja jíinú'ún-ró núu Dios náún, ch̄i ñn núu-ni tá'nu ndatu-ro jíin-yá. ⁴¹ Ch̄i máá-yó, jandáa vatu-ni ndó'o-yó yá'a, ch̄i súan kúta'u-yo táká tiñu n̄i sá'a-yó, Ko I'a yá'a, tú ni ñn kuachi ní sá'a-ya, ách̄i-de. ⁴² Te n̄i ka'an-de jíin Jesús: Nuku'un in̄i-ní náá nú n̄i najaa-ní in̄i ñuu nuu tá'ú-ní tiñu, ách̄i-de. ⁴³ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja vína te kunchaa-ro jíin-rí nuu jardín andiví, ách̄i-ya. ⁴⁴ Te nuu ní kuu nátu'un kaxiuu, te n̄i kuxk'í'vi ní núu ñú'un onde ka'un̄i. ⁴⁵ Te n̄i kutúún ndikandii. Te sa'ma ndíta kaa in̄i ve'e ii, n̄i ndata sáva sava. ⁴⁶ Yúan-na te n̄i ka'an jaa Jesús: Táa, in̄i nda'a-ní náku'a-a-ná añú-ná, ách̄i-ya. Te súan n̄i ka'an-ya, te n̄i ji'i-ni-ya. ⁴⁷ Te chaá capitán, nuu ní jin̄i-de ja súan n̄i kuu, te n̄i nakana jaa-de Dios: Ndaa ndija ja cháa yá'a ñn chaá ndaa n̄i kuu-de, ách̄i-de. ⁴⁸ Te ndivii ñayivi ká'jin yúan, n̄i kájin̄i-i ja súan n̄i kuu. Te n̄i kanaxió káva-i kákani-i jikí jiká-í kája'an-i. ⁴⁹ Ko táká chaá kájin̄i tá'an jíin-yá, jíin táká ña'an kándik̄in-ña-ya onde ñuu Galilea, ká'jin jiká-ña kánde'é-ña táká tiñu yá'a.

Ja ní kachiyuji-de-ya

⁵⁰ Te n̄i jō ñn cháa nání José, cháa vá'a cháa ndaa kúu-de. Te suni ñn cháa junta kúu-de. ⁵¹ Ko tú ní játa'an̄ in̄i-de tu'un n̄i kandatu'ún junta-ún ni tiñu n̄i kasánda-ún. Te ñuu Arimatea in̄i ñuu Judea ncháa-de. Te ñúkuu in̄i-de koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁵² Cháa yá'a, n̄i ja- de nuu Pilato. Te n̄i jikan-de yiki kúñu Jesús. ⁵³ Te n̄i janchara-de-ya. Te n̄i chisúkun-dé-ya jín ñn sa'ma kuitá. Te n̄i chindee-de-ya in̄i ve'e añú ja ní jacha jiká ñn kava nuu tú kunduji-ga ni ñn ndiyi. ⁵⁴ Te kivi xian-ún koo viko Pascua. Te a yani kundijin̄ kivi ndetatú. ⁵⁵ Te ña'an ní kikoyo jín-yá onde ñuu Galilea, káindikin-ña José kua'an-ña jín-de. Te n̄i kajini-ña yaú kava-ún nuu ní yuji yiki kúñu-ya. ⁵⁶ Te n̄i kanaxió káva-ña káno'on-ña. Te n̄i kasatu'a-ña jí'o jín perfume, te n̄i kandetatú-ña kivi ndetatú-ún, natu'un n̄i tá'ú tiñu ley.

24

Ja ní nachaku Jesús

¹ Te tíkuáan-na kivi ñn semana n̄i jakoyo-ña yaú kava-ún, káindá'a-ña táka jí'o n̄i kasatu'a-ña. Te suni kaja'an sava-ga ña'an jín-ña. ² Te n̄i kajini-ña já ní kuxio yuu ndí'u yu'u yaú kava-ún kua'an. ³ Te n̄i kivi koyo-ña. Te tú ní kájin-ña yiki kúñu máa Jító'o-yo Jesús. ⁴ Te nini kakuñáa in̄i-ña já súan n̄i kajini-ña, te uu cháa káñu'un sa'ma kuíjin kándii ncháa, n̄i kajukuiñi-ni-de xiin-ña. ⁵ Te n̄i kayu'ú-ña. Te n̄i kajaxin-ña núu-ña nuu ñú'un. Te n̄i kaka'an cháa-ún jín-ña: Naja sá mañú ndiyi kánandúkú-ró I'a chakú. ⁶ Túu-ya yá'a, chi a n̄i nachaku-ya. Á tú ná'an-ró ndasa n̄i ka'an-ya jín-ró ná n̄i kandee-ga-ya onde ñuu Galilea núu. ⁷ Chi n̄i ka'an-ya: Jínu ñú'ún já máa Sé'e cháa natuu-ya núu ndá'a cháa ká'io kuachi, te ku-ya jiká cruz, te nachaku-ya kivi uní. Achí. ⁸ Yúan-na te n̄i kanuku'un in̄i-ña tú'un n̄i ka'an-ya jín-ña. ⁹ Te n̄i kenda-ña yaú kava-ún káno'on-ña. Te n̄i kakastu'ún-ña tú'un yá'a nuu ndí'uxi ñn-de jín táka nuu sava-ga-de. ¹⁰ Te ña'an kákastu'ún tú'un yá'a nuu apóstol kákuu María ñuu Magdala, jín Juana, jín ingá María náa Jacobo, jín sava-ga-ña. ¹¹ Ko máa apóstol, kájan in̄i-de ja tú'un tá'an tachí kaka'an-ña. Te tú ní káandija-de. ¹² Te n̄i ndukuiñi-ni Pedro. Te n̄i jinu-de kua'an-de onde yaú kava-ún. Te n̄i jukuíta ndee-de. Te n̄i jini-de ja sá'ma kuitá-ún kánda-na máa. Te n̄i kee-de kuano'on-dé ve'e-de jáni in̄i-de naún ní kuu.

Ja ní ketá'an-ya jín úu-de

13 Te suu kivi-ún, te kaja'an uu-de ichi ñin ñuu nání Emaús ja ncháá nátu'un uxí kilómetro yósáva jíin ñuu Jerusalén. 14 Te kándatu'ún máá-de taká tiñu yá'a ja ní kuu-ún. 15 Te nini kándatu'ún-de te kájika tu'ún tá'an máá-de. Te máá Jesús, ni jaa-ya yatá-dé. Te kájika tai-ya kuá'an-ya jíin-de. 16 Ko nátu'un ndasú nduchi-dé náva'a ma nákuñi-de-ya. 17 Te ni ka'an-ya jíin-de: Naún tu'un kándatu'ún-ró yá'a nini kájika-ró. Te naja kándukuí'a iní-ro, áchí-ya. 18 Te ñin-de ja nání-de Cleofas, ni ka'an-de jíin-ya: Á sá ní chaq-ní iní ñuu Jerusalén, te máá ñin-ni ní tú jiní-ní taká tiñu ja ní kuu iní ñuu-ún kivi yá'a náún, áchí-de. 19 Te ni jika tu'ún-ya-de: Te naún ní io, áchí-ya. Te máá-de ni kaka'an-de jíin-ya: Aa, ja ní ta'an Jesús ñuu Nazaret, chaq ni jani tu'un Dios te ni sá'a-de tiñu ñá'nu. Te jíin fuerza ni jani-de tu'un jito nuu Dios jíin núu táka ñayivi. 20 Te sutu ñá'nu jíin cháa kakuñá'nu nuu-yo, ni kanastuu yuán-de. Te ni kanakuxndíi siki-dé ja ná kuu-de. Te ni kaja'ni-ún-de jika cruz. 21 Ko máá-ná jiná'an-ná, ni kañukuu iní-ná ja máá-de kuu chaq ja náma ñuu Israel núu. Te ni ndí'i taká tiñu yá'a, te vina ni kuu uní kivi já ní kuu taká tiñu-ún. 22 Ko sava ñasí'í ío jíin-ná jiná'an-ná, suni ni kasíyú'ú-ña-ná, chi jañá'an xaan ní jangoyo-ña yaú kava-ún. 23 Te tú ní kánani'in-ña yiki kúñu-de. Te ni chaqoyo-ña te áchí-ña já ní kajini-ña já ní kenda koyo ndajá'a ándívi núu-ña. Te ni kaka'an ndajá'a-ún jíin-ña já chakú-de. 24 Te ni kaja'an sava tá'an-ná onde yaú kava-ún. Te ni kajini-de nátu'un ni kaka'an ña'an-ún. Ko tú ní kájiní kuti-dé nuu máá cháa-ún. Achí-de. 25 Yúan-na te ni ka'an-ya jíin-de: Chaq xíní ñáá kakuu-ró. Xaan úun iní añú-ro já kándíja-ró táka tu'un ni kaka'an chaq ni kajani tu'un Dios. 26 Á tú kánúú já ndó'lo Cristo tundó'lo yá'a te vásá ndívi-ya núu ndúñá'nu-ya náún. Achí-ya. 27 Te ni kejá'á-ya onde tu'un Moisés jíin tú'un chaq ni kajani tu'un Dios, te ni jani kájí-ya taká tu'un tutu ií núu-dé ja ká'an tu'un máá-ya. 28 Te ni kakuyani-de rancho nuu kaja'an-de-ún. Te máá-ya ni sá'a-ya nátu'un ki'in jíká-ga-ya. 29 Ko máá-de ni kastétuu-de-ya, ni kaka'an-de jíin-ya: Kendoo-ní jíin-ná, chí a kuá'ini te kuakuxkí'vi, áchí-de. Yúan-na te ni kivi-ya já kéndoo-ya jíin-de. 30 Te nuu ní kajungoo-de ja kée-dé staa, te ni ki'in-ya staa-ún, te ni jikan ta'u-ya. Te ni ja'ncha sava-ya. Te ni ja'a-ya núu-dé jiná'an-de. 31 Yúan-na te nátu'un ni kananuña nduchi-dé. Te ni kanakuni-de-ya. Ko ií-ní ni kuxio-ni-ya kuá'an-ya. 32 Yúan-na te ni kaka'an máá-de: Jandaa ja ní tá'u'u iní añú-yo ja níni jáni-ya tú'un nuu-yo íchi-ún nuu ní juña-ya tutu ií núu-yo. 33 Te suni hora-ún ni kándukuñi-de. Te kuano'on-dé ichi ñuu Jerusalén. Te yúan ni kanaketá'an-de jíin uxí ñin-ga chaq-ún

ká'jin tútú-de jíin sáva-ga tá'an-de. ³⁴ Te n̄i kaka'an-de: Jandáa jakúti a n̄i nachaku máá Jító'o-yo. Te a n̄i ndenda ndijin-ya núu Simón. Achí-de. ³⁵ Yúan-na te ndendúú cha-ún, n̄i kakastu'ún-de ndasa n̄i kaketá'an-de jíin-yá ichi-ún. Te ndasa n̄i kanakuni-de nuu-yá nuu ní ja'ncha sava-ya stáa. ³⁶ Te nini kándatu'ún-de tu'un yá'a, te n̄i jukuiñi-ni máa-yá sava mañú-de. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ma kúku'á in̄i-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ³⁷ Ko máa-de, n̄i kayu'ú-de. Te n̄i kandakoto jo-de. Te kájani in̄i-de ja ñn añú kúu-ya. ³⁸ Ko máa-yá n̄i kachi-ya jíin-de: Naja káyu'ú-ro. Naja súan kájani in̄i-ro. ³⁹ Nde'é ndá'a-rí jíin já'a-rí, te kuni-ro já máa-rí kúu. T̄in ruu te kuni-ro, chí ñn añú tú ñáva'a kuñu ni yiki nátu'un kánde'é-ró já ñáva'a máa-rí. Achí-ya. ⁴⁰ Te n̄i kuu n̄i ka'an-ya tú'un yá'a. Te n̄i stá'an-ya ndá'a-yá ja'a-yá nuu-dé jíná'an-de. ⁴¹ Te vasa kákusi xáan in̄i-de, ko tú ní kákandija va'a-de. Te yúan ní ka'an-ya jíin-de: Ió ja kée-rí yá'a xí túu, áchí-ya. ⁴² Yúan-na te n̄i kaja'a-de ñn tiyáká táu núu-yá, jíin ñn yoko ja ñú'un nduxi. ⁴³ Te n̄i ki'in-ya ní yee-yá nuu-dé jíná'an-de. ⁴⁴ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Ya'á kúu taká tu'un n̄i ka'an-ri jíin-ró ná n̄i kanchaa-ri jíin-ró sáa, ja kánúú skíkuu taká tu'un-ri ja yóso núu tutú ley Moisés, jíin núu tutú cha n̄i kajani tu'un Dios jíin núu tutú Salmo. Achí-ya. ⁴⁵ Te n̄i juña-ya já jini tuni-de jíná'an-de, nává'a kuu juku'un in̄i-de tu'un ká'an tutu i. ⁴⁶ Te n̄i kachi-ya jíin-de: Súan yóso núu tutú ja ndó'o Cristo, te nuu uní kivi te nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴⁷ Te jíin sí'ví-yá ná kuichá tu'un nuu taká ñayivi já ná nákan in̄i-i, nává'a koo tuká'nu in̄i-ya núu taká kuachi-i. Te kejá'á tú'un yá'a onde ñuu Jerusalén ki'in. ⁴⁸ Máa-ró kákuu cha kani ndaa tu'un yá'a. ⁴⁹ Te vina tájí-rí ja ní keyu'u Táa-ri. Te kii siki-ro jíná'an-ró. Ko kendo-ro in̄i ñuu Jerusalén onde ná kú'un-ró fuerza ja kí onde andívi, áchí-ya.

Ja ní ndaa-ya kuá'an-ya andívi

⁵⁰ Yúan-na te n̄i kiñi'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de onde ñuu Betania. Te yúan n̄i kaña-ya ndá'a-yá. Te n̄i jikan ta'u-yá ja'a-dé jíná'an-de. ⁵¹ Te nini jikán ta'u-yá ja'a-dé, te n̄i kuxio-ni-ya núu-dé, n̄i ndaa-ni-ya kuá'an-ya onde andívi. ⁵² Te máa-de, n̄i kachiñú'ún-de-ya. Yúan-na te n̄i kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén kákusi xáan in̄i-de. ⁵³ Te nene n̄i ka'jin-de in̄i ve'e i kájikán ta'u-dé te kánakana jaa-de Dios. Amén.

EL SANTO EVANGELIO SEGUN SAN JUAN TU'UN VA'A NI CHAA SAN JUAN

Máa-yá kúu máa Tú'un

¹ Ondé xnáñúú ní kuu Tu'un. Te Tu'un-ún, n̄i kanchaa-ya jíin Dios. Te máa Tú'un-ún n̄i kuu Dios. ² Máa-yá n̄i kanchaa-ya ondé xnáñúú jíin Dios. ³ Te ondé jíin máa-yá n̄i sá'a Dios taká ndatíñu. Te nú tú ní sá'a máa-yá, te ma kúva'a ni ñn ndatíñu yá'a núú. ⁴ Te in̄i máa-yá ñú'un vida te yuán kúu ñn luz ja stúun nuu taká ñayivi. ⁵ Te máa luz, xndíi ncháa nuu ñúñaá. Te ñúñaá-ún, tú ní kúndéé ndá'va.

Juan, chaa skuánducha

⁶ Te n̄i táji Dios ñn chaa nání Juan. ⁷ Chaa yá'a, n̄i kii-de ja káni ndaa-de tu'un máa luz, náva'a kándija taká ñayivi sá'a-de. ⁸ Nasu máa-de ní kúu luz. Ko n̄i kii-de náva'a kani ndaa-de tu'un máa luz. ⁹ Máa-yá kúu luz ndija ja stúun nuu taká ñayivi, te ondé sáa ní kii-ya in̄i ñuyivi. ¹⁰ Te n̄i ncháa-ya in̄i ñuyivi, ko vasa jíin máa-yá n̄i kúva'a ñuyivi, te tú ní nákun̄i ñayivi núu-yá. ¹¹ N̄i kii-ya núu já xín máa-yá, te ñayivi máa-yá-ún, tú ní kájatá'ú-i-ya. ¹² Ko sava ñayivi, n̄i kakandija-i-ya jíin sí'ví-yá, te n̄i kajatá'ú-i-ya. Te nuu máa-i n̄i ja'a-ya tú'un ja ndúu-i se'e Dios. ¹³ Te máa-i, tú ní kákaku-i cuenta niñi, te ni yiki kúñu, ni chaa, tú ní kásá'a, ch̄i sua máa Dios n̄i sá'a. ¹⁴ Te máa tú'un-ún, n̄i nduu-ya ñn yiki kúñu. Te n̄i ncháa-ya jíin-yó. Te ñú'un chítú-yá jíin tú'un luu, jíin tú'un ndaa Dios. Te n̄i kajini-yo já lúu n̄i nduñá'nu-ya. Ch̄i natu'un luu kúñá'nu máa tú'un-ni Se'e Táa-yo Dios, suni súan-ni káa máa-yá. ¹⁵ Juan, n̄i jani ndaa-de tu'un-ya: I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: I'a ja váji ichi yatá-rí ñá'nu-ga kúu-ya vásá rúu, ch̄i ondé ná té kaku-ga-ri, te a ío-ya, áchí-de. ¹⁶ Te ja ñú'un chítú máa-yá, ondé yuán n̄i kani'ñn taká-yo, ch̄i bueno n̄i ja'a-ya tú'un luu in̄i-ya núu-yo. ¹⁷ Moisés, n̄i ja'a-de ley nuu-yo. Ko Jesucristo, n̄i ja'a-ya tú'un luu in̄i-ya jíin tú'un ndaa nuu-yo. ¹⁸ Tú ní jiní kuti ní ñn ñayivi núu Dios. Ió ñn máa tú'un-ni Se'e-ya já kanchaa jíin-yá, te máa Sé'e-ya-ún, n̄i jani-ya tú'un Dios nuu-yo. ¹⁹ Te judío, n̄i katáji-ún sutú jíin cháa levita n̄i kikoyo ichi núu Jerusalén. Te n̄i kajika tu'un-ún Juan: Te róo ndé chaa kúu-ró, áchí. Te ya'á kúu tu'un n̄i jani ndaa Juan, ²⁰ te tú ní jasú-de yu'u-dé. Chi n̄i ka'an ndaa-de: Nasuú Cristo kúu-ri, áchí-de. ²¹ Te n̄i kajika tu'un-ún-de: Núsáa te Elías kúu-ró náún, áchí. Te n̄i ka'an Juan: Nasuú rúu kúu, áchí-de. Te n̄i kajika tu'un-tuku-ún-de: Máa cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáa, áchí. Túu, áchí Juan. ²² Te n̄i

kaka'an tuku jíin-de: Te ndé cháa kúu-ró núsáá. Ka'an náva'a nakani-ri tu'un nuu cháa ni katáji rúu vai-ri. Ná ká'an máá-ró ndé cháa kúu-ró ví, áchí. ²³ Te ni ka'an Juan: Máá-ri kúu in ndajá'a kána jaa onde nuu ñú'un té'é: Ná sándóo-ró ichi máá Jító'o-yo, nátu'un ni ka'an Isaías, cháa ni jani tu'un Dios onde sáá. ²⁴ Te ja ní kikoyo-ún, fariseo ni katáji-ún. ²⁵ Te ni kajika tu'ún Juan: Te naja skuánducha-ro te nú nasu Cristo ni Elías ni máá cháa jáni tu'un Dios kúu-ró núsáá, áchí. ²⁶ Te ni ka'an Juan jíin: Ruu, chi jíin ndúcha skuánducha-rí. Ko ma'ñú máá-ró kánchaa in I'a ja tú kájiní-ro. ²⁷ I'a yá'a vai ichi yatá-rí. Te tú kúñá'nu-ri ndáji-rí ñii yí'i ndijan-yá, chi ñá'nu-ga kúu-ya vása rúu. Achí-de. ²⁸ Súan ni io ini ñuu Betábara, onde inga lado Jordán, nuu ní skuánducha Juan. ²⁹ Te kivi xían-ún ni jini Juan nuu Jesús ja vái-ya núu-dé. Te ni ka'an-de: Yúan vai Lélú Dios, I'a kuánchaa kuachi ñayivi ñúyivi. ³⁰ I'a yá'a kúu ja ní ka'an-ri: Ichi yatá-rí vai in I'a ñá'nu-ga kúu vása rúu. Chi onde ná té kaku-ga-ri te ío-ya. ³¹ Te tú ní nákuní-ri-ya. Ko náva'a kenda ndijin-ya núu ñáyivi Israel, yúan ní kii-ri skuánducha-rí jíin ndúcha. Achí-de. ³² Te ni jani ndaa Juan tu'un: Ni jini-ri Espíritu ja ní kuun ichi ándívi nátu'un paloma. Te ni jungoo siki-yá. ³³ Te tú ní nákuní-ri-ya, ko máá Dios, I'a ni táji rúu vai-ri ja skuánducha-rí jíin ndúcha, máá-yá ni ka'an jíin-rí: Nú kuní-ro já kúun Espíritu siki in cháa te jungoo siki-dé, te máá cháa-ún kuu I'a skuánducha jíin Espíritu Santo, áchí Dios. ³⁴ Te a ni jini-ri-ya. Te jáni ndaa-ri tu'un ja I'a yá'a kúu máá Sé'e Dios, áchí-de.

Uu cháa kándikin-de Jesús

³⁵ Te kivi xían-ún kánchaa tuku Juan jíin úu cháa skuá'a jíin-de. ³⁶ Te ni jini-de nuu Jesús ja jáka kuu-ya yúan. Te ni ka'an-de: Yúan nde'é-ró máá Lélú Dios, áchí-de. ³⁷ Te ndendúú cháa skuá'a-ún, ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an Juan. Te ni káindikin-de Jesús. ³⁸ Te ni xío kóto Jesús. Te ni jini-ya já káindikin-de yata-yá. Te ni ka'an-ya jíin-de: Naún kánandúkú-ró, áchí-ya. Te ni kaka'an-de jíin-yá: Rabí (ja kuní ka'an: Maestro), ndénu ncháá-ní, áchí-de. ³⁹ Te ni ka'an-ya jíin-de: Ña'an te kuní-ro, áchí-ya. Te ni jakoyo-de te ni kajini-de nuu ncháá-ya. Te ni kakendoo-de jíin-yá kivi-ún, chi a ío nátu'un kakuun áini. ⁴⁰ Te ndendúú cháa-ún, ni kajini so'o-de tu'un ni ka'an Juan. Te ni káindikin-de-ya. Te in-de kúu Andrés, ñani Simón Pedro kúu-de. ⁴¹ Cháa yá'a, ni nani'in-ní-de ñani-de Simón. Te ni ka'an-de jíin: Ni kaketa'an-ri jíin Mesías (ja kuní ka'an: Cristo), áchí-de. ⁴² Te ncháka-de cháa ni cháa-de jíin núu Jesús. Te ni nde'é Jesús nuu-dé. Te ni ka'an-ya:

Máá-ró kúu Simón, se'e Jonás. Vina te kunání-ró Cefas (ja kuní ka'an: ñn kava). Achí-ya.

Ja ní kana-ya xini Felipe jín Natanael

⁴³ Te inga kivi xian-ún kuní Jesús ki'in-ya ñúu Galilea. Te ni ni'in tá'an-ya jín Felipe. Te ni ka'an-ya jín-de: Kundikin-ro rúu ki'on, áchí-ya. ⁴⁴ Te Felipe kúu chaá ñuu Betsaida, ñuu Andrés jín Pedro. ⁴⁵ Te ni ni'in tá'an Felipe jín Natanael. Te ni ka'an-de jín: A ni kaketa'an-ri jín Jesús ñuu Nazaret. Se'e José kúu-ya. Te máá-yá kúu I'a yóso tú'un-ya núu tutú ley Moisés jín núu tutú ni kachaa chaá ni kajani tu'un Dios onde sáá, áchí-de. ⁴⁶ Te ni ka'an Natanael jín-de: Á ío ja vá'a onde ini ñuu Nazaret, áchí-de. Te ni ka'an Felipe jín-de: Ña'an te kuni-ro, áchí-de. ⁴⁷ Te ni jini Jesús ja vái Natanael. Te ni ka'an-ya tú'un-de: Yá'a vai ñn chaá Israel ndaa, chi tú xndá'ú kuti-dé, áchí-ya. ⁴⁸ Te ni ka'an Natanael jín-yá: Ndasá jini-ni náá, áchí-de. Te ni ka'an Jesús: Ni jini-ri róo onde ná té kana-ga Felipe xini-ro, ná ni kandee-ró chíi yunu mérkexe, áchí-ya jín-de. ⁴⁹ Te ni ka'an Natanael: Maestro, máá-ni kúu Se'e Dios, máá-ni kúu Rey nuu ñáyivi Israel, áchí-de jín-yá. ⁵⁰ Te ni ka'an Jesús: Ni ka'an-ri jín-ró já ní jini-ri róo chíi yunu mérkexe. Ja yúan kándija-ró náún. Tiñu ñá-nu-ga kuni-ro vása yá'a, áchí-ya jín-de. ⁵¹ Te ni ka'an-ga-ya jín-de: Jandáa ka'an-ri jín-ró: Vina te kuni-ro já núña andívi, te ndajá'a Dios, kándaá kánuu siki máá Sé'e chaá, áchí-ya.

2

Viko tánda'a ñúu Caná

¹ Te kivi uní ni kuu ñn viko tánda'a ini ñuu Caná ndañúu Galilea. Te yúan kánchaa náa Jesús. ² Te suni ni kakana-i xini Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá, ni kaja'an-ya víko-ún. ³ Te a ni ndi'i vino. Te náa Jesús ni ka'an-ña jín-yá: Tú kuti-gá vino kánavá'a-i, áchí-ña. ⁴ Te ni ka'an Jesús jín-ña: Nána, naja stétuu-ni-ná, chi té jaá-ga hora-ná, áchí-ya. ⁵ Te ni ka'an náa-ya jín súchi kájatíñu-ún: Sá'a ndéja ka'an-ya jín-ró. Achí-ña. ⁶ Te yúan ío iñu tinaja yuu. Te kuu ku'un uu xí uní kiyi ja ñn ñn. Chi chaá judío, súan ndoo ini-de. ⁷ Te ni ka'an Jesús jín-i: Skútú-ró tinaja yá'a nducha. Te ni kaskútú-i onde yu'u. ⁸ Te ni ka'an-ya jín-i: Vina te tava-ro te kinchaka-ró núu mayordomo, áchí-ya. Te ni kajanchaka-i nuu-dé. ⁹ Te mayordomo, ni jito nchaa-de nducha já ní nduu vino, te tú ní jini-de ndénu ní kii. Ko mozo ni katava ndúcha-ún a kájin-i. Yúan-na te ni kana-de xini máá yí. ¹⁰ Te ni ka'an-de jín: Taká chaá kája'a-de vino va'a xna'an-ga te nú a ni kaji'i vatu máá-i, yúan-na te já'a-de ja tú ío va'a. Ko máá-ró ni chivá'a-ró vino va'a yá'a onde vina. ¹¹ Yá'a

kúu tunj xnañúú ní sá'a Jesús inj ñuu Caná ndañúú Galilea. Te nj kajinj-i ja lúu ñá'nu-ya. Te chaá káskuá'a jíin-yá, nj kakandíja-de-ya. ¹² Te nj kuu yuán. Te máá-yá jíin náa-ya jíin ñani-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá, nj kanuu-ya ñúú Capernaum. Te nj kaxiukú-yá yúan yaku-ni kiví.

Ja ní sándoo-ya vé'e ij

¹³ Te nj kuyani viko Pascua ñayivi judío. Te nj kaa Jesús kua'an-ya ñúú Jerusalén. ¹⁴ Te nj jini-ya ñayivi kaxikó xndiki jíin ríí jíin paloma, jíin ñayivi kaxndáji xu'un, kaxiukú-i inj vé'e ij. ¹⁵ Te nj sá'a-ya ñin cuarta ñii. Te nj skúnu-ya táká-i inj vé'e ij onde jíin ríí jíin xndiki-í. Te nj jacha-ya xú'un ñayivi kaxndáji. Te nj skuío kani-ya táká mesa-i. ¹⁶ Te nj ka'an-ya jíin ñayivi kaxikó paloma: Chaxio kiti yá'a. Ve'e Táa-ri, ma násá'a-ró núyá'u. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te chaá káskuá'a jíin-yá, nj kanuku'un inj-de tu'un yóso núu tutú: Ná kuitú xa'an ini-ri ve'e-ró, onde kuitá-ri jíin, áchí. ¹⁸ Te nj kaka'an chaá judío: Na tunj stá'an-ro núu-rí ja ní sá'a-ró súan, áchí-de jíin-yá. ¹⁹ Te nj ka'an Jesús: Stúchaa-ro vé'e ij yá'a, te nuu uní-ni kiví te ndukani-ri, áchí-ya. ²⁰ Yúan-na te nj kaka'an chaá judío: Nuú úu xiko iñu kua te nj jinu ve'e ij yá'a. Te róó nuu uní-ni kiví te ndukani-ró náún. Achí-de. ²¹ Ko máá-yá, chj kuní ka'an-ya já yíki kúñu-ya kúu nátu'un ve'e ij. ²² Ja yúan, nuu ní nachaku-ya já ní jii-ya, te chaá káskuá'a jíin-yá, nj kanuku'un inj-de ja ní ka'an-ya tú'un yá'a. Te nj kakandíja-de tutu ij jíin tú'un nj ka'an Jesús. ²³ Te máá kiví víko Pascua kánchaa-ya ñúú Jerusalén. Te kua'a ñayivi ní kakandíja-i-ya, chj nj kajinj-i taká tunj nj sá'a-ya. ²⁴ Ko Jesús, tú ní játú'un-yá-i, chj a jini-ya táká-i. ²⁵ Te tú ní jinu ñú'un-yá ja ká'an ni ñin chaá tu'un ñayivi jíin-yá, chj a jini-ya ndasa káa inj-i jíná'an-i.

3

Tu'un Nicodemo

¹ Te nj jo ñin tá'an chaá fariseo nání-de Nicodemo. Te kúñá'nu-de nuu ñayivi judío. ² Chaá yá'a nj chaá-de nuu Jesús ñin akuáa. Te nj ka'an-de jíin-yá: Maestro, a kájiní-ná ja ñin maestro kúu-ní te vai-ní onde nuu Dios, chj nú tú chindéé chítuu Dios ñin chaá, te ma kúu sá'a-de taká tunj ja sá'a máá-ní núú, áchí-de. ³ Te nj ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró ja nú tú nakaku jáá ñin chaá, te ma kúu kuní-de ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, áchí-ya jíin-de. ⁴ Te nj ka'an Nicodemo jíin-yá: Ndasaku nakaku ñin chaá nú a nj yii-de. Á kuu ndivi-de chj náa-de te nakaku tuku-de, áchí-de. ⁵ Te nj ka'an tuku Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró, nú tú kaku ñin chaá jíin ndúcha jíin Espíritu, te

ma kúu kivi-de iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁶ Ja ní kaku cuenta kuñu, kuñu kúu. Te ja ní kaku cuenta Espiritu, se'e Espiritu kúu. ⁷ Ma nánaa iní-ro tú'un ká'an-ri jíin-ró: Jínu ñú'un já ná kaku jáá-ró. ⁸ Kée tachí ndénu kuní máá, te jíni so'o-ró já káyu, ko tú jini-ro ndénu vái ni ndénu kí'in. Súan kúu taká ñayivi já kaku cuenta Espiritu, áchí-ya. ⁹ Te ni ka'an Nicodemo: Ndasaku yuán núsáá, áchí-de jíin-yá. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús: Máá-ró kúu ñn maestro Israel te tú júku'un iní-ro jíin tú'un yá'a náún. ¹¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Ká'an-ri tu'un ja júku'un iní-ri. Te jáni ndaa-ri tu'un tiñu ni jini-ri. Ko tú játú'un-ró tú'un ndaa ká'an-ri. ¹² A ni ka'an-ri tu'un ñuyivi jíin-ró te tú kándija-ró. Ndasaku kándija-ró nú ka'an-ri tu'un andívi jíin-ró núsáá. ¹³ Máá Sé'e cháa kanchaa-ya ándívi. Te ni kuun-ya íchi ándívi. Te máá ñn-ni-ya ní ndaa-ya ándívi, tuká inga cháa ní sá'a. ¹⁴ Chi nátu'un ni jata kaa Moisés ko nú ñú'un té'é, jínu ñú'un já súni súan kuita kaa máá Sé'e cháa. ¹⁵ Náva'a ma náa taká ñayivi kákandija-i-ya, chi sua kuchaku-i ní káni, áchí-ya jíin-de. ¹⁶ Chi Dios, xaan ní kundá'ú iní-ya ñayivi ñuyivi. Ja yuán ní tájí-yá Se'e-ya ní kii-i, vasa máá tú'un-ni-i ni ío, náva'a ma náa taká ñayivi kákandija-i-ya, chi sua kuchaku-i ní káni. ¹⁷ Chi tú ní tájí Dios Se'e-ya nú ñuyivi já tá'nu ndatu ñayivi, chi sua ja ná kaku ñayivi sá'a-ya. ¹⁸ Nú kándija ñn ñayivi núu-yá, te ma tá'nu ndatu-i. Ko ñayivi tú kándija, ta'nu ndatu ná'in-i, kuachi ja tú kándija-i nuu máá ñn-ni Se'e Dios. ¹⁹ A ni cháa máá luz iní ñuyivi. Ko ñayivi-ún, ni kakumani-gá-i jíin ñú'ñaá vásá jíin luz, chi tiñu kásá'a-i kaku tiñu ñáá. Ja yuán te ta'nu ndatu ná'in-i. ²⁰ Chi taká ñayivi já sá'a tiñu ñáá, jito u'u-i nuu ío luz. Te tú kii-i nuu ío luz, náva'a tú ndenda ndijin tiñu sá'a-i. ²¹ Ko ñayivi já sátiñu ndaa, vai-i nuu ío luz, náva'a kenda ndijin ja jíin Dios ni sá'a-i tiñu máá-i.

Tu'un ndaa ni ka'an Juan

²² Yoán-na te Jesús jíin cháa káskuá'a jíin-yá, kaja'an-ya ñuu Judea. Te yuán ni kanchaa-ya jíin-de. Te ni skuánducha-yá. ²³ Te suni ni skuánducha Juan iní ñuu Enón yani ñuu Salim, chi ni ío kua'a ndúcha yuán. Te ni kikoyo ñayivi núu-dé, te ni skuánducha-dé-i. ²⁴ Chi té kivi-ga Juan vekaa. ²⁵ Te cháa káskuá'a jíin Juan, ni kastátá'an-de jíin cháa judío sikí modo ndoo iní. ²⁶ Te ni chakoyo-de nuu Juan. Te ni kaka'an-de: Maestro, cháa ni kanchaa jíin-ni inga lado yucha Jordán ja ní ka'an ndaa-ni tu'un-de, vina te skuánducha máá-de, te ndivii ñayivi kaja'an-i nuu-dé, áchí. ²⁷ Te ni ka'an Juan: Ni ñn cháa ma ní'in kúti-dé ni ñn modo, te nú tú kii onde ándívi. ²⁸ Máá-ró ni kajini ndaa-ro já ní ka'an-ri: Nasu rúu kúu Cristo, chi sua ni

tájí-yá ruu yóxnúú-rí nuu-yá vai-ri. ²⁹ Chaa ncháka ñasí'í kúu yíi. Te amigo yíi-ún ká'jin xiin-dé te kájiní so'o tu'un ká'an-de. Te kákusií xáan iní-i, nú a nì kajini so'o-i ká'an yíi-ún. Súan kúu ja kúsií xáan iní-ri vina. ³⁰ Jínu ñú'ún já ndúñá'nu-ga máa-yá te ndúsúchí-ga máa-rí, áchí Juan. ³¹ I'a vai onde nuu súkún, ñá'nu-ga kúu-ya vásá táká-i. Te chaa nì kaku inì ñuyívi yá'a, se'e ñuyívi kúu-de. Te tu'un ñuyívi ká'an-de. I'a vai ichi ándívi, ñá'nu-ga kúu-ya vásá táká chaa. ³² Te jáni ndaa-ya tú'un ja ní jiní-ya jíin já ní jini so'o-ya. Ko ni ñn ñayívi tú játá'ú-i tu'un ká'an-ya. ³³ Ko ñayívi játá'ú tú'un ndaa ká'an-ya, suni máa-i ká'an-ndaa-i ja ío ndaa tu'un ká'an Dios. ³⁴ Chì I'a nì tájí Dios vai, tu'un Dios ká'an-ya. Chì Dios, tú kuí'a-ni já'a-ya Espíritu-ya. ³⁵ Máa Táa, kúndá'ú iní-ya Sé'e-ya, te nì ja'a-ya táká ndatíñu nda'a Sé'e-ya. ³⁶ Ñayívi já kándíja nuu máa Sé'e-ya, kuchaku-i ní káni. Te ñayívi já tú kándíja nuu Sé'e-ya, ma kúchaku-i chì sua ví'í-gá kitì inì Dios nuu-í.

4

Jesús jíin ñá'an ñúu Samaria

¹ Te chaa fariseo, nì kajini tu'un-de tu'un Jesús, ja ío kua'a-gá chaa káskuá'a jíin máa-yá vásá jíin Juan jíin já skuánducha-ya kua'a-gá ñayívi vásá Juan. Te nì jinì Jesús tu'un-ún. ² Ko tú ní skuánducha Jesús, chì sua chaa káskuá'a jíin-yá, káskuánducha máa-de. ³ Te nì kenda-ya ñúu Judea. Te kua'an tuku-ya ñúu Galilea. ⁴ Te jínu ñú'ún já já'a-ya kí'in-ya ñúu Samaria. ⁵ Yúan-na te nì ja-a-ya ñn ñuu nání Sicar inì ñuu Samaria, yani ndu'a Jacob ja ní ja'a-de nuu sé'e-de José. ⁶ Te yúan ío sókó Jacob. Te Jesús, nì jungoo-ya xíin sókó-ún, chì nì kuítá-ya íchi kuá'an-ya. Te nátu'un kaxiuu kúu. ⁷ Te nì chaa ñn ña'an ñuu Samaria, vai tava-ña nducha. Te nì ka'an Jesús jíin-ña: Kua'a nducha ná kó'o-ná. Achí-ya. ⁸ Chì chaa káskuá'a jíin-yá, a kája'an-de onde ñuu kuakuaan-de ja kée-dé. ⁹ Te ña'an ñuu Samaria, nì ka'an-ña jíin-yá: Naja jikán-ní nducha núu-ná ko'o-ní, chì chaa judío kúu-ní, te ña'an ñuu Samaria kúu-ná, áchí-ña. Chì ñayívi judío, tú kivi nduu-i jíin ñayívi ñúu Samaria. ¹⁰ Te nì ka'an Jesús: Nú ní jiní-ní naún kúu ja kuá'a Dios nuu-ní, te jíin I'a ja ká'an jíin-ní: Kua'a-ní nducha ná kó'o-ná, yúan-na te kakan-ní nuu-yá te kua'a-ya ndúcha chakú ko'o-ní núu, áchí-ya. ¹¹ Te nì ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, xaan kúnú sókó yá'a te tú na jíin táva-ní nducha. Núsáa te ndénu ní'in-ní nducha chakú. ¹² Chì sókó yá'a nì ja'a táa-yo Jacob nuu-yo. Te yá'a nì jíi máa-de nducha, jíin sé'e-de, jíin kítí-dé. Te ñá'nu-ga máa-ní vásá máa-de náún. Achí-ña. ¹³ Te nì ka'an Jesús: Nú ndé chaa ko'o nducha yá'a, kuchì tuku-de. ¹⁴ Ko

chaa ko'o nducha já kuá'a-ná nuu-dé, ma kuchí kuti-gá-de, chí nducha já kuá'a-ná-ún, koo ñn sókó iní-de ja kána nducha kúchaku-de ní káni sá'a, áchí-ya jíin-ña. ¹⁵ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, kuá'a-ní nducha-ún ko'o-ná, náva'a tuká kuchí kuti-ná, ni tuká kitava-ná-cha yá'a, áchí-ña. ¹⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Kuákana-ní xini yí-ní te chaa-ní, áchí-ya. ¹⁷ Te ñi ka'an ña'an-ún: Tú yii-ná íó, áchí-ña. Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Va'a-ni ká'an-ní, tú yii-ná íó, ¹⁸ chi ñi jo u'un yii-ní. Te chaa ncháka-ní vina, nasu yí máa-ní kúu-de. Ya'á kúu ja ní ka'an ndaa-ní, áchí-ya. ¹⁹ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Táta, ñn chaa jáni tu'un Dios kúu-ní jáni iní-ná. ²⁰ Ndiyí táa-yo, yuku yá'a ñi kachiñú'ún-de Dios. Te máa-ní káka'an-ní ja ñuu Jerusalén kúu nuu kánúú chíñú'ún-yó, áchí-ña. ²¹ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Nána, ná kándija-ní tu'un ká'an-ná chí chaa ñn kivi, ja ní yuku yá'a, ni ñuu Jerusalén, tú chíñú'ún-ní máa Táa-yo Dios súan. ²² Nii, tú kájiní-ní ñaún kúu ja kachiñú'ún-ní. Ko máa-ná, kájiní-ná I'a kachiñú'ún-ná. Chí onde nuu ñáyivi judío vai tu'un nama yóo. ²³ Te chaa ñn kivi já ñáyivi kachiñú'ún ndáa, chíñú'ún ndija-i Táa-yo Dios jíin iní jíin añú-i. Chí Táa-yo, ndúkú-yá ñáyivi já súan chíñú'ún-i-ya kuní-ya. Te a ñi chaa kivi-ún. ²⁴ Dios kúu Espíritu. Te ñáyivi kuní chíñú'ún, kánúú já chíñú'ún ndija-i-ya jíin iní jíin añú-i, áchí-ya. ²⁵ Te ñi ka'an ña'an-ún jíin-yá: Jiní-ná ja kii Mesías, ja nání Cristo. Te nú ñi chaa máa-yá, te stá'an-ya táka tu'un nuu-yo. Achí-ña. ²⁶ Te ñi ka'an Jesús jíin-ña: Máa-ná kúu I'a-ún ja ká'an-ná jíin-ní, áchí-ya. ²⁷ Te nini sá súan ká'an-ya, te ñi chakoyo chaa káskuá'a jíin-yá. Te ñi kanaa iní-de kánde'é-de ja ndátu'ún-yá jíin ñn ña'an. Ko tú ni ñn-de ní ka'an: Ñaún jiká tu'un-ní-ña, xí: Ñaún tu'un ndátu'ún-ní jíin-ña. ²⁸ Yúan-na te ña'an-ún, ñi skéndo-ña kiyi-ña te kua'an-ña onde ñuu. Te ñi ka'an-ña jíin ñáyivi yúan: ²⁹ Ña'an jíná'an-ró te kuní-ro ñn chaa. Chaa-ún ñi kachi-de nuu-rí taká ñaún tiñu ñi sá'a-ri. Sánaa te máa-de kúu Cristo, áchí-ña. ³⁰ Yúan-na te ñi kenda koyo-i ñuu-ún. Te ñi chakoyo-i nuu-yá. ³¹ Te chaa káskuá'a jíin-yá, ñi kastétuu-de-ya: Maestro, kee-ní staa, áchí-de. ³² Te ñi ka'an-ya jíin-de: Íó ndeyu kée-rí ja tú kájiní-ro, áchí-ya. ³³ Yúan-na te chaa káskuá'a jíin-yá, ñi kajika tu'un tá'an-de: ñn chaa ñi kinchaka ja ní yee-yá náún, áchí-de. ³⁴ Te ñi ka'an Jesús jíin-de: Ndeyu-rí kúu ja sá'a-ri tiñu kuní I'a ñi táji rúu vai-ri jíin já skíkuu-ri tiñu-ya-ún. ³⁵ Á tú káka'an-ro: Íó kuun yóo onde kivi tá'nu trigo. Vina te ká'an-ri jíin-ró: Ndukani nuu-ro te nde'é-ró ní ndú'a-ún, chí a ñi kuaan já tá'nu. ³⁶ Te chaa já'nu, a kí'in-de ya'u-de te nástútú-de nuni já kúchaku ní káni, náva'a chaa sáka jíin cháa já'nu, ñn ká'nu-ni kusí iní-de. ³⁷ Chí súan kúu ja ká'an ndaa tu'un: ñn chaa sáka,

te inga-de já'ny, áchí. ³⁸ Te a nĭ tájĭ-rí róo kĭka'ny-ro núu tú ní kásatiñu-ró. Sava-ga chaá nĭ kásatiñu, te máá-ró, a nĭ kĭvi koyo-ró núu tíñu-de. Achí-ya. ³⁹ Te ñáyivi ñúu Samaria inĭ ñuu yúan, nĭ kajini so'o-i tu'un nĭ ka'an ña'an-ún. Te kua'a-í, nĭ kakandĭja-i-ya. Chi nĭ ka'an ndaa-ña: Nĭ kachi-de nuu-rí taká naún tíñu nĭ sá'a-ri, áchí-ña. ⁴⁰ Yúan-na te nĭ chaakoyo ñáyivi ñúu Samaria nuu-ya. Te nĭ kaka'an nda'ú-i jíin-ya ja ná kendooya yúan. Te nĭ kendooya yúan uu kivi. ⁴¹ Te kua'a-gá-i nĭ kakandĭja-i-ya siki tú'un ká'an-ya. ⁴² Te nĭ kaka'an-i jíin ñá'an-ún: Tuká níni tú'un máá-ró te kandĭja-ri-ya, chi a nĭ kajini so'o máá-rí tu'un ká'an-ya. Te kajini-ri ja I'a yá'a kúu ndija I'a nama ñuyivi, chi Cristo kúu-ya. Achí-i.

Ja ní nasáva'a-ya sé'e mozo rey

⁴³ Te nuu úu kivi-ún nĭ kenda-ya yúan te kua'an-ya ñúu Galilea. ⁴⁴ Chi máá Jesús, nĭ ka'an ndaa-ya já ĩn chaá jáni tu'un Dios, tú ká'io ja jíin'ún ñáyivi ñúu máá-de jíin-de. ⁴⁵ Te nĭ ja-ya ñúu Galilea. Te ñáyivi Galilea, nĭ kajatá'ú-i-ya, chi nĭ kajini-i taká tíñu nĭ sá'a-ya ondé ñuu Jerusalén kivi ní jo viko yúan. Chi máá-i, suni nĭ kaja'an-i viko-ún. ⁴⁶ Yúan-na te nĭ kee tuku Jesús kua'an-ya ingá jíinu onde ñuu Caná ndañúu Galilea nuu ní jo nducha já ní nduu vino nĭ sá'a-ya. Te inĭ ñuu Capernaum nĭ jo ĩn chaá játiñu nuu rey te kú'u se'e-de. ⁴⁷ Chaá yúan, nĭ jini tu'un-de ja ní kenda Jesús ñuu Judea vai-ya ñúu Galilea. Te nĭ ja'an-de nuu-ya. Te nĭ ka'an nda'ú-de jíin-ya ja ná núu-ya kí'in-ya te nasáva'a-ya sé'e-de, chi a yani kuu-i. ⁴⁸ Te nĭ ka'an Jesús jíin-de: Aa, te nú tú kuni-ro tuní jíin tíñu ñá'nu, ma kándĭja kuti-ro, áchí-ya. ⁴⁹ Te chaá játiñu nuu rey, nĭ ka'an-de jíin-ya: Tátá, nuu-ní ki'on vína chi nú ná kúkuéé-ní te kuu-i, áchí-de. ⁵⁰ Te nĭ ka'an Jesús jíin-de: Kuá'an, chi chakú se'e-ró, áchí-ya. Te chaá-ún, nĭ kandĭja-de tu'un nĭ ka'an Jesús. Te nĭ kee-de kua'an-de. ⁵¹ Te níni núu-de kuano'on-dé, te nĭ kenda koyo mozo-de, nĭ kajanata'an-de, te nĭ kakastu'ún núu-dé: Nĭ nduva'a se'e-ní, áchí jíin-de. ⁵² Te máá-de nĭ jika tu'ún-de na hora nĭ kejá'á ndúva'a-i. Te nĭ kaka'an jíin-de: Iku ka'ĩn nĭ kee kĭji-i, áchí. ⁵³ Te máá táa-i, nĭ juku'un inĭ-de ja hora-ún kúu hora nĭ ka'an Jesús jíin-de: Chakú se'e-ró. Te nĭ kandĭja-de jíin ní vé'e-de. ⁵⁴ Ya'á kúu tunĭ uu ja ní sá'a Jesús ná nĭ ndii-ya ñúu Judea onde ñuu Galilea.

5

Ja ní nasáva'a-ya ñáyivi kú'u

¹ Yuán-na te nĭ jo viko ñáyivi judío. Te nĭ kaa Jesús kua'an-ya ñúu Jerusalén. ² Te ñuu Jerusalén ío ĩn pila nducha máá yatá yúx'é rĭi. Te nuu yú'u hebreo nání Betesda. Te sókó-ún ñáva'a

u'un portal. ³ Te iní portal yúan kándaa kuá'a ñáyivi káku'u, ja kuáa, ja rengo, ja tí'ichi. Te káindatu-i kanda nducha-ún. ⁴ Chí ío kivi já núu ñin ndajá'a-yá iní pila-ún. Te skandá-ya ndúcha. Te cháa kivi xnáñúú iní pila, nú a nī skandá-ya ndúcha, te nduva'a-de nani kue'e tá'an-de. ⁵ Te yúan kátúu ñin cháa ja ní kuu oko xia'un unī kuiá kú'u-de. ⁶ Te nī jinī Jesús ja kátúu cháa yá'a. Te nī juku'un inī-ya já ní kuu kua'a kuiá kú'u-de. Te nī ka'an-ya jíin-de: Kuni-ro ndúva'a-ró náún, áchí-ya. ⁷ Te nī ka'an cháa kú'u-ún jíin-yá: Táta, tú ní'in-ná ni ñin cháa skívi náa iní pila, nú a nī kanda nducha. Chí nini vai-ná te kivi-ni inga-de te vása cháa-ná. Achí-de. ⁸ Te nī ka'an Jesús jíin-de: Ndukoo, te naki'in-ró jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí-ya. ⁹ Te cháa-ún nī nduva'a-ni-de. Te nī ki'in-de jito yuu-dé te kua'an-de. Te máa kivi ndétatú kúu kivi-ún. ¹⁰ Yúan-na te nī kaka'an cháa judío jíin cháa nī nduva'a-ún: Kivi ndétatú kúu. Tú ío ley ja kúndiso-ró jito yuu-ro, áchí. ¹¹ Te nī ka'an-de jíin cháa judío: Cháa nī nasáva'a ruu, máa-de nī ka'an-de jíin-rí: Ki'in jito yuu-ro, te ki'in-ro, áchí-de. ¹² Yúan-na te nī kajika tu'ún-ún-de: Ndé cháa nī ka'an jíin-ró: Ki'in jito yuu-ro te ki'in-ro, áchí. ¹³ Te cháa nī nduva'a-ún, tú ní jiní-de ndé cháa kúu. Chí Jesús, a nī kuxio-ni-ya kuá'an-ya núu ñáyivi ká'ín yúan. ¹⁴ Kúkuéé-ga, te nī ketá'an Jesús jíin-de iní ve'e ñi. Te nī ka'an-ya jíin-de: Vina te nī nduva'a-ró. Ma sá'a-ga-ro kuáchi. Chí nú túu, te kii ñin tundó'o xa'an-gá siki-ro. Achí-ya. ¹⁵ Te máa-de kua'an-de. Te nī kastu'ún-de nuu táka ñáyivi judío ja Jesús kúu I'a nī nasáva'a-ya-dé. ¹⁶ Te nī sá'a Jesús tiñu yá'a kivi ndétatú. Te cháa judío, ja yúan ní kachindikin-de-ya. Te kándúkú-de modo ndasa ka'ni-dé-ya. ¹⁷ Te nī ka'an Jesús jíin-de: Máa Táa-ri sátiñu-ni-ya vina te suni ruu sátiñu-ri, áchí-ya. ¹⁸ Ja yúan cháa judío, ví'í-gá nī kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. Chí nasu máa ñin kivi ndétatú ní stívi-yá, chí suni nī ka'an-ya já Táa-ya kúu Dios. Te ñin núu-ni sá'a-ya máa-yá jíin Dios. ¹⁹ Te nī ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró: Máa Sé'e, ma kúu sá'a kuti-yá ja máa-yá, chí máni ja ní jiní-ya sá'a Táa-ya. Chí taká ja sá'a máa-yá, suni súan sá'a máa Sé'e-ya ñin núu-ni jíin-yá. ²⁰ Chí máa Táa, kúndá'ú iní-ya Sé'e-ya. Te stá'an-ya núu-í taká tiñu sá'a-ya. Te ñá'nu-ga tiñu stá'an-ya vása yá'a, náva'a naa iní-ro ndé'é-ró jíná'an-ró. ²¹ Chí nátu'un máa Táa, ndúkani-ya ndíyi te náschakú-ya-í, suni súan máa Sé'e, náschakú-ya ndéja kuni máa-yá. ²² Chí máa Táa, tú náku-xndíi-ya siki ní ñin ñáyivi, chí nī ja'a-ya tú'un ja náku-xndíi máa Sé'e-ya siki táka ñáyivi. ²³ Náva'a kuandatu ndivii ñáyivi núu Sé'e nátu'un káandatu-i nuu máa Táa. Te ja tú jándatu nuu Sé'e, suni tú jándatu nuu máa Táa ja ní

tájí-yá Sé'e-ya vái. ²⁴ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ññ ñayivi chu'un iní-i tu'un ká'an-ri, te kandíja-i nuu I'a nì tájí rúu vai-ri, ñayivi-ún kuchaku-i ní káni, te ma tá'nu ndatu-i ja kúu-i, chí sua kuchaku-i ní káni. ²⁵ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Chaa hora, te vina a kúu, ja taká ndiyi kuni so'o-i tu'un kana jaa máá Sé'e Dios. Te ja kúni so'o, nachaku jíiná'an. ²⁶ Chì nátu'un máá Táa ñú'un vida iní máá-yá, suni súan nì ja'a-ya núu Sé'e-ya já ñú'un vida iní máá-i. ²⁷ Te suni nì ja'a Dios tu'un ja náku xndíi Se'e sikì ñáyivi, chí suni Se'e chaa kúu-i.

Sikì já náchaku ndiyi

²⁸ Ma náa iní-ro já ká'an-ri tu'un yá'a jíin-ró. Chì chaa ññ kivi já taká ndiyi ká'in iní ve'e añú, kuni so'o-i tu'un kana jaa-ya. ²⁹ Te taká ñayivi ní kasá'a tiñu va'a, kenda-i te kuchaku-i ní káni. Te ñayivi ní kasá'a tiñu ñáá, suni nachaku-i ko ta'nu ndatu-i. ³⁰ Ma kúu kuti sá'a máá-rí ja máá-rí. Nátu'un jíni so'o-ri, súan sánda-ri. Te modo ndaa sánda-ri, chí tú sá'a-ri ja kuni máá-rí, chí ja kuni máá Táa-ri I'a nì tájí rúu vai-ri sá'a-ri. ³¹ Te nú ruu ká'an-ri tu'un máá-rí, te tú ío ndaa tu'un ká'an-ri. ³² Inga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri. Te jiní-ri ja tú'un ndaa kúu ja ká'an-ya tú'un-ri.

Ja ní ka'an ndaa tu'un Jesús

³³ Máá-ró nì katájí-ró cháa nì kaja'an nuu Juan. Te máá-de nì jani ndaa-de máá tú'un ndaa. ³⁴ Vasa tú játá'ú-rí tu'un-ri ká'an nì ññ chaa, ko tu'un yá'a ká'an-ri náva'a kaku-ró jíiná'an-ró. ³⁵ Máá-de nì kuu lámpara ja kayú te stúun. Te máá-ró, yaku-ni kivi ní kajata'an iní-ro núu luz máá-de. ³⁶ Ko ñá'nu-ga kúu ja jáni ndaa tu'un-ri vásá já ní ka'an Juan. Chì Táa-ri, nì ja'a-ya tíñu nuu-rí ja ná sá'a-ri. Te suu tiñu sá'a-ri-ún kúu ja kájani ndaa tu'un ja Táa-ri, nì tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te máá Táa-ri ja ní tájí-yá ruu vai-ri, máá-yá nì ka'an ndaa-ya tú'un-ri. Te tú ní kájini so'o kuti-ro tú'un ká'an-ya, nì tú ní kájini-ro ndasa kaa-ya. ³⁸ Te nì tú ncháá nì'in tu'un-ya iní-ro. Chì tú kákandíja-ró I'a nì tájí-yá vai. ³⁹ Kánakaji va'a-ró tutú ññ, chí kájani iní-ro já tú'un yóso yúan kúu ja kúchaku-ro ní káni sá'a, ko máá tutú-ún kúu ja ká'an ndaa tu'un máá-rí. ⁴⁰ Te tú kákuni-ro kíkoyo-ró núu máá-rí náva'a kuchaku-ro jíiná'an-ró. ⁴¹ Tú játá'ú-rí ja sá'á'nu ñayivi rúu. ⁴² Te a jiní-ri róo ja tú kúmani-ro jíin Dios onde jíin iní jíin añú-ro. ⁴³ Ruu vai-ri jíin sí'ví Táa-ri, te tú kátatá'ú-ró rúu. Te nú inga chaa chaa-de jíin sí'ví máá-de, sa chaa-ún yachì kuatá'ú-ró-de. ⁴⁴ Ndasa kuu kandíja-ró, chí kásá'á'nu-ró tá'an-ró, te tú kándúkú-ró já ndú'á'nu-ró sá'a Dios, ja máá ññ-ni-ya ío. ⁴⁵ Ma nákani iní-ro já kakán-ri kuachi sikì-ro núu Táa-ri. A káñkuu iní-ro núu Moisés. Te máá-de,

jikán-de kuachi sikì-ro jíná'an-ró. ⁴⁶ Chì nú ní kákandíja-ró núu Moisés, suni ní kándíja-ró rúu núu, chi tu'un máá-rí nì chaa-de. ⁴⁷ Te nú tú kákandíja-ró tutú nì chaa-de-ún, te ndasa kandíja-ró tú'un ká'an-rì núsáá. Achí-ya jín-de.

6

Ja ní skée-ya u'un mil ñáyivi

¹ Te nì kuu taká tiñu yá'a. Te nì kee tuku Jesús kua'an-ya ingá lado mar Galilea, ja kúu mar Tiberias. ² Te kua'a xáan ñáyivi ní kandikin-i-ya, chi nì kajini-i taká tuni nì sá'a-ya jín ñáyivi kaku'u. ³ Te nì kaa Jesús ñin yuku. Te nì jungoo-ya yúan jín cháa káskuá'a jín-ya. ⁴ Te a nì kuyani viko Pascua, viko ñáyivi judío. ⁵ Te nì ndakoto Jesús. Te nì jini-ya já vái koyo kua'a xáan ñáyivi. Te nì ka'an-ya jín Felipe: Ndénu kuáan-yó stáa kée ñáyivi yá'a, áchí-ya. ⁶ Ko súan nì ka'an-ya já jito nchaa-ya-dé, chí a nì jini-ya ndasa kúu ja sá'a-ya. ⁷ Te nì ka'an Felipe jín-ya: Ma kánda uu ciento peso staa náva'a kee-í tí'li tí'li jíná'an-i, áchí-de. ⁸ Te Andrés, ñani Simón Pedro, ñin cháa skuá'a jín-ya, nì ka'an-de: ⁹ Ió ñin suchí yá'a te ndiso-i u'un statilá cebada jín úu tiyáká lúlí. Ko nasaa-na kúu-ún, chí kua'a xáan ñáyivi, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Súngo-ro ñáyivi, áchí-ya. Te yúan ío kua'a ichá. Te nátu'un u'un mil cháa nì kajungoo-de. ¹¹ Te nì ki'in Jesús statilá-ún. Te nì jikan ta'u-ya. Te nì saka-ya nuu cháa káskuá'a jín-ya. Te máa-de nì ja'a-de nuu ñáyivi káxiukú-ún. Suni súan nì kaja'a-de tiyáká-ún. Te nì kayee-í nasaa kákuu iní máa-i. ¹² Te nuu ní kanda'a chí-i, te nì ka'an-ya jín cháa káskuá'a-ún: Nastútú-ró taká pedazo ja ní ndendoso, náva'a tú naa kúti, áchí-ya. ¹³ Te ja á nì kayee ñáyivi-ún, te nì kanastútú-de pedazo ja ní ndendoso sikí ndí'ú-un statilá cebada-ún. Te nì kútú-ni uxí uu jika. ¹⁴ Te ñáyivi-ún nì kajini-i tuni nì sá'a Jesús, te nì kaka'an-i: Jandáa ndija ja cháa yá'a kúu I'a kani tu'un Dios ja kí iní ñuyivi. Achí-i. ¹⁵ Te nì jini Jesús ja vái koyo-i ja káñin-i-ya, kuu-ya rey máa-i. Te nì kuxio tuku máa ñin-ni-ya kuá'an-ya yúku-ún.

Ja ní jika já'á-ya nuu mar

¹⁶ Te nuu ní ini, te cháa káskuá'a jín-ya, nì kanuu-de onde mar. ¹⁷ Te nì kivi koyo-de iní ñin barco. Te kaja'an-de ingá lado mar onde ñuu Capernaum. Te nì kuñaa. Te té nchaa-ga Jesús nuu-dé. ¹⁸ Te nì kee ñin tachí xáan. Te ndóna nducha mar sá'a. ¹⁹ Te nì kajika-de jín barco nátu'un u'un xí iñú kilómetro. Te nì kajini-de Jesús ja jika-ya núu mar. Te nì kuyani-ya núu barco-ún. Te nì kayu'ú-de. ²⁰ Te máa-ya nì ka'an-ya jín-de: Máa-rí kúu. Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²¹ Te kákuñi iní-de

ja ná kivi-ya iní barco. Yúan-na te ni jaꞑ-ni barco nuu ñú'un nuu kuángoyo-de-ún.

Máá Stáꞑ chakú kúu Jesús

²² Te kivi xiꞑ-ún, te ká'jin taká ñayivi ingá lado mar. Te ni kajini-i ja máá in-ni barco ío yúan. Te suni ni kajini-i ja tú ní kivi Jesús iní barco jín cháa káskuá'a jín-yá, chi sua máni máá-ni cháa káskuá'a-ún, ni kajaꞑ máá-ni-de. ²³ Ko sava-gꞑ barco lúli, onde nuu Tiberias ni jakoyo yani lugar nuu ní kayee-í staa já ní jikan ta'u máá Jító'o-yo nuu. ²⁴ Te ni kajini ñayivi já Jesús jín cháa káskuá'a jín-yá, tú kaxiukú-yá yúan. Te ni kivi koyo máá-i iní barco lúli-ún, te kajaꞑ-i nuu Capernaum kuanandúkú-i Jesús. ²⁵ Te ni kanani'in-í-ya onde inga lado mar. Te ni kaka'an-i jín-yá: Maestro, na hora ni chaꞑ-ní yá'a, áchí-i. ²⁶ Te ni ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jín-ró, ja kánandúkú-ró ruu, nasu já ní kajini-ro taká tuni ni sá'a-ri, chi sua ja ní kayee-ro staa te ni kanda'a chi-ró. ²⁷ Ma sátiñu-ró já ní'in-ro ndéyu já náa, chi sua ja ná kúchaku-ro ní káni sá'a. Máá Sé'e cháa kua'a-ya ndéyu-ún nuu-ro, chi ni jatú'un Táa-yo Dios ja sá'a-ya súan. Achí-ya jín-i. ²⁸ Te ni kaka'an-i jín-yá: Ndasa sá'a-ná návꞑ'a sá'a-ná tiñu kuní Dios, áchí-i. ²⁹ Te ni ka'an Jesús: Tiñu kuní Dios kúu ja kándija-ró nuu I'a ni táji-yá vai, áchí-ya jín-i. ³⁰ Yúan-na te ni kaka'an-i: Núsáá te naún tuni sá'a-ní návꞑ'a kuni-ná te kandija-ná ní. Naún tiñu sá'a-ní. ³¹ Ndiyi táa-yo, ni kayee-dé staa ándiví onde nuu ñú'un té'é natú'un yóso nuu tutú: Onde ándiví ní ja'a-ya staa ní kayee-dé, áchí-i jín-yá. ³² Te ni ka'an Jesús: Jandaa ká'an-ri jín-ró: Nasu Moisés ní ja'a staa onde ándiví nuu-ro jíná'an-ró. Ko Táa-ri, chi onde ándiví ja'a ndija-ya Staa nuu-ro. ³³ Chi Staa Dios kúu I'a ni kuun ichi ándiví. Te ja'a-ya já kúchaku ñayivi ñuyivi. Achí-ya jín-i. ³⁴ Te ni kaka'an-i jín-yá: Táa, nene kua'a-ní staa jián kée-ná, áchí-i. ³⁵ Te ni ka'an Jesús: Máá-rí kúu máá Staa já kúchaku-ro sá'a. Ndéja kii nuu-rí, ma kúu kuti sóko. Te ndéja kándija ruu, ma kuchí kuti ndúcha. ³⁶ Ko a ni ka'an-ri jín-ró, ja tú kákandija-ró ruu, vasa ni kajini-ro nuu-rí. ³⁷ Taká ja ja'a máá Táa-ri nuu-rí, chaꞑ nuu-rí. Te ndéja cháa nuu-rí ma kiñi'in kuti-rí ki'in. ³⁸ Ni kuun-ri ichi ándiví návꞑ'a sá'a-ri ja kuní I'a ni táji ruu vai-ri, nasu já sá'a-ri ja kuní máá-rí. ³⁹ Te máá Táa-ri kúu I'a ni táji ruu vai-ri. Te tú kuni-ya já náa ní in ñayivi ní ja'a-ya nuu-rí, chi sua ja ná náschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁰ Te ya'a kúu ja kuní I'a ni táji ruu vai-ri. Taká ñayivi já jini nuu Sé'e-ya te kandija-i nuu-yá, kuchaku-i ní káni. Te máá-rí náschakú-ri-i kivi jínu ñuyivi. Achí-ya jín-i. ⁴¹ Yúan-na te ni kaka'an cháa judío siki-yá. Chi

n̄i ka'an-ya: Máá-rí kúu Staa ní kuun ichi ándíví. ⁴² Te n̄i kaka'an-de: Á nasu cháa yá'a kúu Jesús, se'e José. Te a kájiní-yo táa-de jíin náa-de. Te naja ká'an-de: Ichi ándíví ní kuun-r̄i, áchí-de. ⁴³ Te n̄i ka'an Jesús: Ma ká'an sóo-ró jíná'an-ró. ⁴⁴ Máá Táa-r̄i, n̄i tájí-yá ruu vai-r̄i. Te ma kúu kii ni ññ ñayivi núu-rí nú tú kinchaka máa-yá-i. Yúan-na te naschakú-r̄i-i kivi jínu ñuyivi. ⁴⁵ Yóso núu tutú cháa n̄i kajani tu'un Dios: Nditaká-de kutu'a-de sá'a Dios, áchí. Núsáa te taká ñayivi jini so'o tu'un ká'an máá Táa-r̄i, te tu'a-i jíin, ñayivi-ún kii-i nuu-rí. ⁴⁶ Ni ññ ñayivi, tú ní jiní kuti núu máá Táa-r̄i. Máá I'á vai onde nuu Dios, máá ññ-ni-ya kúu ja á n̄i jiní-ya núu máá Táa-ya. ⁴⁷ Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró jíná'an-ró: Nú ññ ñayivi kándija-i ruu, kuchaku-i ññ káni. ⁴⁸ Máá-rí kúu Staa já kúchaku-ro sá'a. ⁴⁹ Ndiyi táa-ro, n̄i kayee-dé staa ándíví onde nuu ñú'un té'é te a n̄i kaji'i-de. ⁵⁰ Ko ya'á kúu Staa já vai ichi ándíví náva'a nú ndé ñayivi kée, te ma kúu-i. ⁵¹ Máá-rí kúu Staa chakú ja vai ichi ándíví. Te nú ndé ñayivi kée Staa yá'a, kuchaku-i ññ káni. Te Staa já kuá'a-r̄i-ún, kúu kuñu-r̄i. Te kuá'a-r̄i kuñu-r̄i náva'a kuchaku ñuyivi. Achí-ya. ⁵² Yúan-na te cháa judío, n̄i kastátá'an máa-de: Chaa yá'a, ndasa kuu kuá'a-de kuñu-de kee-yo, áchí-de. ⁵³ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-r̄i jíin-ró, nú tú kee-ro kúñu máá Sé'e cháa, te nú tú ko'o-ró niñi-yá, te ma kúchaku-ro jíná'an-ró. ⁵⁴ Chi cháa kee kúñu-r̄i te ko'o niñi-rí, kuchaku-de ññ káni. Te máá-rí naschakú-r̄i-de kivi jínu ñuyivi. ⁵⁵ Chi kuñu-r̄i kúu ndija ndeyu. Te niñi-rí kúu ndija nducha. ⁵⁶ Chaa yé kúñu-r̄i te jí'i niñi-rí, nene kunchaa-de jíin-rí, te ruu jíin máa-de. ⁵⁷ Máá Táa-r̄i chakú-ya. Te n̄i tájí-yá ruu vai-r̄i. Te máá-rí chakú-r̄i sá'a Táa-r̄i. Suni súan nú ndé cháa kee rúu, suni kuchaku-de sá'a-r̄i. ⁵⁸ Ya'á kúu Staa vai ichi ándíví. Ndiyi táa-ro s̄in staa ándíví ní kayee-dé, te a n̄i kaji'i-de. Ko nú ndé cháa kee Staa yá'a, kuchaku-de ññ káni, áchí-ya jíin-de. ⁵⁹ Taká tu'un yúan n̄i ka'an Jesús in̄i ve'e sinagoga, nini stá'an-ya in̄i ñúu Capernaum. ⁶⁰ Te kuá'a cháa káskuá'a jíin-yá, n̄i kajini so'o-de. Te n̄i kaka'an-de: Xaan yí kaa tu'un yá'a. Ndé cháa kúu juku'un in̄i, áchí-de. ⁶¹ Te Jesús n̄i jiní-ni-ya já súan n̄i kaka'an cháa káskuá'a jíin-yá. Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kánayu'ú-ro sá'a tu'un yá'a náún. ⁶² Te ndasa sá'a-ró nú kuni-ro máá Sé'e cháa, ndaa-ya núu ní kanchaa núu-yá. ⁶³ Jíin máá Espiritu kúu ja kúchaku-yo sá'a. Te yiki kúñu tú kuti ní'in tíñu. Tu'un n̄i ka'an-r̄i jíin-ró jíná'an-ró kákuu cuenta Espiritu jíin já kúchaku-yo sá'a. ⁶⁴ Ko sava-ró, tú kákandija-ró, áchí-ya. Chi Jesús, onde xnáñúú ní jiní-ya ndéja kúu ja tú kandija, te ndéja kúu ja nástúu-ya. ⁶⁵ Te n̄i

ka'an-ga-ya: Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró ja ní ñn ñáyivi ma kúu kii-i nuu-rí, nú tú ní játu'un máá Táa-ri, áchí-ya. ⁶⁶ Yúan-na te kua'a cháa káskuá'a jíin-yá, nì kanakaka yátá-de, te tuká-ni ní kájika-de jíin-yá.

Ja ní ka'an ndaa Pedro

⁶⁷ Te nì ka'an Jesús jíin máá ndí'uxí uu cháa-ún: Te róó suni kinglyo-ró kákuni-ro náún, áchí-ya. ⁶⁸ Te nì ka'an Simón Pedro: Táta, ndé nuu kinglyo-ná, chí máá-ní kúu I'a jáni tu'un ndasa kuchaku-ná ní káni. ⁶⁹ Te kájiní-ná te kákandíja-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, I'a chakú, áchí-de. ⁷⁰ Te nì ka'an Jesús jíin-de: Tú ní káji-ri ndí'uxí uu-ro náún. Te ñn-ró kúu kui'na. Achí-ya. ⁷¹ Te súan nì ka'an-ya síkí Judas Iscariote, se'e Simón. Chi cháa yá'a, nastúu-de-ya. Te ñn tá'an ja uxí uu-ún kúu-de.

7

Viko vé'e enramada

¹ Te nì kuu taká tiñu yá'a. Te jika kuu Jesús ñuu Galilea. Te tú kuni-ya káka kuu-ya ñuu Judea, chí cháa judío kándúkú-de modo ka'ni-dé-ya. ² Te a nì kuyani viko vé'e enramada, ja kúu ñn viko ñáyivi judío. ³ Te nì kaka'an ñani-ya jíin-yá: Kenda-ró yá'a te ki'in-ro ñuu Judea va'a-ga, náva'a cháa káskuá'a jíin-ró ná kuni-de ná tiñu sá'a-ró. ⁴ Nú kuni ñn cháa ja kuichá tu'un-de, naja sá'a sa'í-de tiñu. Te nú tiñu yá'a sá'a-ró, te stá'an ndijin-ro máá-ró núu ñáyivi núsáá, áchí-de jíin-yá. ⁵ Chí ni ñani-ya, tú kajatú'ún-de-ya. ⁶ Yúan-na te nì ka'an Jesús jíin-de: Té chá'an-ga jaá kivi-rí. Ko kivi máá-ró, chí a nì cháa. ⁷ Ma kúu koto u'u ñáyivi róó, ko jito u'u-i ruu, chí ká'an-ri tu'un ndaa máá ñáyivi ja máni tiñu ñáá kásá'a-i. ⁸ Kaa máá-ró kuángoyo-ró víko-ún. Máá-rí chí ma kí'in-ri viko-ún vina, chí té jaá-ga kivi-rí. Achí-ya. ⁹ Te nì ka'an-ya tú'un yá'a jíin-de. Te nì kendo-ni-ya ñuu Galilea. ¹⁰ Te nì kaa ñani-ya kája'an. Yúan-na te suni nì kaa máá-yá kuá'an-ya víko-ún, ko tú ní stá'an ndijin-ya máá-yá, chí sa'í-ni nì ja'an-ya. ¹¹ Te cháa judío, kánandúkú-de-ya víko-ún. Te káka'an-de: Ndénu kánde cháa-ún, áchí-de. ¹² Te xaan ní kuvaa tu'un-ya núu ñáyivi-ún, chí sava-i nì kaka'an-i: Cháa va'a kúu-de. Te sava-ga-i nì kaka'an-i: Túu, chí xndá'ú-de ñáyivi, áchí-i. ¹³ Ko ni ñn-i tú ní káka'an ndijin-i tu'un-ya, chí káyu'ú-i cháa judío. ¹⁴ Te sava viko, nì kaa Jesús kua'an-ya vé'e ñi, te nì stá'an-ya tú'un. ¹⁵ Te nì kánaa iní cháa judío kánde'é-de: Ndasa jiní cháa yá'a letra, chí tú ní skuá'a-de, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te nì ka'an Jesús: Tu'un stá'an-ri nasu máá-rí xín, chí tu'un I'a nì tájí ruu vai-ri kúu. ¹⁷ ñn cháa, nú kuni-de sá'a-de tiñu kuni Dios, cháa-ún, juku'un

in̄i-de tu'un stá'an-ri, nú onde nuu Dios vai, xí já ní kiñi'in máá-rí kúu, áchí-ya. ¹⁸ Chaa ká'an tu'un máá-de, ndúkú-de ja ndúñá'nu máá-de. Ko nú ñn chaa ndúkú-de ja ndúñá'nu chaa n̄i tájí-de vai-de, chaa yá'a kúu chaa ndaa, te tú naún tu'un ñáá ío in̄i-de. ¹⁹ Moisés, n̄i ja'a-de ley nuu-ro jíná'an-ró xí túu. Ko tú ní ñn-ró káskíkuu ley-ún. Naja kákuni-ro ká'ni-ro rúu. Achí-ya jín-de. ²⁰ Te n̄i kaka'an ñayivi kuá'a-ún: Tá'an-ro tachí. Ndéja kuní ka'ni róó. Achí-i. ²¹ Te n̄i ka'an Jesús jín-i: N̄i sá'a-ri ñn tiñu, te ndivii-ro ní kanaa iní-ro kánde'é-ró. ²² Jandáa, Moisés n̄i ja'a-de ley xiti ndúu-ro jíná'an-ró. Ko nasu já ní kuu in̄i Moisés, ch̄i ja ní kuu in̄i ndiyi táa-ro kúu. Te kivi ndétatú káxiti ndúu-ro. ²³ Te nú káxiti ndúu-ro máá kivi ndétatú, náva'a skíkuu ley Moisés, te naja kákiti in̄i-ro núu-rí ja ní násáva'a ii-rí ñn chaa kivi ndétatú núsáa. ²⁴ Ma kóso nínu-ni tu'un ká'an-ro, ch̄i sua ná nándúkú víi-ro tú'un ndaa. Achí-ya jín-i. ²⁵ Yúan-na te n̄i kaka'an sava ñayivi ñúu Jerusalén: Nasu chaa yá'a kúu ja kánandúkú-de ka'ni-dé náún. ²⁶ Te yá'a nde'é-ró ká'an ndijin-de. Te tú naún tu'un ká'a'an jín-de. Sanaa te n̄i kunda in̄i chaa kakuñá'nu ja chaa yá'a kúu Cristo. ²⁷ Ko chaa yá'a, a kájiní-yo-dé, jín ndé ñuu vai-de: Ko ja cháa Cristo, ní ñn-yó, ma kuní-yo ndéchi kí-ya. Achí-i. ²⁸ Yúan-na te n̄i ka'an jaa Jesús in̄i ve'e ii, hora stá'an-ya tú'un: A kájiní-ro rúu, te kájiní-ro ndé ñuu vai-ri. Tú vai-ri ja sikí máá-rí, ko ñn I'a ndaa n̄i tájí rúu vai-ri. Te tú kájiní-ro I'a-ún. ²⁹ Ko máá-rí, ch̄i jiní-ri-ya, te onde nuu máá-yá vai-ri, ch̄i n̄i tájí-yá ruu vai-ri, áchí-ya. ³⁰ Yúan-na te n̄i kándúkú ndéé-de ja kátiin-de-ya. Ko tú ní ñn-de ní kéndaa-dé-ya, ch̄i té jaa-ga hora-ya. ³¹ Te n̄i kakandíja kua'a ñayivi tú'un n̄i ka'an-ya. Te n̄i kaka'an-i: Nú ná cháa máá Cristo, te sá'a-ga-ya tuní vásá já sá'a chaa yá'a náún, áchí-i. ³² Te chaa fariseo, n̄i kajini so'o-de ja ñayivi kuá'a-ún súan ká'a'an-i tu'un-ya. Te sutu ñá'nu jín cháa fariseo, n̄i katáji-de policía ja kátiin-de-ya. ³³ Te n̄i ka'an Jesús: Yaku-na kivi kúnchaa-ri jín-ró jíná'an-ró. Te no'on-ri nuu I'a n̄i tájí rúu vai-ri. ³⁴ Te nándúkú-ró rúu. Te ma náni'in-ro rúu. Te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri. Achí-ya. ³⁵ Yúan-na te n̄i kaka'an chaa judío: Te ndénu kí'in chaa yá'a ja má náni'in-yo-dé. Xí kí'in-de nuu ñayivi-yo já ní kajicha nuu in̄i ñuu Grecia, te stá'an-de tu'un nuu ñayivi ñúu Grecia-ún náún. ³⁶ Naún tu'un kúu ja ní ka'an-de yá'a: Nándúkú-ró rúu, te ma náni'in-ro rúu, te ma kúu jaa koyo-ró núu kúnchaa-ri, áchí. ³⁷ Te kivi jínu viko-ún, ja kúu kivi kúká'nu viko, te n̄i ndukuiñi Jesús. Te n̄i ka'an jaa-ya: Nú ndé ñn ñayivi jichí nducha, te ná kí-i nuu-rí te ko'o-i-cha. ³⁸ Nú ñn ñayivi kándíja-i ruu, yucha nducha chakú kaka in̄i-i, natu'un ká'an tutu ii. Achí-ya. ³⁹ Súan n̄i ka'an-ya tú'un Espiritu ja ní'in ñayivi kákandíja-i-ya. Ko té

chaa-ga Espiritu Santo. Chi té chá'an-ga nduñá'nu luu Jesús.

Jā ní kus̄in-i siki-yá

⁴⁰ Te sava ñayivi kuá'a-ún, n̄ kajini so'o-i tu'un yá'a. Te n̄ kaka'an-i: Jandaa ja máá cháa jáni tu'un Dios kúu cháa yá'a, áchí-i. ⁴¹ Te sava-ga-i n̄ kaka'an-i: Chaa yá'a kúu Cristo. Ko sava-ga-i n̄ kaka'an-tu-i: Onde ñuu Galilea kii Cristo náún. ⁴² Á tú ká'an tutu ij, ja kii Cristo onde tata David onde ñuu Belén nuu ní nchaa máá David, áchí-i. ⁴³ Yúan-na te n̄ kastátá'an ñayivi já siki-yá. ⁴⁴ Te sava-i, kat̄in-i-ya kákuni-i. Ko tú ni ñn-i ní kenda'a-í-ya. ⁴⁵ Te policia-ún, káno'on nuu sutú ñá'nu jín núu cháa fariseo. Te máá-ún, n̄ kaka'an jín policia: Naja tú ní cháa-de jín-ró, áchí. ⁴⁶ Te n̄ kaka'an policia-ún: Tú kuti ní ñn chaa ká'an nátu'un ká'an chaa yúan, áchí. ⁴⁷ Te n̄ ka'an chaa fariseo jín-de: Te suni n̄ xndá'ú-de róó jíná'an-ró náún. ⁴⁸ A n̄ kandija ñn chaa kuñá'nu xí ñn chaa fariseo nuu-dé náún. ⁴⁹ Aa, ñayivi yúkú yá'a ja ná tú kájiní kuti-í ley, ná tají-i, áchí. ⁵⁰ Te Nicodemo, chaa n̄ kii nuu-yá akuáa-ún, suni ñn chaa fariseo kúu-de. Te n̄ ka'an-de. ⁵¹ Naún áchí ley. Kuu nakuxndí-yó siki ñn chaa, te nú tú xna'an-ga kuni so'o-yó tú'un ká'an-de, jín nú tú ndúkú víi-yo naún tiñu sá'a-de náún. Achí-de. ⁵² Te n̄ kaka'an: Te róó, suni onde ñuu Galilea vai-ró náún. Nandúkú vá'a te kuni-ro já onde ñuu Galilea tú kenda kuti ní ñn chaa jáni tu'un Dios. Achí. ⁵³ Te kuano'on-dé ná ve'e ná ve'e-de.

8

Ña'an ní ísiki ncháa-ña

¹ Te n̄ kee Jesús kua'an-ya yúku Olivos. ² Te ja kuákundijin te n̄ chaa tuku-ya ve'e ij. Te ndivii ñayivi ní chakoyo-i nuu-yá. Te n̄ jungoo-ya, te n̄ stá'an-ya tú'un nuu-í jíná'an-i. ³ Yúan-na te chaa fariseo jín cháa káchaa tutu, n̄ kakinchaka-de ñn ña'an ísiki ncháa tá'an. Te n̄ jani-de-ña má'ñú-i. ⁴ Te n̄ kaka'an-de jín-yá: Maestro, n̄ kani'in-ná ña'an yá'a máá núu tiñu ísiki ncháa-ña. ⁵ Te nuu ley n̄ tá'ú Moisés tiñu nuu-yo já kuá'a-yó yúu xiní ñá'an kásá'a súan. Te máá-ní, ndasa kachi-ní, áchí-de. ⁶ Ko n̄ kaka'an-de tu'un yá'a ja kábito nchaa-de-ya, nává'a kuu kakān-de kuachi siki-yá. Ko Jesús, n̄ jaxin-ya máá-yá. Te n̄ chaa-ya núu ñú'un jín xiní ndá'a-yá. ⁷ Te kájikā tu'un kájikā tu'un-de-ya. Te n̄ ndukani-ya máá-yá. Te n̄ ka'an-ya jín-de: Te nú ndé ñn máá-ró tú ío kuachi, te róó kúu ja xná'an-ga kuá'a yuu xiní-ña núsáa, áchí-ya. ⁸ Te n̄ nakuaxin-ya máá-yá. Te n̄ chaa tuku-ya núu ñú'un. ⁹ Te n̄ kajini so'o-de ja súan n̄ ka'an-ya. Te n̄ kanakani u'u iní-de. Te ñn-ni-de ñn-ni-de n̄ kenda koyo-de kája'an-de. N̄ kejá'a onde chaa ñá'nu-ga

te onde ni ndi'i-na. Te ni kendo maá ñin-na Jesús jíin ñá'an kándii ma'ñú-ún. ¹⁰ Te Jesús, ni ndukani-ya maá-yá. Te tuká ni ñin-de ní jiní-ya, chí maá-na ñasí'i-ún. Te ni ka'an-ya jíin-ña: Súchi, ndéchi kája'an cháa kájikan kuachi sikí-ro. Tuká ni ñin-de sání'in róó náún. Achí-ya. ¹¹ Te ni ka'an-ña: Ni ñin-de Táta, áchí-ña. Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-ña: Ni ruu, tú sání'in-ri kuachi-ró: Kuá'an, te ma sá'a-ga-ro kuáchi, áchí-ya.

Jesús kúu ja stúun ini ñuyívi

¹² Te inga jínu ni ka'an tuku Jesús jíin ñáyivi: Máá-rí kúu luz ja stúun ini ñuyívi. Ndé ñáyivi kúndikin ruu, te tú kaka-i ñuñáa, chí sua kuñava'a-i luz ja kúchaku-i sá'a. ¹³ Yúan-na te cháa fariseo ni kaka'an-de jíin-yá. Róó ká'an-ro tú'un maá-ró. Tú ío ndaa tu'un ká'an-ro. Achí-de. ¹⁴ Te ni ka'an Jesús: Vasa ká'an-ri tu'un máá-rí, ko ío ndaa tu'un ká'an-ri, chí jiní-ri ndénu vái-ri, te ndénu kí'in-ri. Ko róó, ni tú kájiní-ro ndénu vái-ri, ni ndénu kí'in-ri. ¹⁵ Máá-ró, cuenta cháa jíto nchaa-ro ndasa ío. Ko ruu, tú jíto nchaa-ri ndasa káa ni ñin ñáyivi. ¹⁶ Te nú ndúkú-rí ndasa káa, te kenda ndaa tu'un sá'a-ri, chí tú sá'a máá ñin-ri, chí onde jíin máá Táa-ri, I'a ni tájí rúu vai-ri. ¹⁷ Te yóso núu tutú ley máá-ró, ja nú ka'an uu testigo, te ío ndaa tu'un-ún. ¹⁸ Ruu, ká'an ndaa-ri tu'un-ri. Te suni máá Táa-ri, I'a ni tájí rúu vai-ri, kúu inga testigo-ri. Achí-ya. ¹⁹ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Ndénu kánchaa Táa-ro, áchí-de. Te ni ka'an Jesús: Tú kájiní-ro rúu ni Táa-ri. Te nú ní kájiní-ro rúu, suni kuní-ro Táa-ri núu, áchí-ya. ²⁰ Tu'un yá'a ni ka'an Jesús nuu kásoko-í xu'ún nini sta'an-ya iní ve'e ñi. Te tú ni ñin-i ní tñin-i-ya, chí té cha'an-ga ja hora-ya. ²¹ Te ni ka'an tuku Jesús jíin-de: Ruu, chí kí'in-ri. Te nandúkú-ró rúu ko ndíso-ró kuáchi-ró kúu-ro, te ma kúu ja koyo-ró núu kí'in-ri, áchí-ya. ²² Yúan-na te ni kaka'an cháa judío: Naja ká'an-de: Ma kúu ja koyo-ró núu kí'in-ri. Á ka'ni-dé máá-de ja súan. Achí-de. ²³ Te ni ka'an-ya jíin-de: Máá-ró íchi véé vái koyo-ró, te ruu chí onde nuu súkún vái-ri. Máá-ró kákuu cháa ñuyívi yá'a, ko ruu nasu cháa ñuyívi yá'a kúu-ri. ²⁴ Ja yúan ní ka'an-ri jíin-ró, ja ndíso-ró kuáchi-ró kúu-ro. Chí nú tú káandíja-ró já máá-rí kúu I'a, te kundíso ná'in-ró kuáchi-ró kúu-ro. Achí-ya. ²⁵ Te ni kaka'an-de jíin-yá: Te róó, ndé cháa kúu-ró, áchí-de. Yúan-na te ni ka'an Jesús jíin-de: Máá-rí kúu ja ní ka'an-ri jíin-ró onde xnáñúu. ²⁶ Te sikí máá-ró ío kua'a-gá tu'un ka'an-ri, jíin já kána jíin-rí nuu-ro. Ko I'a ni tájí rúu vai-ri kúu I'a ndaa. Te tu'un ká'an-ri nuu ñuyívi yá'a kúu tu'un ni jini so'o-ri ni ka'an máá-yá. Achí-ya. ²⁷ Ko tú ní kájuku'un ini-de ja ká'an-ya tú'un máá Táa-yo jíin-de. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Jesús: Onde nú

nĭ kajata kaa-ró máá Sé'e cháa, yúan-na te kunĭ-ro já máá-rí kúu, te tú naún sá'a-rĭ ja máá-rĭ, chĭ ká'an-rĭ tu'un nĭ stá'an máá Táa-rĭ nuu-rĭ. ²⁹ Chĭ I'a nĭ tájí rúu vai-rĭ kánchaa-ya jíin-rĭ. Tú xndóo-ya rúu, chĭ sá'a ná'in-rĭ tíñu játa'an inĭ máá-yá. Achí-ya. ³⁰ Te ja ní ka'an-ya tú'un yá'a, te kua'a xáan-dé nĭ kakandĭja-de-ya.

Se'e Dios jíin sé'e kui'na

³¹ Te nĭ ka'an Jesús jíin cháa judío ja kákandĭja-ún: Te nú kendoo nĭ'in-ró jíin tú'un-rĭ, te kuu-ró cháa skuá'a ndija jíin-rĭ. ³² Te juku'un inĭ-ro jíin tú'un ndaa, te koo libre-ro sá'a tu'un ndaa-ún. Achí-ya. ³³ Te nĭ kaka'an-de jíin-yá: Tata Abraham kákuu-rĭ, te tú kájatíñu kuti-rĭ nuu ní ĩn ñayivi. Naja ká'an-ro: Koo libre-ro, áchĭ-de. ³⁴ Te nĭ ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-rĭ jíin-ró, ja táká cháa sá'a kuachi, máni mozo kuachi kúu-de. ³⁵ Te ĩn mozo, tú kéndoo-de inĭ ve'e ní káni, ko se'e, chĭ kéndoo-i inĭ ve'e ní káni. ³⁶ Núsáa te nú koo libre-ro sá'a máá Sé'e, te a nĭ kákuu libre ndija-ró. ³⁷ A jinĭ-rĭ ja ĩn tata Abraham kákuu-ró, ko ka'ni-ro rúu kákuni-ro, chĭ tú káchu'un inĭ-ro tú'un ká'an-rĭ. ³⁸ Ruu ká'an-rĭ tu'un nĭ jinĭ-rĭ nuu Táa-rĭ. Te suni máá-ró kásá'a-ró tíñu nĭ kajini so'o-ró núu táa máá-ró. Achí-ya. ³⁹ Te nĭ kaka'an-de: Táa-rĭ kúu Abraham, áchĭ-de. Te nĭ ka'an Jesús: Te nú se'e Abraham kákuu-ró núu, te tíñu nĭ sá'a Abraham suni sá'a máá-ró núu. ⁴⁰ Nĭ jini so'o-rĭ tu'un ndaa nuu Dios, te nĭ ka'an-rĭ tu'un-ún jíin-ró. Ko máá-ró, kákuni-ro ká'ni-ro rúu. Ko nasu tíñu súan ní sá'a Abraham. ⁴¹ Máá-ró kásá'a-ró tíñu máá táa-ro, áchĭ-ya jíin-de. Yúan-na te nĭ kaka'an-de: Máá-rĭ, tú ní kákaku téné-rĭ. Ió ĩn-ni táa-rĭ. Dios kúu-ya. Achí-de. ⁴² Te nĭ ka'an Jesús: Te nú táa-ro kúu Dios, te kumanĭ ndĭja-ró jíin-rĭ núu. Chĭ onde nuu Dios nĭ kenda-rĭ. Na tú vai-rĭ ja máá-rĭ, chĭ máá-yá nĭ tájí-yá ruu vai-rĭ. ⁴³ Naja tú kájuku'un inĭ-ro tú'un ká'an-rĭ núsáa. Kuachi ja tú kákanda-ró kúni so'o-ró tú'un-rĭ. ⁴⁴ Máá-ró kákuu se'e táa-ro kui'na. Te skĭkuu-ró tíñu kunĭ táa-ro kákuni-ro. Máá-de, nĭ ja'ni-dé ndiyi onde xnáñúú. Te tú ní kándĭj nĭ'in-de jíin tú'un ndaa, chĭ tú kuti ní ĩn tu'un ndaa ñú'un inĭ-de. Te nú ká'an-de tu'un xndá'ú, tu'un máá-de ká'an-de, chĭ ja xndá'ú ñáá kúu-de. Te onde chĭi máá-de káku taká tu'un tú'ún. ⁴⁵ Ko ruu, ká'an-rĭ tu'un ndaa. Te ja yúan tú kákandĭja-ró rúu. ⁴⁶ Ndé ĩn róo ndini'in kuachi sikĭ-rĭ núsáa. Te nú ká'an ndaa-rĭ, naja tú kákandĭja-ró rúu. ⁴⁷ Ñayivi kákuu se'e Dios, káchu'un inĭ-i tu'un Dios. Ja yúan tú káchu'un inĭ máá-ró, chĭ nasu sé'e Dios kákuu-ró, áchĭ-ya jíin-de. ⁴⁸ Yúan-na te nĭ kaka'an cháa judío: Ndaa káka'an-rĭ ja cháa ñuu Samaria kúu-ró, te tá'an-ro tachĭ, áchĭ-de jíin-yá. ⁴⁹ Te nĭ ka'an Jesús: Tú tá'an-rĭ tachĭ, chĭ sua jándatu-rĭ nuu Táa-rĭ.

Te máá-ró tú káka'an jíñú'un-ró jíin-rí. ⁵⁰ Te tú ndúkú-rí ja ndúñá'nu-ri. Dios kúu I'a sá'a, te ndé'é-yá ndasa káa. ⁵¹ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé ñayivi skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti-í. Achí-ya. ⁵² Te cháa judío, ni kaka'an-de: Vina te ni kajini-ri ja tá'an-ro tachí. Abraham jíin cháa kájani tu'un Dios, ni kaji'i-de. Te róó áchí-ro: Ja skíkuu tu'un ká'an-ri, ma kúu kuti. ⁵³ Ni ji'i táa-yo Abraham. Te ñá'nu-ga kúu-ró vásá máá-de náún. Te suni ni kaji'i cháa ni jani tu'un onde sáá, te ndé cháa sá'a-ró máá-ró núsáá. Achí-de jíin-yá. ⁵⁴ Te ni ka'an Jesús: Te nú ruu sáñá'nu-ri máá-rí, te nduñá'nu sáni-ri núú. Máa Táa-ri kúu I'a sáñá'nu ruu. Te máá-ró káka'an-ro já I'a-ún kúu Dios máá-ró. ⁵⁵ Te tú kájini kuti-ro núu-yá. Ko ruu, chi jiní-ri nuu-yá. Nú ká'an-ri jíin-ró já tú jiní-ri-ya, te kuu-ri cháa xndá'ú ñáá nátu'un máá-ró jíná'an-ró núú. Ko jiní ndija-ri-ya. Te skíkuu-ri tu'un ká'an-ya. ⁵⁶ Táa-ro Abraham, ni kusii ini-de kuni-de kivi cháa-ri. Te a ni jini-de. Te a ni kusii ini-de. Achí-ya. ⁵⁷ Yúan-na te ni kaka'an cháa judío jíin-yá: Aa, ni té koo-ga-ro úu xiko uxí kua, te a ni jini-ro núu Abraham náún, áchí-de. ⁵⁸ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Jandáa ká'an-ri jíin-ró: A ío-ri onde ná té kaku-ga Abraham, áchí-ya. ⁵⁹ Yúan-na te ni kaji'in-de yuu já kuá'a-de-ya. Ko máa Jesús ni sa'i-ni-ya. Te ni kenda-ya ini ve'e ii. Te ni ja'a-ya sava ma'ñú-de, te kua'an-ni-ya.

9

Chaa ni kaku kuáa

¹ Te nini kua'an-ya, te ni jini-ya núu in cháa kuáa onde kivi ní kaku-de. ² Te cháa káskuá'a jíin-yá, ni kajika tu'un-de-ya: Maestro, naja ní kaku kuáa cháa yá'a. Kuachi máá-de xi kuáchi táa-de kúu náún, áchí-de. ³ Te ni ka'an Jesús: Nasu kuáchi máá-de, ni nasu kuáchi táa-de kúu. Chi sua ja ná sátiñu ndijin Dios jíin-de. ⁴ Kánúú sá'a-ri tiñu I'a ni táji rúu vai-ri, nini ío ndúú. Chi nú ná kuáa, te ma kúu sátiñu-yó. ⁵ Nini kánde-ri ini ñuyivi, te luz ñuyivi kúu-ri. Achí-ya. ⁶ Súan ni ka'an-ya. Te ni tivi si'ví-yá nuu ñú'un. Te ni sá'a-ya ndé'yu jíin tisi'ví-yá-ún. Te ni ji'i-yá nde'yu-ún sikí ndúchi cháa kuáa-ún. ⁷ Te ni ka'an-ya jíin-de: Kuá'an, te nakiti nuu-ro ini pila Siloé (ja kuní ka'an, ndajá'a). Te ni kee-de kua'an-de. Te ni nakiti nuu-dé, te ni ndundijin-ni nuu-dé vai ndii-de. ⁸ Yúan-na te taká tá'an-de, jíin taká ja á ni kajini ja cháa kuáa kúu-de núú, ni kajika tu'un tá'an: Á nasu cháa yá'a kúu ja ncháa-ni te jikán caridad núú, áchí. ⁹ Te sava ni kaka'an: Suu-de kúu, áchí. Te sava tuku ni kaka'an: Súan jito-de nátu'un cháa-ún, áchí. Ko máá-de ni ka'an-de: Máá-rí kúu, áchí-de. ¹⁰ Yúan-na te ni

kajiká tu'ún-ún-de: Ndasá n̄ nanuña nduchi-ro núsáá, áchí. ¹¹ Te n̄ ka'an-de: ñn cháa nání Jesús, n̄ sá'a-de nde'yu. Te n̄ ji'i-dé nduchi-rí. Te n̄ ka'an-de jíin-rí: Kuá'án nuu pila Siloé, te nakiti nuu-ro, áchí-de. Te n̄ ja'an-ri, te n̄ nakiti nuu-rí, te n̄ ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹² Yúan-na te n̄ kaka'an jíin-de: Ndénu kándeé cháa-ún, áchí. Te n̄ ka'an-de: Nā kútuní, áchí-de. ¹³ Yúan-na te n̄ kajanchaka cháa n̄ kakuáá-ún nuu fariseo. ¹⁴ Te kiv̄i ndétatú kúu kiv̄i ní sá'a Jesús nde'yu-ún ja ní nakuña-ya ndúchi-dé. ¹⁵ Te fariseo, suni n̄ kajiká tu'ún ndasá n̄ ndundijin nuu-dé. Te n̄ ka'an-de jíin: N̄ ji'i-dé nde'yu sik̄i ndúchi-rí, te ní nakiti nuu-rí, te n̄ ndundijin-ni nuu-rí, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te sava fariseo n̄ kaka'an: Chaa-ún, nasu ondé nuu Dios vai-de, chí tú chíñú'ún-de kiv̄i ndétatú, áchí. Ko n̄ kaka'an sava-ga: Nú ñn cháa ío kuachi kúu-de, te ndasá kuu sá'a-de taká tuni yá'a, áchí. Te n̄ kastátá'an máá jíná'an. ¹⁷ Te n̄ kaka'an tuku jíin cháa kuáá-ún: Róó, naún kachí-ro sik̄i cháa n̄ nakuña nduchi-ro núsáá, áchí. Te máá-de n̄ ka'an-de: ñn cháa jáni tu'un Dios kúu-de, áchí-de. ¹⁸ Ko tú ní kákandija judío ja á n̄ ndundijin nuu-dé ni ja ní kuu-de cháa kuáá núú. Te n̄ kakana xin̄i táa náa cháa ja ní ndundijin nuu. ¹⁹ Te n̄ kajiká tu'ún-ún-de: Ya'á kúu se'e-ró, ja ní kaku kuáá kaka'an-ro náún. Núsáá te ndasá n̄ ndundijin nduchi-dé vina, áchí. ²⁰ Te n̄ kaka'an táa-de: Kájini-ri ja cháa yá'a kúu se'e-ri, ja ní kaku kuáá núú. ²¹ Ko tú kájini-ri ndasá n̄ ndundijin nuu-dé vina. Ni tú kájini-ri ndé cháa n̄ nakuña nduchi-dé. Kaka tu'ún máá-ró-de, chí cháa ñá'nu kúu-de, te ná kástu'ún máá-de ja máá-de. Achí-de. ²² Súan n̄ kaka'an táa-de, chí káyú'ú-de kájito-de judío. Chí judío, a n̄ kasánda ja nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja máá-yá kúu Cristo, te kiñi'in-i ki'in-i yata vé'e sinagoga. ²³ Ja yúan ní kaka'an táa-de: A ñá'nu-de, kaka tu'ún máá-ró-de, áchí-de. ²⁴ Yúan-na te inga jínu n̄ kakana xin̄i cháa n̄ kakuáá-ún. Te n̄ kaka'an jíin-de: Ná nákana jaa-ró Dios, chí cháa yúan a kájini-yo já cháa ío kuachi kúu-de, áchí. ²⁵ Yúan-na te máá-de n̄ ka'an-de: Nú ío kuachi-de xí naún, tú jini-ri. Ko ío ñn ja jini-ri. Chí cháa kuáá ní kuu-ri núú, te vina n̄ ndundijin nuu-rí. Achí-de. ²⁶ Te n̄ kajiká tu'ún tuku-de: Ndasá n̄ sá'a-de jíin-ró. Ndasá n̄ nakuña-de nduchi-ro núsáá vii. Achí. ²⁷ Te n̄ ka'an-de jíin: A n̄ kuu n̄ kastu'ún-rí nuu-ro te tú káchu'un ini-ro. Naja kákuni-ro kúni so'o-ró ingá jínu. Suni skuá'a-ró jíin-de kákuni-ro náún. Achí-de. ²⁸ Te n̄ kakiti ini nuu-dé. Te n̄ kaka'an jíin-de: Máá-ró skuá'a-ró jíin-de. Ko ruu, chí káskuá'a-rí tu'un Moisés. ²⁹ Kájini-ri ja ní ka'an Dios jíin Moisés. Ko cháa jian, tú kájini-ri ndénu vai-de, áchí. ³⁰ Te n̄ ka'an máá cháa-un: Náa ini-ri ja súan kaka'an-ro, chí vasa n̄ nakuña-de nduchi-rí te tú kájini-ro

ndénu vai-de. ³¹ Te a kájini-ro já Dios tú jini so'o-ya ká'an ñayivi ío kuachi. Ko nú ndé ñin ñayivi chíñú'un-i Dios te sá'a-i ja kuní-ya, nuu ñayivi-ún jini so'o-ya. ³² Onde níí vai-yó na tú ní kájini so'o kuti-yo já ñin cháa nakuña-de nduchi ingá cháa ni kaku kuáá. ³³ Te cháa yúan, nú tú vai-de onde nuu Dios, te ma kúu kuti sá'a-de núú. Achí-de. ³⁴ Te ni kaka'an judío: Róó, chí ío kuachi-ró onde kivi ní kaku-ró, te stá'an-ro tú'un nuu máá-rí náún, áchí jín-de. Te ni kakeñi'in-de kua'an-de. ³⁵ Te ni jini tu'un Jesús ja ní kakeñi'in-de kua'an-de, te ni nani'in-yá-de. Te ni ka'an-ya jín-de: Á kándija-ró Sé'e Dios, áchí-ya. ³⁶ Te ni ka'an-de: Ndé cháa kúu-de náva'a kándija-ná-de vii, táta, áchí-de. ³⁷ Te ni ka'an Jesús jín-de: A ni jini-ro núu-yá. Te cháa ká'an jín-ró, máá-yá kúu, áchí-ya. ³⁸ Te ni ka'an-de: Kándija-ná Táta, áchí-de, te ni chíñú'un-de-ya. ³⁹ Te ni ka'an Jesús: Vai-ri ini ñuyivi yá'a ja náku-xndí-ri siki ñayivi. Náva'a taká ja kakuáá, te ndundijin nuu, te taká ja ndijin nuu, te kukuáá. Achí-ya. ⁴⁰ Te ká'jin sava fariseo jín-yá. Te ni kájini so'o tu'un yá'a. Te ni kaka'an jín-yá: Suni cháa kuáá kakuu-ri náún, áchí. ⁴¹ Te ni ka'an Jesús jín: Nú cháa kuáá kakuu-ró, te ma kóo kuachi-ró núú. Ko vina chi ni kaka'an-ro, kájini-ri, áchí-ro, te ja yúan kéndoo kuachi-ró jín-ró.

10

Tu'un máá-yá jín rii

¹ Jandaa ká'an-ri jín-ró: Nú ndé cháa tú kivi-de ichi yujákú rii, chí sasua káa-de kivi-de inga lado, cháa-ún kúu natoó jín ñakuí'ná. ² Ko cháa kivi ichi yuxé'é, cháa-ún kúu cháa ndito rii. ³ Te cháa ndito yuxé'é, júña-de yuxé'é já kivi cháa-ún. Te rii-ún, kájini so'o-ti já ká'an-de. Te kána-de xini rii máá-de jín sí'ví-tí, te kiñi'in-de-ti. ⁴ Te nú ni kiñi'in-de taká rii máá-de, te yóxnúu-de nuu-tí. Te máá rii-ún káindikin-ti-dé, chí kánakuni-ti ká'an-de. ⁵ Ko ma kúndikin-ti yatá ñin cháa jíká, chí sua kunu-ti kóto-ti-dé, chí tú kájini-ti modo ká'an cháa jíká-ún, áchí-ya. ⁶ Ni ka'an Jesús tu'un yatá yá'a jín-de. Ko tú ní kájuku'un ini-de jín tú'un ni ka'an-ya jín-de. ⁷ Te ni ka'an tuku Jesús jín-de: Jandaa ká'an-ri jín-ró jíná'an-ró: Máá-rí kúu natu'un yujákú rii. ⁸ Taká cháa ni kikoyo xna'an-ga vásá ní cháa-ri, natoó jín ñakuí'ná kakuu-de, ko tú ní kájandatú rii-ún modo ni kaka'an-de. ⁹ Máá-rí kúu natu'un máá yuxé'é. Nú ndé ñayivi kivi ichi-rí, kaku-i. Te kivi-i te ndenda-i, te ni'in-í icha kee-í. ¹⁰ Ñin ñakuí'ná, máni ja sakuí'ná-de, te ka'ni-dé, te xnáa-dé vai-de. Ko ruu, chí vai-ri ja ná kúchaku-i, te suni kuchaku jíñú'un-i. ¹¹ Máá-rí kúu I'a ndito va'a rii. Nú ndé cháa ndito

va'a-de riḡ, cháa-ún koto-de-tḡ vasa kuḡ-de jíin-tí. ¹² Ko ḡin cháa kí'in ya'u, tú ndíto va'a-de riḡ, chí nasu riḡ máa-de kákuu-tḡ. Te nú nḡ jiní-de ja vái yí'i, te xndóo-de riḡ katḡin-ún-tí, te skuní jo riḡ. ¹³ Te cháa kí'in ya'u-ún, jínu-de, chí máni cháa kí'in ya'u kúu-de, te tú kúndá'ú inḡ-de riḡ. ¹⁴ Máa-rí kúu I'a ndíto va'a riḡ. Te jiní-ri nuḡ táká riḡ-ri. Te máa-tí, kájiní-tḡ rúu. ¹⁵ Nátu'un máa Táa-ri jiní-ya rúu, te máa-rí jiní-ri nuḡ Táa-ri. Te cháa inḡ-ri kuḡ-ri ja riḡ-ri. ¹⁶ Suni ñáva'a-ri yaku-ga riḡ. Ko sḡin sḡin jakú ká'jin-tḡ. Te jínu ñú'ún já kíkí'in-ri kiti-ún, te kuni so'o-tḡ tú'un ká'an-ri. Te koo ḡin-ni tikunḡ-tḡ. Te ḡin-ni ja kóto-tḡ. ¹⁷ Kúndá'ú inḡ Táa-ri ruḡ, chí cháa inḡ-ri kuḡ-ri náva'a naschakú-ri máa-rí. ¹⁸ Ni ḡin ma kúu ka'ni rúu, chí máa-rí kúu ja já'a tu'un kuḡ-ri. Nú kuní-ri, te kuu kuḡ-ri, te nú kuní-ri, te kuu nachaku-ri, chí súan ío fuerza-ri. Tiñu yá'a nḡ tá'ú máa Táa-ri nuḡ-rí. Achí-ya. ¹⁹ Te judío nḡ kastátá'an tuku sikḡ tú'un yá'a. ²⁰ Te kua'a, ní kaka'an: Tá'an-de tachḡ kḡni, te kátachí-dé. Naja kájiní so'o-ró tú'un ká'an-de, áchí. ²¹ Te sava-ga nḡ kaka'an: Nasu tú'un cháa kátachí ká'an-de. Kuu nakuña ḡin tachḡ kḡni nduchi cháa kuáa náún. Achí.

Sikḡ já kiti inḡ judío nuḡ Jesús

²² Te nḡ kuu kivḡ víko já ndúndoo ndatiñu inḡ ñuu Jerusalén. Te tiempo viko víjin kúu. ²³ Te Jesús, kua'an-ya, vai-ya inḡ ve'e iḡ, inḡ portal Salomón. ²⁴ Te cháa judío, nḡ kandutiyúu-de nuḡ-yá. Te nḡ kaka'an-de jíin-yá: Nasaa kivḡ sténdatu-ró inḡ-ri. Te nú máa-ró kúu Cristo, kachḡ káji núu-rí jíná'an-ri, áchí-de. ²⁵ Te nḡ ka'an Jesús jíin-de: A nḡ kastu'ún-rí nuḡ-ro te tú kákandíja-ró. Taká tiñu ja sá'a-ri jíin sí'ví Táa-ri, yuán kúu ja káka'an ndaa tu'un-ri. ²⁶ Tú kákandíja-ró, chí nasu riḡ máa-rí kákuu-ró, nátu'un nḡ ka'an-ri jíin-ró. ²⁷ Riḡ-ri, chí káandatu-tḡ tú'un ká'an-ri. Te máa-rí jiní-ri-tḡ jíná'an-tḡ, te káindikḡn-tḡ rúu. ²⁸ Te kuchaku-tḡ ní káni sá'a-ri. Te ma náa kúti-tí. Te ni ḡin ñayivi ma kúu kuanchaa-i-tḡ ndá'a-rí. ²⁹ Máa Táa-ri nḡ ja'a-ya-tí nuḡ-rí. Te ñá'nu-ga kúu-ya vásá táká ñayivi. Te tú ni ḡin ñayivi kúu kuanchaa-i-tḡ ndá'a Táa-ri. ³⁰ Máa-rí jíin Táa-ri, ḡin-ni kákuu-ri, áchí-ya. ³¹ Yúan-na te cháa judío, nḡ kaki'in tuku-de yuu já kuá'a-de-ya. ³² Te nḡ ka'an Jesús jíin-de: Nḡ stá'an-ri kua'a tiñu va'a nuḡ-ro cuenta Táa-ri. Kuachi ndé ḡin tiñu-ún kúu ja kuá'a-ró yúu rúu núsáa. Achí-ya. ³³ Te nḡ kaka'an cháa judío: Nasu sikḡ tiñu va'a kúu ja kuá'a-yó yúu róó, chí kuachi ja ká'an ndíva'a-ró. Chí róó, cháa kúu-ró. Te sá'a-ró já Dios kúu-ró. Achí-de jíin-yá. ³⁴ Te nḡ ka'an Jesús: Á nasu yóso tú'un núu ley máa-ró: Nḡ ka'an-ri ja súni Dios kákuu-ró, áchí. ³⁵ Chi nḡ táji Dios tu'un-ya kuá'an nuḡ sava cháa. Te nḡ skúnání-yá-de Dios. Te ma kúu ské'ichḡ-yo tutú iḡ. ³⁶ Núsáa te naja káka'an

máa-ró já tú'un ndivá'a kúu ja ní ka'an-ri ja Sé'e Dios kúu-ri. Chì máa Táa-ri nì teta'an ndoo-ya rúu, te nì tájí-yá ruu vai-ri. ³⁷ Te nú tú sá'a-ri tiñu Táa-ri, ma kándija-ró rúu. ³⁸ Ko nú sá'a-ri, vasa tú kándija-ró rúu, ko ná kándija-ró tíñu-ún náva'a kuni-ro te kándija-ró já máa Táa-ri kánchaa-ya jíin-ri, te máa-ri jíin máa Táa-ri, áchí-ya jíin-de. ³⁹ Yúan-na te inga jínu kándúkú ndéé-de katiin-de-ya. Ko nì kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. ⁴⁰ Te nì naxió káva Jesús kua'an-ya ingá lado yucha Jordán, nuu ní skuánducha núú Juan. Te nì kanchaa-ya yúan. ⁴¹ Te nì kikoyo kua'a xáan ñáyivi núu-yá. Te nì kaka'an-i: Juan, jandáa tú ní sá'a-de nì in tuni. Ko ío ndaa taká tu'un nì ka'an-de cuenta chaa yá'a. Achí-i. ⁴² Te kua'a xáan-í nì kakándija-i-ya yúan.

11

Ja ní nachaku Lázaro

¹ Te kú'u in chaa nání Lázaro ñuu Betania, nuu kúu ñuu María jíin kú'u-ña Marta. ² Te María-ún kúu ja ní chí'i aceite máa Jító'o-yo, te nì nasi'ichí-ña já'a-yá jíin íxi xini-ña. Te chaa kú'u-ún kúu kua'a-ña Lázaro. ³ Te kua'a-de-ún, nì katáji-ña tú'un kua'an nuu-yá: Táta, kuni so'o-ní, chaa ja maní-ní jíin, kú'u-de, áchí-ña. ⁴ Te nì jini so'o Jesús. Te nì ka'an-ya: Kue'e yá'a, nasu kué'e kuu-de kúu. Chì sua sá'a ja ná nákana jaa-i Dios, náva'a nduñá'nu Se'e Dios sá'a máa kué'e-ún. Achí-ya. ⁵ Te kúmani Jesús jíin Marta jíin kú'u-ña jíin Lázaro. ⁶ Te nuu ní jini tu'un-ya já kú'u-de, te nì kendo-ya yúan uu kiví núu kánchaa-ya-un. ⁷ Yuán-na, te nì ka'an-ya jíin chaa káskuá'a jíin-yá: Ná kí'on ñuu Judea inga jínu, áchí-ya. ⁸ Te chaa káskuá'a-ún nì kaka'an-de jíin-yá: Maestro, vina a kándúkú ndéé chaa judío kua'a-de yuu níi. Te inga jínu ki'in-ní yúan náún. Achí-de. ⁹ Te nì ka'an Jesús: Á tú ío uxí uu hora in ncháka. Chaa ja jika ndúú, tú skáchi-i-de ja'a-dé, chí kúndijin nuu-dé ñuyivi yá'a. ¹⁰ Ko chaa jika akuáa, skáchi-i-de ja'a-dé, chí tú kúndijin nuu-dé, áchí-ya. ¹¹ Súan nì ka'an-ya. Te vásá ní ka'an tuku-ya jíin-de: Amigo-yo Lázaro kixí-de. Ki'in-ri ja xndúko-ri-de nuu kixí-de. Achí-ya. ¹² Yúan-na te nì kaka'an chaa káskuá'a jíin-yá: Táta, nú kixí-de te nduva'a-de, áchí-de. ¹³ Ko súan nì ka'an Jesús ja á nì ji'i-de. Te máa-de nì kajani in-de ja kixí ndija-de. ¹⁴ Yúan-na te nì ka'an káji Jesús jíin-de: A nì ji'i Lázaro, áchí-ya. ¹⁵ Te kúsi iní-ri ja róo jíná'an-ró, ja tú ní kánchaa-ri yúan, náva'a kándija-ró. Ko vina ná kí'on núu-dé. Achí-ya. ¹⁶ Yúan-na te Tomás, chaa nání Dídimó, nì ka'an-de jíin tá'an-de, chaa káskuá'a: Suni ná kí'in-yo náva'a ná kúu ta'an-yo jíin-de, áchí-de. ¹⁷ Te nì chaa Jesús, te nì jini-ya já ní kuu kuun kiví já á nì yuji Lázaro. ¹⁸ Te ñuu Betania kánchaa yani jíin ñuu

Jerusalén, nátu'un uní kilómetro suu súan-ni kúu. ¹⁹ Te kua'a ñáyivi judío, nī kikoyo-i nuu Marta jíin núu María, ja káka'an-i tu'un ndéé iní jíin-ña ja kuá'a-ña. ²⁰ Yúan-na te nī jini tu'un Marta ja vái Jesús. Te nī kenda-ña kuáta'an-ña-yá. Ko María, nī kendo-ña iní ve'e. ²¹ Te nī ka'an Marta jíin Jesús: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a te ma kúu kuá'a-ná núú. ²² Te suni vina jini-ná ja táka ja jikán-ní nuu Dios, te kuá'a-ya núu-ní, áchí-ña. ²³ Te nī ka'an Jesús jíin-ña: Nachaku kuá'a-ró, áchí-ya. ²⁴ Te nī ka'an Marta jíin-yá: A jini-ná ja náchaku-de kiví náchaku taká ndiyi onde ná jínu ñuyivi, áchí-ña. ²⁵ Te nī ka'an Jesús: Máá-rí kúu I'a sá'a ja náchaku jíin ja kúchaku ní káni. Ja kándija ruu, vasa a nī jii, ko nachaku. ²⁶ Te nú ndé ñáyivi chakú-i te kándija-i ruu, ma kúu kuti-í. Á kándija-ró tú'un yá'a xí túu. Achí-ya jíin-ña. ²⁷ Te nī ka'an-ña jíin-yá: Jaan Táta. A nī kandija-ná ja máá-ní kúu Cristo, Se'e Dios, ja kii iní ñuyivi, áchí-ña. ²⁸ Te súan nī ka'an-ña. Te nī kee-ña kuá'an-ña. Te nī kana sa'í-ña xiní kú'u-ña María: Máá Maestro, a nī chaa-ya, te kána-ya xiní-ro, áchí-ña. ²⁹ Te María, ja ní jini so'o-ña, nī ndukuiñi yachi-ña, te kua'an-ña núu-yá. ³⁰ Ko Jesús, té ja-a-ya ondé ñuu, chi nī ndoo-ni-ya kánchaa-ya núu ní jata'an Marta-ún-ya. ³¹ Te kaxiukú ñáyivi judío iní ve'e jíin María, káka'an-i tu'un ndéé iní jíin-ña. Te nī kajini-i ja ní ndukuiñi yachi-ña kuá'an-ña. Te nī kaidikin-i-ña, chi nī kaka'an-i: Onde yuvé'e añú kuánde'e-ña yúan. ³² Ko nī ja María nuu kánchaa Jesús. Te nī jini-ña núu-yá. Te nī jukuiñi jiti-ña núu ja'a-yá. Te nī ka'an-ña jíin-yá: Táta, nú ní kánchaa-ní yá'a, te ma kúu kuá'a-ná núú, áchí-ña. ³³ Yúan-na te nī jini Jesús ja ndé'e-ña jíin ja kánde'e ñáyivi judío vai koyo jíin-ña. Te nī jaka nuu iní-ya. Te nī ndukui'a iní-ya. ³⁴ Te nī ka'an-ya: Ndenu ní chindee-ró-de, áchí-ya. Te nī kaka'an-ña jíin-yá: Ña'an-ní te kuni-ní, áchí-ña. ³⁵ Te nī nde'e Jesús. ³⁶ Yúan-na te nī kaka'an ñáyivi judío: Nde'é ná xa'an ní kundá'ú iní-de chaa-ún, áchí-i. ³⁷ Ko nī kaka'an sava-i: Bueno nī nakuña chaa yá'a nduchi chaa kuáa. Á tú ní kuu sá'a-de ja má kúu Lázaro núú, áchí-i. ³⁸ Te nī ndukui'a tuku iní Jesús. Te nī chaa-ya yuvé'e añú-ún. Te in yaú kava kúu. Te jika yú'u yaú-ún ndasú in yuu. ³⁹ Te nī ka'an Jesús: Chaxio yuu ján jíná'an-ró, áchí-ya. Te Marta, kuá'a chaa nī jii-ún, nī ka'an-ña jíin-yá: Táta, a ja'an xiko-de, chi a nī kuu kuun kiví yinduji-de, áchí-ña. ⁴⁰ Te nī ka'an Jesús jíin-ña: Nasu ní ka'an-ri jíin-ró ja nú kándija-ró te kuni-ro ja ndúñá'nu Dios náún, áchí-ya. ⁴¹ Yúan-na te nī kachaxio-i yuu núu kánde ndiyi-ún. Te Jesús, nī ndakoto-ni-ya íchi ándívi. Te nī ka'an-ya: Táta, ná kúta'u-ná nuu-ní ja jini so'o-ní tu'un ká'an-ná. ⁴² Te jini-ná ja jini so'o ná'in-ní tu'un ká'an-ná, ko ká'in kua'a ñáyivi

yá'a. Ja yúan súan n̄i ka'an-ná náva'a ná kándija-i ja máá-ní n̄i táji-ní náa vai-ná, Achí-ya. ⁴³ Te súan n̄i ka'an-ya. Te n̄i ka'an jaa-ya: Lázaro, ña'an tíkenda, áchí-ya. ⁴⁴ Te cháa ja á n̄i ji'i, n̄i kenda-de, te yísúkun ndá'a-dé si'in-de jíin sá'ma cinta. Te nuu-dé yísúkun ñin sa'ma. Te n̄i ka'an Jesús jíin-i: Ndáji-de, te sía-ro-dé ná kí'in-de, áchí-ya. ⁴⁵ Yúan-na te kua'a ñáyivi judío ja ní kikoyo nuu María-ún, n̄i kakandija-i-ya. Chi n̄i kajini-i tiñu n̄i sá'a Jesús. ⁴⁶ Ko sava-i n̄i kaja'an-i nuu cháa fariseo. Te n̄i kakastu'ún-i ndasa n̄i sá'a Jesús.

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an siki Jesús

⁴⁷ Yúan-na te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, n̄i kakutútú-de. Te n̄i kandat̄u'ún-de: Ndasa sá'a-yó, chi cháa yá'a xaan sá'a-de tuni. ⁴⁸ Ch̄i nú sía-yo-dé, te ndivii ñáyivi kándija-i. Te chakoyo cháa ñuu Roma, te xnáa-dé ñuu-yo ondé jíin ñáyivi-yo, áchí-de. ⁴⁹ Te ñin tá'an-de nání-de Caifás, cháa-ún kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, n̄i ka'an-de jíin: Róo tú kajini kuti-ro. ⁵⁰ Ni tú kájuku'un in̄i-ro já kánúú kúu ñin cháa ja siki ñáyivi, nasu já náa ndívii ñáyivi jíná'an-i, áchí-de. ⁵¹ Ko tu'un yá'a, na tú ní ka'an-de ja máá-de. Chi ja kúu-de máá sutú ñá'nu-ga kuia-ún, te n̄i jani-de tu'un ja kúu Jesús ja siki ñáyivi. ⁵² Te nasu máá ñin ja ñáyivi yúan, ch̄i suni ja nástútú-yá se'e Dios ja ní kajicha nuu-i jíná'an-i. ⁵³ Yúan-na te onde kivi-ún n̄i kandat̄u'ún-de ja ká'ni-dé-ya. ⁵⁴ Yúan-na te tuká ní jika ndijin Jesús nuu cháa judío, chi n̄i kenda-ya yúan kua'an-ya ñin ñuu nání Efraín nuu ío yani ñu'un té'é. Te n̄i kendo-ya yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ⁵⁵ Te a n̄i kuyani viko Pascua ñáyivi judío. Te kua'a-í n̄i kaka-i kua'an-i ñuu Jerusalén, náva'a sándoo-i máa-i xna'an-ga vásá kéjá'á viko Pascua. ⁵⁶ Te kánandúkú-i Jesús. Te kájika tu'un tá'an-i in̄i ve'e ii: Ndasa jáni in̄i-ro. Chaa-de viko yá'a xí túu. Achí-i. ⁵⁷ Te sutu ñá'nu jíin cháa fariseo, n̄i katá'ú-de tiñu ja nú ndé ñin-i jini-i ndénu kánde-ya, ná kástu'ún-i náva'a t̄in-de-ya.

12

Ja ní ji'i María ja'a Jesús jíin perfume

¹ Te ñuu kivi já té kejá'á-ga viko Pascua, te n̄i cháa Jesús ñuu Betania nuu kánchaa Lázaro cháa n̄i ji'i te n̄i nachaku-de ja ní kuu-de ndiyi núú. ² Te n̄i kaja'a-de ndeyu ní kuxíni-ya yúan. Te Marta n̄i jani-ña kó'o. Te Lázaro kúu ñin cháa yé stáa jíin-yá. ³ Yúan-na te n̄i ki'in María ñin libra perfume ita nardo ja ncháa ya'u. Te n̄i ji'i-ña ja'a Jesús, te n̄i nasi'ichí-ña já'a-yá jíin íxi-ña. Te ní in̄i ve'e-ún, n̄i jicha xiko perfume. ⁴ Te ñin cháa skuá'a jíin-yá, nání-de Judas Iscariote, se'e Simón, te kuu-de cháa

nastúu-de-ya. Te n̄i ka'an-de: ⁵ Naja tú ní kúya'u perfume yá'a ja uní ciento peso, te kuá'a-yó núu ñáyivi ndá'ú núu. Achí-de. ⁶ Súan n̄i ka'an-de, nasu já kúnda'ú in̄i-de ñáyivi ndá'ú, ch̄i sua chāa kuí'ná ní kuu-de. Te n̄i kuu-de tesorero, te jánchāa-de ja kájak̄in-i-ún. ⁷ Yúan-na te n̄i ka'an Jesús: Sí̄a-ña, ch̄i sik̄i kivi yúji-ri kúu ja chíva'a-ña yá'á. ⁸ Ch̄i nene káxiukú ñáyivi ndá'ú jíin-ró, ko ruu, na tú nene kánchāa-ri jíin-ró. Achí-ya. ⁹ Yúan-na te kua'a ñáyivi judío, n̄i kajini tu'un-i ja kánchāa-ya yúan. Te n̄i chākoyo-i. Ko nasu máa íin Jesús vai nde'é-i, ch̄i suni nde'é-i nuu Lázaro kákuni-i. Ch̄i a n̄i jíi'-de te n̄i nachaku-de. ¹⁰ Ko sutu ñá'nu, n̄i kanda'tu'ún-de ja súni ka'ni-dé Lázaro. ¹¹ Ch̄i kua'a ñáyivi judío, n̄i kenda-i kája'an-i, te kákandíja-i nuu Jesús ja sik̄i Lázaro.

Ja ní kivi Jesús ñuu Jerusalén

¹² Te inga kivi xían, n̄i chākoyo kua'a ñáyivi víko-ún. Te n̄i kajini tu'un-i ja vai Jesús ñuu Jerusalén. ¹³ Te n̄i káki'in-i numa yukú ñuu. Te n̄i kenda koyo-i kuata'an-ya. Te n̄i kákana jaa-i: Xáan va'a I'a kúu-ya. Ná nákana jaa-yó-yá ch̄i ndíso-ya tíñu máa Tatá Dios. Máa Rey ñáyivi Israel kúu-ya. Achí-i. ¹⁴ Te n̄i ni'in Jesús íin burro jáa. Te n̄i jungoo-ya sik̄i-ti natu'un ká'an tutu: ¹⁵ Sesí'í ñuu Sion, ma yú'ú-ro. Yá'a nde'é-ró vai Rey máa-ró, yóso-yá íin burro jáa, áchí. ¹⁶ Onde xnáñúú te tú ní kájuku'un in̄i chāa káskuá'a jíin-yá jíin tíñu yá'a. Ko onde ná n̄i nduñá'nu Jesús, yúan-na te vásá ní kanuku'un in̄i-de tu'un yóso sik̄i máa-yá, jíin já ní kásá'a-de tíñu yá'a jíin-yá. ¹⁷ Te ñáyivi ká'íin jíin-yá, n̄i kaka'an ndaa-i ndasa n̄i kana-ya xiní Lázaro yuv'e añú, te ndasa n̄i nachaku-de ja á ní jíi'-de. ¹⁸ Ja yúan ní kenda koyo kua'a-gá-i, n̄i kajata'an-ya. Ch̄i n̄i kajini tu'un-i ja ní sá'a-ya tuní yá'a. ¹⁹ Ko chāa fariseo n̄i kaka'an máa-de: Vina te a kájin̄i-yo já má kúu kasu kuti-ro. Yúan nde'é-ró, ja ndívii ñáyivi kája'an-i yata-dé.

Ñáyivi ñuu Grecia ndúkú-i Jesús

²⁰ Te suni yaku ñáyivi ñuu Grecia n̄i kákaa-i kuachiñú'ún-i kivi víko-ún. ²¹ Ñáyivi-ún, n̄i jakoyo-i nuu Felipe chāa ñuu Betsaida ndañú Galilea. Te n̄i kaka'an nda'ú-i jíin-de: Táta, nde'é-ná nuu Jesús kákuni-ná, áchí-i. ²² Te n̄i ja'an Felipe, n̄i kastu'ún-de nuu Andrés. Yúan-na te Andrés jíin Felipe ndendúú n̄i kakastu'ún-de nuu Jesús. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: A n̄i jā hora ja nduñá'nu máa Sé'e chāa. ²⁴ Jandáa ká'an-ri jíin-ró, ja íin nuni trigo nú tú jungava nuu ñú'un te kuu, te máa íin-ni kendo. Ko nú kuu, te kua'a xaan nuni nánda. ²⁵ Nú ndé chāa kúnda'ú in̄i-de máa-de, te naa-dé. Ko nú ndé chāa tú chíñú'ún-de máa-de in̄i ñuyivi yá'a, te

kuchaku-de ní káni. ²⁶ Nú ndé ñn cháa kuní kuatíñu nuu-rí, ná kúndikín-de ruu. Te nuu kúncháa-ri yúan kunchaa cháa játíñu nuu-rí-ún. Te nú ndé ñn-de játíñu-de nuu-rí, te koo ja jíñú'ún Táa-ri nuu-dé. ²⁷ Te vina ndúkuí'a iní-ri. Te á ka'an-ri: Táa, nama-ní náá nuu túndó'o hora yá'a, achí-ri xí túu. Mā kúu, chí ja sikí hora yá'a kúu ja vái-ri. ²⁸ Táa, ná nákana jaa-i ní sá'a-ní, áchí-ya jíñ Dios. Yúan-na te ichi ándíví ní kenda ñn tu'un: A ñi kanakana jaa-i ruu ñi sá'a-ri. Te nakana jaa-i ruu inga jínu sá'a-ri, áchí. ²⁹ Te ñayívi ká'jin yúan, ñi kajini so'o-i te ñi kaka'an-i ja tája kúu. Te sava-ga-i, ñi kaka'an-i: Ñi ka'an ñn ndajá'a Dios jíñ-de, áchí-i. ³⁰ Te ñi ka'an Jesús: Tú vai tu'un yá'a ja sikí rúu, chí sua ja máa-ró jíná'an-ró. ³¹ Vina kúu ja ndúni'in kuachi sikí ñuyívi yá'a. Vina kúu ja kenda ja kúñá'nu iní ñuyívi yá'a kí'in. ³² Te ruu, nú a ñi ndíta kaa-ri iní ñuyívi te kana-ri xiní ndívii ñayívi kíkoyo-i nuu-rí, áchí-ya. ³³ Tu'un yá'a ñi ka'an-ya já stá'an-ya ndasa kuu-ya. ³⁴ Te ñi kaka'an ñayívi-ún jíñ-ya: Kájini-ná ja kéndoo Cristo ní káni, áchí tutu ley. Te naja ká'an-ní ja jínu ñú'ún kuíta kaa máa Sé'e cháa núsáa. Te ndéja kúu máa Sé'e cháa-ún. Achí-i. ³⁵ Yúan-na te ñi ka'an Jesús: Yaku-na kiví kúncháa máa luz jíñ-ró jíná'an-ró. Kaka nini ío ndijín náva'a tú kuñaa núu-ro. Chí cháa jáka ñuñáa, na tú jiní-de ndénu kí'in-de.

Ja tú kákandíja cháa judío

³⁶ Kandíja nuu máa luz nini káncháa-ya jíñ-ró, náva'a ná ndúu-ró sé'e luz, áchí-ya jíñ-i. Súan ñi ka'an Jesús. Te ñi kee-ya kuá'an-ya. Te ñi sa'í-ni-ya núu-í jíná'an-i. ³⁷ Ko vasa ñi sá'a-ya kuá'a tuní nuu-í, ko tú ní kákandíja-i-ya. ³⁸ Náva'a skíkuu tu'un ñi ka'an Isaías cháa ñi jani tu'un Dios ja ní ka'an-de onde sáa: Táta, ndéja ní kandíja tu'un ñi ka'an-yo. Te ndéja ní jiní nuu fuerza máa Jító'o-yo, áchí. ³⁹ Ja yúan tú ní kúu kandíja-i jíná'an-i, chí ñi ka'an tuku Isaías: ⁴⁰ Ñi sakuáa-ya ndúchi-í, te ñi kundava iní añú-i ñi sá'a-ya, náva'a mā kuní-i jíñ ndúchi-í, ni mā júku'un iní añú-i, ni mā nájío káva iní-i, ja sá'a-ri tana-í, áchí. ⁴¹ Tu'un yá'a ñi ka'an Isaías, chí ñi jiní-de ndasa kúñá'nu luu-ya. Te ñi ka'an-de tu'un-ya. ⁴² Ko vasa súan ñi jo, te kua'a cháa tá'ú tíñu, ñi kákandíja-de nuu-yá. Ko ja káyu'ú-de fariseo te tú ní kákastu'ún-de. Chí nú súan, te skúnu-ún-de kenda-de iní ve'e sinagoga, jáni iní-de. ⁴³ Chí kúsi-gá iní-de ja ndúñá'nu-de sá'a ñayívi vásá já ndúñá'nu-de sá'a Dios. ⁴⁴ Te ñi ka'an jaa Jesús: Ñayívi kándíja ruu, nasu máa ñn ruu kándíja-i, chí nuu I'a ñi táji rúu vai-ri kándíja-i. ⁴⁵ Te ñayívi ndé'é núu-rí, suni ndé'é-i nuu I'a ñi táji rúu vai-ri. ⁴⁶ Vai-ri ja kúu-ri ñn luz iní ñuyívi, náva'a nú taká ñayívi kándíja-i ruu, mā kúncháa-i ñuñáa. ⁴⁷ Nú

ɨn ñayivi jini so'o-i tu'un ká'an-ri, te tú skíkuu-i, tú nakuxndí-ri siki-í, ch̄i tú vai-ri ja nákuɨndí-ri siki ñúyivi, ch̄i sua ja náma-ri ñuyivi. ⁴⁸ Te ñayivi ské'ich̄i ruu, te tú játú'ún-i tu'un ká'an-ri, ío ja nákuɨndí siki-í. Tu'un ni ka'an-ri kúu ja nákuɨndí siki-í onde kivi jinu ñuyivi. ⁴⁹ Ch̄i tú ká'an-ri ja máa-ri, ch̄i Táa-ri I'a ni táji rúu vai-ri, máa-yá ni tá'ú-yá tiñu nuu-ri. Ndasá kach̄i-ri te ndasá ka'an-ri. ⁵⁰ Te a jiní-ri ja tíñu tá'ú-yá kúu ja kúchaku-i ní káni sá'a. Núsáá te tu'un ká'an-ri, máni tu'un ni ka'an Táa-ri jíin-ri kúu, ách̄i-ya.

13

Ja ní nakacha-ya já'a cháa káskuá'a

¹ Onde ná té koo-ga viko Pascua, te a ni jini Jesús ja ní jaa hora kenda-ya ñúyivi yá'a no'on-ya núu Táa-ya. Ko kúndá'ú in̄i-ya ñáyivi-yá ká'io in̄i ñúyivi, te onde sand̄i'í-na ni kundá'ú in̄i-ya-í. ² Te ni ndi'í ni kakuxíni-ya. Te vina a ni ka'an kui'na jíin iní añu Judas, se'e Simón Iscariote, ja nástúu-de-ya. ³ Te a jiní Jesús ja máa Táa-ya, a ni ja'a-ya táká ndatíñu in̄i nda'a-yá, te suni jiní-ya já ní kenda-ya núu Dios vai-ya. Te suni nuu Dios no'on-ya. ⁴ Te ni ndukuiñi-ya já ní kuxíni-ya. Te ni chaxio-ya sá'ma-yá. Te ni ki'in-ya ɨn sa'ma vítá. Te ni ju'ni-ya chíi-ya. ⁵ Te ni chu'un-ya ndúcha iní ɨn tija'an, te ni kejá'á-yá nákača-ya já'a cháa káskuá'a. Te nási'ich̄i-ya jíin sá'ma vítá já nú'ni chíi-ya-ún. ⁶ Te ni ja-ya núu Simón Pedro. Te ni ka'an Pedro jíin-yá: Táta, ní, nakacha-ni ja'a-ná náún, ách̄i-de. ⁷ Te ni ka'an Jesús: Tú júku'un in̄i-ro já sá'a-ri vina, ko kúkuéé-ga te júku'un in̄i-ro, ách̄i-ya jíin-de. ⁸ Te Pedro ni ka'an-de jíin-yá: Ma nákača kuti-ni ja'a-ná, ách̄i-de. Te ni ka'an Jesús jíin-de: Nú tú nakacha-ri ja'a-ro te ma kúu kundii-ro jíin-ri, ách̄i-ya. ⁹ Te ni ka'an Simón Pedro jíin-yá: Táta, nasu máa ɨn ja'a-ná, ch̄i suni nda'a-ná jíin xiní-ná núsáá, ách̄i-de. ¹⁰ Te ni ka'an Jesús jíin-de: Chaa ja á ni ndundoo, máni jinu ñú'ún já ndundoo máa já'a-ni-de, te a ni ndundoo ndi'í-ni-de. Te máa-ró, a ni kandundoo-ró ko nasu táká-ro. Ach̄i-ya. ¹¹ Ch̄i a ni jini-ya ndéja kúu ja nástúu-ya. Ja yúan ní ka'an-ya: Nasu táká-ro ká'io ndoo. ¹² Te ni kuu ni nakacha-ya já'a-dé jíná'an-de, te ni naki'in-ya sá'ma-yá. Te ni nungoo tuku-ya. Te ni ka'an-ya: Á kájiní-ro já ní sá'a-ri jíin-ró. ¹³ Káka'an-ro já Maestro jíin Jító'o-ro kúu-ri, te káka'an ndaa-ro. Ch̄i suu máa-ri kúu. ¹⁴ Te nú ruu, vasa Jító'o-ro jíin Maestro kúu-ri, nú nakacha-ri ja'a-ro, suni súan kánúu nákača ja'a tá'an-ró. ¹⁵ Ch̄i tiñu yá'a ni stá'an-ri nuu-ro nává'a suni sá'a máa-ró jíin tá'an-ró nátu'un ni sá'a-ri jíin-ró. ¹⁶ Jandáa ká'an-ri jíin-ró: ɨn mozo na tú kúñá'nu-ga-de nuu jító'o-de, ni ɨn apóstol, na tú kúñá'nu-ga-de

nuu cháa n̄i táj̄i-de kua'an-de. ¹⁷ Nú kájuku'un in̄i-ro j̄ín tú'un yá'a, te xáán ndatu koo-ró nú sá'a-ró súan. ¹⁸ Na tú ká'an-r̄i sik̄i táká-ro. A jin̄i-r̄i ndéja ní kaj̄i-r̄i. Ko ná sk̄ikuu tu'un ká'an tutu īi: Chaa n̄i yee stáa j̄ín-r̄i, n̄i jañu-de ruu j̄ín xús̄i'yi-dé, ách̄i tutu. ¹⁹ Ondé vina kástu'ún-r̄i taká tiñu nuu-ro ondé j̄ín tiempo, náv̄a'a nú n̄i kuu, te kand̄ija-ró já máa-r̄i kúu I'a-ún. ²⁰ Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró: Nú ñ̄n ñ̄aȳivi kuátú'ún-i ñ̄n chaa n̄i táj̄i-r̄i kua'an, te játú'ún-i ruu. Te ñ̄aȳivi játú'ún rúu, suni játú'ún-i I'a n̄i táj̄i rúu vai-r̄i, ách̄i-ya j̄ín-de j̄iná'an-de.

Ja ní k̄ivi Satanás in̄i Judas

²¹ Te ja á n̄i ka'an Jesús tu'un yá'a, te n̄i ndukuí'a in̄i-ya. Te n̄i ka'an ndaa-ya: Jandáa ká'an-r̄i j̄ín-ró j̄iná'an-ró ja ñ̄n róo, nastúu-ró rúu, ách̄i-ya. ²² Yúan-na te chaa káskuá'a j̄ín-ya, n̄i kandakoto-de nuu tá'an-de, kájani in̄i-de ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²³ Te ñ̄n máa cháa káskuá'a-ún ja maní-ya j̄ín-de, ndítuu-de j̄ik̄a Jesús. ²⁴ Te n̄i sá'a Simón Pedro ñ̄n seña nuu cháa-ún, náv̄a'a ná kaká tu'ún-de-ya ndé chaa kúu ja ní ka'an-ya. ²⁵ Yúan-na te máa-de ja ndítuu-de j̄ik̄a Jesús, n̄i ka'an-de j̄ín-ya: Táta, ndé chaa kúu, ách̄i-de. ²⁶ Te n̄i ka'an Jesús: Ná ch̄indaji-r̄i staa te kuá'a-r̄i nuu ñ̄n chaa, te chaa-ún kúu, ách̄i-ya. Te n̄i ch̄indaji-ya stáa. Te n̄i ja'a-ya núu Judas Iscariote se'e Simón. ²⁷ Te n̄i yee stáa-ún. Te n̄i k̄ivi-ni Satanás in̄i. Yúan-na te n̄i ka'an Jesús j̄ín: Tiñu sá'a-ró, ná sá'a yach̄i-ro, ách̄i-ya. ²⁸ Ko ni ñ̄n chaa káyee stáa j̄ín-ya-ún, tú ní kájuku'un in̄i-de naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya j̄ín. ²⁹ Ch̄i sava-de, n̄i kajani in̄i-de ja ní ka'an Jesús j̄ín: Kuaan-ró naún kájinu ñú'ún-yó já kúu viko. Xí já kuá'a yaku na j̄ín núu cháa ndá'ú. Ch̄i Judas t̄in̄ janu xú'ún. ³⁰ Te ja ní yee stáa-ún, te n̄i kenda-ni kua'an. Te a n̄i kuaa.

Tiñu jáa tá'ú-ya nuu-yo

³¹ Yúan-na te ja kuá'an, te n̄i ka'an Jesús: Vina te a n̄i nduñá'nu máa Sé'e chaa. Te suni n̄i nduñá'nu Dios n̄i sá'a-ya. ³² Te nú nduñá'nu Dios sá'a-ya, suni sáni nduñá'nu máa-ya sá'a Dios, te nduñá'nu-ni-ya vítan ñú'ni. ³³ Súch̄i, yaku-na k̄ivi kúnchaa-r̄i j̄ín-ró. Te nandúkú-ró rúu, te natu'un n̄i ka'an-r̄i j̄ín cháa judío, ondé nuu kí'in-r̄i, ma kúu jaa koyo-ró j̄iná'an-ró. ³⁴ ñ̄n tiñu jáa tá'ú-r̄i nuu-ro j̄iná'an-ró: Ja ná kundá'ú in̄i-ro taká tá'an-ró. Natu'un kundá'ú in̄i-r̄i róo, suni súan kundá'ú in̄i-ro tá'an-ró. ³⁵ Te nú kundá'ú in̄i-ro taká tá'an-ró, yúan-na te kuni taká ñ̄aȳivi já máa-ró kákuu chaa n̄i káskuá'a j̄ín-r̄i, ách̄i-ya.

Tu'un Pedro j̄ín lí'li

³⁶ Te n̄i ka'an Simón Pedro j̄ín-ya: Táta, ndénu kí'in-ní, ách̄i-de. Te n̄i ka'an Jesús j̄ín-de: Nuu kí'in-r̄i-ún, ma kúu

kundik̄in-ro rúu vina. Ko kúkuéé-ga te kundik̄in-ro rúu jaá-ro.
³⁷ Te n̄i ka'an Pedro jíin-yá: Táta, naja má kúu kundik̄in-ná ní
 vina. Tú yú'ú-ná kuu-ná ja ní. Achí-de. ³⁸ Te n̄i ka'an Jesús
 jíin-de: Kuu-ro já rúu náún. Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Onde ná te
 kana-ga lí'li, te ma kuátu'un-ró rúu un̄i jínu.

14

Ja sátu'a-ya vé'e andívi kúu yóo

¹ Ma kúñáa in̄i añu-ro. A kákandija-ró Dios, suni ná
 kándija-ró rúu. ² Ch̄i ío kua'a vé'e in̄i ve'e Táa-ri. Te nú
 tú súan ío, a n̄i kastu'un-rí nuu-ro núú. Ki'in-ri kisátu'a-ri
 ve'e kuxiukú-ró. ³ Te nú kua'an-ri sátu'a-ri ve'e kuxiukú-ró,
 te nchaa-ri kinastútú-rí róo ki'on. Náva'a nuu kúnchaa
 máa-rí-ún, suni yúan kuxiukú-ró. ⁴ Te a kájin̄i-ro ndénu kí'in-ri.
 Te kájin̄i-ro íchi, achí-ya. ⁵ Te n̄i ka'an Tomás jíin-yá: Táta, tú
 kájin̄i-ná ndénu kí'in-ní. Te ndasa kun̄i-ná ichi núsáa, achí-de.
⁶ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Máa-rí kúu máa íchi, jíin tú'un
 ndaa, jíin tú'un kuchaku. Ma kúu jaá ni ñin-i nuu Táa-ri te
 nú túu ruu. ⁷ Te nú ní kájin̄i-ro rúu, te suni a n̄i kájin̄i-ro
 Táa-ri núú. Te onde vina a kájin̄i-ro-yá, te a n̄i kande'é-ró
 núu-yá, achí-ya. ⁸ Te n̄i ka'an Felipe jíin-yá: Táta, stá'an-ní
 máa Táa-yo núu-ná, te ná kúva'a in̄i-ná jíná'an-ná, achí-de. ⁹ Te
 n̄i ka'an Jesús jíin-de: Felipe, kua'a kivi ní kuu jíka-ri jíin-ró.
 Té chá'an-ga kun̄i-ro rúu náún. Chaa n̄i jin̄i ruu, nuu máa
 Táa-yo ní jin̄i-de. Naja ká'an-ro: Stá'an-ní máa Táa-ro núu-ná.
¹⁰ Á tú kándija-ró já máa-rí kánchaa-ri jíin máa Táa-yo, te máa
 Táa-yo Dios kánchaa-ya jíin-rí. Taká tu'un ká'an-ri jíin-ró, nasu
 já kúu in̄i máa-rí ká'an-ri. Ch̄i máa Táa-yo kánchaa-ya jíin-rí,
 te máa-yá sá'a tiñu-ún. ¹¹ Kandija ruu ja kánchaa-ri jíin máa
 Táa-yo, te máa Táa-yo jíin máa-rí: Te nú tú súan, te kandija ruu
 cuenta máa tiñu sá'a-ri. ¹² Jandáa ká'an-ri jíin-ró: Nú ndé chaa
 kándija ruu, tiñu ja sá'a-ri yá'a suni sá'a-de. Te ñá'nu-ga tiñu
 sá'a máa-de vása yá'á, ch̄i no'on-ri nuu máa Táa-yo Dios. ¹³ Te
 taká naún ja kakán-ro núu máa Táa-yo jíin sí'ví-rí, yúan sá'a-ri,
 náva'a nduñá'nu máa Táa-yo já sikí máa Sé'e-ya. ¹⁴ Te nú naún
 kakán-ro jíin sí'ví-rí, te skíkuu-ri.

Ja ní keyu'u-yá ja kí Espíritu Santo

¹⁵ Te nú man̄i-ro jíin-rí, te kuandatu-ro tiñu tá'ú-rí nuu-ro.
¹⁶ Te kakán ta'u-rí nuu máa Táa-yo Dios. Te kuá'a-ya ingá
 I'a chindéé chítuu róo jíná'an-ró, náva'a kúnchaa-ya jíin-ró ní
 káni. ¹⁷ Máa Espíritu ndaa kúu I'a-ún. Te ñayivi, ma kúu ku-
 atá'ú-i-ya, ch̄i tú kande'é-i nuu-yá ni tú kájin̄i-i-ya. Ko máa-ró,
 ch̄i kájin̄i-ro-yá, ch̄i ncháa-ya jíin-ró, te ku'un-ya in̄i-ro. ¹⁸ Ma

skéndoo ndá'ú-ri róó, chí nchaa-ri nuu-ro jíná'an-ró. ¹⁹ Ìn tí'lí-na te ma kuni-ga ñuyivi núu-rí. Ko máá-ró chí kuni-ro rúu, chí chakú-ri. Te ja yúan suni kuchaku máá-ró. ²⁰ Te kivi-ún kuni-ro já kanchaa-ri jín máá Táa-ri, te máá-ró jín rúu, te máá-rí jín máá-ró jíná'an-ró. ²¹ Nú ndé chaa ñú'un ini-de tiñu ni tá'ú-rí, te skíkuu-de, chaa-ún kúu ja maní jín-rí. Te nú maní-dé jín-rí, suni kumaní máá Táa-ri jín-de. Te máá-rí, kumaní-rí jín-de te stá'an ndijin-ri máá-rí nuu-dé, áchí-ya. ²² Te ni ka'an Judas jín-yá (ko nasú Iscariote): Táta, naja stá'an ndijin-ní máá-ní nuu-ná jíná'an-ná, te nuu ñáyivi chí túu, áchí-de. ²³ Te ni ka'an Jesús jín-de: Nú ndé chaa maní-dé jín-rí, te skíkuu-de tu'un ká'an-ri, yúan-na te kumaní máá Táa-ri jín-de. Te chakoyo-ri nuu-dé. Te kuxiukú-rí jín-de. ²⁴ Te chaa tú maní jín-rí, tú skíkuu-de tu'un ká'an-ri. Te tu'un ni kajini so'o-ró, nasu tú'un máá-rí kúu, chí tu'un máá Táa-yo I'a ni tájí rúu vai-ri kúu. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an-ri jín-ró, nini kanchaa-ri jín-ró. ²⁶ Ko máá Táa-yo Dios, tájí-yá máá I'a chindéé chítuu róó kii-ya jín sí'ví-rí. Te máá I'a-ún kúu Espiritu Santo. Máá-yá, stá'an-ya táká tu'un nuu-ro, te xndáku-ya núu-ro táká tu'un ni ka'an-ri jín-ró. ²⁷ Skéndoo-ri tu'un ndéé iní jín-ró, tu'un ndéé iní máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Nasu cuenta ñuyivi, chí máá-rí kua'a-ri nuu-ro. Ma kúkuí'a ini añú-ro, te ni ma yú'ú-ro. ²⁸ A ni kajini so'o-ró já ní ka'an-ri jín-ró: Kí'in-ri te nchaa-ri nuu-ro, áchí-ri. Nú ni kumaní-ro jín-rí, te kusii ndíja ini-ro núú, chí ni ka'an-ri jín-ró já nó'on-ri nuu máá Táa-yo Dios. Chí ñá'nu-ga kúu máá Táa-yo vásá rúu. ²⁹ Vina a ni kastu'ún-rí nuu-ro ondé jín tiempo, nává'a nú a ni kuu, te kandíja-ró jíná'an-ró. ³⁰ Ma ká'an kua'a-gá-ri jín-ró, chí vai ja kúhá'nu ini ñuyivi yá'a. Te tú ndújín jín-rí. ³¹ Ko vai máá, nává'a kuni ñuyivi ja maní-rí jín máá Táa-yo Dios, te natu'un ni tá'ú máá Táa-yo Dios tiñu nuu-rí, suni súan sá'a-ri. Ndukuiñi ná chó'o.

15

Máá yó'o uva ndija

¹ Máá-rí kúu máá yó'o uva ndija. Te máá Táa-ri kúu I'a jítu ja'a. ² Taká nda'a já nditjin ruu te tú já'a nde'e, jánchaa-ya. Te taká nda'a já já'a nde'e, násándoo-ya nává'a kua'a-ga nde'e. ³ Te máá-ró a ni kandundoo-ró jín tú'un ni ka'an-ri jín-ró. ⁴ Ná kúxiukú-ró jín-rí, te máá-rí jín máá-ró. Ìn nda'a uva, ma kúu kua'a máá ndé'e, te nú tú kutjin jika máá yó'o. Te suni súan róó, te nú tú kuxiukú-ró jín-rí. ⁵ Máá-rí kúu yo'o-ún, te máá-ró kákuu nda'a-rí. Chaa ja kanchaa jín-rí, te máá-rí jín máá-de, chaa-ún já'a kua'a ndé'e. Chí nú túu

ruu, te ma kuu kuti sa'a ni in-ro jiná'an-ro. ⁶ Cha ja tu kanchaa jin-ri, kenda-de ki'in-de, sa'a-ya. Te ichi natu'un in nda'a sani, ja nastutu-i, te taan-i nuu nu'un, te kayu. ⁷ Nu kaxiukú-ro jin-ri te tu'un ka'an-ri nu'un in-ro. Yúan-na te kakan naun kaku-ri, te ku'a-ri nuu-ro. ⁸ Nu kaja'a-ro ku'a nde'e, yúan-na te nduñá'nu Taa-ri sa'a, te sun kuu-ro chaa kaku'a jin-ri. ⁹ Natu'un máa Taa-yo kundá'u in-ya ruu, suni sun kundá'u in-ri roo jiná'an-ro. Nusaa te kuu-ga-ro jin tu'un kundá'u in-ri roo. ¹⁰ Nu skikuu-ro tiñu ni tá'u-ri nuu-ro, te nene kundá'u in-ri roo. Natu'un máa-ri ni skikuu-ri tiñu ni tá'u Taa-ri nuu-ri, te nene kundá'u in-ya ruu. ¹¹ Tu'un ya'a ka'an-ri jin-ro, nava'a na kuku-tu-ro jin tu'un kusi iní máa-ri. ¹² Ya'a kuu tiñu tá'u-ri: Ja na kundá'u in-ro tá'an-ro, natu'un kundá'u in-ri roo jiná'an-ro. ¹³ Nu in chaa kuu-de ja'a amigo-de, tuká inga modo ja kundá'u-ga in-i-de natu'un ni sa'a chaa-ún. ¹⁴ Máa-ro kaku amigo-ri nu skikuu-ro taká tiñu tá'u-ri nuu-ro. ¹⁵ Tuká skunani-ri roo mozo. Chi in mozo, tu jini-de naun sa'a jito'o-de. Chi sua skunani-ri roo amigo-ri, chi a ni kastu'un-ri nuu-ro taká tu'un ni jini so'o-ri onde nuu máa Taa-ri. ¹⁶ Tu ni kaku-ri roo ruu. Chi sua ni kaji-ri roo, te ni jani-ri roo ja kingoyo-ro te ku'a-a-ro nde'e. Te ma naa nde'e-ro. Te taká ja kakan-ro nuu máa Taa-yo Dios jin sí'vi-ri, ku'a-ya nuu-ro. ¹⁷ Tiñu ya'a tá'u-ri nuu-ro: Ja na kundá'u in-ri tá'an-ro.

Ja kachindikin-i chaa kakandija

¹⁸ Te nu kitu in taká ñayivi nuu-ro jiná'an-ro, te ma naa in-ri ja suni ni kitu in-i nuu máa-ri xna'an-ga. ¹⁹ Te nu chaa ñuyivi ní kaku-ro, te kumaní ñayivi jin roo natu'un jin tá'an máa-i núu. Ko nasu chaa ñuyivi kaku-ro, chi sua ni kaji-ri roo in ñuyivi. Ja yúan kaku in ñayivi nuu-ro. ²⁰ Ma naa in-ri tu'un ni ka'an-ri jin-ro: in mozo, tu kúñá'nu-ga-de nuu jito'o-de. Nu ni kachindikin-i ruu suni sun chindikin-i roo. Nu ni skikuu-i tu'un ni ka'an-ri, suni skikuu-i tu'un ka'an-ro. ²¹ Ko taká tiñu ya'a sa'a-de jin-ro ja sikí sí'vi-ri, chi tu kaji-ri I'a ni táji ruu vai-ri. ²² Nu tu ní ki-ri, ni nu tu ní ka'an-ri jin-i, ma koo kuachi-i núu. Ko vina ma kuu kaku-i nuu kuachi-i. ²³ Ñayivi kaji u'u ruu, suni kaji u'u-i máa Taa-ri. ²⁴ Nu tu ní sa'a-ri tiñu nuu-í ja ní in chaa tu ní sa'a, te ma koo kuachi-i núu. Ko vina a ni kaji-ri tiñu-ún, te kaji u'u-i ruu jin máa Taa-ri. ²⁵ Ko sun kasa'a-i nava'a skikuu tu'un yoso nuu tutu ley máa-i: Ja tu na kuachi-ri, te ni kaji u'u-i ruu, áchi. ²⁶ Ko onde nuu máa Taa-yo táji-ri máa I'a chindéé chituu roo. Máa Espiritu ndaa kuu-ya, te onde chi máa Taa-yo Dios kenda-ya. Te nu a ni chaa-ya, te kani ndaa-ya tu'un-ri. ²⁷ Te suni máa-ro kani ndaa-ro tu'un, chi ká'in-ro jin-ri onde kivi ní keja'a-ri.

16

¹ Tu'un yá'a n̄i ka'an-ri jín-ró náva'a tú nayu'ú-ro. ² Te ské'ichi-i róo in̄i ve'e sinagoga kingoyo-ró. Te jaá hora ja nú ñn cháa ka'ni-dé róo, te kani in̄i-de ja bueno n̄i sá'a-de nuu Dios. ³ Te tiñu yá'a sá'a-i jín-ró, ch̄i tú kájin̄i-i nuu máa Táa-yo Dios, te ni nuu máa-rí. ⁴ Ko n̄i ka'an-ri tu'un yá'a jín-ró náva'a nú a n̄i jaá hora, te nuku'un in̄i-ro já súan n̄i ka'an-ri jín-ró. Te tú ní ká'an-ri tu'un yá'a jín-ró ondé kiv̄i ní kejá'á-rí, ch̄i j̄ika-ri jín-ró jíná'an-ró. ⁵ Te vina, ch̄i no'on-ri nuu I'a n̄i tájírúu vai-ri. Te n̄i ñn róo, na tú kaka tu'un-ró rúu: Ndénu kí'in-ní. ⁶ Te vina a n̄i kuxií in̄i-ro ch̄i súan n̄i ka'an-ri jín-ró. ⁷ Ko ká'an ndaa-ri jín-ró: Ja sikí róo kúu ja kánúu kí'in-ri. Ch̄i nú tú kí'in-ri, te I'a chindéé chítuu róo, ma cháa-ya núu-ro jíná'an-ró. Nú kí'in-ri, te tájírí-ya kí-ya núu-ro. ⁸ Te nú a n̄i cháa-ya te stá'an-ya núu-í ja ndiso máa-i kuachi, jín já kúu tiñu ndaa, jín ndasa náku-xndí-ya-í. ⁹ Máa kuáchi-ún kúu ja tú kákandíja-i ruu. ¹⁰ Te máa tiñu ndaa-ún kúu ja nó'on-ri nuu máa Táa-yo Dios, te ma kuní-ga-ro núu-rí. ¹¹ Te tu'un náku-xndí-ún kúu ja á n̄i jáku-xndí-ya sikí máa já kúñá'nu in̄i ñuyívi yá'a.

Tu'un máa Espiritu ndaa

¹² Ió kua'a-gá tu'un ka'an-ri jín-ró, ko ma kánda-ró jín vina. ¹³ Te nú n̄i cháa máa Espiritu ndaa, máa-ya stá'an-ya táka tu'un ndaa nuu-ro. Ch̄i tú ka'an-ya já kuní máa-ya, ch̄i ka'an-ya táka ja jini so'o-ya. Te stá'an-ya táka tiñu cháa. ¹⁴ Te nduñá'nu-ri sá'a-ya, ch̄i kí'in-ya tu'un xín máa-rí, te stá'an-ya núu-ro jíná'an-ró. ¹⁵ Taká ja xín máa Táa-yo, suni máa-rí xín. Ja yúán ní ka'an-ri ja kí'in-ya já xín máa-rí te stá'an-ya núu-ro. ¹⁶ ñn tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí. Te suni ñn tí'lí-ga, te nakun̄i tuku-ró núu-rí, ch̄i no'on-ri nuu máa Táa-yo. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te sava cháa káskuá'a jín-ya n̄i kaka'an-de jín tá'an-de: Naún kúu tu'un n̄i ka'an-ya jín-yó: ñn tí'lí-na te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ñn tí'lí-ga, te nakun̄i tuku-ró núu-rí, ch̄i no'on-ri nuu Táa-ri. ¹⁸ Te n̄i kaka'an-ga-de: Naún tu'un kúu ja ní ka'an-ya jín-yó: ñn tí'lí-na. Tú kájuku'un in̄i-yo já ká'an-ya. Achí-de. ¹⁹ Te n̄i jin̄i Jesús ja kaká tu'un-de-ya kákun̄i-de. Te n̄i ka'an-ya jín-de: Á kájika tu'un tá'an-ró já ní ka'an-ri tu'un yá'a jín-ró: ñn tí'lí-na, te ma kuní-ga-ro núu-rí, te suni ñn tí'lí-ga, te nakun̄i tuku-ró núu-rí. ²⁰ Jandaa ká'an-ri jín-ró: Nde'e-ro te ndukuí'a in̄i-ro, ko kus̄i in̄i ñayívi ñuyívi. Te kukuí'a in̄i-ro, ko vasa kákukuí'a in̄i-ro, te ndus̄i in̄i-ro. ²¹ ñn ñasí'í, nú já'ncha ch̄i-ña, te kukuí'a in̄i-ña, ch̄i kuakuyani skáku-ña. Te nú a n̄i skáku-ña ñn suchí lúlí, tuká ná'an-ña túndó'o n̄i ta'an-ña, ch̄i kús̄i in̄i-ña já ní kaku ñn cháa in̄i ñuyívi. ²² Suni súan máa-ró, kákukuí'a ndija in̄i-ro vina. Ko inga kiv̄i

te nakun̄i-ri nuu-ro te kus̄i in̄i-r̄o. Te ma ndúkuí'a-ga in̄i-ro jíná'an-ró sá'a ni ñn ñayivi. ²³ Te kivi-ún tú naún kaká tu'ún-ró rúu. Jandáa ká'an-ri jín-ró, nú naún kakán-ro núu máa Táa-yo jín sí'ví-rí, te kua'a-ya núu-ro. ²⁴ Ondé vina te tú naún ní kájikān kuti-ro jín sí'ví-rí. Kakan, te ni'in-ro, náv'a kus̄i vá'a in̄i-ro. ²⁵ Tu'un yá'a ká'an yátá-rí jín-ró. Ko ñn kivi te ma ká'an yátá-gá-ri jín-ró, chí sua kastu'ún káji-rí taká tu'un máa Táa-yo Dios. ²⁶ Te kivi-ún, kakan-ro jín sí'ví-rí. Te tú ká'an-ri jín-ró já kakán ta'u-ri nuu máa Táa-yo já sikí róo. ²⁷ Chí máa Táa-yo, kúndá'ú in̄i-ya róo. Chí máa-ró ni kakuman̄i-ro jín-rí, te ni kakandíja-ró já ondé nuu Dios vai-ri. ²⁸ Ni kenda-ri ondé nuu máa Táa-yo, te ni chaq-ri in̄i ñuyivi. Vina te kenda tuku-ri in̄i ñuyivi te no'on-ri nuu máa Táa-yo Dios. Achí-ya. ²⁹ Te ni kaka'an chaq káskuá'a jín-ya: Vina te ká'an káji-ní. Tú ká'an-ní ni ñn tu'un yátá. ³⁰ Vina te káju'ún in̄i-ná ja jiní-ní taká tu'un, te tú jinu ñú'ún-ní ja kaká tu'ún-i ní. Ja yúan kákandíja-ná ja ní kenda ndija-ní ondé nuu Dios vai-ní. Achí-de jín-ya. ³¹ Te ni ka'an Jesús jín-de: Vina te kákandíja-ró náún. ³² Kuni so'o-ró, chí vai ñn hora, te a ni chaq, ja kuichá nuu-ró kóngoyo-ró vé'e-ró. Te skéndo-ro rúu máa ñn-ri. Ko ma kúnchaq máa ñn-ri, chí máa Táa-yo Dios kánchaq-ya jín-rí. ³³ Tu'un yá'a ká'an-ri jín-ró náv'a koo ndéé in̄i-r̄o sá'a-ri. In̄i ñuyivi, chí koto-ró túndó'o. Ko kava téyí-ró, chí a ni kundéé-rí jín ñuyivi, achí-ya.

17

Tu'un ni jikan ta'u Jesús ja'a yóo

¹ Tu'un yá'a ni ka'an Jesús. Te ni ndakoto-ya íchi ándívi. Te ni ka'an-ya: Táa, a ni chaq máa hora. Sáñá'nu-ní Se'e-ní, náv'a suni Se'e-ní sáñá'nu-i ní. ² Chi ni ja'a-ní fuerza nuu máa Sé'e sikí taká chaq, náv'a nuu taká chaq ni ja'a-ní nuu-í, kua'a-i ja kúchaku-de ní káni. ³ Te tu'un kuchaku ní káni kúu ja ná kuní-de ní ja máa ñn ndija-ni Dios kúu-ní ondé jín Jesucristo I'a ni táji-ní vai. ⁴ Máa-ná, ni sáñá'nu-ná ní in̄i ñuyivi. A ni síjínu-ná tiñu ni tá'ú-ní nuu-ná. ⁵ Te vina Táa, sáñá'nu-ní náá, ná kuní jín núu máa-ní, ná tu'un ni kuñá'nu-ná jín-ní ondé ná té jungoo-ga ñuyivi. ⁶ Ni stá'an ndijín-ná ní jín sí'ví-ní nuu taká chaq ni ja'a-ní nuu-ná in̄i ñuyivi. Máa-ní ni xín-dé núu. Te ni ja'a-ní-de nuu-ná. Te ni kaskíkuu-de tu'un-ní. ⁷ Vina te a kájiní-de ja ondé nuu máa-ní vai taká tu'un ni ja'a-ní nuu-ná. ⁸ Chi tu'un ni ja'a-ní nuu-ná, ni ja'a-ná nuu máa-de jíná'an-de. Te ni kajatá'ú-de tu'un-ún. Te a ni kajiní ndaa-de

ja ní kenda-ná onde nuu-ní. Te ni kakandíja-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ⁹ Te jikán ta'u-ná ja'a máá-de. Tú jikán ta'u-ná ja'a ñuyívi, chi sua jikán ta'u-ná ja'a cháa ni ja'a-ní nuu-ná, chi máá-ní xín-dé. ¹⁰ Te taká ndatíñu-ná kúu ndatíñu máá-ní. Te taká ndatíñu máá-ní kúu ndatíñu máá-ná. Te ni nduñá'nu-ná ni sá'a ndatíñu-ún. ¹¹ Te tuká kánchaa-ná ini ñuyívi. Ko máá-de chi káxiukú-de ini ñuyívi, te máá-ná nájaa-ná nuu-ní. Táa, máá-ní kúu I'a ndoo, te jín sí'ví-ní koto-ní taká cháa ni ja'a-ní nuu-ná, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un kákuu máá-yó. ¹² Ná ni kanchaa-ná jín-de ini ñuyívi, te ni ndito-ná-de jín sí'ví-ní ja ní ja'a-ní nuu-ná. Ni ndito-ná-de te tú ní náa ní ñn-de, chi máá-ni se'e kui'na ní naa, náva'a skíkuu tutu ii. ¹³ Te vina najaa-ná nuu-ní. Te ká'an-ná tu'un yá'a ini ñuyívi náva'a ná kúsi vá'a ini-de jín tú'un kúsi ini máá-ná. ¹⁴ Ni kastu'ún-ná tu'un-ní nuu-dé. Te ni kakiti ini ñayivi núu-dé, chi nasu sé'e ñuyívi kákuu-de nátu'un máá-ná nasu sé'e ñuyívi kúu-ná. ¹⁵ Na tú jikán ta'u-ná ja cháxio-ní-de ini ñuyívi, chi sua koto-ní-de nuu kini nuu kuí'a. ¹⁶ Nasu tá'an ñuyívi kákuu-de. Nátu'un máá-ná nasu tá'an ñuyívi kúu-ná. ¹⁷ Nasándoo-ní-de jín tú'un ndaa. Tu'un máá-ní kúu máá tú'un ndaa. ¹⁸ Nátu'un ni tájí-ní náá vai-ná ini ñuyívi, suni súan tájí-ná-de ki'ín-de ini ñuyívi. ¹⁹ Te ja sikí máá-de kúu ja sándoo-ná máá-ná, náva'a koo ndoo máá-de jín tú'un ndaa. ²⁰ Tú jikán ta'u-ná ja'a máá ñn cháa yá'a jíná'an-de, chi suni ja'a taká ñayivi ja ná kándíja-i náá sá'a tu'un kani-de jíná'an-de. ²¹ Náva'a taká-i ná kúu-i ñn-ni, nátu'un kánchaa-ní jín-ná, Táa, te máá-ná jín máá-ní. Te suni súan ná kúu-i ñn-ni jín-yó kuní-ná, náva'a ná kándíja ñuyívi ja máá-ní ni tájí-ní náá vai-ná. ²² A ni sáñá'nu-ná máá-de nátu'un ni sáñá'nu-ní náá, náva'a ñn-ni ná kúu-de nátu'un ñn-ni kákuu-yó. ²³ Te nátu'un máá-ná jín máá-de, te máá-ní jín máá-ná, suni súan kuní-ná ja ná síyija-ní-de náva'a ñn-ni ná kúu-de, te náva'a kuni ñayivi ja ní tájí-ní náá vai-ná, jín ja kúndá'ú ini-ní-de nátu'un kúndá'ú ini-ní náá. ²⁴ Táa, taká cháa ni ja'a-ní nuu-ná-ún, kuní-ná ja núu kúnchaa máá-ná suni yúan ná kúxiukú máá-de jín-ná, náva'a ná kuní-de ndasa nduñá'nu-ná sá'a-ní. Chi kúndá'ú ini-ní náá onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi. ²⁵ Táa, máá-ní kúu I'a ndaa, ko tú kájiní taká ñayivi núu-ní. Ko máá-ná chi jiní-ná nuu-ní. Te cháa yá'a, kájiní-de ja ní tájí-ní náá vai-ná. ²⁶ Te máá-ná, a ni stá'an-ná ní jín sí'ví-ní nuu-dé. Te stá'an-ga-ná nuu-dé, náva'a ná kúndá'ú ini-de tá'an-de nátu'un kúndá'ú ini-ní náá, te suni náva'a kunchaa-ná jín-de.

18

Já ní kakat#n-de Jesús

¹ Te *n̄i* kuu, *n̄i* ka'an Jesús tu'un yá'a. Te *n̄i* kenda-ya jíin cháa káskuá'a jíin yá kua'an-ya yatá yúcha Cedrón, nuu ío #n jardín. Te yúan *n̄i* kivi-ya jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ² Te Judas *já* ní nastúu-ya-ún, suni jiní-de lugar yúan, *ch̄i* ío kua'a vuelta *n̄i* ketá'an Jesús yúan jíin cháa káskuá'a jíin-yá. ³ Te *n̄i* jaka Judas #n nuu soldado jíin yakú ndajá'a sutú ñá'nu jíin cháa fariseo, te *n̄i* jakoyo-de yúan jíin linterna jíin ñú'un yiti jíin machete. ⁴ Yúan-na te Jesús, *já* á *n̄i* jiní-ya táká tundó'o vai siki-yá, *n̄i* kenda-ya íchi núu-dé. Te *n̄i* ka'an-ya jíin-de: Ndé *ch̄a* kánandúkú-ró, áchí-ya. ⁵ Te *n̄i* kaka'an-de jíin-yá: Jesús ñuu Nazaret kánandúkú-rí, áchí-de. Te *n̄i* ka'an Jesús: Máá-rí kúu, áchí-ya jíin-de. Te Judas, *ch̄a* *n̄i* nastúu-ya-ún, suni kándij-de jíin cháa-ún jiná'an-de. ⁶ Te *já* súan *n̄i* ka'an-ya, máá-rí kúu, te *n̄i* kanakaka yatá-de. Te *n̄i* kandua-ni-de nuu ñú'un. ⁷ Te *n̄i* *jik̄a* tu'un tuku-ya-dé: Ndé *ch̄a* kánandúkú-ró, áchí-ya. Te *n̄i* kaka'an-de: Jesús ñuu Nazaret, áchí-de. ⁸ Te *n̄i* ka'an Jesús: A *n̄i* ka'an-rí jíin-ró *já* máá-rí kúu. Te nú ruu kánandúkú-ró, te *s̄iá* *ch̄a* yá'a ná kíngoyo-de. Achí-ya. ⁹ Súan *n̄i* kuu náva'a ná skíkuu tu'un *já* ní ka'an-ya: Tú ní xnáa-ná ni #n *ch̄a* *n̄i* *já*'a-ní nuu-ná, áchí-ya. ¹⁰ Yúan-na te Simón Pedro, *já* ñáva'a-de #n machete, *n̄i* tava-dé. Te *n̄i* stují-ni-de mozo máá sutú ñá'nu-ga. Te *n̄i* kachi-de so'o lado vá'a. Te mozo-ún, nání Malco. ¹¹ Te *n̄i* ka'an Jesús jíin Pedro: Nachiva'a machete-ro iní cubierta. *Ch̄i* tundó'o yá'a *já* ní *já*'a Táa-rí nuu-rí, tú kánúú *já* ndó'o-rí náún. Achí-ya.

Já ní kandij Jesús nuu sutú ñá'nu-ga

¹² Yúan-na te soldado, jíin cháa kuñá'nu, jíin ndajá'a cháa judío, *n̄i* kakat#n-de Jesús, te *n̄i* kaju'ni-de-ya. ¹³ Te xna'an-ga *n̄i* kajanchaka-de-ya núu Anás. *Ch̄i* táchisó Caifás *n̄i* kuu-de. Te Caifás, *n̄i* kuu-de máá sutú ñá'nu-ga kua-ún. ¹⁴ Te Caifás kúu máá cháa *n̄i* *já*'a consejo nuu cháa judío, *já* jínu ñú'un *já* kúu #n *ch̄a* *já*'a ñáyivi. ¹⁵ Te Simón Pedro, ndikín-de Jesús kua'an-de jíin-yá, jíin ingá *ch̄a* skuá'a. Te *ch̄a*-ún, jiní sutu ñá'nu nuu-dé. Te *n̄i* kivi-de iní Palacio jíin Jesús. ¹⁶ Ko Pedro, *n̄i* kandij-ni-de ichi yúxé'é yatá vé'e. Te máá cháa skuá'a *já* jiní sutu ñá'nu-ga nuu-dé, *n̄i* kenda-de, te *n̄i* ka'an-de jíin ñá'an ndító yuxé'é. Te *n̄i* skivi-de Pedro iní ve'e palacio. ¹⁷ Yúan-na te ña'an ndító yuxé'é-ún, *n̄i* ka'an-ña jíin Pedro: Te róo suni #n *ch̄a* skuá'a jíin cháa yá'a kúu-ró vii, áchí-ña. Te *n̄i* ka'an-de: Nasu náá kúu, áchí-de. ¹⁸ Te mozo-ún jíin policía, *n̄i* kanastá'an-de ñu'un, *ch̄i* sá'a vijin. Te kájin-de kánduvixi-de. Te Pedro, suni kándij-de yúan, ndúvixi-de. ¹⁹ Te

sutu ñá'nu-ga, n̄i xndichí-de Jesús sikí cháa káskuá'a jíin-yá jíin sikí tú'un stá'an-ya. ²⁰ Te n̄i ka'an Jesús: A n̄i ka'an ndijin-ri in̄i ñuyívi. Nene n̄i stá'an-ri tu'un in̄i ve'e sinagoga jíin in̄i ve'e ij, nuu ndútútú ndí'i ñayívi judío, te tú ni ñn tu'un ní ká'an sa'í-ri. ²¹ Naja jiká tu'un-ró rúu. Kaka tu'un ñayívi ní kajini so'o tu'un n̄i ka'an-ri nú naún ní ka'an-ri, chí máa-i káiná'an-i tu'un n̄i ka'an-ri jíin-i, áchí-ya jíin-de. ²² Te ja súan n̄i ka'an Jesús, te ñn mozo kándij yúan, n̄i ja'a-ni ñn jikí núu Jesús. Te n̄i ka'an jíin-yá: Súan ká'an-ro jíin sutú ñá'nu náún, áchí. ²³ Te n̄i ka'an Jesús jíin: Nú n̄i ka'an ndiva'a-ri, te kastu'un naún kúu tu'un ñáá ní ka'an-ri-ún. Ko nú tu'un va'a n̄i ka'an-ri, te naja stují-ro rúu núsáá, áchí-ya. ²⁴ Te Anás n̄i táji-de-ya nú'ni-ya kuá'an-ya núu Caifás ja kúu máa sutú ñá'nu-ga. ²⁵ Te kándij Simón Pedro ndúvixi-de. Te n̄i kaka'an jíin-de: Nasu cháa skuá'a jíin-de kúu-ró náún, áchí. Te máa-de, tú ní játu'un-de: Nasu rúu kúu, áchí-de. ²⁶ Te ñn mozo sutu ñá'nu-ga, tá'an ja ní xiti Pedro so'o-ún, n̄i ka'an jíin-de: Nasu ní jin̄i-ri róo jíin-de in̄i jardín náún, áchí. ²⁷ Te Pedro, tú ní játu'un tuku-de. Te n̄i kana-ni lí'li.

Ja kuá'an Jesús nuu Pilato

²⁸ Yúan-na te n̄i kandenda-de jíin Jesús in̄i ve'e Caifás kája'an-de jíin-yá onde in̄i ve'e palacio. Te jañá'an kúu. Te ñayívi judío, tú ní kivi koyo-i in̄i ve'e palacio, chí tú kákun̄i-i kuchá'an-i. Chí nú súan te ma kúu kee-í lélú Pascua. ²⁹ Yúan-na te n̄i kenda Pilato nuu ñayívi ká'jin yata vé'e. Te n̄i ka'an-de: Naún kuachi kájikān-ro sikí cháa yá'a, áchí-de. ³⁰ Te n̄i kaka'an-i: Chaa yá'a, nú tú kúu-de chaa ñáá, ma kíinchaka-ná-de nuu-ni núu, áchí-i jíin-de. ³¹ Te n̄i ka'an Pilato jíin-i: Ki'in máa-ró-de, te sándaa-ro sikí-dé natu'un ká'an ley máa-ró, áchí-de. Te ñayívi judío n̄i kaka'an-i jíin-de: Ja náá jiná'an-ná, tú ío ley ja ká'ni-ná ni ñn ñayívi, áchí-i. ³² Súan n̄i kaka'an-i návā'a skíkuu tu'un n̄i ka'an Jesús, ja ní kastu'un-yá naún modo kuu-ya. ³³ Te n̄i ndivi Pilato in̄i ve'e palacio. Te n̄i kana-de xin̄i Jesús n̄i kivi-ya. Te n̄i ka'an-de jíin-yá: Máa-ró kúu Rey ñayívi judío náún, áchí-de. ³⁴ Te n̄i ka'an Jesús jíin-de: Á súan jáni in̄i máa-ró, xí súan n̄i kastu'un sáva-ga chaa nuu-ro, áchí-ya. ³⁵ Te n̄i ka'an Pilato: Chaa judío kúu-ri náún. Ñayívi máa-ró jíin sutú ñá'nu, n̄i kanakuā'a róo nuu-rí. Naún ní sá'a-ró núsáá. Achí-de. ³⁶ Te n̄i ka'an Jesús: Nasu ñuyívi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu. Nú in̄i ñuyívi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu, yúan-na te chaa kájatíñu nuu-rí, kuatá'an-de ja'a-rí návā'a tú natuu-ri nuu ñayívi judío núu. Ko nasu ñuyívi yá'a kúu nuu tá'ú-rí tiñu vina. Achí-ya. ³⁷ Yúan-na te n̄i ka'an Pilato jíin-yá:

Te ñn rey kúu-ró ja súan, áchí-de. Te ñi ka'an Jesús: Máá-ró ká'an ja rúu kúu rey. Kánúú káni-ri tu'un ndaa. Ja yúan ní kaku-ri. Te ja yúan vái-ri ñni ñuyivi. Taká ñayivi ká'in jín tú'un ndaa, ñayivi-ún jini ná'in-i tu'un ká'an-ri. Achí-ya. ³⁸ Te ñi ka'an Pilato jín-yá: Naún kúu tu'un ndaa, áchí-de. Te ja ní ka'an-de tu'un yá'a, te ñi kenda tuku-de nuu ñáyivi judío. Te ñi ka'an-de jín-i: Tú kuti ní ñn kuachi ni'in-rí siki-dé. ³⁹ Ko ío costumbre máá-ró já víko Pascua te nuu-ro sía-ri ñn cháa índee vekaa. Te kákuni-ro já sía-ri rey ñayivi judío nuu-ro xí túu, áchí-de. ⁴⁰ Yúan-na te ndivii-í ñi kákana jaa-i inga jínu: Ma sía-ní cháa yá'a, chí sua ná sía-ní Barrabás, áchí-i. Te cháa kuí'ná ní kuu Barrabás.

19

¹ Yúan-na te Pilato, ñi ki'in-de Jesús. Te ñi xndó'o-de-ya. ² Te soldado, ñi katñn-de ñn corona iñu. Te ñi kachu'un-de xini-yá. Te ñi kachu'un-de-ya ñn sa'ma kuá'á tándí'í. ³ Te ñi kakandita-de nuu-yá. Te ñi kaka'an-de jín-yá: Rey judío, taá ndii, áchí-de. Te kája'a-de jiki núu-yá. ⁴ Yúan-na te ñi kenda Pilato inga jínu. Te ñi ka'an-de jín ñáyivi: Yá'a nde'é-ró vai-ri jín-de yata vé'e, návava ná kuni-ro já tú ni ñn kuachi ni'in-rí siki-dé, áchí-de. ⁵ Te ñi kenda Jesús yata vé'e, ñú'un-ya corona iñu jín sa'ma kuá'á tándí'í. Te ñi ka'an Pilato jín-i: Yá'a nde'é-ró cháa yá'a, áchí-de. ⁶ Te sutu ñá'nu jín cháa kajatñu, ñi kajini-de nuu-yá. Te ñi kaka'an jaa-de: Kata kaa-ní-de jiká cruz, ná kúu-de, áchí-de. Te ñi ka'an Pilato jín-de: Katñn máá-ró-de te ka'ni-ro-dé, chí ruu, tú ni'in-rí ni ñn kuachi siki-dé, áchí-de. ⁷ Te ñi kaka'an judío: Máá-ná kañava'a-ná ley. Te siki ley-ún kuu-de, chí áchí-de ja Sé'e Dios kúu-de, áchí. ⁸ Te ja ní jini so'o Pilato tu'un yá'a, te ví'í-gá yú'ú-de. ⁹ Te ñi ndivi tuku-de inga jínu ñi ve'e palacio. Te ñi jiká tu'un-de Jesús: Ndé onde vai-ró, áchí-de. Ko Jesús, tú ní ká'an kuti-yá jín-de. ¹⁰ Yúan-na te ñi ka'an Pilato jín-yá: Tú ka'an-ro jín-rí náún. Á tú jini-ro já ndiso-ri tiñu ja ká'ni-rí róo jiká cruz, te suni ndiso-ri tiñu ja sía-ri róo ki'in-ro. Achí-de. ¹¹ Te ñi ka'an Jesús: Nú tú ní kii tu'un onde andívi, te ma kúu ndonda-ró siki-rí. Ja yúan cháa ñi nakua'a ruu nuu-ro, kuachi xaan-gá ndiso-de. Achí-ya. ¹² Te onde hora yúan ndúkú ndéé Pilato sía-de-ya. Ko ñayivi judío, ñi kaka'an jaa-i: Nú sía-ní cháa yá'a, te nasu amigo César kúu-ní. Chí nú ñn cháa sá'a-de ja máá-de kúu rey, cháa-ún ká'an-de siki César. Achí-i. ¹³ Te Pilato, ja ní jini so'o-de tu'un yá'a, ñi kiñi'in-de Jesús yata vé'e. Te ñi jungoo-de ñi ve'e tiñu nuu nání pavimento. (Te nuu yú'u hebreo nání Gabata.) ¹⁴ Te máá kivi sátu'a ja kóo viko Pascua kúu, natu'un ka'iñu. Te ñi ka'an-de jín ñáyivi judío: Yá'a nde'é-ró núu rey máá-ró

jíná'an-ró, áchí-de. ¹⁵ Te n̄i kaka'an jaa-i: Ándale, chaxio-ní-de, te ka'ni-ní-de jiká cruz, áchí-i. Te n̄i ka'an Pilato jín-i: Ja ká'ni-rí rey máá-ró náún, áchí-de. Te n̄i kaka'an sutu ñá'nu: Tuká inga rey káñava'a-ná, chí máá-ni César, áchí. ¹⁶ Yúan-na te n̄i nakua'a-de-ya núu-í ja ná kúu-ya jiká cruz. Te n̄i kakat̄in-i Jesús, te kua'an-i jín-ya.

Ja ní kajata kaa-de-ya

¹⁷ Te máá-ya, ndíso-ya cruz-ya. Te n̄i kenda-ya yúan, kua'an-ya ñin nuu nání yíki xiní. Te nuu yú'u hebreo nání Gólgota. ¹⁸ Yúan n̄i kajata kaa-i-ya jiká cruz. Te suni n̄i kajata kaa-i uu cháa jín-ya, ñin ñin-de lado xiin-ya. Te máá Jesús n̄i ndita kaa-ya má'ñú. ¹⁹ Te suni n̄i chaa Pilato ñin tutu. Te n̄i chit̄in-de xiní cruz. Te súan n̄i ka'an: Jesús ñuu Nazaret, Rey ñáyivi judío, áchí. ²⁰ Te kua'a ñáyivi judío, n̄i kaka'u-i tu'un yá'a. Chí nuu ní ndita kaa Jesús, máá yáni yuñúu kúu. Te yóso tú'un-ún jín yú'u hebreo, jín yú'u griego, jín yú'u latín. ²¹ Te sutu ñá'nu judío, n̄i kaka'an-de jín Pilato: Ma cháa-ní: Rey ñáyivi judío. Chí sua chaa-ní ja ní ka'an-de: Rey kúu-ri nuu ñáyivi judío, achí-ní, áchí-de. ²² Te n̄i ka'an Pilato: Ma násama-ri ja á n̄i chaa-ri, áchí-de. ²³ Te soldado, nuu ní kajata kaa-de Jesús jiká cruz, te n̄i kaki'in-de sa'ma-ya. Te n̄i kándatá-de kuun pedazo, ñin ñin kuu soldado-ún. Te suni n̄i kaki'in-de tikachí-ya. Ko tikachí-ún tú ní kiku, chí n̄i kunu níí ondé xiní te ondé nuu já'a. ²⁴ Te n̄i kaka'an máá-de: Ma ndatá-yó, chí ná sá'a-yó ñin apuesto sikí. Te ná ndéó ndé ñin-yó ní'ín, áchí-de. Súan n̄i kasá'a soldado, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij: N̄i kaja'ncha sava-de sa'ma-ná, n̄i kakuu máá-de. Te sikí tikachí-ná n̄i kasá'a-de apuesto. Achí. ²⁵ Te xiin cruz Jesús ká'jin náa-ya, jín kú'u-ña María, ñasí'í Cleofas, jín María ñuu Magdala. ²⁶ Te n̄i jiní Jesús nuu náa-ya jín núu cháa skuá'a ja maní-ya jín-de. Te kándij yani-de. Te n̄i ka'an-ya jín náa-ya: Náa, jian ndé'é-ní kándij se'e-ní, áchí-ya. ²⁷ Yúan-na te n̄i ka'an-ya jín cháa skuá'a-ún: Jian ndé'é-ró kándij náa-ro, áchí-ya. Te ondé sáa-ni n̄i kana-de-ña kuá'an-ña jín-de ve'e-de. ²⁸ Yúan-na te n̄i jiní Jesús ja á n̄i jinu taká tiñu. Te n̄i ka'an-ya: Jichí-ri nducha, áchí-ya. Súan n̄i ka'an-ya náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu ij. ²⁹ Te yúan n̄i io ñin tindo'o ñú'un chítú vinagre. Te n̄i chindaji-de kachí núu vinagre-ún. Te n̄i chaa-de xiní ñin yunu. Te n̄i kachaa-de yu'u-ya. ³⁰ Te Jesús n̄i ji'i-ya vinagre-ún. Te n̄i ka'an-ya: A n̄i jinu, áchí-ya. Te n̄i kaí-ni xiní-ya. Te n̄i ji'i-ni-ya. ³¹ Te kivi sátu'a kúu, te cháa judío, tú kákuu-de ja kuíta koyo ndiyi-ún jiká cruz kivi ndétatú. Chí vai kivi ndétatú, te ñin kivi kánúú xáan kúu. Te n̄i kajikan-de nuu Pilato ja ná tá'nu si'in-i, te ná kúxio-i jiká cruz. ³² Te n̄i chakoyo soldado. Te

n̄i kaja'nu-de s̄i'in ch̄aa ñn, te suni s̄uan inga ch̄aa ja ndíta kaa jíin-yá. ³³ Ko nuu ní chakoyo-de nuu Jesús, n̄i kajini-de ja á n̄i j̄i'ya. Te tú ní kaja'nu-de s̄i'in-ya. ³⁴ Ko ñn soldado, n̄i kaan-de xiin-yá jíin punta machete, te n̄i kenda-ni niñi jíin ndúcha. ³⁵ Te ñn ch̄aa n̄i jini-ún, jáni-de tu'un. Te tu'un ká'an-de-ún, ío ndaa. Te máa-de, suni jini-de ja tú'un ndaa ká'an-de, náva'a kandíja tuku máa-ró jíná'an-ró sá'a-de. ³⁶ Ch̄i s̄uan n̄i kuu, náva'a skíkuu tu'un ká'an tutu i: M̄a ká'nu-ro ní ñn yiki-yá, áchí. ³⁷ Te suni inga tu'un ká'an tutu i: Nde'é-de nuu I'a n̄i kakaan-de, áchí.

Ja ní kachiyuji-de-ya

³⁸ Yuán-na, te ío ñn ch̄aa nání José ñuu Arimatea, ch̄aa-ún skuá'a sa'í-de jíin Jesús, ch̄i yú'ú-de ñayivi judío. Te n̄i ka'an nda'ú-de jíin Pilato nú kuu kuanchaa-de yiki kúñu Jesús. Te Pilato n̄i jatú'un. Yúan-na te n̄i jaa-de. Te n̄i xnúu-de yiki kúñu Jesús. ³⁹ Te Nicodemo, ch̄aa n̄i ja'an nuu Jesús akuáa-ún núú, suni n̄i jaa-de ndíso-de susia ua jíin jí'o áloe, nátú'un kuun arroba. ⁴⁰ Te n̄i k̄aki'in-de yiki kúñu Jesús. Te n̄i k̄achisúkun-dé jíin sá'ma kuitá jíin jí'o, nátú'un kásá'a máa ñayivi judío ja kachiyuji-i añú. ⁴¹ Te nuu ní j̄i'ya jiká cruz, yúan n̄i ío ñn jardín. Te nuu jardín ío ñn ve'e añú jáá núú té yuji-ga ni ñn añú. ⁴² Yúan n̄i kachindee-de Jesús, ch̄i ve'e añú-ún kánchaa yani. Te a yani kejá'a kivi s̄atu'a judío ja koo viko Pascua.

20

Ja ní nachaku-ya

¹ Te jañá'an kivi ñn semana-ún, n̄i jaa María ñuu Magdala ve'e añú-ún ja íña-gá. Te n̄i jini-ña já ní kuxio yuu já ndí'u yuvé'e añú-ún. ² Yúan-na te n̄i jinu-ña ní jaa-ña núu Simón Pedro jíin núu ingá ch̄aa skuá'a-ún ja ní kuman̄i Jesús jíin. Te n̄i ka'an-ña jíin-de: N̄i katava-dé Jito'o-yo iní ve'e añú. Te tú k̄ajini-yo ndénu ní jachindee-de-ya, áchí-ña. ³ Te n̄i kenda Pedro jíin ingá ch̄aa skuá'a-ún, te n̄i jakoyo-de ve'e añú. ⁴ Te n̄i kajinu tai ndendúú-de. Ko inga ch̄aa skuá'a-ún, n̄i jinu yachi-ga-de vásá Pedro. Te xna'an-ga-de n̄i jaa ve'e añú. ⁵ Te n̄i jito nuu-de. Te n̄i jini-de sa'ma kuitá kándaa máa-na in̄i kava. Ko tú ní kivi-de. ⁶ Te n̄i jaa tuku Simón Pedro ja ndikín-de kua'an-de. Te n̄i kivi-de in̄i ve'e añú-ún. Te n̄i jini-de sa'ma kuitá-ún kándaa máa-na. ⁷ Te pañito n̄i yisúkun xiní Jesús, tú kátúu jíin sá'ma kuitá-ún chi n̄i nakaita'nu te kátúu s̄in. ⁸ Yúan-na te suni inga ch̄aa skuá'a-ún, ch̄aa n̄i jaa xna'an-ga ve'e añú, n̄i kivi-de. Te n̄i jini-de. Te n̄i kandíja-de. ⁹ Ch̄i té chá'an-ga juku'un in̄i-de tu'un ka'an tutu i, ja jinu ñú'ún

náchaku-ya nú a ni ji'i-ya. ¹⁰ Te chaá káskuá'a-ún, ni kano'on-de nuu tá'an-de.

Ja ní nakuni María Magdalena nuu-ya

¹¹ Ko María, kándii-ña ndé'e-ña yatá vé'e añú-ún. Te nini ndé'e-ña, te ni jito nuu-ña ní ndé'e-ña iní ve'e añú. ¹² Te ni jini-ña já káxiukú úu ndajá'a ándívi, káñu'un-ya sá'ma kuíjin, ñin-ya íchi xiní, te inga-ya íchi núu já'a núu ní katúu yíki kúñu Jesús. ¹³ Te ni kaka'an-ya jíin-ña: Nána, naja ndé'e-ní. Te ni ka'an-ña jíin-yá: Ni kajanchaa-de Jito'o-ná, te tú jiní-ná ndénu ní janchaka-de-ya, áchí-ña. ¹⁴ Te súan ni ka'an-ña, te ni xió kóto-ña. Te ni jini-ña núu Jesús kándii-ya yúan. Ko tú ní nakuni-ña já Jesús kúu-ya. ¹⁵ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Súchi, naja ndé'e-ro. Ndéja nándúkú-ró, áchí-ya. Te máá-ña, jáni ini-ña já cháa ndíto nuu itú kúu-ya. Te ni ka'an-ña jíin-yá: Tátá, te nú máá-ní ni chaxio-ní-ya, te kastu'un-ní ndé ni chindee-ní-ya, te ná kínaki'in-ná-ya, áchí-ña. ¹⁶ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: María, áchí-ya. Te ni naxió kóto-ña. Te ni ka'an-ña jíin-yá: Raboni, áchí-ña, ja kuní ka'an, Maestro. ¹⁷ Te ni ka'an Jesús jíin-ña: Ma ké'é-ró rúu, chi té ndaa-ga-ri nuu máá Táa-yo Dios. Kuá'an nuu ñani-ri, te kachi-ro núu-dé ja ndaa-ri no'on-ri nuu máá Táa-ri, máá Táa máá-ró, te nuu Dios máá-rí, Dios máá-ró, áchí-ya. ¹⁸ Te kua'an María ñuu Magdala, ni kastu'un-ña núu cháa káskuá'a-ún ja ní jini-ña núu Jíto'o-yo jíin já ní ka'an-ya tú'un yá'a jíin-ña.

Ja ní nakuni chaá káskuá'a nuu-ya

¹⁹ Te ni ini máá kivi ñin semana-ún, te ká'jin tútu cháa káskuá'a-ún ini ñin ve'e. Te ndí'u yuxé'é chi káyu'ú-de kájito-de ñayivi judío. Te ni chaá Jesús ni jukuiñi-ya má'ñú-de, te ni ka'an-ya jíin-de: Ma kúkuí'a ini-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ²⁰ Te súan ni ka'an-ya. Te ni stá'an-ya ndá'a-yá jíin xíin-yá. Te chaá káskuá'a-ún, ni kakusi iní-de ja ní kajini-de nuu máá Jíto'o-yo. ²¹ Yúan-na te ni ka'an tuku Jesús: Ma kúkuí'a ini-ro. Nátu'un ni táji máá Táa-yo Dios ruu vai-ri, suni súan táji-rí róo kingoyo-ró. Achí-ya. ²² Tu'un yá'a ni ka'an-ya, te ni tiví tachí-yá nuu-dé jíná'an-de. Te ni ka'an-ya jíin-de: Ki'in Espiritu Santo jíná'an-ró. ²³ Nú sá'a-ró túká'nu ini nuu kuáchi ñin ñayivi, te koo tuká'nu ini nuu kuáchi-i. Te nú kendo kuáchi siki ñin ñayivi sá'a-ró, te kendo. Achí-ya. ²⁴ Ko Tomás ja nání-de Dídimó, ñin tá'an ja uxí uu-ún kúu-de, tú kanchaa-de jíin cháa-ún jíná'an-de, ná ni chaá Jesús. ²⁵ Te sava-ga chaá káskuá'a, ni kaka'an-de jíin Tomás: Ni kajini-ri nuu máá Jíto'o-yo, áchí-de. Te ni ka'an Tomás: Nú tú kuni-ri nuu ní tují ndá'a-yá ni sá'a nduyu kaa, te nú tú chindee-ri xini ndá'a-rí nuu ní indee nduyu kaa, te nú tú chindee-ri nda'a-rí xiin-yá, te ma kándija

kuti-rí, áchí-de. ²⁶ Te ñi kuu ñin semana. Te inga jínu ká'jin tútú cháa káskuá'a-ún iní ve'e. Te kánde Tomás jín-de. Te ñi cháa tuku Jesús vasa ndí'u yuxé'é. Te ñi jukuñi-ya má'ñú-de. Te ñi ka'an-ya: Ma kúku'á iní-ro jíná'an-ró. ²⁷ Te ñi ka'an-ni-ya jín Tomás: Chindee xiní ndá'a-ro yá'a, te kuni-ro ndá'a-rí. Te skáa nda'a-ro, te chindee-ró xín-rí. Te ma káni siki iní-ro, chí sua ná kándija-ró. Achí-ya. ²⁸ Yúan-na te ñi ka'an Tomás jín-yá: Aí Tátá, Jító'o máá-ná, te Dios máá-ná kúu-ní, áchí-de. ²⁹ Te ñi ka'an Jesús jín-de: Ñi jini-ro rúu, Tomás, te yúan ní kandija-ró: Xáan ndatu ñayivi já kákandija vasa tú ní kájiní-i nuu-rí, áchí-ya. ³⁰ Te suni ñi sá'a Jesús kua'a-gá tuni nuu cháa káskuá'a jín-yá, ja tú yóso núu tutú yá'a. ³¹ Ko tuni yá'a yóso náva'a kandija-ró já Jesús kúu Cristo máá Sé'e Dios. Chí nú kandija-ró-yá, te kuchaku-ro ñi káni jín sí'vi-yá.

21

Ja ní nastá'an-ya máá-yá iní ñuu Galilea

¹ Te kukuéé-ga te Jesús, ñi nastá'an ndijin tuku-ya máá-yá nuu cháa káskuá'a jín-yá ja káxiukú-de nuu mar Tiberias. Te modo yá'a ñi stá'an ndijin-ya máá-yá. ² Ká'jin tútú Simón Pedro, jín Tomás, ja nání Dídimó, jín Natanael, cháa ñuu Caná ndañuu Galilea, jín táká se'e Zebedeo, jín uu-ga cháa káskuá'a jín-yá. ³ Te ñi ka'an Simón jín-de: Ná kí'in-ri tiyáká, áchí-de. Te ñi kaka'an-de jín-de. Suni ná kingoyo-ri jín-ró, áchí-de. Te kuangoyo-de, te ñi kivi koyo-de ñin barco. Ko tú ní ká'in kuti-dé-ti ákuáa-ún. ⁴ Te ja kuákundijin, te ñi jukuñi Jesús yu'u mar. Ko cháa káskuá'a-ún, tú ní kánakuni-de ja Jesús kúu-ya. ⁵ Yúan-na te ñi ka'an Jesús jín-de: Súchi, á káñava'a-ró ñin tiyáká kée-rí, áchí-ya. Te ñi kaka'an-de jín-yá: Tú kuti, áchí-de. ⁶ Te ñi ka'an-ya jín-de: Skuíta ka'nu ñunu-ro íchi lado vá'a barco, te ni'in-ro-tí, áchí-ya. Yúan-na te ñi kaskuíta ka'nu-de ñunu. Te tuká ní kúu kuti nátava-dé ñunu, ja kuá'a xáan cháká ní ni'in-dé. ⁷ Yúan-na te cháa skuá'a ja maní Jesús jín, ñi ka'an-de jín Pedro: Máá Jító'o-yó kúu, áchí-de. Te ja ní jini so'o-de ja máá Jító'o-yó kúu, te ñi nachu'un-de sa'ma-dé, chí víchí líi-dé núu. Te ñi ndava-ni-de kua'an-de nuu mar. ⁸ Te sava-ga cháa káskuá'a-ún, vai koyo-de jín barco jín ñunu ñú'un chítú tiyáká. Chí tú jíká ká'jin-de jín ñú'un íchí, chí yani nátu'un uu ciento yíki. ⁹ Te ja ní kanuu-de nuu ñú'un, te ñi kajini-de ja nduxiá tikuañu'un. Te íxndée ñin cháká núu ñú'un-ún, jín stáa. ¹⁰ Te ñi ka'an Jesús jín-de jíná'an-de: Kuák'i'in tiyáká já ní ká'in-ró vína ná kí, áchí-ya. ¹¹ Te ñi kivi Simón Pedro iní barco. Te ñi stáa-de ñunu cháká ní cháa-de jín yú'u mar. Te ñú'un chítú cháká ná'nu, ñin ciento uu xiko uxí uní. Te vasa súan kua'a-tí ñi

ñu'un, ko tú ní té'nde ñunu-ún. ¹² Te nì ka'an Jesús jíin-de: Ña'an jíiná'an-ró te kasì inì-ro, áchì-ya. Te nì ñn chaa káskuá'a-ún, tú ní chúndéé inì-de ja kaká tu'ún-de-ya: Róó, ndé chaa kúu-ró. Chì a kájini-de ja máá Jító'o-yo kúu-ya. ¹³ Te nì chaa Jesús. Te nì ki'in-ya stáa-ún. Te nì ja'a-ya núu-dé. Te suni súan nì ja'a-ya tiyáká-ún nuu-dé. ¹⁴ Ya'á ní kuu vuelta unì ja ní nastá'an ndijin Jesús máa-ya nuu chaa káskuá'a jíin-ya, ja á nì nachaku-ya já ní jì-ya. ¹⁵ Te nuu ní ndi'i nì kajasi inì-de, te nì ka'an Jesús jíin Simón Pedro: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú-ga inì-ro rúu vása yá'á xí túu, áchì-ya. Te nì ka'an-de jíin-ya: Jaan, Táta, máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní, áchì-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Skée-ro lélú-rí núsáá, áchì-ya. ¹⁶ Te nì ka'an tuku-ya vuelta uu jíin-de: Simón, se'e Jonás, kúndá'ú inì-ro rúu náún, áchì-ya. Te nì ka'an-de jíin-ya: Jaan Táta, máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní, áchì-de. Te nì ka'an-ya jíin-de: Skée-ro ri-ri núsáá, áchì-ya. ¹⁷ Te nì ka'an tuku-ya vuelta unì jíin-de: Simón, se'e Jonás, manì-ro jíin-rí náún, áchì-ya. Te nì kuxii inì Pedro ja vuelta unì nì ka'an-ya jíin-de: Manì-ro jíin-rí náún. Te nì ka'an-de jíin-ya: Táta, máa-ní jiní taká tu'un. Máa-ní jiní ja maní-ná jíin-ní, áchì-de. Te nì ka'an-ya: Skée-ro ri-ri núsáá. ¹⁸ Jandaa ká'an-ri jíin-ró, ja ondé ná súchì-ró núú, te nì naku'nì máa-ró chí-ró. Te nì jika-ró ndénu ní kuu inì-ro. Ko nú ná yíi-ró, te skaa-ro ndá'a-ro. Te inga chaa, nachì'i-de chíi-ró, te kunchaka-de róó ki'in-ro jíin-de vasa tú kunì-ro. Achì-ya jíin-de. ¹⁹ Tu'un yá'a nì ka'an-ya nává'a ná júku'un inì-de ndé modo kuu-de ja ndúñá'nu Dios sá'a-de. Yúan-na te nì ka'an-ya: Kundikin ruu ná kí'on, áchì-ya jíin-de. ²⁰ Te nì xíó koto Pedro. Te nì jinì-de chaa skuá'a ja maní Jesús jíin, ja ndikín-de vai-de, chaa nì ndituu jika Jesús ná nì kakuxíni-ya, ja ní jika tu'ún-de-ya: Táta, ndé chaa kúu ja nastúu ní. ²¹ Te nì jinì Pedro nuu chaa-ún. Te nì ka'an-de jíin Jesús: Táta, te chaa yá'a, naún sá'a-de, áchì-de. ²² Te nì ka'an Jesús jíin-de: Nú kunì-ri ja kéndoo-de onde kivi ncháa-ri, naun jítú inì-ro. Kundikin ruu ná kí'on. Achì-ya. ²³ Te nì jicha tu'un yá'a nuu táká ñani-yo, ja chaa skuá'a-ún ma kúu-de. Ko tú ní ká'an Jesús ja má kúu-de, chí sua nì ka'an-ya: Nú kunì-ri ja kéndoo-de onde kivi ncháa-ri, te naun jítú inì-ro. ²⁴ Chaa nì skuá'a-ún kúu chaa yá'a, te jáni ndaa-de tu'un taká tiñu yá'a. Te suni nì chaa-de taká tu'un yá'a. Te kájini-yo já tú'un jáni-de ká'an ndaa. ²⁵ Suni ío kua'a xaan-gá tiñu nì sá'a Jesús. Te nú chaa-yó ná ñn ná ñn, te ma kánda ní ñúyivi já kú'un tutu koso tú'un-ún núú, jáni inì-ri. Amén.

LOS HECHOS DE LOS APOSTOLES JA NI KASA'A CHAA APOSTOL

Ja ní keyu'u-yá kii Espíritu Santo

¹ Teófilo, tátá máni. Nuú tutú ja ní chaa núú-ná ni kastu'un-ná taká tiñu ni sá'a Jesús, jíin taká tu'un ni stá'an-ya ondé kivi ní kejá'á-yá, ² te onde kivi ní tá'ú-yá tiñu jíin Espíritu Santo nuú taká apóstol, chaa ni kaji-ya. Te suni kivi-ún ni ndaa-ya kuá'an-ya ándívi. ³ Te nuú ní jinu ni ndo'o-ya, te jíin kuá'a tuni ío ndaa ni ndenda-ya chakú-ya núu cháa-ún jíná'an-de. Te uú xiko kivi ní stá'an-ya máa-yá nuu-dé. Te ni ka'an-ya jíin-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. ⁴ Ká'jin tútu-de. Te ni tá'ú-yá tiñu nuu-dé ja má kúxio-de ini ñuu Jerusalén, chi ná kúndatu-de chaa I'a ni keyu'u máa Táa-yo Dios. Te ni ka'an-ya jíin-de: A ni kajini so'o-ró já súan ni ka'an-ri jíin-ró. ⁵ Chi Juan, jandáa ja jíin ndúcha ní skuánducha-dé-i. Ko róo jíná'an-ró, yaku-na kivi te kuanducha-ro jíin Espíritu Santo, áchí-ya. ⁶ Te chaa ni kakutútú núu-yá, ni kajika tu'un-de-ya: Táta, te vina natá'ú tiñu chaa Israel ini ñuu máa-de sá'a-ní xí túu, áchí-de. ⁷ Te ni kachi-ya: Ma kúu kuni-ro kivi xí kuiá ja ní teta'an máa Táa-yo jíin tú'un ndíso-ya tiñu. ⁸ Ko nú a ni chaa Espíritu Santo siki-ro, yúan-na te ni'in-ro fuerza-ya, te kani ndaa-ro tú'un-ri ní ini ñuu Jerusalén, ní ini ñuu Judea, jíin ñuu Samaria, jíin ondé nuu ndí'i ñuyívi. Achí-ya jíin-de.

Ja ní ndaa Jesús kuano'on-yá ándívi

⁹ Te ni ndí'i ni ka'an-ya taká tu'un yá'a. Te nini kánde'é-de, te ni ndaa-ya kuá'an-ya. Te ni chaa in vikō nu'ún ní jasu nuu-yá. ¹⁰ Te nini ká'jin-de kándakoto-de ichi ándívi núu ndáa-ya kuá'an-ya, te ni chaa-ni uú tá'an chaa káñu'un sa'ma ku'jin, ni kajukuiñi xiin-dé. ¹¹ Te ni kaka'an chaa-ún jíin-de: Róo chaa ñuu Galilea, naja kándakoto-ró ichi ándívi. Jesús yá'a, ja ní xndóo-ya róo te kua'an-ya ichi ándívi, suni súan ndii-ya nátu'un ni kajini-ro kuano'on-yá ándívi. Achí-de.

Ja ní nukuiñi Matías jíin cháa káskuá'a

¹² Yúan-na te ni kanuu-de yuku Olivar káno'on-de ñuu Jerusalén. Te onde yuku-ún, te onde ñuu, jíká nátu'un kájika chaa judío in kivi ndétatú. ¹³ Te ni najaa koyo-de ini ñuu. Te ni kaka-de xini in ve'e nuu káxiukú Pedro, Juan, Jacobo, Andrés, Felipe, Tomás, Bartolomé, Mateo, Jacobo se'e Alfeo, Simón Zelote jíin Judas ñani Jacobo. ¹⁴ Taká chaa yá'a, in

núu-ni ká'jin-de kájikān ta'u-dé, jín sáva ñasí'í, jín María náa Jesús, jín táká ñani-ya. ¹⁵ Te ñn kiví ní jukuiñi Pedro nuu táká ñani-ún. Te ká'jin nátu'un ciento oko ñayivi. Te ni ka'an-de: ¹⁶ Ñani jíná'an-ró, ni skíkuu níni tú'un ká'an tutu ii já ní ka'an Espíritu Santo onde sáa jín yú'u David tu'un Judas, chaá ni yoxnúu núu já ní kakatñn Jesús. ¹⁷ Te suu chaá-ún, ni yoso-dé jín-yó. Te ni chindéé tá'an-de jín-yó sikí tú'un yá'a. ¹⁸ Chaá yúan, ni jaan-de ñn ñu'un jín xú'ún ní ni'in-dé sikí tíñu ñáá ni sá'a-de. Te onde súkún te ni kanangava-de, te ni ndata sáva chii-de. Te ni ndi'i jiti-de ni jicha. ¹⁹ Te ni jicha tu'un yá'a nuu táká ñayivi káxiukú ñuu Jerusalén. Te yúan ní kaskúnání-i ñu'un-ún nuu yú'u máa-i Acéldama, ja kuní ka'an: Ñu'un niñi. ²⁰ Chi súan yóso núu tutú Salmo: Ve'e-de, ná kúu ñn ve'e sáni. Te ma kúnchaá ni ñn-i ini ve'e-ún. Te suni ká'an: Tiñu ndiso-de, ná kúndiso inga chaá. Achí. ²¹ Núsáa te jínu ñu'ún já káji-yó ñn chaá ma'ñú táká chaá ja á ká'jin jín-yó táká kiví ní jika máa Jító'o-yo Jesús jín-yó, ²² te onde kiví ní skuánducha Juan, te onde kiví ní xndóo-ya yóo te ni ndaa-ya kuá'an-ya ándivi. Te chaá káji-yó, ná kúu-de testigo jín-yó já á ni nachaku-ya. Achí-de. ²³ Te ni kajani-de uu tá'an chaá: José, ja nání-de Barsabás te Justo kúu inga sí'vi-de, jín Matías. ²⁴ Te ni kajikan ta'u-dé: Táta, máa-ni chi jini-ni ndasa káa ini añú taká ñayivi. Núsáa te ja uu tá'an chaá yá'a, stá'an-ni ndé ñn-de ni káji-ni, ²⁵ náva'a kundiso-de tiñu apóstol. Chi Judas, ni sá'a-de kuachi, te ni kenda-de kua'an-de lugar máa-de. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te ni kasá'a-de sortear. Te ni jungava-ni sikí Matías. Te ni nukoso-dé jín uxí ñn-ga apóstol.

2

Kiví Pentecostés

¹ Te máa kiví Pentecostés ni ka'jin tútu ñn núu-ni-de. ² Te sánaa-ni te ni chaá ñn ndusu ichi ándivi nátu'un ní'in ñn tachi xáan, te ni skútú ini ve'e nuu káxiukú-de. ³ Te ni kajini-de ja ní jicha nátu'un yáa ñu'ún. Te ni jungoo sikí ná ñn ná ñn-de. ⁴ Te ndi'i-de, ni kukútu jín Espíritu Santo. Te ni kaka'an-de sñn sñn yu'u, ndasa ni stá'an máa Espíritu nuu-dé ka'an-de. ⁵ Te ñuu Jerusalén, káxiukú ñayivi judío onde taká ñuu ní ñuyivi. Te káchiñu'ún-i Dios. ⁶ Te ja súan ni ni'in, te ni kataka ñayivi kuá'a. Te ni kuñáa ini-i, chi ná ñn ná ñn-i, ni kajini so'o-i káka'an-de yu'u máa-i. ⁷ Te ni kanaa ini-i kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Nasu cháa ñuu Galilea kákuu taká chaá káka'an yá'a náún. ⁸ Ndasá kúu núsáa. Chi ná ñn ná ñn-yó, kájini so'o-yó káka'an-de yu'u ní kakaku-yó jín. ⁹ Chi chaá onde ñuu Parto

jín ñú Media jín ñú Elam kákuu-yó. Te sava-yó, vai-yó ondé ñuu Mesopotamia, jín ñú Judea, jín ñú Capadocia, jín ñú Ponto, jín ñú Asia. ¹⁰ Suni ondé ñuu Frigia jín ñú Panfilia, jín ñú Egipto jín ndáñú África ja kánchaa inga lado ñuu Cirene vai koyo-yó. Te sava-ga-yo ondé ñuu Roma jíká vai-yó. Te suni ío sava chaa ni naki'in sé'é judío. ¹¹ Suni chaa ñuu Creta jín chaa ñuu Arabia kákuu-yó. Te kájini so'o-yó já jín yú'u máa-yó káka'an-de taká tiñu ñá'nu sá'a Dios. Achí-i. ¹² Te taká-i, cuenta kánaa íi iní-i kánde'é-i. Te káka'an-i jín tá'an-i: Naún tu'un kúu ya'á núsáá, áchí-i. ¹³ Ko sava-i káka'an kátá-i: Kánajini-de, áchí-i.

Ja ní jani Pedro tu'un nuu kuá'a ñáyivi

¹⁴ Yúan-na te ni ndukuiñi Pedro jín uxí in-ga-de. Te ni ka'an jaa-de jín-i: Níi, chaa judío, jín taká ní chaa káxiukú iní ñuu Jerusalén, tiñu yá'a ná kuni ndi'i-ní jíná'an-ní. Te kuni ná'in-ní tu'un ná ká'an-ná jín-ní. ¹⁵ Chi chaa yá'a, tú kánajini-de ná tu'un kájani iní-ní, chi sáa ká'in jañá'an kúu. ¹⁶ Ko ya'á kúu tu'un ni ka'an Joel chaa ni jani tu'un Dios ondé sáa: ¹⁷ Achí Dios: Kivi sándi'i-na te kacha nuu-ri Espiritu-ri sikí taká ñáyivi. Te se'e yíi-ro jín sé'e sí'i-ro, kani-i tu'un-ri. Te chaa súchí jíná'an-de jín chaa ñá'nu, skóto jani-de. ¹⁸ Te jandaa ja kivi-ún te kacha nuu-ri Espiritu-ri sikí mozo-ri, kúu chaa kúu ña'an. Te kani-i tu'un-ri jíná'an-i. ¹⁹ Te sá'a-ri tiñu ñá'nu ondé andívi. Te sá'a-ri tuni nuu ñúyivi. Te koo niñi jín ñú'un jín yokó ñu'ma. ²⁰ Te ndikandii, nduu túún. Te yoo, nduu niñi. Te vásá jáa kivi máa Jító'o-yo. Kivi ká'nu, kivi stá'an ndijin-ya máa-yá kuu-ún. ²¹ Te taká ñáyivi ká'an nda'ú jín máa Jító'o-yo ondé jín sí'vi-yá, kaku-i, achí Joel. ²² Níi chaa ñuu Israel, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní: Máa Jesús ñuu Nazaret, I'a va'a ni kuu-ya núu Dios. Te nuu máa-ní ni sá'a-ya tiñu ñá'nu jín kuá'a tuni. Te ni kakee nuu-ní ni kánde'é-ní ja súan ni sá'a-ya ondé jín Dios. Te suni súan kájini taká-ní. ²³ Ko níi, ni kanachi'i-ní-ya ndá'a chaa ñáá. Te ni kaja'ni-dé-ya jíká cruz. Te jín tiempo, a ni jini Dios ja súan sá'a-ní núu, chi súan ni teta'an-ya. ²⁴ Ko ni nachaku-ya ní sá'a Dios. Te ni janchaa-ya fuerza kue'e kuu-yo, chi tú ní kúu kendo-ga Jesús iní nda'a kué'e kuu-yo. ²⁵ Chi David, ni ka'an-de tu'un-ya: Ni jini-ri nuu máa Jító'o-ri, ja nené kánchaa-ya jín-ri. Chi kánchaa-ya ichi ndává'a-ri, náva'a ma yú'ú-ri. ²⁶ Ja yúan ní kusii iní añú-ri. Te ni nakana jaa-ri-ya. Te suni ndetátú yiki kúñu-ri, te kuñukuu iní-ri. ²⁷ Chi ma skéndo-ní añú-ná iní lugar ndiyi, ni ma kuá'a-ní tu'un te'yu Se'e-ní, I'a ii. ²⁸ Ni stá'an-ní nuu-ná ndasa ni'in-ná ichi kúchaku-ná. Te kivi kúnchaa-ná jín-ní te

kusiñ xáan iní-ná sá'a. Achí David. ²⁹ Ñáni jíná'an-ní, ná kachí kají-ná nuu-ní tu'un David tatá ñúu-yo. Chi nī jī-de. Te nī yuji-de. Te ve'e añú-de kánchaa jín-yó ondé vina. ³⁰ Chi chaa nī jani tu'un Dios nī kuu-de. Te nī jini-de ja ní ka'an téyí-yá jín-de ja núu-dé, cuenta chī tata-de, nukuiñi Cristo kunchaa-ya mesa-de tá'ú-yá tiñu. ³¹ Te ya'á ní jini-de jín tiempo, nī kastu'ún-de ja náchaku Cristo, chī añu-ya, tú ní kéndoo inī lugar ndiyi. Te ni yiki kúñu-ya, tú ní té'yu. ³² Te Jesús, nī nachaku-ya ní sá'a Dios. Te kájinī-yo já chakú-ya. ³³ Te nī ndaa-ya kuá'an-ya íchi ndává'a Dios. Te natu'un nī keyu'u máa Táa-yo, te onde nuu máa-yá, nī nī'in Jesús Espíritu Santo. Te nī jacha nuu-ya natu'un kánde'é-ní te kájinī so'o-ní vina. ³⁴ Chī David, tú ní ndaa-de andíví. Ko nī ka'an-de: Máa Tatá Dios, nī ka'an-ya jín Jító'o-ri: Nungoo-ró íchi ndává'a-ri, ³⁵ te ná chúkú-rí chaa kájito u'u róó, kuu-de teyu kúxndí ja'a-ro, áchí. ³⁶ Te ná kuní ndaa ndivii ñayivi Israel ja Dios, nī jani-ya máa Jesús ja ná kúu-ya Jító'o-yo vasa nī kaja'ni-ní máa-yá jīka cruz, te suni máa-yá kúu Cristo. Achí Pedro jín-i. ³⁷ Te súan nī kájinī so'o-i tu'un yá'a. Te nī kanata'u'u inī añú-i. Te nī kaka'an-i jín Pedro jín sáva-ga apóstol: Ñáni jíná'an-ní, ndasa sá'a-ná jíná'an-ná núsáá, áchí-i. ³⁸ Te nī kachī Pedro jín-i: Nakani inī-ní jíná'an-ní, te kuanducha-ní jín sí'ví máa Jesucristo náva'a koo tuká'nu inī nuu kuáchi-ní. Te kuá'a-ya Espíritu Santo-ya núu-ní. ³⁹ Chī nuu máa-ní jín núu sé'e-ní, súan nī keyu'u-yá. Te suni súan nī ka'an-ya núu táká ñayivi káxiukú jíká, nuu násaa-i ja máa Tatá-yo Dios kana-ya xiní-í ná kí'in-i nuu-yá. ⁴⁰ Te Pedro, jín kuá'a-gá tu'un súan, nī ka'an ndaa-de. Te nī ka'an nī'in-de jín-i: Ná ndúkú ndéé-ní kaku-ní ma'ñú táká ñayivi ñáá yá'a, áchí-de. ⁴¹ Te nī kajatú'ún sáva-i tu'un nī ka'an-de. Te nī kajanducha-í. Te kivi-ún nī ndea-ga-i natu'un unī mil ñayivi. ⁴² Te nī ka'jin nī'in-i sikí tu'un kástá'an apóstol, nī kandatú'ún inī núu-de, nī kasákuáchí-de staa. Te nī kajikan ta'u-dé.

Ja ní kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i

⁴³ Te ndi'i ñayivi, nī kayu'ú-i. Te chaa apóstol, nī kasá'a-de kua'a tiñu ñá'nu jín tuní. ⁴⁴ Te taká ñayivi kákandíja, káxiukú tútú-i. Te kañava'a ká'nu-i taká ndatíñu-i. ⁴⁵ Te nī kaxikó-i taká ndatíñu-i, jín táká ve'e-i. Te nī kasaka-í xu'ún núu tá'an-i, ndasa jínu ñú'ún inī in-i jíná'an-i. ⁴⁶ Te ndita'an kivi kaja'an tútú-i ve'e i. Te kásákuáchí-i staa ndita'an ve'e-i. Te luu, sñí ní ka'io inī añú-i káyee-í staa. ⁴⁷ Te kánakana jaa-i Dios. Te sava-ga ñayivi ñúu-ún, nī kaka'an jíñú'ún jín-i. Te ndita'an kivi ní kakaku sava-ga ñayivi ní sá'a máa Jító'o-yo. Te nī kandujín-i jín tíku'nī kándíja-ún.

3

Ja ní nduva'a chaa rengo

¹ In kivi te ni kaka Pedro jín Juan, kája'an-de iní ve'e ii. Chi máá hora ka'uní aini kúu, te jikán ta'u-í yúan. ² Te kákinchaka-i in chaa rengo onde kivi ní kaku-de. Te chaa-ún, ncháá-de ndita'an kivi yúxé'é vé'e ii nuu nání hermosa, jikán-de caridad nuu táká ñayivi kivi koyo iní ve'e ii yúan. ³ Te chaa-ún, ni jini-de nuu Pedro jín Juan, ja kuákivi-de iní ve'e ii. Te ni ka'an nda'ú-de jín-de ja ná kuá'a-de in caridad. ⁴ Te Pedro jín Juan, ni kande'é vá'a-de nuu cháa-ún. Te ni kaka'an-de jín-de: Yá'a nde'é-ró núu-rí, áchí-de. ⁵ Te máá cháa-ún, ndátu tu'a-de, jáni iní-de ni'in-dé yakú na jín núu Pedro jín Juan. ⁶ Te ni kachi Pedro: Tú ñáva'a-rí plata ni oro. Ko ja ñáva'a-rí, yúan kuá'a-rí nuu-ro. Jín sí'ví máá Jesucristo ñuu Nazaret ndukuiñi te kaka-ró, áchí-de. ⁷ Te ni tiin-de ndavá'a chaa-ún. Te ni xndukuiñi-de chaa. Te ja'a-dé jín sukún já'a-dé, ni kanduva'a-ni. ⁸ Te in ni kanda-ni-de. Te ni ndukuiñi-de. Te ni jika-de. Te ni kivi-de jín Pedro jín Juan iní ve'e ii, jika-de, kanda-de, te nákana jaa-de Dios. ⁹ Te ni kajini taká ñayivi núu-dé ja nákana-de te nákana jaa-de Dios. ¹⁰ Te ni nakuni-i nuu-dé ja máá cháa jikán caridad yuxé'é vé'e ii ja nání hermosa kúu-de. Te ni kakee nuu-í kande'é-i. Te ni kayu'ú-i, chi kájiní-i ja súan ni ta'an chaa-ún. ¹¹ Te chaa ni nduva'a-ún, nini tiin-de Pedro jín Juan, te ni kataka-ni ñayivi núu-dé iní corredor ja nání Salomón. Te ni kakee nuu-í kande'é-i. ¹² Te ni jini Pedro ja súan kúu. Te ni ka'an-de jín ñayivi-ún: Chaa ñuu Israel, naja kánaa iní-ní kande'é-ní tiñu yá'a. Naja kande'é-ní nuu-ná. Kájani iní-ní ja cháa va'a kakuu-ná xí ío fuerza iní-ná nává'a nakaka chaa yá'a sá'a-ná náún. ¹³ Máá Dios Abraham, jín Isaac, jín Jacobo, máá Dios, Táa-yo, ni nduñá'nu Se'e-ya Jesús ni sá'a-ya, te ni kanastúu-ní Jesús, te ni kanakuxndí-ní I'a-ún jito nuu Pilato, vasa sí chaa-ún-ya kuni-de núu. ¹⁴ Ko máá-ní, ni kaské'ichi-ní I'a ii, I'a ndoo. Te ni kajikan-ní in chaa já'ni ndíyi sí Pilato. ¹⁵ Te ni kaja'ni-ní máá Jító'o, I'a náschakú yóo. Ko Dios, ni naschakú-ya Jesús onde ma'ñú ndíyi. Te máá-ná kakuu-ná testigo ja súan ío. ¹⁶ Te a kájiní-ní chaa yá'a te kanakuni-ní-de. Te ni kandíja-de Jesús jín sí'ví-yá, te ja yúan ní nasáva'a-ya-dé. Chi kándíja-de-ya, te yúan ní nduva'a ii cháa yá'a natu'un kájiní máá-ní. ¹⁷ Ko vina ñáni, a jini-ná chi sikí já tú ní kájuku'un iní-ní kúu ja ní kasá'a-ní súan, te suni súan ni kasá'a chaa kátá'ú tiñu nuu-ní. ¹⁸ Te jín kivi, ni kajani chaa tu'un onde sáá ní sá'a Dios, ndasa koo tiñu, jín ndása ndo'o Cristo. Te vina a ni skíkuu-ya súan. ¹⁹ Te ná náxío káva iní-ní, te ná nákani iní-ní jíná'an-ní núsáá,

návā'a ná ndá'vā taká kuachi-ní, te chaā kiví já ndúsií iní-ní sá'a máá Jító'o-yo. ²⁰ Návā'a tájí Dios Jesucristo kii-ya, nátu'un nī sándaā-ya já kúu ní onde sáá. ²¹ Ko jínu ñú'ún já kéndoo-ya ondé andívi, onde kiví ndújáá taká ndatíñu, nátu'un nī kaka'an cháa ndoo nī kajani tu'un onde aná'an ní sá'a Dios. ²² Chī Moisés, nī ka'an-de jíin táa-yo: Máá Tatá-ro Dios, kuā'a-ya íin cháa nátu'un ruu, te kani-de tu'un nuu-ro. Te kenda-de mañú taká ñani-ro nátu'un nī kenda-ri. Te ná chú'un iní-ro tú'un ka'an cháa-ún nú naún ndí'i tu'un ka'an-de jíin-ró. ²³ Te nú ndé cháa tú kuni-de chu'un iní-de tu'un ka'an cháa kani tu'un-ún, te naa íi-dé mañú taká-ga ñayívi, áchí Moisés. ²⁴ Te taká cháa nī kajani tu'un, onde kiví ní kii Samuel te níi-gá onde vina, suni nī kajani-de tu'un ja kí kiví yá'a. ²⁵ Máá-ní kákuu se'e cháa nī kajani tu'un-ya jíin sé'e sikí contrato nī sándaā Dios jíin táa-yo. Te nī ka'an-ya jíin Abraham: Onde chīi tata-ro kenda ja kéndoo ndatu taká se'e ñuyívi sá'a, áchí. ²⁶ Te Dios, nī naschakú-ya Sé'e-ya. Te nī tájí-yá Se'e-ya, te nī kii-ya nuu máá-ní xna'an-ga, návā'a chaxio-ya-ní nuu taká kuachi-ní. Yúan-na te kendo ndatu-ní.

4

Ja ní kakatíin-de Pedro jíin Juan

¹ Te nini káka'an-de jíin ñayívi-ún, te sutu, jíin já kúñá'nu iní ve'e íi, jíin saduceo, nī chakoyo-ún nuu-dé. ² Te kákiti xaán iní ja kástá'an apóstol nuu ñayívi, ja kájani-de tu'un Jesús ja á nī nachaku-ya má'ñú ndíyi. ³ Te nī kakatíin-ún-de. Te nī kachindee-de iní vekaa onde kiví xían-ún, chī a nī iní. ⁴ Ko kua'a xaán ñayívi ní kajini so'o-i tu'un nī kaka'an cháa apóstol. Te nī kakandíja-i. Te nī jínu nátu'un u'un mil cháa. ⁵ Te kiví xían-ún, te cháa kákuñá'nu nuu máá-i, jíin cháa nī kayii, jíin cháa káchaa tutu, nī kandutútú-de iní ñuu Jerusalén. ⁶ Te suni nī kandutútú-de jíin máá sutú ñá'nu-ga Anás, jíin Caifás, jíin Juan, jíin Alejandro, jíin taká-ga ja kákuu tá'an sutu ñá'nu-ga-ún. ⁷ Te nī kajani-ún-de mañú. Te nī kajika tu'un-de: Na jíin fuerza, xí na jíin sí'ví kásá'a-ró tíñu yá'a, áchí. ⁸ Yúan-na te Pedro, chī nī kútú-de jíin Espíritu Santo, te nī kachi-de jíin cháa-ún: Níi cháa kákuñá'nu iní ñuu, jíin níi cháa nī kayii nuu ñúu Israel: ⁹ Vina te nú xndichí-ní náá sikí íin tíñu va'a nī kasá'a-ná jíin íin cháa kú'u yá'a nú ndasa nī nduva'a-de, ¹⁰ núsáá te máá-ní jíin taká ñayívi ñúu Israel, ná júku'un iní-ní ja jíin sí'ví máá Jesucristo ñuu Nazaret nī nduva'a cháa kándij nuu-ní yá'a. Te suu I'a-ún nī kaja'ni-ní-ya jiká cruz. Ko nī nachaku-ya má'ñú ndíyi nī sá'a Dios. ¹¹ I'a yá'a kúu yuu já ní kaské'ichí níi, cháa káchutá'an ve'e. Te yuu-ún, máá yúu

ndíso fuerza jikí kúu vina. ¹² Te tuká inga cháa nama yóó, chí túu inga sí'ví nání ni ñn cháa ío iní ñuyívi yá'a ja kúu nama taká ñayivi jíná'an-i. Achí Pedro. ¹³ Yúan-na te ñi kajini ja tú káyu'ú Pedro jín Juan káka'an-de. Te a kájiní ja tú tu'a va'a-de, chí tú ní kájika-de escuela. Te ñi kánaa iní kándé'é núu-dé. Te ñi kajuku'un iní ja ní kájika-de jín Jesús. ¹⁴ Te kándé'é núu cháa ñi nduva'a-ún, kándichi-de jín Pedro jín Juan. Te tú ní kákuu kuti xndió káni ni ñn tu'un. ¹⁵ Ko ñi katá'ú tíñu nuu-dé ja ná kenda koyo-de ichi yatá municipio nini ná ndátu'ún máá jíná'an. ¹⁶ Te ñi kaka'an: Ndasa sá'a-yó jín cháa yá'a núsáá. Chí jandáa kúu ja ní jicha tu'un kua'an nuu taká ñayivi ñúu Jerusalén ja súan ñi kasá'a-de ñn tíñu ñá'nu. Te ma kúu ka'an-yo já tú ío ndaa. ¹⁷ Ko náva'a ma kuichá-ga tu'un yá'a ki'ín nuu taká ñayivi, te ná ká'an xaan-yo núu-dé ja má kachí kuti-gá-de tu'un cháa-ún nuu ní ñn ñayivi, áchí. ¹⁸ Te ñi kanakana xini-dé. Te ñi katá'ú tíñu nuu-dé ja má ká'an-ga-de te ma stá'an-ga-de ni ñn tu'un jín sí'ví Jesús. ¹⁹ Yúan-na te ñi kaka'an Pedro jín Juan: Tava máá-ní cuenta te nú játa'an iní Dios ja kuándatu-ná nuu-ní xna'an-ga vásá núu máá-yá. ²⁰ Chí nini káni-ná tu'un ja ní kajini-ná jín já ní kajini so'o-ná. Achí-de. ²¹ Yúan-na te cháa junta, ñi kaka'an xaan núu Pedro jín Juan, te ñi sía-de kua'an-de, chí tú ní káni'ín kúti modo xndó'o Pedro jín Juan, chí káyu'ú kájito ñayivi, chí taká-i, kanakana jaa-i Dios sikí já ní kuu-ún. ²² Chí cháa ñi nduva'a jín tíñu ñá'nu-ún, ví'í-gá uú xiko kuia ío-de.

Ja ní kajikan ta'u tíku'ni kándija

²³ Te ñi kakaku-de kája'an-de. Te ñi najakoyo-de nuu tá'an-de. Te ñi kanakani-de taká tu'un ñi kaka'an sutu ñá'nu jín cháa ñi kayii nuu-dé. ²⁴ Te súan ñi kajini so'o-i tu'un kanakani-de. Te ñn jínu-ni ñi kaka'an jaa-i jín Dios: Táta, máá-ní kúu Dios ñi sá'a andívi, ñuyivi, mar, jín taká-ga ndatíñu. ²⁵ Te jín Espíritu Santo ñi ka'an-ní jín yú'u táa-yo David, ja ní kuu-de mozo-ní. Chí ñi ka'an-de: Naja kákiti iní ñayivi, te naja kanakani sáni iní-i. ²⁶ Ñi kataka cháa kákuu rey ñuyivi jíná'an-de. Te cháa kakuñá'nu-ún, ñi kakututú-de. Te ñn-na ñi kandonda-de sikí máá Tatá Dios jín sikí Cristo-ya. ²⁷ Chí Herodes jín Poncio Pilato jín cháa sñn nación jín ñayivi ñúu Israel, ñi kakututú ndija-de iní ñuu yá'a, ñi kandonda-de sikí Sé'e ñi-ní Jesús, I'a ñi jani-ní, ²⁸ náva'a sá'a-de taká tíñu ñi teta'an máá-ní, jín já ní kundaa iní-ní onde sáá. ²⁹ Te vina, Táta, ndé'é-ní ndasa káka'an xaan-dé nuu-ná jíná'an-ná. Te kuá'a-ní fuerza nuu mozo-ní ja ná chundéé iní-ná kani-ná tu'un máá-ní. ³⁰ Te skáa-ní nda'a-ní náva'a sá'a-ní tana, jín

tuní, jín tíñu ñá'nu. Te taká yuán ná kúu jín sí'ví máá Sé'e ij-ní Jesús. Achí-i. ³¹ Te súan n̄i kajikan ta'u-í. Te nuu ká'jin tútú-i-ún, n̄i taan. Te ndí'i-i, n̄i kakútú-i jín Espíritu Santo. Te n̄i kachundéé iní-i kájani-i tu'un Dios.

Ja ní kañava'a ká'nu-i ndatíñu-i

³² Te ñayivi kuá'a kákandíja, chí jín iní jín añú-i n̄i kanduu ñn núú-i. Te tú ni ñn-i ní káka'an-i ja máá-i xíin ñn ndatíñu. Chi taká ndatíñu, n̄i kañava'a ká'nu-i. ³³ Te téyíi xáan kájani ndaa apóstol tu'un ndasa n̄i kajini-de ja ní nachaku Jito'o-yo Jesús. Te bueno n̄i kuu tu'un luu Dios iní-de. ³⁴ Te tú kuti naún nándí'i ní ñn-de, chí taká cháa káxíin ñú'un, xí vé'e, n̄i kaxikó-de, te n̄i kachinchaka-de xu'ún, ³⁵ te n̄i kachúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol. Te cháa apóstol n̄i kasaka-dé nuu ñn ñn tá'an-de ndasa kájinu ñú'ún máá-i. ³⁶ Te José, tata Leví, ncháá-de ñuu Chipre, ío inga sí'ví-de kájatíñu apóstol, nání-de Bernabé, ja kuní ka'an, se'e tu'un ndéé iní. ³⁷ N̄i xikó-de ñn ñu'un-dé. Te n̄i kinchaka-de xu'ún. Te n̄i chúkú-de xu'ún-ún nuu já'a cháa apóstol.

5

Sikí Ananías jín Safira

¹ Ko ñn cháa nání Ananías jín ñásí'i-de Safira, n̄i kaxikó-de ñn ñu'un. ² Te n̄i janchaa-de sava xu'ún. Te suni jini ñásí'i-de ja súan n̄i sá'a-de. Te n̄i kinchaka-de yaku-ni. Te n̄i chúkú-de nuu já'a cháa apóstol. ³ Te n̄i ka'an Pedro: Ananías, naja ní kivi Satanás iní añú-ro já xndá'ú-ro Espíritu Santo núú. Chi n̄i janchaa-ro sava xu'ún ñú'un ní kaxikó-ró. ⁴ Ná té xikó-ga-ro, á nasu máá-ró xíin núú. Te nuu ní xikó-ró, á nasu iní nda'a máá-ró ñú'un núú. Naja ní nakani iní-ro sá'a-ró súan. Ko nasu cháa xndá'ú-ro, chí Dios, áchí-de. ⁵ Te súan n̄i jini so'o Ananías taká tu'un yá'a, te n̄i ndua-ni-de. Te n̄i ji'i-ni-de. Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un-ún, n̄i kayu'ú xaan-í. ⁶ Te n̄i kandukuiñi cháa súchí. Te n̄i kaxndánuu-de ndiyi-ún, te n̄i kakiñi'in-de-i yata vé'e. Te n̄i kachiyuji-de-i. ⁷ Te n̄i kunúu, nátu'un uní hora. Te n̄i ja ñásí'i-de n̄i kivi-ña vé'e-ún. Te naún jini máá-ña ja súan n̄i kuu. ⁸ Te Pedro, n̄i jiká tu'un-de-ña: Kastu'ún núu-rí. N̄i xikó-ró ñú'un-ún ñn tanto súan xí túu. Achí-de. Te n̄i kachi-ña: Jaan, ñn súan n̄i kaxikó-ná, áchí-ña. ⁹ Te Pedro, n̄i ka'an-de jín-ña: Naja ní skétá'an-ró tú'un ja koto nchaa-ro Espíritu máá Tata Dios. Kuni so'o, yuxé'é yá'a ká'ma vai koyo cháa n̄i kachinduji yii-ro. Te suni súan kiñi'in-de róó ki'in-ro, áchí-de. ¹⁰ Te n̄i ndua-ni-ña núu já'a Pedro. Te n̄i ji'i-ni-ña. Te n̄i ndivi koyo cháa súchí-ún. Te n̄i kajini-de ja á n̄i ji'i-ña. Te n̄i kakiñi'in-de-ña, te n̄i kachinduji-de-ña xíin yíi-ña.

11 Te ndivii tíku'n_i kándija jíin táká ñayivi ní kajini tu'un tiñu yá'a, n_i kayu'ú xaan-í.

Kua'a tiñu ñá'nu jíin tuni n_i kasá'a apóstol

12 Te cháa apóstol, n_i kasá'a-de kua'a tiñu ñá'nu jíin tuni jito nuu ñayivi. Te ñn ká'nu-ni kándutútú-de in_i corredor Salomón. 13 Ko tú ní chúndéé iní ni ñn-i ketá'an-i jíin-de. Ko ñayivi, ví'í-gá n_i kajatú'ún-i-de. 14 Te ñayivi ní kəkandija nuu máa Jíto'o-yo, ví'í-gá n_i ndea-i, kúu cháa kúu ña'an, kua'a xaan-í. 15 Te n_i kəkinchaka-de kua'a ñayivi kaku'u. Te n_i kajakin-de-i in_i ya'ya kánda-a-i nuu jito jíin núu yúu, náva'a nú vai Pedro sanaa jinū vasté máa káti-dé sikí-í. 16 Te suni taká ñayivi núu yani-ún, n_i kataka kua'a-í in_i nuu Jerusalén, n_i kəkinchaka-i ja kaku'u jíin ja káta'an tach_i k_ini. Te ndi'i-ún, n_i kanduva'a jíná'an.

Ja ní kachindikin-i Pedro jíin Juan

17 Yúan-na te n_i kəkukuásún iní sutu ñá'nu jíin sáva tá'an ja káchíñú'ún sikí saduceo, te n_i kandonda. 18 Te n_i kəkatiin-ún cháa apóstol. Te n_i kətaan-dé in_i vekaa nuu. 19 Ko ndajá'a máa Tatá Dios, akuáa ní juña-ya yúxé'é vekaa-ún. Te n_i kiñi'in ya-dé jíná'an-de. Te n_i ka'an-ya jíin-de: 20 Kuá'an, te kuiñi-ró iní ve'e ij. Te yúan kani-ró taká tu'un nuu ñayivi ndasa kuchaku-i vida jáa yá'a. Achí-ya. 21 Te n_i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te nuu ní kundijin, te n_i kivi koyo-de in_i ve'e ij. Te n_i kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Te nini kastá'an-de, te n_i chəkoyo sutu ñá'nu jíin tá'an-de. Te n_i nastútú-de cháa junta jíin cháa n_i kayii in_i nuu Israel. Te n_i táji-de ndajá'a kuáki'in-de cháa-ún in_i vekaa. 22 Ko nuu ní jakoyo cháa kakuu ndajá'a-ún vekaa, te tú ní kani'in-dé apóstol. Te n_i kanaxió káva-de. Te n_i kəkastu'ún-de tu'un yá'a: 23 Jandaa kúu ja ní kajini-ná ndasú va'a vekaa. Te ká'jin cháa kándito-ún ichi yúxé'é. Ko nuu ní kajuña-ná, te tú kuti naún cháa ní kajini-ná nuu. Achí-de. 24 Te cháa kúñá'nu in_i ve'e ij jíin sutu ñá'nu, nuu ní kajini so'o-de tu'un yá'a, n_i kəkajá'a-de káyu'ú-de ja má júkuiñi tu'un-ún. 25 Ko n_i jaá ñn ñayivi. Te n_i kastu'ún-i: Ña'an-ní, te nde'é-ní. Cháa n_i kətaan-ní vekaa, ká'jin-de in_i ve'e ij. Te kastá'an-de tu'un nuu ñayivi. Achí-i. 26 Yúan-na te n_i kaja'an cháa kúñá'nu-ún jíin ndajá'a. Te ñúkúún vái-de jíin apóstol, ch_i káyu'ú-de kájito-de ñayivi já kuá'a-i yuu xiní-dé. 27 Te nuu ní jaá-de jíin apóstol, te n_i jani-de cháa-ún in_i municipio. Te sutu ñá'nu, n_i xndichí-ún: 28 Á tú ní kastu'ún-rí nuu-ro já má stá'an-ga-ro tú'un cháa jian. Ko vina ch_i ñí núu Jerusalén n_i xndaá-ro sá'an-ro. Te kəkuni-ro cháa-ró niñí cháa jian sikí-rí jíná'an-rí, áchí. 29 Ko Pedro jíin apóstol, n_i kaka'an-de: Nini kuándatu-ná nuu Dios vásá núu taká cháa. 30 Máa Dios ndiyi táa-yo, n_i naschakú-ya

Jesús, I'a n̄i kaja'ni máá-ní ja ní kajata kaa-ní-ya jiká cruz. ³¹ I'a yá'a n̄i nduñá'nu-ya kánchaa-ya íchi ndává'a Dios. Te n̄i nduu-ya I'a tá'ú tíñu jín I'a nama yóó, náva'a nakani in̄i ñayivi ñúu Israel te koo tuká'nu in̄i-ya núu táká kuachi-i. ³² Te máá-ná jín Espíritu Santo, kákuu-ná testigo máá-yá nuu táká tu'un yá'a. Ch̄i já'a Dios Espíritu-ya núu táká ñayivi kájandatu nuu-yá. Achí-de. ³³ Te máá-ún, súan n̄i kajini so'o tu'un yá'a. Te n̄i kakiti xaṇ iní. Te ka'ni-ún-de kákuni núú. ³⁴ Ko ío in̄i maestro ley, nání-de Gamaliel. Te kúu-de cháa fariseo. Te taká ñayivi, kájatú'ún-i-de. Te n̄i ndukuiñi-de nuu junta. Te n̄i tá'ú-de tíñu ná kúxio núu cháa apóstol. ³⁵ Te n̄i ka'an-de jín: Róo cháa ñuu Israel, kani va'a in̄i-ro te nú naún kákuni ro sá'a-ró jín cháa yá'a. ³⁶ Ch̄i onde sáá ní ndonda Teudas, te áchí-de ja cháa téyí kúu-de. Te n̄i kataka-i nuu-dé natu'un kuun ciento cháa. Te n̄i ji'i-de n̄i sá'a sava-ga cháa. Te taká ja ní kajandatu tu'un n̄i ka'an-de, n̄i kajicha nuu kája'an sáni. ³⁷ Yúan-na te kivi ní ndutútú xiní, te n̄i ndonda Judas cháa ñuu Galilea. Te n̄i jaka-de kua'a ñayivi kuángoyo yata-dé. Te suni n̄i naa cháa-ún. Te taká ñayivi ní kajandatu nuu-dé, n̄i kajicha nuu-i kája'an-i. ³⁸ Te vina ná kuá'a-ri consejo róo: Ma ké'é-ga-ro cháa yá'a. Sía-de ná kí'in-de. Ch̄i nú onde ch̄i ñayivi vái tu'un yá'a xí tíñu yá'a, te naa í. ³⁹ Ko nú onde nuu Dios vai, ma kúu kasu-ro. Ch̄i sánaa te natuu ja jín Dios kájatá'an-ró. Achí-de. ⁴⁰ Te n̄i kájatú'ún tú'un n̄i ka'an Gamaliel. Te n̄i kákana xiní cháa apóstol. Te n̄i kaskúun yunu xí sukun-dé. Te n̄i ka'an xaṇ núu-dé ja má ká'an-ga-de tu'un jín sí'ví Jesús. Te n̄i kasía-de kája'an-de. ⁴¹ Te máá apóstol, nuu junta n̄i kenda koyo-de kája'an-de, kákusi iní-de ja ní jatú'un-ya kándo'o-de siki sí'ví-yá. ⁴² Te in̄i ve'e ij jín táká ve'e, tú ní kájukuiñi-de ja kástá'an-de te kájani-de tu'un Jesucristo.

6

Ja ní kajani-de usia cháa kuatíñu

¹ Te n̄i ndea kua'a cháa káskuá'a. Te in̄i kivi, te cháa ñuu Grecia, n̄i kaka'an sóo-de siki cháa hebreo, ch̄i tú ní téta'an in̄i núu-de staq kée ñá'an viuda hora ja sáka-dé ndita'an kivi. ² Yúan-na te máá uxí uu apóstol, n̄i kanastútú-de taká cháa káskuá'a, te n̄i kaka'an-de: Ma kúu jukuiñi máá-rí ja kájani-ri tu'un Dios, te kuatíñu-ri nuu mesa. ³ Núsáa te róo ñáni, kaji-ró usia tá'an máá-ró, cháa va'a, cháa ndichí, cháa káñu'un chítu Espíritu Santo ná kúu-de. Te ná cháa-yó tíñu yá'a siki-dé. ⁴ Te ruu jíná'an-ri, kukuu-ri jín já kakán ta'u-rí, te kani-ri tu'un yá'a. Achí-de. ⁵ Te tu'un n̄i ka'an-de, n̄i kajata'an in̄i ñayivi kuá'a-ún. Te n̄i kakaji-i Esteban, cháa kándija va'a kúu-de. Te nú'un chítu-de Espíritu Santo, jín Felipe, jín Prócoro, jín

Nicanor, jíin Timón, jíin Parmenas, jíin Nicolás, cháa n̄i naki'in sé'é judío ñuu Antioquía. ⁶ Taká cháa yá'a, n̄i kajani-i nuu cháa apóstol. Te n̄i kajikan ta'u-dé te n̄i kaxndée-de nda'a-dé xin̄i cháa-ún. ⁷ Te tu'un Dios n̄i jika kua'an. Te cháa kaskuá'a, n̄i kandeá xaan-dé in̄i ñuu Jerusalén. Te suni kua'a sutú n̄i kajatú'ún, te n̄i kakandíja.

Tu'un Esteban

⁸ Te Esteban, n̄i chítú ndii-de jíin fuerza, te ñúkuún ní sá'a-de tiñu ñá'nu xaan jíin tuni nuu taká ñayivi. ⁹ Te in̄i ve'e sinagoga n̄i kandonda yakú cháa, cháa libertino, jíin cháa ñuu Cirene, jíin cháa ñuu Alejandría, jíin cháa ñuu Cilicia, jíin Asia, n̄i kastátá'an jíin Esteban. ¹⁰ Ko tú ní káakundéé jíin-de, chí ndíchí-de, te suni n̄i ka'an-de jíin fuerza máa Espíritu. ¹¹ Yúan-na te n̄i kaská'an yakú cháa ja ní kaka'an: N̄i kajini so'o-ná ká'an ndiva'a Esteban sikí Moisés jíin sikí Dios, áchí. ¹² Te súan n̄i kaská'an-ún ñayivi, jíin cháa n̄i kayii, jíin cháa káchaa tutu. Te n̄i kajinu yuán sikí-dé, te n̄i kakatiin-ún-de kuangoyo jíin-de onde nuu junta. ¹³ Te n̄i kajani testigo falso ja ní kaka'an: Cháa yá'a, ndita'an kivi ká'an ndiva'a-de sikí vé'e ii yá'a jíin sikí ley. ¹⁴ Chi n̄i kajini so'o-ná ká'an-de ja Jesús, cháa ñuu Nazaret, kanu-de ve'e ii yá'a, te nasama-de taninu n̄i xndóo Moisés nuu-yo. Achí. ¹⁵ Yúan-na te taká ja kaxiukú iní municipio, n̄i kandakoto nuu-dé, te n̄i kajini ja jito nuu-dé natu'un nuu ñin ndajá'a ándívi.

7

Tu'un n̄i jani ndaa Esteban

¹ Te máa sutú ñá'nu-ga, n̄i ka'an jíin-de: Súan kúu náún, áchí. ² Te máa-de, n̄i ka'an-de: Táta, ñáni, kuni so'o-ní tu'un yá'a jíná'an-ní. Máa Dios, I'a ñá'nu, I'a luu, n̄i kenda-ya núu táa-yo Abraham ná n̄i kanchaa-de in̄i ñuu Mesopotamia, onde ná té ki'in-ga-de kunchaa-de in̄i ñuu Harán núu. ³ Te n̄i ka'an-ya jíin-de: Kenda in̄i ñuu-ro jíin má'ñú tá'an-ró, te ki'in-ro kunchaa-ro iní ñuu ja stá'an-ri nuu-ro, áchí-ya. ⁴ Yúan-na te n̄i kenda-de in̄i ñuu Caldea. Te n̄i kanchaa-de in̄i ñuu Harán. Te yúan n̄i j'i táa-de. Te n̄i sá'a Dios ja ní chaa-de ñuu yá'a nuu kaxiukú-ní vina. ⁵ Te tú ní já'a-ya ñú'un-ún kuu ta'u-dé, ni vasté ñin tí'li. Ko n̄i keyu'u-yá ja kuá'a-ya ñú'un-ún nuu-dé onde jíin núu taká tata kii nuu-dé, vasa tú ní ío se'e-de sáa. ⁶ Te súan n̄i ka'an Dios jíin-de: Tata-de kuxiukú jíká-i inga ñuu. Te kuun ciento kuia kuatíñu sáni-de-i te xndó'o-de-i. ⁷ Te n̄i ka'an Dios: Ko máa-rí, ndonda-ri sikí ñuu nuu kúu-i mozo-ún. Te onde nú n̄i kuu-ún, te kenda koyo-i te chiñú'ún-i ruu ichi yá'a. ⁸ Te n̄i sá'a-ya contrato jíin-de jíin tuni ja xiti ndúu-de. Te

se'e Abraham n̄i kuu Isaac. Te n̄i xiti ndúy-de-i nuu uná kivi-í. Te se'e Isaac n̄i kuu Jacob, te se'e Jacob n̄i kuu ndí'uxí uu máá tatá ñúy. ⁹ Te taká tatá ñúy-ún, n̄i kakukuásún iní-de. Te n̄i kaxikó-de José kua'an-i onde ñuu Egipto, Ko Dios n̄i jika-ya jíin-i. ¹⁰ Te n̄i nama-ya-í nuu taká tundó'o n̄i ta'an-i. Te n̄i kundíchí-i. Te Faraón, chaa kúu rey ñuu Egipto, n̄i kusii iní-de jíin-i n̄i sá'a-ya. Te n̄i chaa-de gobernador sikí José. Te José, n̄i tá'ú-de tiñu nuu ñúy Egipto jíin núy vé'e Faraón. ¹¹ Te n̄i kii ñn tama xaan ñí ñúy Egipto jíin ñí ñúy Canaán. ñn tundó'o xaan ní kuu-ún. Te ndiyi táa-yo, tú ní káni'in-dé ja kée-dé jíná'an-de. ¹² Te n̄i jini tu'un Jacob ja ío trigo onde ñuu Egipto. Te n̄i tájí-de táa-yo ní kaja'an-de vuelta ñn. ¹³ Te ja vuelta uu, n̄i kanakuni ñani José nuu-dé ja máá-de kúu. Te suni n̄i stá'an José ñani-de nuu Faraón. ¹⁴ Te José, n̄i tájí-de chaa kaja'an ja ní kana-de xiní táa-de Jacob kii-de jíin taká tá'an-de. Ío uní xiko xia'un-i. ¹⁵ Súan n̄i kuun Jacob kua'an-de onde ñuu Egipto. Te yúan n̄i ji'i-de jíin taká tatá ñúy-yo. ¹⁶ Te chaa-ún, n̄i kanaja'a-de káno'on-de onde ñuu Siquem. Te n̄i kayuji-de iní ve'e añú ja jíin plata n̄i jaan Abraham nuu sé'e Hamor ñuu Siquem. ¹⁷ Ko n̄i kuyani kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham. Te ñayivi-ún, n̄i ndea-i. Te n̄i kukua'a-í iní ñuu Egipto. ¹⁸ Te n̄i kuu kuia. Te n̄i nukuiñi inga rey iní ñuu Egipto ja tú játú'ún-de tu'un José. ¹⁹ Te rey-ún, n̄i xndá'ú-de ñayivi ñúy-yo, n̄i sándiva'a-de jíin táa-yo, ja fuerza ná skána-de se'e-de kuu-i. ²⁰ Te kuia-ún n̄i kaku Moisés. Te n̄i kusii iní Dios jíin-i. Te uní yoq ní ja'nu-i iní ve'e táa-i. ²¹ Te náa-i, n̄i skána-ña-í. Te n̄i naki'in sesí'í Faraón-ún-i. Te n̄i skuá'nu-ña-í nátu'un se'e máá-ña. ²² Te n̄i kutu'a Moisés taká tu'un ndíchí ñúy Egipto. Te ñá'nu xaan ní kuu-de jíin taká tu'un ká'an-de jíin taká tiñu sá'a-de. ²³ Te nuu úy xiko kuia-de, te n̄i kusii iní-de kinde'é-de taká ñani-de ja kakuu se'e Israel. ²⁴ Te n̄i jini-de nuu ñn chaa Egipto ja sándiva'a jíin ñn chaa Israel. Te n̄i stují-dé chaa Egipto-ún, te súan n̄i nama-de ñani nda'ú-de. ²⁵ Ko máá-de, jáni iní-de ja júku'un iní taká ñani-de ja Dios n̄i tájí-yá-de ja náma-de ñani-de núú. Ko máá ñani-de, tú ní kájuku'un kuti iní. ²⁶ Te inga kivi xían-ún, suni n̄i jini-de nuu úy chaa kajatá'an. Te n̄i jaq-de. Te n̄i ka'an-de jíin já ná júkuiñi: Súchi, najá kásá'a ndiva'a-ró jíin tá'an-ró. Chí ñani-ro kanakuni tá'an-ró. Achí-de. ²⁷ Ko máá cháa já'a ta'u tá'an-ún, n̄i chujíkí-de Moisés. Te n̄i ka'an-de: Ndéja ní jani róo ja kuñá'nu-ró te sándaq-ro tíñu-ri jíná'an-ri. ²⁸ Te suni kuní-ro ká'ni-ro rúy nátu'un n̄i ja'ni-ro cháa ñuu Egipto iku náún. Achí-de jíin Moisés. ²⁹ Te tu'un yá'a n̄i jini so'o Moisés. Te n̄i jinu-de kua'an-de. Te jíká ní nchaa-de onde ñuu Madián. Te yúan n̄i skáku ñasi'í-de uu se'e yíí. ³⁰ Te n̄i jinu tuku uu xiko

kuia. Yúan-na te ìn ndajá'a ándíví, ñi kenda-ya núu-dé onde nuu ñú'un té'é yúku Sinaí, ma'ñú ìn yukú kayú yáá ñú'un ñi kenda-ya. ³¹ Yúan-na te Moisés, ndé'é-de, te náa iní-de ja ní jiní-de ñu'un-ún. Te ñi kandita-de náva'a kuni-de nuu. Te ñi ka'an máá Tata-yo Dios jín-de: ³² Máá-rí kúu Dios ndiyi táa-ro, Dios Abraham, Dios Isaac, Dios Jacob, áchí-ya. Ko Moisés, kisi-i-de, te tú ní chúndéé iní-de ndé'é-de nuu. ³³ Te máá Tata Dios, ñi kachi-ya jín-de: Kiñi'in ndijan-ro já'a-ro. Chi nuu kándii-ro jíán, ñu'un íi kúu. ³⁴ A ñi jini-ri ja sé'e-ri ká'in-i iní ñuu Egipto, xaan kándo'o-i. Te suni jini so'o-ri ja kánde'e nda'ú-i. Te ñi kuun-ri vai-ri ja náma-ri-i jíná'an-i. Te vina, ña'an yá'a núsáá. Te ná táji-rí róo ki'in-ro ondé ñuu Egipto. Achí-ya jín-de. ³⁵ Núsáá te Moisés yá'a, vasa a ñi kaské'ichi-i-de te vasa ñi kaka'an-i: Ndéja ní jani róo ja kúñá'nu-ró siki-rí, te sánda-ro tíñu-ri, ñi achí-i jín-de. Ko Dios, ñi táji-yá-de kua'an-de ja tá'ú-de tíñu nuu-í te nama-de-i. Te ndajá'a-yá ja ní kenda nuu-dé nuu yukú-ún, suni ñi chindéé ní chituu-ya-dé. ³⁶ Te cháa yá'a, ñi ndiñi'in-de-i jíná'an-i iní ñuu yúan, te ñi sá'a-de kua'a tíñu ñá'nu, jín táká tuni iní ñuu Egipto, jín núu mar kuá'a, jín núu ñú'un té'é, uu xiko kuia. ³⁷ Cháa yá'a kúu Moisés ja ní ka'an jín táká se'e Israel: Ma'ñú táká ñani-ro, nukuiñi ìn cháa kani tu'un máá Tata-ro Dios sá'a-ya nátu'un ruu. Te nuu cháa-ún kuni ná'in-ró tú'un ka'an-de. Achí. ³⁸ Cháa-ún kúu cháa ñi kandee jín tíku'ñi ndiyi táa-yo ondé nuu ñú'un té'é. Te ñi ka'an ìn ndajá'a-ya jín-de xiní yúku Sinaí, te ñi ni'in-dé tu'un ndasa kuchaku-yo. Te ñi jani-de tu'un-ún nuu-yo. ³⁹ Ko ndiyi táa-yo, tú ní kákuni-de kuandatu-de nuu cháa-ún, chi sasua ñi kaské'ichi-de cháa. Te ñi kakusin iní-de, no'on-de ñuu Egipto kákuni-de núu. ⁴⁰ Te ñi kaka'an-de jín Aarón: Sáva'a tini-ro I'a ná kúxnúu núu-yo. Chi cháa Moisés, ja ní kiñi'in-de yóo iní ñuu Egipto vai-yó, tú kájiní-yo naún ní ta'an-de. Achí. ⁴¹ Yúan-na te ñi kasá'a-de ìn chelu. Te nuu ndosó-ún ñi kasoko-dé kiti. Te ñi kakusi iní-de jín tíñu ñi kasá'a-de jín ndá'a-dé. ⁴² Te Dios, ñi kuxio-ya núu-dé kua'an-ya. Te ñi xndóo-ya-dé ná kuátíñu-de nuu tíñuú xíní ándíví, nátu'un yóso núu tutú cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáa: Róo ñayivi Israel, a ñi kaja'ni-ro kiti núu-rí uu xiko kuia nuu ñú'un té'é náún. ⁴³ Túu, chi sasua ñi kajani-ró vé'e kuii ndosó Moloc jín tíñuú xíní máá Renfán, ndoso ja ní kasá'a máá-ró já chíñú'ún-ró. Ja yúan ná sjá'a-ri róo ki'in-ro ondé yata ñúu Babilonia, áchí-ya. ⁴⁴ Ndiyí táa-yo, onde ñu'un té'é ní kañava'a-de ve'e ñii Dios, nátu'un ñi tá'ú Dios tíñu nuu Moisés ja súan sá'a-de ve'e-ún, nátu'un muestra ñi jiní-de. ⁴⁵ Sáa chi jín fuerza Dios ñi kaskúnu ndiyi táa-yo ñayivi siin nación ja

ní kat̄in máá-i ñuu yá'a. Yúan-na te jíin Josué n̄i k̄ivi koyo-de in̄i lugar máá-i, n̄i k̄akinchaka-de ve'e ñii-ún n̄i kendoḡo yá'a onde k̄ivi David. ⁴⁶ Te David, n̄i kus̄ii in̄i Dios jíin-de. Te n̄i jikan-de ja ná sáva'a-de ñin ve'e kuu Dios Jacob. ⁴⁷ Ko Salomón, n̄i sá'a-de ñin ve'e máá-yá. ⁴⁸ Ko I'a ñá'nu-ún, tú ncháá-ya in̄i ve'e kásá'a cháa, nátu'un n̄i ka'an cháa jáni tu'un-ya ondé sáa: ⁴⁹ Andívi kúu silla kánchaa-ri, te tá'ú-rí tiñu. Ñuyivi kúu teyu nuu káxndíi ja'a-rí. Ndasa koo ve'e kani-ró kúnchaa-ri núsáa. Xíndenu kúu nuu ndétatú-ri. ⁵⁰ Á tú ní sá'a ndi'i-ri ndatiñu yá'a, áchí máá Tatá Dios. ⁵¹ Xaan kákujá'a in̄i-ní. Tú kákandíja in̄i añú-ní te xaan só'ó-ní. Ch̄i nene kájasu-ní nuu Espiritu Santo, nátu'un n̄i kasá'a ndiyi táa-ní onde aná'an. ⁵² Ió ñin cháa n̄i kajani tu'un-ya ondé sáa ja tú ní káchindik̄in táa-ní-de náún. Ch̄i táa-ní, a n̄i kaja'ni-dé cháa kájani tu'un ja k̄i máá I'a ndaa núu. Te I'a-ún, a n̄i kanastúu-ní-ya te n̄i kaja'ni-ní-ya. ⁵³ Ko máá-ní, tú ní káskíkuu-ní, vasa ndajá'a máá-yá, n̄i kajani-ya ley nuu-ní. Achí Esteban. ⁵⁴ Taká tu'un yá'a n̄i kajini so'o. Te n̄i kata'u'u in̄i. Te kánakaji ñii yú'u kájito Esteban. ⁵⁵ Ko máá Esteban, n̄i kútú-de Espiritu Santo. Te n̄i ndakoto-de ichi ándívi. Te n̄i jini-de ja ndíi ncháa nuu kánchaa Dios. Te Jesús, kándii-ya íchi ndává'a Dios. ⁵⁶ Te n̄i ka'an-de: Vina te ndé'é-rí ja núña andívi. Te ndé'é-rí nuu máá Sé'e cháa kándii-ya íchi ndává'a Dios. Achí-de. ⁵⁷ Yúan-na te n̄i kákana kó'ó. Te n̄i kajasu so'o. Te ñin jinu-ni n̄i kandonda vaa siki Esteban. ⁵⁸ Te n̄i kakiñi'in Esteban kua'an jíin-de onde yu'u ñúu. Te n̄i kaskána tikachí. Te n̄i kaja'a yuu xiní-dé. Te ñayivi kánde'é, n̄i kachúkú-i tikachí-ún nuu já'a ñin cháa súchí nání Saulo. ⁵⁹ Te nini kájoto yuu xiní Esteban, te n̄i ka'an nda'ú Esteban jíin máá Jító'o-yo: Táta Jesús, naki'in-ní añú-ná vina, áchí-de. ⁶⁰ Te n̄i jukuiñi jítí-de. Te n̄i ka'an jaa-de: Táta, ma chí'i-ní cuenta kuachi yá'a siki-í jíná'an-i, áchí-de. Súan n̄i ka'an-de tu'un yá'a, te n̄i ji'i-ni-de.

8

Ja ní chindik̄in Saulo tiku'n̄i kándíja

¹ Te Saulo, n̄i jatú'ún-de ja ní ji'i Esteban. Te k̄ivi-ún n̄i kejá'a káchindik̄in xaan-í tiku'n̄i kándíja in̄i ñuu Jerusalén. Te tiku'n̄i-ún, n̄i kajicha nuu-i kaja'an-i ní ndáñúu Judea jíin ndáñúu Samaria. Ko cháa apóstol ch̄i túu. ² Te cháa káchiñú'ún Dios, n̄i kajach̄induji-de Esteban. Te n̄i kande'e xaan-dé ja ní naa Esteban. ³ Ko Saulo, ch̄i xnáa-dé tiku'n̄i kándíja kuní-de. Te k̄ivi-de ndita'an ve'e. Te ñú'un-de cháa, ña'an, táan-dé-i vekaa.

Ja ní jika tu'un Dios iní ñuu Samaria

⁴ Te taká ñáyivi ní kajicha nuu-ún, kája'an-i taká ñuu kájani-i tu'un Dios. ⁵ Te Felipe, ni kuun-de kua'an-de ñuu Samaria. Te yúan ni jani-de tu'un Cristo nuu ñáyivi. ⁶ Te taká ñáyivi-ún, ni kachu'un iní-i taká tu'un ja ní ka'an Felipe jín-i. Te ni kajini so'o-i, te ni kajini-i taká tuni ni sá'a-de. ⁷ Chi iní kua'a ñáyivi ní kiñi'in-de tachí káni. Te ni kenda-ún kákana kó'ó kája'an. Te tini cháa ni kuyúnú jín cháa rengo, ni kanduva'a-de. ⁸ Te ni kakusi xáan iní ñáyivi ñuu-ún. ⁹ Te iní ñuu-ún ni jo in cháa nání Simón. Te cháa-ún, cháa ñavá'a kúu-de. Te xaan kánaa iní ñáyivi ñuu Samaria kánde'é-i. Te ni ka'an-de ja in cháa ñá'nu xaan kúu máa-de. ¹⁰ Te ñáyivi, xaan vá'a káchu'un iní-i tu'un ká'an-de onde suchí lúlí te onde cháa ñá'nu. Te ni kaka'an-i: Cháa yá'a xaan yí'i fuerza Dios ñá'nu iní-de. ¹¹ Te káchu'un iní-i tu'un ká'an-de, chi xaan káni kivi ní sá'a-de tiñu ñavá'a nuu-í, ni kánaa iní-i kánde'é-i. ¹² Ko nuu-í ni jani Felipe tu'un va'a ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, jín tú'un sí'ví Jesucristo. Yúan-na te ni kakandíja-i. Te ni kajanducha-í kúu cháa kúu ña'an. ¹³ Te máa Simón, suni ni kandíja-de, ni janducha-dé. Te ni jika kuu-de jín Felipe, ndé'é-de ja sá'a Felipe taká tuni jín taká tiñu ñá'nu. Te ni kee nuu-dé kándij-de. ¹⁴ Te cháa apóstol ká'in-de iní ñuu Jerusalén, ni kajini tu'un-de ja ñáyivi ñuu Samaria, ni kajatá'ú-i tu'un Dios. Te ni katájí-de Pedro jín Juan kája'an-de yúan. ¹⁵ Te ni jakoyo cháa-ún. Te ni kajikan ta'u-dé ja'a ñáyivi-ún, nává'a ná ní'in-í Espíritu Santo jíná'an-i. ¹⁶ Chi té cha'an-ga kii-ya siki ní in-i. Chi máni ni kajanducha-í jín sí'ví Jesús. ¹⁷ Yúan-na te ni kachaa-de nda'a-dé xini-í jíná'an-i te ni cháa Espíritu Santo siki-í. ¹⁸ Te ni jini Simón ja súan kachaa apóstol nda'a-dé xini ñáyivi-ún, te ja'a-ya Espíritu Santo nuu-í. Te kua'a-de xu'ún núu apóstol kuní-de núu. ¹⁹ Te ni ka'an-de: Suni kuní-ná ja kuá'a-ní fuerza yá'a nuu-ná nává'a nani ñáyivi xndée-ná nda'a-ná xini-í, te cháa Espíritu Santo siki-í, áchí-de. ²⁰ Yúan-na te ni kachi Pedro jín-de: Xu'ún-ró ná náa jín-ró, chi jáni iní-ro ja jín xu'ún kúu kuaan-ró tá'u ja'a Dios. ²¹ Tú cuenta-ro ni tú ta'u-ro ja kúndij-ro siki tiñu yá'a, chi tú ío ndaa iní añú-ro núu Dios. ²² Núsáa te nakani iní-ro siki kuáchi-ró yá'a. Te nandakan ta'u-ro núu Dios, sanaa te sá'a-ya tóká'nu iní-ya núu kuáchi ñú'un iní-ro. ²³ Chi jini-ri ja xáan kújá'a iní-ro núu-ya. Te máni kuáchi in róo. Achí Pedro jín-de. ²⁴ Yúan-na te ni ka'an Simón jín-de: Kakan ta'u máa-ró ja'a-rí nuu máa Jító'o-yo nává'a ni in tu'un ká'an-ro ján ma kí siki-rí, áchí-de. ²⁵ Te máa-de, ni kaka'an ndaa-de. Te ni kajani-de tu'un Dios. Te ni kanaxió káva-de káno'on-de ñuu Jerusalén. Te kua'a-ga ndañuu Samaria kájani-de tu'un va'a.

Felipe jín cháa eunuco

²⁶ Te ñn ndajá'a máá Tatá Dios, ñi ka'an-ya jín Felipe: Ndukuiñi te ki'in-ro ichi sur, ichi já kenda ñi ñuu Jerusalén, ja kúun kua'an onde ñuu Gaza. Achí-ya. Te yúan chi ñu'un té'é kúu. ²⁷ Yúan-na te ñi ndukuiñi Felipe kua'an-de. Te ñi kenda-ni ñn cháa eunuco etíope. Te cháa-ún játíñu-de nuu reina etíope, nání-ña Candace. Te ñn gobernador kúu-de. Te suni ndíto-de yaka xu'ún-ña. Te ñi kii-de ñuu Jerusalén, ñi kichiñú'ún-de Dios. ²⁸ Te kuano'on-dé kánchaa-de nuu carreta-de. Te ká'u-de tutu ñi cháa Isaías cháa ñi jani tu'un Dios onde sáa. ²⁹ Te máá Espíritu ñi ka'an-ya jín Felipe: Kuá'an te kita'an-ro carreta-ún. ³⁰ Te Felipe, ñi kundé-de ñi jaa-de. Te ñi jini so'o-de ká'u cháa-ún tutu ja ní cháa Isaías onde sáa. Te ñi jiká tu'un-de cháa-ún: Á júku'un ñi-ni naún ká'u-ni xí túu. Achí-de. ³¹ Te máá eunuco, ñi ka'an-de jín Felipe: Te ndasa juku'un ñi-ná te nú tú stá'an ñn cháa nuu-ná, áchí-de. Te ñi ka'an nda'ú-de ja ná káa Felipe nuu carreta-de te kunchaa-de jín-de. ³² Te nuu ká'u-de tutu ñi-ún ñi ka'an tu'un yá'a: Nátu'un ñn riñ ja kuá'an-ti kúu-ti, súan ñi ja'an-ya. Te nátu'un ñn lélú sété tú ndé'e-ti, suni súan tú ní ká'an kuti-yá. ³³ Te hora ñi kuka nuu-yá, tú ní sándaá va'a-i jín-yá. Ndasa koo tu'un tata-ya, chi ñi ji'i-ya ñi ñuyivi yá'a. Achí. ³⁴ Yúan-na te cháa eunuco-ún, ñi ka'an-de: Cháa ñi jani tu'un yá'a, ndé siki cháa ká'an-de. Siki máa-de xí siki ingá cháa, áchí-de jín Felipe. ³⁵ Yúan-na te Felipe, ñi kejá'a-de ká'an-de. Te jín tú'un ká'an tutu ñi-ún ñi jani-de tu'un va'a Jesús nuu cháa-ún. ³⁶ Te nini kája'an-de ichi-ún, te ñi jakoyo-de ñn nuu ñu'un nducha. Te ñi ka'an cháa eunuco: Yá'a ñu'un nducha. Á tú kuu kuanducha-ná, xí ndéja jasú. Achí-de. ³⁷ Te ñi kachi Felipe: Nú kándija-ni onde jín ñi jín añú-ni, te kuu, áchí-de. Te ñi ka'an eunuco: Kándija-ná ja Jesucristo kúu máá Sé'e Dios, áchí-de. ³⁸ Te ñi tá'ú-de tiñu ñi jukuiñi carreta. Te ñi kanuu ndendúú-de kája'an-de nuu ñu'un nducha yúan. Te ñi skuánducha Felipe cháa eunuco. ³⁹ Te nuu ní kanana-de ñi nducha, te Espíritu máá Tatá Dios, ñi chaxio-ni-ya Felipe kua'an-de. Te cháa eunuco, tuká ní jini-de nuu Felipe. Te ñi ki'in-de ichi kuano'on-dé. Te kúsi ñi-de. ⁴⁰ Ko Felipe, ñi ndenda-de onde ñuu Azoto. Te nini já'a-de kua'an-de, te jani-de tu'un va'a-ya táka ñuu. Te vasa ní jaa-de ñuu Cesarea.

9

Ja ní nakani ñi Saulo

¹ Te Saulo, nákatá-de ja ndón-da-de ka'ni-dé taká cháa káskuá'a tu'un máá Jító'o-yo. Te ñi jaa-de nuu sutú kúñá'nu-ga.

² Te *n̄i* jikān-de tutu nuu cháa-ún ja kí'in-de taká ve'e sinagoga ñuu Damasco, náva'a kat̄in-de sava cháa xí ñá'an já ká'jin sik̄i tú'un-ya. Te ku'n̄i-de ñayivi-ún kunchaka-de-i kii-de j̄in-i ñuu Jerusalén kuní-de. ³ Te *n̄i* ki'in-de ichi kuá'an-de. Te *n̄i* kuyani-de ñuu Damasco. Te sánaa-ní te *n̄i* ndii ncháa-ni ñí n̄u-dé onde andívi. ⁴ Te *n̄i* ndua-ni-de nuu ñú'un. Te *n̄i* jini so'o-de ká'an in tu'un j̄in-de: Saulo, Saulo, naja ch̄indik̄in-ro r̄u. Achí. ⁵ Te máa-de, *n̄i* ka'an-de: Ndé cháa k̄uu-ní vii, Táta, áchí-de. Te *n̄i* kach̄i-ya j̄in-de: Máa-rí k̄uu Jesús ja ch̄indik̄in-ro r̄u. Xaan yíi k̄uu ja kuañú yátá-ró punta garrocha. Achí-ya. ⁶ Te máa-de, k̄isi-i-de, ch̄i yú'ú-de. Te *n̄i* ka'an-de: Táta, naún sá'a-ná kuní-ní, áchí-de. Te máa Jító'o-yo, *n̄i* kach̄i-ya j̄in-de: Ndukoo, te k̄ivi-ró iní ñuu. Te yúan ni'in-ro tú'un ndasa sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te cháa kája'an j̄in Saulo, *n̄i* kajukuiñi-de kákee nuu-dé kánde'é-de. Chi *n̄i* kajini so'o ndija-de ní'in, ko tú ní k̄ajini-de nuu ní in cháa ká'an. ⁸ Yúan-na te *n̄i* ndukoo Saulo nuu ñú'un. Te *n̄i* ndakoto-de. Ko tú ní in nuu ní jini-de. Te k̄at̄in cháa-ún nda'a-dé kája'an-de j̄in-de. Te *n̄i* kaskivi-de Saulo iní ñuu Damasco. ⁹ Te yúan *n̄i* kanchaa-de un̄i kivi. Te tú ní k̄uu kuti ndé'é-de, ni tú ní yéé-dé staa, ni tú ní jí'i-de nducha.

Saulo iní ñuu Damasco

¹⁰ Te *n̄i* io in cháa skuá'a tu'un-ya ñúu Damasco nání-de Ananías, te j̄in jani *n̄i* ka'an máa Jító'o-yo j̄in-de: Ananías, áchí-ya. Te máa-de, *n̄i* ka'an-de j̄in-ya: Táta, yá'a kanchaa-ná, áchí-de. ¹¹ Te *n̄i* ka'an máa Jító'o-yo j̄in-de: Ndukuiñi te ki'in-ro ichi yá'ya ja nání derecha. Te iní ve'e Judas ná ndúkú-ró in cháa nání Saulo ñuu Tarso, chi jandaa jikán ta'u-dé. ¹² Te skóto jani-de ja in cháa nání Ananías, kivi-de te cháa nda'a xiní-dé, náva'a ndundijin nduchi-dé. Achí-ya. ¹³ Yúan-na te *n̄i* ka'an Ananías: Táta, a *n̄i* jini tu'un-ná sik̄i cháa yúan ja xaan sá'a ndiva'a-de j̄in ñayivi ndoo-ní iní ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te vina *n̄i* chaa-de yá'a ndiso-de tiñu sutu ñá'nu, náva'a kat̄in-de taká ñayivi kachiñú'ún-i níi, te taan-dé-i vekaa. Achí-de. ¹⁵ Te máa Jító'o-yo, *n̄i* ka'an-ya j̄in-de: Kuá'an, chi cháa *n̄i* kaji máa-rí k̄uu cháa jian, náva'a ná kani-de tu'un-ri ki'in-de ñí n̄u ñayivi s̄in nación, ñí n̄u rey, j̄in ñí n̄u táka ñayivi ñuu Israel. ¹⁶ Ch̄i stá'an-ri nuu-dé ja kánúú ndó'o-de kua'a xaan túndó'o sik̄i sí'vi-rí. Achí-ya. ¹⁷ Yúan-na te kua'an Ananías. Te *n̄i* kivi-de iní ve'e-ún. Te *n̄i* xndée-de nda'a-dé xiní Saulo. Te *n̄i* ka'an-de: Nani, Saulo. Máa Jító'o-yo Jesús, I'a *n̄i* kenda nuu-ro ichi vái-ró, *n̄i* tájí-yá ruu vai-ri nuu-ro náva'a ná ndundijin nduchi-ro, te ná kútú-ró Espíritu Santo. Achí-de. ¹⁸ Te *n̄i* koyo-ni natu'un soq yúndúchi-dé. Te *n̄i*

ndundijin nduchi-dé. Te ni ndukuiñi-de. Te ni janducha-dé. ¹⁹ Yúan-na te ni nakee-dé staa. Te ni nani'in iní-de. Te ni kendoo Saulo yakú kiví jín cháa káskuá'a ja káxiukú-de iní ñuu Damasco. ²⁰ Te ni kejá'a-ni-de jáni-de tu'un Jesucristo iní ve'e sinagoga, áchí-de ja I'a yá'a kúu-ya Sé'e Dios. ²¹ Te taká ñayivi ní kajini so'o tu'un ká'an-de, ni kakee nuu-í kánde'é-i. Te ni kaka'an-i: Á nasu cháa yá'a xaan sá'a ndiva'a-de jín táka ñayivi kándaku ñi'in sí'ví-yá yá'a núu. Te ja yúan ní chaá-de yá'a, ku'ni-de preso no'on-de jín-i nuu sutú ñá'nu núu. Achí-i. ²² Ko Saulo, ví'í-gá ni ndúkú ndéé-de ni sáká núu-de xiní cháa judío káxiukú iní ñuu Damasco, ká'an téyíi-de ja Jesús kúu Cristo. ²³ Te ni kuu-ga kiví. Te chaá judío, ni kanatiin tu'un tá'an-de ja ká'ni-dé Saulo. ²⁴ Ko Saulo, ni ni'in-dé tu'un ja súan ni kanda tu'un cháa-ún. Te máa cháa judío ndúu ñúu-ni kájito yu'u-dé ichi núu kenda yuxé'é ñúu ja ká'ni-dé Saulo núu. ²⁵ Yúan-na te chaá káskuá'a jín-de, ni káki'in-de Saulo akuáa. Te iní in jika ni kaskúun-de chaá jiká in nama ñúu-ún.

Saulo iní ñuu Jerusalén

²⁶ Te nuu ní najaa-de ñuu Jerusalén, te kuní-de naketá'an-de jín cháa káskuá'a-ún. Ko máa cháa-ún, ni kayu'ú-de ni kajito-de Saulo, chi tú ní kákandíja-de ja cháa skuá'a kúu Saulo. ²⁷ Ko Bernabé, ni jaka-de kua'an jín-de nuu cháa kákuu apóstol. Te ni jani-de tu'un nuu cháa-ún ndasa ni jiní Saulo nuu máa Jító'o-yo ichi kuá'an-de, te ni ka'an-ya jín-de, jín ndasa ni chundéé iní Saulo ni ka'an téyíi-de tu'un Jesús iní ñuu Damasco. ²⁸ Te ndénda-de ndívi-de ñuu Jerusalén jín cháa kákandíja yúan. ²⁹ Te ni jani téyíi-de tu'un máa Jító'o-yo. Te ni státá'an-de jín cháa judío ñuu Grecia. Ko máa cháa-ún, kákuni-de ka'ni-dé Saulo. ³⁰ Te ni kajini tu'un taká ñani. Te ni kachu'un íchí-de Saulo onde ñuu Cesarea. Te yúan ni katájí-de Saulo kuano'on-dé onde ñuu Tarso. ³¹ Te tikuni kákandíja ní iní ñuu Judea, jín ñuu Galilea, jín ñuu Samaria, tuká ní káchindikín-de-i. Te ni ja'nu-ga-i jín tú'un. Te ni kachiñú'ún-i máa Jító'o-yo. Te ni káundéé iní-i ni sá'a Espíritu Santo. Te ni ndea-ga-i.

Ja ní nduva'a Eneas

³² Te Pedro, jika kuu-de nuu-í taká lado. Te suni ni ja'an-de nuu ñayivi ndóo iní ñuu Lida. ³³ Te yúan ni jiní-de nuu in chaá nání Eneas, ja ní kuu uná kuia káa-de jito, chi ni kuyúnú-de. ³⁴ Te ni kachí Pedro jín-de: Eneas, Jesucristo ná násáva'a-ya róo. Ndukoo, te natuu-ro jito-ró. Achí-de. Te ni ndukoo-ni chaá-ún. ³⁵ Te ni kajini taká ñayivi káxiukú ñuu Lida jín ñuu Sarón. Te ni kanaxió káva iní-i nuu máa Jító'o-yo.

Jā ní nachakū Dorcas

³⁶ Te suni nī io ñin ña'an skuá'a inī ñuu Jope, nání-ña Tabita, ja kuní ka'an nuu yú'u griego, Dorcas. Ña'an yá'a, xaan ní sá'a-ña tíñu va'a jíin caridad. ³⁷ Te kivi-ún nī ku'u-ña. Te nī jī'i-ña. Te nī ndi'i nī nasándoo-de ña'an-ún. Te nī kajakin-de-ña ñin inī ve'e. ³⁸ Te ñuu Lida, yani kánchaa jíin ñuu Jope. Te chaa káskuá'a-ún, nī kajini tu'un-de ja kánchaa Pedro yúan. Te nī katáji-de uu chaa kuaka'an nda'ú jíin Pedro: Ma kúkuéé-ní te chaa-ní nuu-ná, áchí-de. ³⁹ Yúan-na te nī ndukuiñi Pedro kua'an-de jíin-de. Te nuu ní jaa-de, nī kajaka-de Pedro kua'an-de jíin-de inī ve'e-ún. Te yúan, taká ña'an viuda, nī kajikó ndúy-ña-dé kánde'e-ña. Te kástá'an-ña taká su'nu jíin taká tikachí ní sá'a Dorcas ná nī kanchaa-ña jíin-ña jíná'an-ña núu. ⁴⁰ Yúan-na te Pedro, nī jacha ndi'i-de ñayivi-ún kája'an-i yata vé'e. Te nī jukuiñi jítí-de. Te nī jikan ta'u-dé. Te nī naxió kóto-de ichi núu kátuu ndiyi-ún. Te nī ka'an-de: Tabita, ndukoo, áchí-de. Te máa-ña, nī ndakoto-ni-ña. Te nī jini-ña núu Pedro. Te nī ndukoo-ni-ña. ⁴¹ Te máa-de, nī tiin-de nda'a-ñá. Te nī xndúkuiñi-de-ña. Yúan-na te nī kana-de xinī ñáyivi ndoo jíin viuda. Te nī stá'an-de-ña já á chakú-ña. ⁴² Te tíñu yá'a nī jicha tu'un ní ñuu Jope kua'an. Te kua'a ñáyivi, nī kakandíja-i nuu máa Jító'o-yo. ⁴³ Te Pedro, kua'a kivi ní kendoo-de inī ñuu Jope, kánchaa-de ve'e ñin chaa curtidor nání Simón.

10*Pedro jíin Cornelio*

¹ Te inī ñuu Cesarea nī io ñin chaa nání Cornelio, nī kuu-de capitán, nī tiin-de soldado nání Italiana. ² Chaa chíñú'ún vá'a Dios kuu-de onde jíin ní vé'e-de. Te bueno sá'a-de caridad nuu taká ñayivi. Te nene jikán ta'u-de nuu Dios. ³ Te chaa yá'a, nī skóto-ya-dé natu'un ka'uní aini. Te nī jini-de nuu ñin ndajá'a máa Dios nī kivi-ya núu kánchaa-de. Te nī ka'an-ya jíin-de: Cornelio, áchí-ya. ⁴ Te máa-de, nī ndakoto-de nuu-ya. Te yú'ú-de. Te nī ka'an-de: Naún kuní-ní Táta, áchí-de. Te nī kachi-ya jíin-de: A nī jini Dios ndasa jikán ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ⁵ Vina te táji-ró uu chaa ná kí'in-de ñuu Jope. Te kana-ró xiní Simón ná kí-de, te chaa-ún, nání-de Pedro. ⁶ Ncháa núu-de ve'e ñin chaa nání Simón curtidor, ja ncháa ve'e-de yani yundúcha mar. Te máa-de kastu'ún núu-ro ndéja kánúu sá'a-ró. Achí-ya. ⁷ Te ndajá'a ní ka'an jíin Cornelio, a kua'an-ya. Te nī kana-de xiní uu mozo-de jíin xiní ñin soldado ja játíñu kútu núu-dé. ⁸ Te onde nī ndi'i nī nakani-de taká tu'un nuu mozo-ún, te nī táji-de mozo kája'an onde ñuu Jope. ⁹ Te inga kivi xían-ún, kájika-i kája'an-i. Te nī kakuyani-i ñuu-ún.

Te Pedro, ná ka'uxi uu ni kaa-de xini vé'e ja kakán ta'u-dé. ¹⁰ Te ni chaa soko chii-de. Te ni kuni-de kee-dé staa. Ko nini kásatu'a-ña-ún, te ni skóto-ya-dé. ¹¹ Te ni jini-de núña andívi. Te in bulto nátu'un in sa'ma kuitá já nú'ni ndíkúun punta, ni kuun vai nuu ñú'un ní skóto-ya-dé. ¹² Te ini-ún káñu'un taká kiti kúun ndá'a ío nuu nú'un yá'a, jín koo, jín taká tisaa andívi. ¹³ Te ni jini so'o-de in tu'un ni ka'an: Pedro, ndukuiñi, te ka'ni-ro, te kee-ro, áchí. ¹⁴ Ko Pedro, ni ka'an-de: Ma kúu Táta, chi té kee-gá-ná kuñu chá'an ni ja tú ío ndoo, áchí-de. ¹⁵ Te ni ka'an tuku jín-de vuelta uu: Ja ní sándoo Dios, ma skúnání-ró kuñu chá'an, áchí. ¹⁶ Te tu'un yá'a ni kii uni vuelta nuu-dé. Te sa'ma kuitá-ún, ni ndaa kuano'on andívi. ¹⁷ Te nini kánchaa Pedro jáni ini-de naún kúu ja ní jini-de-ún, te ni jakoyo mozo ni táji Cornelio kua'an, kájika tu'un-i ve'e Simón onde ni jakoyo-i yuxé'é cháa-ún. ¹⁸ Te ni kaka'an jaa-i. Te ni kajika tu'un-i nú yúan ncháa in chaa nání Simón, te ío inga sí'vi-de nání-de Pedro. ¹⁹ Te nini kánchaa Pedro nákani ini-de nú naún kúu ja ní jini-de-ún, te ni ka'an máa Espiritu jín-de: Ni chaa uni mozo kánandúkú-i róo. ²⁰ Ndukuiñi, te nuu-ró. Te ma yú'ú-ro kí'in-ro jín-i. Chi máa-rí, ni táji-rí-i vai-i, áchí-ya. ²¹ Yúan-na te Pedro, ni nuu-de nuu mozo ni táji Cornelio. Te ni ka'an-de: Amigo, máa-rí kúu chaa kánandúkú-ró. Ndé siki kúu ja vái koyo-ró núu-rí núsáa, áchí-de. ²² Te máa mozo-ún, ni kaka'an-i: Cornelio, chaa capitán, chaa ndaa, chaa chíñú'ún vá'a Dios kúu-de. Te suni taká ñayivi judío kaka'an-i ja cháa va'a kúu-de. Ni ka'an in ndajá'a ndoo-ya jín-de ja ná kana-de xini-ní kii-ní kí'on vé'e-de. Te ná kúni ná'in-de tu'un ka'an-ní jín-de. Achí-i. ²³ Yúan-na te ni skívi-de mozo-ún ini ve'e. Te ni kakendoo-i yúan. Te inga kivi xían-ún, ni ndukoo-de. Te ni kee-de kaja'an-de. Te suni kaja'an yaku ñani ñuu Jope jín-de. ²⁴ Te inga kivi ní jakoyo-de ñuu Cesarea. Te Cornelio, ndátu-de chaa jíná'an-de, chi ni stútú-de tá'an-de jín amigo va'a-de. ²⁵ Te nini kivi Pedro ini ve'e, te ni kenda Cornelio ka'an-de jín Pedro. Te ni jukuiñi jítí-de nuu já'a Pedro. Te ni chíñú'ún-de chaa. ²⁶ Ko Pedro, ni xndúkuiñi-de Cornelio. Te ni ka'an-de: Ndukuiñi, chi ruu, suni chaa kúu-ri. Achí-de. ²⁷ Te kándatu'ún-de. Te ni kivi koyo-de. Te ni jini Pedro ja ní kakutútú kuá'a ñayivi káxiukú-i ini ve'e. ²⁸ Te ni ka'an Pedro jín ñayivi-ún: A kájiní-ní ja tú ío ley ja in chaa judío, ketá'an-de xí sá'a-de in visita nuu in chaa tú kúu judío. Ko Dios, ni stá'an-ya núu-ná ja tú ni in ñayivi chá'an, ñayivi kini ío. ²⁹ Ja yúan, te nuu ní kana-ní xini-ná, te vai-ná, tú ní sájá'a ini-ná. Ja yúan jiká tu'un-ná ní: Na siki kúu ja ní kana-ní náa, áchí Pedro. ³⁰ Yúan-na te ni ka'an Cornelio: Vina ío kuun kivi

nátu'un máá hora yá'a ío ndichá iní-ná. Te ka'uní aini kúu jikán ta'u-ná iní ve'e-ná. Te nī cháa ñn ndajá'a-yá nuu-ná. Te ndíi ncháa sa'ma ñú'un-ya. ³¹ Te nī ka'an-ya jíin-ná: Cornelio, a nī jiní Dios ndasa jikan ta'u-ro jíin já sá'a-ró caridad. ³² Núsáá te táji-ró mozo ná kí'in ñuu Jope. Te kana-ró xiní ñn cháa kúu Simón ja nání-de Pedro, ná kí-de nuu-ro. Te cháa-ún, ncháá-de ve'e ñn cháa nání Simón curtidor. Te máá yú'u mar ncháá ve'e-de. Te cháa cháa-ún, te kastu'ún-de nuu-ro, áchí-ya jíin-ná. ³³ Súan nī kuu. Te nī táji-ná mozo kujaa kana ní. Te va'a nī sá'a-ní ja ní cháa-ní. Te vina, taká-ná, ká'jin tútú-ná yá'a nuu Dios, nává'a kuni so'o-ná tu'un ka'an-ní, ndasa nī tá'ú Dios tiñu nuu-ní. Achí-de. ³⁴ Yúan-na te nī ka'an Pedro: Vina te nī jiní ndaa-ná ja Dios tú ncháá nuu-yá ñayivi. ³⁵ Chi nani ñayivi, nú káchiñú'ún-i-ya te kásatiñu va'a-i nuu-yá, te kúsi iní-ya jíin-i. ³⁶ Nī ka'an-ya jíin taká se'e Israel, nī kastu'ún-ya nuu-í ja máá Jesucristo já'a-ya tú'un ndéé iní-i. Te I'a yá'a kúu Jito'o taká-yo. ³⁷ Máá-ní, a kájiní tu'un-ní tu'un Jesucristo. Chi nī jani Juan tu'un jánducha, yúan-na te nī kejá'a tú'un-ya ondé ñuu Galilea, te nī jichá nuu ní ñuu Judea, ³⁸ ndasa nī ja'a Dios Espíritu Santo jíin fuerza nuu-yá. Te ndasa nī jika kuu ya ní sá'a-ya tiñu va'a, te nī nasáva'a-ya taká ñayivi tá'an tachí káni. Chí Dios, nī chindéé ní chituu-ya Jesús ñuu Nazaret. ³⁹ Te máá-ná, nī kajiní-ná taká tiñu nī sá'a-ya iní ñuu Judea, jíin iní ñuu Jerusalén. Te nī kaja'ni-í-ya, nī kajata kaa-i-ya jiká ñn cruz. ⁴⁰ Ko I'a yá'a, nī nachaku-ya ní sá'a Dios kivi uní. Te nī ndenda ndijin-ya ní sá'a Dios. ⁴¹ Ko tú ní ndenda ndijin-ya núu taká ñayivi, chí máni nuu cháa ja á nī kaji Dios ja kúu-de testigo. Te testigo-ún kákuu-ná, chí nī kayee-ná staa nī kaji'i-ná nducha jíin-yá, nuu ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁴² Te nī tá'ú-yá tiñu nuu-ná jíná'an-ná ja ná káni-ná tu'un-ya núu taká ñayivi. Te ka'an ndaa-ná ja ní jani Dios máá-yá kuu-ya juez nuu ñayivi káichaku jíin núu ñayivi ní kaji'í. ⁴³ Chi tu'un I'a yá'a nī kaka'an ndaa taká cháa nī kajani tu'un Dios onde sáá. Ja taká ñayivi kándija nuu-yá, jíin sí'ví-yá koo tuká'nu iní nuu taká kuachi-i. Achí Pedro.

Ja ní jaq Espíritu Santo siki ñáyivi sñn nación

⁴⁴ Te nini ká'an Pedro taká tu'un yá'a, te nī cháa-ni Espíritu Santo siki taká ñayivi kájiní so'o tu'un ká'an-de. ⁴⁵ Te cháa kákandija, ja ní jakoyo jíin Pedro, ja kákuu-de cháa nī kaxiti ndúu, nī kánaa iní-de kánde'é-de ja súni nī cháa Espíritu Santo siki ñáyivi sñn nación. ⁴⁶ Chi nī kajiní so'o-de káka'an ñayivi-ún sñn yu'u, te kánakana jaa-i Dios. ⁴⁷ Yúan-na te nī ka'an Pedro: Ndéja jasú kii nducha, nává'a ná kuánducha ñayivi yá'a, chí nī cháa Espíritu Santo siki máá-i nátu'un siki máá-yó, áchí-de.

48 Te *n*í tá'ú-de tiñu nuu-í jíná'an-i ja ná kuánducha-í jín sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. Yúan-na te *n*í kaka'an nda'ú-i jín-de ja ná kéndoo-de jín-i yaku kiví.

11

¹ Te chaa apóstol jín táká ñani ká'in ní ñúu Judea, *n*í kajini tu'un-de ja ñáyivi sñin nación, suni *n*í kajatá'ú-i tu'un Dios. ² Te *n*í ndaa Pedro kuano'on-dé ñuu Jerusalén. Te sava chaa *n*í kaxiti ndúu, *n*í kaka'an siki-dé. ³ Te *n*í kaka'an-de: Naja *n*í kivi-ró iní ve'e chaa tú ní kaxiti ndúu, te *n*í yee-ro staa jín-de, áchí. ⁴ Yúan-na te *n*í kejá'a Pedro *n*í jani kají-de tu'un nuu chaa-ún: ⁵ *N*í kanchaa-ri ñuu Jope. Te nini jikán ta'u-rí, te *n*í skóto-ya rúu. Te *n*í jini-ri ñin bulto natu'un ñin sa'ma kuitá ja nú'ni ndíkúun punta. Te *n*í kuun vai onde nuu-rí ichi ándíví. ⁶ Te *n*í nde'é-rí. Te *n*í jini-ri ja iní-ún káñu'un kiti kúun ndá'a kájika nuu ñú'un yá'a, jín kiti xaan, jín koo, jín tísaa andíví. ⁷ Te *n*í jini so'o-ri ñin tu'un *n*í ka'an jín-rí: Pedro, ndukuiñi, ka'ni-ro te kee-ro. Achí. ⁸ Te *n*í ka'an-ri: Ma kúu Táta, chí té kee-gá-ná kuñu chá'an ni kuñu ja tú ío ndoo. ⁹ Ko tu'un-ún *n*í ka'an tuku jín-rí onde andíví: Ja ní sándoo Dios ma skúnání-ró kúñu chá'an. Achí. ¹⁰ Te suni súan *n*í ka'an uní vuelta. Yúan-na te *n*í ndaa bulto-ún kuano'on ichi ándíví. ¹¹ Yúan-na te suni hora-ún *n*í jakoyo uní mozo kánandúkú-i ruu. Te onde ñuu Cesarea *n*í ta'u tiñu nuu-í vai-i. Te *n*í jakoyo-i ve'e-ri. ¹² Te máá Espíritu, *n*í ka'an-ya jín-rí ja má yú'ú-ri ki'in-ri jín-i. Te suni *n*í kaja'an iñu ñani yá'a jín-rí. Te *n*í kivi koyo-ri iní ve'e ñin chaa. ¹³ Te chaa-ún, *n*í jani-de tu'un nuu-rí, ná *n*í jini-de ñin ndajá'a ándíví kándij-ya iní ve'e-de. Te *n*í ka'an-ya jín-de: Tájí-ró mozo ná kí'in ñuu Jope te kana-ró xiní Simón, chaa nání Pedro, ná kí-de. ¹⁴ Te chaa-ún, kani-de tu'un nuu-ro ndasa kaku-ró onde jín ní vé'e-ró, áchí-de jín-rí. ¹⁵ Te nuu ní kejá'a-rí ká'an-ri, te *n*í chaa Espíritu Santo siki-í jíná'an-i suni natu'un *n*í chaa-ya siki-yo ja xnañúu. ¹⁶ Yúan-na te *n*í nuku'un iní-ri tu'un *n*í ka'an máá Jító'o-yo: Jandaa jín ndúcha skuánducha Juan. Ko róo, chí jín Espíritu Santo kuanducha-ro jíná'an-ró, áchí-ya. ¹⁷ Te nú suni *n*í ja'a Dios Espíritu-ya núu máa-i natu'un *n*í ja'a-ya núu máa-yó, ja kákandija-yó núu máá Jító'o-yo Jesucristo, te ndé chaa kúu ruu ja kasú-ri nuu Dios núsáa. Achí Pedro. ¹⁸ Súan *n*í kajini so'o-de tu'un yá'a, te tuká ní kaka'an-de. Te *n*í kanakana jaa-de Dios: Suni *n*í ja'a Dios tu'un ja ná nákani iní ñáyivi sñin nación náva'a kuchaku-i ní kani núsáa, áchí-de.

Tiku'ni kándija iní ñuu Antioquía

19 Te kivi ní kaja'ni-dé Esteban, ni keja'á ní kachindikin-de-i. Te ñayivi ní kajicha nuu kaja'an ni jakoyo-i onde ñuu Fenicia, jín ñuu Chipre, jín iní ñuu Antioquía. Te tú ni ñn nuu ñayivi ní kájani-i tu'un, chi máni nuu ñayivi judío ni kajani-i tu'un-ya. 20 Ko ni io yaku chaa ñuu Chipre jín chaa ñuu Cirene jín ñayivi ní kajicha-ún. Te chaa-ún, ni jakoyo-de ñuu Antioquía. Te ni kaka'an-de jín ñayivi ñuu Grecia, ni kajani-de tu'un va'a máa Jító'o-yo Jesús nuu-í. 21 Te máa Jító'o-yo, ni chindéé ní chituu-ya-dé. Te ni kakandija kua'a ñayivi, te ni kanaxió káva inji-i nuu máa Jító'o-yo. 22 Te ni jicha tu'un yá'a. Te ni jini tu'un tikuni kándija inji ñuu Jerusalén. Te ni katáji-i Bernabé kua'an-de onde ñuu Antioquía. 23 Te Bernabé, nuu ní jaá-de yúan, te ni jini-de ja lúu kua'an tu'un Dios. Te ni kusii iní-de. Te ni ka'an ni'in-de jín táká ñayivi-ún ja jín iní jín añú-i ná skíkuu va'a-i tu'un máa Jító'o-yo, te ma náyu'ú-i. 24 Chi Bernabé, chaá va'a kúu-de. Te ni kútú-de Espiritu Santo. Te kándija va'a-de. Te ni kakandija kua'a ñayivi nuu máa Jító'o-yo. 25 Yúan-na te ni kenda Bernabé kua'an-de onde ñuu Tarso, kuanandúkú-de Saulo. Te ni nani'in-dé chaá-ún. Te nchaka-de chaá ni chaá-de ñuu Antioquía jín-de. 26 Te ní-ni ñn kuia ni kandatú-ún-de yúan jín tikuni kándija. Te ni kastá'an-de tu'un nuu kuá'a ñayivi. Te chaá káskuá'a-ún, ni nakunáni-de cristiano xnáñúú-gá inji ñuu Antioquía. 27 Te chaá kájani tu'un Dios, suni kivi-ún ni kenda koyo-de ñuu Jerusalén kaja'an-de onde ñuu Antioquía. 28 Te ni ndukuiñi ñn tá'an-de nání-de Ágabo. Te ni kastu'ún-de, ni sá'a Espiritu, ja kii ñn tama xaan ní ñuyivi. Te tama-ún, ni kii kivi ní tá'ú Claudio tiñu. 29 Yúan-na te ni kandatú-ún chaa káskuá'a-ún ja chundá'a-de yaku na jín kí'in nuu ñani-de kaxiukú iní ñuu Judea, ndasa kákanda ñn ñn-de kuá'a-de. 30 Te súan ni kasá'a-de. Te ni katáji-de kua'an nuu chaa kákuu nuu, ni kajanchaka Bernabé jín Saulo.

12

Ndasa ni ja'ni-dé Jacobo

1 Te suni kuia-ún ni katiiin rey Herodes sava ñayivi tikuni kándija. Te ni sá'a ndiva'a-de jín-i. 2 Te jín machete ni ja'ni-dé Jacobo, ñani Juan.

Ndasa ni kenda Pedro vekaa

3 Te ni jini-de ja súan ni kakusii iní chaá judío ni sá'a-de. Te suni ni katiiin-de Pedro. Máa kivi-ún ni kuu viko státilá ja tú yí'i yujan ía. 4 Te nuu ní tiin-de Pedro, te ni chindee-de chaá vekaa. Te ni jani-de xia'un ñn soldado kándito-ún-de, chi kuni-de kiñi'in-de chaá stá'an-de nuu ñayivi nú ná já'a viko Pascua. 5 Súan ni kuu ja kánde Pedro inji vekaa. Ko tikuni

kándija, n̄i'in n̄i kajikan ta'u-í ja'a Pedro nuu Dios. ⁶ Te jáni in̄i Herodes ja kíñi'in-de chāa nuu ñáyivi-ún núú. Te suni akuáa-ún kixí Pedro iní vekaa ma'ñú úu soldado, nú'n̄i-de jíin úu cadena. Te suni ká'jin soldado yuxé'é kándito-ún vekaa. ⁷ Te sanaa-ní te n̄i jaa ñn ndajá'a máa Tatá Dios. Te n̄i ndii ncháa in̄i vekaa. Te n̄i skáki'vi-ya Pedro, n̄i xndúkoo-ya-dé. Te n̄i ka'an-ya: Yachi ndukoo-ró, áchi-ya. Te cadena nú'n̄i nda'a-dé-ún, n̄i jungava-ni kua'an. ⁸ Te n̄i kachi ndajá'a-yá jíin-de: Nachi'i ch̄i-ró te nachi'i ndijan-ro, áchi-ya. Te súan n̄i sá'a-de. Te n̄i kachi tuku ndajá'a-yá jíin-de: Kundii tikachi-ró te kundikin-ro rúu ki'on, áchi-ya. ⁹ Te n̄i kenda-ya. Te ndikín-de-ya kuá'an-de jíin-yá. Te naún jiní máa-de ja jándaa kúu ja ní sá'a ndajá'a-yá jíin-de, ch̄i jáni in̄i-de ñn jani kúu ja ní skóto-i-de. ¹⁰ Te n̄i kaja'a-de nuu ká'jin yukun ñn jíin yukun uu soldado ja kándito-ún-de. Te n̄i jakoyo-de yuxé'é kaa ja jíto ichi yúñúu. Te yuxé'é-ún, n̄i nuña i-í ní máa. Te n̄i kenda koyo-de. Te n̄i kaja'a-de ñn ya'ya kaja'an-de. Yúan-na te n̄i kuxio-ni ndajá'a-yá nuu-dé kua'an-ya. ¹¹ Te Pedro, n̄i ndukáji iní-de, te n̄i ka'an máa-de: Vina te n̄i jiní ndaa-ri ja ní táji máa Tatá Dios ndajá'a-yá n̄i kii, te n̄i nama-ya rúu in̄i nda'a Herodes jíin núu táká ñáyivi judío ja ká'ni-í ruu kákuñi-i, áchi-de. ¹² Te nuu ní jiní-de ja ní kaku ndija-de, te n̄i kee-de kua'an-de ve'e María náa Juan, chāa nání Marcos. Te yúan n̄i kanataka kua'a ñáyivi kájukan ta'u-í. ¹³ Te n̄i ka'an Pedro ichi yuxé'é yatá ké'e. Te kua'an ñn suchí sí'í nání-i Rode ja kúña-i yuxé'é núú. ¹⁴ Te suchí-ún, n̄i nakun̄i-i tach̄i Pedro. Te ja kúsi iní-i tú ní júña-i yuxé'é-ún, ch̄i jinu-i n̄i ndivi-i in̄i ve'e. Te n̄i kastu'ún-i ja kándii Pedro ichi yatá yuxé'é. ¹⁵ Te n̄i kaka'an jíin-i: Aa, katchi-ro, áchi. Ko máa-i, n̄i'in ká'an-i ja máa-de kúu. Yúan-na te n̄i kaka'an: Añú-de kúu núsáa, áchi. ¹⁶ Ko Pedro, ví'i-gá kána-de. Yúan-na te n̄i kajuña-i. Te n̄i kajini-i nuu-dé. Te n̄i kandakoto jo-i. ¹⁷ Ko máa-de, n̄i sá'a-de seña jíin ndá'a-dé ja ná kasú-i yu'u-í. Te n̄i kastu'ún-de ndasa n̄i kiñi'in máa Jíto'o-yo-dé in̄i vekaa. Te n̄i ka'an-de: Kastu'ún táká tu'un yá'a nuu Jacobo jíin núu táká ñani-yo, áchi-de. Te n̄i kenda-de kua'an-de inga lugar. ¹⁸ Te nuu ní kundijin xian-ún, te n̄i kakuvaa téyí soldado ja tú ndénda Pedro. ¹⁹ Ko Herodes, nándúkú-de Pedro. Ko tú ní nani'in-dé chāa. Te nuu ní xndichí-de soldado jíná'an, te n̄i tá'ú-de tiñu ja ná kingoyo ku. Yúan-na te n̄i kenda-de in̄i ñuu Judea n̄i kuun-de kua'an-de ñuu Cesarea. Te n̄i kendo-de yúan.

Ja ní ji'i Herodes

²⁰ Te n̄i kit̄i xaan iní Herodes n̄i jito-de ñáyivi ñuu Tiro jíin ñáyivi ñuu Sidón. Ko ñáyivi-ún, n̄i katau-i vai-i nuu-dé. Te

n̄i k̄akundéé-i n̄i k̄aská'an-i Blasto cháa kúñá'nu játíñu nuu rey. Te n̄i kajikan-i paz. Chi taká máá-i, káñi'in-í ja káyee-í onde ñu'un Herodes. ²¹ Te n̄i teta'an Herodes ñn kiv̄i. Te n̄i nuku'un-de sa'ma rey máá-de. Te n̄i nungoo-de mesa tá'ú-de tiñu. Te n̄i ka'an-de ñn tu'un nuu-í. ²² Te ñayivi-ún, n̄i kaka'an jaa-i: Tu'un Dios kúu ya'á vii, nasu tú'un cháa kúu. Achí-i. ²³ Te ñn ndajá'a máá Tatá Dios, n̄i stují-ni-ya-dé te n̄i kayaji tindákú-de, te n̄i ji'i-ni-de, chi n̄i sáviixi-ni-de máá-de, lugar ja nákana jaa-de Dios. ²⁴ Te tu'un máá Tatá Dios, ví'í-gá n̄i ndea, te ví'í-gá n̄i jicha nuu kua'an. ²⁵ Te Bernabé jíin Saulo, n̄i kaskíkuu-de tiñu n̄i kaja'an-de in̄i ñuu Jerusalén. Te n̄i kanaxió káva-de káno'on-de. Te n̄i jaka-de Juan cháa nání Marcos kua'an-de jíin-de.

13

Ja ní katáji-i Saulo jíin Bernabé sá'a Espiritu Santo

¹ Te in̄i tiku'n̄i kándija in̄i ñuu Antioquía n̄i ka'io cháa jáni tu'un Dios jíin cháa kástá'an tu'un-ya. Te káináni-de Bernabé, Simón ja nání Niger, Lucio ñuu Cirene, jíin Manaén cháa n̄i ja'nu jíin Herodes gobernador, jíin Saulo. ² Te nini káchiñú'ún cháa yá'a nuu máá Jító'o-yo te kás'a ndicha-de in̄i-de, te n̄i ka'an máá Espiritu Santo: Vina te kuní-r̄i ja sásin-ró Bernabé jíin Saulo ná kí'in-de ñn tiñu, chi ja yúan ní teta'an-r̄i-de jíiná'an-de. ³ Yúan-na te ndicha in̄i-de n̄i kajikan ta'u-dé. Te n̄i kaxndée-de nda'a-dé xin̄i cháa-ún. Te n̄i katáji-de cháa kaja'an-de. ⁴ Te máá-de, kua'an-de n̄i sá'a Espiritu Santo, n̄i kuun-de kaja'an-de ñuu Seleucia. Te yúan n̄i kivi koyo-de barco te kua'an-de onde isla Chipre. ⁵ Te n̄i jakoyo-de ñuu Salamina. Te n̄i kajani-de tu'un Dios in̄i ve'e sinagoga cháa judío. Te jika Juan jíin-de, játíñu nuu-dé.

Ja ní ndukuáá cháa ñavá'a

⁶ Te n̄i kaja'a-de in̄i ñí isla-ún. Te n̄i jakoyo-de ñuu Pafos. Te yúan n̄i kajini-de nuu ñn cháa ñavá'a nání Barjesús. Cháa judío kúu-de, te jáni-de tu'un tú'ún. ⁷ Te cháa-ún, n̄i sátiñu-de nuu gobernador Sergio Paulo. Te gobernador, cháa ndíchi kúu-de. Te n̄i kana-de xin̄i Bernabé jíin Saulo, ja kúni ná'in-de tu'un Dios kuní-de. ⁸ Ko Elimas, cháa ñavá'a-ún (ch̄i súan kuní ka'an sí'ví-de), jasú-de nuu Saulo jíin núu Bernabé, ch̄i ndúkú ndée-de sáká núu-de náva'a ma kándija gobernador. ⁹ Yúan-na te Saulo, ja súni nání-de Pablo, n̄i kútú-de Espiritu Santo. Te n̄i nde'é-de nuu cháa-ún. ¹⁰ Te n̄i ka'an-de: Cháa sá'a tiñu chá'án xndá'ú ñá'án kúu-ró. Se'e kui'na já jito u'u taká tiñu ndaa kúu-ró. Naja máni sáyo'o-ro íchi ndóo máá Jító'o-yo. ¹¹ Te máá Jító'o-yo, xndó'o-ya róo vina. Te kukuáá-ro, ma

kuní-ga-ro ndíkandii yakú kivi. Achí Pablo. Te ni kuñaa-ní nuu-dé. Te kında'á kí'in íu-de jíku-de, ndúkú-de ndéja tiin nda'a-dé skáka-de. ¹² Yúan-na te gobernador, ni jini-de ja súan ni kuu, te ni kandíja-de. Te náa-ná ini-de jini so'o-de tu'un máa Jító'o-yo.

Ja ní kajani Pablo tu'un ini ñuu Antioquía

¹³ Yúan-na te Pablo jíin tá'an-de-ún, ni kenda koyo-de ñuu Pafos. Te jíin barco ni jakoyo-de ndañú Perge ñuu Panfilia. Te yúan ni kusín Juan kuano'on-dé ñuu Jerusalén. ¹⁴ Te máa-de, ni kaja'a-de ñuu Perge kaja'an-de. Te ni jakoyo-de ñuu Antioquía ndañú Pisidia. Te ni kivi koyo-de ini ve'e sinagoga in kivi ndétatú. Te ni kajungoo-de. ¹⁵ Te nuu ní kuu ni ka'u tutu ley jíin tutu cháa ni kajani tu'un Dios onde sáa, yúan-na te cháa kakuñá'nu ini ve'e sinagoga, ni kakana-de xini cháa-ún: Náni jíná'an-ní, nú kañava'a-ní yakú tu'un kani-ní nuu táká ñayivi yá'a, te ka'an ndéé-ní jíin-i, áchí-de. ¹⁶ Yúan-na te ni ndukuiñi Pablo, ni sá'a-de seña jíin ndá'a-dé ja ná kúná'in ñayivi-ún, te ni ka'an-de: Róo cháa ñuu Israel, róo cháa kachiñú'ún Dios, kuni ná'in jíná'an-ró. ¹⁷ Máa Dios ñayivi Israel, ni kaji-ya táa-yo jíná'an-de. Te nini kaxiukú tatú-de ini ñuu Egipto ni kakuu jíñú'ún-ga-de ni sá'a-ya. Yúan-na te jíin fuerza máa-yá ni kiñi'in-ya-í ini ñuu-ún kaja'an-i. ¹⁸ Yúan-na te ni ndito-ya-í onde nuu ñú'un té'é natu'un uu xiko kuia. ¹⁹ Te ni xnáa-yá usia nación ini ñuu Canaán. Te ni saka-yá ñu'un ñúu-ún nuu-í. ²⁰ Te ni kuu-ga kivi natu'un kuun ciento uu xiko uxí kuia. Te ni ja'a-ya cháa ni kakuu juez nuu-í onde kivi ní kenda Samuel cháa ni jani tu'un-ya. ²¹ Yúan-na te ni kajikan-i in rey. Te Dios, ni ja'a-ya Saúl nuu-í ni tá'ú-de tiñu uu xiko kuia. Te Saúl, tata Benjamín, se'e Cis ni kuu-de. ²² Te ni kuxio Saúl. Te ni nakani-ya David ni kuu-de rey nuu-í. Te ni ka'an ndaa-ya tú'un-de: A ni jini-ri David se'e Isaí ja in cháa jándatu va'a nuu-ri kuu-de. Te skíkuu-de taká tiñu játa'an ini-ri, áchí-ya. ²³ Te Dios, chi tata yá'a ni jani-ya Jesús ja náma-ya ñayivi Israel natu'un ni keyu'u-yá. ²⁴ Te ná té chá'an-ga kii-ya te ni jani Juan tu'un jánducha jíin tú'un nakani ini nuu táká ñayivi Israel. ²⁵ Te nuu á yani xndí'i Juan tiñu sá'a-de, te ni ka'an-de: Ndé cháa kuu-ri kájani ini-ro. Nasu I'a-ún kuu-ri, ko kuni so'o va'a-ró: Ichi yata-rí vai in I'a ja tú kúñá'nu-ri ndájí-rí ñii yí'i ndijan-yá. Achí-de. ²⁶ Náni jíná'an-ró, taká róo tata Abraham jíin róo ja káandatu nuu Dios, nuu máa-ró ní tájí-yá tu'un yá'a vai ja náma-ya róo. ²⁷ Chi taká ñayivi ñuu Jerusalén jíin taká cháa kakuñá'nu nuu-í, tú ní kánakuni-i nuu-yá. Te ni kandonda-i siki-yá. Te súan ni kaskíkuu-i tu'un ni kaka'an cháa ni kajani tu'un Dios onde sáa, vasa a ni kajini

ná'ín-i tu'un-ún ndita'an kivi ndétatú. ²⁸ Vasa tú ní káni'in-í ni ñin kuachi siki-yá ja kúu-ya, ko ni kaka'an ni'in-i jín Pilato ja ná kúu-ya. ²⁹ Te nuu ní skíkuu taká tu'un yóso siki-yá nuu tutú, te ni kaxnúu-i-ya jiká cruz. Te ni kachindee-i-ya iní ñin ve'e añú. ³⁰ Ko ni nachaku-ya má'ñú ndíyi ni sá'a Dios. ³¹ Te kua'a kivi ní ndenda ndijin-ya núu ñáyivi ní kaka kaja'an jín-ya onde ñuu Galilea te onde ñuu Jerusalén. Te ñáyivi-ún kákuu ja kájani ndaa tu'un-ya núu sava-ga-i. ³² Te ruu, kájani-ri tu'un va'a yá'a nuu-ro ja súan ni keyu'u-yá nuu táa-yo. ³³ Te tu'un-ún ni skíkuu Dios jín máa-yó ja kákuu-yó sé'e-de. Chi ni naschakú-ya Jesús. Chi súan ká'an Salmo uu: Se'e-ri kúu-ró, te ruu kúu Táa-ro vína, áchí. ³⁴ Te ni naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi náva'a ma té'yu kuti-yá, te ni ka'an Dios: Skíkuu ná'ín-ri jín taká tu'un va'a ni keyu'u-ri nuu David, áchí. ³⁵ Ja yúan súni súan ká'an inga tutu: Té'yu Se'e ii-ní, chi ma kuá'a-ní tu'un, áchí. ³⁶ Chi David, ni jatiñu-de nuu Dios, ni sá'a-de ja kuní máa-yá. Te ni jínu kuia-de, te ni ji'i-de. Te ni yuji-de ma'ñú táa-de. Te ni te'yu ndija-de. ³⁷ Ko I'a ni naschakú Dios, tú ní té'yu kuti-yá. ³⁸ Ñáni jíná'an-ró, ná kastu'ún-ri nuu-ro, ja I'a yá'a ni kastu'ún-ya nuu-ro ja sá'a-ya tuka'nu iní-ya núu taká kuachi-ró. ³⁹ Chi nú ndé chaa kándija-de nuu I'a yá'a, te nda'va-ya taká kuachi-de ja tú ní kúu nda'va máa-de jín ley Moisés. ⁴⁰ Koto va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, náva'a ma kí siki-ro taká tu'un yóso núu tutu cha ni kajani tu'un Dios, súan: ⁴¹ Taká róo ñáyivi kásakátá, ná ndé'é vá'a-ró, te ná kée nuu-ro ndé'é-ró, te kuu-ro. Chi ma'ñú máa-ró sá'a-ri ñin tiñu ja má kándija kuti-ro vasa ná káni sava-ga ñáyivi tú'un-ún nuu-ro. Achí. ⁴² Te ni ndenda koyo-de iní ve'e sinagoga cha judío. Te ñáyivi sijn nación, ni kaka'an nda'ú-i jín-de ja ingá kivi ndétatú kani tuku-de tu'un yá'a nuu-í. ⁴³ Te ni jicha ñáyivi-ún kaja'an-i. Te ñáyivi judío jín ñáyivi ní naki'in sé'é judío ja kachiñú'ún-i nuu Dios, tini-i ni kandikin-i Pablo jín Bernabé kaja'an-i jín-de. Te ni kandatú'ún-de jín-i kaka'an-de jín-i ja ná kúndij ni'in-i jín tú'un luu Dios. ⁴⁴ Te kivi ndétatú inga semana, natu'un ndivii ñáyivi ñuu-ún, ni kakututú-i ja kúni ná'ín-i tu'un Dios. ⁴⁵ Ko cha judío, ni kajini-de nuu ñáyivi kuá'a-ún, te ni kakukuásún iní-de. Te ni kaka'an-de siki tú'un ni ka'an Pablo, te ni kaka'an ndiva'a-de. Achí-de ja tú ío ndaa tu'un-ún. ⁴⁶ Yúan-na te Pablo jín Bernabé ni kaka'an ni'in-de: Kánúú ja xná'an-ga nuu máa-ró káni-ri tu'un Dios. Ko a ni kasáj'a iní-ro núu, te kuachi máa-ró kúu ja má ni'in-ro tú'un kuchaku-ro ní káni. Vina te chaxio-ri máa-ri kikasú'ún-ri nuu ñáyivi sijn nación. ⁴⁷ Chi ni tá'ú máa Jító'o-yo tiñu nuu-ri jíná'an-ri súan: Ni jani-ri róo ja stúun-ro núu ñáyivi sijn nación,

te kani-ró tú'un nuu ñáyivi ní ñúyivi ja náma-ri-i jíná'an-i, áchí-ya. ⁴⁸ Te ñáyivi sijn nación-ún, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kakusij xaan iní-i. Te ni kanakana jaa-i tu'un máa Jító'o-yo. Te taká ñáyivi ní teta'an Dios ja ná kúchaku-i ní káni, ni kakandíja-i. ⁴⁹ Te tu'un máa Jító'o-yo, ni jichá nuu kua'an ní taká ndañúu yúan. ⁵⁰ Te ini ñuu-ún káxiukú ñá'an ndáa ja káandatu-ña núu Dios. Ko cháa judío, ni kaská'an-de-ña jín cháa kakuñá'nu jian. Te ni kachindikín-ña Pablo jín Bernabé, te ni kaskúnu-ña-dé kája'an-de. ⁵¹ Te máa-de, ni kaskóyo-de tikachá nú'un iní ja'a-dé sikí máa-i. Te ni jakoyo-de ñuu Iconio. ⁵² Te cháa kaskuá'a-ún, ni kakútú-de Espíritu Santo. Te kákusij xaan iní-de.

14

Ja ní kajinu-de ini ñuu Iconio

¹ Te ñuu Iconio ni kivi koyo-de ini ve'e sinagoga cháa judío. Te ni jani téyí-de tu'un. Te ni kakandíja kua'a ñáyivi judío. Te suni súan ni kakandíja kua'a ñáyivi ñúu Grecia. ² Ko cháa judío ja tú ní kákandíja, jín tú'un tú'ún ni kaská'an téyí-de ñáyivi sijn nación. Yuán ní kaka'an nchaq-i taká ñani. ³ Te ni kakendoo-de yúan kua'a kivi. Te jín máa Jító'o-yo, ni chundéé iní-de, ni kaka'an ni'in-de tu'un. Te máa-yá, ni stá'an-ya já ío ndaa tu'un va'a, chi ñúkúún ní ja'a-ya tú'un luu ío iní máa-yá, ja ní kasá'a-de tuni jín tíñu ñá'nu. ⁴ Te ñáyivi ñúu-ún, ni kasásijn-i máa-i sava-i ni kandujín-i jín cháa judío, te sava-ga-i ni kandujín-i jín cháa apóstol. ⁵ Te ñáyivi judío jín ñáyivi sijn nación, iin ká'nu ni kánda-i jín cháa kakuñá'nu nuu-í náva'a kua'a-i tuka nuu apóstol, te kua'a-i yuu xiní-dé. ⁶ Te ni kajuku'un iní-de. Te ni kajinu-de kája'an-de onde ñuu Litra jín ñúu Derbe, ndañúu Licaonia, jín taká ñuu ká'io yani yúan. ⁷ Te yúan ni kajani-de tu'un va'a-ya.

Ja ní kajoto-i yuu xiní Pablo

⁸ Te yúan kánchaa iin cháa ñuu Litra ja tú ío fuerza ja'a-dé. Te káa rengo-de onde kivi ní kaku-de, ja té cha'an-ga kaka kuti-dé. ⁹ Cháa yá'a, ni jini so'o-de ká'an Pablo. Te ni nde'é Pablo nuu cháa-ún. Te ni jini-de ja kándíja va'a cháa-ún ja ndúva'a-de. ¹⁰ Te ni ka'an jaa-de jín cháa-ún: Ndukuiñi te kundij-ro, áchí-de. Te ni kanda-ni-de, te ni jika kuu-de. ¹¹ Te ni kajini ñáyivi-ún tíñu ni sá'a Pablo. Te ni kaka'an jaa-i jín yú'u máa ñúu Licaonia: Ni kuun I'a, ni chakoyo nuu-yo, kájika kuu nátu'un cháa vidáa, áchí-i. ¹² Te Bernabé, ni kaskúnání-i-de i'a Júpiter. Te Pablo ni kaskúnání-i-de i'a Mercurio, chi Pablo kúu cháa jáni tu'un. ¹³ Te yuñúu-ún kánchaa viñu'un Júpiter.

Te máá sutú viñu'un-ún, n̄i kenda-de vaj nchaka-de xndik̄i j̄ín itá onde yuxé'é ñúu. Te máá-de j̄ín ñáyivi, ka'ni-dé xndik̄i te soko-dé-ti núu Bernabé j̄ín Pablo kákuni-de núu. ¹⁴ Te Bernabé j̄ín Pablo, chaá kákuu apóstol, n̄i kajini tu'un-de tu'un-ún. Te n̄i kandatá-de su'nu-dé. Te n̄i kendava-de n̄i kivi koyo-de ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i kakana kó'ó-de: ¹⁵ Hombre, naja kás'a-ró súan. Ch̄i ruu, suni chaá kákuu-ri nátu'un máá-ró. Te kákastu'ún-ri nuu-ro, ma sá'a-ga-ro tíñu sáni yá'a, ch̄i sua ná chíñú'ún-ró máá Dios, I'a chakú, I'a n̄i sá'a andívi j̄ín ñúyivi j̄ín ndúcha mar j̄ín taká-ga ndatíñu n̄i ká'nu. ¹⁶ Te onde aná'an ní ja'a-ya tú'un ja sá'a taká ñáyivi tíñu kákuni máá-i. ¹⁷ Ko stá'an ndaa-ya já ío-ya, ch̄i sá'a-ya tíñu va'a nuu-yo. Skúun-ya saú ichi ándívi. Te bueno kée itu-yo sá'a-ya. Te já'a-ya stáa kée-yo. Te kákusi iní-yo sá'a-ya. Achí-de. ¹⁸ Te vasa súan n̄i kaka'an-de, ko xaan ú'u n̄i kajasu-de nuu ñáyivi-ún náva'a tú soko-í kiti-ún nuu-dé. ¹⁹ Yúan-na te n̄i chakoyo yaku chaá judío ñuu Antioquía j̄ín ñúu Iconio. Te n̄i kaská'an ñáyivi kuá'a-ún. Te n̄i kaja'a-i yuu xiní Pablo. Te n̄i kaskána-i-de yuñú-ún, n̄i kajani iní-i ja ní ji'i-de. ²⁰ Ko n̄i kajikó ndúu chaá káskuá'a-ún nuu-dé. Te n̄i nduko-de. Te n̄i ndívi-de iní ñuu. Ko inga kivi te n̄i ki'in-de ichi kuá'an-de j̄ín Bernabé onde ñuu Derbe.

Ja káno'on tuku-de ñuu Antioquía

²¹ Te iní ñuu-ún n̄i kajani-de tu'un va'a. Te n̄i skándija-de kua'a ñáyivi. Te káno'on tuku-de ñuu Listra j̄ín ñúu Iconio j̄ín ñúu Antioquía. ²² Te n̄i kayija-ga iní chaá káskuá'a yúan n̄i kasá'a-de. Te n̄i kaka'an n̄i'in-de j̄ín cháa-ún ja ná kúkuu-ga-de kandija va'a-de. Te kaka'an-de ja níni kí kua'a túndó'o siki-yo te vásá kivi-yó iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ²³ Te n̄i kajani-de chaá kákuu nuu ná kóto ndita'an tiku'n̄i kákandija. Te n̄i kajikan ta'u ndichá-de ja'a cháa-ún nuu máá Jító'o-yo, ch̄i nuu máá-ya kákandija-de. ²⁴ Te n̄i kaja'a-de ichi ñúu Pisidia kua'an-de. Te n̄i najakoyo-de ñuu Panfilia. ²⁵ Te n̄i kajani-de tu'un iní ñuu Perge. Te n̄i nuu-de n̄i jakoyo-de ñuu Atalia. ²⁶ Te yúan n̄i kenda-de. Te j̄ín barco kaja'an-de ñuu Antioquía nuu onde xnáñúú ní kajikan ta'u ñáyivi núu Dios ja'a-dé ja ná chindéé chítuu-ya-dé j̄ín tíñu ja á n̄i kasíjnu-de. ²⁷ Te nuu ní najakoyo-de yúan, te n̄i nastútú-de tiku'n̄i kándija. Te n̄i kajani-de tu'un ná ñá'nu tíñu n̄i sá'a Dios j̄ín-de, ch̄i bueno n̄i ja'a-ya tú'un ja ná kándija ñáyivi s̄in nación jíná'an-i. ²⁸ Te n̄i kakendo-de yúan kua'a kivi j̄ín cháa káskuá'a-ún.

15

Junta apóstol iní ñuu Jerusalén

1 Yúan-na te ichi ñúu Judea ñi kikoyo yaku chaa, te ñi kastá'an-de nuu táká ñani: Nú tú xiti ndúu-ro nátu'un ká'an ley Moisés, te mā kaku kuti-ro, áchí-de. 2 Te yuán ní kuvaa. Te Pablo jín Bernabé, ñi kastátá'an téyí-de jín cháa-ún. Te ñi kunda tu'un ja kinglyo Pablo jín Bernabé jín sava-ga cháa ñuu Jerusalén. Te yúan ndatu'ún-de jín cháa apóstol jín cháa kakuu nuu siki tú'un yá'a. 3 Yúan-na te tikun'ñi kándija-ún, ñi kanakuatá'ú-i nuu-dé. Te ñi kaja'a-de kaja'an-de ichi ñúu Fenicia jín íchi ñúu Samaria, kájani-de tu'un ndasa ñi kakandija ñayivi sijn nación. Te xaan ní kakusij iní taká ñani. 4 Te ñi jakoyo-de iní ñuu Jerusalén. Te tikun'ñi kándija yúan, jín cháa apóstol, jín cháa kakuu nuu, ñi kajatá'ú-de cháa. Te ñi kajani-de taká tu'un ndasa ñi sá'a Dios jín-de. 5 Ko sava cháa fariseo ja kákandija, ñi ndukuiñi. Te ñi kaka'an: Jínu ñú'ún ja xiti ndúu-i te tá'ú-yó tíñu nuu-i ja ná kuándatu-i nuu ley Moisés, áchí. 6 Te ñi kandutútú táká cháa apóstol jín táká cháa kakuu nuu náva'a ndatu'ún-de, te sánda-de siki tú'un yá'a. 7 Te nuu ní jínu ñi kastátá'an téyí-de, te ñi ndukuiñi Pedro, te ñi ka'an-de: Ñani, a kájiní va'a máá-ró ja ondé sáa ní kaji Dios ruu náva'a kani-ri tu'un va'a-ya núu ñayivi sijn nación te kandij-i jíná'an-i. 8 Te Dios ja jini-ya iní añú-i, ñi stá'an-ya ja ní jatá'ú-yá-i, chi ñi ja'a-ya Espiritu Santo nuu-í jíná'an-i nátu'un ñi ja'a-ya núu máá-yó. 9 Te tú ní sásijn-ya yóo jín-i, chi suni ñi kakandija-i te ñi sándoo-ya añú-i. 10 Te vina naja kájito ncha-ro Dios núsáa, chi káxndée-ró iin yugo xiní cháa káskuá'a yá'a, te ni ndiyi táa-yo jíná'an-de te ni máá-yó, tú ní kákanda-yó kúndiso-yó. 11 Chi kákandija-yó ja Jító'o-yo Jesús kúndá'ú iní-ya yóo, te yuán náma-ya yóo. Te suni súan nama-ya máá-i. Achí-de. 12 Yúan-na te cháa kua'a-ún, ñi kakuná'in-de. Te ñi kajini ná'in-de tu'un kaka'an Pablo jín Bernabé ná taká tíñu ñá'nu jín táká tuni ñi sá'a Dios jín-de ja ní kasá'a máá-de nuu ñayivi sijn nación. 13 Te nuu ní kakuná'in-de, te ñi chísó Jacobo tu'un: Ñani jíná'an-ró, kuni so'o tu'un ná ká'an-ri: 14 Simón, ñi jani-de tu'un ja ondé xnáñúú ní ja'a Dios tu'un nuu ñayivi sijn nación ja ná kúndiso-i sí'ví-yá. 15 Te tu'un yá'a, iin núu-ni kaka'an jín táká cháa ñi kajani tu'un Dios ondé sáa nátu'un yóso tú'un-de nuu tutú: 16 Te vásá ncháa-ri nasáva'a-ri ve'e David ja ní ndua. Te nachutá'an-ri ja ní tanu, te ndukani jáá-rí kundij, 17 náva'a taká-ga cháa jín táká ñayivi sijn nación ja kúnáni-i jín sí'ví-rí, ná nándúkú-i máá Tatá Dios, áchí máá I'a sá'a taká tíñu yá'a. 18 Te ondé kivi ní jungoo ñuyivi stá'an-ya tíñu yá'a nuu ñayivi. 19 Ja yúan jáni iní-ri ja ná tú kasu-yo núu ñayivi sijn nación ja kánaxió káva iní-i

nuu Dios, ²⁰ chi sua ná cháa-yó carta ki'in nuu-í ja ná kúnu-i koto-i ndatíñu ja kúchá'an sá'a ndoso, te ma káka téné-i, te ma kée-í niñi, ni kuñu kiti ní kuá'ñá. ²¹ Chi onde aná'an ká'io cháa jáni tu'un Moisés ndita'an kivi ndétatú iní ve'e sinagoga ndita'an ñuu. Achí Jacobo. ²² Yúan-na te ni kakundaa iní cháa apóstol, jín cháa kákuu nuu, jín ndívii tíku'ni kándíja. Te ni kakaji máa-de sava cháa kingoyo jín Pablo jín Bernabé onde ñuu Antioquía. Te cháa ni kakaji-de-ún, kákuu Judas ja nání-de inga sí'ví Barsabás, jín Silas. Te kakuñá'nu-de nuu táká ñani. ²³ Te cháa-ún, ndiso-de carta yá'a: Máa-rí kákuu cháa apóstol, jín táká cháa kákuu nuu, jín táká ñani-yo. Te kachaa-ri tu'un yá'a nuu róó, ñani, ñayivi sñn nación ja kaxiukú-ró iní ñuu Antioquía jín ñuu Siria jín ñuu Cilicia. Sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²⁴ Ni kajini tu'un-ri ja ní kenda koyo sava cháa yá'a, te kásáká núu-de iní-ro jín tú'un káka'an-de. Te ni kakuxí iní-ro. Chi kátá'ú-de tiñu ja xiti ndúu-ro, jín já kuándatu-ro núu ley, kuní-de. Ko ruu, tú ní kátájí-rí cháa-ún ja-de nuu-ro. ²⁵ Te ni kasándaq-ri, chi ñn-na ni naketá'an iní-ri. Te ni kakaji-ri cháa tájí-rí ja nuu-ro jín ñani-yo Bernabé jín Pablo. ²⁶ Cháa yá'a, a kájataña-de máa-de nuu túndó'o, vasa ná kúu-de ja sikí Jító'o-yo Jesucristo. ²⁷ Núsáá te tájí-rí Judas jín Silas ja-de nuu-ro. Te cháa-ún, suni ñn-ni tu'un kastú'un-de nuu-ro jíná'an-ró. ²⁸ Chi máa-rí jín Espíritu Santo, kájani iní-ri ja má xndée-ri ni ñn tiñu ve'e sikí-ro, chi máa-ni tiñu kánúú yá'a. ²⁹ Ma káji-gá-ro ndatíñu ja á ni soko núu ndosó, ni niñi, ni kiti kuá'ñá, te ma káka téné-ró. Nú ndi'i taká ya'á xnáa-ro, te bueno skíkuu-ró nú súan. A ni ka'an-yo núsáá. Achí. ³⁰ Yúan-na te cháa kája'an-ún, ni kakuun-de kua'an-de ñuu Antioquía. Te ni kastútú-de ñayivi kuá'a. Te ni kaja'a-de carta-ún nuu-í. ³¹ Te ni kaka'u-i carta-ún. Te ni kakusi iní-i jín tú'un ndéé iní ja ndiso carta-ún. ³² Te Judas jín Silas, suni cháa kájani tu'un Dios kákuu-de. Te jín kuá'a tú'un ni kaka'an ni'in-de jín táká ñani-ún. Te ni kayija-ga iní-i ni kasá'a-de. ³³ Te ni kakendo-de yúan kua'a kivi. Yúan-na te ñani yúan, ni kanachu'un íchí-i-de káno'on-de nuu apóstol. Te ni kuná'in-ni tu'un-ún. ³⁴ Ko Silas, ni jata'an iní-de ja kendo-de yúan. ³⁵ Te Pablo jín Bernabé, ni kakendo-de iní ñuu Antioquía. Te jín sáva-ga cháa ni kastá'an-de tu'un ni kajani-de tu'un máa Jító'o-yo.

Ja ní kusñn Pablo jín Bernabé

³⁶ Te ni kuu-ga kivi. Te ni kachi Pablo jín Bernabé: Vina te kinde'é-yó táká ñani-yo ndita'an ñuu ja ní kajani-yó tú'un máa Jító'o-yo núu-í, ná ndéó ndasa kákuu-i. Achí-de. ³⁷ Te Bernabé, kuní-de ja kunchaka-de Juan, cháa nání Marcos. ³⁸ Ko

tú ní játa'an iní Pablo ja kí'in cháa-ún jíin-de, chí onde ñuu Panfilia nī kusíin Juan nuu Pablo jíin Bernabé, te tú ní kuní-de kukuu-de jíin-de jíin tíñu. ³⁹ Te nī kastátá'an téyí-de sikí Juan. Te nī kakusíin-de. Te Bernabé, nī jaka-de Marcos, kua'an jíin-de jíin barco onde ñuu Chipre. ⁴⁰ Te Pablo, nī kaji-de Silas, kua'an jíin-de. Te nī kanakuatá'ú táká ñani nuu-dé. Te nī kajikan ta'u-í ja'a Pablo ja ná chíndéé chítuu-ya-dé. ⁴¹ Te nī jika kuu-de níí ñúu Siria jíin níí ñúu Cilicia. Te tikunī kákandíja yúan, nī kayija-ga iní-i nī sá'a-de.

16

Ja ní kaji Pablo Timoteo

¹ Yúan-na te vása ní jaá Pablo ñuu Derbe jíin ñúu Listra. Yúan ío ñin cháa súchí skuá'a nání Timoteo. Se'e yíi ñin ña'an judía kúu-i. Te ña'an kándíja va'a kúu máá-ña. Ko táa-i kúu cháa ñuu Grecia. ² Te taká ñani iní ñuu Listra jíin iní ñuu Iconio, nī kaka'an-de ja cháa va'a kúu-i. ³ Te Pablo, kuní-de kunchaka-de cháa súchí yá'a kí'in-i jíin-de. Te nī jaka-de-i. Te nī xiti ndúu-de-i kuachi ja ká'íin cháa judío yúan, chí ndí-i-de, a kájiní-de ja cháa ñuu Grecia kúu táa-i. ⁴ Te kája'an-de taká ñuu. Te nī kastá'an-de tu'un nī katá'ú tíñu cháa apóstol jíin cháa kákuu nuu iní ñuu Jerusalén. Te nī kaka'an-de ja ná kuándatu-i tu'un-ún. ⁵ Te tikunī kákandíja, nī kayija-ga iní-i. Te nī ndea kua'a-gá-i ndíta'an kivi.

Ja kája'an-de ñuu Macedonia nī sá'a jani

⁶ Te nī kaja'a-de ichi ñúu Frigia ndañúu Galacia kua'an-de. Te nī jasú Espíritu Santo nuu-dé ja má káni-de tu'un iní ñuu Asia. ⁷ Te nī jakoyo-de ñuu Misia. Te kákuuní-de kingoyo-de ichi ñúu Bitinia. Ko máá Espíritu, tú ní já'a-ya tú'un kí'in-de. ⁸ Te nī kaja'a-de ichi xiin ñúu Misia, nī kakuun-de ñuu Troas kája'an-de. ⁹ Te ñin akuáa ní skóto-ya Pablo. Te nī jiní-de nuu ñin cháa ñuu Macedonia kándij nuu-dé ká'an nda'ú jíin-de: Ña'an-ní ñuu Macedonia yá'a te chindéé chítuu-ní náá, áchí. ¹⁰ Te súan nī jiní-de jani-ún, te nī ndúkú ndéé-rí kája'an-ni-ri ñuu Macedonia, chí kájiní káji-ri ja máá Dios nī kana-ya xiní-ri ja kástu'ún-ri tu'un va'a-ya núu ñáyivi yúan.

Ja ní kandee-de vekaa iní ñuu Filipos

¹¹ Te nī kenda koyo-ri iní ñuu Troas. Te jíin barco ní jíio-ni vai koyo-ri ñuu Samotracia. Te inga kivi xián nī jakoyo-ri ñuu Neápolis. ¹² Te yúan nī kenda koyo-ri. Te nī jaá-ri ñuu Filipos ja tíin xiní ñúu Macedonia, te chíi ñuu Roma kánde. Te yúan nī kakendoo-ri yaku kivi. ¹³ Te ñin kivi ndétatú nī kenda koyo-ri ñuu-ún, nī jaá-ri xiin ñin yucha. Te kájaní iní-ri ja yúan ío ñin

lugar kájikan ta'u-í. Te ni kajungoo-ri. Te ni kaka'an-ri jín táká ña'an ní kanataka yúan. ¹⁴ Te ñin ña'an nání Lidia xíkó-ña sá'ma ndí'í iní ñuu Tiatira. Te jándatu va'a-ña núu Dios. Te ni jini so'o-ña tú'un kaka'an-ri. Te máá Jító'o-yo, ni juña-ya añu-ña náv'a kuni ná'in-ña tú'un ká'an Pablo. ¹⁵ Te nuu ní janducha-ña onde jín ní sé'e-ña, te ni ka'an nda'ú-ña jín-rí: Nú kájani iní-ní ja kándija va'a-ná nuu máá Jító'o-yo, te kivi-ní iní ve'e-ná kendo-ní, áchí-ña. Te ni stétuu-ña rúu. ¹⁶ Te ni kee-ri kaja'an-ri nuu kájikan ta'u-í yúan. Te ñin suchí sí'í ndiso-i tu'un ñavá'a, ni ketá'an-i jín-rí. Te suchí-ún, ní'in-í kua'a xú'un kúu patrón-i jíná'an, ja kástu'ún-i nuu ñayivi ndasa ío. ¹⁷ Te suchí-ún, ndikín-i vai yata Pablo jín rúu kána kó'ó-i: Chaa yá'a kajatíñu-de nuu Dios onde andíví, te káastu'ún-de nuu-ro ndasa kaku-ró jíná'an-ró, áchí-i. ¹⁸ Te kua'a kivi ní ka'an-i súan. Te ni kuku'á iní Pablo. Te ni xío kóto-de nuu-í. Te ni ka'an-de jín tachí-ún: Jín sí'ví máá Jesucristo tá'ú-rí tiñu nuu-ro ja kenda-ró iní-i kí'in-ro, áchí-de. Te ni kenda-ni kua'an suni máá hora-ún. ¹⁹ Te ni kajini patrón-i ja má ní'in-gá xu'ún. Te ni kakatñin Pablo jín Silas kua'an jín-de onde municipio nuu justicia. ²⁰ Te ni kajani-ún-de nuu justicia. Te ni kaka'an: Chaa yá'a kakuu chaa judío, te kásaká núu-de iní ñuu-yo. ²¹ Te kájin-de inga costumbre ja tú ío ley kuandatu-yo ni ma sá'a-yó, chi chaa ñuu Roma kakuu-yó. Achí. ²² Te suni ni kandonda ñayivi kuá'a sikí-dé. Te chaa justicia, ni kajanchaa sa'ma-dé. Te ni katá'ú tiñu ná ndó'o xaan-dé yunu xii. ²³ Te nuu ní ndi'i ni kastují-ún-de ja ní kaja'a xaan yunu xii-de, te ni kaskivi-de vekaa. Te ni katá'ú tiñu nuu cháa ndíto vekaa ja ná kóto va'a chaa-ún-de jíná'an-de. ²⁴ Te chaa ndíto vekaa-ún, nuu ní ta'u tiñu yá'a nuu-dé, te ni skivi-de Pablo jín Silas kaja'an-de vekaa onde ichi iní-ga. Te nú'ni ja'a-dé jín manea. ²⁵ Ko nuu ní kuu sava ñúú, te kájikan ta'u Pablo jín Silas, kájita-de yaa ii núu Dios. Te ñayivi ká'jin vekaa jín-de, ni kajini ná'in-i. ²⁶ Te sanaa-ní te ni taan xaan. Te onde nuu káyinduji ja'a vekaa-ún ni kakanda. Te ni kanuña-ni taká yux'é vekaa-ún. Te cadena ja káinu'ni taká ñayivi-ún, ni kandaji-ní. ²⁷ Te ni nata'u núu cháa ndíto vekaa. Te ni jini-de ja kanuña yux'é vekaa-ún. Te ni tava-dé machete ja ká'ni-dé máa-de núu, chi jáni iní-de ja ní kajinu ñayivi ká'jin vekaa-ún kaja'an-i. ²⁸ Ko Pablo, ni kana jaa-de: Ma stují-ro máa-ró, chi yá'a ká'jin ndi'i-ri, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te máá cháa ndíto vekaa, ni kana-de ñu'un ni chaa. Te kisi-i-de ni kivi-de iní vekaa. Te ni jukuiñi jítí-de nuu já'a Pablo jín Silas. ³⁰ Te ni kiñi'in-de Pablo jín Silas ichi fuera. Te ni ka'an-de jín-de: Táta, naún sá'a-ná náv'a kaku-ná, áchí-de. ³¹ Te ni kaka'an-de jín cháa-ún: Kandija

nuu máá Jító'ŕ-yo Jesucristo te kaku-ró onde jíin ní vé'e-ró, áchí-de. ³² Te nĭ kajani-de tu'un máá Jító'ŕ-yo núu cháa-ún jíin núu táká ñayivi ká'jin inĭ ve'e-de. ³³ Te cháa ndító vekaa, suni máá ákuáa-ún nĭ kiñi'in-de Pablo jíin Silas. Te nĭ nakacha-de nuu ní katuji cháa-ún nĭ sá'a yunu xíi. Te vásá ní janducha-dé onde jíin tá'an-de. ³⁴ Te nĭ jaka-de cháa kua'an-de jíin-de onde ve'e-de. Te nĭ ja'a-de staa ní kayee-dé. Te nĭ kusii iní-de ja ní kakandíja-de nuu Dios jíin ní vé'e-de. ³⁵ Te nuu ní kundijin, te justicia nĭ katájí policia kája'an. Te nĭ kaka'an: Sía cháa jian ná kinyoyo-de, áchí. ³⁶ Te cháa ndító vekaa, nĭ kastu'un-de tu'un yá'a nuu Pablo: Cháa justicia, nĭ katájí-de tu'un vai ja kenda koyo-ní ki'in-ní. Núsáá te kenda koyo-ní te kuá'an-ní, ma yú'ú-ní. Achí-de. ³⁷ Ko nĭ kachi Pablo jíin-de: Nĭ kajini kua'a ñayivi já ní kaja'a-de yunu xíi ruu vasa tú na kuachi-ri. Te nĭ kaskivi-de ruu inĭ vekaa yá'a vasa cháa ñuu Roma kakuu-ri. Te vina kiñi'in sa'í-de ruu kuní-de náún. Ma kúu kuti. Ná kíkoyo máa-de kiñi'in-de ruu jíná'an-ri. Achí Pablo. ³⁸ Te policia, nĭ kanaxió káva-de nĭ kastu'un-de taká tu'un yá'a nuu justicia. Te nĭ kayu'ú xaan, chi nĭ kajini so'o ja cháa ñuu Roma kakuu Pablo jíin Silas. ³⁹ Te nĭ jakoyo justicia-ún. Te nĭ kaka'an nda'ú jíin-de. Te nĭ kakiñi'in-de vekaa. Te nĭ kaka'an nda'ú jíin-de ná kúxio-de kinyoyo-de inĭ ñuu-ún. ⁴⁰ Yúan-na te nĭ kenda koyo-de vekaa. Te nĭ ndivi-de ve'e Lidia. Te nĭ kajande'é-de taká ñani. Te nĭ kaka'an-de tu'un ndéé iní jíin-i. Te nĭ kee-de kája'an-de.

17

Ja ní kakuvaq ñayivi Tesalónica

¹ Te Pablo jíin Silas, nĭ kaja'a-de ñuu Anfípolis jíin ñuu Apolonia kája'an-de. Te nĭ jakoyo-de ñuu Tesalónica nuu ío in ve'e sinagoga cháa judío. ² Te Pablo, natu'un sá'a sá'a-de nĭ kivi-de nuu cháa-ún unĭ kivi ndétatú. Te ndita'an semana nĭ kastatá'an-de jíin cháa-ún sikĭ tutú ĩi. ³ Te nĭ jani-de tu'un nuu-í, nĭ stá'an-de ja kánúú ndó'o Cristo te nachaku-ya nú nĭ ji'i-ya. Te nĭ ka'an-de: Jesús, I'a jáni-ri tu'un yá'a, máa-yá kúu Cristo, áchí-de. ⁴ Te sava ñayivi, nĭ kakandíja-i. Te suni súan kua'a cháa ñuu Grecia ja kachiñu'un-de Dios, jíin kuá'a ñá'an ñá'nu, nĭ kandujín-de jíin Pablo jíin Silas. ⁵ Yúan-na te cháa judío ja tú kakandíja, nĭ kakiti xaan iní. Te nĭ kastútú sáva cháa ñáá, cháa kúxí, kua'an jíin. Te nĭ kutútú kuá'a ñayivi ní kandonda-i inĭ ñuu-ún. Te nĭ jakoyo-i ve'e Jasón kánandúkú-i Pablo jíin Silas ja kiñi'in-i-de nuu ñayivi-ún. ⁶ Ko tú ní kánani'in-í-de. Te nĭ kañu'un-i Jasón jíin sáva-ga ñani nĭ jakoyo-i jíin-de onde nuu justicia ñuu-ún. Te nĭ kakana jaa-i: Cháa yá'a ja kásáká núu-de inĭ ñuyívi, suni nĭ chakoyo-de yá'a, ⁷ te Jasón, nĭ ja'a núu-de

ve'e-de ncháá cháa-ún. Te taká máa-de, tú kámandatu-de nuu ley César. Chi sua káka'an-de ja ío inga rey nání Jesús, áchí-i. ⁸ Te ñayivi jín cháa kákuu justicia, ni kajini so'o-i tu'un yá'a. Te ni kakuvaa-i. ⁹ Ko ni kajikan-i xu'un nuu Jasón jín nuu sáva-ga-de. Te onde ni kajini-i nuu xú'un te vása ní kasía-i-de kája'an-de.

Ñayivi ñuu Berea kándúkú ví-i tu'un-ya

¹⁰ Yúan-na te ñani-ún, ni kaskáka ñúu-ni-de Pablo jín Silas kája'an-de onde ñuu Berea. Te nuu ní jakoyo-de yúan, te ni kivi koyo-de ini ve'e sinagoga cháa judío. ¹¹ Te cháa judío yúan, ndito-ga xini-dé vása cháa judío ñuu Tesalónica, chi bueno ni kakusi ini-de jín tú'un. Te ndita'an kivi kánandúkú ví-dé ini tutu i nu ndaa ká'an xí túu. ¹² Súan ni kuu. Te ni kakandíja kua'a-í, jín kuá'a ñá'an ñá'nu ñuu Grecia, te suni súan kua'a cháa. ¹³ Ko cháa judío ñuu Tesalónica, ni kajini tu'un-de ja súni onde ñuu Berea ni jicha tu'un Dios ni sá'a Pablo. Te ni kee-de kája'an-de. Te suni yúan ni kaxndón-da-de ñayivi. ¹⁴ Yúan-na te ñani yúan, ni katáji-ni-de Pablo kua'an-de onde yu'u mar. Te Silas jín Timoteo, ni kakendoo-de ini ñuu Berea. ¹⁵ Te ñayivi ní kachu'un íchí Pablo, kua'an-i jín-de onde ñuu Atenas. Te ni natá-ú-de tiñu nuu-í ja yachí ja Silas jín Timoteo nuu-dé. Te ni kee-i vai ndikoyo-i.

Chaa ñuu Atenas kújá'a ini-de siki tú'un ni nachaku-ya

¹⁶ Te nini ndátu Pablo cháa-ún ini ñuu Atenas, te ni jini-de ja ñayivi ñúu-ún xaan káchiñú'ún-i ndoso. Te ni kukuí'a ini-de. ¹⁷ Te ini ve'e sinagoga ni státá'an-de jín cháa judío jín cháa káchiñú'ún Dios. Te suni ndita'an kivi státá'an-de jín ñayivi ká'jin nuyá'u. ¹⁸ Te sava cháa ndíchí káskuá'a siki epicúreos jín siki estoicos, ni kastátá'an jín-de. Te sava ni kaka'an: Naún tu'un ká'an cháa tilakuá yá'a, áchí. Te sava-ga-i: Chaa jani tu'un i'a jáá kúu-de, áchí-i. Chi ni jani-de tu'un Jesús ja ní nachaku-ya. ¹⁹ Te ni kajaka-ún-de vai jín-de onde municipio Areópago te káka'an: Á kuu kachi-ro núu-rí naún tu'un jáá kúu ja stá'an-ro-ún, ²⁰ chi stá'an-ro tú'un jáá núu-rí. Te ná júku'un ini-ri naún kúu-ún kákuñi-ri. Achí jín-de. ²¹ Chi taká cháa ñuu Atenas jín taká cháa jíká káxiukú núu-de yúan, tuká ndé inga tiñu kásá'a-de, chi máni ká'an-de xí jini so'o-de in tu'un jáá. ²² Te Pablo, kándij-de ini municipio Areópago-ún. Te ni ka'an-de: Chaa ñuu Atenas jíná'an-ró, jini va'a-ri ja bueno káchiñú'ún-ró i'a máa-ró. ²³ Chi ni jika kuu-ri ni jandé'é-ri ini viñu'un-ró. Te ni jini-ri nuu in altar nuu yóso tú'un yá'a: Nuu i'a ja ná tú jini-yo, áchí. Te máa I'a-ún, ja káchiñú'ún-ró-yá vasa tú kajini-ro-yá, I'a-ún kúu Dios ja jani-ri tu'un-ya núu-ro.

24 Máá Dios, I'a n̄i sá'a ñuyívi jín táká-ga ndatíñu, máá-yá kúu Jito'o andívi jín ñuyívi. Te tú ncháá-ya iní ve'e īi já kúva'a sá'a nda'a. 25 Te tú nándi'i-ya ní ñn ndatíñu ni ñayívi kuatíñu nuu-yá, ch̄i máá-yá, já'a-ya tú'un ja káichaku ñayívi jín já stáa-i tach̄i jín já ní'in-í ndatíñu. 26 Te ch̄i ñn-ni tata n̄i sá'a-ya táká ñayívi náva'a kuxiukú-i ní ñuyívi. Te n̄i jani-ya kivi kúchaku ñn ñn-i jín lugar kuxiukú-i jíná'an-i. 27 Náva'a ná nándúkú-i Dios, te nú súan skáka nda'a-í te ní'in-í-ya, ch̄i tú jíká ncháá-ya jín ñn ñn-yó. 28 Ch̄i jín máá-yá, káichaku-yo, kákanda-yó, te ñú'un vida-yo. Natu'un sava chaá kátava yáa-ro, n̄i kaka'an-de: Ch̄i suni onde tata máá-yá kákuu taká-yo, áchí. 29 Nú tata Dios kákuu-yó núsáá, te ma kúu kani iní-yo já Dios kúu oro xí plata xí yúu. Ch̄i máni kájani iní-i ja súan jito-ya, te súan kánatava máá-i-ya. 30 Te vasa tú ní sá'a-ya cuenta ja tú ní kájuku'un iní ñayívi onde sáá, ko vina kána-ya xiní táká ñayívi ní ñuyívi ná nákani iní-i. 31 Te a n̄i teta'an-ya ñn kivi já náku-xndíi ndaa-ya sikí ñuyívi, sá'a Dios jín máá I'a n̄i jani-ya-ún. Te n̄i stá'an ndijin Dios ja súan kuu, ch̄i n̄i naschakú-ya I'a-ún ma ñú ndíyi. Achí Pablo. 32 Te súan n̄i kajini so'o-i tu'un ja náchaku ndíyi, te sava-i, n̄i kasákátá-i nuu-dé. Te sava-ga-i, n̄i kaka'an-i: Kákuni-ná kuni so'o-ná inga jínu sikí tú'un ká'an-ní yá'a, áchí-i. 33 Te máá Pablo, n̄i kenda-de ma'ñú ñayívi-ún kua'an-de. 34 Ko yaku ñayívi, n̄i kakandíja-i. Te n̄i kandujín-i jín Pablo. Te ñn-i kúu Dionisio chaá Areópago, te inga-i kúu ñn ña'an nání-ña Dámaris, jín sáva-ga-i.

18

Jasú-ya núu cháa ñáá iní ñuu Corinto

1 Yúan-na te n̄i kenda Pablo iní ñuu Atenas, te kua'an-de onde ñuu Corinto. 2 Te yúan n̄i jini-de nuu ñn chaá judío nání Aquila, chaá ñuu Ponto kúu-de, ja sá yakú-ni kivi ní chaá-de jín ñási'-i-de Priscila, ja ní kuxio-de iní ñuu Italia. (Ch̄i Claudio, n̄i tá'ú-de tiñu ja ná kenda koyo taká ñayívi judío iní ñuu Roma.) Te n̄i jaá Pablo nuu cháa-ún. 3 Te suni tiñu sá'a chaá-ún sá'a Pablo. Te n̄i kendoo-de yúan. Te n̄i sátiñu-de, ch̄i tiñu kásá'a-de-ún kúu ja kájani-de ve'e sa'ma natu'un ñii. 4 Te ndita'an kivi ndétatú n̄i jani-de tu'un iní ve'e sinagoga. Te n̄i ndúkú ndéé-de n̄i skándíja-de ñayívi judío jín ñayívi ñuu Grecia. 5 Te Silas jín Timoteo, n̄i kikoyo-de ichi ñuu Macedonia. Te Pablo, a jáni téyí-de tu'un, te jáni ndaa-de tu'un nuu ñayívi judío ja Jesús kúu-ya Cristo. 6 Ko ñayívi-ún, n̄i kaka'an ndíva'a-i sikí-dé. Te máá-de, n̄i kaja-dé sa'ma-dé. Te n̄i kach̄i-de jín-i: Kuachi máá-ró kúu núsáá, ch̄i ruu, tú

kuachi-ri. Vina te ki'in-ri nuu ñáyivi sîn nación. Achí-de. ⁷ Te ni kenda-de yúan. Te ni kivi-de ve'e in chaa nání Justo. Te chaa-ún, chíñú'ún-de Dios. Te ve'e chaa-ún kándi yani jín vé'e sinagoga. ⁸ Te Crispo, chaa kúná'nu iní ve'e sinagoga, ni kandíja-de nuu máá Jító'o-yo ondé jín ní vé'e-de. Te kua'a ñáyivi núu Corinto, ni kajini ná'in-i. Te ni kakandíja-i. Te ni kajanducha-í. ⁹ Te máá Jító'o-yo, jín jáni ni ka'an-ya jín Pablo in akuáa: Ma yú'ú-ro ni ma kasú-ro yú'u-ro, chí kukuu-ró ká'an-ro. ¹⁰ Chí jika-ri jín-ró, te ma sándiva'a ni in chaa jín-ró. Chí ñáva'a-ri kua'a ñáyivi iní nuu yá'a, áchí-ya. ¹¹ Te ni kendo-de yúan in kua yósáva, te stá'an-de tu'un Dios nuu-í. ¹² Te Galión kuu gobernador iní nuu Acaya. Te ñáyivi judío, in ká'nu-ni ni kandonda-i siki Pablo. Te ni kajaka-i-de kua'an-i jín-de ondé iní municipio. ¹³ Te ni kaka'an-i: Chaa yá'a, xaan ská'an-de taká ñáyivi já ná chíñú'ún-i Dios te ma kuándatu-ga-i tu'un ká'an ley, kuní-de. Achí-i. ¹⁴ Te kejá'a Pablo ka'an-de núu, ko ni ka'an-ni Galión jín ñáyivi judío: Ñáyivi judío jíná'an-ró, nú siki in tu'un ni'in iní kuu, xí in kuachi xaan kuu, te vatu-ni ná kuni ná'in-rí tu'un ka'an-ro. ¹⁵ Ko nú siki tú'un-ni kuu, xí siki nani sí'ví, xí siki ley máá-ró, yúan-na te ná sánda máá-ró núsáa. Chí ruu, tú kuní-ri skivi nduu-ri ja sánda-ri tu'un súan. ¹⁶ Te ni skúnu-de-i kaja'an-i fuera municipio. ¹⁷ Yúan-na te ni kakat'in-i Sóstenes, chaa kúná'nu iní ve'e sinagoga. Te ni kaja'a-i-de yuxé'é municipio. Te Galión, tú ní sá'a-de cuenta.

Ja kuáno'on túku Pablo nuu Antioquía

¹⁸ Ko Pablo, ni kuu kua'a kivi kánchaa-de yúan. Te ni nakuatá'ú-de nuu táká ñani yúan. Te kua'an-de jín barco ondé nuu Siria. Te Priscila jín Aquila kaja'an jín-de. Te ni jaa-de nuu Cencrea. Te ni seté-de xini-dé siki in tu'un ni keyu'u-dé. ¹⁹ Te ni jaa-de nuu Éfeso, te ni skéndo-de chaa-ún yúan. Ko Pablo, ni kivi-ni-de iní ve'e sinagoga kástatá'an-de jín ñáyivi judío. ²⁰ Te ni kaka'an nda'ú-i jín-de ja ná kendo-de yakú-ga kivi jín-i. Ko Pablo, tú ní jatú'un-de. ²¹ Chí ni nakuatá'ú-de nuu-í. Te ni ka'an-de: Kánúú já kí'in ná'in-rí nuu Jerusalén, sá'a-ri kivi í. Ko nú kuní Dios, te nchaa tuku-ri nuu-ro. Achí-de. Te ni kenda-de nuu Éfeso kua'an-de. ²² Te ni jaa-de jín barco ondé nuu Cesarea. Te ni kaa-de nuu Jerusalén. Te nuu ní ndí'i ni ka'an-de jín tíku'ni kándíja yúan, te ni nuu-de ni najaa-de nuu Antioquía. ²³ Te ni kendo-de yúan yakú kivi. Te vása ní kenda-de kua'an-de, ni jika kuu-de ní ndáñú Galacia jín ndáñú Frigia. Te ni kayija-ga iní ñáyivi káskuá'a-ún ni sá'a-de.

Ndasa ni ni'in Apolos tu'un Jesús

24 Te ñuu Éfeso nĭ chaa ĩn chaa judío nání Apolos, chaa ñuu Alejandría kúu-de. Te va'a ká'an-de chĭ ndíchí xáan-dé tutu ĩi. 25 Te chaa-ún, a nĭ kutu'a-de jíin tú'un máá Jító'o-yo. Te jítú iní-de tú kuítá-de ká'an-de ja stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo, vaša máni tu'un ja ní skuánducha Juan jiní-de ká'an-de. 26 Te nĭ chundéé iní-de ká'an kájí-de inĭ ve'e sinagoga. Te nĭ kajini so'o Priscila jíin Aquila tu'un ká'an-de. Te nĭ kajaka-de chaa kua'an-de jíin-de. Te nĭ kajani kájí-ga-de tu'un Dios nuu-dé. 27 Te kuní Apolos ja kí'in-de onde ñuu Acaya. Te taká ñani-ún, nĭ kaka'an ndéé jíin-de. Te nĭ kachaa tutu kua'an nuu cháa káskuá'a yúan ja ná kuátá'ú-de chaa. Te nuu ní ja-de yúan, te va'a nĭ chindéé ní chituu-de ñayivi kákandĭja tu'un luu máá-yá. 28 Te ma'nú taká ñayivi ní státá'an-de jíin cháa judío. Te nĭ stá'an-de ja Jesús kúu-ya Cristo, nátu'un ká'an tutu ĩi.

19

Chaa káskuá'a jíin Juan kání'in-dé tu'un Espíritu Santo

1 Te nini kándeé Apolos inĭ ñuu Corinto, te nĭ ja'a Pablo vai-de ñuu ichi nínu-ga, te nĭ nchaa-de ñuu Éfeso. Te yúan nĭ jiní-de nuu sáva ñayivi káskuá'a. 2 Te nĭ jĭka tu'un-de-i: A nĭ kání'in-ro Espíritu Santo ja ní kákandĭja-ró xí té chá'an-ga, áchí-de. Te máá-i, nĭ kaka'an-i jíin Pablo: Té kuni tu'un-ga-ná ja ío Espíritu Santo, áchí-i. 3 Yúan-na te nĭ kachi Pablo: Na sikĭ ní kajanducha-ro núsáá, áchí-de. Te nĭ kaka'an-i: Sikĭ tú'un nĭ skuánducha Juan, áchí-i. 4 Te nĭ ka'an Pablo: Nĭ skuánducha Juan jíin tú'un ja ná nákani inĭ-i, te áchí-de jíin ñayivi já ná kándĭja-i nuu I'a vai ichi yatá-dé, kúu Cristo Jesús. Achí-de. 5 Te nuu ní kajini so'o-i tu'un yá'a, te nĭ kajanducha-ní-i jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesús. 6 Te Pablo, nĭ chaa-de nda'a-dé sikĭ-í. Te nĭ chaa-ni Espíritu Santo sikĭ-í jíná'an-i. Te nĭ kaka'an-i sĭin sĭin yu'u. Te nĭ kajani-i tu'un-ya. 7 Te nĭ io nátu'un uxĭ uu tá'an-i. 8 Te nĭ kivi Pablo inĭ ve'e sinagoga. Te nĭ chundéé iní-de, nĭ ka'an vatú máá-de nuu uní yoo, ndátu'un-de te skándĭja-de ñayivi sikĭ ñúu nuu tá'ú Dios tiñu. 9 Yúan-na te sava-i, nĭ kakujá'a inĭ-i te tú ní kákandĭja-i. Te ni kaka'an ndiva'a-i sikĭ íchi Dios nuu taká ñayivi kánataka. Te nĭ kuxio-ni Pablo núu ñayivi-ún. Te kaja'an chaa káskuá'a-ún jíin-de. Te ndita'an kivi ní ndátu'un-de jíin cháa-ún inĭ escuela ĩn chaa nání Tiranno. 10 Te uu kua nĭ sá'a-de súan. Te taká ñayivi káxiukú ñúu Asia, kúu ñayivi judío te kúu ñayivi ñuu Grecia, nĭ kajini so'o-i tu'un máá Jító'o-yo Jesús. 11 Te nĭ sá'a Dios tinĭ tiñu ñá'nu xaan jíin ndá'a Pablo. 12 Te nĭ kákinchaka pañito-de xí sá'ma-dé nuu ñayivi káku'u. Te nĭ kaxndéé sikĭ-í. Te nĭ kanduva'a-ni-i kue'e káta'an-i. Te tachĭ kĭni, nĭ kákenda inĭ-i kája'an.

Ja ní kundéé tachí kíni jín sé'e Esceva

¹³ Te sava cháa judío, n̄ kajika kuu-de káskúnu-de tachí kíni. Te kákuni-de kuatíñu-de sí'ví máá Jító'o-yo Jesús ja kíñi'in-de tachí kíni iní ñáyivi. Te súan n̄ kaka'an-de: Ká'an n̄'in-ri jín-ró jín sí'ví Jesús ja jáni Pablo tu'un-ya, áchí-de. ¹⁴ Te ñn cháa judío nání-de Esceva, kúu-de sutu ñá'nu, te n̄ io usiá se'e yíi-de ja kásá'a tiñu yá'a. ¹⁵ Ko n̄ ka'an-ni tachí kíni-ún: A jiní-ri máá Jesús. Te suni a jiní-ri Pablo. Ko róó, ndé cháa kákuu-ró. Achí jín-de. ¹⁶ Te cháa tá'an tachí kíni-ún, n̄ kundéé-de, n̄ kenda koyo-de siki usiá cháa-ún. Te n̄ kajinu víchí líi-dé n̄ kenda koyo-de iní ve'e-ún chi n̄ katuji-dé. ¹⁷ Te tu'un yá'a n̄ jichá kua'an ní n̄ n̄u ñáyivi káxiukú iní ñuu Éfeso, kúu ñáyivi judío jín ñáyivi ñuu Grecia, n̄ kajini tu'un-i. Te n̄ kayu'ú xa'an-í. Te n̄ kanakana jaa-i máá Jító'o-yo Jesús jín sí'ví-yá. ¹⁸ Te kua'a ñáyivi já ní kakandíja, n̄ jakoyo-i nuu Pablo, n̄ kanakani ndaa-i kuachi-i jín tíñu ñáá n̄ kásá'a-i. ¹⁹ Te kua'a cháa ja ní kásá'a tiñu ñavá'a, n̄ jakoyo-de kándá'á-de tutu-de. Te n̄ kaja'mu-de tutu-ún jito nuu táká ñáyivi. Te n̄ katava-dé cuenta nasaa ncháá tutu n̄ kayu-ún. Te n̄ kajini-de ja úu xiko uxí mil peso kúu. ²⁰ Súan n̄ ndea téyíí tú'un máá Jító'o-yo. Te n̄ jichá nuu kua'an. ²¹ Te nuu ní ndi'i taká tiñu yá'a, te n̄ cháa iní Pablo ja kí'in-de ñuu Macedonia jín ñuu Acaya te vásá nájaa-de ñuu Jerusalén. Te n̄ ka'an-de: Nú n̄ ja'an-ri yúan, yúan-na te kánúú kí'in-ri ñuu Roma, áchí-de. ²² Te n̄ táji-de uu cháa káchindéé tá'an jín-de kaja'an ñuu Macedonia, kákuu Timoteo jín Erasto. Te n̄ kanchaa máá-de ñuu Asia yaku-ga kivi.

Ja ní kandonda ñuu Éfeso káka'an-i ja'a ndosó Diana

²³ Te suu kivi-ún n̄ kandonda xa'an ñáyivi siki íchi-yá. ²⁴ Chi n̄ io ñn cháa platero nání Demetrio. Te máá-de jín cháa kásá'tiñu ta'an jín-de, xa'an ní kani'in-dé xu'ún, chi jín plata kásá'a-de ve'e lúli i'a Diana. ²⁵ Te cháa-ún, n̄ kastútú-de tá'an-de ja kásá'a suni tiñu-ún jín-de. Te n̄ ka'an-de: A kájiní-ro já siki tíñu kásá'a-yó yá'a kani'in téyíí-ró xú'ún. ²⁶ Te kájiní-ro te suni kájiní tu'un-ró já cháa Pablo yúan, nasu máá ñn ñuu Éfeso chi ní-ni ñuu Asia sásin-de ñáyivi jín tú'un ská'an-de-i. Chi ká'an-de ja násu Dios kákuu i'a kásá'a nda'a. ²⁷ Te yú'ú-ri ja kani iní ñáyivi já tíñu sáni kúu tiñu kásá'a-yó. Te sanaa te jita viñu'un i'a ñá'nu Diana, te suni sájá'a iní-i nuu Diana luu vasa ndivii ñáyivi ñuu Asia jín ní ñáyivi káchiñú'ún-i nuu-yá vina. Achí-de. ²⁸ Súan n̄ kajini so'o-de tu'un yá'a, te n̄ kakiti xa'an iní-de. Te n̄ kakana jín-de: Kúñá'nu téyíí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-de. ²⁹ Te ñáyivi ñuu-ún, n̄ kakuvaa-i. Te ñn ká'nu-ni n̄ kandonda-i kaja'an-i onde iní teatro káñu'un-i

Gayo jín Aristarco, cháa ñuu Macedonia ja kájika ta'an-de jín Pablo. ³⁰ Te kuní Pablo kivi-de nuu kájin tútú ñáyivi-ún. Ko ñáyivi káskuá'a-ún, tú ní kája'a-i tu'un ki'in-de. ³¹ Te suni sava cháa kákuá'á-nu iní ñuu Asia, ja kákuu amigo-de, ni katáji tú'un kua'an nuu-dé káka'an ndá'ú jín-de ja má kí'in-de iní teatro. ³² Te sava ñáyivi, ni kákana jaa-i in tu'un, te sava-ga-i inga tu'un, chi junta-ún, ni kasaka nuu-i. Te kua'a-gá-i, tú kájiní kuti-í na siki kúu ja ní kataka-i. ³³ Te sava cháa judío, ni kachundá'á-de Alejandro, ni kákiñi'in-de cháa ma'ñú ñáyivi kuá'a-ún. Yúan-na te Alejandro, sá'a-de seña jín ndá'a-dé ja ná kúná'in-i, chi ka'an-de ja'a judío jín ñáyivi kuá'a-ún kuní-de. ³⁴ Ko ni kanakuni-i-de ja cháa judío kúu-de, te yúan ní kákana kó'ó-i nátu'un uu hora: Kúñá'nu téyí Diana i'a ñuu Éfeso, áchí-i. ³⁵ Yúan-na te ni kákuá'á'ín ñáyivi ní sá'a cháa kúu secretario ñuu-ún. Te ni ka'an-de: Róo ñáyivi ñuu Éfeso, a kájiní taká ñáyivi ja ñuu Éfeso xaan káchiñú'ún-i i'a Diana jín ndosó ja ní táji Júpiter, ni kuun vai. ³⁶ Te tu'un yá'a, taká kájatú'ún-i. Núsáa te va'a-ga ná kasú-ro yú'u-ro te ma sá'a yachi-ro ní in tiñu ja tú ní kátava-ro cuenta. ³⁷ Chi ni kákinchaka-ró cháa yá'a onde yá'a vaša tú ní kásá'a-de ni in kuachi ni tú ní káka'an ndiva'a-de ni in tu'un siki i'a máa-yó. ³⁸ Te Demetrio jín taká cháa kásatiñu ta'an jín-de, nú kájakin-de kuachi siki in cháa, ío juzgado ná kí'in-de. Te ío gobernador, yúan ná kakán-de kuachi siki tá'an-de. ³⁹ Te nú ío inga tu'un kákuu-ro, te kuu sánda-ro onde nuu in junta legal. ⁴⁰ Chi yú'ú-ri ja cháa-de kuachi siki-yo, kachi-de ja kánakuatá'an máa-yó, chi ma ní'in-yo tú'un ka'an-yo naja ní kanataka-yo vína. Achí-de. Te ni ndi'i ni ka'an secretario tu'un yá'a. ⁴¹ Te ni jacha-de ñáyivi-ún kája'an-i.

20

¹ Yúan-na te ni jukuiñi tixin-ún. Te ni kana Pablo xini cháa káskuá'a. Te ni ka'an-de jín cháa-ún ja má yú'ú-de. Te ni kananuu tá'an-de. Te kua'an-de ñuu Macedonia. ² Te ni jika kuu-de ní taká nda'ñú-ún. Te ni ka'an-de kua'a tú'un ndéé iní jín taká ñáyivi. Te ni ja-de ñuu Grecia. ³ Te ni kanchaa-de yúan uní yoo. Te a yani kí'in-de jín barco onde ñuu Siria núu. Ko cháa judío, ni kanatin tu'un tá'an ja ndóna siki-dé. Ja yúan ní nakani iní-de te ñu'íchí ní ja'an-de ñuu Macedonia. ⁴ Te ni ka'io sava cháa ni kaja'an jín Pablo onde ñuu Asia. Te káinání-de Sópater ñuu Berea, Aristarco jín Segundo onde ñuu Tesalónica, Gayo ñuu Derbe, Timoteo, Tíquico jín Trófimo onde ñuu Asia. ⁵ Cháa yá'a, ni kayoxnúú-de. Te káindatu-de ruu jíná'an-ri onde ñuu Troas. ⁶ Te ruu jíná'an-ri, nuu ní ja'a viko

státílá tú yí'i yujan íá, te jín barco nĭ kenda koyo-rĭ ñuu Filipos. Te nuu ú'un kivĭ ní kanaketá'an-rĭ jín-de onde ñuu Troas. Te ñuu yúan nĭ kaxiukú-rĭ ĩn semana.

Ja ní jungava Eutico ventana sá'a numá'ná

⁷ Te máá kivĭ ĩn semana, nĭ kandutútú cháa káskuá'a-ún ja sakuáchí-de statílá. Te nĭ stá'an Pablo tu'un nuu cháa-ún, chí kenda-de kivĭ xían-ún. Te káni ní ka'an-de onde sava ñúú. ⁸ Te nĭ ĩo kua'a lámpara ĩnĭ ve'e súkún núu ní ká'ĭin tútú-de yúan. ⁹ Te ĩn cháa súchí nání-i Eutico, kánchaa-i máá yú'u ventana. Te nini nĭ kuná'an ká'an Pablo, jí'i xaan-í numá'ná. Te nĭ kixi-ni-i. Te nĭ jungava-ni-i onde piso unĭ te onde nuu ñú'un. Te a nĭ jí'i-i nĭ kandukani-de-i. ¹⁰ Yúan-na te nĭ nuu Pablo. Te nĭ jito nuu-de nuu-í. Te nĭ junu nchaa-de-i. Te nĭ ka'an-de: Ma yú'ú-ro jíná'an-ró, chí chakú-i, áchí-de. ¹¹ Te nĭ ndaa-de. Te nĭ sakuáchí-de statílá. Te nĭ yee-dé. Te nĭ ka'an ná'an-ga-de onde kuakundijĭn. Yúan-na te nĭ kee-de kua'an-de. ¹² Te káno'on ñayivi jín súchí-ún chakú-i. Te kákusiĭ xáan iní-i. ¹³ Te ruu, nĭ kakoyo-rĭ ĩnĭ barco te kája'an-rĭ jín onde ñuu Asón, yúan naketá'an-rĭ jín Pablo. Chí súan nĭ sánda-de ja kí'in-de ñu'un íchí te ja-de yúan. ¹⁴ Te nĭ kanani'in tá'an-rĭ jín-de ĩnĭ ñuu Asón. Te nĭ kaa-de barco. Te kua'an-de jín-rĭ ñuu Mitilene. ¹⁵ Yúan nĭ kakenda-rĭ jín barco. Te inga kivĭ ní jakoyo-rĭ ñuu Quío, te inga kivĭ ní jakoyo-rĭ ñuu Samos. Te nĭ kakendo-rĭ ñuu Trogilio. Te inga kivĭ ní jakoyo-rĭ ñuu Mileto. ¹⁶ Chí jáni ĩnĭ Pablo ja já'a-ni-de ki'in-de ñuu Éfeso náva'a ma kúkué-de ñuu Asia te naa tiempo núú. Chí jítú iní-de ja yachi-de ñuu Jerusalén máá kivĭ Pentecostés nú ná kuni'in-de.

Consejo Pablo nuu cháa kákuu nuu ñúú Éfeso

¹⁷ Te kánchaa-de ñuu Mileto. Te nĭ tájí-de tu'un kua'an onde ñuu Éfeso nĭ kana-de xini cháa kákuu nuu iní tiku'nĭ kándja. ¹⁸ Te nuu ní chakoyo cháa-ún nuu-dé, te nĭ kachi-de: Máá-ró kájinĭ va'a-ró ndasa nĭ jiku-rĭ jín-ró onde kivĭ ní chaa núú-rĭ ñuu Asia. ¹⁹ Te tú ní sáxixi-rĭ máá-rĭ kivĭ ní jatíñu-rĭ nuu máá Jító'o-yo. Te ío hora nĭ nde'e-rĭ. Te kuachi ñayivi judío, ja ní kanatiin tu'un tá'an-i te nĭ kii tundó'o siki-rĭ. ²⁰ Te tú ní yú'ú-rĭ kani-rĭ tu'un nuu-ro já kuatíñu va'a-ró, ni tú ní yú'ú-rĭ stá'an-rĭ tu'un nuu-ro, vasa nuyá'u xí iní ve'e-ró. ²¹ Te nĭ jani ndaa-rĭ tu'un nuu ñayivi judío jín núu ñayivi sĭin nación ja ná nákani ĩnĭ-i kuandatu-i nuu Dios. Te ná kándja-i nuu máá Jító'o-yo Jesucristo. ²² Te vina cháa téyí iní-rĭ te ja yúan ñu'un íchí-rĭ kí'in-rĭ ñuu Jerusalén. Ko tú jiní-rĭ naún ta'an-rĭ yúan. ²³ Ko ndita'an ñuu já'an-rĭ chí ká'an Espiritu Santo jín-rĭ ja chíndee-i ruu vekaa te kii tundó'o siki-rĭ. ²⁴ Te ni tú sá'a-rĭ cuenta vasa

ná ká'ni-í ruu, chi ja ná síjnu-ri tiñu ni ja'a máa Jíto'o-yo Jesús nuu-ri kúu ja kánúú jáni iní-ri, jíin súni ja kúsii iní-ri kani-ri tu'un va'a tu'un luu Dios. ²⁵ Te maññú táká róo ja á ni jika kuu-ri ni jani-ri tu'un ndasa koo ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, te vina a jiní-ri ja ní ñn-ró ma kuní kuti-gá-ro núu-ri. ²⁶ Ja yúán kástu'ún káji-ri nuu-ro jíná'an-ró vina, ja tú tau ya'u-ri niñi-ró. ²⁷ Chi tú ní yú'ú-ri kani-ri ndivii tú'un Dios nuu-ro. ²⁸ Núsáá te koto va'a-ró máá-ró jíin ní tíku'ni, chi Espíritu Santo ni jani-ya róo ja kúndito-ró-i te skée-ro tíku'ni máa Jíto'o-yo, chi ni nakuaan-ya-í jíin niñi-ya. ²⁹ Chi jiní-ri ja nú ná kí'in-ri, te kivi koyo yi'í kiti xaán má'ñú-ró te ma kúndá'ú iní-ti tíku'ni. ³⁰ Te suni onde nuu tá'an máá-ró kenda sava-de ka'an-de tu'un tú'ún náva'a xndá'ú-de ñayivi káskuá'a kí'in-i jíin-de. ³¹ Koo ndito iní-ro jíná'an-ró núsáá. Te ma náa iní-ro já uní kuia ndúú ñúú-ni tú ní júkuiñi-ri ja kána jíin-ri nuu ñn ñn-ró vaasa ni nde'e-ri. ³² Te vina ñáni, jikán ta'u-ri nuu Dios ja'a máá-ró ja ná kuá'a-ya tú'un luu-ya núu-ro. Chi tu'un-ún kuu skuá'nu róo te ni'in-ro tá'u jíin táká-ga ñayivi ní sásiin-ya. ³³ Tú ní ndío iní-ri ni plata ni oro ni sa'ma ñn ñayivi. ³⁴ A kájiní va'a-ró já ndéndúú nda'a-rí yá'a, ni ndúkú táká ja jínu ñú'ún-ri jíin cháa káxiukú jíin-ri yá'a. ³⁵ Te modo ni stá'an ndi'i-ri nuu-ro já kánúú sátiñu-yó súan, náva'a chindéé tá'an-yó jíin táká cháa vitá kaku'u. Te ma náa iní-ro tú'un máa Jíto'o-yo Jesús, chi súan ni ka'an-ya: Luu-ga ja kuá'a-yó ñn ndatíñu nasu já ní'in-yo. Achí-ya. Achí Pablo. ³⁶ Te nuu ní ndi'i ni ka'an-de taká tu'un yá'a, te ni jukuiñi jíti-de. Te ni jikan ta'u-dé jíin táká cháa-ún. ³⁷ Yúan-na te xaán ní kande'e taká-de. Te ni kakanuu-de Pablo, te ni katitú-de cháa. ³⁸ Chi kákukuí'a xaán iní-de jíin tú'un ni ka'an Pablo ja má kuní-ga-de nuu-dé. Te kája'an-de jíin-de onde nuu ío barco.

21

Ja ní chaa iní Pablo kí'in tuku-de ichi ñúu Jerusalén

¹ Yúan-na te ni kákusii-ri jíin-de. Te ni káki'in ndóo-ni-ri ichi jíin barco onde ni cháa-ri ñuu Cos. Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Rodas. Te yúan ni kenda-ri te ni jakoyo-ri ñuu Pátara. ² Te ni kani'in-ri ñn barco ja kí'in ñuu Fenicia. Te ni kákaa-ri nuu te kája'an-ri. ³ Te nuu ní kajini-ri nuu ñúu Chipre, te ni kaskéndo-ri ñuu-ún ichi ndávésé-rí. Te ni kajika-ri kája'an-ri jíin barco onde ñuu Siria. Te ni jakoyo-ri ñuu Tiro, chi yúan skéndo-ri barco-ún carga. ⁴ Te ni kákendoo-ri yúan ñn semana, chi ni kani'in tá'an-ri jíin ñayivi káskuá'a. Te ni kaka'an-i jíin Pablo ni sá'a Espíritu ja má kí'in-de ñuu Jerusalén. ⁵ Ko

nuu ní ja'a kivi-ún, te n̄i kenda koyo-r̄i. Te taká-i j̄ín ñásí'í-i j̄ín sé'e-i, n̄i kajachu'un íchí-i ruu onde yata ñuu-ún. Te n̄i kajukuiñi j̄ití-rí j̄ín-i yu'u mar. Te n̄i kajikan ta'u-rí. ⁶ Te n̄i kananuu tá'an-r̄i yúan. Te n̄i kaka-r̄i nuu barco kája'an-r̄i. Te n̄i kanaxió káva-i káno'on-i ve'e-i. ⁷ Te ruu jíná'an-r̄i, n̄i kenda koyo-r̄i ñuu Tiro n̄i kajika-r̄i j̄ín barco. Te n̄i jakoyo-r̄i ñuu Tolemaida. Te yúan n̄i kaka'an-r̄i j̄ín taká ñani. Te n̄i kakendoo-r̄i j̄ín-de ñn kivi. ⁸ Te inga kivi-ún n̄i kenda Pablo j̄ín taká-ga-r̄i ja ká'jin-r̄i j̄ín-de. Te n̄i chakoyo-r̄i ñuu Cesarea. Te n̄i kivi koyo-r̄i in̄i ve'e ñn chaa jáni tu'un nání-de Felipe. Chaa-ún kúu ñn chaa ndí'usiá. Te n̄i kakendoo-r̄i j̄ín-de. ⁹ Te chaa-ún, ío kuun sésí'í súchí-de kájani-i tu'un Dios. ¹⁰ Te n̄i kaxiukú-rí yúan kua'a kivi. Te ichi ñuu Judea n̄i kii ñn chaa jáni tu'un Dios, nání-de Ágabo. ¹¹ Te n̄i chaa-de nuu-rí. Te n̄i ki'in-de sánchii Pablo. Te n̄i ju'ni-de nda'a j̄ín sí'in Pablo. Te n̄i ka'an-de: Súan ká'an Espiritu Santo: Ñayivi judío, súan ku'ni-i chaa xín sánchii yá'a, te nú ná jáa-de ñuu Jerusalén. Te nastúu-i-de nuu ñayivi s̄in nación. Achí-de. ¹² Tu'un-ún n̄i kajini so'o-r̄i. Te ruu j̄ín chaa ká'jin yúan, n̄i kaka'an nda'ú-r̄i j̄ín Pablo ja má kaa-de ki'jin-de ñuu Jerusalén. ¹³ Yúan-na te n̄i ka'an Pablo: Naja kánda'i-ro te ndúkuí'a in̄i añu-r̄i kásá'a-ró. Ch̄i ruu, a ío tu'a-r̄i ja násu máá ñn ja kúnu'ni-r̄i in̄i ñuu Jerusalén, ch̄i suni ja kúu-r̄i yúan ja siki sí'ví máá Jító'o-yo Jesús, áchí-de. ¹⁴ Te tú ní kúu ská'an-r̄i-de. Te n̄i kasía-ni-r̄i-de. Te n̄i kaka'an-r̄i: Ná kóo ndasa játa'an in̄i máá Jító'o-yo, áchí-r̄i. ¹⁵ Yúan-na te vása ní kasátu'a-r̄i taká ndatíñu-r̄i. Te n̄i kaka-r̄i ñuu Jerusalén kája'an-r̄i. ¹⁶ Te suni kája'an yaku chaa káskuá'a in̄i ñuu Cesarea j̄ín-rí, ncháka-de ñn chaa ñuu Chipre nání-de Mnasón. Chaa n̄i skuá'a aná'an kúu-de. Te n̄i kakendoo-r̄i ve'e chaa-ún. ¹⁷ Te nuu ní jakoyo-r̄i ñuu Jerusalén, te ñani-yo-ún, n̄i kakusii xáan iní-de n̄i kajatá'ú-de ruu. ¹⁸ Te inga kivi xían-ún n̄i kivi Pablo j̄ín-rí jíná'an-r̄i in̄i ve'e Jacobo. Te yúan n̄i kakutútú taká chaa kákuu nuu. ¹⁹ Te Pablo n̄i sá'a-de saludar chaa-ún. Yúan-na te n̄i jani-de tu'un taká tiñu n̄i sá'a Dios j̄ín ñayivi s̄in nación nini játíñu-de nuu-yá. ²⁰ Te n̄i kajini so'o-de tu'un yá'a. Te n̄i kanakana jaa-de Dios. Te n̄i kaka'an-de j̄ín Pablo: Ñáni, vina te n̄i jini-ro ná kua'a mil ñayivi judío n̄i kakandija-i. Te nene káandatú n̄i'in-i nuu ley. ²¹ Ko n̄i kajini tu'un-de ja stá'an-ro núu taká chaa judío kaxiukú in̄i ñuu ñayivi s̄in nación ja má kuándatú-ga-de nuu Moisés, ni mā xití ndúu-ga se'e-de, ni mā kuándatú-de tanju aná'an. ²² Ndasá kuu núsáá, ch̄i kuni tu'un ñayivi já ní chaa-ro, te taká kua'a ndíja-i. ²³ Sá'a ja kaka'an-r̄i j̄ín-ró yá'a núsáá: A

ká'io kuun cháa yá'a ja á n̄i kakeyu'u-dé. ²⁴ Kuaka cháa yá'a ná kí'in-de jíin-ró. Te nasándoo-ró máá-ró jíin-de. Te kua'a-ró xú'un núu-dé náva'a ná sété-de xin̄i-dé. Yúan-na te juku'un in̄i taká ñayivi-ún ja tú kuti-gá naún ío ja ní kandatu'ún-i siki-ro, ch̄i kundaa in̄i-i ja súni jándatu máá-ró núu ley. ²⁵ Ko ñayivi s̄in nación ja kákandíja-ún, a n̄i kachaa-ri carta kua'an nuu-í ja má kuándatu-i ni ñn tu'un yúan. Te ma kée-í kuñu ja ní soko núu ndosó, ni ññi, ni kiti kuá'ña. Te ma káka téné-i. Achí-de. ²⁶ Yúan-na te Pablo, n̄i jaka-de cháa-ún. Te inga kivi xían-ún, n̄i nasándoo-de máá-de jíin-de. Te n̄i kivi-de in̄i ve'e ii ja kástu'ún-de nuu-í na kivi jínu kándundoo-de te soko-dé kiti núu-yá siki ñn-de núu.

Ja ní kakat̄in-i Pablo in̄i ve'e ii

²⁷ Te kákuu-de ja síjínu-de ndí'usia kivi-ún núu. Ko sava judío ñuu Asia, n̄i kajini nuu Pablo kánde-de in̄i ve'e ii. Te n̄i kaská'an ndi'i ñayivi yúan. Te n̄i kakat̄in Pablo. ²⁸ Te n̄i kakana jaa: Cháa Israel, kua'a núu nda'a jíná'an-ró, chi cháa yá'a jika kuu-de taká ñuu, stá'an-de nuu taká cháa te ká'an-de siki ñayivi-yo, jíin siki ley, jíin siki lugar yá'a. Te suni a n̄i skivi-de sava cháa s̄in nación in̄i ve'e ii yá'a te n̄i sáchá'an-de ve'e ii. Achí. ²⁹ Ch̄i onde ná kánde Pablo in̄i ñuu-ún n̄i kajini judío ja kánde-de jíin Trófimo, cháa ñuu Éfeso. Te n̄i kajani in̄i ja ní skivi Pablo cháa-ún in̄i ve'e ii. ³⁰ Te ññ-ni ñuu-ún n̄i kánda-i. Te n̄i kataka-i. Te n̄i kakat̄in-i Pablo. Te n̄i kastáa-i-de n̄i kenda-de yata vé'e ii-ún. Te n̄i kanakasú-ni-i yux'é. ³¹ Te kája'ni-í Pablo núu. Ko n̄i ja'an tu'un yá'a nuu general cháa t̄in soldado ja ññ ñuu Jerusalén n̄i kánda-i kákuva-i. ³² Te cháa general, n̄i jaka-de soldado jíin capitán. Te kájinu-de kája'an-de onde nuu ká'in ñayivi kuá'a-ún. Te n̄i kajini ñayivi ja ní jakoyo general jíin soldado, te n̄i kajukuiñi-i ja kája'a-i Pablo. ³³ Yúan-na te n̄i ja general te n̄i t̄in-de Pablo. Te n̄i tá'ú-de tiñu n̄i jakunu'n̄i Pablo jíin úu cadena. Yúan-na te n̄i jika tu'ún ndé cháa kúu-de te naún ní sá'a-de. ³⁴ Te ñayivi kuá'a-ún, sava-i n̄i kakana-i ñn tu'un te sava-ga-i inga. Te tú ní kúnda in̄i-de naún siki kúu ja súan kákuva-i. Te n̄i tá'ú-de tiñu kua'an Pablo cuartel. ³⁵ Te nuu ní ja Pablo escalera ve'e-ún, te soldado n̄i kandiso Pablo, ch̄i xa'an ní kánda ñayivi kuá'a. ³⁶ Ch̄i kua'a ñayivi vái koyo-i ichi yata soldado, te kákana jaa-i: Ka'ni-ni cháa jian, áchí-i. ³⁷ Te káskivi-de Pablo in̄i vekaa, te n̄i ka'an Pablo jíin general: Á kuu ka'an-ná ñn tu'un jíin-ni, áchí-de. Te n̄i kachi general jíin-de: Jini-ro ká'an-ro yú'u ñuu Grecia náún. ³⁸ Nasu róo kúu máá cháa ñuu Egipto ja íku ñuu n̄i xndóna-ró-i n̄i kanakuatá'an máá-i, te suni n̄i

kiñi'in-ró kúun mil cháa kuí'ná kája'an-de jíin-ró onde nuu ñú'un té'é náún. Achí. ³⁹ Yúan-na te ñi kachi Pablo: Máá-ná kúu ndija cháa judío, te ñn se'e ñuu Tarso, ñn ñuu ká'nu ndañúu Cilicia. Te ká'an nda'ú-ná jíin-ní kua'a-ní tu'un ná ká'an-ná jíin ñáyivi yá'a. Achí-de. ⁴⁰ Te general, ñi ja'a-de tu'un. Te ñi jukuiñi Pablo nuu escalera. Te ñi sá'a-de señal jíin ndá'a-dé nuu ñáyivi-ún. Te ná'ín yúu-ni ñi kakuu-i. Yúan-na te jíin yú'u hebreo ñi ka'an-de:

22

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu-í

¹ Ñáni jíná'an-ní, jíin táká ní cháa kákuu táa, kuni so'o-ní tu'un ká'an-ná ja'a máa-ná jíin-ní vina, áchí-de. ² Te ñi kajini so'o-i ja ká'an Pablo tu'un jíin yú'u hebreo, te ví'í-gá ñi kakuná'ín-i. Te ñi ka'an Pablo: ³ Máá-ná kúu cháa judío, ñi kaku ndija-ná iní ñuu Tarso ndañúu Cilicia. Ko ñi ja'nu-ná iní ñuu yá'a. Te escuela Gamaliel ñi kutu'a va'a-ná ñi stá'an-de tu'un ñi'in ley ñuu-yo núu-ná. Te káchiñú'ún vá'a-ná nuu Dios nátu'un kásá'a máa-ní vina. ⁴ Te ñi chindikín-ná ñáyivi kákandíja tu'un yá'a onde ná ndí'i-i kuu. Te kúu cháa kúu ña'an, ñi katíin-ná-i ñi chindee-ná-i vekaa. ⁵ Te sutu ñá'nu jíin táká cháa kákuu nuu, ñi kajini-de ja súan ñi sá'a-ná. Te suni cháa-ún, ñi kachaa-de tutu nuu táká ñani. Te ñi kaja'a-de tutu-ún nuu-ná ñi ja'an-ná onde ñuu Damasco ja kuáku'ni-ná ñáyivi káxiukú yúan. Te kinanchaka-ná-i onde ñuu Jerusalén te ndo'o-i yá'a núu. ⁶ Te ñi ki'in-ná ichi kua'an-ná. Te ñi kuyani-ná yuñúu Damasco nátu'un kaxiuu kúu. Te ñi ndii ncháa-ni nuu-ná ñi jinu ñn ndua ndíi ní kii ichi ándívi. ⁷ Te ñi ndua-ni-ná nuu ñú'un. Te ñi jini so'o-ná ká'an ñn tu'un jíin-ná: Saulo, Saulo, naja chindikín-ro rúu, áchí. ⁸ Yúan-na te ñi ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te ñi ka'an-ya jíin-ná: Máá-rí kúu Jesús ñuu Nazaret ja chindikín-ro rúu, áchí-ya. ⁹ Te cháa kája'an jíin-ná, ñi kajini ndija-de ndua ndíi-ún, te ñi kayu'ú-de, ko tú ní kajini so'o-de tu'un ñi ka'an-ya jíin-ná. ¹⁰ Yúan-na te ñi ka'an-ná: Táta, te ñún sá'a-ná, áchí-ná. Te ñi kachi máá Jító'o-ná jíin-ná: Nduko te ki'in-ro ñuu Damasco. Te yúan ta'u tíñu nuu-ro ndasa sá'a-ró, áchí-ya. ¹¹ Te tú ní jiní-ná nuu ní ñn, chi ndíi ncháa ndua ndíi-ún. Te cháa kája'an jíin-ná, kátíin-na-de nda'a-ná kua'an-ná jíin-de onde ñuu Damasco. ¹² Te yúan kánchaa ñn cháa nání Ananías. Te taká ñáyivi judío yúan káka'an ja cháa va'a kúu Ananías, chi va'a jándatu-de nuu ley. ¹³ Te ñi jaá cháa-ún te ñi kandita-de nuu-ná. Te ñi ka'an-de jíin-ná: Ñáni Saulo, ná ndúndijin nuu-ro, áchí-de. Te ñi jini-ni-ná nuu-dé. ¹⁴ Te ñi kachi-de: Máá Dios ndiyi táa-yo, ñi jani-ya róo vina ja ná júku'un iní-ro tú'un

kuní-ya. Te kuni-ro núu máa I'a ndaa, te kuni so'o-ró tú'un ka'an-ya. ¹⁵ Te kuu-ró testigo máa-yá nuu ndívii ñáyivi táká ja ní jini-ro jíin já ní jini so'o-ró. ¹⁶ Ma kuu uun ini-ro vína núsáá. Ndukuiñi te kuanducha-ro. Te kakan ta'u-ro núu-yá. Achí-de jíin-ná. ¹⁷ Te ni naxió káva-ná ni nchaa-ná ñuu Jerusalén. Te jikán ta'u-ná ini ve'e ij, te ni skóto-ya náá. ¹⁸ Te ni jini-ná nuu-yá ni ka'an-ya jíin-ná: Ndúkú ndéé-ró te kenda yachi-ro ini ñuu Jerusalén yá'a, chi ma kuátú'ún-i tu'un-ri jáni ndaa-ro núu-í, áchí-ya. ¹⁹ Te ni ka'an-ná jíin-yá: Táta, a kájin-i ja ní kivi-ná ndíta'an ve'e sinagoga ni jat'in-ná taká ñáyivi kákandíja nuu-ní. Te ni stují-ná-i ni taan-ná-i vekaa. ²⁰ Te kivi ní jicha niñi Esteban, chaa ni jani ndaa tu'un-ní, suni kándij-ná yúan sáá. Te ni jatú'ún-ná ja ní ji-i-de. Te ni ndito-ná sa'ma chaa ni kaja'ni Esteban. Achí-ná jíin-yá. ²¹ Te ni kachi-ya jíin-ná: Kuá'an, chi táji máa-rí róo ki'in jiká-ró ondé nuu ñáyivi sün nación, áchí-ya jíin-ná. Achí Pablo. ²² Te a ni kajini ná'in-i onde ni ka'an-de tu'un yá'a. Yúan-na te ni kakuvaa-i. Te ni kaka'an jaa-i: Ná kúxio chaa jian ná kuu-de. Tú va'a chaa kuu-de ja kúchaku-ga-de ñuyívi yá'a. Achí-i. ²³ Te súan kákana kó'ó-i. Te ni kaskée-i tikachi-i kaja'an. Te ni kaskánda-i tikacha ñú'un. ²⁴ Te ni tá'ú tíñu general ná kivi Pablo ini cuartel. Te ni ka'an-de ja ná xndichí soldado Pablo onde jíin cuarta náva'a kutuní ini general na siki ní kandonda ñáyivi-ún siki Pablo. ²⁵ Te ni kaju'ni-de Pablo jíin yó'o ñii. Te ni ka'an Pablo jíin chaa kuu capitán ja kándij-de yúan: Á ío ley kua'a-ní cuarta in chaa ñuu Roma ja té chá'an-ga ndúkú ví-ní kuachi-de, áchí-de. ²⁶ Te ni jini so'o capitán tu'un yá'a, te ni kee kua'an. Te ni ka'an jíin general: Ndasa sá'a-ní, chi chaa ñuu Roma kuu chaa yá'a, áchí. ²⁷ Yúan-na te ni jaa general nuu Pablo. Te ni jika tu'un-de: Kachi nú suu chaa ñuu Roma kuu-ró, áchí. Te ni ka'an Pablo: Jaan, suu máa-ná kuu, áchí-de. ²⁸ Te ni ka'an general: Ruu, chi ni ja'a-ri kua'a xú'ún, te ni kaja'a-de tu'un kuu-ri in chaa ñuu yúan, áchí. Te ni ka'an Pablo: Ko náá, chi túu. Chi ini ñuu-ún ni kaku-ná, áchí-de. ²⁹ Yúan-na te ja kákuñi xndó'o-de, ni kakuxio-ni kaja'an. Te suni onde general ni yu'ú, chi ni juku'un ini-de ja ní ju'ni-de Pablo. Te in chaa ñuu Roma kuu Pablo. ³⁰ Te inga kivi xían-ún, kuni-de kunda va'a ini-de na siki kuu ja ní kandonda chaa judío siki Pablo. Te ni ndájí-de cadena nú'ni Pablo. Te ni tá'ú-de tíñu ni taka taká sutu ñá'nu jíin táká chaa junta. Te ni kiñi'in-de Pablo. Te ni jani-de nuu chaa ni kandutútú.

23

Ja ní kandij Pablo nuu junta siki máa-de

¹ Yúan-na te n̄i ndakoto Pablo nuu junta. Te n̄i ka'an-de: Ñáni jíná'an-ní. Máá-ná ch̄i a jiní va'a in̄i-ná ja ní jandatu va'a-ná nuu Dios onde vina. Achí-de. ² Yúan-na te máá sutú ñá'nu-ga nání Ananías, n̄i tá'ú tíñu nuu cháa ká'in yani nuu-dé-ún ja ná kuá'a-ún in̄i jiki máá yú'u-dé. ³ Te n̄i ka'an Pablo jín sutú ñá'nu-ún: Xáán ndoo ka'an-ro. Dios stují-yá róó. Ch̄i kánchaa-ro já sánda-a-ro tíñu-ri nátu'un ká'an ley. Chi vasa tú ío ley te tá'ú-ró tíñu ja stují-dé ruu náún. Achí-de. ⁴ Te n̄i kaka'an cháa ká'in nuu-dé-ún: Naja ká'an ndiva'a-ró jín sutú ñá'nu Dios, áchí jín-de. ⁵ Te n̄i ka'an Pablo: Tú ní jiní-ná ja sutú ñá'nu kúu-de ñáni, ch̄i yóso núu tutú: Ma ká'an ndiva'a-ró sikí cháa kúñá'nu in̄i ñuu-ro. Achí. ⁶ Ko nuu ní jiní Pablo ja sava-de kákuu-de saduceo te sava-ga-de kákuu-de fariseo, te n̄i ka'an jaa-de nuu junta: Ñáni jíná'an-ní, máá-ná kúu cháa fariseo, se'e fariseo. Ch̄i ñúkuu in̄i-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan xndichí-ní náá. Achí-de. ⁷ Te ja súan n̄i ka'an-de, te n̄i kakanáa cháa fariseo jín cháa saduceo. Te cháa junta, s̄in s̄in tu'un n̄i kaka'an-de. ⁸ Ch̄i káka'an cháa saduceo ja má náchaku ndiyi, ni tú ká'io ndajá'a-yá, ni tach̄i. Ko cháa fariseo, kájatú'ún-de ndenúni tu'un-ún. ⁹ Te xaan ní kuvaá. Te sava cháa káchaa tutu ja kákuu tá'an cháa fariseo, n̄i kandukuiñi. Te n̄i kaka'an n̄i'in: Tú ni in̄i kuachi káni'in-ri sikí cháa yá'a. Sanaa te n̄i ka'an ndija in̄i añú xí in̄i ndajá'a-yá jín-de. Ma sáni'in in̄i-yo núu Dios núsáá. Achí. ¹⁰ Te xaan ní kakanáa-i. Te general, yú'ú-de ja ndátá ñáa-i Pablo. Te n̄i tá'ú-de tíñu ja ná kivi soldado te kañaan̄inu Pablo sava ma'ñú-i, te ná kivi-de in̄i cuartel. ¹¹ Te akuáa-ún n̄i cháa-ni máá Jító'o-yo núu-dé te n̄i ka'an-ya jín-de: Pablo, ma ndúkuí'a in̄i-ro, ch̄i nátu'un n̄i jani ndaa-ro tú'un-ri in̄i ñuu Jerusalén, suni súan kánúú kíkani-ro tú'un-ri onde in̄i ñuu Roma, áchí-ya.

Ja ní kanat̄in tu'un tá'an-i ka'ni-í Pablo

¹² Te nuu ní kundijin, n̄i kakutútú sava ñayivi judío. Te n̄i kanat̄in tu'un tá'an-i. Te n̄i kaka'an téyí-i ja má kée kúti-í staa ni ma kó'o kuti-í nducha onde nú tú ka'ni-í Pablo. ¹³ Te ví'í-gá uu xiko judío n̄i kaka'an téyí-i tu'un yá'a. ¹⁴ Te n̄i kaja'an-i nuu sutú ñá'nu jín núu cháa kákuu nuu, te n̄i kaka'an-i jín cháa-ún: Máá-ná, n̄i kaka'an téyí-ná ja má kée kúti-ná onde nú tú ka'ni-ná Pablo. ¹⁵ Núsáá te máá-ní jíná'an-ní jín taká junta, kuáka'an-ní jín general ná kíñi'in-de Pablo cha-a-de nuu-ní yá'a, ch̄i kákuun̄i-xndichí va'a-ga-ni-de, achi-ní. Te ná kótu'a máá-ná ka'ni-ná-de onde té cha-a-ga-de yá'a. Achí-i. ¹⁶ Ko in̄i se'e yíi kua'a Pablo, n̄i jini so'o-i ja súan n̄i kanat̄in tu'un tá'an. Te n̄i ja'an-i n̄i kivi-i in̄i cuartel. Te n̄i kastu'ún-i nuu Pablo. ¹⁷ Te n̄i kana Pablo xin̄i in̄i cháa kúu capitán. Te n̄i ka'an-de:

Kunchaka suchí yá'a ki'in-ro jíin-i nuu general, chí íó ñin tu'un kastu'un-i nuu-dé, áchí-de. ¹⁸ Te capitán, nì jaka-de-i kua'an-de jíin-i nuu general. Te nì ka'an-de: Pablo cháa yíndi'u vekaa, nì ka'an nda'ú-de jíin-ná ja kíinchaka-ná suchí yá'a nuu-ní, chí íó ñin tu'un ka'an-i jíin-ní, áchí-de. ¹⁹ Te nì tñin general nda'a-í. Te nì kuxio-de jíin-i. Te nì jiká tu'un sá'í-de-i: Naún tu'un ka'an-ro jíin-rí kuní-ro, áchí-de. ²⁰ Te nì ka'an-i: Chaa judío nì kaskétá'an-de tu'un ja yúchaan ka'an nda'ú-de jíin-ní kiñi'in-ní Pablo nuu táká cháa junta, chí xndichí va'a-de Pablo sikí tíñu kákuni-de, achí-de. ²¹ Ko mā kándíja-ní, chí ví'í-gá uu xiko-de káindatu sa'í-de. Te káka'an téyí-de ja má kée-dé staa ni mā kó'o-de nducha onde nú tú ka'ni-dé Pablo, áchí-de. Te vina a káindatu tu'a-de onde ná kuátu'un-ní. Achí-i. ²² Te nì tá'ú tíñu general nuu-í, ja tú ni ñin nuu kachí-i ja súan nì kastu'un-i nuu-dé. Te nì tájí-de-i kuano'on-í. ²³ Yúan-na te nì kana-de xini uu capitán. Te nì ka'an-de: Sátu'a-ró uu ciento soldado, jíin uní xiko uxí soldado koso caballo, jíin uu ciento soldado kátñin lanza, nává'a kíngoyo-ró jíin-de onde ñuu Cesarea ka'ñin akuáa vina. ²⁴ Te suni ná sátu'a-de caballo koso Pablo. Te koto va'a-de Pablo kíngoyo-de onde nuu Félix cháa kúu gobernador, áchí-de. ²⁵ Te nì chaa-de ñin carta ja ní ka'an tu'un yá'a: ²⁶ Máá-ná kúu Claudio Lisias. Te cháa-ná carta yá'a nuu ní Félix, gobernador ñá'nu. Ta ni táa. ²⁷ Ñáyivi judío, nì katñin-i ñin cháa yá'a. Te a yani ka'ni-í-de núú, ko nì nama-ná-de jíin soldado chí nì jini-ná ja cháa ñuu Roma kúu-de. ²⁸ Te kuní-ná kundaa ini-ná naja kájikan-i kuachi sikí-dé. Te nì jani-ná-de nuu junta máá-i jíná'an-i. ²⁹ Te nì jini-ná ja sikí ley máá-i kájikan-i kuachi sikí-dé. Ko tú ní'in-ná ni ñin kuachi sikí-dé ja kúu-de xí já kúndee-de vekaa. ³⁰ Ko nì ní'in-ná tu'un ja ní kanatñin tu'un tá'an ñáyivi judío sikí-dé. Te ja yúan tájí-ná-de kujaa yachi-de nuu-ní. Te tá'ú-ná tíñu nuu ñáyivi kájikan-i kuachi sikí-dé ja súni ná jákoyo-i nuu-ní. Te yúan ka'an-i jíin-ní nú naja kájikan-i kuachi sikí-dé. A nì kuu nì ka'an-yo táa. Achí. ³¹ Te soldado, nì kajaka ñúú-ni Pablo kua'an jíin-de onde ñuu Antípatris nátu'un nì ta'u tíñu nuu. ³² Te inga kivi ní kanaxió káva-ni soldado káno'on onde cuartel, te nì kaxndóo Pablo nuu soldado káyoso caballo ná kí'in-ún jíin-de. ³³ Te nì jakoyo-ún ñuu Cesarea. Te nì kaja'a carta nuu gobernador yúan. Te suni nì jani ndij Pablo nuu-dé. ³⁴ Te nì ka'u gobernador carta-ún. Te nì jiká tu'un-de ndé estado kúu Pablo. Te nì jini-de ja cháa ñuu Cilicia kúu Pablo. ³⁵ Te nì ka'an-de: Ná cháa cháa kájikan kuachi sikí-ro. Yúan-na te kuni ná'in-rí tu'un ka'an-ro, áchí-de. Te nì tá'ú-de tíñu nì jakuva'a Pablo ini palacio Herodes.

24

Ja ní ka'an Pablo ja'a máa-de nuu Félix

¹ Te nuu ú'un kiví te máá sutú ñá'nu Ananías jíin sáva cháa kákuu nuu, jíin ñin cháa ká'an yu'u núu-dé nání Tértulo, ñi chákooyo ñuu-ún. Te ñi kiví koyo nuu gobernador ñi kasátú'ún sikí Pablo. ² Te ñi kana gobernador xiní Pablo. Te ñi sátú'ún Tértulo sikí-dé ñi ka'an: Táta, ja ní kúu ja vindaá vinené káxiukú-yó. Te ja vá'a cháa kúu-ní te ñi kejá'á ndúva'a taká tiñu iní ñuu yá'a sá'a-ní. ³ Chí nene kánakuatá'ú-yó taká tiñu sá'a-ní taká lugar. Te kúsi iní-yo jíin, chí xaan vá'a sá'a-ní, táta Félix. ⁴ Ko ká'an ndá'ú-ná jíin-ní, ma kiti iní-ní, te kuni so'o-ní ñin tu'un lúlí ká'an-ná jíin-ní nú va'a-ní. ⁵ Chi ñi kajini-ná cháa yá'a ja kúu-de ñin kue'e kúu-de ñin kuachi. Te kánakuatá'an máá ñáyivi judío ní iní ñuyívi sá'a-de. Te skandá-de taká cháa nazareno. ⁶ Te suni a ndúkú ndéé-de sáchá'an-de ve'e ij, ko ñi kakatiin-ná-de. Te kákuñi-ná sándaq-ná jíin-de núú, natu'un ká'an ley máa-ná. ⁷ Ko ñi jaq-ni general Lisias, te ñi janchara-de cháa yá'a nda'a-ná. ⁸ Te ñi tá'ú-de tiñu ja cháa kájikān kuachi sikí-dé, ná kíkoyo-de nuu-ní. Te vina kuu xndichí máa-ní-de, te ná kuní-ní jíin yu'u máa-de ná káa taká kuachi ja jikān-ná sikí-dé nuu-ní. Achí-de. ⁹ Te suni ñi kasátú'ún ñáyivi judío sikí-dé káka'an ja súan kúu ndija taká kuachi-de. ¹⁰ Yúan-na te ñi sá'a gobernador señal nuu Pablo ná ká'an-de. Te ñi ka'an Pablo: A jiní-ná ja kuá'a kuiá kúu-ní gobernador iní ñuu yá'a, te yúan kúsi iní-ná sándaq-ná ñin tu'un sikí máa-ná nuu-ní. ¹¹ Chí máa-ní, kuu juku'un iní-ní ja té kuu-ga uxí uu kiví ní kaa-ná ñi ja'an-ná ñuu Jerusalén ñi jachiñú'ún-ná Dios yúan. ¹² Te cháa yá'a, tú ní kájiní kuti-dé nú státá'an-ná jíin ñin cháa iní ve'e ij, xí nú xndóna-ná ñáyivi iní ve'e ij, xí iní máá ñúu. ¹³ Ni tú prueba taká kuachi kasátú'ún-de sikí-ná. ¹⁴ Ko kachi ndaq-ná nuu-ní ja chíñú'ún-ná Dios ndiyi táa-ná. Ko modo chíñú'ún-ná-ún, káka'an-de ja sá'an ñaa kúu. Te kándija-ná taká tu'un yóso núu tutú ley jíin núu tutú cháa ñi kajani tu'un-ya ondé sáa. ¹⁵ Te ñin núu-ni kándija-ná jíin-de tu'un ká'an Dios ja náchaku taká ndiyi, kúu ñáyivi vá'a te kúu ñáyivi ú'u. ¹⁶ Ja yúan jítú iní-ná sá'a-ná taká tiñu va'a náva'a tú kuka nuu-ná nuu Dios jíin núu ñáyivi. ¹⁷ Ko kua'a kuiá ñi kuu, te vásá ní nchara-ná ñi sá'a-ná caridad nuu ñáyivi ñuu ná. Te suni ñi ja'ni-ná kiti núu-yá. ¹⁸ Te ñi kani'in-dé náa iní ve'e ij kánde-ná násándo-ná máa-ná. Ko tú ní káxiukú ñáyivi kuá'a já kákuvaq-i jíin-ná, ko ñi ka'jin yakú cháa ñuu Asia jíin-ná. ¹⁹ Te ná kuíñi cháa-ún nuu-ní yá'a. Te ná ká'an máa-de sikí-ná nú naun kuachi ñi sá'a-ná kájaní iní-de. ²⁰ Xí ná ká'an cháa ká'jin yá'a te nú ñi kani'in-dé ñin kuachi xaan sikí-ná kiví ní kandij-ná

nuu junta-de yúan. ²¹ Xí sánaa te kájani iní-de ja kuáchi-ná kúu máá yá'a-ni, chí kiví ní kandij-ná nuu junta ní ka'an jaa-ná: Kándija-ná ja náchaku taká ndiyi, te ja yúan káxndichí-ní náá, áchí-ná. Achí Pablo. ²² Te ní jini so'ó Félix tu'un yá'a. Te a kúndaá va'a iní-de jín íchi yá'a. Te ní sténdatu-de-ún jíná'an. Te ní ka'an-de: Ondé ná cháa general Lisias te kuní ndi'i-ri tiñu kákuní-ro. Achí-de. ²³ Te ní tá'ú-de tiñu nuu capitán ná kóto va'a Pablo. Te ní ja'a-de tu'un ná káka kuu-de in tí'li. Te ma kasú nú vai tá'an-de kinchaka-i ja kée-dé, xí kíká'an-i jín-de. ²⁴ Te ní kuu yaku kiví. Te ní chaá Félix jín ñásí'i-de Drusila, ña'an judía kúu-ña. Te ní kana-de xiní Pablo. Te ní jini ná'in-de tu'un ja kánúú kándija-yó núu Jesucristo. ²⁵ Te ní ka'an Pablo jín-de ndasa jika tiñu ndaa, te ná kúxndí va'a-de máá-de. Te suni ní jani Pablo tu'un ja cháa juicio. Te ní yu'ú Félix. Te ní ka'an-de: Vina te kuá'an. Ko nú inga kiví núña-ri te kana-ri xiní-ro kíi-ró, áchí-de. ²⁶ Te suni ñúkuu iní-de ja kuá'a Pablo xu'ún núu-dé núu. Ja yúan tiní jínu ní kana-de xiní Pablo ní ja'an-de nuu-dé ní ndatu'ún-de jín-de. ²⁷ Ko nuu ní ndi'i uu kuiá te ní nukuiñi Porcio Festo nuu Félix. Te kuní Félix ja ná kúsi iní ñayivi judío jín-de. Te yúan ní skéndo-de Pablo iní vekaa.

25

Naja kuní Pablo kí'in-de nuu César

¹ Te uní-ni kiví já ní kiví Festo kúu-de gobernador iní ñuu-ún, te ní kenda-de iní ñuu Cesarea kua'an-de onde ñuu Jerusalén. ² Te taká sutu ñá'nu jín taká cháa kakuñá'nu nuu ñayivi judío, ní jakoyo nuu Festo. Te ní kajani tu'un nuu-dé sikí Pablo. Te ní kaka'an nda'ú jín Festo, ³ ja nú va'a-de te ná tájí-de Pablo no'on ñuu Jerusalén. Chí ní kanat'in tu'un tá'an ja ká'ni Pablo iní ichi. ⁴ Ko ní kachí Festo ja á yíndi'u va'a Pablo onde ñuu Cesarea, te suni naki'in yachí máá-de ichi nó'on-de. ⁵ Te ní ka'an-ga Festo: Ndé róó kánuña-ró kí'in-ro, ná kúun-ró kíngoyo tútú-ró jín-rí. Te yúan ka'an-ro te nú ío kuáchi-de. Achí-de. ⁶ Te ní kendo-de jín cháa-ún nátu'un uná xí uxí kiví. Te ní nchaá-de ñuu Cesarea. Te inga kiví ní nungoo-de iní municipio. Te ní tá'ú-de tiñu ní chaá Pablo nuu-dé. ⁷ Te a ká'in cháa judío ja ní kikoyo ichi ñuu Jerusalén. Te ní chaá Pablo te ní kajíko ndúu-ún-de. Te ní kandonda ní kasátú'ún téyí sikí-dé. Ko tú ní kákundéé jín tú'un tú'ún. ⁸ Te ní ka'an Pablo ja'a máá-de: Tú ní sá'a-ná ni in kuáchi sikí ley judío, ni sikí vé'e ii, ni sikí César, áchí-de. ⁹ Ko Festo, chí ná kúsi iní cháa judío kuní-de, te ní ka'an-de jín Pablo: Á tú kuní-ro kí'in-ro onde ñuu Jerusalén te yúan sánda-ri taká tu'un yá'a, áchí-de.

10 Te n̄i ka'ḅan Pablo: A kándij-ná in̄i municipio César vina, te yá'a n̄ini kúndaḅ tiñu-ná. Máá-ní, a jiní va'a-ní ja tú ní sá'a-ná ni in̄i kuḅchi sik̄i cháa judío. 11 Ch̄i nú ío kuḅchi-ná, nú n̄i sá'a-ná in̄i kuḅchi xaḅn já ká'ni-ní náá te vaṭu-ni kuu-ná núsáá. Ko nú tú ío ndaa tu'un kásátú'ún cháa yá'a sik̄i-ná, te ni in̄i cháa ma kúu kuḅ'a-de náá nuu cháa yá'a jíná'an-de. Núsáá te ki'in-ná nuu César kuní-ná. Achí-de. 12 Te Festo, n̄i kandatu'ún-de jíin junta, te n̄i kach̄i-de jíin Pablo: A n̄i ka'ḅan-ro já kí'in-ro núu César kuní-ro. Vina te ki'in-ro núu-dé núsáá. Achí-de.

Ja ní ka'ḅan Pablo ja'a máá-de nuu Agripa

13 Te n̄i kuu yaku kiv̄i. Te n̄i jaḅ rey Agripa jíin Berenice onde ñuu Cesarea káka'ḅan-de jíin Festo. 14 Te kua'a kiv̄i ní kaxiukú-de yúan. Te n̄i jani Festo tu'un Pablo nuu rey-ún: Ío in̄i cháa yá'a n̄i skéndoo Félix kándeé vekaa. 15 Te ná n̄i ja'ḅan-ná ñuu Jerusalén, te sutu ñá'nu jíin ñáyivi kákuu nuu judío, n̄i jakoyo-i nuu-ná kájikan-i kuḅchi sik̄i cháa yá'a. 16 Te n̄i kach̄i-ná jíin-i ja tú ío costumbre cháa ñuu Roma ja ká'ni-dé in̄i cháa nú tú xna'ḅan-ga kuiñi ñáyivi kájikan kuḅchi sik̄i-dé nuu-dé. Yúan-na te kuu ka'ḅan-de ja'a máá-de nuu kuḅchi-ún. 17 Yúan-na te n̄i chaḅkoyo tútu-i yá'a. Te inga kiv̄i tú ní kúkuéé-ná n̄i nungoo-ná mesa sándaḅ-ná kuḅchi. Te n̄i tá'ú-ná tiñu n̄i kii cháa yá'a. 18 Te ká'jin ñáyivi kájikan kuḅchi sik̄i-dé. Ko tú ni in̄i kuḅchi xaḅn ní káni'in-í sik̄i-dé nátu'un jáni in̄i-ná núu. 19 Ch̄i máni sik̄i já kákandíja máá-i n̄i kuu tu'un-ún, jíin sik̄i in̄i cháa nání Jesús ja á n̄i jí'i-de. Ko Pablo, achí-de ja chakú ndija cháa-ún. 20 Te máá-ná, tú ní kútuní kuti in̄i-ná ndasa kundaḅ tu'un-ún. Te n̄i jik̄a tu'un-ná-de, sánaa kuní-de ki'in-de ñuu Jerusalén te yúan kundaḅ kuḅchi-de. 21 Ko máá Pablo, n̄i kach̄i-de ja kí'in-de nuu Augusto te kundaḅ kuḅchi-de yúan kuní-de. Te n̄i tá'ú-ná tiñu ná kúndeé-de vekaa onde táji-ná-de ki'in-de nuu César. Achí-de. 22 Yúan-na te n̄i kach̄i Agripa jíin Festo: Máá-ná, suni kuni so'o-ná tu'un ká'ḅan cháa jaḅn kuní-ná, achí-de. Te n̄i kach̄i Festo: Yuchaḅn te kuni so'o-ní tu'un ká'ḅan-de, achí-de. 23 Te kiv̄i xian-ún, n̄i chaḅkoyo Agripa jíin Berenice ká'io tu'a-de. Te n̄i kiv̄i koyo-de in̄i municipio jíin sáva general jíin cháa kákuñá'nu in̄i ñuu-ún. Te n̄i tá'ú tiñu Festo n̄i cháa Pablo. 24 Te n̄i ka'ḅan Festo: Táta rey Agripa jíin táká ní cháa kaxiukú jíin-ná yá'a. Vina te nde'é-ní nuu cháa yá'a, ch̄i sik̄i-dé n̄i kandonda taká ñáyivi judío ñuu Jerusalén jíin ñáyivi judío ñuu yá'a kájikan-i cháa yá'a nuu-ná te káka'ḅan-i ja tú ío va'a kuchaku-ga cháa yá'a. 25 Ko tú ní'in-ná ni in̄i kuḅchi sik̄i-dé ja kúu-de. Ko n̄i ka'ḅan-de ja kí'in-de nuu Augusto kuní-de. Te ja yúan ní ka'ḅan-ná ja táji-ná-de ki'in-de. 26 Te sik̄i cháa yá'a tú kútuní in̄i-ná naḅn tu'un cháa-ná nuu

jító'ó-ná. Já yuán ní kiñi'in-ná-de nuu-ní jíná'an-ní, te kánúú-gá nuu máá-ní, táta rey Agripa. Te xndichí-ní-de náva'a ná ní'in-ná tu'un chaa-ná carta ki'in. ²⁷ Chì kúka nuu-ná tájí-ná ìin preso ki'in, te nú tú kastu'ún-ná naún kuachi kájikan-i siki-dé. Achí-de.

26

¹ Te nì kachì Agripa jín Pablo: Já'a-rì tu'un ka'an-ro já'a máá-ró, áchí-de. Te nì skáa Pablo nda'a-dé. Te nì ka'an-de ja'a máá-de: ² Kúsì iní-ná vīna, chì kuu ka'an-ná ja'a máá-ná nuu-ní, táta rey Agripa. Chi ñayivi judío, kásátú'ún-i siki-ná. ³ Chì a jiní va'a máá-ní taká taninu jín taká tu'un ñayivi judío jíná'an-i. Já yuán ká'an nda'ú-ná jín-ní ja jín paciencia kuni so'o-ní tu'un kani-ná nuu-ní. ⁴ A kájiní taká ñayivi judío ndasa nì sá'a-ná onde lúli-ná, chì onde ná lúli-ná nì nchaa-ná jín ñayivi ñúu-ná jín iní ñuu Jerusalén. ⁵ Te máá-de, nú kákuñi-de kachì ndaa-de, te a kájiní-de náa ja ondé xnáñúú ní kuu-ná ìin fariseo. Te sa'an fariseo, yí-ga káa vasa taká-ga sa'an-yo. ⁶ Te vīna, chì siki já ñúkuu iní-ná tu'un nì keyu'u Dios nuu ndíyi táa-yo, yuán ní kákana-de náa vīna kúnda kuachi-ná yá'a. ⁷ Chì ndí'uxí uu tata Israel, ndúú ñúú kájatíñu va'a-i nuu-yá sanaa te kunì máá-i tu'un nì keyu'u-yá. Siki tú'un yá'a nì kasátú'ún cháa judío siki-ná, táta rey Agripa. ⁸ Te naja kájani iní-ní ja má kúu naschakú Dios taká ndíyi. ⁹ Te máá-ná, nì jani iní-ná ndíso-ná tiñu ndonda téyí-ná siki sí'ví Jesús ñuu Nazaret núú. ¹⁰ Te tiñu-ún, suni súan nì sá'a-ná iní ñuu Jerusalén. Chi nì ni'in-ná orden nuu taká sutu ñá'nu. Te xa'an ní taan-ná ñayivi ndóo iní vekaa. Te suni nì chu'un-ná voto ja ná kúu-i, te nì kaji'i-i. ¹¹ Te tiní jínu nì xndó'o-ná-i iní taká ve'e sinagoga. Te fuerza stétuu-ná ka'an ndiva'a-i núú, chì téyí xa'an ní kitì iní-ná nuu-í. Te nì chindikìn-ná-i jínu-ná jín-i onde ñuu jíká. ¹² Te jíkú-ná jín tiñu-ún. Te nì ja'an-ná ñuu Damasco ndíso-ná tiñu sutu ñá'nu. ¹³ Te máá ká'uxí uu kúu, táta rey, kua'an-ná ichi-ún. Te nì jiní-ná ìin ndua ndíi ní kii ichi ándíví, ví'í-gá vasa ndíkandii káa. Te nì ndii ncháa-ni ní núu-ná jín núu cháa kuangoyo jín-ná. ¹⁴ Te nì kandua ndí'i-ná nuu ñú'un. Te nì jini so'o-ná tu'un nì ka'an jín-ná jín yú'u hebreo: Saulo, Saulo, naja chindikìn-ro rúu. Xa'an yí kúu ja kuañú yatá-ró punta garrocha. Achí. ¹⁵ Yúan-na te nì ka'an-ná: Ndé cháa kúu-ní vii, Táta, áchí-ná. Te máá Jító'ó-ná nì kachì-ya jín-ná: Máá-rí kúu Jesús ja chindikìn-ro rúu. ¹⁶ Ndukoo te kundii-ro, chì nì kenda-rì nuu-ro náva'a kani-rì róo kuatíñu-ró núu-rí, te kani ndaa-ro tú'un naún ní jiní-ro jín sáva-ga tu'un ka'an-rì jín-ro, chì ndenda-ga-rì nuu-ro. ¹⁷ Te nama-rì róo nuu taká ñayivi ñúu-ro jín núu ñayivi ìin nación. Chì nuu ñayivi-ún tájí-rí

róo ki'in-ro vina. ¹⁸ Náv'a kuña-ró ndúchi-í. Te ná kenda-
 chji ñuñáa nuu tá'ú Satanás tiñu nuu-í, te no'on-i nuu Dios
 nuu ío ndijin, náv'a kandíja-i nuu-ri te sá'a-ri tuká'nu iní-ri
 nuu-í. Yúan-na te ni'in-í ta'u jín ñáyivi ní sásin-ri. Achí-ya
 jín-ná. ¹⁹ Tata rey Agripa, ja yúan tú ní sání'in iní-ná nuu
 tú'un ni jini so'o-ná onde andívi. ²⁰ Chi xna'an-ga ni jani-ná
 tu'un nuu ñáyivi kaxiukú ñuu Damasco, jín iní ñuu Jerusalén,
 jín ní ñuu Judea, jín núu ñáyivi sín nación. Ni jani-ná tu'un
 nuu-í ja ná nákaní iní-i, te ná náxío káva iní-i ichi núu Dios, te
 ná sá'a-i tiñu va'a ja kánúú sá'a-i te nú a ni nakani iní-i. ²¹ Ja
 sikí yá'a te ni kakatín ñáyivi judío náá iní ve'e i. Te ka'ni-í
 náá kákuni-i núú. ²² Ko ni chindéé ní chituu Dios náá, te kándii
 ni'in-ná onde vina, jáni ndaa-ná tu'un nuu ñáyivi lúli jín núu
 ñáyivi ñá'nu. Chi Moisés jín cháa ni kajani tu'un Dios onde sáá,
 súan ni kajani-de tu'un ná taká tiñu chaá. Te suni máá yúan-ni
 ká'an tuku máá-ná. ²³ Chi ni kajani-de tu'un ja kánúú ndó'o
 Cristo, te xna'an-ga máá-yá nachaku vásá taká-ga ndiyi, náv'a
 kani-ya tú'un ja ní ndundijin nuu ñáyivi ñuu-yo jín núu ñáyivi
 sín nación. Achí-de. ²⁴ Te súan ni ka'an Pablo ja'a máá-de, te
 ni ka'an jaa Festo: Kátachi-ro, Pablo. Ja ní skuá'a xaan-ro te
 ndúkú kútachi-ro. Achí. ²⁵ Ko ni ka'an Pablo: Tú kátachi-ná,
 táta Festo, chi ío kájí iní-ná ká'an ndaa-ná tu'un yá'a. ²⁶ Chi
 máá rey, a jiní va'a-de taká tu'un yá'a. Te tú yú'ú-ná ka'an-ná
 tu'un yá'a jín-de. Chi a jiní-ná ja tú kuñáa iní-de jín ní in
 tu'un ká'an-ná, chi tú sa'í jika taká tiñu yá'a. ²⁷ Tata rey Agripa,
 á kándíja-ní ja káka'an cháa kájani tu'un-ya onde sáá. A jiní
 máá-ná ja kándíja-ní, achí Pablo. ²⁸ Yúan-na te ni ka'an Agripa
 jín Pablo: A yani kandíja-ri nuu Cristo sá'a-ró kuní-ro, achí-de.
²⁹ Te ni ka'an Pablo: Vasa a yani xí túu, ko jikán ta'u-ná nuu
 Dios ja máá-ní jín taká-ga cháa kájini so'o tu'un ká'an-ná vina,
 ná ndúu-ní nátu'un máá-ná, ko cadena yá'a chi túu, achí-de.
³⁰ Te ni ndí'i ni ka'an Pablo taká tu'un yá'a. Te ni ndukuiñi rey
 jín gobernador jín Berenice, jín taká cháa ni kaxiukú jín-de.
³¹ Te ni kakuxio sín máá-de. Te ni kandatú'un-de: Tú ni in
 kuachi ní sá'a cháa yá'a ja kúu-de xí já kúndee-ga-de vekaa,
 achí-de. ³² Te ni kachi Agripa jín Festo: Kuu síá-ní cháa yá'a
 núú, nú tú ní ká'an-de ja kí'in-de onde nuu César kuní máá-de.
 Achí-de.

27

Jín barco kua'an Pablo ichi ñuu Roma

¹ Te ni kundaá ja kinglyo-ri jín barco onde ñuu Italia. Te
 ni kaja'a-de Pablo jín sáva-ga cháa ká'in vekaa-ún nuu in
 capitán nání Julio ja tinn-de soldado nání Augusto. ² Te ni kivi

koyo-ri iní ñin barco ñuu Adramitio kája'an-ri ichi yú'u mar ñuu Asia. Te suni ñin cháa onde ñuu Macedonia ñuu Tesalónica ja nání-de Aristarco, kua'an-de jíin-rí. ³ Te inga kivi ní jakoyo-ri ñuu Sidón. Te Julio, ni kundá'ú iní-de Pablo. Te ni ja'a-de tu'un ni jandéé Pablo amigo-de, náva'a chindéé chítuu-i-de. ⁴ Te ñuu yúan ni kenda-ri kája'an-ri jíin barco, ni kaja'a-ri ichi chí ñuu Chipre nuu ndó'yo tachí, chí sua ni nana nuu tachí. ⁵ Te ni kundéé-rí ni kaja'a-ri nuu mar Cilicia jíin núu mar ñuu Panfilia. Te ni jakoyo-ri ñuu Mira ja kándeé iní ñuu Licia. ⁶ Te ñuu yúan ni ni'in capitán ñin barco ñuu Alejandría ja kí'in ichi ñuu Italia. Te ni skívi-de ruu iní barco-ún jíná'an-ri. ⁷ Te kua'a kivi ní kajika kuéé-ri nuu ndúcha-ún. Te fuerza-ni ni jakoyo-ri yuñú Gnido. Te tuká ní já'a tachí-ún tu'un kaka-ri. Te ni kaja'a-ri ichi chí ñuu Creta nuu ndó'yo tachí, xiin ñuu Salmón. ⁸ Te xaán ní ndúkú ndéé barco-ún. Ni jika nduu te ni jakoyo-ri jíin ñin lugar nuu káskúnání-i Buenos Puertos. Te yani puerto-ún ío ñuu Lasea. ⁹ Te vina chí a ni kuu kua'a kivi. Te sanaa te kiñá'án ñin tundó'o nuu mar, chí a ni ja'a viko kóndicha iní, te ni ka'an ni'in Pablo jíin-de: ¹⁰ Táta jíná'an-ní, jini-ná ja xaán yí kóo viaje yá'a, te kii ñin tundó'o sikí barco. Ko nasu máa ñin barco jíin ndátíñu naa, chí suni kii tundó'o-ún sikí máa-yó. Achí-de. ¹¹ Ko tú ní kándíja capitán ja ká'an Pablo, chí sua ni kandíja-ga-de tu'un ká'an cháa skáka barco-ún jíin já ní ka'an cháa xíin barco. ¹² Ko sikí já puerto-ún tú ío va'a ja kéndoo-de ní víko víjin, te ni kanakani iní kua'a-gá-i ja kenda koyo-i yúan, sanaa te kuu jakoyo-i ñuu Fenice, te yúan kéndoo-i viko víjin kájani iní-i. Chí ñuu Fenice kúu ñin puerto ñuu Creta ja jito xíin íchi nínu jíin íchi véé. ¹³ Te ni kee ñin tachí íchi sur. Te ni kajani iní-i ja jáa-i nuu kákuni-i. Te ni skáka-ga-i barco, kájika nduu-i ñuu Creta.

Ja ní ndonda ñin tachí xaán sikí barco

¹⁴ Ko ni kunúu. Te ni ndonda-ni ñin tachí xaán já nání Euroclidón. ¹⁵ Te ni stáa-ni barco kua'an-ni jíin. Te tú ní kúu kundéé barco jíin tachí. Te ni kasíja-ni-ri kua'an te kuangoyo-ni-ri jíin. ¹⁶ Te ni jakoyo-ri nuu ndó'yo tachí chí ñin isla lúlí nání Clauda. Te u'u xaán ní kanatñin-ri barco lúlí ja ndikín yata. ¹⁷ Te ni kaskívi-i iní barco ká'nu. Te ni kaju'ni va'a-i máa barco ká'nu jíin yó'o jíin vitú. Te ni síjinú-i sa'ma xndéché ichi xiní, chí káyú'ú-i ja tñin barco nú kaku'un yu'u mar. Te súan-na kája'an-ri jíin. ¹⁸ Ko xaán ní kaja barco ni sá'a tachí xaán. Te kivi xían-ún, ni kakejá'á-i káskána-i taká ndatíñu ndíso barco. ¹⁹ Te kivi uní, taká ndatíñu jatíñu barco ni kajacha nda'a-rí. ²⁰ Te kua'a kivi tuká ndijin túun ndikandii jíin tíñuú xíní, ni tú

ní júkuiñi kuti tachí xáan-ún. Te tuká káñukuu iní-ri kaku-ri núu. ²¹ Te nī kuu kiví já tuká káyee kúti-rí staa. Te nī jukuiñi Pablo sava mañú cháa-ún. Te nī ka'an-de: Táta, ni kájandatu-ní tu'un nī ka'an-ná, te ma kenda-yó iní ñuu Creta, te ma koto-yó túndó'o yá'a ni ma náa ndatíñu núu. ²² Ko vina ká'an nī'in-ná jíin-ní, ma kúkuí'a iní-ní jíná'an-ní. Chī ni ñin-ní ma náa-ní. Chī máni máa-ni ndatíñu jíin barco kúu ja náa. ²³ Chī kuni-ni nī kanchaa ñin ndajá'a máa Dios jíin-ná. Chī I'a-ún xíin náa, te jatíñu-ná nuu-yá. ²⁴ Te nī kachī-ya jíin-ná: Pablo, ma yú'ú-ro, chī kánúu jáa-ro núu César. Te a nī ja'a Dios taká chaa kua'an jíin-ró jián nuu-ro. Achí-ya. ²⁵ Táta jíná'an-ní, ma yú'ú-ní núsáa. Chī máa-ná, a kándíja-ná nuu Dios ja súan kuu natu'un nī ka'an-ya jíin-ná. ²⁶ Ko níni kíkani-yó núu ñin isla, áchí-de. ²⁷ Te nī kuu uxī kuun ákuáa. Te kájika-ri nuu mar Adriático. Te nuu ní kuu sava ñúu, te kájani iní ñayivi káskáka barco ja á nī kakuyani-ri nuu ñin ñu'un íchí. ²⁸ Te nī kaskuíta ka'nu-i ñin plomada chīi nducha. Te nī kajini-i ja ío oko nda'a. Te nī kajika-ga-i ñin tí'li. Te nī kanaskuíta ka'nu tuku-i plomada. Te nī kajini-i ja ío-ga xia'un nda'a. ²⁹ Te káyu'ú-i ja-i ñin nuu ío toto chíi nducha. Te nī kaskána-i kuun káa tikanchu tíin yata barco-ún kua'an. Te kákuni-i ja ná kúndijin yachī yachī. ³⁰ Te chaa káskáka barco, kákuni-de kunu-de ki'in-de jíin barco lúli, te xndóo-de barco ká'nu núu. Ja yúan ní kaskúun-de barco lúli-ún nuu ndúcha, te kásá'a-de ja kí'in-de ichi núu barco ká'nu ja skáa-ga-de kaa tikanchu yúan núu. ³¹ Te nī kachī Pablo jíin capitán jíin soldado: Nú tú kendo chaa yúan iní barco ká'nu yá'a, te ma kúu kaku kuti máa-ní jíná'an-ní, áchí-de. ³² Yúan-na te soldado, nī kaxiti-dé yo'o tíin barco lúli. Te nī kasía-ni-de nī tene kua'an. ³³ Te nuu kuákundijin te nī ka'an ndéé Pablo jíin taká chaa ja ná kée-dé staa: Vina ío uxī kuun kiví já káindito-ní te ká'io ndichá iní-ní chī tú ní káyee kúti-ní staa. ³⁴ Te ká'an nda'ú-ná jíin-ní ja ná kée-ní staa, te ná nani'in iní-ní núsáa. Chī ni ñin-ní, ma náa ní ñin ixi xiní-ní. Achí-de. ³⁵ Te nī ndí'i nī ka'an-de tu'un yá'a. Te nī ki'in-de ñin staa. Te mañú taká ñayivi-ún nī jikan ta'u-dé nuu Dios. Te nī sakuáchí-de. Te nī kejá'á-de yée-dé staa-ún. ³⁶ Yúan-na te nī kandundéé iní taká-i. Te suni nī kayee-í staa. ³⁷ Te ja úndi'i-ri ká'io uu ciento uní xiko xia'un ñin-ri ja kaxiukú-rí iní barco. ³⁸ Te nī kanda'a chī-i ja ní kayee-í staa. Yúan-na te nī kajacha-i trigo kua'an nuu ndúcha-ún, nī kanasáñama-i barco.

Ja ní naa barco nuu ñú'un íchí

³⁹ Te nuu ní kundijin, te tú ní kánakuni-i ñu'un íchí. Ko nī kajini-i ñin nuu kátisú'ú ja ío ñití. Te kákuni-i ja-i yúan jíin

barco nú ná kúu sá'a-i. ⁴⁰ Te n̄i kaxiti-í yo'o yí'i kaa tíkánchu yúan. Te n̄i kaxndóo-i kaa-ún nuu mar. Te n̄i kastá'ya-i nuu t̄in su'ma skuíko barco. Te n̄i kajata kaa-i sa'ma xiní náva'a xndéché tachí barco. Te n̄i kajika-i kua'an-i ichi yú'u mar. ⁴¹ Ko n̄i jakoyo-de ñn nuu náketá'an uu yucha in̄i mar. Te n̄i kaku'un tá'an barco j̄ín tóto j̄ín ñítí. Te ichi núu barco-ún n̄i t̄in-ni, te tuká ní kandá kuti. Te yata barco-ún n̄i ka'ya-ni ja ní'in n̄i kaku'un su'ma mar. ⁴² Yúan-na te n̄i kandaṭu'ún soldado ja ká'ni táká preso náva'a ma súchá ni ñn-i ja kúnu-i. ⁴³ Ko capitán-ún, nama-de Pablo kuní-de. Te n̄i jasú-de tu'un-ún. Te n̄i tá'ú-de tiñu nú ndé ñayivi kúu súchá-i te ná kée-ni-i ki'in-i nuu mar xna'an-ga te jakoyo-i onde nuu ñú'un íchí. ⁴⁴ Te sava-ga-i ná kenda-i ki'in-i, sava-i koso téne-i j̄ín tabla te sava-ga-i j̄ín pedazo yunu barco. Te súan n̄i kakaku ndi'i-i n̄i jakoyo-i ñu'un íchí.

28

Ja ní ta'an Pablo ñuu isla Malta

¹ Te nuu ní kakaku-ri, yúan-na te n̄i kani'in-rí tu'un ja isla-ún nání Malta. ² Te ñayivi s̄in yu'u yúan, n̄i kakumani-í j̄ín-rí j̄íná'an-ri. Te n̄i kastá'an-i ñn ñu'un, ch̄i kúun sau te vjin sá'a. Yúan-na te n̄i kakana-i xini-rí n̄i jakoyo-ri nuu-í. ³ Te n̄i stútú Pablo yaku titaka. Te n̄i taan-dé nuu ñú'un. Te ñn koq, j̄inu-t̄i ní kenda-t̄i ja ní kuní'ní. Te n̄i chiyú'ú-ni-t̄i ndá'a-dé. ⁴ Te ñayivi s̄in yu'u ñúu-ún, n̄i kajini-i ja ndíta kaa koq-ún yiyú'ú-ti nda'a-dé. Te kaka'an-i: Ndaa ja cháa ja'ni ndíyi kúu cháa yá'a núsáa. Te vasa a n̄i kaku-de nuu mar, ko máa l'a tu'un ndaa tú ja'a tu'un kuchaku-ga-de, áchí-í. ⁵ Ko Pablo, n̄i kisi-de koq-ún nuu ñú'un. Te tú naún ní tá'an-de. ⁶ Te máa-i, káindaṭu-i ja chú'un kuiñi-dé xí nduá-de te kuu-de. Ko n̄i kuná'an xaan káindaṭu-i n̄i kajini-i ja tú naún ní tá'an-de. Yúan-na te n̄i nakani in̄i-i te n̄i kaka'an-i ja ñn i'a kúu Pablo. ⁷ Te yani yúan n̄i jo ñu'un cháa kúu gobernador in̄i isla-ún, nání-de Publio. Te cháa-ún, n̄i kana-de ruu j̄íná'an-ri. Te n̄i ja'a núu-de ve'e-de n̄i kakendoqo mani-rí j̄ín-de un̄i kivi. ⁸ Te táa Publio kátúu-dé nuu j̄ito, kú'u-de j̄ín kué'e kiji j̄ín ñn kué'e kúun ch̄ii-de. Te n̄i kivi Pablo ve'e cháa-ún. Te n̄i jikan ta'u-dé. Te n̄i chaa-de nda'a-dé sik̄i cháa-ún. Te n̄i nduva'a-ni cháa-ún. ⁹ Yuán-na, te suni sava-ga ñayivi kaku'u ní isla-ún, n̄i jakoyo-i. Te n̄i kanduva'a-ni-i. ¹⁰ Te ñayivi-ún, n̄i kajatú'ún-i ruu j̄íná'an-ri, te n̄i kaja'a-i kua'a ndatíñu n̄i kakuta'u-rí. Te nuu ní kenda koyo-ri kua'an-ri, te n̄i kaja'a-i taká ndatíñu kánandi'i-ri.

Ja ní jani Pablo tu'un in̄i ñuu Roma

11 Súan-ni onde nuu uní yoo, te nī kajika-rī kua'an-rī jīn
 iin barco ñuu Alejandría ja ní kanchaa nuu isla tiempo viko
 vījin. Te barco-ún, máa cháan ndiso iin figura ñayivi Cástor jīn
 Pólux. 12 Te nī jakoyo-rī ñuu Siracusa. Te yúan nī kakendo-rī
 unī kivī. 13 Te yúan nī kenda koyo-rī kua'an-rī nduu nduu
 yundúcha. Te nī jakoyo-rī ñuu Regio. Te inga kivī ní kee tachi
 íchi sur, te inga kivī xían-ún, nī jakoyo-rī ñuu Puteoli. 14 Te
 yúan nī kani'in tá'an-rī jīn sáva ñani. Te nī kaka'an nda'ú-de
 jīn-rī nī kakendo-rī jīn-de iin semana. Yúan-na te vása ní
 jakoyo-rī ñuu Roma. 15 Te ñani yúan a nī kani'in-dé tu'un
 ruu jíná'an-rī. Te nī kenda koyo-de, nī kakita'an-de ruu onde
 nuyá'u nání Apio jīn ndénúni mesón. Te nī jinī Pablo nuu-dé.
 Te nī nakuatá'ú-de nuu Dios. Te nī ndundéé iní-de. 16 Te
 nuu ní jakoyo-rī ñuu Roma, te nī ja'a capitán taká preso nuu
 cháa kakuñá'nu nuu ejército ñuu Roma. Ko nī ja'a-de tu'un
 kunchaa sīn Pablo jīn iin soldado kukoto-ún-de. 17 Te nuu
 unī kivī te nī kana Pablo xinī taká cháa kakuñá'nu nuu ñayivi
 judío nī kakutútú-de. Te nī ka'an Pablo jīn-de: Ñani jíná'an-ró,
 ruu tú kuti naún ní sá'a-rī siki ñúu-yo ní siki táninu táa-yo.
 Ko onde ñuu Jerusalén nī kaja'a-i ruu nuu cháa ñuu Roma
 jíná'an-de. Te nī kachindee-de ruu vekaa. 18 Te cháa ñuu
 Roma, nī kaxndichí-de ruu. Te kákuni-de sía-de ruu núú, chi
 tú ni iin kuachi ío siki-rī ja kúu-rī. 19 Ko tú ní játú'ún ñayivi
 judío. Yuán ní jikan-rī ja kí-rī nuu César. Ko na tú vai-rī
 ja ká'an-rī siki ñayivi ñúu-rī. 20 Ja yúan ní kana-rī xinī-ro
 jíná'an-ró, náva'a ná kuní-rī nuu-ro te ka'an-rī jīn-ró. Chi siki
 tú'un káñukuu inī ñayivi Israel kúu ja nú'ni-rī jīn cadena yá'a.
 Achí-de. 21 Te nī kaka'an cháa-ún jīn Pablo: Tú ni iin carta
 ní cháa nuu-rī onde ñuu Judea ja kúni tu'un-rī róó. Te taká
 ñani ja ní chakoyo yá'a, tú kákastu'ún-de ni tú kaka'an-de ni iin
 tu'un ñáá siki-ro. 22 Ko kuni so'o-rī tu'un ka'an-ro nú ndasa
 jáni inī-ro kákuni-rī. Chi siki tú'un yá'a a kájinī-yo já taká ñayivi
 kaka'an ndiva'a-i. Achí-de. 23 Te nī teta'an Pablo iin kivī. Te
 nī chakoyo kua'a-dé ve'e nuu ncháá Pablo. Te nuu cháa-ún
 nī jani ndaa-de tu'un ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Te ndúkú-de
 skándija-de cháa-ún siki tú'un Jesús onde jīn tú'un ká'an ley
 Moisés jīn tutú cháa nī kajani tu'un Dios onde sáá. Te súan
 nī stá'an-de onde jañá'an te onde aini. 24 Te sava cháa-ún, nī
 kajatá'ú-de tu'un nī ka'an Pablo. Ko sava-ga-de, tú ní kákandija
 kuti-dé. 25 Te nī kastátá'an-de jīn tá'an-de. Te nini kája'an-de nī
 ka'an Pablo tu'un yá'a: Bueno nī ka'an Espíritu Santo jīn tú'un
 Isaías, cháa nī jani tu'un Dios onde sáá, chi nī ka'an-de jīn
 táa-ro ní sá'a-ya: 26 Kuá'án nuu ñayivi yá'a te kachi-ro kúni-i:
 Vasa kájinī ná'ín vá'a-ró, ko ma júku'un inī-ro. Te vasa kánde'é
 ndi-ro, ko ma kuní-ro. 27 Chi xaan ní kakuni'in inī ñayivi yá'a,

te xaḡn ú'ḡ kájini sḡ'o-i. Te kájasḡ-i nduchi-í náva'a ma kuni-i jíin ndúchi-í, te ma kúni ná'in-í jíin só'o-i, te ma júku'un inḡ-i, te ma náxíó káva inḡ-i, ja násáva'a-ri-i. Achí-ya. ²⁸ Ná kástu'ún-rí nuḡ-ro núsáá, chí tu'un nḡ tájí Dios I'a náma yóó, vina te ná tájí-yá tu'un yá'a ki'in nuḡ ñáyivi sḡin nación, Te máá-i kuni ná'in-i. Achí-de. ²⁹ Te nḡ jḡnu nḡ ka'an-de tu'un yá'a. Te kája'an cháa judío kástátá'an xaḡn máá-de. ³⁰ Te nḡ kendo Pablo nḡ ncháa-de uḡ kuiḡ ñn ve'e nḡ ki'in núu-de. Te nḡ jatá'ú-de taká ñáyivi ní jakoyo-i nuḡ-dé. ³¹ Te jáni-de tu'un ñuu nuḡ tá'ú Dios tiñu. Te bueno stá'an-de tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo. Te tú ñn cháa ní jasú nuḡ-dé.

EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS ROMANOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU ROMA

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí kúu Pablo, mozo Jesucristo, chi *ní* kana-ya xini-rí kúu-ri apóstol nuu-yá, te *ní* teta'an-ya rúu ja káni-ri tu'un va'a Dios. ² Chi *ní* keyu'u-yá onde aná'an. Te súan *ní* kaka'an chaa *ní* kajani tu'un-ya, te yóso núu tutú *ii*. ³ Tu'un Se'e-ya ká'an. Te yiki kúñu-ya ní kaku *chii* tata David. ⁴ Te *ní* ka'an *ní*'in Dios ja Sé'e máa-yá kúu Jito'o-yo Jesucristo. Te yí'i fuerza jíin Espíritu Santo *ini*-ya, *siki* ja ní nachaku-ya má'ñú ndíyi. ⁵ Te ja *siki* sí'ví-yá, *ní* kani'in-rí tu'un luu ío *ini*-ya. Te kákuu-ri apóstol *ní* sá'a-ya, náva'a kuandatu ñayivi *siin* nación, te kandíja-i. ⁶ Suni onde róo, chi *ní* kana-ya xini-ro náva'a ná k'vi-ró ndá'a Jesucristo. ⁷ Cháa-ri tutu yá'a nuu táká róo ja káxiukú-ró *ini* ñuu Roma, chi kúnda'ú *ini* Dios róo. Te *ní* kana-ya xini-ro ná ndúndoo-ró. Tu'un luu ío *ini* jíin tú'un kuaká'nu *ini* ja kii nuu máa Táa-yo Dios, jíin ja kii nuu máa Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ⁸ Xnáñúú-gá nuu Dios máa-rí, nákuatá'ú-rí ja *siki* róo jíná'an-ró sá'a Jesucristo. *Chí* *ñí* ñúyivi jichá tu'un kua'an ja kákandíja-ró-yá. ⁹ Te Dios kúu testigo-ri, *chí* nuu-yá játíñu-ri jíin *ini* jíin añú-ri te jáni-ri tu'un va'a Se'e-ya. Te nene ká'an-ri ja'a-ro nú jikán ta'u-rí. ¹⁰ Ká'an nda'ú *nini*-ri jíin-yá, sanaa te nú kuní máa Dios, te jaa va'a-ri nuu-ro vasté *iin* vina-na. ¹¹ *Chí* kúu *ini*-ri nde'é-rí nuu-ro jíná'an-ró, náva'a saka-rí yaku ta'u yí'i Espíritu nuu-ro, náva'a ná yíja-ga *ini*-ro jíná'an-ró. ¹² Súan kuní-ri, náva'a *iin* ká'nu-ni ná sándéé *ini*-yo, *chí* róo jíin rúu kákandíja ká'nu-ni-yó. ¹³ *Ñáni*, kuní-ri ja ná júku'un *ini*-ro ja *tiní* jínu *ní* chaa *ini*-ri jaa-ri nuu-ro, ko onde vina sáni-ga ndasú ichi-rí. *Chí* kuní-ri kandíja sava-ró sá'a-ri, nátu'un *ní* sá'a-ri jíin sáva ñayivi *siin* nación. ¹⁴ *Taú-ri* kani-ri tu'un nuu ñayivi griego jíin núu ñayivi *siin* yu'u, nuu ñayivi ndíchí jíin núu ñayivi tú jini kuti. ¹⁵ *Chí* ruu, ja yúan kúu yachi *ini*-ri kani-ri tu'un va'a-ya núu róo tuku, ja káxiukú-ró *ini* ñuu Roma. ¹⁶ *Chí* tú kúka nuu-rí *siki* tú'un va'a, *chí* fuerza Dios kúu, náva'a *nani* chaa nú kandíja-de te kaku-de sá'a, ñayivi judío xna'an-ga, te suni ñayivi griego. ¹⁷ Te jíin tú'un-ún jini ndijin-yo ndasa ío ndoo *ini* Dios, te nú kandíja-yó te kendoo-yó

súan. Te kandíja-ga-yo sá'a-ún. Nátu'un yóso núu tutú: Chaa ndaa, chi siki já kándíja-de te kuchaku-de, áchi.

Já kití iní Dios nuu kuáchi

¹⁸ Chi onde ichi ándiví jiní ndijin-yo já kití iní Dios jito-ya táká tiñu ñáá kásá'a ñayivi já tú káchiñú'ún-i-ya. Chi jíin tiñu ñáá kásá'a-i te kájasu-i nuu tú'un ká'an ndaa. ¹⁹ Chi taká tu'un ja kájiní ñayivi ndasa káa Dios, suni a kájiní ndijin máá-i, chi máá Dios nī stá'an ndijin-ya nuu-í. ²⁰ Onde kivi ní jukuiñi ñuyivi, te kúu jiní ndijin ñayivi ndasa káa tu'un sa'í Dios, ndasa yí'i fuerza-ya ní káni jíin ndása I'a kúu máá-yá. Chi jíin ndátíñu nī sá'a-ya kúu ja kájuku'un iní-i súan. Te ja yúan tú modo nama-i máá-i nuu kuáchi-i. ²¹ Chi nī kajiní-i nuu Dios. Ko tú ní kánakana jaa-i-ya já kúu-ya Dios, ni tú ní kánakuatá'ú-i nuu-yá, chi sua nī kasáñáá-i máá-i jíin tú'un káka'an-i. Te iní añú-i nī kutúún, nī ndasu. ²² Káka'an-i ja kákuu ndíchi-i, ko nī kanduu ñáá-i. ²³ Te Dios ja má té'yu kuti-yá, ndíi ncháa nuu kánchaa-ya. Ko nī kasía-i-ya nī káchiñú'ún-i muestra ndasa káa in chaa ja té'yu, ndasa kándaa tisaá, kití kúun ndá'a jíin kóo. ²⁴ Ja yúan ní sía Dios ñayivi-ún ja ná sá'a máá-i tiñu chá'an jíin táká ja káni kákuñi iní añú-i, in modo ja kásachá'an-i tá'an-i kúu. ²⁵ Te tu'un ndaa ká'an Dios nī kajasu ñayivi-ún, nī kivi koyo-i jíin tú'un tú'ún nī kajatú'ún-i. Te nī káchiñú'ún-i taká ndatíñu nī sá'a-ya. Te súan nī kasá'a ñayivi-ún, lugar ja chíñú'ún-i máá I'a nī sá'a-ún, chi máá-yá ní káni kúu-ya I'a ii. Amén. ²⁶ Ja yúan Dios nī sía-ya-í ja ná sá'a máá-i tiñu ja tú ío jíñú'ún, chi onde ñasíí, nī kasama-ña máá modo ja xíin tíñu, te nī kivi-ña jíin modo kañáá. ²⁷ Suni súan chaa jíná'an-de, nī kasía-de máá modo ja xíin tíñu jíin ñasíí. Te nī kandukiji-de nī kasá'a kuáxán-de jíin tá'an yíi-de. Te nī kasáñáá chaa jíin cháa. Te iní yiki kúñu-de bueno nī kani'in-dé ta'u-dé siki kuáchi nī kasá'a-de. ²⁸ Chi máá-de tú ní kájatú'ún-de ja júku'un iní-de Dios, ja yúan ní sía Dios chaa-ún ja ná kúñáá xini-dé jíin já ná sá'a-de tiñu ja tú ío va'a. ²⁹ Ni kútú ndíi-de taká tiñu tú ká'io ndaa, kájika téné, kásáñáá, kácutóo iní, tú ká'io va'a, kándio iní, kája'ni ndíyi, kákanáá, káxndá'ú, kándukini, ³⁰ kácutuku iní kájito tá'an, káka'an tú'ún siki tá'an, kájito u'u-de Dios, káka'an ndíva'a, kásáxixi máá, kásátéyíi máá, kástúu costumbre kañáá, tú kájandatú nuu táa nuu náa, ³¹ tú kájuku'un kuti iní, tú káskíkuu tu'un kándatú'ún, tú kákumani vá'a, tú káindatu núu, tú kákundá'ú iní tá'an. ³² Te chaa-ún, va'a a kájiní-de ndasa ká'an ley Dios, ja cháa kásá'a súan, ná kúu-de nú kuu-de, te nasu máni ja kásá'a-de-ún chi suni kájatú'ún-de chaa kásá'a súan.

2

Sikí já sándaq Dios tiñu-i

1 Núsáa te ja sikí yúan ma káku-ró vasa naún cháa kúu-ró já jikán-ro kuáchi, chi ni kuní-ro nákuḡndíi-ró sikí ingá cháa, ko sua ni nakuxndíi-ró sikí máa-ró. Chí roó suni súan sá'a-ró nátu'un nákuḡndíi-ró sikí ingá cháa-ún. ² Ko a kájiní-yo já ndóna Dios nakuxndíi ndija-ya sikí táká cháa kásá'a súan. ³ Te roó, cháa nákuḡndíi sikí táká cháa kásá'a súan, te suni súan sá'a máa-ró, te jáni iní-ro já káku-ró núu Dios kiví sándaq-ya náún. ⁴ Xí sájá'a iní-ro já vá'a xaḡn iní-ya jíin-ró, te paciencia iní-ya, te tú yachí kití iní-ya núu-ro. Tú júku'un iní-ro já tú'un va'a iní-ya-ún nakani iní-ro sá'a náún. ⁵ Ko sikí já ní'in iní-ro jíin sikí já tú nakani iní añú-ro kúu ja kayá-ga-ro tú'un kití iní-ya sikí-ro já kúu kiví kití iní-ya, chí kenda ndijin kiví sándaq va'a Dios jíin ñáyivi. ⁶ Chí máa-yá, chá'u-ya ná in ná in cháa ndasa tiñu kásá'a máa-de. ⁷ Ko nuu cháa kásá'a ndí'i tiñu va'a, já'a-ya tú'un ja ná kúchaku-de níi káni, chí kándúkú-de tu'un luu tu'un jíinú'ún, jíin tú'un ja má kúu kuti-dé jíin. ⁸ Te kití xaḡn iní-ya te jíto u'u-ya cháa kákanaá, chí kásáni'in iní-de nuu tú'un ká'an ndaa, te kájanatu-de nuu tú'un yakuá yó'o. ⁹ Te tundó'o u'u xaḡn já'a-ya sikí táká ñáyivi kásá'a tiñu ñáá, xnáñúú-gá nuu ñáyivi judío te suni súan nuu ñáyivi griego. ¹⁰ Ko sikí táká ñáyivi kásá'a máni tiñu va'a, já'a-ya tú'un luu, tu'un jíinú'ún, jíin tú'un kuaká'nu iní. ¹¹ Chí Dios tú ncháa nuu-ní-ya in in ñáyivi. ¹² Chi táká cháa ja ní kasá'a kuáchi, vasa tú káy'i'i-de chí ley, suni tú níni ley te naa-dé. Ko táká cháa ni kasá'a kuáchi ja á káy'i'i-de chí ley, suni jíin ley kundaq tiñu-de. ¹³ Chí nasu cháa kájiní so'o tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu Dios, chí cháa káskíkuu tu'un ká'an ley kúu ja ká'io ndaa nuu-yá. ¹⁴ Chí cháa sijn nación ja tú kañava'a-de ley ja á yóso, ko kásá'a-de súan-ni táká tiñu yí'i nuu ley. Chí cháa-ún, vasa tú kañava'a-de ley, ko máa-de kákuu-de ley kájatíñu máa-de. ¹⁵ Ja yúan jiní-yo já tú'un tá'ú ley chí yóso iní añú-de. Te añú-de kúu testigo-de. Te tu'un kájani iní-de kájikān kuáchi sikí-dé, xí sánaa ká'an ja tú naún kuáchi ndíso-de. ¹⁶ Súan sá'a-de kiví sándaq Dios sikí táká tiñu sá'í kásá'a ñáyivi. Te jíin Jesucristo sándaq-ya jíin tú'un va'a ká'an-ri.

Káy'i'i judío nda'a kuáchi

¹⁷ Te nú roó, cháa judío nání-ró, te jíin ley kándij ni'in-ró, te sátéyíi-ró máa-ró ká'an-ro já chíinú'ún-ró Dios, ¹⁸ te nú jiní-ro ndasa játa'an iní-ya, te nú játu'ún-ró tú'un jíinú'ún, te nú ni kutu'a-ró jíin ley, ¹⁹ te nú jáni ndija iní-ro já máa-ró kúu cháa yóxnúú núu cháa kuáá, nú máa-ró kúu ñu'un stúun nuu ñáyivi

ká'jin ñyñáa, ²⁰ nú máá-ró kúu cháa stá'an nuu ñáyivi tú kájiní kuti, nú máá-ró kúu maestro suchí lúli, te nú súan jáni iní-ro, chí jín máá ley te ñáva'a-ró íchi ndasa júku'un iní-i jín tú'un ká'an ndaa, ²¹ te nú róó súan stá'an-ro núu ingá cháa, naja tú stá'an-ro núu máá-ró núsáa. Te nú róó súan jáni-ró tú'un ja má kúu sakuí'ná-yó, te naja sakuí'ná-ró núsáa. ²² Róó, chí ká'an-ro já má kúu kusíki ncháa tá'an-yó, te naja ísíki ncháa tá'an-ró núsáa. Róó, chí ká'an-ro já kúkini iní-ro jito-ró ndosó, te naja sakuí'ná-ró ndátíñu ío iní ve'e ii núsáa. ²³ Róó, chí sátéyí-ró máá-ró jín ley, te naja kúka nuu Dios sá'a-ró siki já tú jándatu-ro núu ley núsáa. ²⁴ Chi cháa sñn nación, máni káka'an ndiva'a-de siki Dios ja kuáchi róó jíná'an-ró, nátu'un yóso núu tutú. ²⁵ Chi nú skíkuu-ró tú'un ká'an ley, yúan-na te ní'in tíñu ndija ja ní xití ndúu-ro. Ko nú tú jándatu-ro tú'un ká'an ley, yúan-na te ja ní xití ndúu-ro-ún kúu nátu'un túu-ni ní xití ndúu-ro. ²⁶ Ja yúan, ñn cháa ja tú ní xití ndúu, nú skíkuu-de taká tíñu tá'ú ley, te vasa tú ní xití ndúu-de, te tú nduu-de nátu'un ja ní xití ndúu náún. ²⁷ Te cháa yúan ja máá jándáa cháa tú ní xití ndúu kúu-de, ko nú skíkuu va'a-de tu'un ká'an ley, yúan-na te kuu nakuxndí-de siki-ro, chí tú jándatu-ro tú'un ká'an ley vasa ñáva'a-ro tutú, te ní xití ndúu-ro. ²⁸ Chi judío máá jándáa ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi siki kúu. Ni ja ní xití ndúu ndija, nasu cuenta ndasa káa ichi siki yiki kúñu kúu. ²⁹ Chi judío ndija kúu ja káa súan onde ichi iní. Te ja ní xití ndúu ndija, kúu ja káa súan onde iní, onde añú, chí nasu cuenta tutu kúu, te nasu ñáyivi kájatú'ún cháa-ún, chí Dios.

3

¹ Ndénu ní'in tíñu-ga cháa judío núsáa. Te ndénu játíñu ja xití ndúu núsáa. ² Xaan vá'a ní'in tíñu vii. Te ja xnáñúú, chí iní nda'a máá-de ní kivi tu'un Dios ní sá'a-ya. ³ Tú nún sá'a vasa sava-de tú ní kákandíja. Te kuáchi ja tú ní kákandíja-ún, te ní skíkuu sáni Dios tu'un máá-yá náún. ⁴ Túu, chí sua ká'an ndaa Dios, vasa máni káxndá'ú taká cháa nátu'un yóso núu tutú: Náva'a ná kéndoo ndaa-ní jín taká tu'un ká'an-ní, te kundée-ní nú káxndichí-de níi, áchí. ⁵ Te nú kenda ndijin-ga tu'un ndaa Dios sá'a kuáchi-yó, te ndasa ka'an-yo núsáa. Kándii yo'o Dios ja súan xndó'o-ya yóo náún. Aa, nátu'un káka'an cháa yúkú, ká'an-ri nú súan. ⁶ Ma kúu kuti. Chi nú súan te ndasa sánda Dios kuáchi ñáyivi núsáa. ⁷ Te nú kenda luu-ga tu'un ndaa Dios sá'a tu'un tú'ún máá-rí, te naja ní'in ná'in-ri kuáchi núsáa, áchí-i. ⁸ Vatu-ni sá'a-yó tíñu ñáa náva'a kenda tíñu va'a náún. Chi sava ñáyivi káka'an ndiva'a-i siki-yo já súan káka'an-yo. Bueno ta'nu ndatu máá-i nú súan.

Ndivii ñáyivi káyí'i-i nda'a kuáchi

⁹ Naun. Va'a-ga yóó, chaá judío, vásá cháa-ún náún. Túu. Chí a ñi ka'an-ri ja táká ñáyivi vasa judío vasa griego káyí'i-i nda'a kuáchi. ¹⁰ Nátu'un yóso núu tutú: Tú kuti ñáyivi ndaa íó, ni vasté ñin-i. ¹¹ Tú kuti ñáyivi júku'un iní íó, ni tú kuti ñáyivi nándúkú Dios íó. ¹² Taká-i, ñi kakusñin-i kája'an-i, ñin-na ñi katívi sáni-i. Tú kuti ñáyivi sá'a tiñu va'a íó, ni vasté ñin máá tú'un-i. ¹³ Yau ndíyi ja núña kúu yoo sukun-í. Te jíin yaa-í jakín-i tu'un xnda'ú. Te nducha kuíñi-tí yí'i yu'u-í. ¹⁴ Ñi chítú iní yu'u-í, ñú'un tu'un tási jíin tú'un tixín. ¹⁵ Xaan yachí ja'a-í kaskáka-i niñi. ¹⁶ Sikí ichi ká'jin-i, yúan kii tundó'o naa sava-ga-i. ¹⁷ Te ichi íó tu'un vindaa vinené tú kájiní kuti máa-i. ¹⁸ Tú kájiní-i kuandatu-i nuu Dios. Achí. ¹⁹ Ko kájiní-yo já táká tu'un ká'an ley, ká'an jíin máá cháa káyí'i nda'a ley, náva'a ná kasú taká ñáyivi yú'u-í, te sikí ní ñúyivi ná náku xndíi Dios. ²⁰ Chí jíin sikí táká tiñu tá'ú ley, ni ñin ñáyivi ma kendo ndaa-i nuu-yá. Chí ley sá'a ja jiní-yo núu kuáchi.

Nqún modo kendo ndaa ñáyivi

²¹ Ko vina a ñi kenda ndijin tu'un ndaa Dios, ko nasu jíin ley. Chí testigo sikí tú'un-ún kakuu máá ley jíin cháa ñi kajani tu'un Dios onde sáa. ²² Te tu'un-ún kúu ja nú kándija-yó Jesucristo te kendo ndaa-yo sá'a Dios nuu taká-i ja kákandija-i nuu-yá. Chí ñin núu-ni ká'io taká-i. ²³ Chi taká-i kás'a-i kuáchi. Te ja yúan tú kákundé-i skíkuu-i tu'un luu Dios. ²⁴ Sikí já tú'un luu íó iní-ya kúu ja ní ja'a sáni-ya tú'un ñi kakendo ndaa-i, te ñi nakuaan Cristo Jesús ñáyivi-ún. ²⁵ Te ñi kenda Jesús ñi sá'a Dios, náva'a kuanchaa I'a-ún kuáchi-yó jíin niñi-yá, te nú kándija-yó núu-yá. Náva'a ná kuní-yo ja I'a ndaa kúu-ya. Chí jíin paciencia te tú ní ndóna Dios sikí kuáchi ñi kasá'a ñáyivi sáa. ²⁶ Súan ñi sá'a-ya náva'a ná kuní-yo vina ja I'a ndaa kúu máa-yá jíin já ná kendo ndaa ñáyivi nú kándija-i nuu Jesús sá'a Dios. ²⁷ Ndéchi kuá'an tu'un satéyí-i máa-i núsáa. A ñi kenda kua'an. Ndé jíin ley. Jíin ley ja tá'ú tiñu ndasa sá'a-yó náún. Túu, chí jíin ley sikí tú'un kándija-yó. ²⁸ Ja yúan jiní-yo já kendo ndaa ñin chaá jíin tú'un kándija-de, nasu jíin tú'un skíkuu-de ja ká'an ley. ²⁹ Te máá ñin nuu ñáyivi judío kúu-ya Dios náún. Nasu súni kúu-ya Dios nuu ñáyivi sñin nación náún. Jandaa chí suni Dios kúu-ya núu ñáyivi sñin nación. ³⁰ Chí Dios, máá ñin-ni-ya íó. Te máá I'a-ún, skendo ndaa-ya ñáyivi ní xití ndúu, sikí já kándija-i, jíin ñáyivi tú ní xití ndúu suni jíin tú'un kándija-i. ³¹ Te a ñi stívi-yó ley jíin tú'un kákandija-yó náún. Ma kúu kuti, chí sua skíkuu-ga-yo.

4

Tu'un ni kandija Abraham

¹ Ndasá káka'an-ri sikí ndíyi tatá ñúú súká-yó Abraham, chi chijí máá-de ni kakaku-yó. ² Chijí nú ní kéndoo ndaa Abraham sikí táká tiñu sá'a-de, ío modo sátéyíi-de máá-de núú, ko nasu núú Dios. ³ Chijí ndasa ká'an tutu ijí: Ni kandija Abraham nuu Dios, te ni chí'i-ya cuenta-de ja á ni kéndoo ndaa-de, áchí. ⁴ Ko nuu ñáyivi sátiñu, nasu ñin favor sá'a-yó jíin-i ja kuá'a-yó kúta'u-í. Chijí tiñu ni sá'a-i, yuán chá'u-yó-i. ⁵ Ko nú kándija ñin ñáyivi, vasa tú sátiñu-i, chí'i-ya cuenta ja á ni kéndoo ndaa máá-i, chi ni kandija-i nuu máá-yá ja kúu skéndoo ndaa-ya ñáyivi chá'an-ga kuandatu va'a nuu-yá. ⁶ Te nú ni chí'i Dios cuenta ñin cháa ja á ni kéndoo ndaa-de, vasa tú ní sátiñu-de, ná kéndoo ndatu-de, áchí David súan: ⁷ Xáán ndatu kéndoo ñáyivi já á ni sá'a-ya túká'nu iní nuu táká tiñu ñáá ni kasá'a-i, te ni jasú-ya sikí kuáchi-i. ⁸ Xáán ndatu kéndoo ñin cháa ja tú ndenda kuáchi-de sikí-dé, sá'a máá Tatá Dios, áchí David. ⁹ Nuú máá ñin ñáyivi xití ndúú kúu tu'un ndatu yá'a náún, xí súni kúu nuu ñáyivi tú xití ndúú náún. Chijí káka'an-yo já ní kandija Abraham te ja yuán ni chí'i-ya cuenta-de ja á ni kéndoo ndaa-de. ¹⁰ Ndasá ni chí'i-ya cuenta-de núsáá. Ondé ná té xití ndúú-ga-de xí já á ni xití ndúú-de náún. Nasu já á ni xití ndúú-de kúu, chí onde ná té xití ndúú-ga-de. ¹¹ Te onde ná té xití ndúú-ga Abraham, te ni tá'ú-yá tiñu ja ná xití ndúú-de máá-de. Jían ní kuu ñin tuní xí ñin sello, ja ní kandija-de, te ja yuán a ni skéndoo ndaa-ya-dé. Súan ni sá'a-ya, náva'a ná kúu máá-de táa nuu táká ñáyivi kákandija, náva'a ná chí'i-ya cuenta-i ja á ni kakéndoo ndaa-i vasa tú ní káxiti ndúú-i. ¹² Te suni kuu-de táa nuu ñáyivi ní kaxiti ndúú, ko nasu núú ñáyivi já nían ni kaxiti ndúú, chí suni ká'jin-i ichi ndíyi táa-yo Abraham. Te kákandija-i nátu'un ni kandija máá-de onde ná té xití ndúú-ga-de núú. ¹³ Chijí nasu sikí ley ní keyu'u-yá, ja Abraham xí ñáyivi kákuu tata-de ni'in tá'u ní ñúyivi. Chijí sua sikí já kéndoo ndaa-i sá'a tu'un kándija-i kúu ja ní keyu'u-yá. ¹⁴ Chijí nú cháa káyí'i chíi ley kákuu cháa xíin tá'u, te kákandija sáni-yó núsáá. Te tu'un ni keyu'u-yá naa núú. ¹⁵ Chijí kiti iní-ya núú-í sá'a ley. Ko nuu tú ley ío, tú naún tu'un stívi tiñu ío. ¹⁶ Ja yuán, cuenta tu'un kándija-yó kúu ja kéndoo ndaa-yo, náva'a ná kóo-ún jíin tú'un ío luu iní máá-yá, te náva'a ná kéndoo seguro tu'un ni keyu'u-yá nuu táká tata-de. Ko nasu núú máá ñin ñáyivi káyí'i nda'a ley kúu, chí suni nuu ñáyivi kákandija nátu'un ni kandija Abraham. Chi cháa-ún kúu táa taká yóo jíiná'an-yó, jíto nuu máá-yá. ¹⁷ Nátu'un yóso núú tutú:

Róo kuu táa nuu kuá'a xáan nación ni sá'a-ri, áchí. Te nuu máa-yá ni kandíja-de. Te máa-yá kúu I'a náschaku taká ndiyi, te kána-ya xiní taká ndatíñu ja té koo-ga, te vai jáa-ni. ¹⁸ Te máa Abraham, vasa tú ñúkuu iní-de núú, ko ni ñúkuu iní-de. Chi ni kandíja-de ja jáa-de kuu-de táa nuu kuá'a xáan ñúu, nátu'un ni ka'an-ya jíin-de: Súan ndea tata-ro. Achí-ya. ¹⁹ Te ni'in ni kandíja-de. Tú ní kuitá-de, ni tú ní sá'a-de cuenta ja á kuayii-de, chí a yani koo-de ñn ciento kua. Ni tú ní sá'a-de cuenta ja ní ichí chí Sara. ²⁰ Suni súan jíin tú'un ni keyu'u Dios, tú ní jáni síkí iní-de ja má kándíja-de núú, chí sua ni kandíja ni'in-ga-de. Te ni nakana jaa-ga-de Dios. ²¹ Te seguro xaan ní kandíja-de ja kúu skíkuu Dios tu'un ni keyu'u-yá. ²² Ja yúán ní chí'i-ya cuenta-de ja á ni kendo ndaa-de. ²³ Te nasu máa ñn síkí Abraham yóso tutú ja súan ni chí'i-ya cuenta-de. ²⁴ Chí suni yóso já síkí yóó, ja ná chí'i-ya cuenta yóó, ñayivi kákandíja nuu máa Dios ja ní naschakú-ya Jíto'o-yo Jesús. ²⁵ Chí Jesús ni jí'i-ya já síkí kuáchi-yó. Te ni nachaku-ya náva'a ná kendo ndaa-yo.

5

Síkí tá'u ní'in ñáyivi kákendo ndaa

¹ A ni kakendo ndaa-yo jíin tú'un kákandíja-yó núsáa. Te ja yúán, tú kájito u'u tá'an-yó jíin Dios ni sá'a Jíto'o-yo Jesucristo. ² Chi ja síkí I'a-ún kákandíja-yó, te núña ichi kivi-yó jíin tú'un luu ío iní-ya yá'a. Chí síkí yá'a ká'jin ni'in-yó te kusii iní-yo. Chí kañukuu iní-yo kivi-yó núu ndíi ncháa kánchaa Dios. ³ Te nasu máa ñn síkí tíñu yá'a, chí suni kúsi iní-yo síkí já kájito-yó túndó'o. Chí a kájiní-yo já túndó'o sá'a ja ío paciencia iní-yo. ⁴ Te pacienkcia-ún yija-yó sá'a. Te ja ní yija-yó-ún, sá'a ja ñúkuu iní-yo. ⁵ Te tu'un ñúkuu iní-ún, tú kúka nuu-yo sá'a, chí tu'un ni kundá'ú iní Dios yóó, ni jicha nuu kua'an iní añú-yo ní sá'a Espíritu Santo ja ní ja'a-ya núu-yo. ⁶ Chí onde ná tú kúu nama-yó máa-yó núú, te máa mí'in kivi te ni jí'i Cristo ja síkí ñáyivi ñáa. ⁷ Chí fuerza-ni kuu kuu ndija ñn cháa síkí ñn cháa jáka ndaa. Ko sanaa te chundéé iní ñn cháa kuu-de ja'a ñn cháa va'a. ⁸ Ko Dios, stá'an-ya núu-yo ndasa kundá'ú iní-ya yóó, chí nini kándiso-yó kuáchi te ni jí'i Cristo ja'a yóó. ⁹ Vina a ni kakendo ndaa-yo ní sá'a niñi-yá. Núsáa te ví'i-gá kaku-yó núu tú'un kití iní Dios sá'a-ya. ¹⁰ Chí nú kájito u'u-yo-yá sáa, te ni naketá'an-yó jíin Dios ni sá'a ja ní jí'i Se'e-ya, te ja súan, a ni naketá'an-yó jíin-yá, núsáa te ví'i-gá kaku-yó vina ja súan chakú-ya. ¹¹ Te nasu níni máa súan-ni, chí

suní kákusi iní-yo núu Dios sá'a Jito'o-yo Jesucristo. Chi ja sikí I'a-ún, te nī naketá'an-yo jíin Dios vina.

Ja ní kenda kue'e kuu-yo

¹² Ja yúán, suni súan nátu'un nī kivi kuachi inī ñuyivi ní sá'a máá tú'ún-ni cháa. Te sikí kuáchi-ún, te nī kivi kue'e kuu-yo. Te súan nī jichá kue'e kuu-yo-ún, nuú táká ñayivi, chi taká-i nī kasá'a-i kuachi. ¹³ Chi onde ná té koo-ga ley, te nī io kuachi inī ñuyivi. Ko tú chí'i-ya cuenta nuu túu máá ley. ¹⁴ Kue'e kuu-yo-ún, nī tá'ú tíñu onde kivi ní kii Adam, te onde kivi ní kenda Moisés, vasa onde sikí ñayivi já tú ní kásá'a-i kuachi modo nī stivi Adam tíñu. Chi cháa-ún nī kuu muestra I'a cháa.

Ja ní kenda tu'un kuchaku-yo

¹⁵ Ko ta'u já ní ja'a-ya, nasu ní kii nátu'un máá kuáchi-ún. Chi nú sikí tíñu nī stivi máá tú'ún-ni cháa onde sáa, te nī kaji'i kua'a ñayivi ní sá'a, núsáa te ví'i-gá sá'a tu'un luu ío inī Dios jíin tá'u lúu já'a máá tú'ún-ni cháa Jesucristo, nī kajichá nuu nuu kuá'a-i. ¹⁶ Te sijn sá'a kuachi máá tú'ún-ni cháa-ún, te sijn sá'a ta'u-ya. Chi sikí kuáchi máá tú'ún-ni cháa-ún te nī nakuxndii-ya-í ja tá'nu ndatu-i. Ko jíin tá'u-ún, te kii tu'un ja kendo ndaa-i, vasa kua'a-í nī kastivi-í tíñu. ¹⁷ Te nú máá tú'ún-ni cháa-ún nī stivi tíñu, te ja yúán ní tá'ú tíñu kue'e kuu-yo ní sá'a máá tú'ún-ni cháa-ún, núsáa te ví'i-gá ná tá'ú tíñu ñayivi kúchaku, sá'a máá tú'ún-ni cháa Jesucristo. Chi ni'in vá'a-i máá tú'un luu ío inī-ya, te suni ni'in-í ta'u já kendo ndaa-i. ¹⁸ Núsáa te nátu'un nī nakuxndii-ya sikí táká cháa, chi nī stivi máá tú'ún-ni cháa-ún tíñu, suni súan máá tú'ún-ni cháa nī sá'a tíñu ndaa, ja yúán te kaku taká cháa te kuchaku-de. ¹⁹ Chi nátu'un tú ní jandatu máá tú'ún-ni cháa, te kua'a xaan cháa nī kivi koyo chi kuachi nī sá'a-de. Suni súan nī jandatu máá tú'ún-ni cháa, te kua'a xaan cháa kendo ndaa sá'a-ya. ²⁰ Ko ley, nī cháa náva'a ná ndea-ga kuachi, ko nuu ní ndea-ga kuachi, te nī ndea-ga tu'un luu ío inī-ya. ²¹ Chi nátu'un nī tá'ú tíñu kuachi ja koo kue'e kuu-yo, suni súan ná tá'ú tíñu tu'un luu ío inī-ya jíin tíñu ndaa náva'a kuchaku-yo ní káni sá'a Jito'o-yo Jesucristo.

6

Ja tuká chakú-yo chí kuachi

¹ Ndasa ka'an-yo núsáa. Kukuu-ni-yo jíin kuáchi náva'a ná kuá'nu-ga tu'un luu ío inī-ya náún. ² Ma kúu kuti, chi yóo nī kaji'i-yo, nī kakenda-yo chí kuachi. Te naja kaka kuu-ga-yo jíin kuáchi núsáa. ³ Á tú káju'u inī-ro já táká yóo ja ní kajanducha-yo chí Cristo Jesús, suni nī kajanducha-yo chí

tụ'un nị jì'ì-ya. ⁴ Chi nị kayuji ta'an-yo jín-yá ja ní jì'ì-ya, chi nị kajanducha-yo chíi tụ'un nị jì'ì-ya. Te nị nachaku Cristo ma'ñú ndíyi nị sá'a tụ'un luu máá Táa-ya, náva'a yóó, suni súan kuu kaka kuu jáá-yó. ⁵ Chì nú ìn núú-ni nị kanduu-yó jín-yá jín nátụ'un nị jì'ì-ya, suni súan nduu-yó jín-yá jín nátụ'un nị nachaku-ya. ⁶ Tụ'un yá'a a kájini-yo, chi chaa tú'ú já kánde iní-yo, ìn núú-ni nị jì'ì-de jiká cruz jín máá Cristo, náva'a ná náa yíkí kúñu ja ndíso kuachi, náva'a ma kuatíñu sání-ga-yo núu kuáchi. ⁷ Chi chaa ja á nị jì'ì, a nị kenda-de iní nda'a kuáchi. ⁸ Te nú nị jì'ì-yo jín Cristo, a kákandíja-yó já súni súan nachaku-yo jín-yá. ⁹ Chì a kájini-yo já Cristo nị nachaku-ya má'ñú ndíyi, te ma kúu kuti-gá-ya. Chì kue'e kuu-yo, tuká òn so'o-ya. ¹⁰ Te ja súan nị jì'ì-ya chíi kuachi, nị jì'ì-ya ìn jínu-ni. Ko ja vína chakú-ya, chíi Dios chakú-ya. ¹¹ Suni súan róó jíná'an-ró, ná sá'a-ró cuenta ja á nị kaji'ì ndija-ró chíi kuachi, ko a káchaku-ro chíi Dios nị sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

Ja tuká òn kuachi so'o-yó

¹² Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja tá'ú tíñu-ga kuachi nuu yíkí kúñu-ró já kúu. Chì kuni kuachi-ún ja kuándatu-ro núu sá'a-ró táká tíñu ndío iní yíkí kúñu-ró. ¹³ Ní ma sokó-ro táká pedazo yíkí kúñu-ró núu kuáchi ja sá'a tíñu ñáá, chíi sua sá'a-ró cuenta ja ní kanachaku-ro má'ñú ndíyi, te ná kuá'a-ró máá-ró núu Dios. Te taká pedazo yíkí kúñu-ró ná kuá'a-ró núu-yá ja sá'a-ya tíñu ndaa jín. ¹⁴ Chi kuachi, ma kúu tá'ú-ga tíñu nuu-ro, chíi tuká káyì'i-ró ndá'a ley, chíi sua káyì'i-ró ndá'a tú'un luu íó iní-ya. ¹⁵ Ndasá kuu núsáá, kukuu-yó sá'a-yó kuáchi, chíi tuká káyì'i-yó ndá'a ley, chíi sua káyì'i-yó ndá'a tú'un luu íó iní-ya náún. Ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájini-ro já nú káandatu-ro núu ìn chaa, mozo-de kákuu-ró, chíi nị kaja'a-ró máá-ró núu-dé náva'a kuu-ró mozo-de kuandatu-ro núu-dé. Suni súan nú kuandatu-ro núu kuáchi, te kuu-ro. Xí nú kuandatu-ro núu-yá, te kendo ndaa-ro. ¹⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chíi vasa nị kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko vína chíi onde jín iní jín añú-ro ní kajandatu-ro núu tú'un, ná modo nị kajatá'ú-ró. ¹⁸ Te vína a nị kenda koyo-ró iní nda'a kuáchi. Te nị kanduu-ró mozo nuu táká tíñu ndaa. ¹⁹ Nátụ'un káka'an ñayivi yúkú, súan ká'an-rì jín-ró. Chì tú yachì xini-ro. Chì nátụ'un sáá, nị ja'a-ró táká pedazo yíkí kúñu-ró núu tíñu chá'an jín núu tíñu ñáá ja ní kaa ñáá-ga sá'a, suni súan vína ná kuá'a-ró táká pedazo yíkí kúñu-ró núu tíñu ndaa, náva'a kenda tíñu ndoo. ²⁰ Chì ná nị kakuu-ró mozo nuu kuáchi, ko siki tíñu ndaa tú ní kákuu-ró mozo. ²¹ Naún ní ja'a taká tíñu-ún nuu-ro, chíi vína kákuka nuu-ro sá'a-ún. Chì nú kukuu-yó jín-ún te kuu-yo. ²² Ko vína a nị kenda koyo-ró iní nda'a kuáchi. Te nị kanduu-ró mozo

Dios. Te a n̄i k̄andundoo-ró ní sá'a-ya, te onde sand̄i'í-na te kuchaku-ro n̄í káni. ²³ Ch̄i ya'u-yó já kuá'a kuachi nuu-yo kúu ja kúu-yo. Ko ñn ta'u-yo já kuá'a Dios nuu-yo kúu ja kúchaku-yo n̄í káni sá'a Jito'o-yo Cristo Jesús.

7

Modo ja t̄in ley so'o ñayivi

¹ Ñáni, xí tú kájuku'un in̄i-ro já t̄in ley so'o ñn chaa nú nini chakú-de náún. Ká'an-ri j̄ín chaa kájini ndasa ká'an ley. ² Ch̄i ña'an ní tanda'a, yí'i-ña ndá'a yíi-ñá sá'a ley, ko nú a n̄i j̄i'í yii-ñá, a n̄i kenda-ña chí ley cuenta yii-ñá. ³ Ja yúan, nú chakú yii-ñá, te ketá'an-ña j̄ín ingá chaa, te kunáni-ña ñá'an ísíki ncháa yii nú súan. Ko nú a n̄i j̄i'í yii-ñá, a n̄i kenda-ña chí ley-ún. Te vasa ná ketá'an-ña j̄ín ingá chaa, nasu ísíki ncháa-ña yíi-ñá. ⁴ Suni súan róo j̄iná'an-ró, ñáni máni, a n̄i kaji'i-ro núu ley ja súan n̄i j̄i'í yiki kúñu Cristo, náva'a ná náketá'an-ró j̄ín ingá, ja kúu máa I'a ja ní nachaku ma'ñú ndíyi, náva'a kuu sá'a-yó taká tiñu va'a kuní Dios. ⁵ Ch̄i ná n̄i kajika-yó j̄ín modo kákuu in̄i ñayivi, te n̄i ndukanda taká ja ndío in̄i-yo j̄ín kuáchi n̄i sá'a ley. Te n̄i kasatiñu-ún in̄i pedazo yiki kúñu-yó, te n̄i sá'a taká tiñu ja kúu-yo j̄ín núu. ⁶ Ko vina n̄i kenda koyo-yó in̄i nda'a ley, te n̄i kaji'i-yo núu já jasú-yó-ún. Te ja yúan kájatíñu jáa-yó j̄ín máa Espiritu, nasu j̄ín tutú aná'an. ⁷ Ndasá ka'an-yo núsáa, ley kúu kuáchi náún. Ma kúu kuti. Ko ja máa-ri, ma kuní-ri ja ío kuáchi nú tú ley núu. Te suni ma kuní-ri ja ío tu'un ndío in̄i nú tú ní ká'an ley j̄ín-ri: Ma ndío in̄i-ro, áchí. ⁸ Te j̄ín ley n̄i j̄ik̄in nuu kuáchi j̄ín-ri, te n̄i skíi in̄i-ri n̄i ndio in̄i-ri taká tiñu kuní. Ch̄i nú tú ley, te a n̄i j̄i'í kuáchi nú súan. ⁹ Te ruu, tú ní jiní-ri ley, te n̄i ichaku-ri sáa. Ko nuu ní chaa tu'un tá'ú tiñu, yúan-na te n̄i nachaku kuáchi, te ruu n̄i j̄i'í-ri. ¹⁰ Te ley ch̄i kuchaku-yo j̄ín núu, ko n̄i jiní-ri ja kuní kuu-ri j̄ín. ¹¹ Te j̄ín tú'un tá'ú tiñu, n̄i j̄ik̄in nuu kuáchi j̄ín-ri, te n̄i xndá'ú ruu, te n̄i ja'ni rúu. ¹² Ja yúan ío ndoo ndija máa ley. Te tu'un tá'ú tiñu, suni ío ndoo, ío va'a, te ío ndaa.

Ndasá kájatá'an ley yúku j̄ín ley máa-ya

¹³ Te ja ío va'a yúan, n̄i ja'ni rúu náún. Túu, ch̄i sua máa kuáchi, j̄ín máa ley ja ío va'a n̄i ja'ni rúu, náva'a ná kuní-yo já kuáchi ndíso ndija kuáchi, te kaa xaan-gá kuáchi síki kuáchi sá'a tu'un tá'ú tiñu. ¹⁴ Ch̄i kájini-yo já ley j̄íka cuenta Espiritu, ko ruu, chí chaa yúku kúu-ri. Te n̄i jaan kuáchi ruu, te jándatu-ri nuu. ¹⁵ Ch̄i tiñu sá'a-ri, tú júku'un in̄i-ri j̄ín, ni tú sá'a-ri ja kuní-ri, ch̄i sasua sá'a-ri ja kití in̄i-ri j̄ito-ri-ún. ¹⁶ Te nú sá'a-ri ja tú kuní-ri-ún, yúan-na te j̄átú'ún-ri ja ío va'a ley. ¹⁷ Ja yúan,

vina nasu rúu kúu ja sá'a tiñu-ún, chi kuachi ja ncháa iní-ri kúu ja sá'a. ¹⁸ Te a jiní-ri ja iní-ri, ja kuní ka'an iní añú máa-rí, tú ncháa tiñu va'a, chi kúu iní-ri sá'a-ri tiñu va'a, ko tú kúndéé-rí sá'a-ri. ¹⁹ Chi tú sá'a-ri tiñu va'a ja kúu iní-ri sá'a-ri, ko tiñu ñáa ja tú kuní-ri sá'a-ri-ún, sa yuán sá'a-ri. ²⁰ Te nú sá'a-ri tiñu ja tú játa'an iní-ri, nasu rúu sá'a yuán, chi kuachi ja ncháa iní-ri kúu ja sá'a. ²¹ Jiní-ri inga ley yá'a núsáa: Vasa kúu iní-ri sá'a-ri tiñu va'a, sasua ncháa tiñu ñáa iní-ri. ²² Chi kúsii iní-ri jín ley Dios onde jín iní jín añú-ri. ²³ Ko jiní-ri nuu inga ley ja jka iní taká pedazo yiki kúñu-ri, kájatá'an jín ley ja jka jín já jini tuní-ri, te natu'un preso skívi ruu iní nda'a ley ndiso kuachi ja ncháa iní pedazo yiki kúñu-ri. ²⁴ Naka ndá'ú cha kúu-ri. Ndeja náma ruu chii modo máa-rí yá'a ja kúu núsáa. ²⁵ Ná kúta'u-rí nuu Dios sá'a máa Jító'o-yo Jesucristo. Núsáa te játiñu-ri nuu ley Dios jín já jini tuní-ri, ko nuu ley kuachi, chi jín modo máa-rí játiñu-ri.

8

Modo jka-yó jín máa Espiritu

¹ Núsáa te vina ma nákuandíi kuti-yá siki ñayivi káy'i nda'a Cristo, chi tuká kájika-i natu'un kuní modo máa-i, chi sua kájika-i natu'un kuní máa Espiritu. ² Chi ley ja ká'an Espiritu, onde jín Cristo Jesús sá'a ja chakú-yo. Yuán ní nama ruu iní nda'a ley ja ndiso kuachi jín já ndiso kue'e kuu-yo. ³ Chi tiñu ja tú ní kúu sá'a ley siki já vítá iní ñayivi, te ni sá'a Dios, chi ni táji-yá Se'e-ya ní kii natu'un kánda máa-yó, nává'a kundiso-ya kuáchi. Te ni nakuxndíi-ya siki kuáchi ja ndiso ñayivi. ⁴ Nává'a ná skíkuu-yó taká tiñu tá'ú ley sá'a-ya, jín yóo ja tú kájika-yó natu'un kuní máa modo ñayivi, chi kájika-yó natu'un kuní máa Espiritu. ⁵ Chi ñayivi kájika natu'un kuní máa modo máa-i, ja kúu modo máa-i kájítú iní-i jín. Ko ñayivi kájika natu'un kuní máa Espiritu, ja kúu tiñu Espiritu kájítú iní-i jín. ⁶ Chi nú kájani iní-yo natu'un kuní modo ñayivi, te kuu-yo. Ko nú kájani iní-yo natu'un kuní máa Espiritu, te kuchaku-yo jín tú'un kuaká'nu iní. ⁷ Ñayivi jáni iní-i siki modo máa-i, chi jito u'u-i Dios, chi tú jándatu-i nuu ley Dios. Te ni ma kúu kuandatu-i. ⁸ Tú kúu kusii iní Dios sá'a ñayivi kájika jín modo máa-i. ⁹ Ko róo tuká kájika-ró jín modo máa-ró, chi jín Espiritu kájika-ró, te nú ncháa ndija Espiritu Dios iní-ro. Te nú in ñayivi tú ndiso-i Espiritu máa Cristo, nasu iní nda'a-yá yí'i-i. ¹⁰ Ko nú ncháa Cristo iní-ro, te vasa siki kuáchi a ni j'i' yiki kúñu-ró, ko chakú añú-ro siki tiñu ndaa. ¹¹ Ko nú iní-ro jíná'an-ró ncháa Espiritu máa Dios, I'a ni naschakú Jesús ma'ñú ndíyi, te suni súan jín Espiritu-ya já ncháa iní-ro te nachaku yiki kúñu-ró ja kúu-ún

sá'a Dios ja ní naschakú-ya Cristo Jesús ma'ñú ndíyi. ¹² Ñáni, chaa káitau kákuu-yó núsáa. Ko nasu núu modo máa-yó, ja káka-yó nátu'un kúu iní máa-yó. ¹³ Chi nú kájika-ró nátu'un kuní modo máa-ró, te kuu-ro nú súan. Ko nú jíin Espiritu xnáa-ro táka tiñu ja sá'a-ró jíin modo máa-ró, te kuchaku-ro. ¹⁴ Chi taká ñayivi já káyoxnúú Espiritu Dios nuu-í, ñayivi yúan kákuu se'e Dios. ¹⁵ Chi nasu nátu'un mozo ni sá'a-ya róo ja yú'ú-ro ingá jínu, chi ni nduu-ró nátu'un se'e-ya. Te ja yúan kákana ndá'ú-yo: Abba, ja kuní ka'an: Aí Tátá maní. ¹⁶ Chi suni máa Espiritu ká'an ndaa ta'an jíin añú-yo já kákuu-yó sé'e Dios. ¹⁷ Te nú se'e-ya kákuu-yó, suni chaa ni'in tá'u kákuu-yó, chaa ni'in tá'u núu Dios kákuu-yó. Te ni'in ká'nu-yó tá'u-yo jíin Cristo. Te nú súan kuandéé iní yo ndó'o ta'an-yo jíin-ya, náva'a suni nduñá'nu luu ta'an-yo jíin-ya.

Ja kóo kivi kuánchaq tundó'o ñuyivi

¹⁸ Chi jáni iní-ri ja táka tundó'o kándo'o-yó vína, ni ma káni tá'an kuti jíin tú'un nduñá'nu luu-yó já kenda kuee-ga, te kuní ndijin-yo núu. ¹⁹ Chi taká ja ní sá'a-ya, káñukuu iní onde kenda ndijin taká se'e Dios. ²⁰ Chi taká ja ní sá'a-ya, ni kivi sáni iní nda'a tú'un té'yu, ko nasu já kákuu máa, chi súan ni jata'an iní máa I'a ni sá'a. Te káñukuu iní. ²¹ Chi in kivi, te taká ja ní sá'a-ya-ún, kenda iní nda'a tú'un té'yu, te kaka kuu ndicha-na jíin tú'un luu nátu'un taká se'e Dios. ²² Chi kájiní-yo já táka ja ní sá'a-ya-ún, in ká'nu-ni kátana, te kájito tundó'o onde vína. ²³ Te nasu máa in ja ní sá'a-ya-ún, chi suni onde yóo, ja ní kejá'a sátiñu Espiritu iní-yo, te suni kátana-yó jíin iní máa-yó, káinda-tu-yó já náki'in sé'é-ya yóo. Yuán kúu ja náma-ya yíki kúñu-yó. ²⁴ Chi káñukuu iní-yo te a ni kakaku-yó. Te nú ndijin kánde'é-yó núu in ja káñukuu iní-yo, nasu já káñukuu iní-yo kúu. Chi nú in ja á kájiní-i nuu kúu, ndé ñayivi kúñukuu-ga iní núsáa. ²⁵ Ko nú ja tú kájiní-yo núu kúu, káñukuu iní-yo. Yúan-na te jíin paciencia káinda-tu-yó-ún. ²⁶ Suni súan chindéé tá'an Espiritu jíin-yó já vítá iní-yo, chi tú kájiní-yo kakán ta'u-yo nátu'un kánúú kakán ta'u-yo, ko suni máa Espiritu kúu ja jikán ta'u já'a-yo, te tána jíin, te tú ní'in tú'un ka'an jíin. ²⁷ Ko máa I'a jito nchaq vii iní añú-yo, jini-ya ndasa jáni iní Espiritu. Chi máa Espiritu, jikán ta'u já'a táka ñayivi ndóo nátu'un kuní máa Dios.

Ja má kúu kuanchaq-i yóo iní nda'a Cristo

²⁸ Te a kájiní-yo já táka ja tá'an ñayivi, kendo va'a-ga-i jíin sá'a-ya, nuu ñayivi já kákumani-í jíin-ya, ja ní kana-ya xiní-í nátu'un ni jata'an iní-ya. ²⁹ Chi taká ñayivi, jíin tiempo a ni jini-ya núu-í. Suni ni teta'an-ya-í ja ná kóo-í nátu'un káa Se'e-ya, náva'a ná kúu Jesús ñani núú vásá sáva-ga ñani. ³⁰ Te máa ñayivi ní teta'an-ya-ún, suni ni kana-ya xiní-í, te ñayivi ní

kana-ya xiní-ún, suni nī kakendoo ndaa-i nī sá'a-ya. Te ñayivi ní kakendoo ndaa-ún, suni nī nduñá'nu luu-i nī sá'a-ya. ³¹ Te naún káka'an-yo sikí tú'un yá'a núsáá. Chī nú Dios ká'an-ya já'a-yo, te ndéja kúu ka'an sikí-yo núsáá. ³² Chī máá-yá, tú ní sásá'an-yá Se'e-ya, chī sua nī ja'a-ya-í ja sikí táká-yo. Te naja má kuá'a-ya táká ndatíñu nuu-yo ondé jíin Sé'e-ya núsáá. ³³ Ndéja kúu kakan kuachi sikí ñayivi ní kaji Dios núsáá. Máá Dios kúu I'a skéndo ndaa yóó. ³⁴ Ndéja náku xndíi sikí-yo. Máá Cristo kúu I'a nī jī'i, te suni nī nachaku-ya má'ñú ndíyi, te vina káncha-ya íchi ndává'a Dios, te suni I'a-ún ká'an-ya já'a-yo. ³⁵ Ndéja kúu kuancha yóó nuu tú'un nī kundá'ú inī Cristo yóó núsáá. Á tundó'o, xí já ndúku'á inī-yo, xí já kájika jínu-yó, xí tamá, xí já kájika víchí-yó, xí já káyu'ú-yo, xí yuchí náún. ³⁶ Natu'un yóso núu tutú: Ja sikí ní kúu ja káji'i-ná ndita'an kivi, te natu'un ri kiti kúu, kájani inī-i kájito-i náá, áchí. ³⁷ Ko tú súan, chī sua nī kundéé-ga-yo jíin táká tu'un yá'a nī sá'a máá I'a-ún ja ní kundá'ú inī-ya yóó. ³⁸ Chī jáni ndija inī-ri ja ní kue'e kuu-yo, ni tu'un ja chakú-yo, ni ndajá'a máá-ún, ni ja kakuñá'nu, ni ja kátá'ú tíñu, ni ja vina, ni ja yúchaan, ³⁹ ni nuu súkún, ni nuu kúnú, ni ñn ndatíñu ja ní sá'a-ya, ma kúu kuti kuáncha yóó nuu tú'un ja máá Dios jíin Jíto'o-yo Cristo Jesús, nī kundá'ú inī-ya yóó.

9

Tu'un ñayivi Israel

¹ Ká'an ndaa-ri tu'un Cristo, tú xndá'ú-ri, chī súan ká'an ndaa-ri jiní-ri inī añú-ri jíin Espíritu Santo. ² Chī ndúku'á xaan iní-ri, te nene tá'u'u inī añú-ri. ³ Chī suni kuní máá-ri kuxio-ri nuu Cristo, te ná náa-ri núu, ja sikí ñaní-ri ja kúu tá'an-ri ja ñn-ni niñi, ñn-ni kuñu, kákuu-ri jíin. ⁴ Te cha Israel kákuu-de. Máá-de kákuu cha naki'in sé'é-yá, jíin já nduñá'nu-de, jíin já ní sá'a-ya contrato jíin-de, jíin já ní ja'a-ya ley nuu-dé, jíin já chíñú'ún-de máá-yá, jíin tú'un nī keyu'u-yá nuu-dé. ⁵ Te chīi tata cha-ún, nī kakenda ndíyi táa-yo. Te suni chīi tata yúan, nī kenda niñi, kuñu Cristo. Te taká ndatíñu yí'i nda'a Dios. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúia. Amén. ⁶ Ko nasu já ní tiví tu'un Dios, chī nasu táká ñayivi já kákuu tata Israel kúu máá cháa Israel. ⁷ Te suni vasa tata Abraham kákuu-i, ko nasu ndí'i-i kákuu se'e-de. Chī sua ká'an: Chīi Isaac koo ja kunání-i tata-ro, áchí. ⁸ Yuán kuní ka'an, nasu já kákuu se'e yiki kúñu kákuu se'e Dios, chī sua se'e ja ní keyu'u-yá-ún. Chī'i-ya cuenta-i ja kákuu ndija-i tata-ún. ⁹ Chī ya'á kúu tu'un nī keyu'u-yá: Suni kivi yá'a jínu kuia, te cha-ri, te koo ñn se'e yíi Sara, áchí. ¹⁰ Te suni ío inga tu'un, chī suni nī ni'in

se'e Rebeca. Uu se'e yíi ni sá'a ñn-ni cháa, ja kúu ndiyi táa-yo Isaac. ¹¹ Te onde ná té kaku-ga-i jíná'an-i, ni té kuni-ga-i sá'a-i ja vá'a ja ú'u, náva'a kendo ni'in tu'un, ni kaji ñúúúú Dios máa-i. Chì nasu jín tíñu sá'a-i, chì siki já ní kana-ya xiní-i. ¹² Chi ni ka'an-ya jín-ña: Ja ñá'nu kua tíñu nuu já súchí, áchí-ya. ¹³ Nátu'un yóso núu tutú: Ni kumaní-rí jín Jacob, te ni kití inj-ri nuu Esau, áchí. ¹⁴ Ndasá ka'an-yo núsáá. Á sá'a Dios tíñu ja tú ío ndaa náún. Ma kúu kuti. ¹⁵ Chi ni ka'an máa-ya jín Moisés: Ndéja kuni-ri kundá'ú inj-ri te kundá'ú inj-ri, te ndéja kuni-ri kukuí'a inj-ri jín te kukuí'a inj-ri jín, áchí-ya. ¹⁶ Núsáá te tú kée tíñu sá'a ni cháa kuni, ni cháa jíku jín, chì máa Dios kúu I'a kundá'ú inj-ya. ¹⁷ Chì áchí tutu i jín rey Faraón: Ja yúan ní jani-ri róo náva'a ná kuichá tu'un sí'ví-rí ki'in ní ñúyivi, te kuni ndijin-i ndasá káa fuerza-ri ja kúkuu-ri jín-ró, áchí. ¹⁸ Núsáá, te nú ndéja kuni-ya, te kundá'ú inj-ya, te nú ndéja kuni-ya, te sándava-ya inj. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro jín-rí: Naja jikán-ga-ya kuáchi núsáá, chì ndé cháa kuu kasu nuu-ya ndasá játa'an inj-ya, achí-ro. ²⁰ Chì sua ka'an-ri jín-ró: Te róo, ndé cháa kúu-ró já státá'an-ró jín Dios. Á kuu ka'an kisi ñu'un jín máa cháa ni sá'a-ún: Naja ní sá'a-ró rúu, achí. ²¹ Te cháa sá'a-ún, ío derecho-de ja sá'a-de ñn kisi ku'un ndatíñu luu, te inga kisi ku'un ndatíñu chá'an xí túu. ²² Te nú kuni Dios stá'an-ya núu-í ndasá káa tu'un kití inj máa-ya, náva'a kuni-i na fuerza ndíso-ya, te nú ja yúan jín paciencia tú ní xndí'i yachi-ya ñáyivi-ún, cuenta kisi ja á yani naa ñúúúú máa, te naja tú já tú'ún-ró nú súan. ²³ Te súan sá'a-ya, chì kuni-ya kuichá tu'un ndasá sá'a-ya kuá'a tíñu luu xaan núu ñáyivi já ní sáva'a-ya-í, nátu'un jín kisi, súan ná kendo luu-i jín-ya. ²⁴ Ñáyivi yúan kákuu yóo ja ní kana-ya xiní-yo. Chì nasu máa ñn ñáyivi judío ní kána-ya xiní, chì suni ni kana-ya xiní ñáyivi sñn nación. ²⁵ Suni súan nátu'un ká'an nuu tutú Oseas: Ñáyivi já ná tú ní kúu ñáyivi máa-rí-ún núu, skúnání-rí-i ñáyivi máa-rí vina. Te ña'an já tú ní kumaní-rí jín-ña núu, skúnání-rí-ña ñá'an já maní-rí jín vina. Achí. ²⁶ Yúan-na te nuu ní ka'an-ya: Nasu róo kákuu ñáyivi máa-rí, áchí-ya, tu'un ñuu yúan ka'an-i: Ñáyivi yúan se'e Dios I'a chakú kákuu-i. ²⁷ Suni súan ni kana jaa Isaías tu'un ñáyivi Israel: Vasa nándeá se'e ñuu Israel nátu'un ñití káa yu'u mar, ko ñn tíñ-ni-i kaku, ²⁸ chì máa Tatá Dios síjínu-ya tíñu sá'a-ya já ndonda-ya siki ñúyivi, te yachi sánda-ya. ²⁹ Nátu'un ni ka'an Isaías onde sáá: Te nú máa Tatá I'a tíñ so'o taká soldado, nú tú ní skendo-ya yakú-ga tata nuu-yo núu, te nátu'un ñáyivi ñuu Sodoma jín ñáyivi ñuu Gomorra, súan kuu-yó te súan ta'an-yo núu. Achí.

³⁰ Ndasa ka'an-yo núsáá. Ñayivi sîn naciôn, tú ní kándúkú-i tíñu ndaa, ko ñi kəkendoo ndaa-i, chi sikí já ní kəkandíja-i, yuán ní kəkendoo ndaa-i. ³¹ Te ñayivi Israel, ñi kándúkú-i ja kéndoo ndaa-i jíin ley, ko tú ní skíkuu kuti-í jíin máá ley. ³² Te naja. Chi ñi kándúkú sáni-i, nasu jíin tú'un kándíja, chi sasua jíin táká tíñu tá'ú ley. Ja yuán ní kajungoyo-i sikí máá yúu xíin tíñu skáchi'i xiní já'a-í. ³³ Nátu'un yóso núu tutú: Nde'é, chi onde Sion kaitúu-rí máá yúu xíin tíñu skáchi'i xiní já'a-í, te suni jungoyo-i sá'a yuu-ún. Te ñayivi kándíja nuu yúu-ún, ma kúka nuu-í, chi máá-yá kúu, áchí.

10

¹ Ñáni, kúu ndija iní añú-ri, te jikán ta'u-ri nuu Dios ja'a ñayivi Israel, náva'a kaku-i jíná'an-i. ² Chi ruu, a jiní ndaa-ri ja bueno kakuu iní-i kájito-i Dios, ko tú kəkundaa iní-i jíin. ³ Chi tú kájuku'un iní-i ndasa kendoo ndaa-i sá'a Dios, te kándúkú-i ja kéndoo ndaa-i sá'a máá-i. Te ja yuán tú kájandatú-i nuu íchi ndaa Dios. ⁴ Chi jíin Cristo te ñi jukuiñi tu'un ká'an ley, náva'a kendoo ndaa taká ñayivi kándíja. ⁵ Chi ñi ka'an Moisés ja nú in chaa skíkuu tíñu ndaa ká'an ley, te kuchaku-de jíin. ⁶ Ko tu'un kéndoo ndaa, kenda chi tu'un kándíja-yó, te ká'an súan: Ma káni iní añú-ro: Ndé chaa kaa ki'in andívi núsáá, áchí. Yuán kuni ka'an, ja xnúu-de Cristo onde nuu ñú'un. ⁷ Ni ma káni iní-ro: Ndé chaa kuun-de ki'in-de iní tunchi núsáá, áchí. Yuán kuni ka'an, ja xndaa-de Cristo ma'ñú ndíyi. ⁸ Ko ndasa ká'an tu'un-ún: Yani jíin-ró ío tu'un ka'an-ro, iní yu'u-ro te iní añú-ro ío, áchí. Yuán kúu tu'un kəkandíja-yó, te yuán kúu tu'un kájani-ró. ⁹ Chi nú játú'ún-ró onde jíin yú'u-ro já Jító'o-ro kúu Jesús, te nú onde jíin iní jíin añú-ro kándíja-ró já ní nachaku Jesús ma'ñú ndíyi ñi sá'a Dios, yúan-na te kaku-ró.

Kánúu káni-yó tú'un-ya ná kándíja-i

¹⁰ Chi jíin iní jíin añú-yo kándíja-yó-yá náva'a kendoo ndaa-yo. Ko jíin yú'u-yo kuátú'ún-yó-yá náva'a kaku-yó. ¹¹ Chi tutu íi ká'an: Taká ñayivi kándíja-i nuu-yá, ma kéndoo kuti-í tuká nuu, áchí. ¹² Chi tú ká'io sîn ñayivi griego jíin ñayivi judío, chi suni in-ni máá Jító'o-yo tñin so'o taká-i. Te kúndá'ú xaan iní-ya ñayivi káka'an nda'ú jíin-yá. ¹³ Chi taká ñayivi káka'an nda'ú jíin máá Jító'o-yo onde jíin sí'vi-yá, kaku-i. ¹⁴ Ndasa ka'an nda'ú-i jíin-yá te nú tú kəkandíja-i-ya. Te ndasa kándíja-i-ya te nú tú jíni so'o-i tu'un-ya. Te ndasa kuni so'o-i te nú tú naún kani tu'un-ya núu-í. ¹⁵ Te ndasa kani-i tu'un-ya te nú tú tájí-yá-i ki'in-i. Nátu'un yóso núu tutú: Xáan luu kándaa ja'a ñayivi kájani tu'un kuaká'nu iní, jíin já'a ñayivi kájani tu'un va'a tu'un luu. ¹⁶ Ko nasu táká-i káchu'un iní-i ja ká'an tu'un

va'a, chi ni ka'an Isaiás: Tátá, ndé ñayivi kándija tu'un kájani-ná vii, áchí-de. ¹⁷ Núsáá te kuu kándija-i onde nú kuni so'o-i, te kuu kuni so'o-i onde nú koo ja káni tu'un Dios. ¹⁸ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájini so'o-i. Jandáa ni kajini so'o-i, chi ká'an: Níí ñuyivi ní kenda tu'un-i te onde nuu ndí'i-na ñuyivi ní jicha tu'un-i, áchí. ¹⁹ Ko ruu ká'an-ri: Á tú ní kájuku'un ini ñayivi Israel tu'un yá'a. Xnáñúú-ga ni ka'an Moisés: Ná kúkuíñi-ro sá'a-ri jín ingá nación ja násu ñúu máá-rí kúu, te jín ñn nación ñáá skití ini-ri róó, áchí-de. ²⁰ Suni Isaiás ni chundéé ini-de ni ka'an-de: Ñayivi já tú ní kánandúkú rúu, a ni jini-i ruu. Te ñayivi já tú ní kájika tu'un rúu, ni stá'an ndijin-ri máá-rí nuu-i, áchí-de. ²¹ Ko siki ñayivi Israel ká'an: Ncháka ncháa, ni jata ñaa-ri nda'a-rí nuu ñayivi tú jándatu, jín núu ñayivi ní'in ini, áchí-ya.

11

Ja ío ñn tñn-ga ñayivi Israel

¹ Núsáá te ká'an-ri: A ni kiñi'in Dios ñayivi máá-yá náún. Ma kúu kuti. Chi ruu, suni cháa Israel kúu-ri, tata Abraham kúu-ri, tá'an tata Benjamín kúu-ri. ² Tú ní kiñi'in Dios ñayivi máá-yá ja á ni jini-ya núu-í jín tiempo xí tú kájini-ro tutú ii ndasa ká'an tu'un Elías, ndasa ni ka'an nda'ú-de jín Dios siki ñayivi Israel: ³ Tátá, ni kaja'ni-í cháa kájani tu'un-ní, te ni kajacha-i altar-ní. Te náá, máá ñn-na ná ni kendoo. Te vina, káchindikin-i náá, ka'ni-í náá kákuni-i, áchí-de. ⁴ Ko yúan-na te ndasa ni xndió káni Dios tu'un nuu-dé núsáá: A ñáva'a ná'in-rí vasté usiá mil ñayivi káchiñú'un rúu, te ñayivi-ún tú kájukuñi jítí kúti-í nuu ndosó Baal, áchí-ya. ⁵ Te suni súan vina, chi ío ñn tñn-ga, te jín tú'un luu ío ini-ya ní kaji-ya-ún. ⁶ Te nú siki tú'un luu ío ini-ya kúu, nasu ní ní'in-í jín tñu ni sá'a-i núsáá. Chi nú súan, te ni jita tu'un luu ío ini-ya núu. ⁷ Naún káka'an-ri núsáá. Ja ní kandúkú ñayivi Israel, tú ní kákundéé-i ní'in-í. Ko ni kákundéé ñayivi ní kaji-ya-ún, ni kani'in-í. Te sava-ga-i ni kanduni'in ini-i. ⁸ Natu'un yóso núu tutú: Nuu-í ni ja'a Dios ñn xiní já tú júku'un kuti ini, jín ndúchi já tú kuni kuti, jín só'o ja tú kuni so'o kuti onde vina, áchí. ⁹ Te ni ka'an David: Viko kásá'a-i, ná kúu natu'un ñn xeyu, ñn ja tñn yátá-ún-i, ñn tunchi, ñn nuu ní'in-í ya'u-i. ¹⁰ Te nduchi-í, ná kúña nááva'a ma kúu nde'é-i jín, te ná kóo tí'i-í ní káni, áchí-de. ¹¹ Núsáá te ruu ká'an-ri: Ni kandua-i, te ni kajita ii-í náún. Ma kúu kuti. Chi sua ni kakaku ñayivi sñn nación ja súan ni kasáña'mu ñayivi Israel, nááva'a ná kúkuíñi máá Israel jíná'an. ¹² Ni kasáña'mu Israel, te ja yúan ní ndukúká ñuyivi. Ni kajita Israel, te ja

yúán ní ndukúká ñáyivi s̄in naci6n. Naga n̄i kuu ja xáán ndatu tíñu koo onde kiv̄i ná náki'in sé'é-yá taká Israel núsáá. ¹³ Ch̄i jíin róó ñáyivi s̄in naci6n ká'an-ri, ch̄i ruu suni cháa skáka tu'un nuu cháa s̄in naci6n kúu-ri, te jíñú'ún ká'an-ri sik̄i tíñu sá'a-ri, ¹⁴ náva'a ná kúkuíñi tá'an-ri sá'a-ri, te kaku sava-de sá'a-ri. ¹⁵ Ch̄i nú n̄i kiñi'in-ya Israel, te ja yúán ní kanaketá'an ñáyivi ñúyivi jíin-yá, núsáá te kiv̄i náki'in sé'é-yá Israel, te nasu nátu'un ja ní nachaku-i ma'ñú ndíyi koo yuán náún.

Olivo yúkú xiní olivo táta

¹⁶ Te nú ío ndoo nde'e ja kúun núú, te suni níi-ni ío ndoo. Te nú ndu'u ío ndoo, suni súan ío ndoo taká nda'a. ¹⁷ Ko nú sava nda'a-ún, n̄i kajanchaa, te nú róó ja kúu-ró ñin nda'a yúnu olivo yúkú, n̄i nuku'un-ró núú ní kajanchaa nda'a táta-ún, te nú stáa ta'an-ro kájin onde ndu'u númá máa yúnu olivo táta, ¹⁸ ma sátéyíi-ró máa-ró ja ndón-da-ró sik̄i taká nda'a-ún núsáá. Ch̄i nú sátéyíi-ró máa-ró, te ná nuku'un in̄i-ro ja tú stáa ndu'u-ún kájin-ro, ch̄i sua stáa-ró kájin máa ndú'u-ún. ¹⁹ Sanaa te ka'an-ro: Sava nda'a ní kajanchaa kua'an náva'a nuku'un-ri yá'a, ach̄i-ro. ²⁰ Bueno, ko sik̄i ja tú ní kákandija máa ndá'a-ún, yuán ní kajanchaa. Ko róó, ch̄i sik̄i ja kándija-ró, yuán nukuiñi n̄i'in-ró. Ma sávixi-ro máa-ró núsáá, sua yu'ú-ro. ²¹ Ch̄i nú Dios, tú ní kúndá'ú in̄i-ya máa ndá'a x̄iin tíñu-ún, naga n̄i kuu róó, ja kúndá'ú in̄i-ya róó. ²² Nde'e vá'a-ró núsáá, ndasa kúndá'ú in̄i Dios, te suni xaan in̄i-ya. Xaan in̄i-ya jíin cháa n̄i kandua-ún, ko kúndá'ú in̄i-ya róó, te nú kundij̄i n̄i'in-ró jíin tú'un kúndá'ú in̄i-ya róó. Te nú túu, te suni kuanchaa-ya róó ki'in-ro. ²³ Suni súan máa ñáyivi-ún, nú kandija-i, suni nuku'un-i, ch̄i máa Dios kuu nachu'un tuku-ya-í. ²⁴ Te nú róó, vai-ró chíi yunu olivo ja á káa yúkú, te n̄i nuku'un-ró xiní yúnu olivo táta, vasa nasu tá'an-ún kúu-ró, naga n̄i kuu ñáyivi-ún ja máa ndá'a x̄iin tíñu kákuu-i, ja má nachu'un-ya-í xin̄i máa yúnu olivo máa-i núsáá. ²⁵ N̄áni, ch̄i tú kuní-ri ja kúñáá xin̄i-ro ndasa ío sik̄i tú'un sa'í yá'a, náva'a ma sávixi-ro máa-ró te kani in̄i-ro ja ndíchi xáan-ro jíin'an-ró, ch̄i sava ñáyivi Israel, n̄i kasáni'in in̄i-i, te n̄i kanaa-í, onde ná ndékava taká ñáyivi s̄in naci6n. ²⁶ Yúan-na te ndíi ñáyivi Israel kaku-i. Nátu'un yóso núú tutú: Ichi ñúú Sion kii I'a nama yóó, te kuanchaa-ya chá'an tá'an Jacob, ja tú káchiñú'ún-i-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a kuu contrato sánda-ri jíin-i onde ná kuanchaa-ri kuachi-i, áchi. ²⁸ Ja'a róó, kábito u'u-i-ya ja sik̄i máa tú'un va'a. Ko n̄i kaji-ya-í, te kúndá'ú in̄i-ya-í, ja sik̄i táa-i. ²⁹ Ch̄i Dios tú nátu'u in̄i-ya ja téta'an-ya tá'u-yo jíin ja kána-ya xin̄i-yo. ³⁰ Suni súan róó, n̄i kasáni'in in̄i-ro núú Dios onde sáá. Ko vina, ch̄i sik̄i ja ní

kasáni'in iní máá ñáyivi-ún, te nì kundá'ú inì-ya róó. ³¹ Suni súan máá ñáyivi-ún, nì kasáni'in inì-i vina, nává'a suni nátu'un nì kundá'ú inì-ya róó jíná'an-ró, suni súan ná kúndá'ú inì-ya-í vina. ³² Chì máá Dios, nì jasú-ya táká ñáyivi chí tu'un sání'in inì-i, nává'a kundá'ú inì-ya táká-i. ³³ Xáán kúnú káa tu'un kúká, tu'un ndíhí, tu'un tu'a Dios. Ni ma júku'un kuti iní-yo ndasa káa taká tiñu sánda-a-ya. Te xaan sá'í in taká ichi-yá. ³⁴ Chì ndé cháa, a nì jini ndasa jáni iní Dios, xí ndé cháa nì ja'a consejo nuu yá. ³⁵ Xí ndé cháa nì ja'a nuu-yá xna'an-ga nává'a chunáa-yá nuu-dé. ³⁶ Chì onde nuu máa-yá vai taká ndatíñu. Te suni máa-yá nì sá'a. Te suni máa-yá tiiin. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúia. Amén.

12

Ndasa kuatíñu va'a ñáyivi ndóo

¹ Ñáni, ja yuán ká'an nda'ú-ri jín-ró jín tú'un nì kundá'ú iní Dios róó, chí vina chakú-ro jín yiki kúñu-ró, te kuní-ri ja ná kóo ndoo te kuá'a-ro núu máa-yá. Te ná kúsi iní Dios jín-ró, chí yuán kúu ja chíñú'ún-ró-yá onde jín iní jín añú-ro. ² Te ma kóo in núu iní-ro jín ñúyivi yá'a, chí sua ná násama-ró máa-ró, te ná ndúu jáá xini-ro, nává'a ná kuní-ro ndasa va'a káa tu'un játa'an iní Dios, jín tú'un nì yija va'a ja kúsi iní-ya sá'a. ³ Chì tu'un luu ja ní ja'a-ya núu-rí sá'a ja ká'an-ri jín in in cháa ká'in ma'ñú-ró jián, ja má skákunu-ga-de ku'a máa-de nuu kú'a ja á ká'in-de, chí sua ná káni kuándí'í iní-de nátu'un nì ja'a Dios tu'un kándija nuu in in-de. ⁴ Chì nátu'un yóó, jín modo ja kuá'a pedazo ndíso yiki kúñu-yó ko tú in-ni tiñu kásá'a, ⁵ suni súan yóó, vasa kua'a-yo, ko nátu'un in-ni ñáyivi kákuu-yó núu Cristo. Ko ja in in máa-yó, chí pedazo-ni-yó kánakuni tá'an-yó. ⁶ Chì nì iní-yo sijn sijn ta'u ndasa ku'a nì ja'a-ya tú'un luu ío iní-ya núu-yo. Te nú ta'u já káni-yó tú'un-ya kúu, ná sá'a-yó jín kú'a kándija-yó núsáa. ⁷ Xí nú ta'u já kuatíñu-yó kúu, ná kuatíñu-yó. Te nú ta'u já stá'an-yo kúu, ná stá'an-yo. ⁸ Ñáyivi ká'an ndéé, ná ká'an ndéé-i. Ñáyivi já'a, ná táva iní-i kuá'a-i. Ñáyivi tá'ú tiñu, ñúkúun ná sá'a-i. Ñáyivi kúndá'ú iní, siñ ná kóo iní-i. ⁹ Tu'un kúndá'ú iní, ma kóo jín tú'un yóso yú'u. Ná kóto u'u-ro tiñu ñáá, te ma sía-ro tiñu va'a. ¹⁰ Ná kunchaka maní tá'an-ró. Te sá'a-ró cuenta ja maní-ro jín ñani máa-ró. Te kuitú iní-ro já sá'a jíñú'ún-ró jín tá'an-ró. ¹¹ Ma sá'a kúxi-ró nú ío tiñu kásá'a-ró. Te jín iní jín añú-ro ná kuitú iní-ro kuatíñu-ró núu máa Jító'o-yo. ¹² Te a kañukuu iní-ro, te ná kóo siñ iní-ro. Te nú ío tundó'o, te kuandéé iní-ro. Te nene kakán ta'u-ro. ¹³ Te taká ñáyivi ndóo, nú kánandi-i yakú najjín, te

koto tá'an-ró jíin-i. Te koto ndá'ú-ro núu ñáyivi jíká. ¹⁴ Kakan ta'u-ro já'a ñáyivi káchindikín róó, kakan ta'u-ro já'a-í te ma ká'an tásí-ró sikí-í. ¹⁵ Ná kúsi iní-ro jíin ñáyivi ká'io si iní, te ná ndé'e-ro jíin ñáyivi kánde'e. ¹⁶ In-ni ná kóo xin-ro jíiná'an-ró. Ma skákunu-ró máá-ró, chí sua ná ndútá'an-ró jíin cháa ká'io súchí iní. Ma sá'a-ró já cháa ndíchí xáan kákuu-ró. ¹⁷ Ma ná sá'a ndiva'a-ró jíin ní in ñáyivi, nú n sá'a ndiva'a-i jíin-ró. Kuítú iní-ro sá'a jíínú'un-ró tíñu onde jíto jíin núu táká-i. ¹⁸ Te nú kuu sá'a-ró, te vindáa vinené kuxiukú-ró jíin táká ñáyivi, onde jíin kú'a kúndéé-ró jíin. ¹⁹ Náni máni, ma cháa in-ro já nani'in tá'an-ró jíiná'an-ró, chí sua nuu máá-yá ná kuá'a-ró tú'un kití in-yá núu-í, chí súan yóso núu tutú: Nani'in tá'an máá-rí jíin-í, máá-rí kuá'a ya'u-i, áchí máá Tatá Dios. ²⁰ Ja yúan, nú cháa kájito u'u róó, jí'i-de soko, kuá'a ja ná kée-dé. Nú jichí-de, kuá'a ja ná kó'o-de. Chí nú súan, te kundéé-ró jíin-de, kuka nuu-de sá'a-ró. ²¹ Ma yují-ro sá'a tíñu ñáá, chí sua ná yují tíñu ñáá sá'a-ró jíin tíñu va'a.

13

Ndasa kaka-yó ichi núu gobierno

¹ Taká ñáyivi, ná kuándatu-i nuu cháa kakuñá'nu-ga, chí túu cháa tá'ú tíñu te nú tú ní já'a Dios tu'un núu. Te taká cháa a kándiso tíñu, Dios n cháa tíñu sikí-dé. ² Ja yúan, nú ío cháa tú jándatu nuu cháa tá'ú tíñu, te tíñu n teta'an Dios ské'ichi-de, te cháa káské'ichi, nakuxndí-de sikí máá-de. ³ Chi cháa kátá'ú tíñu, tú ndón-da-de sikí cháa sá'a tíñu va'a, chí sua sikí cháa sá'a tíñu ñáá. Te róó, kuní-ro já tú yu'ú-ro sá'a cháa tá'ú tíñu náún. Sá'a tíñu va'a, te ná kuátú'un-de róó. ⁴ Chí mozo Dios kúu-de, ja kóto va'a-de róó. Ko nú sá'a-ró tíñu ñáá, te ná yú'ú-ro, chí nasu já kúsi iní máá-de ndíso-de machete, chí mozo Dios kúu-de, náv'a xndó'o-de ñáyivi sá'a tíñu ñáá. ⁵ Ja yúan kánúu kuándatu-ro núu-dé jíiná'an-ró, nasu máá in ja tú kití in-yá nuu-ro, te suni náv'a ma kána jíin añú-ro núu-ro. ⁶ Chí suni ja sikí yúan kúu ja kaja'a-ró xú'un yóo, chí mozo kájatíñu nuu Dios kákuu-de, suni ja sikí tíñu yúan. ⁷ Ka'ncha ja káitau-ro núu táká ñáyivi. Nuú já taú-ro xú'un yóo, te xu'un yóo. Nuú ñáyivi já taú-ro xú'un póniná, te xu'un póniná. Nú níni kuándatu-ro, te ná kuándatu-ro. Te nú níni kóo tu'un jíínú'un, te ná kóo jíínú'un-ró. ⁸ Ma kútau kuti-ro núu ní in ñáyivi, chí máá-ni ja kúndá'ú in-ro tá'an-ró. Chi cháa kúndá'ú iní tá'an, a n kundéé-de n skíkuu-de tu'un ká'an ley. ⁹ Chí ká'an nuu tutú: Ma kúsi ncháa tá'an-ró, ma ká'ni-ro ndíyi, ma sakuí'ná-ró, ma sátú'un-ró, ma ndío in-ro. Te nú ío sava-ga tu'un tá'ú tíñu, ko in ká'nu-na ká'an: Kúndá'ú in-ro tá'an-ró, ná tu'un kúndá'ú

in̄i-ro máá-ró, áchí. ¹⁰ Tu'un kúndá'ú in̄i, tú sá'a nd̄iva'a jíin tá'an. Já yúan, tu'un kúndá'ú in̄i tá'an kúu tu'un skíkúu taká tíñu ká'an ley. ¹¹ Te súan ná sá'a-yó, ch̄i a kájini-yo já máá hora nata'u núu-yo já kákixi-yo kúu. Ch̄i vina a n̄i kuyani-ga kivi káku-yó, vása kivi ní kandija-yó. ¹² Akuáa a n̄i ja'a kua'an, te a kuyani chaa ndúú. Núsáá te ná skána-yó tíñu ñuñáa kí'in, te ná sá'a-yó tíñu ndúú. ¹³ Ná káka kuu jíñú'ún-yó cuenta ndúú. Ma kée ú'in̄i-yo, te ma koo ká'vá-yó. Ma káka téné-yó, te ma káka kuaxán-yó. Ma kuátá'an-yó, te ma koo kuásún in̄i-yo. ¹⁴ Sua ná kúkútu-ro jíin Jító'o-yo Jesucristo, te ma sákútu-ro máá-ró jíin tíñu ndío in̄i yiki kúñu-ró.

14

Ndasa sá'a-yó jíin ñáyivi vítá in̄i

¹ Chaa kándija vítá, ná kuátá'ú-ró-de, ko nasu já státá'an-ró jíin-de sikí taká tu'un. ² Ch̄i ío chaa kándija ja kúu kee-dé taká-ni nuu, ko chaa vítá in̄i máá nian-ni yua yée-dé. ³ Róo chaa yée, ma sájá'a in̄i-ro núu chaa tú yée. Te róo chaa tú yée, ma nákuwndíi-ró sikí chaa yée, ch̄i Dios játá'ú-yá chaa-ún. ⁴ Te róo, ndé chaa kúu-ró já nákuwndíi-ró sikí chaa kúu mozo tatú núsáá. Te nú kundij̄ n̄i'in-de, xí káka yátá-de, ko nuu máá patrón-de játíñu-de. Ko nukuiñi n̄i'in-de, ch̄i máá Jító'o-yo kuu nakani n̄i'in-ya-dé. ⁵ In̄i chaa ká'an ja íi in̄i kivi vása ingá kivi. Te inga chaa ká'an ja in̄i-ni kándaq taká kivi. Ko ná in̄i ná in̄i-de ná nátava-dé cuenta ndasa jáni ndija in̄i-de. ⁶ Chaa játú'ún kivi, ndúkú-de ndasa skíkúu-de nuu máá Jító'o-yo. Te chaa tú játú'ún kivi, suni ndúkú-de ndasa skíkúu-de nuu máá Jító'o-yo. Chaa yée, yée-dé te játíñu-de nuu máá Jító'o-yo, ch̄i nákuatá'ú-de nuu Dios. Te chaa tú yée, suni játíñu-de nuu máá Jító'o-yo, vasa tú yée-dé, ch̄i nákuatá'ú-de nuu Dios. ⁷ Ch̄i tú ni in̄i-yó káichaku-yo já máá-yó. Ni tú ni in̄i-yó kúu-yo já máá-yó. ⁸ Te nú káichaku-yo, káichaku-yo já kuatíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Te nú kuu-yo, suni kuu-yo já játíñu-yó núu máá Jító'o-yo. Núsáá te vasa ná kúchaku-yo, xí vasa ná kúu-yo, ko máá Jító'o-yo xíin yóo. ⁹ Ch̄i ja sikí yúan kúu ja ní j'i'í Cristo, te n̄i nachaku tuku-ya, nává'a kuu-ya Jító'o nuu ñáyivi ní kaji'í jíin núu ñáyivi káichaku. ¹⁰ Te róo, naja nákuwndíi-ró sikí ñaní-ro núsáá. Xí róo, naja sájá'a in̄i-ro núu ñaní-ro núsáá. Ch̄i taká-yo, kuiñi-yó yú'u mesa Cristo sándaq-ya tíñu-yó. ¹¹ Ch̄i súan yóso núu tutú: Jandáa ndija nuu máá-rí jukuiñi jíí taká ñáyivi, te nakana jaa taká-i Dios, áchí máá Jító'o-yo. ¹² Núsáá te ná in̄i ná in̄i-yó, naku'a-yó cuenta nuu Dios ndasa n̄i kasá'a máá-yó. ¹³ Ma nákuwndíi-yó sikí tá'an-yó núsáá, ch̄i sua ná

cháa iní-yo já má skívi-yó ñaní-yo júngava-de nuu kuáchi. ¹⁴ A jiní-ri, te kándija-ri sá'a máá Jító'o-yo Jesús, ja tú ni ñn ndatíñu kúchá'an máá já máá. Nú ñn cháa jáni iní-de ja káchá'an ñn ndatíñu, te sikí máá-de káchá'an. ¹⁵ Ko nú sikí ndéyu-ro tá'u'u iní ñani-ro núsáa te nasu kúndá'ú iní-ro-í. Ma xnáa-ro cháa-ún ja kuáchi ndeyu-ro, chí ja cháa-ún kúu ja ní j'i Cristo. ¹⁶ Núsáa te ma kuá'a-ró tú'un ka'an-i sikí tíñu sá'a-ró já ío va'a jiní máá-ró. ¹⁷ Chi nasu já kée já kó'o kúu iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, chí tu'un ndaa, jín tú'un kuaká'nu iní, jín tú'un kúsii iní sá'a Espíritu Santo kúu. ¹⁸ Chi cháa ja súan jatíñu-de nuu Cristo, kúsii iní Dios sá'a-de. Te suni taká ñayivi kajatú'ún-i-de. ¹⁹ Núsáa te ná kuitú iní-yo sá'a-yó taká tíñu ndíso tu'un vindáa vinené, náva'a skuá'nu tá'an-yó. ²⁰ Ja kuáchi ndeyu-ro, ma xnáa-ro tíñu ni sá'a Dios. Taká ndatíñu ío ndoo ndija, ko nú ñn cháa skívi-de inga-i iní kuachi, sá'a ndeyu yée-dé, te kuachi ndíso-de nú súan. ²¹ Va'a-ga ma kée-ro kúñu, ni ma kó'o-ró vino, ni ñn ma sá'a-ró te nú kivi ñani-ro kuáchi sá'a, xí tívi-de sá'a. ²² Kándija va'a-ró náún. Núsáa te súan ná káni iní máá-ró jín ondé nuu Dios. Xáan ndatu kendoo cháa ja tú nakuxndí añú-de sikí máá-de jín tú'un jatú'ún-de. ²³ Ko cháa jáni ñn jáni uu iní-de nú yée-dé, kuchá'an-de sá'a, chí tú kándija va'a-de te yée-dé. Chi taká ja sá'a-yó, te nú tú kándija va'a-yó, te máni kuachi kúu.

15

¹ Núsáa te yóo, nú ñayivi ká'jin ni'in-ga kákuu-yó, te níni ná kuándéé iní-yo jín já kásáña'mu ñayivi vítá iní. Te ma ndúkú-yó já kúsii iní máá-yó sá'a-yó. ² Ná ñn ná ñn-yó ná kúsii iní tá'an-yó sá'a-yó, náva'a skuá'nu-yó-i, te kendoo va'a-ga-i. ³ Chi Cristo, nasu ní ndúkú-yá ja kúsii iní máá-yá sá'a-ya, chí sua yóso núu tutú: Taká tu'un ndiva'a ja ní kaka'an ndiva'a-i sikí-ní, ni nduu sikí máá-ná, áhí. ⁴ Chi taká tu'un ja ní jukoso ondé sáa, ni jukoso náva'a skuá'a-ún yóo. Náva'a nú kuiñi ni'in-yó, te koo ndéé iní-yo sá'a tutu ii. Yúan-na te kuñukuu iní-yo. ⁵ Ko máá Dios, ja ñáva'a-ya paciencia jín tú'un ndéé iní, ná sá'a-ya já ñn-ni xiní kúñava'a taká-ro cuenta Cristo Jesús. ⁶ Náva'a ná kétá'an tu'un káka'an-ro, te ñn núú, ná nákana jaa-ró Dios, I'a kúu Táa máá Jító'o-yo Jesucristo.

Tu'un ñayivi sñn nación

⁷ Núsáa te kuatá'ú-ró tá'an-ró natu'un ni jatá'ú Cristo yóo, náva'a nakana jaa-yó Dios. ⁸ Chi ká'an-ri ja Cristo ni jatíñu-ya núu ñayivi judío, náva'a stá'an-ya já ío ndaa tu'un ká'an Dios, te náva'a ná kúkútu taká tu'un ni keyu'u-yá nuu ndíyi táa-yo, ⁹ te náva'a suni ñayivi sñn nación ná nákana jaa-i Dios ja ní

kundá'ú inji-ya-í. Nátu'un yóso núu tutú: Núsáá te ná nákana jaa-ná ní maññú ñáyivi sñn nación, chi kuatú'un-ná sí'ví-ní, te kata-ná, áchí. ¹⁰ Te inga ká'an: Róó, ñáyivi sñn nación, ná kúsi iní-ro onde jín ñáyivi máa-yá, áchí. ¹¹ Te inga jínu ká'an: Taká ñáyivi sñn nación, ná nákana jaa-ró máa Tatá Dios. Te taká ñáyivi sñn ñuu, ná nákana jaa-i-ya, áchí. ¹² Te suni ká'an Isaías: Najaa ñn numa Isai. Te yúan kenda ñn chaá nukuiñi tá'ú tíñu nuu ñáyivi sñn nación, te taká ñáyivi sñn nación, kundatu-i chaá-ún, áchí. ¹³ Te máa Dios, nává'a-ya tú'un kuñukuu inji. Te ná kúsi téyí iní-ro, te kuaká'nu inji-ro sá'a-ya, chi kándija-ró, nává'a ná kuñukuu xaan iní-ro sá'a fuerza Espíritu Santo. ¹⁴ Náni máni, ko ruu, chi jáni ndija inji-ri ja ní kakútú-ró jín tíñu va'a, te kájuku'un ndi'i inji-ro. Te suni kájiní-ro kána jín-ró núu tá'an-ró, ¹⁵ ko ni chundéé inji-ri cháa-ri tutu yá'a nuu-ro, ñani jíná'an-ró, nává'a ná xndáku-ri nuu-ro. Chi nuu-rí ni ja'a-ya tú'un luu ío inji Dios, ¹⁶ nává'a kuu-ri yu'u núu Jesucristo kuatíñu-ri nuu ñáyivi sñn nación, te kani-ri tu'un va'a Dios, nává'a ná kúsi iní-ya jín ñáyivi sñn nación ja ní ja'a-ri-i nuu-yá, chi a ni kandundoo-i ni sá'a Espíritu Santo. ¹⁷ Chi ruu, ío ndasa sátéyí-rí máa-rí sá'a Cristo Jesús, cuenta tíñu ni sá'a-ri nuu Dios. ¹⁸ Chi tuká chundéé inji-ri ka'an-ri inga tu'un, chi máni siki tú'un ndasa ni sátiñu Cristo jín-rí. Ja yúan ní jandatu ñáyivi sñn nación ni sá'a-ri jín tú'un ni ka'an-ri, jín tíñu ni sá'a-ri. ¹⁹ Jín fuerza taká tíñu ñá'nu, jín tíñu ja kánaa iní-i kánde'é-i, onde jín fuerza Espíritu Dios, chi onde ñuu Jerusalén, jín ñuu ni kajíko nduu ñi yúan, onde ñuu Ilírico, ni xndékava ndi'i-ri tu'un va'a Cristo. ²⁰ Chi súan jítu xaan inji-ri jáni-ri tu'un va'a, ko tú ní já'an-ri nuu á káka'an-i tu'un Cristo, chi tú ní kuní-ri skuá'nu-ri siki cimientu ja á ni jani inga chaá. ²¹ Chi sua ni sá'a-ri natu'un yóso núu tutú: Ñáyivi já tú ni ñn-de ní kástu'ún tú'un-ya núu-í, vina te kuni-i, te ñáyivi já tú ní kájiní so'o kuti-í tu'un-ún, vina te juku'un inji-i, áchí. ²² Suni ja yúan ní kuu kua'a jínu ndasú ichi-rí jaa-ri nuu-ro. ²³ Ko vina chi tuká nuu kí'in-ri ñi ndáñuu yá'a, te kuu xaan inji-ri ja jáa-ri nuu-ro, chi súan kuní-ri onde a ío kua'a kuiá. ²⁴ Te nú kí'in-ri España, te kuní-ri kinde'é-rí róó. Te ja'a-ri kí'in-ri, te chu'un íchí-ró rúu kí'in-ri yúan, te nú ni nda'a inji-ri ñn tí'li ka'an-ri jín-ró xná'an-ga. ²⁵ Ko vina, kí'in-ri ichi ñuu Jerusalén, chi ndiso-ri yaku najín já kuu ñáyivi ndóo ká'io yúan. ²⁶ Chi chaá ñuu Macedonia jín cháa ñuu Acaya, ni kakusi iní-de ni kajajin-de yaku najín já kuatíñu ñáyivi káta'an ndá'ú, jín ñáyivi ndóo káxiukú iní ñuu Jerusalén. ²⁷ Te ni kakusi vá'a inji-de, chi káitau ndija-de nuu ñáyivi-ún, chi nú

chaa s̄in nación n̄i kani'in tá'an-de tiñu sá'a Espiritu, te suni súan kánúú kóto ta'an-de ñayivi-ún jín ndatíñu káñava'a-de in̄i ñuyivi. ²⁸ Núsáá te nú n̄i síjínu-ri tiñu yá'a, te nú n̄i ja'a-ri xu'ún yá'a nuu-í, yúan-na te ichi núu-ro jián ja'a-ri ki'in-ri España. ²⁹ Te jiní-ri ja nú ná jaá-ri, te kendo va'a-ró sá'a tu'un va'a Cristo, ja kúndiso ndi'i-ri jaá-ri jín núu-ro. ³⁰ Ko ká'an nda'ú-ri jín-ró ñáni, ja sikí máá Jító'o-yo Jesucristo jín ja sikí tú'un n̄i kundá'ú in̄i Espiritu-ya yóó, ná chindéé chítuu-ró rúu kakan ta'u-ro ja'a-rí nuu Dios, ³¹ nává'a ná kaku-ri in̄i nda'a cháa tú káandatu káxiukú iní ñuu Judea, te nává'a ñayivi ndóo ká'io in̄i ñuu Jerusalén, ná kuatá'ú vá'a-i yaku najín ja kundá'á-rí ki'in-ri jín. ³² Nává'a nú jata'an in̄i Dios, te jaá-ri nuu-ro, te ná kúsi iní-ri jín-ró, te in̄i ká'nu-ni nani'in iní-ri jín-ró. ³³ Te máá Dios ja ndiso-ya tú'un kuaká'nu in̄i, ná koo-ya jín táká-ro jíná'an-ró. Amén.

16

Tu'un ndéé iní n̄i chaa Pablo nuu-í

¹ Nda'a-ro chí'i-ri kuá'a-yó Febe, chi ña'an-ún, ña'an jatíñu nuu tiku'n̄i kándija in̄i ñuu Cencrea kúu-ña. ² Te ná kuatá'ú-ró-ña nátu'un n̄ini sá'a va'a taká ñayivi ndóo, chi súan kuní máá Jító'o-yo. Te n̄ani ndatíñu nú jínu ñú'ún-ña jiní-ro, kuá'a-ró núu-ña, chi súan n̄i ja'a-ña núu kuá'a ñayivi, te suni onde ruu. ³ Ka'an-ro jín Priscila jín Aquila, ná sándéé iní-de, chi kachindéé tá'an-de jín-rí nuu Cristo Jesús. ⁴ Chi n̄i kajataña-de máá-de ja sikí rúu, ná jí'i-ri núu. Te vina nasu máá in̄i-ri nákuatá'ú núu cháa-ún jíná'an-de, chi suni táká tiku'n̄i ñayivi s̄in nación, kánakuatá'ú-i nuu-dé. ⁵ Suni súan ná sándéé iní tiku'n̄i ío ve'e-de. Te Epeneto, chaa maní-rí jín, násándéé iní-de, achí-ro kúni-de, chi xnáñúú-gá máá-de kúu chaa n̄i kandija nuu Cristo in̄i ñuu Acaya. ⁶ Suni ná sándéé iní María, chi ña'an-ún, n̄i sátiñu xaan-ña ja róo jíná'an-ró. ⁷ Ná sándéé iní tá'an-ri Andrónico jín Junias, chi suni chaa kájika ta'an vekaa jín-rí kakuu-de, te apóstol kakuñá'nu kakuu-de, chi xna'an-ga máá cháa-ún n̄i kakandija-de nuu Cristo vása rúu. ⁸ Ná sándéé iní Amplias, chaa maní-rí jín-de nuu máá Jító'o-yo. ⁹ Ná sándéé iní Urbano, chaa sátiñu ta'an jín-yó núu Cristo Jesús. Suni súan ka'an-ro jín Estaquis, chaa maní jín-rí. ¹⁰ Ná sándéé iní Apeles, chaa kándij va'a nuu Cristo. Ná sándéé iní tá'an Aristóbulo. ¹¹ Ná sándéé iní tá'an-ri Herodión. Ná sándéé iní tá'an Narciso ja á káy'i-i nda'a máá Jító'o-yo. ¹² Ná sándéé iní Trifena jín Trifosa, chi ña'an-ún, kásatiñu-ña ja kúu máá Jító'o-yo. Ná sándéé iní Pérsida, ña'an maní jín-yó. Chi ña'an-ún, xaan ní sátiñu-ña ja kúu máá Jító'o-yo. ¹³ Ná sándéé

iní Rufo, cháa n̄i kají máá Jító'ᵒ-yᵒ, te suni súan ka'an-rᵒ jín náa-de te náa-r̄i. ¹⁴ Ná sándéé iní Asíncrito, jín Flegonte, jín Hermas, jín Patrobas, jín Hermes. Suni súan ka'an-rᵒ jín táká ñani-yᵒ káxiukú jín-de. ¹⁵ Ná sándéé iní Filólogo, jín Julia, jín Nereo, jín kuá'a-de, jín Olimpas, jín táká ñayivi ndóo káxiukú jín-de. ¹⁶ Nú káka'an-rᵒ jín tá'an-ró, te ndoo titú tá'an-ró. Taká tiku'n̄i káyí'i nda'a Cristo, káka'an ja ná sándéé iní-rᵒ jíná'an-ró. ¹⁷ Te ká'an nda'ú-r̄i jín-ró, ñani jíná'an-ró, ja kóto va'a-ró ñayivi kástátá'an, jín ja kácutuku in̄i-i sik̄i tú'un ja ní kaskuá'a-ró. Va'a-ga ná kúxio-ró núu-í. ¹⁸ Chi ñayivi yúan tú kájatíñu-i nuu máá Jító'ᵒ-yᵒ Jesucristo, ch̄i máni ch̄i-i kájítú in̄i-í jín. Te xaan vixí yu'u-í, te káka'an nchaá-i, te súan káxndá'ú-i sava-ga ñayivi yachí in̄i. ¹⁹ Chi taká ñayivi, a kájin̄i-i ja bueno kájandatu-rᵒ. Te ja yúan kús̄i in̄i-r̄i ja sik̄i róó. Ko kuní-r̄i ja ná kúu ndíchí vá'a-ró sá'a-ró tíñu va'a, te ma ndíchí kóo in̄i-rᵒ jín tíñu ñáá. ²⁰ Te máá Dios, I'a ndiso tu'un kuaká'nu in̄i, yach̄i kaita'nu-ya Satanás, kúxndíi ja'a-rᵒ sukún. Tu'un luu ío in̄i máá Jító'ᵒ-yᵒ Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró. ²¹ Sándéé iní-rᵒ, áchí Timoteo, cháa sátiñu ta'an jín-rí. Te suni súan káka'an Lucio, jín Jasón, jín Sosípater, cháa kákuu tá'an-r̄i. ²² Te ruu Tercio, ja cháa-r̄i carta yá'a, ká'an-r̄i ja ná sándéé iní-rᵒ jíná'an-ró núu máá Jító'ᵒ-yᵒ. ²³ Gayo, cháa já'a núu ve'e nuu-rí jín núu úndi'i tiku'n̄i, ká'an-de ja ná sándéé iní-rᵒ. Erasto, cháa kúu tesorero in̄i ñuu yá'a, ká'an-de ja ná sándéé iní-rᵒ jíná'an-ró, te suni súan ká'an ñani-yᵒ Cuarto. ²⁴ Tu'un luu ío in̄i máá Jító'ᵒ-yᵒ Jesucristo, ná kóo jín táká róó jíná'an-ró. Amén. ²⁵ Te máá-yá kuu síyija va'a-ya iní-rᵒ jíná'an-ró, nátu'un ká'an tu'un va'a ká'an-r̄i, jín tú'un Jesucristo ja jáni-r̄i nátu'un n̄i kenda ndij̄in tu'un sa'í-ún, ja yísa'í n̄í káni ondé sáá núu. ²⁶ Ko vina a n̄i kenda ndij̄in tu'un-ún. Te jín tutú īi ja ní kachaa cháa n̄i kajani tu'un Dios, n̄i kenda tu'un-ún nuu táká ñayivi n̄í ñuyivi, nátu'un n̄i tá'ú tíñu Dios, I'a chakú n̄í káni, nává'a ná kuándatu-i te kandija-i. ²⁷ Ja yúan n̄í káni n̄í kuiá, ná nákana jaa-yó máá in̄i Dios, I'a ndíchí sá'a Jító'ᵒ-yᵒ Jesucristo. Súan ná kóo, Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA H̄N JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí kúu Pablo, jíin ñaní-yo Sóstenes. Te ni jata'an iní Dios, ni kana-ya xiní-rí kúu-ri apóstol Jesucristo. ² Káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kándija nuu Dios, te káxiukú-i iní ñuu Corinto, te a ni kandundoo-i ni sá'a Jesucristo, te ni kana-ya xiní-í, ná ndúu-i ñayivi ndóo. Te suni káchaa-ri nuu táká ñayivi kákakuñi'in sí'ví máá Jíto'o-yo Jesucristo, ndéni ni kuu, chi Jíto'o taká-ni yóo kúu-ya. ³ Tu'un luu ío iní jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin já kí nuu máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

⁴ Nene nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí ja sikí róo jíná'an-ró, chi tu'un luu ío iní Dios ni ja'a Jesucristo nuu-ro. ⁵ Te jíin táká tu'un-ya káka'an-ro, te jíin táká tu'un-ya kájuku'un iní-ro, ni kukúká-ró ní sá'a-ya. ⁶ Suni súan tu'un ni jani ndaa-ri nuu-ro, te a ni kakukútu vá'a iní-ro jíin. ⁷ Núsáa te tuká naún kúmani kúti núu-ro já kuá'a máá Espíritu nuu-ro, nini káindatu-ró kivi kenda ndijin Jíto'o-yo Jesucristo. ⁸ Te máá-yá, sákutu-yá róo onde ná jínu kivi, nává'a ma kóo kuachi-ró kivi kenda Jíto'o-yo Jesucristo. ⁹ I'a ndaa kúu Dios, te ni kana-ya xiní-ro nává'a kuní tá'an-ró jíin Sé'e-ya, I'a kúu Jíto'o-yo Jesucristo.

Sikí já sásin-i máá-i

¹⁰ Ñáni, onde jíin sí'ví máá Jíto'o-yo Jesucristo ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ja ñin-ni tu'un ná ká'an taká-ro, te ma sásin-ró máá-ró, chi sua jíin ñin-ni xiní te jíin ñin-ni ja jiní tuní ná yíja va'a iní-ro. ¹¹ Ñáni máni, ni kastu'un tá'an Cloé nuu-rí ja kákanaá-ro. ¹² Súan ká'an-ri, chi káka'an ná ñin ná ñin-ró: Ruu, chi jíin Pablo kándij ndija-ri. Te ruu, chi jíin Apolos. Te ruu, chi jíin Cefas. Te ruu, chi jíin Cristo, áchí-ro. ¹³ Te Cristo, sijn sijn ío-ya náún. Xí ní j'i Pablo jiká cruz ja sikí róo náún. Xí jíin sí'ví Pablo ni kajanducha-ro náún. ¹⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios ja tú ni ñin-ró ní skuánducha-rí, chi máá-ni Crispo jíin Gayo. ¹⁵ Nává'a tú ni ñin-ró ká'an ja jíin sí'ví-rí ni janducha-ro. ¹⁶ Te suni ni skuánducha-rí Estéfanos, jíin ñayivi ká'io ve'e-de. Ko tú ná'an-rí

te nú n̄i skuánducha-rí inga-i. ¹⁷ Ch̄i nasu ní táj̄i Cristo ruu ja skuánducha-rí-i, ch̄i sua ja ná káni-r̄i tu'un va'a nuu-í. Ko nasu jíin tú'un ndíchí, ch̄i nú súan, te n̄i j̄i'í sáni Cristo j̄ika cruz núu.

Jesús kúu tu'un ndíchí jíin fuerza Dios

¹⁸ Te ñayivi náa, ch̄i kájani in̄i-i ja tú'un katach̄i kúu ndasa n̄i j̄i'-ya j̄iká cruz. Ko máa-yó, ja á n̄i kaku-yó, kájani in̄i-yo ja fuerza Dios kúu tu'un-ún. ¹⁹ Ch̄i súan yóso núu tutú: Ná xnáa-rí tu'un ndíchí ñayivi ndíchí, te ná kasú-r̄i tu'un júku'un in̄i ja ká'an ñayivi kájini va'a, áchí. ²⁰ Ndéchi kuá'an ñayivi ndíchí. Ndéchi kuá'an ñayivi cháa tutu. Ndéchi kuá'an ñayivi kástátá'an kuia yá'a. Nasu ní nduu ñáa tu'un ndíchí ñúyivi yá'a n̄i sá'a Dios náun. ²¹ Ch̄i súan ndíchí ní sá'a Dios, náva'a ñuyivi yá'a jíin tú'un ndíchí jiní máa, ma kúu kun̄i nuu Dios. Te ja yúan ní jata'an in̄i Dios ja jíin tú'un kájani máa-yó, te nama-ya ñayivi kákandíja, vasa kájani in̄i sava-de ja tú'un katach̄i kúu. ²² Te ñayivi judío, ch̄i máni tun̄i kájikan-i. Te ñayivi ñúu Grecia, ch̄i tu'un ndíchí kándúkú-i. ²³ Ko máa-rí, ch̄i kájani-r̄i tu'un ndasa n̄i j̄i'í Cristo j̄ika cruz. Te judío, ch̄i kití ndija in̄i-i sá'a tu'un-ún, te ñayivi s̄in nación, ch̄i kájani in̄i-i ja tú'un katach̄i kúu. ²⁴ Ko ñayivi ja á n̄i kana-ya xiní-í, vasa ñayivi judío, xí ñayivi ñúu Grecia kúu-i, ch̄i kájani in̄i-i ja Cristo kúu máa fuerza Dios jíin máa tú'un ndíchí Dios. ²⁵ Ch̄i tu'un ñáa Dios, ndíchí-gá vásá táká ñayivi, te tuchi vitá Dios, n̄i'in-ga káa vásá táká ñayivi. ²⁶ Ñáni, nde'é ndasa n̄i kana-ya xiní-ro j̄iná'an-ró. Tú kua'a-ro ndíchí jíin tú'un ñuyivi, ni tú kua'a-ro yí'i fuerza, ni tú kua'a-ro kakuu se'e cháa kúñá'nu. ²⁷ Ch̄i n̄i kaji Dios tu'un katach̄i ío in̄i ñuyivi, náva'a koo tuka nuu ñayivi ndíchí sá'a-ya. Te n̄i kaji-ya ndátíñu vitá ío in̄i ñuyivi, náva'a koo tuka nuu ñayivi ní'in. ²⁸ Te n̄i kaji Dios ndatíñu ja tú kúñá'nu in̄i ñuyivi, jíin ndatíñu ja kújá'a in̄i-i jíin, onde jíin ndatíñu ja tú naún ío, náva'a ná kasú-ya núu táká ja á ío, ²⁹ náva'a ni in̄i ñayivi, ma kúu sátéyí-i máa-i koto-i Dios. ³⁰ Te n̄i kanduu-ró sé'e Dios n̄i sá'a-ya jíin Cristo Jesús. Te onde nuu máa-yá n̄i kani'in-yo tú'un ndíchí Dios, te n̄i kendo ndaa-yo, te n̄i kandundoo-yó, te n̄i nakuaan-ya yóo. ³¹ Núsáa te ná koo natu'un yóso núu tutú: Nú in̄i ñayivi sátéyí-i máa-i, núsáa te ná sátéyí-i máa-i sik̄i ja ní sá'a máa Jító'o-yo, áchí.

2

Ja tú ní jatíñu Pablo tu'un ndíchí ñúyivi

¹ Te ruu, ñáni, ná n̄i jaa-r̄i nuu-ro, n̄i jani ndaa-r̄i tu'un sa'í Dios. Ch̄i nasu jíin tú'un yíi, ni jíin tú'un ndíchí ní jaa-r̄i. ² Te n̄i cháa in̄i-r̄i ja má ká'an kuti-rí nuu-ro, ch̄i máni tu'un Jesucristo

jíin tú'un ndasa n̄i j̄i'ya j̄iká cruz. ³ Te ná n̄i nchaa-r̄i jíin-ró, te kuítá-r̄i, te yú'ú-r̄i, te k̄isi-i ruu. ⁴ Te nuu ní jani-r̄i tu'un nuu-ro, tú ní j̄at̄iñu-r̄i tu'un ndíchí nátu'un skándija chaa ñuȳivi, ko n̄i stá'an-r̄i nuu-ro ndasa s̄at̄iñu máa Esp̄iritu jíin fuerza. ⁵ Náva'a tu'un kándija-ró ná kúndij̄ s̄ik̄i fuerza Dios. Ma kúndij̄ s̄ik̄i tú'un ndíchí k̄aka'an ñaȳivi. ⁶ Ko k̄aka'an ndíchí-yó jíin táká ñaȳivi ní kayija, ko nasu tú'un ndíchí já ío in̄i ñuȳivi yá'a, ni nasu tú'un ndíchí já k̄aka'an chaa k̄atá'ú tíñu k̄uia yá'a, ch̄i chaa yúan naa íi-dé. ⁷ Ko k̄aka'an-yo tú'un ndíchí s̄á'í Dios, ch̄i ȳisa'í núú, ch̄i tu'un ndíchí-ún, n̄i teta'an Dios onde ná té jukuñi-ga ñuȳivi, náva'a s̄añá'nu tu'un-ún yóo. ⁸ Ch̄i ni ñin chaa k̄atá'ú tíñu in̄i ñuȳivi yá'a, tú ní k̄ajini-de tu'un-ún, ch̄i nú ní k̄ajini-de tu'un-ún, ma k̄a'ni k̄uti-dé Jito'o ñá'nu-yó j̄iká cruz núú. ⁹ Ch̄i nátu'un yóso núú tutú: Tu'un n̄i s̄atu'a Dios ja ní'in ñaȳivi maní jíin-yá, ni nduchi tú ní jiní, ni so'o tú ní jiní so'o, ni tú ní k̄ivi in̄i añú ñaȳivi, áchí.

Jíin máa Esp̄iritu n̄i ní'in-dé tu'un

¹⁰ Ko yóo, ch̄i jíin Esp̄iritu n̄i stá'an Dios tu'un-ún nuu-ro, ch̄i ndi'í nandúkú víi máa Esp̄iritu, vasa yíi x̄aan k̄aa tu'un Dios. ¹¹ Ndé ñaȳivi jiní-i ndasa jáni in̄i inga ñaȳivi, ch̄i máa añú ñaȳivi-ún jiní, ch̄i k̄andee in̄i-i. Suni s̄úan, tú ni ñin ñaȳivi jiní-i tu'un jáni in̄i Dios, ch̄i máa Esp̄iritu Dios jiní. ¹² Ko yóo, nasu modo ja ío in̄i ñuȳivi ní k̄ani'in-yo, ch̄i sua máa Esp̄iritu ja vái nuu Dios n̄i chaa nuu-yo, náva'a juku'un in̄i-yo jíin tú'un ja ní ja'a Dios nuu-yo. ¹³ Ch̄i suni s̄ik̄i tú'un-ún k̄aka'an-yo, ko nasu jíin tú'un ja stá'an ñaȳivi ndíchí, ch̄i sua jíin tú'un ja stá'an máa Esp̄iritu. Te tu'un cuenta Esp̄iritu, stá'an-yo núú ñaȳivi ní kani'in máa Esp̄iritu. ¹⁴ Ko ñaȳivi yúkú, tú j̄atá'ú-i tu'un já'a máa Esp̄iritu Dios nuu-í, ch̄i jáni in̄i máa-i ja tú'un katach̄i kúu. Te ma kúu juku'un kuti in̄i-i jíin, ch̄i jíin máa Esp̄iritu kúu ja kuní. ¹⁵ Ch̄i ñaȳivi yí'i Esp̄iritu, nandúkú víi-í ndasa k̄aa taká-ni, ko ni ñin chaa ma kuní ndasa k̄aa máa-i. ¹⁶ Ndé ñaȳivi jiní-i ndasa jáni in̄i máa Jito'o-yo, náva'a kuu stá'an-i nuu-yá. Ko yóo, a k̄ajani in̄i máa-yó nátu'un jáni in̄i Cristo.

3

Tu'un cha'u-ya-í

¹ Ñáni, te ruu, tú ní kúu ka'an-r̄i jíin-ró nátu'un jíin ñaȳivi yí'i Esp̄iritu, ch̄i sua n̄i ka'an-r̄i nátu'un jíin ñaȳivi j̄ika jíin modo máa-i, x̄i nátu'un jíin ñaȳivi s̄askuá'a jíin Cristo. ² N̄i ja'a-r̄i leche n̄i j̄i'i-ró. Tú ní skée-rí róo ndeyu ndáva, ch̄i té kuu-ga kee-ro s̄áá, suni té kuu-ga kee-ro vína. ³ Ch̄i s̄ani-ga k̄akuu-ró ñaȳivi j̄ika jíin modo máa-ró. Ch̄i nini k̄akukuásún in̄i-ro, k̄akanaá-ro,

kástátá'an-ró, te nasu ñáyivi yúkú, ñáyivi jika jín modo máa-i kákuu-ró náún. ⁴ Chì ìn-ró ká'an: Ruu, chì jín Pablo kándij ndija-ri. Te inga-ro ká'an: Te ruu, chì jín Apolos. Ja yúan nasu ñáyivi yúkú kákuu-ró náún. ⁵ Naún chaa kúu Pablo, te naún chaa kúu Apolos núsáá. Chì máni chaa játíñu nuu-ro jín já ní skándija róó kákuu-de. Chì ná ìn ná ìn-de nì sá'a-de nátu'un nì chaa Jito'o-yo tíñu siki-dé. ⁶ Ruu nì chi'i, te Apolos nì jakin nducha, ko Dios nì xndeá. ⁷ Núsáá, te ni chaa chí'i, te ni chaa jakin nducha, tú kánúú, chì máá Dios, I'a nì xndeá kúu. ⁸ Te chaa chí'i, jín cháa jakin nducha, ìn-ni chaa kákuu-de, vasa sìn sìn ni'in-dé ya'u-de ndasa tíñu nì kasá'a-de. ⁹ Chì ruu, chaa káchindéé tá'an jín Dios kákuu-ri. Te róó, chì itu Dios kákuu-ró, te ve'e nì jani Dios kákuu-ró.

Tu'un skuá'nu-i siki cimientu ja máa-yá kúu

¹⁰ Chì ná nì chaa máá Dios tíñu siki-ri, te ruu, chì nátu'un albañil ndíchí ní jani-ri ja'a. Te inga-de skuá'nu-de nuu. Ko ná ìn ná ìn-i ná kóto-i ndasa skuá'nu-ga-i. ¹¹ Ni ìn ñáyivi ma kúu kani-i inga ja'a, chì a kándij ìn-ni, te yúan kúu Jesucristo. ¹² Te nú oro, xí plata, xí yúu lúu, xí yúnu, xí ichá, xí tíku'lu icha, skuá'nu ìn ñáyivi núu á kándij ja'a-ún, ¹³ chì tíñu sá'a ìn ìn-i natuu. Chì máá kiví te kenda tu'un-ún. Chì jín ñú'un te natuu, chì ñu'un kúu ja kóto nchaa ndasa káa tíñu nì sá'a ìn ìn-i. ¹⁴ Te nú tíñu nì skuá'nu-ga ìn-i kendo nì'in, te ni'in-í ya'u-i. ¹⁵ Te nú kayu tíñu nì sá'a ìn-i, te xnáa-í ya'u-i, ko kaku máa-i, ko nátu'un kaku-i nuu ñú'un. ¹⁶ Tú kájin-ro já vé'e ij Dios kákuu-ró, te suni Espiritu Dios ncháá in-ro náún. ¹⁷ Te nú ìn chaa xnáa-dé ve'e ij ncháá Dios, Dios xnáa-yá chaa-ún, chì ndoo xaan ío ve'e ij Dios, te ve'e-ún, kákuu máa-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ni ìn ñáyivi, ma xndá'ú-i máa-i. Nú ìn ñáyivi jáni in-i ja kuiá yá'a ndíchí-i, ná násama-i máa-i ndutachi-i, náva'a kuu-i ñáyivi ndíchí. ¹⁹ Chi tu'un ndíchí ío in ñuyivi yá'a, tu'un katachi kúu jini Dios. Chì súan yóso núu tutú: Máa-yá, natiin-ya ñáyivi ndíchí jín táka maña kásá'a-i, áchí. ²⁰ Te inga nuu ká'an: Máá Jito'o-yo jini-ya ndasa kájani in ñáyivi ndíchí, ja máni kájani sáni in-i, áchí. ²¹ Núsáá te ma kuá'a-ró tú'un ja ní ìn ñáyivi sátéyí-i máa-i siki cháa. Chì ndi'i kúu cuenta máa-ró, ²² vasa Pablo, vasa Apolos, vasa Cefas, vasa ñuyivi, vasa ná kúchaku-yo, vasa kue'e kuu-yo, vasa vina, vasa kuiá chaa, ndi'i yí'i nda'a máa-ró, ²³ te róó káyí'i-ró ndá'a Cristo, te Cristo, nda'a Dios.

4

Ndasa nì kajika chaa apóstol jín-i

1 Súan ná káni iní taká ñayivi, ja mozo Cristo, jíin cháa kándito tu'un sa'í Dios kákuu-ri. 2 Te cháa ndíto ndatíñu, chí níní ná kéndoo responsable-de, te skíkuu-de. 3 Te ruu, tú sa'a-ri cuenta nú náku xndí-ró rúu, xí nú cháa yúkú kúu ja náku xndí ruu. Ni tú náku xndí-ri máá-rí. 4 Chi vasa tú jini-ri ni ñn tíñu ñáá nī sa'a-ri, ko nasu já yúan te nī kéndoo ndaa-ri, chí máá Jító'o-yo kúu I'a jító nchaa-ya rúu. 5 Núsáá te ma kóto nchaa-ro ní ñn ndatíñu onde jíin tiempo, chí onde ná ndí máá Jító'o-yo. Chí máá-yá kiñi'in ndijin-ya táka ja yisa'í iní ñuñáa, te nastúu-ya táka ja kájani iní añú-yo. Yúan-na te kuatú'un Dios ná ñn ná ñn-i. 6 Ñáni, ya'á kúu tu'un yatá ká'an-ri siki-rí jíin siki Apolos, te kuni-ro, náv'a jíin tú'un-ri ná skuá'a-ró, te ma sjá'a-ga-ro núu já á yóso núu tutú, ni ma sávixi-ro máá-ró jíin ná ñn ná ñn cháa stá'an. 7 Chí ndé cháa nī sáñá'nu-ga róo. Xí naún ñáva'a-ró já tú ní jatá'ú-ró. Te nú nī jatá'ú-ró, te naja kásatéyí-ró máá-ró natu'un ja tú ní jatá'ú-ró núu. 8 A nī kanda'a chíi-ró. A nī kakukúká-ró. Ni tú níní rúu jíná'an-ri te tá'ú máá-ró tíñu jíná'an-ró sa. Te bueno nú ná kúu tá'ú-ró tíñu vij, náv'a suni ñn núu-ni tá'ú-rí tíñu jíin-ró jíná'an-ri. 9 Chí súan jáni iní-ri, ja natu'un nuu ndí'i-na comedia, te nī kiñi'in ndijin Dios ruu, cháa kákuu apóstol, natu'un cháa a nī kundaa ja kúu-de, náv'a nde'é ñuyivi, jíin ndájá'a ándiví, jíin ñáyivi, nuu-rí jíná'an-i. 10 Chí ja siki Cristo te kákuu-ri cháa kándatachi, te róo cháa ká'jo káji iní nuu Cristo, te ruu cháa tíkuínu, te róo cháa nī'in, róo cháa jíñú'un, te ruu cháa tú kaxáan. 11 Onde vina ñú'ni káji'i-ri soko, te káji-chi-ri nducha, kájika víchí-rí, te nī katují-ri ja kakuun-de ruu, te kákixi tatú-ni-ri, 12 te kásatíñu nī'in-ri jíin ndá'a-rí. Káka'an ndiva'a-i jíin-rí, ko káka'an va'a-ri jíin-i. Káchindikín-i ruu, ko tú kásá'a-ri cuenta. 13 Káka'an-i siki-rí, ko káka'an maní-rí jíin-i. Chí natu'un kuayo iní ñuyivi kakuu-ri, te onde vina káské'ichi-i ruu. 14 Nasu cháa-ri tutu yá'a ja kúka nuu-ro sa'a, chí kána jíin-rí nuu-ro natu'un nuu sé'e-ri ja kúnda'ú iní-ri-i. 15 Chi vasa káñava'a-ró uxí mil cháa ndíto róo nuu Cristo, ko tú kua'a táa-ro ío. Chí jíin tú'un va'a te ruu kúu táa-ro núu Cristo Jesús. 16 Ko ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ja ná ndáku-ró rúu núsáa. 17 Ja yúan ní táji-rí se'e-ri Timoteo, ja maní-rí jíin-i, te jaa-i nuu-ro jíná'an-ró, chí bueno jándatu-i nuu máá Jító'o-yo. Te máá-i naxndáku-i nuu-ro ndasa modo sa'a-ri nuu Cristo, te ndasa stá'an-ri nuu táka tíku'ní taká lado. 18 Te sava-i, kásávixi-i máá-i natu'un kájani iní-i ja má jaa kuti-gá-ri nuu-ro. 19 Ko nú jata'an iní máá Jító'o-yo, te jaa yachi-ri nuu-ro. Yúan-na te ma sa'a-ri cuenta ndasa ká'an cháa vixi-ún, ko kuni-ri ndé fuerza ndíso-de. 20 Chí ñuu nuu tá'ú Dios tíñu, nasu máá tú'un sáni-ni kúu, chí ndíso fuerza.

²¹ Ndéja kuní-ro, ja jáa-ri nuu-ro jín yunu xii, xí jín tú'un ja kúndá'ú iní-ri róó, xí já ká'an vitá-ri jín-ró.

5

Ja ní kana jín Pablo nuu cháa ni sáténé

¹ Te ni kenda ndija tu'un ja in róó jika téné. Te cháa-ún, ví'í-gá jika téné-de nasu já kásá'a ñayivi sîn nación, chi ncháka-de ñasí'í táa-de. ² Te naja kásavixi-ro máá-ró núsáá. Va'a-ga ná ndúkuí'a iní-ro, te nuu-ro ná cháxio-ró cháa ni sá'a falta-ún ki'in-de. ³ Chi ruu, vasa tú kánchaa máá-rí jian, ko nátu'un kánchaa-ri. Chi nátu'un ja á ni sá'a-ri súan, ní kánchaa-ri núú, chi vina nákuɔndíi ndija-ri sikí cháa ni sá'a súan. ⁴ Vina te nátu'un a ni naketé'an-ró jín-rí. Chi jín sí'ví máá Jító'o-yo Jesús, te jín fuerza Jító'o-yo Jesús, ká'an-ri. ⁵ Te cháa yúan ná chí'i-yó-de nda'a Satanás náva'a ná kúu tu'un yúkú ndiso-de, ko kaku añú-de kivi ndíi máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Tú va'a ja sátéyíi-ró máá-ró. Xí tú kájiní-ro já in tá'ú-ni yujan íá, te jiá ndí'i-ni yujan sá'a náún. ⁷ Núsáá te ná skána-ró yujan íá tú'ú-ún, náva'a ná kúu-ró yujan jáá, nátu'un kakuu ndija-ró já tú yí'i yujan íá róó vina. Chi lélú Pascua, ni ji'i-ya já sikí yóó, te máá-yá kúu Cristo. ⁸ Násá'a-yó víko-ún núsáá, ko nasu jín yujan íá tú'ú, ni nasu jín yujan íá chá'an, xí yujan íá ñáá, chi sua ná kóo káji, te ná kóo ndaa statilá ja tú yí'i yujan íá. ⁹ Te jín carta, a ni kastu'ún-rí nuu-ro já má kivi nduu-ro jín ñayivi kájika téné. ¹⁰ Nasu áchí-ri ja má kúu ketá'an-ró jín ñayivi kájika téné ío iní ñuyivi yá'a, xí jín ñayivi tóó iní, xí jín ñayivi kuí'ná, xí jín ñayivi káchiñú'ún ndosó, chi nú súan, te jínu ñú'ún já kenda nini-ro iní ñuyivi yá'a núú. ¹¹ Chi sua ni chaa-ri tutu nuu-ro, ja nú in chaa ká'an-de ja ñaní-yo kúu-de, te jika téné-de, xí tóó iní-de, xí chíñú'ún-de ndoso, xí ká'an ndiva'a-de, xí ká'vá-de, xí kuí'ná-de, yúan-na te jín cháa sá'a súan, ma kivi nduu-ro, ni ma kée kúti-ro staa jín-de. ¹² Chi ndasa kuu nakuxndíi-ri sikí ñayivi ká'in sîn inga sikí. Nasu sikí ñayivi ká'in jín-ró kúu cuenta máá-ró já nákuɔndíi-ró-i náún. ¹³ Chi máá Dios, nakuxndíi-ya sikí ñayivi ká'in sîn inga sikí. Núsáá te cháa ñáá ma'ñú-ró jian, náskúnu-ró-de ki'in-de.

6

Tu'un jikín nuu-í sikí tá'an-i nuu justicia

¹ Te nú in róó jikín nuu-ro sikí ingá tá'an-ró, te naja káchundéé iní-ro ndúkú-ró justicia nuu cháa tú ká'io ndaa. Naja tú kásandaa-ro núu cháa ndoo. ² Xí tú kájiní-ro já ñayivi

ndóo, koto ncha*a*-i ñuyívi náún. Te nú koto ncha*a* máá-ró ñuyívi, naja tú kákanda-ró sá'a-ró justicia siki ñn cuestión lúli-ni núsáá. ³ Xí tú kájiní-ro já kóto ncha*a* máá-yó ndájá'a ándívi jíná'an náún. Naga ñi kuu taká ja ío iní ñuyívi yá'a núsáá. ⁴ Núsáá te hora ja jínu ñú'ún-ró já kóo justicia siki tíñu ká'io iní ñuyívi, naja ndúkú-ró cháa tú kájatú'ún vá'a tiku'ni, ja ndúu-de justicia. ⁵ Súan ká'an-ri náva'a ná kúka nuu-ro. Núsáá te á tú ndíchí kúti ní ñn-ró, ja kúu koto ncha*a*-de ndé ñani-ro ío ndaa náún. ⁶ Ch*i* ñani jín ñaní, kívi koyo-de nuu justicia, va*a* tú kákandíja justicia-ún náún. ⁷ Súan ch*i* máni kástívi ndíja-ró tíñu, ja káskívi tá'an-ró núu justicia. Á tú va'a-ga ná sía-ro-í sá'a ndíva'a-i jín-ró, jín já xndá'ú-i róo. ⁸ Ch*i* sasua kásá'a ndíva'a-ró, te káxndá'ú-ro onde ñani-ro.

Ja tú nani'in tá'u ñáyivi ñáá

⁹ Á tú kájiní-ro já ñáyivi tú ío ndaa, ma nani'in tá'u-í ndívi koyo-i iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. Ma xndá'ú-ro máá-ró, ch*i* ni ñáyivi kájika téné, ni ñáyivi káchiñú'ún ndosó, ni ñáyivi káisiiki ncháa tá'an, ni cháa kánda*a* sí'í, ni cháa kákuu xi'ncha, ¹⁰ ni ñáyivi kuí'ná, ni ñáyivi tóo iní, ni ñáyivi ká'vá, ni ñáyivi káka'an ndíva'a, ni ñáyivi chísa'í ndatíñu tá'an, ma nani'in tá'u-í ndívi koyo-i iní ñuu nuu tá'ú Dios tíñu. ¹¹ Te súan kánda*a* sava-ró núú, ko vina, a ñi nakacha-ya róo, a ñi nasándoo-ya róo, a ñi kakendo*o* ndaa-ro jín sí'ví máá Jíto'o-yo Jesús onde jín Espíritu Dios máá-yó. ¹² Taká tíñu kúu sá'a-ri. Ko tú ndí'i kendo*o* va'a. Taká tíñu kúu sá'a-ri, ko tú kuní-ri ja kútiñ ñn tíñu-ún so'o-ri. ¹³ Ío ndeyu já kú'un ch*i*i, te ch*i*i kúu ja kú'un ndeyu, te ndendúú yuán náa sá'a Dios. Ko yiki kúñu-yó, nasu já kuatíñu nuu tú'un téné kúu, ch*i* ja kuatíñu nuu máá Jíto'o-yo kúu, te Jíto'o-yo jatíñu-ya máá yiki kúñu-ún. ¹⁴ Te Dios, a ñi naschakú-ya Jíto'o-yo, te suni súan naschakú-ya yóo jín fuerza máá-yá. ¹⁵ Á tú kájiní-ro já yiki kúñu-ró kúu pedazo Cristo. Núsáá te á kuu ki'in-ri pedazo Cristo te nasá'a-ri pedazo ñn ña'an kuáxán. Aa, ma kúu kuti. ¹⁶ Á tú kájiní-ro já cháa kétá'an jín ñá'an kuáxán, ñn-na kúu-de jín-ña, ch*i* súan ká'an: Ndendúú-ún, ñn-na kúu, áchí. ¹⁷ Ko cháa kétá'an jín Jíto'o-yo, ñn-na nuu, kúu-de jín-yá. ¹⁸ Kunu-ró kóto-ró tíñu téné. Ch*i* taká kuachi sá'a cháa, fuera yiki kúñu-de kúu. Ko nú sáténé-de, ch*i* siki yiki kúñu máá-de sá'a-de kuachi. ¹⁹ Á tú kájiní-ro já vé'e ñi kúu yiki kúñu-ró, te onde nuu Dios ñi kenda Espíritu Santo vai ncháa iní-ro. Ch*i* nasu máá-ró xín máá-ró. ²⁰ Ch*i* ya'u ñi nakuaan-ya róo. Núsáá te ná nákana jaa-i Dios sá'a-ró jín yiki kúñu-ró jín iní jín añú-ro. Ch*i* máni Dios xín yuán.

7

Tu'un tãnda'a jĩn tú'un tú ndúsĩn

1 Ná ká'an-ga-ri sikĩ táká tu'un nĩ chaa-ró núu-rí. Va'a-ga kendoõ chaa nú tú ké'é-de ñasí'í. 2 Ko kuachi ja ío tu'un téné, ja yúan vá'a-ga ná ĩn ná ĩn-de ná kóo ñasí'í máá-de. Te ná ĩn ná ĩn-ña ná kóo yii máá-ña. 3 Te chaa kúu yii-ún, ná skĩkuu va'a-de jĩn ñasí'í-de. Te ñasí'í-ún, suni súan ná skĩkuu va'a-ña jĩn yii-ña. 4 Ñasí'í, tú kúu tá'ú máá-ña tiñu nuu yiki kúñu-ña, chĩ yii-ña. Suni súan chaa kúu yii, tú kúu tá'ú máá-de tiñu nuu yiki kúñu-de, chĩ ñasí'í-de. 5 Nú kákunji-ro kakán ta'u ní'in-ró ĩn tiempo-ni, te nú ío conforme tá'an-ró, te kuu sásá'an-ró máá-ró, te nú túu te túu. Yúan-na te va'a-ga ná náketá'an tuku-ró, návã'a ma kúu koto nchaa Satanás róó sikĩ tú'un téné. 6 Ko tu'un yá'a ká'an-ri sikĩ permiso, nasu já tá'ú-rí tiñu nuu-ro. 7 Játa'an inĩ-ri ja táká chaa ná kóo-de nátu'un káa-ri, ko ná ĩn ná ĩn-de nĩ ní'in-dé ta'u-dé nuu Dios, chĩ súan nĩ teta'an-ya-dé. 8 Súan ká'an-ri jĩn cháa kákuu soltero, jĩn ñá'an kákendoõ ndá'ú, ja vá'a-ga kendoõ súan-ni jíná'an nátu'un ruu. 9 Te nú kájinĩ máá, já má kánda jĩn, ná tãnda'a. Chĩ va'a-ga ja tãnda'a, nasu já ndúkijĩ. 10 Ko jĩn ñáyivi ní katanda'a, ká'an nĩ'in-ri, ko nasu rúu chĩ máá Jító'o-yo ká'an: Ja ñasí'í, ma xndóo-ña yii-ña. 11 Te nú kenda-ña kunĩ-ña, ma nátanda'a-ña, xĩ ná nándikĩn-ña yii-ña, Te chaa kúu yii-ún, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. 12 Te jĩn sáva-ga-de ká'an máá-rí, nasu máá Jító'o-yo: Nú ĩn ñanj-yo ncháka-de ĩn ña'an tú kándija, te játa'an inĩ máá-ña kunchaa-ña jĩn-de, ma kíñi'in-de-ña kí'in-ña. 13 Te nú ĩn ña'an ncháka-ña ĩn chaa tú kándija, te játa'an inĩ máá-de kunchaa-de jĩn-ña, ma kíñi'in-ña-dé kí'in-de. 14 Chĩ chaa tú kándija, a nĩ ndundoo-de sá'a ñasí'í-de. Te ña'an tú kándija, a nĩ ndundoo-ña sá'a yii-ña. Chĩ nú tú súan, te koo chá'an sé'e-ró núú, ko vina a nĩ kandundoo-i. 15 Ko nú kuxio chaa tú kándija-ún kunĩ-de, ná kúxio-de. Chĩ ja yúan tú níni xáan sikĩ cháa xĩ ñá'an. Chĩ sua vindáa vinené ná kúxiukú-yó kunĩ Dios ja ní kana-ya xinĩ-yo. 16 Chĩ naún jinĩ róó, ñasí'í, ja sánaa te kundéé-ró káku yii-ro sá'a-ró, xĩ róó, chaa kúu yii, ja káku ñasí'í-ro sá'a-ró. 17 Ko nátu'un nĩ ja'a Jító'o-yo núu ĩn ĩn-de, jĩn nátu'un nĩ kana Dios xinĩ ĩn ĩn-de, súan ná káka-de, chĩ suni súan tá'ú-rí tiñu nuu táká tikunĩ. 18 Nĩ kana-ya xinĩ ĩn chaa ja á nĩ xitĩ ndúu náún. Núsáa te ná kóo-de súan-ni. Nĩ kana-ya xinĩ ĩn chaa tú ní xitĩ ndúu náún. Ma xitĩ ndúu-de máá-de núsáa. 19 Tu'un xitĩ ndúu, jĩn tú'un tú xitĩ ndúu, tú ndé játiñu, chĩ sua ja ná skĩkuu va'a-yó tiñu tá'ú Dios. 20 Ná

ñn ná ñn-de ndasa nĭ ĩo hora nĭ kana-ya xiní-dé, jíin yúan ná kúndĭj-de. ²¹ Mozo kúu-ró, te nĭ kana-ya xiní-ro náún. Ma yú'ú-ro núsáá vii. Ko nú jiní máá-ró já kúu kenda-ró káka kuu ndicha-na-ro, kuu nú kuu. ²² Chĭ nú mozo kúu-de, te nĭ kana Jito'o-yo xiní-dé, libre ío-de nuu máá Jito'o-yo. Suni súan jíin cháa jĭka kuu ndicha-na, nú nĭ kana-ya xiní-dé, mozo kúu-de nuu Cristo. ²³ Chĭ ya'u nĭ nakuaan-ya róo jíná'an-ró. Ma kuátĭñu sáni-ró núu cháa núsáá. ²⁴ Nánĭ, ná ñn ná ñn cháa ndasa tiñu nĭ kana-ya xiní-dé, súan ná kúndĭj-de náva'a ná kuátĭñu-de nuu Dios. ²⁵ Ko sĭkĭ ñá'an jáá, tú ní tá'ú máá Jito'o-yo tíñu nuu-rí. Ko ná ká'an-rĭ ndasa jáni inĭ-rĭ, nátu'un ñn cháa ja ní kundá'ú inĭ Jito'o-yo-dé, náva'a kundĭj ndaa-de. ²⁶ Vai tundó'o sĭki-yo vína. Te ja yúan jáni inĭ-rĭ ja vá'a-ga kendo cháa nú kunchaa-ni máá-de súan. ²⁷ Ncháka-ró ñásí'í náún. Ma sía-ro-ñá núsáá. Tú ñásí'í-ro náún. Ma kúñukuu inĭ-ro ñásí'í vii. ²⁸ Ko nú tanda'a-ro, nasu kuáchi sá'a-ró. Te nú ñá'an jáá ní tanda'a-ñá, nasu kuáchi sá'a-ña. Ko ñayivi yúan, ni'in-í tundó'o inĭ ñuyívi yá'a. Te tú kunĭ-rĭ ja tá'an-ro súan. ²⁹ Nánĭ, tu'un yá'a ká'an-rĭ chĭ a nĭ nduu kúti tiempo. Vina te cháa ká'io ñásí'í, ná sá'a-de cuenta ja túu-ña ío. ³⁰ Te cháa kánde'e, nátu'un tú kánde'e-de. Te cháa kákusiĭ inĭ, nátu'un tú kákusiĭ inĭ-de, te cháa kájaan, nátu'un tú naún kañava'a-de, ³¹ te cháa kúteñu jíin tíñu ñuyívi yá'a, nátu'un tú kúteñu-de, chĭ modo ñuyívi yá'a náa-ní. ³² Chĭ játa'an inĭ-rĭ ja má yú'ú-ro. Chaa soltero, jítu inĭ-de jíin táka tíñu máá Jito'o-yo, ndasa ná kúsiĭ inĭ Jito'o-yo sá'a-de, ³³ ko cháa a nĭ tanda'a, jítu inĭ-de jíin táka tíñu ja ío inĭ ñuyívi, ndasa kusĭ inĭ ñásí'í-de sá'a-de. ³⁴ Suni súan sĭin sĭin kájani inĭ ñá'an jáá jíin ñá'an á nĭ tanda'a. Chĭ ñá'an jáá, jítu inĭ-ña jíin táka tíñu kunĭ máá Jito'o-yo, náva'a kendo ndoo yĭki kúñu-ña jíin añú-ña kunĭ-ña. Ko ñá'an á nĭ tanda'a, jítu inĭ-ña jíin táka tíñu ío inĭ ñuyívi, ndasa kusĭ inĭ yĭi-ñá sá'a-ña kunĭ-ña. ³⁵ Ko tu'un yá'a ká'an-rĭ náva'a kendo va'a-ró jíná'an-ró. Nasu yó'o chú'un-rĭ sukun-ro, ko nĭ ka'an-rĭ náva'a kaka jíñú'un-ró, te náva'a nuña-ró kuátĭñu kútu-ro núu máá Jito'o-yo. ³⁶ Te nú ñn cháa jáni inĭ-de ja tú va'a jĭka-de jíin ñn ñá'an jáá, chĭ nú nĭ ja'a medida kúu, te nú níni sá'a-de, núsáá te ná sá'a-de ndasa kunĭ-de, nasu kuáchi kúu ná tanda'a-dé jíin-ña. ³⁷ Te nú ñn cháa kándĭj nĭ'in inĭ añú-de, te tú nándĭ'i-de, chĭ kúu jíto-de máá-de, te nĭ chaa inĭ añú-de ja má tĭin-de ñá'an jáá-ún. Suni va'a-ni sá'a-de. ³⁸ Súan ío, te cháa tanda'a jíin-ña, va'a sá'a-de. Te cháa tú tanda'a jíin-ña, va'a-ga sá'a-de. ³⁹ Ná'an ní tanda'a, nú níni chakú yĭi-ñá, yĭ'i-ña ndá'a-dé. Ko nú a nĭ jĭ'i yĭi-ñá, yúan-na te a nĭ nuña-ña. Te nú kunĭ máá-ña, te kuu ná

nátanda'a-ñá jíin ñin cháa kándija nuu máá Jító'o-yo. ⁴⁰ Ko jáni iní-ri ja síi-gá koo iní-ña nú kunchaa ndá'ú máá-ña súan-ni. Te jáni iní-ri ja súni yí'i Espíritu Dios ruu.

8

Siki ndéyu já kájani-i nuu ndoso

¹ Bueno. Te siki ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ndaa chi taká-yo kájini-yo yakú. Te jíin tú'un kájini-i-ún kúu ja kásavixi-i máa-i, ko jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an kúu ja nákuá'nu-ga-i jíin. ² Nú ñin cháa jáni iní-de ja tú'a va'a-de, núsáá te kuní-ga te kutu'a va'a-de jíin. ³ Te nú ñin cháa kúmani-dé jíin Dios, suni jiní-ya núu cháa-ún. ⁴ Siki ndéyu já kájani-i nuu ndosó, ká'an-ri, chi a kájini-yo já tú ndé játíñu kuti ndosó iní ñuyívi. Chi tú ingá Dios ío, chi máá ñin-ni-ya. ⁵ Chi vasa ío kua'a í'a, te ío kua'a jító'o ja káskúnání máa-i í'a iní andívi xí iní ñuyívi, ⁶ ko máa-yó káka'an-yo já máá ñin-ni máá Táa-yo Dios ío. Te onde nuu máa-yá vai taká ndatíñu te nuu máa-yá játíñu-yó. Suni ñin-ni máá Jító'o-yo Jesucristo ío. Te máa-yá ni sá'a taká ndatíñu te ni sá'a-ya yóo. ⁷ Ko tú ndí-i-i kájini-i tu'un yá'a. Te sava-i a ni kakaan-i jíin ndosó onde sáá. Te nú káyee-í, natu'un ndeyu ndosó káyee-í, ko vítá iní añú-i, te kúchá'an añú-i sá'a. ⁸ Chi nasu jíin ndéyu te kuatú'ún Dios yóo, chi nú tú kee-yo, nasu já yúan te kundá'ú-yo, te nú kee-yo, nasu já yúan te kendo va'a-ga-yo jíin-yá. ⁹ Ko vasa ni'in kándii-ro, koto-ró náva'a tú súngava-ró tá'an-ró, já vítá iní añú-ún, nuu kuáchi. ¹⁰ Róo chi cháa jiní kákuu-ró, te nú ñin cháa kuní-de nuu-ro hora ja yée-ro stáa iní ve'e ndoso, á tú sánaa te skí-i iní-de, te kivi-de kee túku máa-de ndeyu ndosó-ún sá'a-ró xí túu. ¹¹ A ni jíi Cristo ja'a ñani-ro, cháa vítá iní añú-ún, ko ja siki tú'un tu'a-ró-ún, te ni xnáa-ro-dé. ¹² Súan kásá'a-ró kuáchi nuu ñani-ro, chi ja ú'u-ni chíndee-ró iní añú-de ja vítá, te suni nuu Cristo kásá'a-ró kuáchi. ¹³ Ja yúan, te nú ndeyu sá'a ja júngava ñin ñani nuu kuáchi, ma kée kúti-gá-ri kuñu ní káni, náva'a ma súngava-ri ñani-ri nuu kuáchi.

9

Siki já ío derecho cháa apóstol

¹ Nasu apóstol kúu-ri náún. Á tú jika kuu ndicha-na-ri. Á tú ní jiní-ri nuu máá Jító'o-yo Jesús. Nasu róo kákuu tiñu ni sá'a-ri nuu máá Jító'o-yo náún. ² Nú tú kúu-ri apóstol nuu sáva-ga cháa, ko nuu-ro chi kúu ndija-ri. Chi róo kákuu tuni-ri ja ndiso-ri tiñu apóstol nuu máá Jító'o-yo. ³ Ya'á kúu tu'un ká'an-ri ja náma-ri máa-rí nuu cháa káxndichí ruu: ⁴ Á tú ká'io

derecho-ri kee-ri ko'o-ri. ⁵ Á tú ká'io derecho-ri kunchaka-ri ñasí'í kándija, nátu'un kánchaka sava-ga apóstol, jíin Cefas, jíin cháa kákuu ñani máá Jíto'o-yo. ⁶ Xí máá ñin-ni ruu jíin Bernabé, tú ká'io derecho-ri ja tú sátiñu-ga-ri náún. ⁷ Ndé soldado kájatá'an, te yéé-dé cuenta máá-de. Ndé cháa jítu uva, te tú yéé-dé nde'e-í. Xí ío cháa skéé-dé vaca-de, te tú jí'i-de leche-ti. ⁸ Nátu'un ká'an cháa yúku, ká'an-ri náún. Á nasu súni tu'un yá'a ká'an ley. ⁹ Chì nuu ley ja ní chaa Moisés, yóso: Ma chú'un-ró ñunu yú'u xndikì kítì jíkó, áchí. Á sikì xndikì ká'an Dios xí túu. ¹⁰ Xí máni sikì yóó ká'an tu'un-ún náún. Jandáa ja sikì yóó yóso. Chì kuni-ya ja ná kúñukuu inì cháa jítu, ni'in-dé, te cháa jíkó, ná kúñukuu inì-de kee-dé. ¹¹ Nú nì kajakin-ri tu'un Espiritu inì-ro, te stútú-rí ja kúchaku-ri nuu-ro, kuachi xaan kúu náún. ¹² Nú sava cháa ío derecho-de kájikán-de súan nuu-ro, á tú va'a-ga kakan máá-rí. Ko tú ní kákuni-ri kuation-ri derecho-ri, chì sua kándo'o-ri te ní'in-rí náva'a tú u'u kaka tu'un Cristo sá'a-ri. ¹³ Á tú kájinì-ro ja cháa kásatiñu inì ve'e ii, inì ve'e ii-ún kenda ja káichaku-de. Te cháa kájatíñu onde nuu altar, sikì altar-ún káichaku ta'an-de. ¹⁴ Suni súan nì tá'ú tíñu Jíto'o-yo ja sikì tú'un va'a ná kúchaku cháa kájani tu'un va'a. ¹⁵ Ko ruu, tú naún ní jikán-ri ni ñin súan. Ni nasu cháa-ri tu'un yá'a ja ná kuá'a-ró núu-rí vina. Chì va'a-ga ná kúu-ri, nasu ja kasú ñin cháa nuu-rí ja sátéyí-rí máá-rí jíin tíñu yá'a. ¹⁶ Vasa jáni-ri tu'un va'a, ja yúan má kúu sátéyí-rí máá-rí, chì nini skíkuu-ri sá'a-ya. Chì koo tundó'o sikì-rí, nú tú kani-ri tu'un va'a. ¹⁷ Te nú jíin gusto máá-rí sá'a-ri súan, yúan te ni'in-rí ya'u-ri. Te vasa tú játa'an inì-ri, ko nì chaa-ya tíñu sikì-rí, te responsable-ri kúu. ¹⁸ Ndéja kúu ya'u-ri núsáa. Ja ná káka kuu-ri kani-ri tu'un va'a Cristo, ni tú nini yá'u-ri, ni tú jikán-ri derecho-ri sikì tú'un va'a. ¹⁹ Ja yúan, vasa tú naún cháa ñin so'o-ri, játiñu-ri nuu táká-ni, náva'a skándija-ga-ri ñayivi. ²⁰ Nátu'un judío násá'a-ri máá-rí nuu cháa judío, náva'a kundéé-rí skándija-ri cháa judío. Te nátu'un cháa yí'i nda'a ley, násá'a-ri máá-rí nuu cháa yí'i nda'a ley, vasa tú yí'i-ri nda'a ley, náva'a skándija-ri cháa yí'i nda'a ley. ²¹ Ko nuu cháa tú káandatú nuu ley, suni súan nátu'un tú jándatu-ri nuu ley násá'a-ri máá-rí nuu-dé, náva'a kundéé-rí skándija-ri cháa tú káandatú nuu ley, vasa ncháa ley Dios jíin-rí chì yí'i-ri nda'a ley Cristo. ²² Te nuu cháa vitá inì, násá'a vitá-ri máá-rí, náva'a skándija-ri cháa vitá inì-ún. Súan taká-ni modo násá'a-ri máá-rí nuu táká cháa, náva'a kundéé-rí nama-ri sava-de. ²³ Te ja sikì tú'un va'a kúu ja sá'a ndi'i-ri súan, náva'a ruu, suni ná ní'in-rí ta'u-ri ja kenda yúan. ²⁴ Á tú kájinì-ro ja cháa kájinu

carrera, chĩ ndi'i-de kájinu ndija-de, ko ñn-ni-de kúndéé-de ní'in-dé premio-de. Suni súan ndúkú ndéé-ró kúnu-ró, náva'a ní'in-ro premio-ro. ²⁵ Te taká chaá káisiiki, jito va'a ná'an-de máa-de. Te chaá-ún, súan kásá'a ndija-de, náva'a ní'in-dé ñn premio ja kútú'ú. Ko yóó chĩ ní'in-yo premio ja má kútú'ú kúti. ²⁶ Núsáá te modo súan, ndúkú ndéé-rí jínu-rĩ, tú jínu sání-rĩ. Modo súan kájatá'an-rĩ, tú skée íu-rí. ²⁷ Chĩ sua tĩn ní'in-rĩ máa-rí, te já'a-rĩ máa-rí, náva'a ma cháxio-ya rúu, vasa a ní jani-rĩ tu'un nuu sáva-ga chaá.

10

Sikĩ já káchiñú'un-i ndoso

¹ Nánj, kuní-rĩ ja ná júku'un inĩ-ro ndasa nĩ ka'jin ndiyi táa-yo núu vikó nu'un, te nĩ kaja'a taká-de nuu mar. ² Te taká-de, nĩ kajanducha-dé nuu vikó nu'un jín núu mar. Chi taká-de, nĩ káindikĩn-de Moisés. ³ Te taká-de, nĩ kayee-dé ndeyu ní ja'a máa-yá. ⁴ Te taká-de, nĩ kaji'i-de ñn-ni nducha ní ja'a-ya. Chi nĩ kaji'i-de nducha ní kenda chĩ kava ní sá'a-ya. Te kava-ún, nĩ ndikĩn yata-dé, chĩ kava-ún kúu nátu'un Cristo. ⁵ Ko tú ní kúsi iní Dios jín kuá'a-dé. Ja sikĩ yúan kúu ja ní xnáa-yá-de onde nuu ñú'un té'é. ⁶ Taká tu'un yá'a kúu ñn modo náva'a koto nchaá máa-yó, te ma ndío ñáá inĩ-yo nátu'un nĩ kandío ñáá inĩ chaá-ún. ⁷ Ma chíñú'un-ró ndosó jíná'an-ró nátu'un nĩ kasá'a sava máa cháa-ún. Chĩ súan yóso núu tutú: Nĩ kajungoo ñayivi ní kayee-í nĩ kaji'i-i te nĩ kandukuiñi-i nĩ kajita já'a-i, áchí. ⁸ Ni ma káka kuáxán-yó nátu'un nĩ kajika kuáxán sáva máa cháa-ún, te nĩ kaji'i oko unĩ mil-de ja ñn kivi-ní. ⁹ Ni ma kóto nchaá-yo Jító'o-yo Jesucristo nátu'un sava máa cháa-ún ja ní kajito nchaá-de-ya, te nĩ kaji'i-de nĩ sá'a ko. ¹⁰ Ni ma kútuku inĩ-yo nátu'un nĩ kakutuku inĩ sava-de, te nĩ kaji'i-de nĩ sá'a ñn kue'e xaan já ní ja'a-ya. ¹¹ Te modo-ún, nĩ kuu náva'a koto nchaá máa-yó. Te ja yúan, yóso-ún núu tutú vai nuu yóó, chaá kunĩ ndasa kuandi'i ñuyivi. ¹² Nú ñn chaá jáni inĩ-de ja kúndij nĩ'in-de, ná kóto va'a-de máa-de, náva'a tú ndua-de núsáá. ¹³ ñn-ni jito nchaá ja'ú róó, onde jín taká ñayivi. Ko bueno skĩkuu Dios, te máa hora jito nchaá ja'ú róó, kuña-ya íchi kenda-ró, náva'a kundéé-ró kenda-ró. Súan te ma kuá'a-ya tú'un ja kóto nchaá-ga róó, ja má kánda-ga-ro. ¹⁴ Nánj máni. Kunu-ró kóto-ró ndosó núsáá. Ma chíñú'un-ró. ¹⁵ Nátu'un jín cháa ío káji xiní, súan ká'an-rĩ jín-ró. Kani inĩ máa-ró naún tu'un ká'an-rĩ. ¹⁶ Vaso ij, já ní kasá'a ij-yo, nasu taká-yo káji'i ká'nu-yó niñi Cristo náún. Te staa já ní kasákuáchi-yó, nasu taká-yo káyee ká'nu-yó yiki kúñu Cristo náún. ¹⁷ Chĩ ñn-ni staa-ún ío. Súan yóó, tini-yo kákuu-yó ñn-ni

ñayivi, chi taká-yo káyee ká'nu-yó ñn-ni staa-ún. ¹⁸ Nde'é ndasa kásá'a cháa Israel. Chaa káyee kíti já kásokó-dé nuu-yá, nasu káyee ká'nu-de nuu altar náún. ¹⁹ Naún áchí-ri núsáá. Játíñu ndoso náún, xí játíñu ndeyu ñn nuu ndosó náún. ²⁰ Túu, chi ndeyu kásokó cháa sñn nación, nuu tachí kásokó-dé, nasu núu Dios. Te tú kuní-ri ja kétá'an ká'nu-ró jín tachí. ²¹ Ma kúu ko'o-ró iní vaso máá Jíto'o-yo, te suni ko'o-ró iní vaso tachí. Ma kúu kee ká'nu-ró núu mesa máá Jíto'o-yo, te kee-ro núu mesa tachí. ²² Xí kuní-yo kúkuíñi iní Jíto'o-yo sá'a-yó náún. Ní'in-ga-yo vásá máá-yá náún. ²³ Taká-ni tiñu kúu sá'a-ri, ko tú ndí'i kéndoo luu. Taká-ni kúu sá'a-ri, ko tú ndí'i skuá'nu tá'an. ²⁴ Ni ñn cháa, ma ndúkú-de sá'a-de ja vá'a máá-de, chi ja vá'a inga ñani tá'an-de ná sá'a-de. ²⁵ Ndi'i-ni ndeyu núyá'u, kee-ro jíná'an-ró. Te nú kíyu'ú iní-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁶ Chi máá Jíto'o-yo xín ñúyivi jín taká ndatiñu ío iní, áchí. ²⁷ Te nú ñn cháa tú kándíja, te kana-de xiní-ro kée-ro jín-de, te nú suni kuní-ro kí'in-ro, núsáá te kee-ro taká ja káni-de nuu-ro. Te nú kíyu'ú iní-ro, ma kaká tu'ún kúti-ro ndé onde vai-ún. ²⁸ Ko nú kastu'ún ñn cháa nuu-ro: Kundatu, chi ya'á ja ní kandíj nuu ndosó kúu, achí-de. Yúan-na te ma kée-ro, já kuáchi cháa ní kastu'ún-ún jín kuáchi ja kíyu'ú iní-de. ²⁹ Sikí já kíyu'ú iní ká'an-ri. Ko nasu já sikí róó, chi sikí já ingá cháa. Te nú kíyu'ú iní inga cháa, naja kóto nchaa-de ruu ndasa jika kuu ndicha-na-ri núsáá. ³⁰ Te nú ruu xna'an-ga nákuatá'ú-rí te yée-rí, naja káka'an ndiva'a-de sikí-rí sikí ndéyu ja ní jikan ta'u-rí ja'a-ún. ³¹ Núsáá te vasa ná kée-ro, vasa ná kó'o-ró, vasa ná sátiñu-ró, ko modo ja ná nákana jaa-i Dios ná sá'a-ró. ³² Koto-ró nává'a ma skívi-ró cháa judío, ni cháa sñn nación, ni tikuní Dios, nuu kuáchi. ³³ Suni súan ruu jín taká tiñu sá'a-ri, kuní-ri ja ná kúsí iní taká cháa. Tú jítu iní-ri ja sá'a-ri ja vá'a máá-rí, chi kuní-ri sá'a-ri ja vá'a sava-ga cháa, nává'a kaku-de jíná'an-de.

11

¹ Ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, suni nátu'un ndáku máá-rí Cristo.

Ja ná kúndasu xiní ñásí'í

² Bueno kánuku'un iní-ro rúu. Te ká'jin ní'in-ró jín taká tiñu ní tá'ú-rí nuu-ro, jín modo ja ní stá'an-ri nuu-ro. ³ Ko kuní-ri ja ná kuní-ro jíná'an-ró ja Cristo kúu-ya xiní taká cháa. Te cháa kúu-de xiní ñásí'í. Te Dios kúu-ya xiní Cristo. ⁴ Taká cháa ja ndasú xiní-dé te jikán ta'u-dé xí jáni-de tu'un, já'a-de tuka nuu xiní-dé. ⁵ Ko taká ñásí'í, nú tú ndasú xiní-ña te kakan ta'u-ña xí káni-ña tú'un, já'a-ña tuka nuu xiní-ña, chi ñn-ni kúu

nú seté xini-ñá. ⁶ Chi nú ñasí'í, tú jasú-ña xini-ñá, ná sété-ña núsáá. Te nú kúka nuu-ñá seté-ña, xí xiti-ñá xixi-ñá, ná kasú-ña núsáá. ⁷ Chi cháa, mā kúu kasu-de xini-dé, chi muestra luu Dios kúu-de. Ko ñasí'í, chi stá'an-ña ndasa luu káa ini yii-ñá. ⁸ Chi tú ní sáva'a-ya cháa jín yíki ñasí'í, chi sua ñasí'í jín yíki cháa. ⁹ Chi tú ní kúva'a cháa ja kuatíñu-de nuu ñasí'í, chi sua ni kuvá'a ñasí'í ja sikí cháa. ¹⁰ Ja sikí taká ndajá'a ándívi te níni kundasu xini ñasí'í. ¹¹ Chi nuu máá Jító'o-yo tú sá'a-ya cuenta ndéja kúu ja yíi, te ndéja kúu ja sí'í, chi nú túu ñn, te mā kóo inga. ¹² Chi nátu'un ni sáva'a-ya ñasí'í jín yíki cháa, te vina kúva'a cháa chi ñasí'í, ko Dios kúu I'a sáva'a taká-ni. ¹³ Kani ini máá-ró jíná'an-ró, á ío va'a ja tú kundasu xini ñasí'í te kakan ta'u-ñá nuu Dios. ¹⁴ Nasu máá ñuyívi stá'an nuu-ro, ja tú luu jito cháa jín íxi-dé, nú ná kée náún. ¹⁵ Ko nú ñasí'í, te síá-ña íxi-ñá kee máá, luu jito-ña jín, chi íxi-ún, ni ja'a-ya núu-ñá kundasu xini-ñá. ¹⁶ Ko nú ñn cháa kuni-de kutíxín-de jín tú'un yá'a, ko yóo tú ká'io costumbre-yo súan, ni tikun'i Dios.

Siki xini máá Jító'o-yo

¹⁷ Tá'ú ní'in-ri inga tiñu yá'a nuu-ro, ja tú kúsi iní-ri jín-ró, chi tú kándutútú-ró ja sá'a va'a-ga-ro, chi sasua ñáa-ga kásá'a-ró. ¹⁸ Ya'á ká'an-ri xna'an-ga. Ni jini tu'un-ri ja kásáñn-ró máá-ró, máá hora kákutútú-ró. Te yaku kándija-ri. ¹⁹ Chi níni kóo ñayívi sásñn ma'ñú-ró, nává'a kuni-ro ndé ñayívi kándija va'a ma'ñú-ró. ²⁰ Te nú ñn-ni nuu kándutútú-ró, nasu ja kúxini-ró cuenta máá Jító'o-yo kúu-ún núsáá. ²¹ Chi ná ñn ná ñn-ró, máni kanduu-ro núu ingá-de xna'an-ga kákuni-ro. Te ñn-ró jí'i-ro sóko, te inga-ro nájini-ró. ²² Á tú kañava'a-ró vé'e nuu kée-ro kó'o-ró náún. Xí kásajá'a ini-ro núu tikun'i Dios. Te cháa tú ñún káindá'a-de, kákuka nuu-dé kásá'a-ró xí túu. Ndas ka'an-ri jín-ró jíná'an-ró. Kúsi iní-ri jín-ró xí túu. Jín tú'un yá'a tú kúsi kúti iní-ri jín-ró. ²³ Chi tu'un yá'a ni kutu'a-ri nuu máá Jító'o-yo. Te suni ya'á ní stá'an-ri nuu-ro jíná'an-ró. Chi máá ákuáa ja ní kanastúu-de Jító'o-yo Jesús, ni ki'in-ya stáa. ²⁴ Te ni jikan ta'u-yá. Te ni sakuáchí-yá. Te ni ka'an-ya: Ki'in te kee-ro jíná'an-ró, chi ya'á kúu yiki kúñu-ri, te ja sikí róo ni kukuáchí. Súan sá'a-ró te ná nuku'un ini-ro rúu. Achí-ya. ²⁵ Suni súan ni ki'in-ya vaso, nuu ní ndí'i ni kuxini-ya. Te ni ka'an-ya: Vaso yá'a kúu contrato jáa ja ní sá'a-ri jín niñí-rí. Te taká vuelta nú káji'i-ró, te súan sá'a-ró nává'a ná nuku'un ini-ro rúu. Achí-ya. ²⁶ Chi taká vuelta ja káyee-ro stáa yá'a te káji'i-ró ini vaso yá'a, kivi ní jí'i máá Jító'o-yo kúu ja kákastu'ún-ró ondé kivi ncháa-ya. ²⁷ Te nú ñn cháa kee-dé staa yá'a, xí kó'o-de ini

vaso Jito'o-yo yá'a, te nú tú jínú'ún sá'a-de, te koo kuachi-de nuu yíki kúñu máá Jíto'o-yo jíin núu ñíñi-yá. ²⁸ Ná ñn ná ñn cháa, ná nándúkú víi-dé siki máá-de núsáá. Yúan-na te kee-dé staa-ún te ko'o-de iní vaso-ún. ²⁹ Te nú ñn cháa tú jiní-de ja kúu yiki kúñu-ya, cháa-ún chí ndonda kuachi siki-dé nú ko'o-de kee-dé. ³⁰ Ja yúan ío kua'a cháa kaku'u, jíin cháa vitá iní, ká'jin ma'ñú-ró jíná'an-ró. Te ñi kaji'i yaku-de. ³¹ Ko nú nándúkú víi-yo siki máá-yó, te ma ndóna kuachi siki-yo. ³² Ko nú a ñi ndonda kuachi siki-yo, máá Jíto'o-yo xndó'o-ya yóó, náva'a tú ta'nu ndatu-yo jíin ñáyivi ñúyivi. ³³ Ñáni máni, ja yúan nú kándutútú-ró káyee-ro, te kundatu tá'an-ró. ³⁴ Te nú ñn cháa jí'i-de soko, ná kée-dé ve'e-de, náva'a tú ndonda kuachi siki-ro hora kándutútú-ró. Te sava-ga tiñu sándaq-ri onde ná jáa-ri.

12

Siki tá'u já vái nuu Espiritu

¹ Ñáni, siki táká ta'u já vái nuu Espiritu, kuni-ri ja ná júku'un iní-ro jíin. ² A káiná'an-ró já ná ñi kakuu-ró cháa tú kákandja, te ñi káindikin-ro yata ndosó ñí'in núu, ndasa ñi kakuu iní máá-ró núu. ³ Ja yúan kástu'ún-ri nuu-ro já tú ni ñn cháa kuu ka'an tási-de siki Jesús, nú a yí'i-de Espiritu Dios. Te tú ni ñn-de kuu ka'an-de: Jito'o-ri kúu Jesús, nú tú yí'i-de Espiritu Santo. ⁴ Chí sñn sñn ta'u ní saka-yá, ko suni ñn-ni máá Espiritu kúu. ⁵ Te sñn sñn tiñu ñi cháa-ya siki-yo, ko ñn-ni máá Jíto'o-yo kúu. ⁶ Te sñn sñn modo kásatiñu-yó, ko suni máá Dios kúu I'a sá'a taká tiñu jíin táká-yo. ⁷ Ko ná ñn ná ñn-de, ñi ja'a-ya tú'un Espiritu nuu-dé náva'a ná skuá'nu tá'an-de. ⁸ Chí onde jíin máá Espiritu ñi ja'a ndija-ya tú'un ka'an ndichí ñn-de. Te suni onde jíin máá Espiritu ñi ja'a-ya tú'un ja júku'un iní inga-de. ⁹ Te nuu ingá-de, suni jíin máá Espiritu ñi ja'a-ya já ná kándija va'a-de. Te suni jíin máá Espiritu nuu ingá-de ja ná sá'a-de tana. ¹⁰ Te nuu ingá-de ja ná sá'a-de taká tiñu ñá'nu. Te nuu ingá-de, ja ná káni-de tu'un. Te nuu ingá-de, ja ná nándúkú víi-dé siki táká ja vá'a ja ú'u. Te nuu ingá-de ja ná ká'an-de tini yu'u. Te nuu ingá-de ja ná násama-de tu'un sñn yu'u. ¹¹ Ko taká tiñu yá'a sá'a suni máá ñn-ni máá Espiritu. Sñn sñn sáka-yá nuu ñn ñn-de, ndasa játa'an iní máá-yá. ¹² Chí nátu'un yiki kúñu ñn-ni kúu, te náva'a kua'a pedazo, te taká pedazo-ún, vasa kua'a, ko ñn-ni yiki kúñu kúu, suni súan kúu Cristo. ¹³ Chí jíin ñn-ni máá Espiritu ñi kajanducha táká-yo, náva'a nduu-yó ñn-na ñáyivi, vasa judío xí ñáyivi ñuu Grecia, vasa cháa kúu mozo xí cháa jáka kuu ndicha-na. Ko taká-ni-de, ñi kani'in-dé ñn-ni máá Espiritu ñi sá'a-ya. ¹⁴ Ko yiki kúñu, nasu ñn pedazo-ni kúu,

chị sua ndíso kua'a. ¹⁵ Chị nú ja'a ká'an: Nasu yíki kúñu xín rúu, chị tú kúu-ri nda'a, achị. Te vasa súan ká'an, ko máá yíki kúñu xín ná'ín. ¹⁶ Te nú so'o ká'an: Nasu yíki kúñu xín rúu, chị tú kúu-ri nduchi, achị. Te vasa súan ká'an, ko máá yíki kúñu xín ná'ín. ¹⁷ Nú ndi'i yiki kúñu ní kuu nduchi, ndasa kuni so'o núú. Nú ndi'i ní kuu so'o, ndasa kuaan xiko núú. ¹⁸ Vina te nị jini-yo ndasa nị jata'an inị máá Dios te nị chaa-ya táká pedazo-ún ná ñn ná ñn jiká yíki kúñu. ¹⁹ Chị nú taká-ni ní kakuu ñn-ni pedazo-ún, ndasa koo máá yíki kúñu núú. ²⁰ Ko vina chị kua'a ndija pedazo ío, ko máá ñn-ni yiki kúñu núú. ²¹ Ni ma kúu ka'an nduchi jíín ndá'a: Tú jínu ñú'ún-rí róó. Suni súan ni ma kúu ka'an xinị jíín já'a: Tú jínu ñú'ún-rí róó. ²² Chị sua kánúú táká pedazo nditjin ta'an jíín yíki kúñu, vasa vitá-ga jíto. ²³ Te taká pedazo yiki kúñu ja jáni inị-yo já tú jíñú'ún jíto, suu yuán ñúkúún xaan-gá jasú-yo núu. Te ja tú luu kájito-ún jiní-yo, luu-ga kájasu-yo núu. ²⁴ Te pedazo ja lúu kájito-ún jiní-yo, tú nini kúndasu nuu. Chị máá Dios, súan nị chutá'an-ya yiki kúñu-ún, te jíñú'ún-gá nị skéndo-yo já tú luu jíto-ún, ²⁵ nává'a tú sásin pedazo yiki kúñu-ún máá, chi taká pedazo-ún, sua ñn núú ná kóto va'a tá'an. ²⁶ Chị nú ñn-ni pedazo jatú, taká-ni pedazo ñn jínu-ni kájatú. Te nú ñn-ni pedazo jíto luu, taká-ni pedazo ñn ká'nu-ni kákusi iní. ²⁷ Te róó, modo súan kákuu-ró yíki kúñu Cristo. Te pedazo-ya-ún kákuu ñn ñn-ró. ²⁸ Te súan nị jani máá Dios chaa kuatíñu nuu tíku'ni: Ja ñn, apóstol, ja úu, chaa kájani tu'un, ja uní, chaa kástá'an tu'un, yúan-na te chaa kásá'a tiñu ñá'nu, yúan-na te chaa kásá'a tana, te vásá chaa chindéé tá'an, jíín chaa kátá'ú tiñu, jíín chaa ká'an tinị yu'u. ²⁹ Taká-de kákuu apóstol náún. Taká-de kájani tu'un náún. Taká-de kástá'an náún. Taká-de kásá'a tiñu ñá'nu náún. ³⁰ Taká-de kájiní-de sá'a-de tana sá'a-ya náún. Taká-de káka'an-de tinị yu'u náún. Taká-de kánasama-de tu'un sín yu'u náún. ³¹ Ko ná kuítú iní-ro ndúkú-ró tá'u vá'a-ga kuá'a-ya núu-ro jíná'an-ró. Ko ío inga modo va'a xaan-gá, ná stá'an-ri nuu-ro jíná'an-ró.

13

Tu'un kúndá'ú inị tá'an

¹ Te nú ruu, vasa ká'an-ri nátu'un káka'an chaa xí ndájá'a ándiví, te nú tú kúndá'ú inị-ri-i, te kúu-ri nátu'un ñn ka ja ndáxín káxín xí ñn platillo ja sáña. ² Te vasa jáni-ri tu'un sá'a-ya, te júku'un ndi'i inị-ri taká tu'un sa'í jíín táká tu'un ndíchí, te vasa kándija téyíí-rí ja kúu skuío káni-ri yuku, te nú tú kúndá'ú inị-ri-i, tú na tiñu-ri. ³ Te vasa ná sáka ndí'i-ri taká ndatíñu-ri kee ñáyivi ndá'ú, te vasa ná kuá'a-ri yiki kúñu-ri

kayu, te nú tú kúndá'ú iní-ri-i, tú na ya'u-ri ío. ⁴ Tu'un kúndá'ú iní, ndíso paciencia, te ndíso tu'un kúmaní iní. Tu'un kúndá'ú iní, tú ndíso tu'un kuásún iní. Tu'un kúndá'ú iní, tú sávixi máá, ní tú sátéyíí máá. ⁵ Tú ká'an ndivá'a. Tú ndúkú já kúu máá. Tú kití iní. Tú chú'un iní. ⁶ Tú ndúvatú iní, chí sua kúsí iní jíin tíñu ká'io ndaa. ⁷ Ndi'i jándéé iní. Ndi'i kándíja. Ndi'i ñúkuu iní. Ndi'i kánda. ⁸ Taká tu'un kájani-yó, chí naa, te taká yu'u chí ndi'i, te tu'un ndíchí, chí taká kuxio, ko tu'un kúndá'ú iní, ma náa kúti. ⁹ Chí yaku-ni tu'un kájiní-yo, te yaku-ni tu'un kájani-yó, ¹⁰ ko onde ná cháa máá tú'un ní yija va'a, yúan-na te kuxio yaku-ni ja kájiní-yo-ún ki'in. ¹¹ Ná ní kuu-ri suchí yíkin, te ní ka'an yíkin-rí núu, te ní jani iní-ri nátu'un suchí yíkin. Ko nuu ní kuu-ri cháa ñá'nu, te ní chaxio-ri taká ja ní sá'a-ri ná lúli-rí-ún kua'an. ¹² Te vina kánde'é-yó nátu'un jíin espejo ja káxkí'vi, ko kúkuéé-ga te kuní ndijin-yo nátu'un jíin núu tá'an-yó. Te vina chí yaku-ni jiní-ri, ko kúkuéé-ga te kuní ndi'i-ri nátu'un jiní káji-yá ruu. ¹³ Te vina ío uní tu'un játíñu ní'in, tu'un kándíja va'a, tu'un kañukuu iní, jíin tú'un kúndá'ú iní. Ko máá tú'un kúndá'ú iní, kánúú xa'an-ga vásá úu-ga-ún.

14

Sikí já káka'an-i sñin yu'u

¹ Ndúkú ndéé-ró jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an, te kuitú iní-ro ndúkú-ró taká ta'u já'a Espíritu, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un. ² Chí cháa ká'an-de sñin yu'u, jíin Dios ká'an-de, nasu jíin ñáyivi, chí tú ní ñin cháa júku'un iní naún ká'an-de, chí jíin Espíritu ká'an-de tu'un sa'í. ³ Ko cháa jáni tu'un, jíin ñáyivi ká'an-de, chí skuá'nu-de ñáyivi-ún, te ká'an ká'nu-de, te ká'an ndéé-de jíin-i. ⁴ Cháa ká'an sñin yu'u, skuá'nu-de máa-de, ko cháa jáni tu'un, chí tikuní skuá'nu-ga-de. ⁵ Játa'an iní-ri ja taká-ro ná kúu ka'an-ro sñin yu'u, ko kánúú-gá ja káni-ró tú'un, chí ñá'nu-ga cháa jáni tu'un vásá cháa ká'an sñin yu'u, te nú tú násama-de tu'un-ún, nává'a kua'nu-ga tikuní sá'a-de jíin. ⁶ Ñáni, vina te nú ja'a-ri nuu-ro te ka'an-ri sñin yu'u jíin-ró, naún tíñu ní'in já kúu róo, nú tú ka'an-ri ñin tu'un ní kenda ndijin, xí ñin tu'un ndíchí, xí ñin tu'un stá'an-ri. ⁷ Ío ndija ndatíñu kándaa tí'ú já kásá'a ndusu, nátu'un xkuili xí guitarra. Te nú tú sñin sñin nota ndé'e, ndasa kuní-yo ndé yaa júku-de jíin xkuili, xí jíin guitarra-ún. ⁸ Te nú corneta tú ndé'e káji, te ndé cháa sátu'a-de máa-de ja kuátá'an-de núsáa. ⁹ Suni súan róo jíná'an-ró, nú ká'an-ro sñin yu'u, te nú tú káji ká'an tu'un-ún, te ndasa júku'un iní-i naún tu'un ká'an-ro núsáa, chí kuachi tisí'ví-ró stíví-ró. ¹⁰ Kua'a núu yú'u ío iní ñuyivi ná sá'a-yó cuenta, te taká júku'un iní cháa jiní.

11 Nú ruu tú júku'un iní-rí yu'u ká'an ñn cháa, te kúu-rí cháa jíká núu cháa ká'an-ún. Te cháa ká'an-ún, suni kúu-de cháa jíká núu-rí. 12 Suni súan róo ja á kájítú iní-ro ní'in-ro tá'u Espíritu, ná ndúkú ndéé-ró náv'a skuá'nu va'a-ró tíku'ní jíin. 13 Ja yúán nú ká'an ñn cháa sñn yu'u, ná kakán ta'u-dé nuu-yá náv'a kuu nasama-de tu'un. 14 Chi nú ruu kakan ta'u-rí jíin tú'un sñn yu'u, iní añú-rí kúu ja jikán ta'u, ko nú tú júku'un kuti iní-rí, tú na tiñu. 15 Ndasa sá'a-rí núsáá. Ná kakán ta'u-rí iní añú-rí, ko suni ná kakán ta'u-rí jíin tú'un júku'un iní. Ná káta-rí iní añú-rí, ko suni ná káta-rí jíin tú'un júku'un iní. 16 Chi nú máni tu'un jiní máa-ró jíin añú-ro nákuatá'ú-ró jíin, te ñn cháa tú tu'a, ndasa kuni-de ka'an-de amén nuu tú'un nákuatá'ú-ró-ún, chi tú jiní kuti-dé naún tu'un ká'an-ro. 17 Chi róo, bueno nákuatá'ú ndíja-ró, ko inga cháa-ún, tú já'nu tu'un iní-de sá'a. 18 Nákuatá'ú-rí nuu Dios, ja tiní-ga yu'u ká'an-rí vása táká róo. 19 Ko nuu tíku'ní, chi máá ú'un-ni tu'un ja júku'un iní-rí jíin, játa'an iní-rí ka'an-rí, náv'a suni stá'an-rí nuu sáva-ga cháa, vása já ká'an-rí uxi mil tu'un sñn yu'u. 20 Ñáni, ma kóo-ró nátu'un suchí lúli jíin tú'un júku'un iní-ro. Chi sua koo-ró nátu'un suchí lúli jíin tú'un ñáá, ko ná yíja va'a-ró jíin já jiní tuní-ro. 21 Súan yóso núu ley: Jíin cháa ká'an sñn yu'u, te jíin sáva-ga cháa ká'an tu'un jíká, súan ka'an-rí jíin ñáyivi yá'a, ko vasa súan te ni ma kúni so'o-i tu'un ká'an-rí, áchí máá Jító'o-yo, áchí. 22 Ja yúán táká yu'u, máni tuní-ni kákuu nuu cháa tú kákandíja, nasu núu cháa kákandíja. Ko tu'un jáni-yó, tuní nuu cháa kákandíja kúu-ún, nasu núu cháa tú kákandíja. 23 Núsáá te nú taká tíku'ní ndutútú ñn-ni lugar, te taká súan ka'an sñn sñn yu'u, te yúan jakoyo cháa tú tu'a xí cháa tú kákandíja, á tú ka'an-de ja kándaa tachi-ro. 24 Ko nú taká-ro kájani-ró tú'un, te kivi ñn cháa tú kándíja xí ñn cháa tú tu'a, te kuni-de kuachi máa-de, sá'a taká-ro, te ndandúkú víi-dé siki máa-de, sá'a taká-ro. 25 Te tu'un jáni sa'í iní añú-de kenda ndijin. Yúan-na te jukuiñi jíti-de te chiñú'ún-de Dios. Te kani ndaa-de tu'un ja ncháa ndija Dios jíin-ró. 26 Ñáni, ja yúán nú kándutútú-ró, te ná ñn ná ñn-ró ío ñn yaa kata-ró, ío tu'un stá'an-ro, ío sñn yu'u ká'an-ro, ío tu'un sa'í ká'an ndijin-ro, ío ja násama-ró tú'un sñn yu'u. Ndi'i ná sá'a-ró jíná'an-ró náv'a skuá'nu tá'an-ró. 27 Te nú ío cháa káka'an sñn yu'u, ná kóo tu'un-ún ja jíin úu-de xí jíin uní-de. Ko ñn-ni-de ñn-ni-de ná ká'an. Te ñn-de ná násama-de tu'un sñn yu'u. 28 Te nú túu cháa nasama tu'un ío, ná kasú-de yu'u-dé nuu kándutútú-ró-ún núsáá. Te ná ká'an máa-de ja máa-de jíin Dios. 29 Suni súan cháa kájani tu'un, ná ká'an uu xí uní-de, te sava-ga-de ná nándúkú víi-dé-ún. 30 Te

nú inga chaa kánchaa-ún, a ni jini ndijin-de yaku tu'un sa'í, te chaa ni keja'á ná kasú-de yu'u-dé. ³¹ Chi taká-ro kuu kani-ró tú'un ñin-ni-ró ñin-ni-ró, náva'a ná kútu'a taká-ro, te ndundéé ini taká-ro. ³² Te ini añú taká chaa kájani tu'un, kájandatu nuu máa chaa kájani tu'un-ún. ³³ Chi Dios, nasu Dios savaa kúu-ya, chi sua vindaá vinené sa'a-ya. Te natu'un kása'a-i nuu taká tiku'ni chaa ndoo, ³⁴ súan ná kasú taká ñasí'í yu'u-ña nuu kándutútú-ró. Chi tú permiso ka'an-ña, chi nasu ñá'nu-ga kúu-ña natu'un ka'an ley. ³⁵ Te nú kutu'a-ña ñin tu'un kákuñi-ña, te onde ve'e ná kaká tu'ún-ña máa yíi-ña, chi tuka nuu kúu nú ka'an ñin ñasí'í núu kándutútú-i. ³⁶ Á nuu-ro jíná'an-ró ní kenda tu'un Dios, xí níni nuu máa-ni-ró ní jaá tu'un-ya náun. ³⁷ Te nú ñin chaa jáni ini-de ja ñin chaa jáni tu'un kúu-de, xí jika Espiritu jín-de, ná chú'un va'a ini-de, chi tiñu ni tá'ú máa Jító'o-yo kúu tu'un chaa-ri nuu-ro. ³⁸ Ko chaa tú játú'ún tú'un yá'a, suni tú játú'ún-yó-de. ³⁹ Ñáni, ja yúan ná kuítú ini-ro káni-ró tú'un jíná'an-ró, te ma kasú-ro núu chaa ka'an ñin ñin yu'u. ⁴⁰ Ko ñúkuún ná sa'a káji-ró taká tiñu jíná'an-ró.

15

Tu'un nachaku ndiyi

¹ Ñáni, vina te kástu'ún-rí tu'un va'a nuu-ro já ní jani-ri nuu-ro sáa. Chi tu'un yúan, suni a ni kajatá'ú-ró, te suni jín tú'un yúan ka'jin ni'in-ró, ² chi suni jín tú'un-ún ni kakaku-ró, te nú kátjin ni'in-ró tú'un ni jani-ri nuu-ro, nú tú ní kákandíja sáni-ró. ³ Chi suni tu'un kánúú já ní ni'in-rí-ún, ni nastá'an-ri nuu-ro: Ja ní ji'i Cristo ja sikí kuáchi-yó, natu'un ka'an tutu. ⁴ Te ni yuji-ya. Te ni nachaku-ya núu uní kivi natu'un ka'an tutu. ⁵ Te ni ndenda ndijin-ya núu Cefas. Te vásá ní ndenda-ya núu máa uxí uu-de. ⁶ Te vásá ní ndenda-ya núu ví'í-gá u'un ciento ñani-yo ka'jin tútú-de. Te sava chaa-ún, sáni-ga káichaku-de. Te sava-de, a ni kaji'i-de. ⁷ Te vásá ní ndenda-ya núu Jacobo. Te vásá núu taká apóstol. ⁸ Te onde sandí'i-na, te suni ni kenda-ya núu-rí, natu'un nuu ñin suchí xánú. ⁹ Chi ruu kúu chaa lúli-ga nuu taká apóstol, ja kúka nuu-rí kunání-rí apóstol, kuachi ja ní chindikín-ri tiku'ni Dios. ¹⁰ Te kaa-ri natu'un ío-ri, chi súan ni jika tu'un luu ío ini Dios jín-rí. Te tu'un luu ío ini-ya, tú ní jika sáni jín-rí, chi sua ni sátiñu-ga-ri vásá taká máa chaa-ún. Ko nasu rúu, chi tu'un luu ío ini Dios ja jika jín-rí-ún, ni sa'a. ¹¹ Núsáa te vasa ruu xí vasa chaa-ún, súan kájani-ri tu'un, te súan kákandíja-ró. ¹² Te nú kájani-yó tú'un Cristo ja ní nachaku-ya má'ñú ndiyi, te naja kaka'an sava tá'an-ró já tú naún ndiyi nachaku núsáa. ¹³ Chi nú tú

naún ndiyi nachaku, suni tú ní náchaku Cristo núsáá. ¹⁴ Te nú tú ní náchaku Cristo, kájani sáni-ri tu'un-ya, te suni kákandija sáni-ró-yá núsáá. ¹⁵ Chaa tú káka'an ndaa tu'un Dios kákuu-ri nú súan, chi ni kaka'an-ri ja ní naschakú Dios Cristo, te nú ma náchaku ndija taká ndiyi, tú ní náschakú-ya Cristo núsáá. ¹⁶ Chi nú ma náchaku taká ndiyi, suni tú ní náchaku Cristo núsáá. ¹⁷ Te nú Cristo, tú ní náchaku-ya, kákandija sáni-ró-yá núsáá, te kándiso-ga-ro kuáchi-ró nú súan. ¹⁸ Nú súan ío, te a ni kanaa taká chaa ja ní kaji'i nuu ndá'a Cristo núsáá. ¹⁹ Te nú nini máá vina-ni ja káichaku-yo, káñukuu ini-yo Cristo, chaa ndá'ú ii kákuu-yó vása sava-ga chaa núsáá. ²⁰ Ko vina a ni nachaku Cristo ma'ñú ndiyi. Máá-yá ni nachaku xna'an-ga vása taká ja ní kaji'i. ²¹ Chi ja sikí ñn chaa, te ni chaa kue'e kuu-yo. Suni súan ja sikí ñn chaa, te nachaku ndiyi. ²² Chi nátu'un kaji'i taká-i ni sá'a Adán, suni súan nachaku taká-i sá'a Cristo. ²³ Ko ná ñn ná ñn-de ndasa kándita koyo tá'an máá-de: Cristo xna'an-ga, te onde nchaa Cristo, te nachaku chaa káyi'i nda'a-yá. ²⁴ Yúan-na te onde sandi'i-na te xnáa ndi'i-ya já kátá'ú tiñu, jín taká ja kakuñá'nu, jín taká ja kátin so'o. Yúan-na te nuu máá Táa-yo Dios te naku'a-ya ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. ²⁵ Chi tá'ú nini máá-yá tiñu onde ná kúxiukú taká ja kájito u'u-ya chí ja'a-yá sá'a-ya. ²⁶ Te máá kué'e kuu-yo, já jito u'u yóo, chi onde sandi'i-na te xnáa-yá-ún. ²⁷ Chi taká ndatíñu ni ki'in Dios, ni chúkú-yá chi ja'a Cristo, te sikí já ká'an súan, ja yúan jini kaji-yó já tú yí'i Dios nda'a Cristo, chi a ni chi'i Dios taká-ga ndatíñu nda'a Cristo. ²⁸ Ko nú a ni ndi'i taká ndatíñu yí'i nda'a Cristo, yúan-na te suni máá Sé'e-ún kivi-ya ndá'a máá I'a ja ní chi'i-ya taká ndatíñu-ún nda'a-yá, náva'a máá Dios kutin ndi'i-ya taká ndatíñu. ²⁹ Chi nú túu, te ndasa sá'a chaa kájanducha sikí ndiyi. Te nú tú nachaku kuti ndiyi núsáá, naja kájanducha-dé sikí ndiyi núsáá. ³⁰ Te ruu, naja ndita'an hora káindee ini-ri koto-ri tundó'o núsáá. ³¹ Náni, ká'an ndaa-ri, chi ja sikí róo jíná'an-ró kúu ja sátéyí-rí máá-rí nuu Jító'o-yo Cristo Jesús, ndita'an kivi jí'i-ri. ³² Nátu'un chaa yúkú ká'an-ri. Ni kajatá'an-ri ini ñuu Éfeso jín kiti xáan, te nú tú nachaku taká ndiyi, naún ya'u-ri ni'in-rí núsáá. Ná kée-yo ná kó'o-yó chi yuchaan kuu-yo nú súan. ³³ Ma xndá'ú-ro máá-ró, chi nú kájika-ró jín chaa ñáá, te sáchá'an-de róo, vasa va'a tiñu kásá'a-ró núú. ³⁴ Ná kóo káji ini-ro jín tiñu ndaa. Ma sá'a-ga-ro kuáchi jíná'an-ró. Chi sava-de, tú kájin-de nuu Dios. Súan ká'an-ri náva'a ná kúka nuu-ro. ³⁵ Ko sanaa te ka'an ñn chaa: Ndasa nachaku taká ndiyi, ndasa koo yiki kúñu-ún nchaa jín, achi-de. ³⁶ Ja xini ñáá kákuu-ró. Tata jakín-ro, ma náchaku kuti,

onde nú tú kuṽ xna'an-ga. ³⁷ Te nú tata jakín-ro, nú trigo xí ingá nuni, nasṽ jakín-ro yukú ja kóo kúkuéé-ga, chí máá nuni víchí kúu ja jakín-ro. ³⁸ Ko Dios, já'a-ya yukú nuni-ún, ndasa ni jata'an iní máá-yá, te ná in ná in tata jín yukú máá. ³⁹ Taká kuñu, nasṽ in-ni kuñu kúu. Ko in kuñu kúu ndija kuñu cháa. Te inga kuñu kúu kuñu kiti, te inga kúu kuñu tɔyáká, te inga kúu kuñu tisaá. ⁴⁰ Te ío yiki kúñu andíví, te ío yiki kúñu nuu ñú'un. Ko sɔn luu káa ja ío andíví, te sɔn luu káa ja ío nuu ñú'un. ⁴¹ Te sɔn luu káa ndikandii. Te sɔn luu káa yoṽ. Te sɔn luu káa tiñúú xíní, chí tú in nuu lúu kándaá tiñúú xíní-ún. ⁴² Suni súan kúu ja náchaku taká ndiyi. Jakín-ya te te'yu, naschakú-ya te ma té'yu-ga. ⁴³ Jakín-ya te kuka nuu, naschakú-ya te nduu luu. Jakín-ya te koo vɔtá, naschakú-ya te nduu fuerza. ⁴⁴ Jakín-ya te ja káa yúkú, te naschakú-ya já kí'vi ndee ándíví. Ío yiki kúñu yúkú, te ío yiki kúñu yí'i ndee ándíví. ⁴⁵ Suni súan yóso núu tutú: Adán xnáñúú, ni kuu-de in cháa ni kuva'a jín vida cuenta ñayivi, áchí. Te Adán sandí'i-na kúu máá-yá, te náschakú-ya-í jín Espiritu-ya. ⁴⁶ Ko cháa xnáñúú, nasṽ cháa yí'i ndee ándíví kúu-de, chí cháa yúkú kúu-de. Yúan-na te vásá ní cháa cháa yí'i ndee ándíví. ⁴⁷ Cháa xnáñúú kúu cháa nuu ñú'un, chí jín tikacha ní kuva'a-de. Te cháa uu, onde andíví vái-ya. ⁴⁸ Taká cháa nuu ñú'un káa nátu'un máá cháa tikacha-ún. Te taká cháa onde andíví káa nátu'un máá cháa andíví-ún. ⁴⁹ Te nátu'un kájito-yó ndasa ni ka cháa tikacha-ún, suni súan koto-yó ndasa káa cháa andíví-ún. ⁵⁰ Náni, tu'un yá'a ká'an-ri, chí kuñu jín niñí, ma kúu ni'in tá'u iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu. Ni ja te'yú, ma ní'in tá'u já má té'yu. ⁵¹ Kuni so'o-ró ná ká'an-ri in tu'un sa'í jín-ró. Nasṽ taká-yo kusú-yo, ko taká-yo, nasama-yó. ⁵² Ja in nú núu-ni, nátu'un in nakuaní-ni-yó, nuu ndí'i-na nde'e clarín. Chí nde'e clarín, te nachaku taká ndiyi, te ma té'yu-ga. Te yóo, chí nasama-yó. ⁵³ Chí ja te'yú yá'a, kánúú núku'un ja tuká te'yú. Te ja kúu yá'a, kánúú núku'un ja tuká kuṽ kuti. ⁵⁴ Te nú ja te'yú yá'a, nukú'un ja tuká te'yú, te ja kúu yá'a, nukú'un ja tuká kuṽ, yúan-na te skíkuu ja ká'an tu'un yóso núu tutú: Ni kundéé-yá ni ja'ni-yá kue'e kuṽ-yo. ⁵⁵ Róo kue'e kuṽ-yo, ndasa kundéé-ró jín-rí. Róo kue'e kuṽ-yo, ndasa tuu-ró rúu. Achí. ⁵⁶ Chí iñu kué'e kuṽ-yo kúu kuachi. Te fuerza kuachi kúu ley. ⁵⁷ Ko ná kúta'u-yo núu Dios ja já'a-ya fuerza kundéé-yó sa'a Jito'o-yo Jesucristo. ⁵⁸ Náni máni, ja yúan ná kuiñi ni'in-ró, ma náyu'ú-ro. Nene ná xndeá-ga-ro jín tíñu kuni máá Jito'o-yo. Chí a kájiní-ro já tú kásatiñu sáni-ró núu máá Jito'o-yo.

Siki já kakín-i xu'ún kuátíñu

¹ Siki xú'ún kájakín-ro já kuátíñu ñáyivi ndóo, suni ná sá'a-ró nátu'un ni tá'ú-rí tiñu nuu tíku'ni ndañúu Galacia. ² Ndi'ta'an kivi ñin semana, ná ñin ná ñin-ró vé'e-ró chíva'a sñin-ró yakú najíin, ndasa ni jatú'un-ya ní'in-ro, náv'a'a nú ni jaá-ri te tú níni kakín-ro. ³ Te nú ni jaá-ri, te koo cháa kaji máá-ró kuá'a-ró credencial nuu-dé, te táji-rí-de onde ñuu Jerusalén kinchaka-de yaku ja kakín-ro-ún. ⁴ Te nú kee cuenta ja súni ki'in-ri, te kinyoyo-de jíin-rí.

Consejo jíin sá'an kúta'u

⁵ Te jaá-ri nuu-ro, te nú ni ja'an-ri ñuu Macedonia chi ichi ñuu Macedonia ja'a-ri jaá-ri. ⁶ Chi sanaa te kendo-ri jíin-ró, xí sjá'a-ri viko víjin, náv'a'a chu'un íchí-ró rúu nú ndénu kuní-ri ki'in-ri. ⁷ Chi vina tú kuní-ri ja ká'an-ri jíin-ró te ja'a-ni-ri ki'in-ri, chi ñúkuu iní-ri kendo-ri jíin-ró yakú kivi, te nú kua'a máá Jító'o-yo tú'un. ⁸ Ko kendo-ri iní ñuu Éfeso, onde jaá kivi Pentecostés. ⁹ Chi bueno ni nuña ñin yuxé'é kivi-ri sátiñu va'a-ri. Ko kua'a cháa kájasu ichi ío. ¹⁰ Te nú ni jaá Timoteo, te koto va'a-ró-de, ma síyú'ú-ro-dé, chi tiñu máá Jító'o-yo sá'a-de nátu'un sá'a-ri. ¹¹ Ni ñin-ró ma sá'á'a iní-ro núu-dé núsáá, chi sua vindáa vinené ná náchu'un íchí-ró-de náv'a'a ná ncháa-de nuu-rí, chi kundatu-ri-de jíin ñaní-yo. ¹² Te cuenta ñani-yo Apolos, xaan ní ka'an ni'in-ri jíin-de ja ná jaá-de nuu-ro jíin ñaní-yo. Ko ni ñin modo tú ní jata'an iní-ya jaá-de vina. Ko jaá ná'in-de, nú ná núña-de. ¹³ Koo ndito iní-ro jíná'an-ró. Kuiñi ni'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró. Cuenta cháa téyíi sátiñu-ró, te ná kóo fuerza iní-ro. ¹⁴ Jíin tú'un kúndá'ú iní tá'an sá'a-ró táká tiñu. ¹⁵ Ñáni, a kájiní-ro já vé'e Estéfanos ni kákandíja xna'an-ga iní ñuu Acaya, te bueno kákutéñu-i kájatíñu-i nuu ñáyivi ndóo. ¹⁶ Te ká'an ni'in-ri jíin-ró já ná kivi-ró chíi nda'a ñáyivi kás'a súan, jíin núu táká ñáyivi káchindéé tá'an jíin-ró, jíin ñáyivi kásátiñu jíin-ró. ¹⁷ Kúsi iní-ri ja ní cháa Estéfanos jíin Fortunato jíin Acaico, chi cháa-ún kákuu yunúu-ro já tú ní ká'jin presente-ro. ¹⁸ Chi ni ndundéé iní añú-ri jíin iní añú-ro ní kasá'a-de. Ná kuátú'ún-ró cháa káa súan. ¹⁹ Sándéé iní-ro, áchí tíku'ni ká'io ndañúu Asia. Aquila, jíin Priscila, jíin tíku'ni nátaqa iní ve'e-de, onde jíin máá Jító'o-yo káka'an ni'in-de ja ná sándéé iní-ro. ²⁰ Sándéé iní-ro, áchí taká ñani-yo. Te titú ndoo tá'an-ró nú káka'an jítá'an-ró. ²¹ Ya'á kúu tu'un ndéé iní, ni cháa máá-rí Pablo jíin ndá'a-rí. ²² Nú ío ñin cháa ja ná tú kúmani-dé jíin Jító'o-yo Jesucristo, ná náa-dé. Ña'an-ní Táta. ²³ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró

jíná'an-ró. ²⁴ Kúndá'ú in̄i-r̄i taká-ro sá'a Cristo Jesús. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS CORINTIOS YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU CORINTO

Sa'an kúta'u

¹ Máá-rí Pablo kúu-ri apóstol nuu Jesucristo, chī súan nī jata'an inī Dios. Te jín ñaní-yo Timoteo káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'nī Dios kánchaa inī ñuu Corinto, onde jín núu táka ñayivi ndóo káxiukú nī ñuu Acaya. ² Tu'un luu ío inī, jín tú'un kuaká'nu inī, ja kī nuu máa Táa-yo Dios, jín ja kī nuu máa Jito'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Ndasa nī sándéé inī Pablo jín túndó'o

³ Ná kúta'u-yo núu Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, chī Táa tu'un kúndá'ú inī yóo kúu-ya. Te suni Dios taká tu'un ndúndéé inī-yo kúu-ya. ⁴ Te máa-yá, chī já'a-ya tú'un ndéé inī-yo núu táka túndó'o káta'an-yo, náv'a yóo, suni kuu kua'a-yó tú'un ndéé inī nuu cháa kájito túndó'o. Te jín tú'un ndúndéé inī-yo sá'a Dios ja ká'an máa-yó máa tú'un ndéé inī. ⁵ Chī nátu'un jito ta'an-yo kuá'a túndó'o jín Cristo, suni súan bueno ní'in-yo tú'un ndéé inī-yo sá'a máa Cristo. ⁶ Ko nú kájito máa-rí túndó'o, yuán kuu ja ná kaku máa-ró te koo ndéé inī-ro. Xí nú kándundéé inī-ri, yuán kuu ja ná ndúndéé inī-ro. Chī ní'in-ro tú'un-ún, te nú jín paciencia ná ndó'o-ró túndó'o nī kando'o-ri. ⁷ Te tú násama inī-ri ja káñukuu inī-ri sikí róo, chī a kájini-ri ja nátu'un kájito ta'an-ro túndó'o jín-rí, suni súan kándundéé tá'an inī-ro jín-rí. ⁸ Kákuni-ri, ñáni, ja ná júku'un inī-ro sikí túndó'o nī kata'an-ri inī ñuu Asia. Chī nī kukuí'a inī añú-ri ja á yani mā kánda-ri, te káindaŋtu ká'nu-na-ri ja kúu-ri núu. ⁹ Ko máa-rí, a nī kaja'ncha inī-ri ja kúu-ri. Súan sá'a-ya náv'a mā kándija-ri ja kuu nama-ri máa-rí, chī sua nuu Dios ja náschakú-ya ndiyi, kándija-ri. ¹⁰ Chī máa-yá, nī nama-ya rúu jíná'an-ri onde nuu á yani kuu-ri, te náma-ya rúu. Te káñukuu inī-ri, ja súní nama-ga-ya rúu. ¹¹ Suni ná chéndéé-ró rúu ja kakán ta'u-ro já'a-rí, náv'a suni kua'a-í, ná nákuatá'ú-i ja sikí rúu, ná nī kani'in-ri ta'u-rí nī sá'a kua'a-í ja ní kajikan ta'u-í.

Naja tú ní jaa yachi Pablo

¹² Chī jín yá'a kuu ja kásatéyí-ri máa-rí. Chī inī añú-ri kuu testigo ja ní kajika kuu va'a ñúkuún-ri inī ñuyivi, jín tú'un ndoo inī, jín tú'un kájí iní cuenta Dios, nasu jín tú'un

ndíchí cuenta ñuyívi, chí sua jíin tú'un luu ío iní Dios. ¹³ Chí tuká káchaa-ri tú'un jáa núu-ro, chí ja á káka'u-ró-ún kúu, te a kájuku'un iní-ro. Te ñúkuu iní-ri ja ná júku'un va'a va'a iní-ro, ¹⁴ chí ndaa, kájuku'un iní-ro ñin tá'ú, ja ondé kiví ncháa máa Jító'o-yo Jesús, te koo sií iní-ro já sikí rúu, te suni súan koo sií iní-ri ja sikí róo jíná'an-ró. ¹⁵ Te súan ñi jani ndija iní-ri. Te yúan jáa-ri nuu-ro xná'an-ga núu, náva'a kusí iní-ro úu jínu. ¹⁶ Chí ichi núu-ro jáa-ri, yúan-na te ja'a-ri kí'in-ri ñuu Macedonia núu, te ndenda-ri ñuu Macedonia, te nchaa-ri nuu-ro ingá jínu, te róo nachu'un íchí-ró rúu kí'in-ri ñuu Judea núu. ¹⁷ Te ja súan ñi kuu iní-ri jaa-ri, te chaá nátu'u iní kúu-ri náún. Xí tú'un ja jáni iní-ri sá'a-ri-ún, tu'un jáni yúkú-ni iní máa-rí kúu náún. Yachí ká'an-ri: Kuu, kuu, yúan-na te: Túu, túu, náún. ¹⁸ Chí skíkuu va'a Dios, te jiní-ya já tú'un káka'an-ri jíin-ró, nasu ká'an-ri: kuu, yúan-na te: Túu-ni. ¹⁹ Jesucristo kúu Se'e Dios. Te Silvano jíin Timoteo jíin rúu, ñi kajani-ri tu'un-ya núu-ro. Te jíin-ya, nasu tú'un kuu, jíin tú'un túu ío, chí nuu máa-yá, ío máni tu'un kuu. ²⁰ Chí taká tu'un ñi keyu'u Dios, ñi ka'an: Kuu, ja cuenta máa-yá. Te máa-yó, káka'an-yo: Amén, nuu-yá, chí kánakana jaa-yó Dios. ²¹ Te Dios kúu I'a skétá'an ñi'in ruu jíin róo jíin Cristo. Te ñi chaaya tínu sikí-yo. ²² Te suni máa-yá, ñi chaaya tuní sikí-yo, te ñi ja'a-ya Espíritu-ya iní añú-yo já kúu seña-yo. ²³ Té jaa-ga-ri Corinto, chí tú kuní-ri kana jíin-rí nuu-ro. Te ná kúu Dios testigo, ndasa jáni iní añú-ri. ²⁴ Nasu kákuni-ri kutiin ñi'in-ri so'o-ró ndasa kákandíja-ró, chí sua káchindéé tá'an-ri jíin-ró já ná kúsí-gá iní-ro. Chí ká'jin ñi'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró.

2

¹ Ko súan ñi chaa iní-ri ja má jáa-ri ingá jínu nuu-ro jíin tú'un ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri. ² Chí nú ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri, te ndé chaá kúu ja násásí iní ruu, chí suni máa cháa ja ndúkuí'a iní sá'a-ri-ún. ³ Te suni tu'un yá'a ñi chaa-ri nuu-ro, náva'a nú ñi jaa-ri, te ma kúkuí'a iní-ri sá'a chaá ja násásí níni iní ruu jian. Te jáni ndija iní-ri ja nátu'un kúsí iní-ri, suni koo sií iní taká-ro. ⁴ Chí sikí já jíto xaan-rí tundó'o, te tá'u'u iní añú-ri, te xaan ndé'e nducha núu-rí, kúu ja ní chaa-ri tutu yá'a nuu-ro, náva'a ná kuní-ro já maní xaan-rí jíin-ró, nasu já ndúkuí'a iní-ro sá'a-ri.

Sikí tú'un kuña ká'nu iní

⁵ Ko nú ñin chaá sákuí'a iní-de ruu, nasu níni ruu sá'a-de jíin-rí, chí suni onde sikí taká-ro sá'a-de. Súan ká'an-ri, náva'a tú ka'an xaan-gá-ri nuu-ro. ⁶ Te sava-ró, ñi kakana jíin-ró núu-dé, te su súan-ni a ñi kuu castigo yá'a sikí ñin chaá súan. ⁷ Ja

yúan súa ná sá'a-ró túká'nu iní-ro núu-dé jíná'an-ró, te ka'an-ro tú'un ndéé iní jín-de, náva'a má ndákí'vi tu'un kuí'a iní-ún xini-dé. ⁸ Te ká'an nī'in-ri jín-ró, ja ná náka'an maní-ro jín-de jíná'an-ró. ⁹ Chī suni ja siki tíñu yá'a kúu ja ní chaa-ri nuu-ro, náva'a koto nchaa-ri róó, te kuní-ri nú kámandatu va'a-ró táka tíñu. ¹⁰ Te nú sá'a-ró túká'nu iní-ro núu ĩn chaa, suni ruu. Te nú nī sá'a-ri tuká'nu iní-ri nuu ĩn-de, siki já maní-ri jín-ró núu Cristo, yúan ní sá'a-ri tuká'nu iní-ri nuu-dé, ¹¹ náva'a ma kúndéé Satanás xndá'ú yóó, chī a kájinī va'a-yó modo ĩn yátá-ún yóó. ¹² Ná nī ja'an-ri ñuu Troas ja káni-ri tu'un va'a Cristo, nī nuña ichi já ká'an-ri nī sá'a máá Jító'o-yo. ¹³ Ko tú ní kúsi iní añú-ri chī tú ní nání'in-ri ñani-ri Tito. Yúan-na te nī nakuatá'ú-ni-ri nuu táka chaa-ún, te nī ki'in-ni-ri ichi kuá'an-ri ñuu Macedonia. ¹⁴ Ko ná kúta'u-yo núu Dios, chī bueno kúndéé-yó skáka-yó tíñu Cristo sá'a-ya, chī taká lugar jichá nuu tu'un-ya kuá'an kásá'a-yó, te kájinī tu'un-i-ya. ¹⁵ Chī tu'un Cristo, bueno skáka-yó já'an sá'a Dios, te jáa tu'un-ún nuu cháa kákaku jín núu cháa kánaa. ¹⁶ ĩn chaa-ún, vasa jini so'o-de tu'un-ún, ná kúu ĩ-de. Te inga chaa jini so'o va'a, ná kúchaku-ni-de. Te ja siki táka tu'un yá'a, ndé chaa kanda jín. ¹⁷ Chī nasu cháa káxikó tú'un Dios cuenta mercancía kákuu-ri, vasa kásá'a sava chaa súan, chī sua chaa ndaa kákuu-ri. Nátu'un chaa nī tájí Dios vai kákuu-ri, chī Dios, jini-ya ndasa káka'an-ri tu'un Cristo.

3

Siki tú'un contrato jáá

¹ A nī ndejá'a-yó ingá jínu ká'an-yo já'a máa-yó náún, xī kánandi'i-ri tutu ka'an ja'a-rí ja kúu róó, xī tutu ka'an-ro já'a-rí nátu'un sava-de náún. ² Róó kákuu tutu-ri yóso-ro iní añú-ri, te kájinī taká chaa nuu, te káka'u-de. ³ A kájinī ndijin-i ja róó kákuu tutu nī chaa Cristo, ja ní kaskáka-ri, ko nasu jín tinta, chī jín Espíritu Dios, I'a chakú, nī chaa-ya, ni nasu núu yúu tabla, chī ichi iní añú. ⁴ Yúan kúu tu'un kájanī ndija iní añú-ri jín núu Dios sá'a máá Cristo. ⁵ Nasu kájanī iní-ri ja kákuundéé máa-rí ja máa-rí siki tíñu-ún, ja kákuu iní-ri. Chī súan já'a máá Dios tu'un ja kúndéé-yó. ⁶ Chī siki ĩn contrato jáá, játiñu va'a-ri sá'a-ya, ko nasu já ká'an letra, chī ja ká'an máá Espíritu kúu. Chī letra já'ni, ko Espíritu náschakú. ⁷ Te tu'un-ún ja kúu-yo jín núu, chī nī yoso núu yúu. Te xaan ní ndii ncháa kivi ní chaa-ún. Te nī ndii ncháa nuu Moisés nī sá'a. Te ja yúan tú ní kákuu nde'é sé'e Israel nuu-dé, vasa kuéni kuéni nī nda'va ja ndii ncháa-ún. ⁸ Te nú súan ío yúan, naga nī kuu tu'un Espíritu. Á tú ví'í-gá ndii ncháa nuu. ⁹ Chī nú tu'un ja tá'nu ndatu-yo

jíin, n̄i ndii ncháa, ví'í-gá ndii ncháa xaan tú'un nasándaá yóó. ¹⁰ Chi ja ní ndii ncháa-ún, tuká ndii ncháa jíin yá'á, chi n̄i'in-ga ndii ncháa ya'á. ¹¹ Chi nú ja ní nda'va-ún n̄i ndii ncháa, ví'í-gá ndii ncháa ja kóo ní káni. ¹² Nú súan káñukuu in̄i-r̄i, te ná ch́undéé in̄i-r̄i ka'an-r̄i núsáá, ¹³ te tú kásá'a-r̄i nátu'un n̄i sá'a Moisés, ja ní jas̄u-de ñn sa'ma núu-dé, náva'a tú kuu nde'é sé'e Israel nuu-dé ndasa kuanda'va ja ní ndii ncháa-ún. ¹⁴ Ko in̄i añú máá cháa-ún n̄i ndasu, ch̄i onde vina nú káka'u-de tutu contrato aná'án, te suni nátu'un ndasú-ni sa'ma-ún nuu-dé, tú núña, ch̄i onde nú kándija-yó Cristo, yúan-na te kuxio sa'ma-ún ki'in. ¹⁵ Suni sáni onde vina, nú káka'u-de tutu n̄i chaa Moisés, te ndasú-ni sa'ma-ún nuu añú-de. ¹⁶ Ko nú naxió káva in̄i-de nuu máá Jító'o-yo, te sa'ma-ún kuxio-ni ki'in. ¹⁷ Ch̄i máá Jító'o-yo kúu-ya Espiritu. Te nuu ío Espiritu máá Jító'o-yo, yúan ío nuu káka kuu ndicha-na-yo. ¹⁸ Núsáá te taká máá-yó, tú ndasú nuu-yo, te kándé'é-yó núu máá Jító'o-yo, nátu'un nuu ñn espejo, ndasa ndii ncháa nuu-yá. Te suni súan ndii ncháa kánasama-yó nátu'un káa máá-yá. Súan sá'a Espiritu Jító'o-yo jíin-yó.

4

¹ Ja yúan ní chaa-ya tíñu yá'a siki-rí nátu'un n̄i kundá'ú in̄i-ya rúu. Te tú kákuitá-r̄i, te tú káyu'ú-r̄i. ² Ch̄i sua n̄i kachaxio-r̄i tu'un yísá'í ja kúka nuu-yo sá'a-ún kua'an. Tú xndá'ú-r̄i kájika kuu-r̄i, ni tú kánasama-r̄i tu'un Dios, ch̄i sua káka'an ndijin-r̄i tu'un ndaa. Te taká ñayivi kájin̄i in̄i añú-i ja káka'an va'a-yó ondé nuu Dios. ³ Te nú sáni-ga ndasú siki tú'un va'a káka'an-r̄i, nuu cháa naa ndasú siki. ⁴ Chi ja tíin so'o ñuyivi yá'a, n̄i jas̄u xin̄i cháa tú kákandija, náva'a tú tuun ndua tú'un va'a nuu já jin̄i tuni chaa-ún, te kun̄i-de ndasa luu kánchaa Cristo, ch̄i muestra Dios kúu-ya. ⁵ Ch̄i nas̄u tú'un máá-rí kájani-r̄i, ch̄i tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo kúu. Te ruu kákuu-r̄i mozo-ro ja siki Jesús. ⁶ Ch̄i Dios kúu I'a n̄i tá'ú-yá tíñu ja ná kúndijin ñuñáa. Te n̄i stúun-ya in̄i añú-r̄i, náva'a ná kun̄i-r̄i nuu Jesucristo ndasa ndii ncháa Dios.

Ndasa ndo'o ñayivi kándija

⁷ Ko tu'un yá'a ñú'un in̄i yiki kúñu v̄itá xaan-rí, náva'a ná kun̄i-r̄i ja ondé nuu Dios kúu nuu kii fuerza n̄i'in xaan, nas̄u núu máá-rí kéndá. ⁸ Kájito-r̄i tundó'o taká lado, ko kákanda-r̄i jíin. Tú kákutuní in̄i-r̄i ndasa sá'a-r̄i, ko káñukuu ná'ín in̄i-r̄i. ⁹ Káchindik̄in-i ruu, ko tú xndóo-ya rúu. Kástují-í ruu, ko tú káxnáa-í ruu. ¹⁰ Te taká lado kájika kuu-r̄i, te nene a yani kuu yiki kúñu-r̄i, ná n̄i j̄i'í Jesús, náva'a jíin yiki kúñu-r̄i te ná kun̄i ndijin-i tu'un n̄i nachaku Jesús. ¹¹ Ch̄i ruu, nini káichaku-r̄i, nene kája'a-r̄i máá-rí, te ná kúu-r̄i nú kuu-r̄i siki Jesús, náva'a

jíin yíki kúñu ndá'ú-rì yá'a, ná kuní ndijin-i tu'un nì nachaku Jesús. ¹² Ja yúán jíka kue'e kuu-rì jíin-rí, te jíin-ró jíka tu'un kuchaku-ro. ¹³ Ko ìn-ni modo kákandíja-rì, nátu'un chaa nì chaa nuu tutú: Nì kandíja-rì te ja yúán ní ka'an-rì, áhí. Suni súan kákandíja-rì, te ja yúán káka'an-rì. ¹⁴ A kájinì-rì ja máá I'a nì naschakú Jesús, suni naschakú-ya rúu jíná'an-rì ja jíin Jesús, te kani-ya rúu nuu-yá onde jíin róo jíná'an-ró. ¹⁵ Chi taká tundó'o yá'a kándo'o-rì ja sikí róo jíná'an-ró, nává'a nándeá-ga tu'un luu-ya kí'in nuu kuá'a-gá-i, te ná káa-ga ná nákuatá'ú-i, te ná nákana jaa-i Dios. ¹⁶ Ja yúán tú káyu'ú-rì, chi sua ndújáá añú-rì ìn ìn kivì, vasa kuakuítá yiki kúñu-rì. ¹⁷ Chi tundó'o kájito-rì vina, tú ká'ú kúu, chi núnúu-ni kúu, te ná ní'in-rì ta'u ñá'nu, luu xaan, kúu-rì ní káni sá'a-ún. ¹⁸ Tú kánde'é-rì nuu ndatíñu ja jiní ndijin-yo núu, chi sua kánde'é-rì nuu ndatíñu ja tú jiní ndijin-yo núu. Chi ndatíñu ja jiní ndijin-yo núu, ja'a-ni kí'in. Ko ndatíñu ja tú jiní ndijin-yo núu-ún, kundito ní káni.

5

Ve'e ja tú ní kuvá'a jíin ndá'a

¹ Chi a kájinì-rì ja vé'e kuii ncháa-rì nuu ñú'un yá'a, nú ná náa, te a kánavá'a-rì ìn ve'e ká'nu nuu Dios, ko ìn ve'e ja násu jíin ndá'a ní kuvá'a, chi ní káni súan-ni ío máá onde andívì. ² Te ja sikí yá'á kúu ja kájaka nuu inì-rì, chi kákuni-rì kundasu ve'e-rì andívì-ún sikì-rì. ³ Chi nú ná nándasu sikì-rì, te ma kóo víchí líi-gá-rì. ⁴ Chi suni súan ruu ja ká'in-rì inì ve'e kuii yá'a, ndá'ú xaan kájaka nuu inì-rì, chi tú kákuni-rì kúvíchí líi-rì, chi sua kákuni-rì koso tá'an ku'un-rì, nává'a kunuu ja kúu-ún kí'in, te kendo ja kúchaku-ún ní káni. ⁵ Ko I'a nì sáva'a ruu ja súan nduu-rì, Dios kúu-ya. Te máá-yá nì ja'a-ya Espíritu inì-rì ja kúu seña nuu-rì. ⁶ Ja yúán nené ká'io ndéé inì-rì. Te kájinì-rì ja níni ká'in-rì chi yiki kúñu yá'a, kájika kuu jíká-rì nuu máá Jító'o-yo. ⁷ Chi sikí ja kákandíja-rì te kájika-rì, nasu ja kánde'é-rì nuu. ⁸ Ko tú yú'ú-rì, vasa ví'í-gá kákuni-rì kenda-rì chi yiki kúñu yá'a, ja nájaa-rì kuxiukú-rì jíin máá Jító'o-yo. ⁹ Nándúkú ndéé vá'a-rì núsáá, vasa ká'in jíká-rì, xí káxiukú-rì ve'e ká'in yani-rì, ko ná kúsì inì-ya sá'a-rì. ¹⁰ Chi níni kuíñi ndijin taká-yo yú'u mesa Cristo sánda-ya tíñu-yó, nává'a kí'in ìn ìn-yó yá'u-yó nú ndasa tíñu nì kasá'a-yó jíin yíki kúñu-yó, vasa v'a xí vasa ñáá.

Ndasa naketá'an-i jíin Dios sá'a-yó

¹¹ Kájinì-rì kuandatú-rì nuu máá Jító'o-yo, te káskándíja-rì ñayivì. Ko a jiní ndijin Dios ruu jíná'an-rì, te suni káñukuu inì-rì ja kájinì ndijin-ro rúu jíin inì añú-ro. ¹² Nasu núu-ro káka'an tuku máá-rì ja'a máá-rì, chi kákastu'ún-rì modo ndasa

sátéyí-ró máá-ró sikí rúu, náva'a ná ní'in-ro tú'un xndíó káni-ró núu cháa ja kásatéyí-de máá-de ja kánde'é-de ndasa kánda nuu-dé, tú kánde'é-de ndasa kánda iní añú-de. ¹³ Chi nú cháa kánda-tachí kákuu-ri, sikí já já-tíñu-ri nuu Dios kúu. Te nú cháa ká'io kájí iní kákuu-ri, sikí já já-tíñu-ri nuu róó kúu. ¹⁴ Chi tu'un kúnda'ú iní Cristo, stétuu ruu sá'a-ri tíñu yá'a. Chi súan kájani iní-ri ja nú ñin-ya ní jì'í ja'a táká ñayivi, te nátu'un nì kaji'í taká-i núsáá. ¹⁵ Te nì jì'í-ya já'a táká ñayivi. Ja yúán ñáyivi káichaku, tuká kuchaku-i ja máá-i, chí kuchaku-i ja sikí máá-yá, I'a nì jì'í te nì nachaku ja sikí máá-i. ¹⁶ Ja yúán ondé vina te ñí-gá kua'an-yo, ma káni yúkú iní-ri koto-ri ni ñ ñayivi, vasa súan nì kajani yúkú iní-ri sikí Cristo sáá, ko vina tuká jáni iní-ri súan. ¹⁷ Chi nú ñ ñayivi yí'i-i nda'a Cristo, a nì nduu jáá-i, te tu'un tú'ú, a nì kaja'a kua'an. Te vina a nì ndi'i nì kandujáá. ¹⁸ Te ndi'i ya'á ní sá'a Dios. Chi máá-yá a nì naskétá'an-ya rúu jín máá-yá nì sá'a Cristo. Te nì cháa-ya tíñu sikí-rí ja kástu'ún-rí ndasa naketá'an-i jín-ya. ¹⁹ Te jandáa, chí jín Cristo nì jiku Dios, náskétá'an máá-yá ñuyivi jín máá-yá, te taká kuachi kásá'a cháa tú ní chí'i-ya cuenta sikí-dé. Te nì cháa-ya tíñu sikí-rí ja ná káni-ri tu'un ndasa naketá'an-i jín-ya. ²⁰ Ja yúán vái koyo-ri jín sí'ví máá Cristo. Te ná sá'a-yó cuenta ja yú'u núu Dios kákuu-ri. Te káka'an nda'ú-ri jín-ró jín sí'ví máá Cristo, ja ná náketá'an-ró jín Dios. ²¹ Te Jesús, tú ní sá'a-ya kuáchi. Te nì nduu-ya kuáchi nì sá'a Dios ja yóó, náva'a kendo ndaa-yo modo Dios sá'a Cristo.

6

¹ Suni súan ruu, káchindéé tá'an-ri jín-ya. Te káka'an nì'in-ri jín-ró ja má kuátá'ú sáni-ró tú'un luu ío iní Dios. ² Chi áchí-ya: Máá kivi vá'a nì jini so'o-ri tu'un ká'an-ro, te kivi ní kaku-ró ní nama-ri róó. Vina-ni kúu máá kivi vá'a, vina-ni kúu máá kivi náma-ri róó, áchí-ya. ³ Ni ñ cháa, tú káskivi-ri-de nuu ní ñ kuachi, náva'a ma ká'an-i sikí tíñu kánda-ri. ⁴ Chi sua káskíkuu va'a-ri jín táká tíñu, nátu'un kájatíñu-ri nuu Dios. Te nì kakanda-ri vasa kájito-ri tundó'o, vasa kánandi'i-ri, vasa kánduku'á iní-ri, ⁵ vasa káskúun-i yunu xí sukun-rí, vasa táan-í ruu vekaa, vasa kánda vaa-i sikí-rí, vasa kána tajn-rí, vasa kája'ni-rí máá-rí ja núma'ná, vasa ká'io ndicha iní-ri. ⁶ Ko kájika-ri jín tú'un ndoo, jín tú'un júku'un iní, jín paciencia, jín tú'un maní iní, jín Espíritu Santo, jín tú'un kúnda'ú ndija iní, ⁷ jín tú'un ká'an kájí, jín fuerza Dios, jín tú'un jika ndaa nuu tú'ma-yó, kúu ichi ndávésé-rí, te kúu ichi ndává'a-ri, ⁸ vasa jín'ú'ún káka'an-i jín-rí xí túu, vasa kájatú'ún-i ruu xí túu. Káka'an-i ja cháa xnda'ú kákuu-ri, vasa cháa ndaa kákuu-ri.

⁹ Káka'an-i ja tú kánakuni-i ruu ko a kájini va'a-i ruu, xí já káji'i-ri, ko káichaku ná'in-ri, xí já káxndó'o-i ruu, ko tú ní kája'ni-í ruu. ¹⁰ Káka'an-i ja kándukuí'a iní-ri, ko nene ká'io sii iní-ri, xí já cháa ndá'ú kákuu-ri, ko kásá'a kúká-rí kua'a ñáyivi, xí já tú naún káñava'a kuti-ri, ko máá-rí xíin ndí'i. ¹¹ Róo cháa ñuu Corinto. ni kaka'an káji-ri jín-ró, te onde jín iní jín añú-ri ni kundá'ú iní-ri róo. ¹² Ruu, chí ío lugar iní añú-ri ja kúu róo, ko róo, tú kásá'a-ró lugar iní añú-ro já kóto ndá'ú-ro núu-rí. ¹³ Nátu'un jín sé'e-ri ká'an-ri. Ná kundá'ú tuku iní máá-ró ruu, náva'a ñin núu ná xndió káni-ró tú'un-ún.

Siki tú'un tú kivi nduu-yo jín tíñu ñáá

¹⁴ Ma kivi koyo nduu-ro jín ñáyivi tú kákandíja, chi naún tíñu ketá'an sá'a tu'un ndaa jín tú'un ñáá. Te ndasa ketá'an ñundijin jín ñúñáa. ¹⁵ Ndasa ka'an ñin núu tú'un Cristo jín tú'un Belial, xí ndasa kuiñi ká'nu cháa kándíja jín cháa tú kándíja. ¹⁶ Ndasa kani tá'an tu'un ve'e ii Dios jín tú'un ndoso. Chí yóo kákuu-yó vé'e ii Dios, I'a chakú, nátu'un ni ka'an Dios: Kunchaa-ri te kaka kuu-ri ma'ñú-i, te kuu-ri Dios máá-i, te kuu-i ñáyivi máá-rí. ¹⁷ Chí máá Tatá Dios ká'an-ya: Ja yuán ná kenda koyo-ró má'ñú máá-de, te ná sásin-ró máá-ró, te ma ké'é-ró tíñu chá'an, te naki'in sé'é-rí róo, ¹⁸ te ruu kuu-ri Táa-ro jíná'an-ró, te róo jíná'an-ró kúu-ró sé'e yíi-ri jín sésí-i-ri, áchi máá Tatá Dios, I'a kúñá'nu tá'ú tíñu.

7

¹ Ñáni, káñava'a-yó tú'un yá'a ja ní keyu'u-yá, te ná nákacha ndí-i-yó táká cha'an ndiso yiki kúñu-yó jín añú-yo núsáá. Te ná kuándatu-yo núu Dios, te ná síyíja-yó máá-yó jín tú'un ni nasándooyá yóo.

Ja ní nakani iní tiku'ni kándíja

² Ná káni va'a iní-ro já kúu ruu. Tú ní ñin cháa ní kásá'a ndíva'a-ri jín-de. Tú ní ñin cháa ní kásijíta-ri. Tú ní ñin cháa ní káxndá'ú-ri. ³ Nasu ká'an-ri tu'un yá'a ja náku-xndíi-ri siki-ro, chí a ni ka'an-ri jín-ró já kákundá'ú iní-ri róo, te ñin ká'nu-ni kuu-yo, te ñin ká'nu-ni kuchaku-yo. ⁴ Xaan chundéé iní-ri ká'an-ri tu'un-ró. Xaan sátéyíi-rí máá-rí ja siki róo jíná'an-ró. Xaan ío ndéé iní-ri. Xaan kúsi iní-ri, vasa taká tundó'o yá'a kájito-ri. ⁵ Chí ná ni jakoyo-ri ñuu Macedonia tú ní kúu kuti ndétatú-ri, chí sua ni kajito-ri tundó'o taká lado. Ichi fuera kájatá'an, ichi iní kayu'ú-ri. ⁶ Ko cháa ndúkuí'a iní, ndundéé iní-de sá'a Dios, te ni nasándéé-yá iní-ri jíná'an-ri ja ní nchaa Tito. ⁷ Ko nasu máá ñin siki já ní nchaa-de, chí suni ni kakusi iní-ri jín tú'un ndéé iní ja ní ndundéé iní-de ni kásá'a-ró. Chi ni nakani-de tu'un nuu-rí ndasa kájitú iní-ro, ndasa kánde'e-ro,

ja káñukuu iní-ro rúu. Te ja yúán ní kusí-gá iní-ri. ⁸ Chi vasa nì kukuí'a iní-ro ní sá'a carta-ri, tuká nákaní iní-ri vasa a nì nakani iní-ri, chí a nì jiní-ri ja ní kandukuí'a iní-ro yakú-nì kiví ní sá'a carta-ri. ⁹ Te vina kúsí iní-ri. Ko nasu sikí ja ní kandukuí'a iní-ro, chí sua ja ní kanakani iní-ro ní sá'a ja ní kandukuí'a iní-ro. Chí súan nì kuní máá Dios ja ní kandukuí'a iní-ro, te tú ní xnáa-ro ní ñn ta'u-ro sá'a-ri. ¹⁰ Chí nú kándukuí'a iní-yo nátu'un kuní Dios, yúan-na te ná nákaní iní-yo te kaku-yó. Nú sá'a-yó súan, te ma yú'ú-yo. Ko nú cuenta sikí ñuyívi yá'a kándukuí'a iní-yo, te kuu-yo sá'a. ¹¹ Nì kandukuí'a iní-ro nátu'un kuní Dios. Vina te nde'é ndasa xaán ní kajítú iní-ro ní sá'a, te xaán ní kaka'an-ro já'a máá-ró, te xaán ní kakití iní-ro, te xaán ní kayu'ú-ro, te xaán ní kañukuu iní-ro, te xaán ní kanandúkú ví-ro, te xaán ní kákana jíin-ró núu kuáchi. Te bueno ndoo nì kákenda-ró, tú naún kuáchi ní kenda sikí-ro. ¹² Ja yúán vasa nì chaa-ri tutu-ún nuu-ro, ko nasu sikí cháa nì sá'a kuáchi-ún kúu, te ni nasu sikí cháa nì ndo'o-ún kúu, chí sua náva'a ná kuní ndijin-ro jíná'an-ró ndasa káñukuu iní-ri sikí róó nuu Dios. ¹³ Ja yúán ní kándundéé iní-ri nì sá'a tu'un ndeé-ró. Ko ví'i-gá nì kákusí iní-ri nì sá'a tu'un nì ndusí iní Tito, chí nì nani'in iní añú-de nì kasá'a-ró. ¹⁴ Chí nì ndutéyí ñn tí'li iní-ri nákaní-ri tu'un nuu-dé ndasa kásá'a-ró. Te tú ní kúka nuu-rí jíin, chí nátu'un nì kaka'an ndaa-ri taká tu'un jíin-ró, suni súan nì kee ndaa taká tu'un nì kaka'an téyí-rí cuenta róó nuu Tito. ¹⁵ Te káa-ga kúndá'ú iní-de róó, hora núku'un iní-de ndasa kájandatú taká-ro, jíin ndasa káyu'ú-ro te kákisi-i róó ná nì kajatá'ú-ró-de. ¹⁶ Kúsí iní-ri, chí tú yú'ú-ri ndasa kásá'a-ró jíin ní ñn tiñu.

8

Sikí já jakín-i xu'ún kuatíñu ñayívi ndá'ú kándíja

¹ Ñáni, suni súan kákastu'ún-ri nuu-ro, ndasa nì ja'a Dios tu'un luu ío iní-ya núu tíku'nì kákandíja ká'io iní ñuu Macedo-nia. ² Chí kua'a túndó'o nì ja'a-ya núu-í, ja ní jito nchaa-ya-í. Te vasa ndá'ú xaán káta'an-i, ko nì kákusí xaán iní-i. Te bueno ká'io iní-i nì kaja'a-i najíin. ³ Te a jiní máá-rí ja taká ja á kúu sá'a-i, nì kaja'a-i. Te sobra-ga nì kaja'a-i, nátu'un kákana kuu iní máá-i. ⁴ Te nì'in xaán ní kajikan-i permiso nuu-rí ja ná chíndéé chítuu-i sava-ga chaa ndoo. ⁵ Ko nasu ñn súan káñukuu iní-ri núu, chí sua xna'an-ga nì kaja'a-i máá-i nuu máá Jító'o-yo jíin núu-rí, chí súan nì jata'an iní Dios. ⁶ Te ja yúán ní kaka'an nì'in-ri jíin Tito ja ná síjínu ndí-i-de tiñu luu yá'a jíin-ró jíná'an-ró, nátu'un nì kejá'a-de sá'a-de núu. ⁷ Bueno kásá'a-ró taká-ni. Bueno kákandíja-ró. Bueno kaka'an-ro.

Bueno kájuku'un iní-ro. Bueno kájítú iní-ro. Bueno kákundá'ú iní-ro rúu. Suni súan ná ndeá-ga tiñu luu yá'a sá'a-ró núsáa. ⁸ Na tú ká'an-ri nátu'un ká'an chaa tá'ú tiñu, chi sua ndé'é-rí nú kákundá'ú ndija iní-ro-í. Te jín modo kájítú iní sava-ga-i ná chíku'a-ri róo. ⁹ Chi a kájiní-ro tú'un luu ío iní Jesucristo, ja ní kundá'ú iní-ya róo. Te ja yúan ní nasándá'ú-ya máa-ya, vaša kúká-ya núú, náva'a koo kúká-ró jíná'an-ró sá'a tu'un ni kundá'ú-ya. ¹⁰ Te já'a-ri consejo yá'a nuu-ro. Andujin ni ka'io iní-ro sá'a-ró, te ni kejá'á-ró sá'a-ró. ¹¹ Núsáa te vina ío va'a ja ná síjínu ndi'i tuku-ró sá'a-ró. Te nátu'un ni kajítú iní-ro kéjá'á-ró, vina te nú ndasa já'a tundó'o, suni súan ku'a-ró. ¹² Chi nú kúu iní-yo kuá'a-yó, kuu ku'a-a-yó ndasa ñáva'a-yó, nasu já nú tú naún ñáva'a-yó. ¹³ Chi nasu ká'an-ri tu'un yá'a ja ná kuíñi jinu sava-i jín tundó'o, te róo kuiñi ni'in-ró jín tundó'o, ¹⁴ chi sua kuní-ri já ná koo ñin nuu. Te vina kua'a káñava'a-ró te ku'a-a-ró núu-í, chi kánandi'i-ga-i, náva'a suni súan nú kua'a ñáva'a-i te ku'a-a-i nuu-ro, nú kánandi'i-ga-ro, náva'a ketá'an ñin nuu sá'a-ró. ¹⁵ Nátu'un yóso núu tutú: Chaa ni kanastútú kuá'a, tuká naún ní kéndoo, te chaa ni kanastútú yakú-ni, tuká naún ní kánandi'i-de, áchí. ¹⁶ Ko ná kúta'u-rí nuu Dios ja iní añú Tito ni ja'a-ya súni tu'un kájítú iní-ri ja kúu róo. ¹⁷ Chi ni jatá'ú ndija-de tu'un ni kaka'an-ri jín-de, ko suni súan jítú iní-de ki'in-de ichi jáa-de nuu-ro jíná'an-ró, chi súan kána kuu iní máa-de. ¹⁸ Te jín-de kátájí-rí ñin ñani jaa-de nuu-ro. Te tiku'ni taká lado, kájatú'ún-i chaa-ún, chi bueno jáni-de tu'un va'a. ¹⁹ Te nasu máa ñin ya'á, chi suni taká tiku'ni ni chaa tiñu siki-dé, ja kúu-de chaa chindéé tá'an jín-rí jín tiñu luu yá'a. Te kástútú-rí náva'a nakana jaa-i máa Jító'o-yo sá'a, te náva'a kuní-i ndasa kájito ndá'ú-ri nuu-í. ²⁰ Súan kásá'a-ri, náva'a ma ká'an ndiva'a ni ñin chaa siki-rí, ndasa kinchaka-ri xu'ún kuá'a yá'a ja ní kaja'a-ró. ²¹ Kájítú iní-ri sá'a-ri tiñu jínú'ún, ko nasu máa ñin nuu máa Jító'o-yo, chi suni súan jín núu taká chaa. ²² Suni kátájí-rí ñani-ri jaa jín-de jíná'an-de, chi tiñu jítú iní chaa yá'a, tñi jínu ni kajito nchaa va'a-ri-de. Te ví'í-gá vina jítú-ga iní-de, chi tuká yú'ú-de ja kúu róo. ²³ Chi Tito, máa-de kúu chaa chindéé tá'an sátiñu jín-rí ja siki róo. Te sava-ga ñani-yo-ún, máa-de kákuu ndajá'a tiku'ni kákandija, te kánakana jaa-i Cristo sá'a-de. ²⁴ Te ná stá'an ndijin-ro núu-dé jín núu taká tiku'ni ndasa kákundá'ú ndija iní-ro rúu, te ndasa tú ní kásatéyí sáni-ri máa-rí nuu-dé ja siki róo.

9

¹ Chi cuenta siki xú'ún kájakin-ro já kuátiñu ñayivi ndóo, tú níni cháa-ga-ri tutu nuu-ro. ² Chi a jiní-ri ja kúu iní-ro

sá'a-ró. Ja yúan sátéyíí-rí máá-rí nuu ñáyivi ñúu Macedonia, chí ká'an-rí ja ñúu Acaya, a ká'io tu'a-de onde kua andujin. Te modo ja ní kasá'a-ró, ni ndukanda iní sava-de ni sá'a. ³ Ko tájí-rí ñani-yo núu-ro náv'a a tú sátéyíí sáni-rí máá-rí siki tíñu yá'a ja siki róó, náv'a a ná kóo tu'a-ró jíná'an-ró nátu'un ni ka'an-rí. ⁴ Chí sanaa te jaa yaku chaa ñuu Macedonia jín-rí. Te nú kunj-de róó, ja tú ká'io tu'a-ró, yúan-na te koo tuka nuu-rí jíná'an-rí jín-ró, ja súan ni kaka'an-rí ja ká'io tu'a ndija-ró núu. ⁵ Ja yúan kánúú-gá ni ka'an nda'ú-rí jín ñani-yo, ja ná kúxnúú-de jaa-de nuu-ro, te ná sátu'a-de xu'ún ja ní kakeyu'u-ro, náv'a a koo tu'a nátu'un in ndatiñu ja kákuu iní-ro ní ja'a-ró, nasu ja ní kastétuu-rí róó kúu. ⁶ Ko tu'un yá'a ká'an-rí: Chaa kakín táma, suni táma nástútú-de. Te chaa kakín kua'a, suni kua'a nástútú-de. ⁷ Ná in ná in-de ná kakín-de ndasa táva iní-de. Ma kúxíí iní-de kua'a-de, chí nasu fuerza kúu. Chí Dios, kúmaní iní-ya jín ñáyivi kúsi iní ja'a. ⁸ Te máá Dios kuu sá'a-ya ja ná ndeá ndí'i tíñu luu nuu-ro, náv'a a ná kayá-ro táká ndatiñu, náv'a a nene kanda va'a-ró, te kuu kua'a núu-ró ndá'a núu táká tíñu va'a. ⁹ Nátu'un yóso núu tutú: Onde jichá ni ja'a-ya núu ñáyivi káta'an ndá'ú. Te tíñu ndaa sá'a-ya, nene kéndoo ní káni. Achí. ¹⁰ Te I'a ja'a tata nuu cháa sáka, suni kua'a-ya staa kée-dé. Nakoko-ga itu-ro sá'a-ya. Te xndeá-ga-ya, te skuá'nu-ga-ya, tíñu ndaa sá'a-ró. ¹¹ Te ná kúkúká-ró jín táká, náv'a a kuu kua'a kua'a-ro, te skáka-rí nuu-í. Te yúan sá'a ja kánakuatá'ú-i nuu Dios. ¹² Chí xu'ún kájakín-ro ja kúu siki tíñu yá'a, nasu níni nuu táká ñáyivi ndóo chindéé tá'an jín-i, chí suni kua'a-í kánakuatá'ú núu Dios sá'a. ¹³ Te tíñu yá'a kúu ja jito nchaa róó. Te ja yúan kánakana jaa-i Dios siki ja káandatu-ro jín ja kájatú'ún-ró tú'un va'a Cristo. Chí va'a kákuu iní-ro kájakín-ro náv'a a kuatiñu máá-i jín sáva-ga-i. ¹⁴ Suni súan kájukan ta'u máá-i ja'a-ro jíná'an-ró. Chí kañukuu xaan iní máá-i róó, siki ja ní sjá'a Dios tu'un luu ío iní-ya ní ja'a-ya núu-ro. ¹⁵ Ná kúta'u-yo núu Dios, chí ni kijn ndíva'a-na-ya tá'u-yá ni ja'a-ya núu-yo.

10

Ja ní ka'an Pablo ja'a tíñu ndíso-de

¹ Ko ruu, Pablo, chí jín tú'un vitá iní, jín tú'un maní iní ío iní Cristo, ká'an nda'ú-rí jín-ró. Ruu, nú kánchaa-rí jín-ró, chí sá'a súchí ndíja-rí iní-rí nuu-ro, ko nú kánchaa jíká-rí, chí a chúndéé-ni iní-rí ká'an ni'in-rí jín-ró. ² Yuán ká'an nda'ú-rí jín-ró vína, náv'a a nú ni jaa-rí nuu-ro, te tú níni chúndéé iní-rí ka'an xaan-rí, vasa jáni ndija iní-rí ja ká'an-rí súan nuu sáva-ga-de ja kájani iní-de ja kájika kuu yúkú-ni-rí. ³ Chí vasa

kájika kuu-ri iní ñuyívi, ko tú kájatá'an-ri nátu'un kájatá'an-i iní ñuyívi. ⁴ Chi ja kájatá'an-ri jíin, nasu já kájatíñu-i iní ñuyívi kákuu, chi ja yí'i fuerza Dios kákuu. Te kuu xnáa-ún táká ndatíñu nì'in. ⁵ Káxnáa-rí taká tu'un kástátá'an-i, jíin tú'un ja ndúkú sávixi máá, kuní kasu ichi nává'a ma kuní sava-ga-i nuu Dios núú. Ko tñin-ri so'o taká tu'un kájani iní-i, nává'a kuu kuandatu-i nuu Cristo. ⁶ Te ká'io tu'a-ri ja xndó'o-ri chaá tú káandatu, onde nú ná skíkuu máá-ró kuandatu va'a-ró. ⁷ Ndé'é-ró núu táká ndatíñu ndasa kájito. Nú ñn chaá jáni ndija iní-de ja yí'i-de nda'a Cristo, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un yí'i máá-de nda'a Cristo, suni súan ruu. ⁸ Chi vasa sátéyíi-ga-ri máá-rí siki tíñu nì chaa-ya siki-rí jíná'an-ri, te ma kúka nuu-rí sá'a, chi tíñu-ún nì chaa máá Jító'o-yo siki-rí ja skuá'nu-ga-ri róo jíná'an-ró, nasu já xnáa-rí róo. ⁹ Chi tú kuní-ri ja káni iní-ro já ndúkú-rí síyú'ú-ri róo jíin carta-ri. ¹⁰ Chi ío chaá káka'an ndija: Carta-de xañ ndái, te nì'in ká'an, ko nú nì chaá-de, tú ndáján jító-de, te tu'un ká'an-de chi tú káxáan, áchí-de. ¹¹ Te chaá-ún, ná sá'a-de cuenta ja nátu'un káka'an-ri jíin carta nú ká'jin jíká-rí, suni súan kákuu-ri jíin tíñu nú ká'jin-ri nuu-ro. ¹² Chi tú kákuni-ri kivi nduu-ri jíin-de, ni ja skétá'an-ri máá-rí jíin sáva chaá ja kájatú'ún-de máá-de. Máá cháa-ún, káchikuá'a-de máá-de ja máá-de, te káskétá'an-de máá-de jíin tá'an-de, ko tú ká'io káji iní-de ja súan. ¹³ Ko ruu, ma sjá'a-ri punto ja sátéyíi-rí máá-rí, chi nani káa máá kú'a nì ja'a Dios nuu-rí, te jaá ku'a-ún onde nuu máá-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Nasu kásjá'a-ri punto káskáa-ri ku'a-ri nátu'un tú ní jakoyo-ri nuu-ro núú, chi sua ruu kákuu ja xnáñúú ní jakoyo-ri onde nuu róo kájani-ri tu'un va'a Cristo. ¹⁵ Tú sjá'a-ri punto ja sátéyíi-rí máá-rí siki tíñu kásá'a inga chaá, ko káñukuu iní-ri ja ná yíja-ga modo kákandíja-ró, te súan ná ndeá xañ-gá tíñu sá'a-ri jíin róo jíná'an-ró, ¹⁶ nává'a kani-ri tu'un va'a níi-gá ñuu ío onde yata ñuu-ro. Súan te tú níni sátéyíi-rí máá-rí siki tíñu ja á ká'io tu'a nì sá'a inga chaá. ¹⁷ Ko chaá ja sátéyíi-de máá-de, ná sátéyíi-de máá-de siki máá Jító'o-yo. ¹⁸ Chi nasu cháa ja játú'ún máá kúu ja kéndoó jíñú'ún, chi sua chaá ja máá Dios játú'ún-yá-de.

11

¹ Kuña ká'nu iní-ro ná ká'an-ri ñn tí'li tu'un katachi jíin-ró. Kuña ká'nu iní-ro núsáá vijí. ² Chi kúkuíñi-ri ja'a-ro jíin tú'un kuíñi Dios, chi nì ja'ncha-ri tu'un ja stánda'a-rí róo jíin ñn-ni yíi, kúu máá Cristo, te stá'an-ri róo nuu-yá nátu'un ñn ña'an jáá íi. ³ Ko nátu'un koo, nì xndá'ú-tí Eva jíin tú'un ndíchí-tí, súan yú'ú-ri jíin-ró ja sánaa te sana nuu já jiní tuní-ro, te sanaa te sía-ro modo káji, modo ndoo, ja káchiñú'ún-ró Cristo.

4 Chi nú inga chaa chaa, te kani-de tu'un inga Jesús nuu já á n̄ kajani-r̄i nuu-ro, xí nú kuatá'ú-ró ingá espíritu nuu já á n̄ kajatá'ú-ró, xí ingá tu'un nuu já á n̄ kachu'un in̄i-ro, a jin̄i-r̄i já bueno kájan-deé in̄i-ro j̄ín. 5 Chi apóstol yúan, vasa kúñá'nu xaan-dé ká'an-de, ko tú kánúú kúti-dé kanduu-de ruu, jáni in̄i-r̄i. 6 Chi vasa tú jákuta'an ka'an-r̄i, ko ndíchí-rí, te ndivii táká ya'á, a n̄i kastá'an káji-rí nuu-ro j̄íná'an-ró. 7 Te ruu, n̄i nasásúchí-rí máá-rí náva'a kendo j̄ínú'ún-ró, te tú ní xíkó-rí tu'un Dios nuu-ro. Te kuachi n̄i kivi-r̄i já ní sá'a-r̄i súan náún. 8 N̄i tevíchí-rí sava-ga tikun̄i já ní t̄in-r̄i xu'ún-i, náva'a ja-r̄i kuat̄iñu-r̄i nuu-ro. 9 Chi ná kánchaa-r̄i j̄ín-ró núú, te n̄i nandi'i-r̄i yakú naj̄ín, ko tú ní stáa-r̄i sik̄i ní ñn-ró. Chi vasa n̄i nandi'i-r̄i, ko ñani-yo já ní kikoyo-de ichi ñúú Macedonia, n̄i kaja'a kua'a-dé nuu-rí. Te tú ní stá'an kuti-rí róó j̄íná'an-ró, te ní ma sá'a-r̄i. 10 Te j̄ín tíñu yá'a ná sátéyí-rí máá-rí. Ma kasú-de nuu-rí já súan ka'an-r̄i n̄i ndáñúú Acaya núsáá, chi tu'un ndija Cristo ká'an-r̄i. 11 Te naja. Tú kúndá'ú in̄i-r̄i róó náún. Máá Dios, a jin̄i-ya. 12 Ko sá'a-ga-r̄i tíñu sá'a-r̄i yá'a, chi chaa-ún, kásatéyí-de máá-de, kándúkú-de cuestión, káka'an-de já ñn núú-ni kásatiñu-de j̄ín-rí, ko ma kúndéé-de, ch̄i kasu-r̄i nuu-dé. 13 Chi chaa yúan, apóstol falso kákuu-de. Te máni káxndá'ú-de j̄ín tíñu kásá'a-de. Ko kásá'a-de máá-de já apóstol Cristo kákuu-de. 14 Nasu tíñu naa in̄i-yo ndé'é-yó kúu, ch̄i suni máá Satanás, násama máá, te ndúu ndajá'a ndíi ncháa. 15 Já yúan, nasu tíñu káxáan kúu, chi chaa kájatíñu nuu já'ú, kánasá'a-de máá-de, te kásá'a-de já cháa kájatíñu ndaa kákuu-de. Te j̄ín yá'u tíñu kásá'a máá-de, súan naa-dé. 16 Ná ká'an-r̄i inga j̄ínu. Ni ñn chaa, ma káni in̄i-de já cháa katach̄i kúu-r̄i. Te nú súan, ná kuatá'ú-ró rúu vasté nátu'un ñn chaa katach̄i, náva'a kuu sátéyí-rí máá-rí ñn tí'li-ga núsáá. 17 Tu'un ká'an-r̄i yá'a, nasu ní tá'ú tíñu máá Jító'o-yo, ch̄i sua ká'an-r̄i nátu'un ká'an chaa katach̄i. 18 Chi tin̄i-de, kásatéyí-de máá-de ndasa kákuni-de j̄ín modo kásá'a ñayivi. Te ruu, suni ná sátéyí-ga-r̄i máá-rí núsáá. 19 Chi kákuu va'a in̄i-ro kájan-dat̄u-ro núú cháa káñáá xini, ch̄i chaa ká'io káji in̄i kákuu-ró. 20 Chi nú ñn chaa taan-dé róó, sátíñu sáni-ró, xí nú ñn chaa kee-dé sik̄i-ro, xí nú ñn chaa kuanchaa-de ndatiñu-ró, xí nú ñn chaa sáñá'nu-de máá-de, xí nú ñn chaa stují-dé yiki núu-ro, bueno kájan-deé in̄i-ro j̄ín-de jin̄i-r̄i. 21 Kúka nuu-rí, ch̄i vitá máá-rí te já yúan tú ní kásá'a xaan-rí súan, áchí-r̄i vii. Ch̄i nátu'un chúndéé in̄i inga chaa sátéyí-de máá-de, suni súan ruu chúndéé in̄i-r̄i ká'an-r̄i tu'un katach̄i. 22 Chaa hebreo kákuu-de náún. Suni ruu. Chaa Israel kákuu-de náún. Suni ruu. Tata Abraham kákuu-de náún. Suni ruu.

Tundó'o n̄i jito Pablo sik̄i tú'un-ya

²³ Chaa kájatíñu nuu Cristo kákuu-de náún. (Ká'an-ri nátu'un chaa kátachi.) Ko ruu ví'i-gá. Kua'a-gá tiñu sá'a-ri. Nāsaa vuelta kákuun-de yunu xí sukun-ri. Xaan-gá já'an-ri vekaa. Ni kuu kua'a jínu káku-ri kuu-ri. ²⁴ Chaa judío, ñn-na te jínu uu xiko cuarta ni kaja'a-de ruu u'un vuelta. ²⁵ Unj jínu ni ki'in-ri yunu xí. ñn jínu ni ki'in-ri yuu. Unj jínu ni ta'u barco-ri. ñn ñúú te ñn ndúú ni kaxndée ñinu-ri nuu kúnú ndúcha mar. ²⁶ Kua'a jínu ni ja'an jíká-rí ichi. Ni kuu káku-ri nuu yúcha. Ni kuu káku-ri nuu ñáku'i'ná. Ni kuu káku-ri nuu ñáyivi ñúu-ri. Ni kuu káku-ri nuu ñáyivi sñn nación. Ni kuu káku-ri iní ñuu. Ni kuu káku-ri máá iní ñu'un té'é. Ni kuu káku-ri nuu mar. Ni kuu káku-ri ma'ñú ñaní tú ká'jin ndaa. ²⁷ Ni kuítá-ri. Ni kana tain-ri. Ni sátíñu-ri. Kua'a jínu ni kuu já'ni-rí máá-rí numa'ná. Ni kuu jí'i-ri soko, te jichí-ri nducha. Ió kua'a kivi tú ní'in-ri kee-rí. Ni kuu tá'an vijin-ri te jika kuu víchí-ni-ri. ²⁸ Te siki táka tundó'o tá'an-ri-ún, ió inga. Chi taká kivi nákaní xaan iní-ri te jítú iní-ri ja kuu taká tikuní kákandíja. ²⁹ Ndé ñáyivi vítá iní-i, te ruu tú vítá iní-ri náún. Ndéja kánangava nuu kuáchi sá'a inga chaa, te ruu tú ndúkijí xiní-ri náún. ³⁰ Te nú kánúú sátéyí-ri máá-rí, te ná sátéyí-ri máá-rí siki já vítá iní-ri. ³¹ Máá Dios, Táa Jito'o-yo Jesucristo, ja kánakana jaa-i-ya ñí káni ñí kuiá, a jini-ya já tú xndá'ú-ri. ³² Iní ñuu Damasco ni sá'a gobernador jíin-ri, chaa tá'ú tiñu ndañúú tñn rey Aretas, ja ní káindasu-de yuñúú chaa Damasco, ja tñn-de ruu káku-ri-de núú. ³³ Ko iní ñn jika ni kandee-ri. Te ni kákiñ'i'in-i ruu yau ventana. Te ni kaskúun-i ruu jika vé'e nama ñúú Damasco. Te súan ni kaku-ri iní nda'a chaa-ún.

12

¹ Nini sátéyí-ri máá-rí ja máá-rí vasa tú ní'in tiñu. Ka'an-ri siki tú'un ni stá'an ndijin máá Jito'o-yo núu-ri jíin já ní skóto-ya rúu. ² Jini-ri nuu ñn chaa yí'i-de nda'a Cristo, ja ió uxí kuun kuiá ni ndéché chaa-ún ni ja'an-de onde andívi uní. Te nú jíin yíki kúñu-de, xí ñaún, tú jini-ri, xí ní xndóo-de yiki kúñu-de, tú jini-ri. Dios kuu I'a jini. ³ Te jini-ri chaa-ún. Te nú jíin yíki kúñu-de, xí ní xndóo-de yiki kúñu-de, tú jini-ri. Dios kuu I'a jini. ⁴ Ja ní ndéché-de ni ja'an-de onde nuu jardín andívi. Te yúan ni jini so'o chaa-ún tu'un sa'í, ja má kuu kastu'ún ní ñn chaa. ⁵ Siki chaa-ún, ná sátéyí-ri máá-rí, ko ja jíin máá-rí, ja máá-rí, ma sátéyí-ri máá-rí, chi sua nú jíin tú'un vítá iní-ri te kuu. ⁶ Nú kuní-ri sátéyí-ri máá-rí, tú káñáá xiní-ri. Chi ka'an ndaa-ri. Ko ma sá'a-ri. Ko ma ká'an-ri súan, chi sanaa te ñn chaa kani-ga iní-de ja súkún-ga ku'a-ri vasa já jini-de ruu, xí já jini so'o-de tu'un-ri. ⁷ Chi siki já ní stá'an ndijin kua'a-ya nuu-ri,

tú kuní-ya já já'a ku'a sańá'nu-ga-ri máá-rí. Ja yúan ní chaa ñn kue'e nuu-rí. Te ñn yuchi Satanás kúu-ún, ñi stují núu-rí, náva'a tú ja'a ku'a kusii iní añú-ri jín máá-rí. ⁸ Ja yúan ní kuu uní jínu ká'an nda'ú-ri jín máá Jító'o-yo, já ná cháxio-ya-ún kí'in. ⁹ Te ñi ka'an-ya jín-rí: Tú níni, chi tu'un luu ío iní-ri kúu ja kánúú núu-ro, chi nú ká'io vitá iní ñayivi, yúan-na te fuerza-ri ná yíja iní-i, áchí-ya. Ja yúan kúsii xáan iní-ri sátéyí-rí máá-rí sikí já vitá iní-ri, náva'a ná kúnchaa fuerza máá Cristo jín-rí. ¹⁰ Ja sikí yúan kúu ja xáan kúsii iní-ri jín tú'un vitá iní, jín tú'un kástá'an-i ruu, jín tú'un nándi'i-ri najjín, jín tú'un káchindikín-i ruu, jín tú'un tá'an-ri tundó'o ja sikí Cristo. Chi hora ío vitá-ri, máá hora-ún ío ndáján-rí. ¹¹ Chaa káńáá xini sá'a-ri máá-rí ja súan sátéyí-rí máá-rí. Ko máá-ró, ñi kastétuu-ró rúu, chi sua ka'an-ro já'a-rí jíná'an-ró núu. Chi ñi tú kuí'a kuti cháa kúu-ri nuu apóstol kákuu ví'i-gá-ún, vasa tú na tiñu-ri. ¹² Te ma'ñú táka-ro ní jo ndija taká tuni ñi sá'a-ri cuenta apóstol, jín táka paciencia jín tuni, jín tíñu ñá'nu, jín tíñu náa iní-yo ndé'é-yó. ¹³ Naún ta'u kuí'a ñi ni'in-ro vasa sáva-ga tikuní kákandíja, chi máni ja tú ní stáa kuti-rí sikí-ro. Sá'a tuká'nu iní nuu-rí ja súan ñi sá'a ndiva'a-ri jín-ró.

Ja kuní Pablo kí'in-de vuelta uní sándaq-de tiñu-i

¹⁴ Te vina a ío tu'a-ri ja jáa-ri nuu-ro vuelta uní. Ko nasu ja stáa-ri sikí-ro jíná'an-ró, chi nasu ndátíñu-ró kuní-ri, chi róo kuní-ri. Chi se'e, tú modo kaya-i ja kúu táa-i, chi sua kaya táa ja kúu se'e-de. ¹⁵ Ko ruu chi kúsii iní-ri kanu-ri cuenta máá-rí, te vasa onde máá-rí ná sijíta ndi'i-ri máá-rí sikí añú-ro. Sikí já kúndá'ú xaan-gá iní-ri róo, ja yúan nú ku'a kákundá'ú iní-ro rúu, náún. ¹⁶ Ja jáan, ko ruu, vasa tú ní stáa kuti-rí sikí-ro, chi sua ñi tñn yátá-rí róo, chi chaa maña kúu-ri káka'an-ro. ¹⁷ Jaán, jín ñn tá'an chaa ñi tájí-rí ñi jaa nuu-ro, ní xndá'ú-ri róo, náún. ¹⁸ Ñi ka'an nda'ú-ri jín Tito jaa-de, te ñi tájí-rí ñn ñani kujaa jín-de. Te xí sánaa ní xndá'ú Tito róo. Nasu jín ñn-ni xini kájika kuu-ri náún. Te nasu ñn-ni ichi kájika-ri náún. ¹⁹ Kájani iní-ro já kándúkú-rí ka'an-ri ja'a máá-rí nuu-ro náún. Máá Dios jini-ya já káka'an-ri tu'un Cristo. Nani máni, taká yúan kásá'a-ri náva'a ná yíja-ga iní-ro. ²⁰ Chi yú'ú-ri ja sánaa nú ná jáa-ri, te ma ní'in-rí róo nátu'un játa'an iní máá-rí. Ni róo, ma játa'an iní-ro rúu. Chi sánaa káka'á-ro, kákukuásún iní-ro, kákiti iní-ro, kásásñn-ró máá-ró, káka'an tú'ún sikí tá'an-ró, kákutuku iní-ro kájito tá'an-ró, kásávixi-ro máá-ró, tú kétá'an kásá'a-ró. ²¹ Chi nú sanaa jáa tuku-ri, yúan-na te kuka nuu-rí sá'a Dios kuní-ro jíná'an-ró. Te ndukuí'a iní-ri sá'a kua'a cháa kásá'a kuachi ichi yatá, chi tú kákuni-de nakani iní-de sikí táka tíñu chá'án kásá'a-de, ja kásá'a téné-de, ja kásá'a kuáxán-de.

13

¹ Ya'á kúu vuelta unĭ ja jáa-ri nuu-ro jíná'an-ró. Te jín tú'un ka'an uu xí unĭ testigo te kundaā taká tiñu. ² A nĭ kana jín-ri nuu ñáyivi ní kasá'a kuachi-ún, te suni nuu sáva-ga-i. Te vina vasa jíká kánchaa-ri, ko kána jín tuku-ri nuu-í, ná nĭ ka'an-ri kivi ní jaa-ri vuelta uu nĭ kanchaa-ri jín-ró chĭ nú jaa-ri inga jínu, te ma ká'an vitá-ri jín-i. ³ Chĭ kájikan-ro prueba ja nú ndaa ká'an Cristo ja ká'an-ri yu'u núu-yá. Te I'a-ún, tú vitá-ni jĭku-ya já'a róó, chĭ sua jĭku-ya jín fuerza ja'a róó jíná'an-ró. ⁴ Chi vitá-ya te nĭ jĭ'i-ya jíká cruz, ko chakú-ya sá'a fuerza Dios. Te suni súan yóó, vitá inĭ-yo jín-yá, ko kúkuéé-ga te kuchaku-yo jín-yá sá'a fuerza Dios ja'a yóó jíná'an-yó. ⁵ Ná nándúkú víi máá-ró sikí máá-ró, te kunĭ-ro nú kákandĭja va'a-ró xí túu, chĭ sanaa te ká'in-ga-ro núu kuáchi. Xí tú kájini-ro máá-ró já ncháá Jesucristo inĭ-ro náún, te nú ma kéndoo kuí'a-ro. ⁶ Ko ñúkuu inĭ-ri ja ná kunĭ-ro jíná'an-ró já rúu tú kákendoo kuí'a-ri. ⁷ Te kájikan ta'u-rí nuu Dios, náv'a ma sá'a-ró ní ñn tiñu ñáá jíná'an-ró, ko nasu sikí já ná kúndéé-ri kéndoo va'a-ri. Chĭ kunĭ-ri ja ná kúndéé-ró sá'a-ró tiñu va'a, vasa ruu ná kóo-ri nátu'un chaá kéndoo kuí'a, nĭ jini-ro. ⁸ Chi ma kúu kasu-ri ichi tú'un ndaa, chĭ máni sua skáka-ri tu'un ndaa. ⁹ Ja yúán kákusiĭ inĭ-ri nú vitá inĭ-ri, te róó, nú ká'io fuerza inĭ-ro. Te kájikan ta'u-rí ja ná yĭja va'a-ga inĭ-ro. ¹⁰ Ja yúán vasa kánchaa jíká-rí, te cháa-ri taká tu'un yá'a nuu-ro, náv'a tú kundĭi-ri nuu-ro te ka'an xaan-rí jín-ró. Chi nĭ ja'a máá Jító'o-yo fuerza-ya núu-rí ja skuá'nu-ri róó, nasu já xnáa-rí róó. ¹¹ A nĭ ka'an-yo núsáá, ñáni. Ko ío ñn máá tú'un-na tu'un ka'an-ri jín-ró. Ná kóo siĭ inĭ-ro. Ná síyĭja-ga-ro máá-ró. Ná sándéé inĭ-ro jíná'an-ró. Vindáa vinené ná kúxiukú-ró. Te máá Dios, I'a ndiso tu'un kuaká'nu inĭ, jín tú'un kúndá'ú inĭ, ná kúnchaa-ya jín-ró jíná'an-ró. ¹² Nú káka'an-ro jín tá'an-ró te ndoo titú tá'an-ró. Taká ñáyivi ndóo, káka'an-i ja ná sándéé inĭ-ro jíná'an-ró. ¹³ Tu'un luu ío inĭ máá Jító'o-yo Jesucristo jín tú'un kúndá'ú inĭ Dios yóó, jín tú'un kétá'an ká'nu-yó jín Espĭritu Santo, ná kóo jín taká-ro jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS GALATAS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU GALACIA

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí Pablo kúu apóstol. Ko nasu ñayivi ní kás'a, ni nasu ñn ñayivi ní káchaa tiñu siki-rí, chī máa Jesucristo jíin máa Táa-yo Dios, I'a nī naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ² Te onde jíin táká ñani káxiukú jíin-rí yá'a, káchaa-rī tutu nuu táká tiku'nī kákandíja níí ndáñúu Galacia. ³ Tu'un luu ío inī, jíin tú'un kuaká'nu inī, ja kī nuu máa Táa-yo Dios, jíin já kī nuu máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ⁴ Chī I'a-ún nī soko-yá máa-yá ja siki kuáchi yóo, náva'a tava-yá yóo inī ñuyivi ñáa yá'a, nátu'un játa'an inī máa Táa-yo Dios. ⁵ Ja yúan ná nákana jaa-yó-yá níí káni níí kuiá. Amén.

Siki já tuká inga tu'un ndaa ío

⁶ A nī kana-ya xiní-ro siki tú'un luu ío inī Cristo. Te náa iní-rī ndé'é-rí najá xa'an yachí nī kaskéndo-ro-yá, te nī kakivi nduu-ro siki ingá tu'un. ⁷ Ko tú kuti ingá tu'un va'a ío, va'a ío ñayivi káská'an róo, te kákuni-i nasama-i tu'un va'a Cristo. ⁸ Ko sanaa te ruu jíná'an-rī, xī ñn ndajá'a ándívi, káni sñn inga tu'un nuu-ro jíná'an-ró, te nú tú kétá'an jíin tú'un nī kajani-rī nuu-ro-ún, ná náa cháa-ún. ⁹ Nátu'un a nī kaka'an-rī jíin-ró, suni súan ká'an tuku-rī vina: Nú ndé cháa jáni sñn inga tu'un nuu-ro, te nú tú kétá'an jíin tú'un nī kajatá'ú-ro-ún, ná náa cháa-ún. ¹⁰ Te á ñayivi xī Dios kuatú'ún rúu kuní-rī, xī ndúkú-rí ja kúsi inī ñayivi sá'a-rī náún. Ko jandáa ká'an-rī jíin-ró ja násu mozo Cristo kúu-rī nú súan ná ndúkú-rí sá'a-rī ja kúsi inī ñayivi núú.

Onde nuu Dios vai tu'un ká'an Pablo

¹¹ Ko kástu'ún-rí nuu-ro jíná'an-ró, ñáni, ja tú'un va'a ja nī jichá nuu kua'an nī sá'a-rī, nasu tú'un ñayivi kúu. ¹² Chī nasu ñn ñayivi ní stá'an tu'un yá'a nuu-rí, ni tú ní kútu'a-rī sá'a ñayivi, chī Jesucristo nī stá'an ndijin-ya núu-rí. ¹³ Chī a nī kajini tu'un-ró rúu, ndasa nī sá'a-rī sáa, ná nī chiñú'ún-rí tu'un judío, te nī chindikín téyí-rí tiku'nī Dios, te xndí'i-rī-i kuní-rí núú. ¹⁴ Te nī kutu'a-ga-rī jíin sá'an judío vásá sáva ñayivi kája'nu jíin-rí. Te nī jítú-ga inī-rī jíin táninu vuelú-rī. ¹⁵ Te nī

teta'an-ya rúu onde ná ñú'un-ri ch̄i náa-ri. Te jín tú'un luu ío in̄i-ya ní kana-ya xiní-rí. ¹⁶ Te nuu ní kus̄i iní Dios ja jín rúu te stá'an ndijin-ya Sé'e-ya, náva'a kani-ri tu'un-ya núu ñáyivi s̄in nación, yúan-na te tú ní jiká tu'ún kúti-rí ni ñn ñáyivi. ¹⁷ Ni tú ní ja'an-ri ñuu Jerusalén nuu cháa ja á kákuu apóstol vásá rúu. Chi ni ja'an-ri ñuu Arabia. Yúan-na te ni no'on tuku-ri ñuu Damasco. ¹⁸ Yúan-na te onde nuu uní kuiá, te ni ja'an-ri ñuu Jerusalén, ni jande'é-rí Pedro. Te ni kanchaa-ri xia'un kivi jín-de. ¹⁹ Ko tú ní jiní-ri nuu ingá apóstol, ch̄i ñn-ni nuu Jacobo ñani máá Jító'o-yo ní jiní-ri. ²⁰ Tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, te a jiní Dios ja tú xndá'ú-ri. ²¹ Yúan-na te ni ja'an-ri ní ndáñúu Siria jín Cilicia. ²² Ko tiku'ni kákandija nuu Cristo in̄i ñuu Judea, tú ní kánakuni kuti-í ruu. ²³ Máá ní kajini tu'un-ni-i káka'an: Chaa-ún ni chindikin-de yóo sáá. Te xndí'i-de tu'un kákandija-yó kuni-de núú, ko a jani-de tu'un yá'a vina. Achí-i. ²⁴ Te ni kanakana jaa-i Dios ja súan ni sá'a-ya jín-rí.

2

¹ Yúan-na te onde nuu uxí kuun kuiá, te ni ja'an tuku-ri ñuu Jerusalén jín Bernabé, te suni ni jaka-ri Tito ni ja'an jín-rí. ² Te ni ja'an-ri, ch̄i súan ni tá'ú ndijin-ya tíñu nuu-rí. Te nuu cháa ñá'nu ni kastu'ún sá'í-ri naún tu'un jáni-ri nuu ñáyivi s̄in nación, ch̄i sanaa ní jika kuu sáni-ri, xí káka kuu sáni-ga-ri jáni in̄i-ri. ³ Ko Tito, ja jika-de jín-rí, vasa chaa ñuu Grecia kúu-de, tú ní kástétuu-de chaa xiti ndúu-de. ⁴ Te ni io ñani kándañáá, ni kivi koyo sa'í-de, náva'a koto yu'u-dé ndasa kájika kuu ndicha-na-yo ní sá'a Jesucristo, ch̄i kákuni-de nduu tuku-yó mozo. ⁵ Ko ni ñn hora tú ní kájandatu-ri nuu cháa-ún, ch̄i kuni-ri ja ná kéndoo tu'un ndaa tu'un va'a jín-ró jíná'an-ró. ⁶ Te chaa ja káka'an-i ja kúñá'nu-de, ko tú ní sá'a-ri cuenta ndasa káa-de, ch̄i Dios, tú ncháa nuu-yá ñáyivi. Tuká naún ní stá'an chaa ñá'nu-ún nuu-rí. ⁷ Ch̄i sasua ni kajini-de ja ndíso-ri tíñu ja jáni-ri tu'un va'a nuu ñáyivi s̄in nación, natu'un Pedro jín ñáyivi judío, ⁸ ch̄i I'a sátiñu jín Pedro ja jáni-de tu'un nuu ñáyivi judío, suni I'a-ún sátiñu jín-rí jín ñáyivi s̄in nación. ⁹ Te káka'an-i ja Jacobo jín Cefas jín Juan kákuu chaa kándituu tiku'ni. Te nuu ní kajini-de ndasa ku'a ni ja'a-ya tú'un luu máa-yá in̄i-ri, yúan-na te ni káka'an maní-dé jín-rí jín Bernabé. Te ni kasánda-ri ja kóngoyo máa-rí nuu ñáyivi s̄in nación. Te kóngoyo máa-de nuu ñáyivi judío. ¹⁰ Mání kákuni-de ja ná núku'un in̄i-ri koto-ri ñáyivi káta'an ndá'ú, ko suni yuán núkuu in̄i máa-rí sá'a-ri núú.

Modo kendo ndaa-yo núu Dios

11 Ko nuu ní jaá Pedro ñuu Antioquía, te nì kana jín-rì nuu-dé, chi kuachi nì sá'a-de. 12 Chì onde ná té chakoyo-ga yaku chaá nì táji Jacobo, te nì yee Pedro staa jín ñáyivi sìn naciòn. Yúan-na te nì chakoyo chaá-ún, te nì kuxio-ni-de nì sásìn-de máá-de, chi nì yu'ú-de nì jito-de chaá judío. 13 Te sava judío kákandíja, nì kasá'a uu xinì jín-de. Te jín uu xinì-dé nì kaxndá'ú-de onde máá Bernabé. 14 Yúan-na te nì jinì-rì ja tú kájika ndóo-de nátu'un ká'an ndaa máá tú'un va'a, te nì kachi-rì jín Pedro jito nuu taká-de: Róo kúu-ró cháa judío, te sá'a-ró nátu'un sá'a ñáyivi sìn naciòn, te tú sá'a-ró nátu'un sá'a ñáyivi judío, te naja stétuu-ró ñáyivi sìn naciòn nduu-i ñáyivi judío núsáá. 15 Chì yóo, chaá nì kakaku ñuu judío kakuu-yó, nasu ñáyivi sìn naciòn kándiso kuachi kakuu-yó. 16 Chì a kájinì-yo já tú ni ìn ñáyivi kéndoo ndaa-i jín tíñu skíkuu-i ja tá'ú ley, chì onde nú kándíja-yó Jesucristo. Te máá-yó, a kákandíja-yó Jesucristo, náva'a kéndoo ndaa-yo jín tú'un kándíja-yó Cristo, chì jín tíñu tá'ú ley, ni ìn ñáyivi ma kéndoo ndaa kuti-í. 17 Te nini kunì-yo kéndoo ndaa-yo jín tú'un Cristo, te nì kajinì-yo já ío kuachi-yó, Núsáá te Cristo sá'a-ya kuachi náún. Túu. 18 Chì nú naki'in tuku-rì ja ní skána-rì-ún, te kuachi sá'a-rì núsáá. 19 Chì ruu, a nì kenda-rì chíi ley, chi nì jì'i-rì nì sá'a máá ley. Te vina, a chakú-rì nuu Dios. 20 Nì jì'i-rì jìka cruz jín Cristo, te chakú-rì. Ko nasu rúu kúu ja chakú, chì Cristo kúu I'a chakú inì añú-rì. Te modo ja chakú-rì inì ñuyívi yá'a vina, kúu ja kándíja-rì nuu Sé'e Dios, chi nì kundá'ú inì-ya rúu, te nì soko-yá máá-yá ja rúu. 21 Nasu jasú-rì nuu tú'un luu ío inì Dios, chì nú kéndoo ndaa ñáyivi jín tú'un tá'ú ley, yúan-na te nì jì'i sáni-ni Cristo núú.

3

1 Te róo ñáyivi Galacia ja xínì ñáá, ndé chaá nì tìn yátá róo. Naja tú kámandatu-ro núu tú'un ndaa. Chì a nì stá'an ndijin-rì nuu-ro ndasa nì jì'i Jesucristo jìka cruz. 2 Máá ìn tu'un jìkà tu'ún-rì róo: Ndasu nì kani'in-ro Espíritu, á ja ní skíkuu-ró tíñu tá'ú ley, xí já ní kandíja-ró tú'un nì kajini so'o-ró. 3 Súan kakuñáá xinì-ro náún. Nì kakejá'á-ró jín máá Espíritu, te vina jín modo yúkú máá-ró kuáyija-ró náún. 4 Te taká tundó'o nì ndo'o sáni-ró náún. Ko jáni inì máá-rí ja tú ní kúu sáni. 5 Te máá-yá, chì nì ja'a-ya Espíritu-ya núu-ro, te sá'a-ya tíñu ñá'nu ma'ñú-ró. Te á sá'a-ya jín já ní skíkuu-ró tú'un tá'ú ley, xí sá'a-ya jín já ní kandíja-ró tú'un nì kajini so'o-ró.

Tu'un nì keyu'u-yá nuu Abraham

6 Nátu'un Abraham, chì nì kandíja-de nuu Dios, te nì chi'i-ya cuenta-de nátu'un ja á nì kéndoo ndaa-de. 7 Vina te kunì-ro

núsáá, chi taká chaá ja kákandíja, yuán kákuu se'e Abraham. ⁸ Oñde ná té chá'an-ga kuu, te ñi jiní tutu ñi ja ñin kivi te skéndo ndaa Dios ñayivi ñin nación nú kandíja-i. Ja yuán, jín kivi ní ja'an tu'un va'a nuu Abraham: Oñde jín róó, ná kéndo ndatu taká ñuu, áchi-ya. ⁹ Núsáá te ñayivi kákandíja vina, ká'io ndatu-í jín Abraham, chaá ñi kandíja. ¹⁰ Yí'i tasi siki taká ñayivi ja kákandíja-i kaku-i nú ná skíkuu-i tu'un tá'ú ley, chi súan yóso núu tutu: Yí'i tasi siki taká ñayivi tú skíkuu taká tu'un ja yóso nuu tutu tá'ú tíñu, áchi. ¹¹ Te a jini kaji-yó ja tú ni ñin ñayivi kéndo ndaa-i ichi nú Dios sá'a ley jín-i. Te ñayivi ndaa, chi siki ja kándíja-i te kuchaku-i. ¹² Chi nasu chí tu'un kándíja vaí ley. Chi ká'an ley: Ñayivi skíkuu ya'á te kaku-i kuchaku-i jín, áchi. ¹³ Te Cristo ñi nakuaan-ya yóó chí tasi ja ní sá'a ley. Te ñi ndiso-ya tasi-yo. Chi yóso núu tutu: Yí'i tasi taká ñayivi ndíta kaa jiká yúnu, áchi. ¹⁴ Náv'a tu'un ñi, ja ní keyu'u-ya nuu Abraham, ná jaá nuu ñayivi ñin nación sá'a Cristo Jesús, náv'a ná kándíja-yó-ya, te ñi'in-yo Espiritu ja ní keyu'u yá sáa. ¹⁵ Ñáni, ná káni-ri ñin tu'un nuu-ro natu'un ká'an-yo ndíkivi. Nú ío ñin acta, te vaša ñayivi ní sá'a, te nú a ñi kukútu, ni ma kúu nda'va-ga, te ni ma kúu jukoso-gá. ¹⁶ Nuu Abraham jín núu ja kúu tata-de, ñi keyu'u-ya. Tú ká'an: Nuu ja kákuu tata-de, na tú ká'an siki ja kuá'a, chi ká'an siki ja ñin-ni: Nuu ja kúu tata-ro, áchi. Yuán kúu Cristo. ¹⁷ Súan kuní ka'an-ri: Tú kúu nda'va ley máa acta ja ní sákútu Dios onde jín kivi. Ni tú kúu sijita ley tu'un ja ní keyu'u-ya, chi onde ná kuun ciento oko uxí kuia ja ní keyu'u-ya-ún, yúan-na te ñi chaá ley. ¹⁸ Chi nú jín siki ley kii ta'u-yo, núsáá te tuká já tíñu tu'un ñi keyu'u-ya. Ko siki tú'un ja ní keyu'u-ya-ún kúu ja ní ja'a-ya tá'u núu Abraham.

Náun ní'in tíñu máa ley

¹⁹ Te ndénu já tíñu ley núsáá. Chi ñi kuva'a ley ja kúu siki ñayivi ní kasáña'mu, te vásá ní chaá tata ja ní keyu'u-ya sáa, te ndajá'a ándivi ní súnogo tu'un-ún jín ñin ja ní kuu yu'u núu. ²⁰ Te nú ío ja kúu yu'u núu, ko nasu jín máa ñin-ni kándij, ko Dios, chi máa ñin-ni-ya. ²¹ Núsáá te ley, jito u'u tu'un ñi keyu'u Dios náun. Túu, chi nú ley kuu naschakú yóó núu, yúan-na te kuu kéndo ndaa ndija-yó sá'a ley núu. ²² Sáa te ñi keyu'u-ya siki ñayivi kándíja nuu Jesucristo. Te tutu ñi ley ñi jasú taká-i chí kuachi, náv'a ní'in-í tu'un-ún nú kandíja-i-ya. ²³ Ko onde ná té chaá-ga tu'un-ún ja kándíja-yó, te ñi kayi'i-yó ndá'a ley. Chi ley ñi ndito yóó, onde kivi kándíja-yó tú'un ja ní kenda ndijin kuéé-ga. ²⁴ Núsáá te ley kúu máa ja ní chí'i yóó nda'a Cristo, náv'a kándíja-yó-ya te kéndo ndaa-yo. ²⁵ Ko vina

ni chaꝝ tu'un-ún ja kándija-yó-yá, te tuká yí'i-yó ingá nda'a.
 26 Chi sikí já kákandija-ró Cristo Jesús, te ni kanduu-ró sé'e
 Dios. 27 Chi taká róó, ja nátu'un skuánducha Cristo iní-ro, suni
 nátu'un Cristo káindji-ró. 28 Tú judío íó, ni ñayivi griego. Tú
 mozo íó, ni ñayivi jika kuu ndicha-na. Tú chaꝝ íó, ni ña'an. Chi
 taká róó, in-ni káyí'i-ró ndá'a Cristo Jesús. 29 Te nú Cristo kúu
 ja xín róó, núsáá te tata Abraham kákuu-ró, te ni'in-ro tá'u-ro
 já ní keyu'u-yá-ún nuu máá-de.

4

1 Te ná ká'an-ri jíin-ró: in suchi já xín tá'u, te vasa tñn-i
 so'o taká-ni, ko nú nini lúli-i, in-ni kúu-i jíin mozo. 2 Chi sua
 kánde-i chii chaꝝ tñn so'o-i jíin chíi chaꝝ ndíto ndatíñu-i, onde
 ná jínu kivi ní jani táa-i. 3 Suni súan yóó, ná lúli-yó núú, te ni
 kajandatú sáni-yó núu táninu ñuyívi. 4 Ko nuu ní jinu ndaa
 kivi, te Dios ni táji-yá Se'e yíi-ya ní kii-ya ní kaku-ya chíi in
 ñasí'í, te suni ni kaku-ya chíi ley. 5 Náva'a ndiñi'in-ya ñáyivi yí'i
 chii ley, náva'a naki'in sé'é-ya yóó. 6 Te sikí já sé'e-ya kákuu-ró,
 yuán ní táji Dios Espíritu Se'e-ya ní kivi iní añú-ro. Te Espíritu
 yuán kúu ja kána jaa: Abba, áchí, kuní ka'an, Táa. 7 Núsáá te
 tuká kúu-ró mozo, chi se'e-ya kúu-ró. Te nú se'e-ya kúu-ró,
 suni chaꝝ xín tá'u núu Dios kúu-ró sá'a Jesucristo. 8 Chi onde
 kivi sáá, tú ní kájiní-ro núu Dios, te ni kajatíñu sáni-ró núu já
 násu ndíja i'a kákuu.

Sikí já káchiñú'un táninu sáni

9 Ko vina, a kájiní-ro já kúu Dios, xí vá'a-ga ní ká'an-ri ja á
 jini Dios róó. Núsáá te naja kákuni-ro náxíó káva-ró náchiñú'un
 tuku-ró núu táninu ja tú ní'in tíñu kuti. 10 Chi máni kivi, máni
 yoo, máni viko, máni kuia káchiñú'un-ró. 11 Yuán yú'ú-ri, chi
 sanaa ní ndo'o sáni-ri ja sikí róó. 12 Náni jíná'an-ró, ká'an
 ndá'ú-ri jíin-ró ja ná sá'a-ró nátu'un sá'a-ri, chi ruu, a ni sá'a-ri
 nátu'un kásá'a-ró. Te tú ní kásá'a ndiva'a-ró jíin-rí. 13 Ko a kájiní
 va'a-ró ndasa ni kuu onde ná xnáñúú, chi vitá yiki kúñu-ri, te
 ja yuán ní jani-ri tu'un va'a nuu-ro sáá. 14 Te vasa ni kukuí'a
 iní-ro ní sá'a-ri jíin kué'e tá'an-ri, ko tú ní káské'ichi-ro rúu, ni tú
 ní kásáj'a iní-ro núu-rí, chi sua ni kajatá'ú-ró rúu nátu'un in
 ndajá'a Dios, xí nátu'un máá Cristo Jesús. 15 Núsáá te naja tuká
 kákusi iní-ro. Chi jandáa ká'an-ri jíin-ró, já nú ní kúu sá'a-ró,
 te tava-ro ndúchi-ro te kuá'a-ró núu-rí núú. 16 Ja yuán, te chaꝝ
 jito u'u róó kúu-ri ja ní kastu'un ndaa-ri tu'un nuu-ro náún.
 17 Ni'in kánandúkú-de róó, ko tú va'a, chi kákuni-de kasu-de
 nuu-ro, náva'a kundíkin ni'in-ró máá-de. 18 Chi íó va'a ja
 ndúkú ní'in-de róó taká kivi nú tíñu va'a kúu, te nasu onde níni
 máá kivi ncháa-ri jíin-ró. 19 Hijo máni, ja sikí róó kúu ja tá'u'u

xaan túku iní-ri, onde ná yíja va'a Cristo iní-ro jíná'an-ró. ²⁰ Chi kuní-ri jaa-ri kunchaa-ri jín-ró vina, te naxnúu-ri tachí-ri ka'an-ri jín-ró. Kúñáá xini-ri, tú jini-ri ndasa sá'a-ri jín-ró. ²¹ Róo, ja kákuni-ro kuiñi-ró chí ley, kastu'un núu-ri: Á tú kájini so'o-ró ndasa ká'an ley: ²² Chi súan yóso núu tutú, ja Abraham ni ñava'a-de uu se'e yí-de, ñn-i kúu se'e ña'an ndikín nchaa, te inga-i kúu se'e ña'an kúu nuu. ²³ Ko se'e ña'an ndikín nchaa, ni kaku-i nátu'un taká ñayivi, ko se'e ña'an kúu nuu, a ni kaku-i nátu'un ni keyu'u máa-yá. ²⁴ Taká tu'un yá'a kúu ñn tu'un yátá. Chi ña'an yá'a kákuu-ña úu tu'un. Chi ñn-ña nání-ña Agar, te vai-ña onde yuku Sinaí, te máa-ña skáku-ña sé'e sátiñu sáni. ²⁵ Chi Agar kúu nátu'un máa yúku Sinaí, onde ñuu Arabia. Te ná ni kuu-ún, suni súan kúu ñuu ja nání Jerusalén vina, chi suni máa jín taká se'e kájatíñu sáni. ²⁶ Ko máa Jerusalén ja vái onde andíví, chi tú játíñu sáni nuu ní ñn. Te náa-yo kúu-ún. ²⁷ Chi súan yóso núu tutú: Róo ña'an numá, ja tú skáku-ró sé'e, ná kóo si iní-ro. Róo ja tú jini-ro jatú-ro káku se'e-ró, ná kána jaa-ró, te ná kána kó'o-ró. Chi ío kua'a-gá se'e ña'an máa ñn, nasu sé'e ña'an ío yii, áchí. ²⁸ Núsáá, te yóo, ñáni, nátu'un Isaac, súan kákuu-yó sé'e-ya já ní keyu'u-yá. ²⁹ Te chaa ni kaku nátu'un taká ñayivi, chi ni chindikín-de chaa ni kaku jín máa Espíritu. Te ná ni kuu sáá, suni súan kúu, onde vina. ³⁰ Ko ndasa ká'an tutu ij: Kiñi'in ña'an ndikín nchaa, ná kí'in-ña jín sé'e-ña, chi se'e ña'an ndikín nchaa, ma kúu ni'in-í ta'u-í jín sé'e ña'an kúu nuu, áchí. ³¹ Ñáni, tú kákuu-yó sé'e ña'an ndikín nchaa, chi se'e ña'an kúu nuu kákuu-yó.

5

Ná kuiñi ni'in-yó jín tú'un ni nduu libre-yo

¹ Chi ni ndájí-yá yóo náva'a koo libre-yo. Núsáá te kuiñi ni'in-ró, te ma ndívi nduu tuku-ró jín tú'un ja jasú sáni róo. ² Nde'é te kuni-ro, ruu Pablo ká'an-ri jín-ró, ja nú xiti ndúu-ro máa-ró, yúan-na te tú ní'in tíñu Cristo sikí róo. ³ Te inga jínu ká'an ndaa-ri nuu taká chaa ja nú xiti ndúu-de máa-de, te fuerza ná skíkuu-de ndivii tú'un ká'an ley núsáá. ⁴ Taká ñayivi já ndúk-i kendo ndaa-i jín máa ley, a ni kasá-i Cristo, te tu'un luu ío iní-ya tuká yí'i iní-i. ⁵ Chi yóo, jín máa Espíritu ndátu-yó kivi kendo ndaa-yo, chi kákandíja-yó. ⁶ Chi jín tú'un Cristo Jesús, ni tú játíñu nú xiti ndúu, te ni tú játíñu nú tú xiti ndúu, chi máni jín tú'un kákandíja-yó kúu ja ní'in tíñu jín tú'un kúndá'ú iní-ya yóo. ⁷ Va'a-ni kásá'a-ró núu, ko ndé chaa ni jasú nuu-ro já tú káandatú-ro núu tú'un ndaa núsáá. ⁸ Chi máa-yá kúu I'a ni kana-ya xini-ro, ko nasu máa-yá kúu ja ská'an róo vina. ⁹ Chi ñn tá'ú-ni yujan ía, te jiá ndí'i-ni yujan sá'a. ¹⁰ Te jáni

ndija inĭ-rĭ sá'a máá Jító'ŭ-yŭ, ja má nákanĭ inĭ-ro ingá tu'un. Ko cháa sáká núu inĭ-ro, nakuxndíi-ya sikí-dé, nani cháa kúu-de. ¹¹ Náni, chĭ ruu, nú sáni-ga jáni-rĭ tu'un xití ndúu núú, te naja káchindikĭn-ga-i ruu núsáá. Chĭ nú súan, te ma kití-ga inĭ-i nuu cruz-ya sá'a-rĭ núú. ¹² Te cháa ja sáká núu inĭ-ro, va'a-ga nú ná xití-gá-de máá-de, jáni inĭ-rĭ. ¹³ Náni, nĭ kana-ya xiní máá-ró jíná'an-ró nává'a koo libre-ro. Te vasa tuká tĭn ley so'o-ró, ko ma kĭvi-ró jíin táká modo játa'an inĭ máá-ró, chĭ sua ná kúndá'ú inĭ-ro tá'an-ró, te kuatíñu nuu tá'an-ró. ¹⁴ Te nú nĭ skĭkuu-ró jíin máá ĩn-ni tu'un yá'a, te a nĭ kundéé-ró jíin níí ley: Kundá'ú inĭ-ro tá'an-ró nátu'un kúndá'ú inĭ-ro máá-ró, áchí. ¹⁵ Ko nú káyaji yí'í tá'an-ró, te kájichi sikĭ tá'an-ró, yúan-na te koto-ró máá-ró, chĭ sanaa te xndí'i tá'an-ró.

Modo kásá'a ñayivi

¹⁶ Súan ká'an-rĭ, ja ná káka-ró nátu'un kunĭ máá Espĭritu. Yuán te ma sá'a-ga-ro já kunĭ modo máá-ró. ¹⁷ Chĭ modo ja kunĭ ñayivi jító u'ŭ sikĭ máá Espĭritu, te ja kunĭ máá Espĭritu jító u'ŭ sikĭ modo máá-i, te uŭ tu'un yá'a kájasu nuu tá'an. Ja yúan tú kúu sá'a-ró já kunĭ máá-ró jíná'an-ró. ¹⁸ Ko nú máá Espĭritu stá'an ichi núu-ro, núsáá te tuká ká'ĭin-ró chíi ley. ¹⁹ Ió ndijĭn taká tiñu sá'a ñayivi, te ya'á kákuu: Tu'un ísíki ncháa tá'an, tu'un jĭka téné, tu'un sá'a chá'án, tu'un sá'a kuáxán, ²⁰ tu'un chíñú'ún ndosó, tu'un sá'a tásí, tu'un jító u'ŭ tá'an, tu'un kájatá'an, tu'un kúkuásún inĭ, tu'un kití inĭ, tu'un kánaá, tu'un kástátá'an, tu'un sásĭn máá, ²¹ tu'un ndío inĭ, tu'un já'ni ndíyi, tu'un ká'vá, tu'un sá'a viko kuáxán, jíin sikĭ táká tu'un sá'a súan. Te ya'á kúu tu'un kástu'ún-rí nuu-ro, nátu'un nĭ ka'an-rĭ jíin-ró sáá, ja ñayivi kásá'a súan, ma nani'ĭn tá'u kúti-í najaa-i inĭ ñuu nuu tá'ú Dios tiñu.

Modo sá'a máá Espĭritu

²² Ko tiñu sá'a máá Espĭritu kákuu: Tu'un kúndá'ú inĭ, tu'un kúsĭ inĭ, tu'un kuaká'nu inĭ, tu'un paciencia, tu'un manĭ inĭ, tu'un va'a inĭ, tu'un skĭkuu va'a, ²³ tu'un súchí inĭ, jíin tú'un ñúkúún inĭ. Sikĭ táká tu'un yá'a tú ndóna ley. ²⁴ Ko ñayivi káy'i'í chíi Cristo, a nĭ kaja'ni-í yiki kúñu-i jĭka cruz, onde jíin táká ja kúu inĭ máá, jíin táká tiñu kunĭ máá. ²⁵ Chĭ nú jíin máá Espĭritu káchaku-yŭ, te sunĭ jíin máá Espĭritu ná káka-yó núsáá. ²⁶ Ma sávixi sáni-yó máá-yó, ma skití inĭ-yŭ tá'an-yó, ni ma kúkuásún inĭ-yŭ sikĭ tá'an-yó.

6

Ja náchu'un íchí-yó cháa sáña'mu

¹ Ñáñi, sanaa te kuni-ro sáña'mu ñn ñayivi. Te róó ja jíin máá Espíritu kájika kuu-ró, te ná náchu'un íchí-ró-i jíin tú'un súchí iní. Ko koto-ró máá-ró náva'a suni súan tú súnгава-ró máá-ró. ² Ná kúndiso-ró carga ve'e tá'an-ró, chí súan kúu ja skíkuu-ró jíin ley Cristo. ³ Te nú ñn ñayivi jáni iní-i ja ñayivi téyí kúu-i, ko tú ndija-i, yuán máni xndá'ú-i máá-i. ⁴ Ná ñn ná ñn ñayivi, ná kóto nchaá-i ndasa káa tíñu kásá'a-i, yúan-na te ni tú níni jíin ingá ñayivi te kuu sátéyí-i máá-i. ⁵ Chí ná ñn ná ñn-i ná kúndiso-i responsable máá-i. ⁶ Ñayivi ní kutu'a jíin tú'un máá-yá, na ndí'i ja vá'a náva'a-i, ná chíndéé tá'an-i jíin cháa stá'an nuu-í. ⁷ Ma xndá'ú-ro máá-ró, chí ma kúu sákátá-yó núu Dios, chí taká ja jakín ñayivi, suni yuán náni'in-í. ⁸ Chí ñayivi jakín-i ja kuni yiki kúñu-i, ya'u yiki kúñu-i ni'in-í ja té'yú-i. Ko ñayivi jakín-i ja kuni máá Espíritu, nuu máá Espíritu ni'in-í ja kúchaku-i ní káni. ⁹ Ma kuítá-yó sá'a-yó tíñu va'a núsáá, chí nú ná jáa kivi, te ni'in-yo, te nú ma kuítá iní-yo. ¹⁰ Núsáá te hora ja núña-yó, te ná sá'a va'a-yó jíin taká ñayivi, ko xnáñúú-gá jíin tá'an-yó já kákandíja.

Tu'un cruz máá Jíto'o-yo

¹¹ Nde'e jíná'an-ró ná xaan ná'nu letra cháa-ri nuu-ro jíin ndá'a-rí. ¹² Te ío cháa kásáña'mu-de máá-de kákuni-de. Te cháa-ún kástétuu-de róó ja xití ndúu-ro, náva'a ma chíndikín-i-de sikí cruz Cristo. ¹³ Ko ni máá cháa ni kaxití ndúu-ún, suni tú káskíkuu-de jíin ley, chí kákuni-de ja ná xití ndúu-ro, náva'a sá'a téyí-de máá-de ja súan kásá'a-ró. ¹⁴ Ko ruu, tú játa'an iní-ri sá'a téyí-rí máá-rí, chí máni jíin cruz Jíto'o-yo Jesucristo kúsí iní-ri. Chí jíin tú'un cruz ni sía-ri ñuyivi, te máá ñuyivi suni ni sía ruu. ¹⁵ Chí nuu Jesucristo, ni ja xití ndúu, te ni ja tú xití ndúu, tú ní'in tíñu kuti, chí ja ná ndúu jáa iní-yo. ¹⁶ Te taká ñayivi káka modo yá'a, tu'un kuaká'nu iní-ya jíin tú'un kúndá'ú iní-ya-í, ná kóo sikí-í jíná'an-i, jíin sikí ñayivi Israel, se'e Dios. ¹⁷ Onde vina te ní-gá kua'an-yo, ma kuá'a-ri tu'un ja stá'an ni ñn cháa ruu, chí nuu yiki kúñu-ri ndíso-ri tuni Jíto'o-yo Jesús. ¹⁸ Ñáñi jíná'an-ró, tu'un luu ío iní máá Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo iní añú-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS EFESIOS YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU EFESO

Sa'an kúta'u

¹ Máa-rí kúu Pablo, apóstol Jesucristo, chí súan nī jata'an inī Dios. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, ja káskíkuu va'a-i nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i inī ñuu Éfeso. ² Tu'un luu jín tú'un kuaká'nu ío inī máa Táa-yo Dios jín iní máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró jíná'an-ró.

Na sikí ní teta'an-ya-yó

³ Ná nákana jaa-yó Dios, I'a kúu Táa Jíto'o-yo Jesucristo. Luu nī sá'a-ya jín-yó jín táká tiñu sá'a Espíritu. Te ichi ándívi sá'a-ya-ún jín Cristo. ⁴ Nátu'un nī kaji Dios yóo nuu Jesús onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi, nává'a koo ndoo-yó, te tú koo chá'an-yó núu-yá, te kundá'ú inī-ya yóo. ⁵ Te nī teta'an-ya yóo nává'a naki'in sé'é máa-yá-yó sá'a Jesucristo, ndasa nī jata'an ya'a inī-ya sá'a-ya, ⁶ nává'a ná nákana jaa-yó-yá jín tú'un luu tu'un va'a ío inī máa-yá. Te jín tú'un-ún nī ki'in sé'é-yá-yó ndúu jín-yó jín Cristo, I'a kundá'ú inī-ya. ⁷ Te I'a-ún, nī nakuaan-ya yóo jín niñi-yá. Te nī chaxio-ya kuáchi-yó jín tú'un luu xaan ío inī-ya. ⁸ Te jín tú'un-ún nī chítú ndíi añú-yo onde jín táká tú'un ndíchi, tu'un júku'un inī. ⁹ Te tiñu ja ní chaa inī máa-yá sáa, ja kúsi iní máa-yá sá'a-ya kuní-ya, chí tu'un sa'í-ún nī stá'an-ya núu-yo. ¹⁰ Chí onde ná jínu va'a kivi te kuní Dios ja in ká'nu-na nduu ndí'i-ni inī nda'a Cristo, vasa ja ká'io inī andívi xí vasa ja ká'io inī ñuyívi. ¹¹ Te jín Cristo nī kani'in-yo tá'u-yo. Te nī teta'an Dios yóo, nátu'un nī chaa inī máa-yá, I'a sá'a taká-ni ndasa jata'an inī máa-yá, ndasa kúsi iní máa-yá. ¹² Súan nī sá'a-ya, nává'a máa-yó, ja xná'an-ga nī kañukuu inī-yo Cristo, ná nákana jaa-yó-yá jín tú'un luu máa-yá. ¹³ Te suni róo, nī kajini so'o-ró tú'un ndaa. Te jín tú'un va'a-ún nī kakaku-ró. Te nuu máa Cristo nī kakandíja-ró. Te suni máa Espíritu Santo ja ní chísó tú'un-ya, nī chaa sello inī añú-ro. ¹⁴ Yuán kúu seña ja ní'in-yo tá'u-yo, onde ná tñin-yó máa. Yuán-na te nakana jaa-yó tú'un luu-ya ja sikí-ún.

Tu'un nī jikan ta'u Pablo ja'a yóo

15 Te suni ruu, ni jini tu'un-ri ndasa kákandija-ró núu máá Jító'o-yo Jesús, jín ndasa kúndá'ú iní-ro táká ñáyivi ndóo. 16 Te ja yúán tú júkuiñi-ri ja nákuatá'ú-rí ja róo jíná'an-ró, te núku'un iní-ri róo nú jikán ta'u-rí, 17 náva'a kuni-ro núu máá Dios, I'a xiin máá Jító'o-yo Jesucristo, máá Táa-yo, I'a ndiso tu'un luu, te náva'a ná kuá'a-ya modo ndichí, te stá'an ndijin-ya tú'un nuu-ro. 18 Te stúun-ya iní añú-ro, náva'a kuni-ro ndéja kúu tu'un ñúkuu iní-ro sikí já ní kana-ya xiní-ro, te ndéja kúu ta'u lúu xaan ní'in-yá sikí ñáyivi ndóo. 19 Te kuni-ro ndasa ni'in xaan sátiñu-ya já'a róo, ñáyivi kákandija, chi fuerza téyí ndiso-ya. 20 Te fuerza-ún, ni jatiñu Dios kivi ní naschakú-ya Cristo mā'ñú ndíyi, jín já ní súnogo-ya Cristo ichi ndáv'a-ya onde andívi. 21 Te ni jani-ya Cristo sikí táká ja kátá'ú tiñu, jín já kándiso tiñu, jín já kátin so'o, jín já kakuñá'nu, jín sikí táká sí'vi já kaskúnání-i, nasu níni kuiya yá'a, chi suni taká kuiya chaa. 22 Te taká-ni ni jañu Cristo sukun ní sá'a Dios. Te ni nduu Cristo xiní núu máá tíku'ni kákandija, ni sá'a-ya sikí taká-ni. 23 Te tíku'ni-ún kúu nátu'un yiki kúñu Cristo, te chítu máá-i jín máá-yá, chi I'a schítu ní ká'nu-ni kúu-ya.

2

Ndasa ni nama-ya-yó

1 Te máá-yá, ni naschakú-ya róo, ja á ni kaji'i-ro ní sá'a kuachi-ró jín já ní kasáña'mu-ró. 2 Chi ni kajika-ró jín máá yúán sáá, nátu'un kás'a-i iní ñuyivi yá'a, nátu'un kuni máá já tá'ú tiñu nuu tachí. Yuán kúu tachí já sátiñu jín ñáyivi ní'in iní ío vina. 3 Te suni taká máá-yó ní kajika-yó jín ñáyivi-ún sáá, ni kasá'a-yó tiñu ni kakani iní-yo, ni kaskikuu-yó tiñu ni kuni yiki kúñu-yó jín tiñu ni kajani iní-yo, te ni kakuu-yó ñáyivi ní kití iní-ya núu, nátu'un nuu sáva-ga-i. 4 Ko iní Dios yí'i kua'a tú'un kúndá'ú iní, te ni kundá'ú xaan iní-ya yóo. 5 Te nini ni kakuu-yó ndíyi ni sá'a kuachi-ún, te ni naschakú-ya yóo jín Cristo. Te jín tú'un luu ío iní-ya te ni kakaku-ró. 6 Te iní núu-ni ni ndukani-ya yóo jín Cristo. Te suni súan ni súnogo-ya yóo onde andívi jín Cristo Jesús, 7 náva'a ní-gá kuiya ja cháa-ga, stá'an-ya ndasa kua'a xaan já lúu ío iní-ya jín tú'un kúmani-yá jín-yó jín Cristo Jesús. 8 Ni kakandija-ró, te ja yúán ní kakaku-ró ní sá'a tu'un luu ío iní-ya. Te nasu máá-ró ní kíñi'in, chi ta'u já ní ja'a Dios nuu-yo kúu. 9 Nasu sikí tiñu sá'a-yó ní kakaku-yó, te ja yúán tú ni iní-i kuu sátéyí-i máá-i. 10 Chi máá-yá ni sá'a yóo. Te ni sáva'a-ya yóo nuu Cristo Jesús, náva'a sá'a-yó táká tiñu va'a. Chi jín kivi, ni sátu'a Dios tiñu-ún ja káka kuu-yó jín. 11 Núsáá te ná núku'un iní-ro já

chí ñayivi s̄in naci6n n̄i kakaku-r6 s̄aá. Ondē s̄aá, chí nání-de cháa n̄i kaxiti ndúu kuñu-de ja ní s̄a'a nda'a. Te cháa-ún, n̄i kaskúnání-de r66: Ñayivi tú ní kaxiti ndúu. ¹² Te suni ná núku'un in̄i-r6 ja ondē kivi s̄aá, tú ní ká'iin-r6 j̄in Cristo. Jíká ní ká'iin-r6 j̄in ñayivi ñúu Israel. Te jíká xáan ní ka'io-r6 j̄in tú'un n̄i keyu'u-yá, ni tú ní káñukuu in̄i-r6, ni Dios, tú ní jíkayá j̄in-r6 in̄i ñuyivi yá'a. ¹³ Ko vina j̄in Cristo Jesús, te r66 ja ní ka'iin jíká-r6 ondē kivi s̄aá, chí a n̄i kakuyani-r6 ní s̄a'a niñi Cristo. ¹⁴ Chí máa-yá kúu paz nuu-yo, te ja ndéndúu ñuu-ún n̄i nasá'a-yá ñn-na, chí n̄i stuncháa-yá máa xé'ñú ja ní s̄as̄in y66 n̄i kandij sava ma'ñú-y6. ¹⁵ Te xé'ñú-ún ja ní skánaa y66 kúu taká tu'un tá'ú t̄inu j̄in táninu ndiso máa. Te j̄in yiki kúñu-yá ní xnáa-yá taká yuán, nává'a naskétá'an-yá ndéndúu-ún núu máa-yá, te nduu ñn-na ñayivi jáa, te ja yuán s̄a'a-yá paz, ¹⁶ te suni nává'a j̄in máa cruz te naskétá'an-yá ndéndúu yuán j̄in Dios, chí ñn-na ñayivi ní nduu-ún, te j̄in cruz n̄i xnáa-yá máa ja ní kajito u'u tá'an. ¹⁷ Te n̄i kii-yá, te n̄i jani-yá tú'un paz nuu-r6, ja ní ka'iin jíká-r6 núu-yá, j̄in núu ñayivi ja ní ka'iin yani. ¹⁸ Chí ja máa-yá kúu ja núña ichi kivi koyo ndendúu-yo núu máa Táa-yo, s̄a'a suni ñn-ni máa Espiritu. ¹⁹ Núsáa te tuká kakuu-r6 ñayivi jíká, ni ñayivi tatú, chí ñn-na n̄i kanduu-r6 j̄in ñayivi nd66, te suni tá'an se'e Dios kakuu-r6. ²⁰ Te n̄i kaja'nu máa-r6 sikí cimient6 ja kakuu ap66stol j̄in cháa n̄i kájani tu'un. Te máa Jesucristo kúu yuu ndiso jiki. ²¹ Te ní vé'e jákutá'an j̄in máa-yá, te já'nu kua'an nává'a nduu ñn ve'e i s̄a'a máa Jító'o-yo. ²² Te suni n̄i kanduu-r6 ñn ve'e n̄i s̄a'a-yá, nává'a kunchaa Dios in̄i j̄in máa Espiritu.

3

Tu'un yú tu'un sa'í ndiso Pablo

¹ Te ruu Pablo, ja yuán kándeeri vekaa ja sikí Cristo Jesús ja'a r66, ñayivi s̄in naci6n jíná'an-r6. ² Te n̄i kajini tu'un-r6 ndasa n̄i ja'a Dios tu'un luu ío in̄i-yá núu-rí ja'a r66, jáni in̄i-r̄i. ³ Chí n̄i stá'an ndijin-yá tú'un sa'í-ún nuu-rí, natú'un n̄i chaa-r̄i yaku tu'un nuu-r6 ká'an ichi yatá. ⁴ Te nú ka'u-r6, te a kuu juku'un in̄i-r6 ndéja kúu tu'un sa'í Cristo ja jin̄i-r̄i. ⁵ Te tu'un-ún tú ní stá'an-yá núu ní ñn se'e cháa ní kúia n̄i kii ichi yatá. Ko vina n̄i stá'an ndijin Espiritu-yá núu taká ap66stol ndoo-yá, j̄in núu cháa kájani tu'un-yá. ⁶ Te tu'un-ún ká'an ja ñayivi s̄in naci6n, suni ná ní'in tá'an-i ta'u-í, te ñn-na ñayivi ná ndúu-i j̄in-y6, te ja ní keyu'u-yá ná ní'in tá'an-i s̄a'a Cristo j̄in máa tú'un va'a. ⁷ Te sikí tú'un-ún játiñu máa-rí. Te ta'u-ún ni ja'a tu'un luu ío in̄i Dios nuu-rí, te j̄in fuerza-yá ní s̄a'a-yá-ún. ⁸ Ruu kúu cháa

súchí-ga vásá ñáyivi ndóo súchí xáan, te nuu máá-rí nì ja'a-ya tá'u lúu yá'a ja jáni-ri tu'un va'a nuu ñáyivi siin naciòn, ndasa va'a xaan kaa tu'un Cristo, ⁹ jíin já stá'an ndijin-ri nuu táká-i ndasa koo máá tú'un sa'í ja ní yisa'í onde sáá iní máá Dios, I'a nì sá'a taká-ni. ¹⁰ Návava taká ja kátá'ú tínu jíin já kakuñá'nu ichi ándívi, ná kuní jíná'an ndasa kua'a xaan tú'un ndíchí Dios ío, sá'a tiku'nì. ¹¹ Nátu'un nì chaa inì-ya ní káni, te nì skíkuu-ya ní sá'a-ya-un jíin Jító'o-yo Cristo Jesús. ¹² Te kákandíja-yó-yá. Te ja yúán máá-yá sá'a ja káchundéé iní-yo, tú yú'ú-yo, kivi koyo-yó núu Dios. ¹³ Ja yúán ká'an nda'ú-ri jíin-ró, ja má kúkuí'a inì-ro sá'a tundó'o jító-ri ja sikí róo, chì sua ndeá-ga tu'un luu inì máá-ró sá'a. ¹⁴ Ja yúán kúu ja júkuifiñ jíti-rí núu máá I'a kúu Táa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Te nuu máá-yá kenda sí'ví táká tata ká'io andívi jíin já ká'io inì ñuyívi, ¹⁶ chi tu'un luu xaan ío inì-ya, te jikán ta'u-rí nuu-yá ja súan ná yíja va'a inì añú-ro sá'a-ya jíin fuerza ndíso máá Espíritu. ¹⁷ Te suni jikán-ri ja ná kúnchaa Cristo inì añú-ro jíná'an-ró sá'a ja kákandíja-ró, návava ná kuikín va'a tu'un kúndá'ú inì tá'an inì-ro, ¹⁸ te suni návava kuu juku'un va'a inì-ro, jíin táká ñáyivi ndóo, ndasa kaa tu'un jichá, tu'un káni, tu'un kúnú, tu'un súkún, cuenta máá-yá, ¹⁹ te suni návava ná kuní-ro ndasa kúndá'ú inì Cristo yóo, vasa tú kúu juku'un inì-yo tú'un-ún, te návava ku'un chítú ndíi-ro jíin kú'a nú'un chítú Dios. Achí-ri. ²⁰ Máá-yá, kúu I'a sá'a va'a xaan-gá vásá já kájani inì-yo xí já kájikan-yo, chì jíku fuerza-ya iní-yo. ²¹ Te nuu máá-yá, ná nákana jaa tiku'nì kákandíja sá'a Cristo Jesús. Te súan ná kóo ní káni ní kuiá, onde taká kuiá chaa. Súan ná kóo. Amén.

4

Ïn-ni kákuu-yó sá'a Espíritu

¹ Ruu, chì kánde-ri vekaa sikí máá Jító'o-yo. Te ká'añ nda'ú-ri jíin-ró ja ná káka kuu-ró nátu'un ío jíin'ún sikí já ní kana-ya xiní-ro. ² Te ná kóo súchí vá'a inì-ro. Te ná kóo vitá inì-ro. Te jíin tú'un kúndá'ú inì, te jíin paciencia, ná kuándéé iní-ro jíin tá'an-ró. ³ Ná kuítú iní-ro já ñn-na naketá'an-ró jíná'an-ró iní máá Espíritu sá'a tu'un kuaká'nu inì. ⁴ Chì ñn-na ñáyivi ío, te suni ñn-ni Espíritu, suni nátu'un nì kana-ya xiní-ro já ñn-ni tu'un kuñukuu inì-ro, chì yuán kúu ja ní kana-ya xiní-ro, ⁵ te suni ñn-ni máá Jító'o-yo ío, jíin ñn-ni tu'un kándíja, jíin ñn-ni tu'un jánducha, ⁶ jíin ñn-ni máá Dios Táa xinì táká-yo, chì máá-yá ndíto taká-ni, te máá-yá nì sá'a taká-ni, te jíin ndí'i-ni ncháa-ya. ⁷ Ko ná ñn ná ñn-yó, kúta'u-yo tú'un luu ío inì máá-yá ndasa ku'a já'a máá Cristo nuu-yo. ⁸ Ja yúán

ká'an tutu: Nuü ní ndaa-ya kuá'an-ya ándívi, nì stútú-yá kua'a já ní yindasu te kua'an-ya jín. Te nì jacha nuu-ya tá'u núu táká ñayivi, áchí. ⁹ Te ja súan ká'an: Nì ndaa-ya kuá'an-ya, suni kuní ka'an ja ní kuun-ya ní ja'an-ya ondé nuu kúnú-ga chji ñu'un. ¹⁰ I'a nì kuun, suni máa-yá kúu I'a nì ndaa kua'an ondé nuu súkún-ga andívi, náva'a skíkuu-ya jín táká tiñu. ¹¹ Te suni máa-yá, nì teta'an-ya sáva ñayivi kí'in apóstol, te sava-ga kani tu'un-ya, te sava-ga skuikín tu'un va'a, te sava-ga kundito tiku'nì, te sava-ga stá'an. ¹² Súan nì teta'an-ya, náva'a ná yíja va'a ñayivi ndóo, jín já kuatíñu nuu-í, náva'a ná kuá'nu tiku'nì Cristo sá'a. ¹³ Súan te ná náketá'an ñin núú-yó jín tú'un kándíja, jín tú'un kunì-yó núu Sé'e Dios. Te suni ná yíja va'a-yó nátu'un ñin-na-yo, ondé chítú kú'a Cristo inì-yo. ¹⁴ Yuán-na te ma nátu'u inì-yo cuenta suchí lúlí, ni ma kivi nduu-yo yá'a yúan jín sñin sñin sa'an, ndasa kuní chaá xndá'ú ja kándúkú-de tñin yátá-de yóo, sana inì-yo sá'a-de. ¹⁵ Chì sua ná kútñin-ró tú'un ndaa jín tú'un kúndá'ú inì, te ná kuá'nu-ró jín táká tiñu kuní máa I'a kúu xinì, te I'a-ún kúu Cristo. ¹⁶ Te inì máa-yá, ñin-na káñutá'an ní tiku'nì, te ndítñin tá'an taká nátu'un taká vaü, te ná ñin ná ñin játiñu ndasa xñin tiñu. Te xndeá tá'an te skuá'nu tá'an jín tú'un kúndá'ú inì.

Ñayivi ñúndijin

¹⁷ Tu'un yá'a ká'an-rì, chì ká'an nì'in-rì jín-ró cuenta máa Jító'o-yo, ja má káka-ga-ro nátu'un kájika sava-ga ñayivi sñin nación, chì kájika kuu-i jín tú'un kájani sáni inì máa-i. ¹⁸ Nì kakuñaá nú jiní tuní-i. Te tú ñu'un kuti vida Dios inì-i, chì tú kájinì-i nuu máa-yá, chì nì'in inì añú-i. ¹⁹ Te ñayivi-ún, nì kayija-i jín máa tú'un nì'in inì. Te nì kivi koyo-i jín tú'un kuaxán ja ná kuítú iní-i sá'a-i taká tiñu chá'an. ²⁰ Ko róo jíná'an-ró, nasu súan ní káskuá'a-ró íchi Cristo. ²¹ Te súan nì kajini so'o-ró tú'un-ya, te nì kakutu'a-ró ní sá'a-ya, nátu'un ío ndaa tu'un jín Jesús. ²² Ná chaxio-ró máa cháa tú'u kí'in-de jín táká tiñu nì jika-ró jín-de ichi yatá, chì máni kuchá'an-de jín táká tiñu ñáá sá'a-de kuní-de. ²³ Te ná ndújáá modo kájani inì-ro. ²⁴ Te ná núku'un-ró cháa jáá, ja ní kuva'a-de nátu'un káa máa Dios jín tú'un ndaa, jín tú'un ndoo ndija. ²⁵ Núsáá te ná síá-ro tú'un xndá'ú, te ná ká'an ndaa-ro jín táká tá'an-ró, chì pedazo-yo kánakunì tá'an-yó. ²⁶ Nú kitì inì-ro te ma sá'a-ró kuáchi. Ni ma kuá'a-ró tú'un ja kitì inì-ro ondé kee ndikandii. ²⁷ Ma kuá'a-ró tú'un kukuu ja'ú jín-ró. ²⁸ Ñayivi ní sakuí'ná, ma sakuí'ná-ga-i, chì sua ná sátiñu-i. Ná tñin-i taká tiñu va'a jín ndá'a-i, náva'a ná nì'in-í najín kuá'a-i nuu ñayivi kánandí'i. ²⁹ Ni ñin tu'un chá'an ma kenda yu'u-ro, chì sua ná ká'an-ro

tú'un va'a ja skuá'nu tá'an, náva'a ñayivi jini so'o-ún ná kéndoo luu iní-i sá'a. ³⁰ Nde'é-ró náva'a ma kúkuí'a iní Espiritu Santo Dios sá'a-ró, chí jín Espiritu ni jaxin-ya sello róó, onde jinu kivi nákuuan-ya yóó. ³¹ Taká tu'un ua, jín tú'un xaan iní, jín tú'un kití iní, jín tú'un kákanaá, jín tú'un ká'an ndiva'a, ná cháxio-ró jín taká tiñu jito u'u tá'an. ³² Chí sua ná kúmani-ro jín tá'an-ró. Ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Ná sá'a-ró tüká'nu iní-ro núu tá'an-ró, nátu'un ni sá'a Dios tuká'nu iní-ya núu-ro sikí Cristo.

5

¹ Te róó, ná ndáku-ró Dios nátu'un se'e máa-ya ja maní jín-ya. ² Te kaka kuu-ró jín tú'un kúndá'ú iní, nátu'un ni kundá'ú iní Cristo róó, te ni soko-ya máa-ya ja sikí róó, te ni ja'an asun-ya ni soko-ya máa-ya ja ní ja'a-ya máa-ya nuu Dios. ³ Ko tu'un téné, jín taká tu'un chá'an, xí tú'un too iní, ni ma ndátu'un-ró súan jíná'an-ró, chí tú súan kás'a ñayivi ndóo. ⁴ Ni ma koo tu'un chá'an, ni tu'un ñáá, ni tu'un ndiyi, chí túu sá'a luu. Chí sua ná nákuatá'ú-ró. ⁵ Chí a kájiní-ro já ío ndaa tu'un yá'a, ja ní in ñayivi kájika téné, xí já kás'a chá'an, xí já too iní (chí in-ni kúu-ún jín já kájatíñu nuu ndosó), tú nani'in tá'u kúti-í ndivi-i iní ñuu nuu tá'ú Cristo tiñu jín Dios. ⁶ Koto-ró, ma xndá'ú ni in-i róó jín tú'un sáni, chí ja sikí taká tu'un yá'a te cháa tu'un kití iní Dios sikí taká-i ja tú káandatu-i. ⁷ Ma kivi nduu-ro jín-i núsáa. ⁸ Chí kivi sáa, ni kaichaku-ro sikí ñũñáa, ko vina, a kaichaku-ro sikí ñúndijin nuu máa Jíto'o-yo. Ná kaka kuu-ró nátu'un kájika kuu ñayivi ñúndijin núsáa. ⁹ Chí tiñu sá'a Espiritu kúu taká ja vá'a, taká ja ío ndaa, taká ja ío ndija. ¹⁰ Ná ndúkú víi-ro taká ja kúsi iní máa Jíto'o-yo sá'a-ró. ¹¹ Te ma kivi nduu-ro jín tiñu ñũñáa ja tú ní'in tiñu, chí sua ná kána jín-ró núu. ¹² Chí kúka nuu-yo ká'an-yo tiñu kás'a sa'í-i. ¹³ Ko taká tu'un ja á ni tuun nuu, jini ndijin-yo núu sá'a luz, chí luz kúu ja kíni'in ndijin taká-ni. ¹⁴ Ja yúan ká'an: Róó ja kákixi, natá'ú núu-ro, ná ndúko-ró má'ñú ndiyi, te Cristo ná stúun-ya núu-ro, áchí. ¹⁵ Núsáa te nde'é vá'a-ró ndasa kájika ñúkúún-ró, nasu nátu'un cháa káñáa, chí nátu'un cháa ndíchi. ¹⁶ Ma stívi-ró tiempo, chí kándañáa kivi yá'a. ¹⁷ Núsáa te ma ndúñáa xini-ro, chí sua ná júku'un va'a iní-ro naún tiñu játa'an iní máa Jíto'o-yo. ¹⁸ Ma koo ká'vá-ró sikí vino, chí jín yúan te jita sáni-ró. Chí sua ná kútú Espiritu iní-ro. ¹⁹ Te ka'an jín tá'an-ró jín salmo, jín yáa máa-ya, jín yáa Espiritu. Te ichi iní añú-ro ná káta-ró te ná chíñú'ún-ró máa Jíto'o-yo. ²⁰ Te nene nakuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios sikí taká-ni, jín sí'ví máa Jíto'o-yo Jesucristo.

Tu'un kuandatu-yo nuu tá'an-yó

²¹ Te kuandatu-ro nuu tá'an-ró, chi káchiñú'un-ró Dios. ²² Te ñásí'í, ná kuandatu-ña nuu yí máá-ña, nátu'un nuu máá Jító'o-yo. ²³ Chi yí kúu xiní ñásí'í, nátu'un Cristo kúu-ya xiní tíku'ní. Te máá-yá kúu I'a náma-ún. ²⁴ Chi nátu'un tíku'ní kájandatu-i nuu Cristo, suni súan ñásí'í ná kuandatu ndi'i-ña nuu yí máá-ña. ²⁵ Te róó yí jíná'an-ró, ná kúndá'ú iní-ro ñásí'í-ro, nátu'un ní kundá'ú iní Cristo tíku'ní-ya. Te ní ja'a-ya máá-yá ja tíku'ní-ún, ²⁶ nává'a nasándoo-ya, te nakacha-ya-ún jín máá tú'un, nátu'un iní nuu ndúndoo jín ndúcha, ²⁷ nává'a koo ñn tíku'ní luu kundij nuu máá-yá, ja tú kundiso cha'an, ni tú t'yi, ni ñn ja súan, chi sua ná kóo ndoo, ma kúnchaa cha'an. ²⁸ Suni súan taká yí, níni ná kúndá'ú iní-de ñásí'í máá-de, nátu'un jín máá-de. Chi cha kúndá'ú iní-de ñásí'í-de, máá-de kúndá'ú iní-de. ²⁹ Chi tú ni ñn cha jító u'u-de máá-de, chi sua skée-dé te jító ñúkúun-de máá-de. Suni súan sá'a Cristo jín tíku'ní-ya. ³⁰ Chi nátu'un pedazo máá-yá kákuu-yó, yiki-yá, kuñu-ya. ³¹ Ja yúan skéndo cha táa-de náa-de, te kétá'an-de jín ñásí'í-de, te ñn-na kákuu ndendúú-de. ³² Yí xáan kaa tu'un sa'í yá'a. Ko ruu, chi cuenta siki Cristo jín siki tíku'ní ká'an-ri. ³³ Ko ná ñn ná ñn róó, ná kúndá'ú iní-ro ñásí'í máá-ró, nátu'un kúndá'ú iní-ro máá-ró. Te suni ñásí'í, ná kóo ja jínú'un-ña nuu yí-ña.

6

¹ Hijo, kuandatu-ro nuu táa-ro, nuu náa-ro siki máá Jító'o-yo, chi yúan kúu ja vá'a sá'a-ró. ² Chi ya'á kúu xna'an-ga tu'un ja ndiso ta'u, ní tá'ú-yá tiñu: Koo ja jínú'un-ró nuu táa-ro nuu náa-ro, ³ nává'a ná kéndoo va'a-ró, te ná'an kúchaku-ro iní ñuyívi yá'a. Achí. ⁴ Te róó, táa jíná'an-ró, ma skití-ro iní se'e-ro jíná'an-i, chi sua ka'nu-ro-í, te stá'an-ro nuu-í siki máá Jító'o-yo. ⁵ Róó mozo jíná'an-ró, kuandatu-ro nuu patrón-ro ñuyívi yá'a, jín tú'un jínú'un, jín tú'un yú'ú, jín tú'un koo káji iní añú-ro, nátu'un nuu Cristo. ⁶ Ma sá'a-ró tiñu ja kúsi iní ñayívi dé'é-i nuu, chi sua sá'a-ró nátu'un mozo Cristo. Te kuu iní-ro sá'a-ró já játa'an iní Dios. ⁷ Te jín iní jín añú-ro kuatíñu-ró. Te kani iní-ro já nuu máá Jító'o-yo jatíñu-ró, nasu nuu ñayívi. ⁸ Chi a kájiní-ro já nú tiñu va'a sá'a ñn ñn-ró, jín yá'á te nani'in-ro yá'u-ró nuu máá Jító'o-yo, vasa mozo xí cháa jka kuu ndicha-na. ⁹ Te róó patrón jíná'an-ró, suni súan sá'a-ró jín-i, te ma síyú'ú-ro-í, chi a kájiní-ro já ío Jító'o máá-i jín máá-ró ondé andívi, te ñn núu-ni ndíto-ya taká ñayívi.

Ná kúkútu-yo jín taká tu'un Dios

10 Te ñn-na tu'un ío, ñáni máni: Ná kuiñi ñi'in-ró jíná'an-ró sá'a máá Jító'o-yo jíin fuerza sátiñu máá-yá. 11 Ná kúkútu-ro jíin táká tu'un Dios náva'a ma káka yátá-ró sá'a ja'ú ja ndúkú tñn yátá róo. 12 Chi nasu kájatá'an-yó jíin cháa yí'i niñi jíin kúñu, chi sua jíin já kákuñá'nu, jíin já kátñn so'o, jíin táká jító'o ñuyivi yá'a, ja kátá'ú tíñu ñuñáa yá'a, jíin táká tachi ñáá kájika nuu tachi. 13 Núsáa te ná kúkútu ndí'i-ró jíin táká tu'un Dios, náva'a ma káka yátá-ró kivi ío tundó'o. Te kundij ñi'in-ró ondé nú ñi ndí'i ñi jinu ñi sá'a-ró. 14 Núsáa te kuiñi ñi'in-ró jíná'an-ró. Te chiva'a-ró tú'un ndaa, nátu'un ná kúnu'ni sánchii-ró. Te ná kú'un-ró tú'un skéndo ndaa-ya róo, nátu'un ñn su'nu káa. 15 Te ná kí'vi-ró tú'un va'a tu'un vindáa vinené, nátu'un ndijan iní ja'a-ro. 16 Te ío ñn-na tu'un kánúú: Jíin tú'un kándija te kasu-ro máá-ró, nátu'un ñn nuu tú'ma-ró, chi jíin yúan te kuu nda'va ndí'i-ró yáa ñu'un ja skée ja'ú nátu'un ndua. 17 Te ná kú'un-ró tú'un nama róo, nátu'un kachini káa. Te nátu'un machete, kuatiñu-ró tú'un Espiritu, chi yúan kúu tu'un Dios. 18 Te nene kakan ta'u-ro te ka'an nda'ú-ro jíin-yá, te ná kakán ta'u-ro sá'a máá Espiritu. Te ja yúan ná kóo ndito ini-ro, te ja'a táká ñayivi ndóo ná kakán ta'u-ro, te ná ka'an nda'ú-ro. 19 Te suni ka'an-ro já'a-rí, náva'a ná chúndéé iní-ri ndika-ri yu'u-rí kani-ri tu'un va'a tu'un sa'i-ya, 20 te ka'an vatu máá-rí ndasa kánúú ká'an-ri, chi ja sikí tú'un-ún jika kuu-ri, te nú'ni-ri. 21 Tíquico kúu cháa jatiñu te skíkuu va'a-de tíñu máá Jító'o-yo, te maní-yo jíin-de. Te suni kastu'un-de nuu-ro ndasa kua'an tíñu jiku-ri jíin, náva'a kuni ndí'i-ni-ró. 22 Máá já yúan-ni tájí-rí-de kujaa-de nuu-ro, náva'a kuni-ro ndasa kakuu-ri, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. 23 Tu'un kuaká'nu ini, jíin tú'un kúndá'ú ini, jíin tú'un kándija, ja kí nuu máá Táa-yo Dios jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin táká ñani-yo. 24 Tu'un luu ío ini-ya ná kóo jíin táká ñayivi maní ndija-i jíin Jító'o-yo Jesucristo. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS FILIPENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU FILIPOS

¹ Máá-rí kákuu Pablo jíin Timoteo, mozo Jesucristo, te káchaarí tutu yá'a nuu táká ñayivi ndóo kákandíja nuu Cristo Jesús, ja káxiukú-i iní ñuu Filipos, jíin núu cháa ja kándito-de-i, jíin núu cháa kájatíñu nuu-í. ² Tu'un luu ío iní, jíin tú'un kuaká'nu iní, ja kíi nuu máá Táa-yo Dios jíin núu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró.

Ja ní nakuatá'ú Pablo nuu Dios

³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí ndíta'an jínu ja núku'un iní-rí róo jíiná'an-ró. ⁴ Nú jikán ta'u-rí, te nene kúsi iní-rí jikán ta'u-rí ja'a róo jíiná'an-ró. ⁵ Chi nī chindéé tá'an-ró jíin-rí skáka-yó tú'un va'a onde kiví xnáñúú, te onde vina. ⁶ Te jáni ndija iní-rí ja síjínu ná'ín-yá tíñu va'a ja ní skéjá'á-yá jíin-ró, te súan kukuu-ga-ya jíin onde kiví ndíi Jesucristo. ⁷ Te suni ío va'a ja súan nákani iní-rí ja kúu taká róo, chí ñú'un iní añú-rí ja kúu róo, chí nī kani'in taká-ni yóo tu'un luu ío iní-ya, te káchindéé tá'an-ró jíin-rí kiví kánde-rí vekaa jíin ja káka'an-yo já'a tú'un va'a jíin ja káxndeá-ga-yo. ⁸ Chí Dios kúu testigo-rí ja jini-ya ná ku'a kúu iní-rí ja kúu taká róo, jíin ja maní-rí jíin-ró, natu'un maní Jesucristo jíin-ró. ⁹ Te jikán ta'u-rí ya'á. Kuní-rí ja ná kúndá'ú-ga iní-ro tá'an-ró, te ná skuá'a-ga-ro júku'un-ga iní-ro tú'un-ya, te ndé'é-ró ndéja ío va'a, ¹⁰ náva'a kuu kuatú'un-ró máá já vá'a, te suni náva'a ná kóo kájí iní-ro, te tú nakuxndí-ya sikí-ro kiví ndíi Cristo, ¹¹ te suni náva'a ná kúkútu-ro jíin tíñu ndaa sá'a Jesucristo. Jiañ kúu ja nákana jaa-yó Dios, jíin ja ká'an jíñú'un-yó jíin-ya.

Modo nī jika máá tú'un va'a

¹² Ñáni, kuní-rí ja ná kuní-ro ná tundó'o nī ta'an-rí, chí nī jicha-ga tu'un va'a nī sá'a. ¹³ Te taká ñayivi ká'io iní palacio, jíin sáva-ga-i, nī kajini tu'un-i ruu ndasa kánde-rí vekaa ja sikí Cristo. ¹⁴ Te kuachi ja nú'ni-rí kánde-rí vekaa, yuán ní kayija iní sava ñani-yo ja káchiñú'un-de máá Jító'o-yo. Te nī kachundéé téyí-gá iní-de kájani-de tu'un va'a, te tuká káyu'ú-de. ¹⁵ Ndaa, chí sava ñayivi, kájani-i tu'un Cristo sikí tú'un kuásún iní, jíin ja kástátá'an-í. Ko sava-i, suni kájani-i tu'un sikí já ká'io va'a iní-i. ¹⁶ Te sava-i kájani-i tu'un Cristo ja skuikín-ni-i tixin, te tú ndija-i, chí kákuni-i ja xndeá-ga-i

tundó'o vekaa sikí-rí. ¹⁷ Ko sava-i kájani-i tu'un va'a chí kúndá'ú iní-i ruu, te a kájini-i ja ndúkú íchi-rí ka'an-ri ja'a tú'un va'a. ¹⁸ Tú naún sá'a núsáá, chí taká-ni modo jichá tu'un Cristo, vasa káka'an síkí-i, xí ká'an ndaa-i. Te ya'á kúu ja kúsi iní-ri sá'a, te ni ma ndí'i kuti ja kúsi iní-ri. ¹⁹ Chí jiní-ri ja yá'á kúu ja náma ruu, jíin ja kájikan ta'u-ro, jíin ja chíndéé chítuu Espíritu Jesucristo ruu. ²⁰ Chí ñúkuu iní-ri, te kuní ndási iní-ri, ja má kúka nuu kúti iní-ri, chí sua ná chúndéé téyí iní-ri, náva'a ná ndúñá'nu Cristo sá'a máa-rí vina, nátu'un ní ní kú-ri, te vasa ná kú-ri xí kúchaku-ri. ²¹ Chí ja chakú-ri kúu ja jíkari jíin máa Cristo, te ja kú-ri kúu ja ní'in-gá-ri. ²² Ko nú kuchaku-ga-ri, te súan ní'in-rí sikí taká tíñu ni sá'a-ri tú jiní-ri ndé ichi tíin-ri víi. ²³ Chí ma'ñú ndéndúú tu'un yá'a kándeé ní'in-ri. Te kúu iní-ri no'on-ri kunchaa-ri jíin Cristo. Yuán kúu máa ja vá'a xaan-gá. ²⁴ Ko ja ná kúchaku núu-ga-ri kúu ja kánúu-gá ja sikí róo jíná'an-ró. ²⁵ Súan jáni ndija iní-ri. Yuán kúu ja jiní-ri ja kúkuu-ga-ri jíin-ró jíná'an-ró, náva'a ná kándija va'a-ga-ro, te kusí-gá iní-ro. ²⁶ Náva'a kusí-gá iní-ro jíná'an-ró jíin Cristo Jesús ja sikí rúu, chí jaá tuku-ri nuu-ro. ²⁷ Máni ná káka kuu va'a-ró jíná'an-ró, nátu'un kánúu máa sikí tú'un va'a Cristo, náva'a vasa ná jáa-ri te kuni-ri nuu-ro, xí vasa ná kunchaa jíkari, ko kuni tu'un-ri róo ja ká'íin ní'in-ró jíin íin-ni xini, te jíin ja íin ká'nu-ni kásatiñu ní'in-ró sikí tú'un va'a ja kákandija-yó. ²⁸ Te ma yú'ú kuti-ro sá'a ja kájito u'u róo, chí yuán kúu tu'un ja náa íi máa jíná'an, ko róo, a kaku-ró jíná'an-ró, chí ya'á sá'a Dios. ²⁹ Chí ni ja'a Cristo uu tu'un nuu-ro jíná'an-ró. Nasu máa íin ja ná kándija-ró núu-yá, chí suni ja ná ndó'o-ró ja sikí máa-yá. ³⁰ Te suni kándo'o-ró nátu'un ni kajini-ro ja ndó'o-ri, te vina a ni kajini tu'un-ró ja jiku jíin-rí.

2

Ja ní sásúchí-yá máa-yá

¹ Núsáá te jíin tú'un ndéé ío iní Cristo, jíin tú'un kúndá'ú iní-ya yóo skandá-ya róo, jíin tú'un ja ká'íio íin núu-ró iní máa Espíritu, jíin tú'un maní iní-ro jíin-i, jíin ja jíto ndá'ú-ro núu-í. ² Jíin taká tu'un yá'a ná kúkuu-ró, náva'a kusí xaan iní-ri. Te íin-ni ná káa xini-ro. Te íin-ni ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. Te íin-ni ná kóo iní-ro jíin íin-ni ná káni iní-ro. ³ Tú ni íin ndatíñu sá'a-ró ja kuátá'an-ró, xí ja sávixi-ro máa-ró, chí sua ná kóo súchí iní-ro jíná'an-ró, te ná táva-ro cuenta ja vá'a-ga kúu tá'an-ró vásá máa-ró. ⁴ Te ma kóto-ró tíñu ja kúu máa-ró jíná'an-ró, chí suni ná kóto-ró tíñu ja kúu tá'an-ró. ⁵ Ná káni iní-ro jíná'an-ró nátu'un ni jani iní Cristo Jesús. ⁶ Te máa-yá ni

kāa-ya nátu'un Dios, ko tú ní ndío iní-ya já jíin fuerza nduu ñin núu-yá jíin Dios. ⁷ Ko ñi sía-ya máa-yá, te ñi nduu-ya nátu'un kánda mozo, ñi kaku-ya nátu'un jíto cháa. ⁸ Te nuu ní kenda-ya nátu'un jíka cháa, te ñi sásúchí-yá máa-yá. Te ñi jandatu-ya ondé ñi jíi-ya, vasa ñi jíi-ya jiká cruz. ⁹ Já yúan ní nduñá'nu luu xa'an-yá ñi sá'a Dios, te nuu Jesús ñi ja'a Dios ñin sí'ví kánúú núu táká-ga sí'ví. ¹⁰ Náva'a jíin sí'ví Jesús ná júkuiñi jíti táká ja ká'jin iní andívi, jíin já ká'jin nuu ñú'un, jíin já ká'jin chíi ñu'un, ¹¹ te taká yu'u ka'an ndaa ja Jesucristo kúu máa Jító'o. Yúan kánakana jaa-ún máa Táa-yo Dios. ¹² Ñáni máni, nene nátu'un ñi kajandatu-ro núu-rí kivi ní kandii-ri nuu-ro, te suni súan va'a-ga ñi kasá'a-ró vina vasa jíka ní kanchaa-ri, núsáá te vina ná sátiñu va'a-ró náva'a ná kée va'a ja náma-ró máa-ró. Te jíin tú'un yú'ú, tu'un kisi-i róo, ná sá'a-ró. ¹³ Chí Dios kúu I'a sátiñu jíin-ró náva'a ná sá'a-ró ndasa kuni maá-yá, jíin ndása kúsi iní máa-yá. ¹⁴ Ma kútuku iní-ro jíin tíñu kásá'a-ró, ni ma kánaa-ro jíin tá'an-ró. ¹⁵ Náva'a tú naún náku-xndii-ya siki-ro. Te ma kivi nduu-ro jíin tíñu ñáá. Te kuu-ró sé'e Dios, ñayivi tú cha'an, vasa kájika kuu-ró má'ñú ñayivi yákua yo'o iní, jíin má'ñú ñayivi ní'in iní. Te ma'ñú ñayivi-ún kástúun-ro nátu'un lámpara iní ñuyívi. ¹⁶ Kutii iní'in-ró tú'un ja kúchaku-ro jíin, náva'a kusii iní-ri kivi ndii Cristo. Yúan-na te kuni-ri ja ná tú ní jíka kuu sáni-ri, ni tú ní kána sáni tajn-ri. ¹⁷ Te nú ñi jati ñiñi-ri ja ndúkú-ri skándija-ga-ri róo, yúan kúu nátu'un ñi soko-rí máa-rí nuu-yá. Yúan kúsi iní máa-rí, te suni kúsi iní-ri ondé jíin táká róo jíná'an-ró. ¹⁸ Te suni súan ná kúsi iní máa-ró jíná'an-ró, te ná kúsi iní-ro ondé jíin rúu.

Tu'un Timoteo jíin Epafrodito

¹⁹ Ko ñúkuu iní-ri ja ná kuá'a máa Jító'o-yo Jesús tu'un, te táji yachí-ri Timoteo jaa-de nuu-ro, náva'a ná ndúndéé iní-ri nú ñi jini-ri ndasa ká'io-ró. ²⁰ Chí tú kuti ingá cháa ío yá'a ja ñin-ni xini kúñava'a jíin-ri nátu'un máa-de, ja kuitú iní koto ñúkuún róo. ²¹ Chí taká-de kándúkú-de ja kúu máa-de, ko nasu já kúu Cristo Jesús. ²² Ko a ñi kajini-ro já bueno sá'a Timoteo. Nátu'un sé'e jíin táa-i, suni súan ñi kuu jatiñu-de jíin-ri jáni-de tu'un va'a. ²³ Núsáá te ñúkuu iní-ri táji-ri cháa yá'a jaa-de nuu-ro, te nú ñi jini-ri ndasa kua'an tíñu jíku-ri jíin. ²⁴ Te jáni ndija iní-ri ja kuá'a máa Jító'o-yo tú'un, ja suni máa-rí jaa yachí-ri nuu-ro. ²⁵ Ko ñi jani iní-ri ja kánúú táji-ri ñani-ri Epafrodito jaa-de, chí cháa sátiñu jíin-ri kúu-de, te chindéé tá'an-de jíin-ri. Te suni ndajá'a máa-ró ní kuu-de sáá. Te suni jatiñu-de nuu-rí taká nuu nándi'i-ri-de. ²⁶ Chí ñi kuu xa'an iní-de ja kuni-de nuu-ro jíná'an-ró núú. Te ñi kukuí'a iní-de, chí a ñi kajini tu'un-ró já

ní ku'u-de. ²⁷ Chi jandáa nī ku'u-de ja á yani kuu-de núú, ko Dios, nī kundá'ú inī-ya-dé, ko nasu máá ñn-de, chí onde ruu, náva'a tú kaa-ga kukuí'a inī-rī núú. ²⁸ Núsáa te jítú inī-rī nī tájí-rí-de kujaa-de nuu-ro, náva'a ná kuní-ro núu-dé jíná'an-ró. Te ndusií túku inī-ro, te ruu tuká ndukuí'a ndásí inī-rī. ²⁹ Núsáa te kuatá'ú-ró-de, chí kándíja-de nuu máá Jító'o-yo, te ná kóo sií inī-ro, te ka'an jíñú'un-ró jíín cháa ja kándaa nátu'un kaa-de. ³⁰ Chí a yani kuu-de núú, ja sikí tíñu máá Cristo. Te vasa ní jí'i-de ko a nī skíkuu-de tíñu ja tú ní síjínu máá-ró já kúu ruu.

3

Na sikí ndúkú ndéé-yó

¹ Te ñn-na tu'un ío ñáni. Ná kúsií inī-ro jíín máá Jító'o-yo. Chí ruu, jandáa, tú kúnini inī-rī chaa-rī suni suni-ni tu'un-ún nuu-ro, ko súan ío seguro-ga ja kúu róó. ² Ma kóto-ró núu tí'ina. Ma kóto-ró núu ñáyivi kásá'a tíñu ñáa. Ma kóto-ró núu cháa nī kaxiti ndúu. ³ Chí yóó kákuu cháa nī kaxiti ndúu ndija. Te jíín iní jíín añu-yo káchiñú'un-yó Dios. Te kákusií inī-yo jíín Cristo Jesús. Chí tú káchiñú'un-yó máá-yó. ⁴ Te nú ndé cháa jáni inī-de ja kúu chiñú'un-de máá-de, te suni ruu ví'i-gá sá'a-rī núú, chí suni ruu chiñú'un-rí máá-rí nú súan ío núú. ⁵ Chi nī xiti ndúu ruu nuu uná kivi. Te suni tata Israel kúu-rī. Te suni tá'an tata Benjamín kúu-rī. Te suni hebreo se'e hebreo kúu-rī. Te suni nī chiñú'un-rí ley ja káchiñú'un fariseo. ⁶ Te nī jítú inī-rī nī chindikīn-rī tikunī nī sá'a ndiva'a-rī jíín-i. Te tú ní náku-xndíi ni ñn ley sikí-rí, chí nī skíkuu ndaa-rī. ⁷ Ko taká tíñu ja kundéé-rí jíín núú, tú sá'a-rī cuenta jíín-ún vína, chí va'a-ga ná náa-ún, te ná chíñú'un-rí Cristo jáni inī-rī. ⁸ Te jandáa, chí jáni inī-rī ja vá'a-ga ná náa taká tíñu-ún, náva'a ná kuní va'a-rī ja kúu tu'un Jító'o-rī Cristo Jesús, chí jian kúu ja kánúú-gá. Te ja sikí máá-yá nī xnáa-rí taká tíñu, te jáni inī-rī ja máni kuayo kúu. Súan sá'a-rī náva'a kundéé-rí najaa-rī nuu Cristo, ⁹ te náva'a ñn kivi te a jiní-rī ja kánde-rī chíi Cristo. Ko nasu ja sánda-rī máá-rí jíín ley, chí sua ja kéndoo ndaa-rī sá'a Dios jíín tú'un kándíja-rī, chí kándíja-rī nuu Cristo, ¹⁰ náva'a kuní va'a-rī nuu-yá, te kuní-rī ndasa káa fuerza naschakú-ya yóó, te suni ndo'o ta'an-rī jíín-yá, te suni nduu-rī nátu'un káa máá-yá jíín tú'un ja ní jí'i-ya. ¹¹ Chí sanaa te súan kundéé-rí nachaku-rī ma'ñú ndíyi. ¹² Te chá'an-ga kundéé-rí, ní té chá'an-ga yija-rī. Ko ndúkú ndéé-rí kua'an-rī náva'a ná ní'in-rí tu'un-ún, chí ja yúán kúu ja ní ní'in Cristo Jesús ruu. ¹³ Ñáni jíná'an-ró, ruu na tú sá'a-rī cuenta ja á nī kundéé-rí jíín. Ko máni xnáa-rí inī-rī taká ja ní kuu ichi yatá, te skáa-ga-rī ichi núu-rí kua'an-rī jíín. ¹⁴ Te ndúkú ndéé-rí kua'an-rī ná jáa-rī onde nuu ío ku'a,

návã'a kundéé-rí ni'in-rí premio ja kuá'a Dios, chi kana-ya xiní-rí ki'in-ri ichi nínu onde jín Cristo Jesús. ¹⁵ Te ndé yóó ni yija-yó, te súan ná kóo xini-yo núsáá. Te nú ndé róó siin xini káñavã'a-ró, suni ya'á ná stá'an Dios nuu-ro. ¹⁶ Ko nú ndasa ni kundéé-yó ní skuá'a-yó, súan ná káka-yó, te suni in-ni ná kóo xini-yo. ¹⁷ Nãni, ná ndáku-ró rúu jíná'an-ró, te kunchaa nuu-ro ñáyivi kájika súan nátu'un ichi ní stá'an-ri nuu-ro. ¹⁸ Chi kua'a ñáyivi kájika kuu-i ichi ñáá, te tini jínu ni jani-ri tu'un ñáyivi yúan nuu-ro. Te suni ká'an ndé'e-ri jín-ró vína, ja máá-i kákuu ñáyivi kájito u'u-i tu'un ja ní ji'i Cristo jika cruz. ¹⁹ Te in kivi te naa íi ñáyivi-ún, te ndi'i-i. Chi máni chiñú'ún-i toko-í. Te kúsi iní-i jín tú'un ja kúka nuu iní-i sá'a núú. Te kaní iní-i ndé'é-i nuu ndátíñu ío iní ñuyívi. ²⁰ Ko ñuu máá-yó kúu onde andívi. Te suni onde yúan káindatu-yó ndíi máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a nama yóó. ²¹ Te máá I'a-ún, nasama-ya yiki kúñu ndá'ú-yo, návã'a nduu nátu'un káa yiki kúñu ndíi ncháa máá-yá. Chi Dios kúu ka'nu-ya táka ja ío, te suni jín fuerza-ya sá'a-ya-ún.

4

Nene ná kúsi iní-yo

¹ Nãni máni jíná'an-ró, súan ná kuíni ni'in-ró jín máá Jító'o-yo, chi kúu iní-ri róó, te kúsi iní-ri jín-ró, te róó kúu nátu'un premio-ri. ² Te ká'an ndá'ú-ri jín Evodia, te ká'an ndá'ú-ri jín Síntique ja ná kóo in-ni xini-ña jíná'an-ña, nátu'un kuní máá Jító'o-yo. ³ Te nuu róó Timoteo, suni ká'an ndá'ú-ri jín-ró, chi chaa ni chindéé tá'an va'a jín-rí kúu-ró, te ná kuá'a núu-ró ndá'a núu ñá'an yá'a, chi ni kasátiñu ni'in-ña jín-rí ni jani-ri tu'un va'a sáá, te suni onde jín Clemente jín sáva-ga ñáyivi kásátiñu jín-rí, chi sí'vi ñáyivi yúan a káyoso núu lista ñáyivi kúchaku níi káni. ⁴ Nene ná kúsi iní-ro jíná'an-ró núu máá Jító'o-yo. Inga jínu ká'an-ri jín-ró: Ná kúsi iní-ro. ⁵ Ka'an maní-ro jíná'an-ró návã'a ná kuichá tu'un ki'in nuu táka ñáyivi ja súan káa máá-ró. Máá Jító'o-yo a ni kuyani-ya. ⁶ Ma nándi'i iní-ro siki ní in. Ko ná ká'an-ro jín Dios onde jín tú'un kánakuatá'ú-ró, jín tú'un kájikan ta'u-ro, jín tú'un káka'an ndá'ú-ro, návã'a ná kuní-ya ndéja kuní máá-ró. ⁷ Yúan-na te Dios kuá'a-ya tú'un vindáa vinené iní añú-ro jín xiní-ro. Vasa tú kájuku'un iní-ro ndasa sá'a-ya-ún, te koto-ya róó onde jín Cristo Jesús. ⁸ Nãni, máá in-na tu'un ío. Tu'un yá'a ná kúndee xini-ro: Taká tu'un ndija, taká tu'un jínú'ún, taká tu'un ndaa, taká tu'un ndoo, taká tu'un maní iní, taká tu'un ja jatú'ún-i, taká nuu ío ja vá'a, jín taká ja kúu nakana jaa-yó-yá sá'a, yúan ná núku'un iní-ro. ⁹ Taká tu'un ja ní kakutu'a-ró, jín tú'un ni kaní in-ro, jín tú'un ni kajini so'o-ró, jín tíñu ni kajini-ro sá'a

máa-rí, taká yuán ná sá'a máa-ró. Yúan-na te máa Dios, I'a já'a tu'un vindáa vinené, koo-ya jíin-ró. ¹⁰ Ko kúsií xáan iní-rí jíin máa Jító'o-yo, chí vina, vasa kuéé, ko ní kanuku'un iní-ro, te ní kachindéé-ró rúu. Chí súan sá'a-ró kuní-ro núú, ko tú ní íó modo. ¹¹ Nasu já ndá'ú tá'an-rí ká'an-rí, chí ruu, a ní skuá'a-rí kaan-rí jíin nú ndasa-ni tá'an-rí. ¹² Jiní-rí kuchaku ndá'ú-rí, te jiní-rí kuchaku kúká-rí. Ndi'i ní skuá'a-rí, te a ní kaan-rí jíin taká, nú ja ndá'a chíi-rí, nú ja yíta'an nuu-rí, nú ja kúñava'a kua'a-rí, xí já tá'an ndá'ú-rí. ¹³ Ndi'i-ni kúu sá'a-rí, chí máa Cristo já'a-ya fuerza iní-rí. ¹⁴ Ko bueno ní sá'a-ró já ní jito ta'an-ro túndó'o jíin-rí. ¹⁵ Te róo, ñayivi ñúu Filipos, suni a kájiní-ro já ní in tiku'ni tú ní kájito tá'an jíin-rí ja kuá'a yakú najíin kúta'u-rí, chí máni róo jíná'an-ró onde kiví ní kejá'á-rí jáni-rí tu'un va'a ná ní kenda-rí vai-rí ñuu Macedonia. ¹⁶ Chí onde ná kándeé-ga-rí ñuu Tesalónica ní katájí-ró yakú ja jíinu ñú'ún-rí, ní jaá in uu jíinu. ¹⁷ Nasu ndúkú-rí ja kuá'a-ró núu-rí núú, chí ndúkú-rí ja ná ndeá-ga ta'u-ro núu-yá. ¹⁸ Te a ñava'a-rí taká ja jíinu ñú'ún-rí, te sobra-ga ío. Te a ñú'un chítú iní nda'a-rí, chí ní ní'in-rí ja ní katájí-ró vái jíin Epafrodito. Te kúsií iní Dios sá'a, chí nátu'un ní kasoko vá'a-ró núu-yá, te asun já'an. ¹⁹ Te Dios máa-rí, ná nákuá'a-ya núu-ro taká ja nándi'i-ró, chí kúká máa-yá jíin tú'un ja vá'a ja lúu ío iní Cristo Jesús. ²⁰ Te nuu máa Táa-yo Dios ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Súan ná kóo. Amén. ²¹ Ná sándéé iní taká ñayivi ká'io ndoo ní sá'a Cristo Jesús, achí-ro kúni-i. Te ñani-yo já káxiukú jíin-rí yá'a káka'an ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. ²² Te taká ñayivi ndóo káka'an-i ja ná sándéé iní-ro jíná'an-ró. Te ní kaa-ga káka'an ñayivi káxiukú vé'e César. ²³ Tu'un luu ío iní máa Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin taká róo jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS COLOSENSES YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU COLOSAS

¹ Máa-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, chí súan nī jata'an inī Dios. Te jíin ñaní-yo Timoteo, ² káchaa-rī tutu yá'a nuu ñáyivi ndóo, jíin núu ñaní-yo kákandíja nuu Cristo ja káxiukú-i inī ñuu Colosas. Tu'un luu jíin tú'un kuaká'nu inī ío inī máa Táa-yo Dios, jíin iní máa Jíto'o-yo Jesucristo, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró.

Tu'un nī jikan ta'u Pablo nuu Dios ja'a máa-i

³ Nene kájikan ta'u-rí ja'a róo jíná'an-ró. Te kánakuatá'ú-rí nuu Dios Táa Jíto'o-yo Jesucristo. ⁴ Chi nī kajini tu'un-rí róo ja kákandíja va'a-ró núu Cristo Jesús, jíin ndasa kájito ndá'ú-ro núu táká ñáyivi ndóo, ⁵ chí kañukuu inī-ro ní'in-ro ja yíva'a onde andívi. Tu'un yúan a nī kajini tu'un-ró, chí súan ká'an ndaa tu'un va'a. ⁶ Chi tu'un-ún, a nī jaá nuu-ro jíná'an-ró, nátu'un nuu ní ñúyivi, chí ní'in tíñu te ndeá kua'an, suni nátu'un nī sá'a jíin-ró onde kívi ní kajini so'o-ró. Te nī kajuku'un ndija inī-ro tú'un luu ío inī Dios, ⁷ nátu'un nī kutu'a-ró ní sá'a Epafra. Mozo ta'an jíin-yó kúu-de. Te kúmani-yo jíin-de. Te chaa-ún játíñu va'a-de nuu Cristo ja síkí róo jíná'an-ró. ⁸ Chaa-ún, nī kastu'ún-de tu'un-ró núu-rí ndasa kákundá'ú inī tá'an-ró sá'a Espíritu. ⁹ Ja yúan rúu jíná'an-rí, suni tú kájukuiñi-rí ja kájikan ta'u-rí ja'a-ro núu-yá onde kívi ní kajini tu'un-rí tu'un-ún. Te kájikan-rí nuu-yá ja ná kuni ndi'i-ró ndasa játa'an inī máa-yá, te ná kuni-ro táká tu'un ndichí jíin tú'un júku'un va'a inī-ro sá'a Espíritu, ¹⁰ nává'a ná káka kuu luu-ró, nátu'un kuni máa Jíto'o-yo, te ná kúsi vá'a inī-ya sá'a-ró jíin táká-ni, te nani tíñu va'a jíku-ró jíin, ná ní'in tíñu, te ná júku'un-ga inī-ro síkí Dios. ¹¹ Te va'a téyíí ná yíja taká fuerza-ya iní-ro, nátu'un káa fuerza luu máa-yá, nává'a ná kóo sí iní-ro, te ká'nu koo inī-ro, te kuandéé iní-ro. ¹² Ná nákuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios ja ní chí'i-ya fuerza yóo nává'a ní'in tá'an-yo tá'u-yo jíin ñáyivi ndóo ja ká'ii-i nuu ndíi ncháa. ¹³ Chi nī ndiñi'in máa-yá yóo inī nda'a fuerza ñuñáa, te nī xndívi-ya yóo inī ñuu nuu tá'ú tíñu Se'e-ya, I'a maní-yá jíin. ¹⁴ Te Se'e-ya-ún, chí nī nakuaan-ya yóo jíin niñí-yá. Te nī sá'a-ya tóká'nu inī-ya núu-yo jíin kuáchi-yó.

Muestra Dios kúu Jesús

15 Te Se'e-ya-ún kúu muestra Dios, I'a tú jiní ndijin-yo núu. Te xnañúú-gá Se'e-ún, vásá taká ndatíñu ja ní sá'a-ya. 16 Chi jíin máá Sé'e-ya-ún kúu ja ní kuva'a taká ndatíñu ja ká'io andívi, jíin já ká'io iní ñuyívi já jiní-yo núu jíin já tú jiní-yo núu, kúu nuu tá'ú tíñu, kúu nuu kúñá'nu, kúu ja kátíin xiní, kúu ja kándiso tíñu. Ndi'i nì kuva'a nì sá'a Dios jíin máá-yá, te kúu cuenta máá-yá. 17 Máá-yá ío xna'an-ga vásá ní kuva'a taká ndatíñu, te taká ndatíñu tíin nì'in máá-yá. 18 Te máá-yá kúu xiní tíku'nì, te nátu'un yiki kúñu-ya kúu-ún. Máá-yá kúu nuu kéjá'á, te máá-yá nì nachaku xna'an-ga ma'nú ndiyi, náva'a kuñá'nu-ga-ya núu taká-ni. 19 Chi nì kusí iní máá Dios ja ñú'un tá'an ká'nu-ni-ya jíin máá Sé'e-ya, 20 náva'a naketá'an taká-ni jíin Dios sá'a-ya jíin máá Sé'e-ya. Te jíin niñí Sé'e-ya, I'a nì ndo'o jiká cruz, te ná kóo paz sá'a-ya sikí máá já ká'io iní ñuyívi jíin já ká'io andívi. 21 Te suni súan nì sá'a Se'e-ya jíin-ró, chi sáan sikí ní ka'jin-ró sáá, chi nì kajito u'u-ro-ya, te máni tíñu ñáá nì kasá'a-ró núu. Ko vina a nì nasketá'an-ya róo jíin Dios. 22 Ya'á ní sá'a-ya jíin yiki kúñu-ya já ní jíi, náva'a nasándoo-ya róo, te ma kúnchaa cha'an róo, ni ma kána jíin Dios nuu-ro hora stá'an-ya róo nuu Dios. 23 Súan sá'a-ya nú kuiñi nì'in-ró, te kandíja ndija-ró, te ni ma násama inì-ro jíin tú'un va'a kañukuu inì-ro já ní kajini so'o-ró. Chi tu'un-ún a nì jichá ñí ñuyívi chí andívi. Te ruu Pablo kúu chaá játíñu sikí tú'un-ún.

Sátíñu Pablo ja'a ñáyivi sáan nación

24 Te kúsí iní-rí vina, chi ndó'o-rí ja sikí róo jíná'an-ró. Te skíkuu yiki kúñu-rí ja kúmani-gá ndo'o Cristo iní tíku'nì máá-yá, ja kúu yiki kúñu-ya, 25 te suni játíñu-rí nuu-ún, chi súan nì chaá Dios tíñu sikí-rí ja'a róo, náva'a ná ká'an ndi'i-rí tu'un Dios jíin-ró. 26 Yuán kúu máá tú'un sa'í ja ní yisa'í onde ná nì kejá'á kuiá aná'an jíin ñáyivi. Ko vina a nì stá'an ndijin-ya tú'un-ún nuu taká ñáyivi ndóo máá-yá. 27 Chi máá Dios súan nì kunì-ya stá'an-ya núu ñáyivi-ún, ndasa kúká káa tu'un luu ja ndíso tu'un sa'í yá'a, kua'an nuu ñáyivi sáan nación. Te tu'un-ún kúu máá Cristo kándeé inì-ro, jíin já kañukuu inì-ro núu lúu kánchaa-ya. 28 Te tu'un I'a-ún kúu ja kájani-rí, te kákana jíin-rí nuu taká ñáyivi. Te jíin tú'un ndíchí kástá'an ñúkuún-rí nuu-í náva'a ná yíja va'a taká-i kuiñi-i nuu Cristo Jesús sá'a-rí. 29 Te ja sikí yuán sátíñu-rí. Te nì'in sátíñu-rí jíin fuerza máá-yá. Te máá fuerza-ya-ún kúu ja sátíñu téyí jíin-rí.

2

1 Chi kuní-rí ja ná kuní-ro ndasa ndí'i xa'an iní-rí ja sikí róo jíin sikí taká ñáyivi ká'io iní ñuu Laodicea, jíin sikí taká

ñayivi tú kájiní kuti núu-rí ndasa káa-ri, ² náva'a ná ndúndéé iní añú-i, te ñn nuu kúnchaka maní tá'an-i, te ná júku'un ndi'i iní-i taká tu'un luu-ya, náva'a kuní-i tu'un sa'í máá Táa-yo Dios te yuán kúu cuenta Cristo. ³ Chí iní nda'a máá-yá yísa'í taká yaka tu'un ndíchí, jíin tú'un ja júku'un iní-yo sá'a. ⁴ Te tu'un yá'a ká'an-ri jíin-ró jíná'an-ró, náva'a tú ni ñn chaá xndá'ú-de róo, ja kándija-ró ingá tu'un tñn yátá. ⁵ Chi vasa kándeé jíká máá-rí, ko nátu'un kándeé-ri jíin-ró, te kúsiñ iní-ri te ndé'é-rí tíñu va'a kásá'a-ró, chí n'i'n kákandija-ró núu Cristo. ⁶ Chí nátu'un nì kajatá'ú-ró máá Jító'o-yo Jesucristo, súan ná káka-ró jíin-yá núsáá. ⁷ Ná nákuikin yo'o-ro iní-ya. Te ná skuá'nu tá'an-ró sikí-yá. Te ná yija va'a-ró jíin tú'un kándija, nátu'un nì kutu'a-ró. Te ná ndeá-ga-ro jíin tú'un-ún, onde jíin tú'un nakuatá'ú-ró núu-yá.

Iní nda'a Cristo ncháá taká-ni

⁸ Koto va'a-ró máá-ró, náva'a tú xndá'ú ni ñn ñayivi róo, jíin sikí tú'un ndíchí ñáá, jíin tú'un vixi sáni, nátu'un ío taninu chaá, modo kásá'a-de iní ñuyivi yá'a te tú kásá'a-de ja kuní Cristo. ⁹ Chí jíin máá-yá, te iní yiki kúñu máá-yá, ncháá ndi'i taká-ni ndasa káa Dios. ¹⁰ Te ká'io chítú-ró jíin Cristo. Te máá-yá tñn xiní taká ja tá'ú tíñu, jíin taká ja kándiso tíñu. ¹¹ Te suni jíin máá-yá nì kaxiti ndúu-ro, ko nasu jíin ndá'a ní káxiti ndúu-ro. Te nì chaxio-ya taká kuachi ndiso máá-ró, chí Cristo nátu'un nì xiti ndúu-ya róo. ¹² Chí ñn núu-ni nì kayuji-ró jíin-yá nuu ní kajanducha-ro, te suni yúan nì kanachaku-ro jíin-yá, chí nì kakandija-ró tíñu sá'a Dios ja ní naschakú-ya Jesús ma'ñú ndíyi. ¹³ Ko róo, tú káxiti ndúu-ro núu, te a nì kaj'i-ro ní sá'a taká kuachi-ró. Ko ñn ká'nu-ni nì kanachaku-ro jíin Cristo nì sá'a Dios. Te nì sá'a-ya túká'nu iní nuu taká ja ní kasáña'mu-ró. ¹⁴ Te nì nda'va-ya acta ja tñn sukun-yo te jito u'u yóo núu. Te nì skána-ya, chí nátu'un nì stñn-ya-ún jíin ndúyu kaa jiká cruz. ¹⁵ Te nì tevíchí-yá taká ja kátá'ú tíñu jíin ja kándiso tíñu, te nì kiñi'in ndijin-ya, te nì kakuka nuu. Chí nì kundéé-yá jíin, nì sá'a máá cruz. ¹⁶ Ja yúan ma kuá'a-ró tú'un ja náku-xndíi ni ñn-i sikí-ro, cuenta sikí já yee, xí já jí'i, xí cuenta kiví ío viko, xí já núkosó yóo, xí sikí kiví ndétatú. ¹⁷ Chí yuán kúu nátu'un ñn kuanda'u taká ndatíñu chaá kuee-ga, ko máá jándáa kúu ja cuenta máá Cristo. ¹⁸ Ma kuá'a-ró tú'un ja ní ñn ñayivi kasú-i nuu tá'u-ro. Chí kásá'a-i ja súchí iní máá-i, te káchiñú'ún-i taká ndajá'a-yá. Te kákiivi nduu-i jíin tú'un ja tú ní kájiní ndijin-i, te máni kásáviñi sáni-i máá-i. Chí yúkú xiní máá-i. ¹⁹ Te tú ká'jin n'i'n-i jíin máá I'a kúu xiní. Chí máá-yá kúu ja skuá'nu yiki kúñu, chí skée máá-ún túchi, te ñútá'an sá'a máá túchi, te

já'nu máá sá'a Dios. ²⁰ Chì nú nì kaji'ì-ro jíin Cristo siki táká taninu inì ñuyívi, te naja kajika-ga-ro nátu'un kájika ñayivi ñuyívi. Te naja kámandatu-ro núu tú'un yá'a: ²¹ Ma tíin-ró, ni ma ké'é-ró, ni ma kéé-ro, áchí. ²² Chi taká tu'un-ún nini kájatíñu máá, te ndí'i-ni naa. Chì máni tu'un, máni taninu ja ní jani sáni inì ñayivi kúu-ún. ²³ Kájani ndija inì-i ja tú'un ndíchí kúu-ún, chì stétuu-ún-i ja ní'in chiñú'ún-i, te sá'a ja sásúchí iní, te nì'in ndónnda máá siki yiki kúñu, ko tú ní'in tíñu kuti já kasú nuu já kuní máá-i.

3

¹ Núsáá te nú nì kanachaku-ro jíin Cristo, te va'a-ga ná ndúkú-ró tú'un andíví, nuu kánchaa Cristo ichi ndáv'a Dios. ² Ná káni inì-ro siki tú'un ká'io ichi andíví, nasu siki tú'un ká'io inì ñuyívi. ³ Chì a nì kaji'ì-ro, te vida-ro, a yísa'í, jíin Cristo inì Dios. ⁴ Te Cristo, I'a kúu vida-ro-ún, te nú kenda ndijin-ya, yúan-na te suni luu kenda koyo ndijin-ro jíin-yá.

Chaa tú'ú jíin cháa jáá

⁵ Ná kasú-ro iní yiki kúñu-ró já káa yúkú, náva'a ma sá'a téné, ma kóo chá'an, ma káni ñáá inì, ma ndío inì, chì ñn-ni kúu-ún jíin já chíñú'ún ndosó. ⁶ Chi ja siki táká tíñu yúan kúu ja kití inì Dios, te ndonda-ya siki ñayivi ní'in inì. ⁷ Te suni jíin tíñu-ún nì kajika-ró núu, ná nì kasá'a-ró súan. ⁸ Ko vina ná sía-ro táká tu'un yá'a núsáá: Tu'un kití inì, tu'un xaan iní, tu'un káñáá, tú'un ká'an siki tá'an, jíin tú'un chá'an kenda yu'u-ro. ⁹ Ma xndá'ú tá'an-ró, chì a nì chaxio-ró cháa tú'ú-ún kua'an-de jíin táká tíñu nì sá'a-de. ¹⁰ Te nì nuku'un-ró cháa jáá. Chi chaa-ún kuajuku'un inì-de, kuandujáa-de, nátu'un káa máá-yá ja ní sá'a-ya-dé. ¹¹ Te yúan tú ío sijn ñayivi ñuu Grecia jíin ñayivi judío, ni ja ní xití ndúu, te ni ja tú ní xití ndúu, ni ja sijn yu'u, te ni ja kúu ñayivi escita, ni ja sátiñu sáni, te ni ja jíka kuu ndicha-na, chì Cristo kúu ndí'i-ni, te yí'i-ya iní taká-yo. ¹² Chi nì kaji Dios róó. Te ñayivi ndóo ja maní-ya jíin kákuu-ró. Núsáá te nini kúndá'ú inì-ro tá'an-ró, te kumanì-ro jíin tá'an-ró, te koo súchí inì-ro, koo paciencia-ro. ¹³ Kuandéé inì-ro jíin tá'an-ró, te sá'a-ró tóká'nu inì nú jikín nuu-ro siki tá'an-ró. Chì nátu'un nì sá'a Cristo tuká'nu inì-ya núu-ro, te suni súan sá'a-ró jíná'an-ró. ¹⁴ Te ja kánúú xaan-gá nuu táká tu'un yá'a kúu tu'un kundá'ú inì tá'an. Chi tu'un yúan kúu ja skétá'an taká-ni jíin já síyija va'a. ¹⁵ Te tu'un vindáa vinené ja ndíso máá Dios, ná kútiin añú-ro. Chi ja yúan ní kana-ya xiní-ro ndúu-ró ñn-na ñayivi. Te suni ná nákuatá'ú-ró jíná'an-ró. ¹⁶ Te tu'un Cristo ná kútú ndí'i inì-ro, jíin ndí'i tu'un ndíchí. Te stá'an-ro núu tá'an-ró.

Te ka'an nda'ú-ro jíin-i jíin salmo, jíin yáa máa-yá, jíin yáa Espíritu. Te ichi iní añú-ro ná káta luu-ró núu máa Jító'o-yo. ¹⁷ Te taká tiñu kásá'a-ró, nú ja ká'an-ro, xí já sá'a-ró kúu, taká ná sá'a-ró jíin sí'ví máa Jító'o-yo Jesús. Te ná nákuatá'ú-ró núu máa Táa-yo Dios sá'a Jesús.

Tiñu kánúú skíkuu chaá jaá

¹⁸ Róo ñasí'í, kuandatu-ro núu yíi máa-ró jíná'an-ró, chí súan játa'an iní máa Jító'o-yo. ¹⁹ Róo yíi jíná'an-ró, ná kundá'ú iní-ro ñasí'í-ro. Te ma ndúu ua-ro jíin-ña. ²⁰ Róo se'e jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro núu táa-ro, nuu náa-ro. Chí súan kúsi iní máa Jító'o-yo sá'a. ²¹ Róo táa jíná'an-ró, ma skití iní-ro sé'e-ró jíná'an-i, náva'a tú kukuí'a iní-i. ²² Róo mozo jíná'an-ró, taká tiñu kuandatu-ro núu patrón-ro ñúyivi yá'a. Ma sá'a-ró tiñu ja kúsi iní ñayivi ndé'é-i nuu, chí sua koo ndaa añú-ro sá'a-ró, te kuandatu-ro núu Dios. ²³ Te taká tiñu kásá'a-ró, koo iní koo añú-ro sá'a-ró. Kani iní-ro já núu máa Jító'o-yo kájatíñu-ró, nasu núu ñayivi. ²⁴ Chí a jiní-ro já máa Jító'o-yo kuá'a va'a-ya tá'u-ro já kúu ya'u-ró. Chí nuu máa Jító'o-yo Jesucristo kájatíñu-ró. ²⁵ Ko ñayivi sá'a tiñu ñáa nduta'u túku-i ja ní sá'a-i-ún, chí tú ncháa nuu-yá-i.

4

¹ Róo patrón jíná'an-ró, sá'a va'a-ró jíin mozo-ro. Te in nuu kóto-ró núu-i. Chí a kájiní-ro já súni kañava'a-ró máa patrón-ro ándívi. ² Ma júkuifi-ro já jikán ta'u-ro. Te ná nákuatá'ú-ró, te koo ndito iní-ro jíin tú'un-ún. ³ Te suni hora-ún kakan ta'u-ro já'a-rí jíná'an-ri, náva'a ná kuña Dios ichi káni-ri tu'un, náva'a kuu ka'an-ri tu'un sa'í Cristo, chí ja síkí tú'un-ún kúu ja kánde-ri vekaa, ⁴ chí kuní-ri ká'an ndijin-ri nátu'un kánúú ká'an-ri. ⁵ Kaka kuu ñúkúún-ró jíin ñayivi ká'iiin síin síki, te ma stívi-ró tiempo. ⁶ Te nene ka'an asun-ro, ná já'an ñij tú'un ká'an-ro, náva'a kuní-ro ndasa kánúú xndió káni-ró tú'un nuu in in-i.

Tu'un ndée ni chaá Pablo nuu-i

⁷ Taká tiñu sá'a-ri ná kástu'ún Tíquico nuu-ro jíná'an-ró, chí in ñani sátiñu jíin-rí nuu máa Jító'o-yo kúu-de, te bueno játiñu-de nuu-yá, te maní-yo jíin-de. ⁸ Te ja yúan táji-rí chaá yá'a ja-de nuu-ro, náva'a ná kuní-ro ndasa kua'an tiñu kákuu-ri jíin, te ndundéé iní añú-ro sá'a-de. ⁹ Suni táji-rí Onésimo, te maní-rí jíin-de, chí ñani kándija va'a kúu-de, te tá'an máa-ró kúu-de. Te taká ja kúu ichi yá'a, ná kástu'ún-de nuu-ro jíná'an-ró, ndasa ío. ¹⁰ Aristarco, chaá kánde ta'an jíin-rí vekaa yá'a, sándeé iní-ro áchí-de. Te suni súan ká'an Marcos, sajín Bernabé, te síki cháa-ún, a ni tá'ú-rí tiñu nuu-ro. Te nú

kujaa-de nuu-ro, te kuaatá'ú-ró-de. ¹¹ Te suni súan ká'an Jesús, chaa nání Justo. Chaa nī kaxitī ndúu kákuu chaa-ún. Mání chaa yá'a kákuu chaa káchindéé tá'an-de jíin-rí sikī ñúu nuu tá'ú Dios tiñu, te ío ndéé iní-rī kásá'a-de. ¹² Suni sándéé iní-ro áchí Epafra, chaa kúu tá'an máá-ró, te mozo Cristo kúu-de, te nene jítu iní-de jikán ta'u-dé ja'a-ro jíiná'an-ró, náva'a ná yíja-ró kuíñi-ró, te náva'a ná skíkuu ndi'i-ró tíñu kuní máá Dios. ¹³ Chī ná ká'an ndaa-rī tu'un-de nuu-ro, ja xáan jítu iní-de ja kúu róó jíiná'an-ró, jíin já kúu ñayivi ñúu Laodicea, jíin já kúu ñayivi ñúu Hierápolis. ¹⁴ Lucas, chaa táná, ja maní-yo jíin-de, jíin Demas, káka'an-de ja ná sándéé iní-ro. ¹⁵ Ná sándéé iní ñani-yo, chaa káxiukú iní ñuu Laodicea, kachi-ro kúni-de. Suni súan ka'an-ro jíin Ninfas, jíin tíku'nī ío ve'e-de. ¹⁶ Te nú nī kuu nī kaka'u-ró carta yá'a, te suni ná ká'u tíku'nī ñuu Laodicea sá'a-ró. Te róó, suni ná ká'u-ró ingá ja ndíi ichi ñúu Laodicea. ¹⁷ Te kastu'ún-ró núu Arquipo: Ná ndúkú ndéé-de skíkuu-de tíñu nī chaa máá Jíto'o-yo sikí-dé, achi-ro kúni-de. ¹⁸ Nda'a máá rúu Pablo, nī chaa-rī tu'un yá'a ja ná sándéé iní-ro. Te nuku'un iní-ro jíiná'an-ró já kánde-rī vekaa. Te tu'un luu ío iní máá-yá, ná kóo jíin-ró jíiná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

1 Máa-rí kákuu Pablo jíin Silvano jíin Timoteo, te káchaa-ri tutu yá'a nuu tíku'ni kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'jin-i nuu máa Táa-yo Dios, jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo: Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máa Táa-yo Dios, jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró.

Ja ní kandíja va'a-i

2 Nene kánakuatá'ú-rí nuu Dios siki táká róo. Te kánuku'un iní-ri róo, hora kájikan ta'u-rí. 3 Nene káxndáku-ri róo nuu máa Táa-yo Dios ndasa kásatiñu-ró jíin tú'un kándíja, jíin ndasa kákundá'ú iní-ro-í kásatiñu-ró já'a-í, jíin ndasa káñukuu n'in iní-ro, sá'a máa Jító'o-yo Jesucristo. 4 A kájiní-ri, ñáni, ja Dios kúndá'ú iní-ya róo, te nī kaji-ya róo jíná'an-ró. 5 Ko nasu jíin máa tú'un ní jáa tu'un va'a-ri nuu-ro, chí suni nī ja jíin fuerza, jíin Espíritu Santo, te nī kayija iní-ro jíin. Te kájiní-ro ndasa clase ñayivi ní kákuu-ri jíin-ró, chí nī kundá'ú iní-ri róo. 6 Te ruu jíná'an-ri, jíin máa Jító'o-yo nī kandaku-ró. Te jíin túndó'o xaan ní kajatá'ú-ró tú'un, te nī kakusí iní-ro ní sá'a Espíritu Santo. 7 Te nī kanduu-ró ñayivi stá'an ichi núu táká ñayivi kákandíja ío iní ñuu Macedonia jíin ñuu Acaya. 8 Chí máa-ró, nī kaskáka-ró tú'un máa Jító'o-yo. Ko nasu máa ñuu Macedonia jíin ñuu Acaya, chí ní ká'nu-ni nī jicha tu'un kua'an ja kákandíja-ró núu Dios, te tú níni já ká'an kuti-gá-ni-ri. 9 Chí máa-i kájiní-i tu'un-ri ndasa nī kivi koyo-ri nuu-ro jíná'an-ró, jíin já ní kaxndóo-ró ndosó, te nī ndívi-ró núu Dios ndija, náv'a kúatíñu-ró núu-yá, chí chakú-ya, 10 te náv'a kundatu-ró ncháa Se'e-ya ichi ándívi, I'a nī naschakú-ya-ún. Te máa Jesús kuu-ya. Te a nī nama-ya yóo nuu tú'un kití iní ja cháa sá'a Dios núu.

2

Ndasa nī sá'a Pablo iní ñuu Tesalónica

1 Chí a kájiní máa-ró, ñáni, ja tú ní jákoyo sáni-ri nuu-ro. 2 Chí a kájiní-ro já súa nī kando'o-ri xna'an-ga iní ñuu Filipos, te yúan nī kaja'a-de tuka nuu rúu. Te Dios máa-yó, nī nasá'a téyí-yá ruu náv'a kani-ri tu'un va'a-ya núu-ro, vasa nī kajito-ri túndó'o. 3 Chí tu'un káka'an ndá'ú-ri jíin-ró, tú ndíso tu'un

tú'ún, ni tú káchá'án, ni tú xndá'ú. ⁴ Chì nátu'un nì jatú'ún Dios ruu jíná'an-rì, te nì chaa tiñu-ya rúu ja káni-rì tu'un va'a, suni súan káka'an-rì. Ko na tú kásá'a-rì nátu'un kásá'a ñayivi já kúsi iní tá'an-i sá'a-i, chì sua kúsi iní Dios sá'a-rì, chì máá-yá jito nchaa-ya añu-yo. ⁵ Chì a kájinì-ro já tú ní káka'an nchaa kuti-rí róó, ni tú ní kákutóó iní-rì siki-ro. Te máá Dios kúu-ya testigo-rì. ⁶ Ni tú ní kándúkú-rì ja kuátú'ún ñáyivi rúu, vasa róó xí sáva-ga-i, vasa kuu tá'ú ní'in-rì tiñu nuu-ro núú, chì káji já apóstol Cristo kákuu-rì. ⁷ Chì sua nì kaka'an vitá-rì jín-ro nátu'un ñn ña'an ncháka yíkin, ja ñúkuún iní-ña jín sé'e-ña. ⁸ Te nì kakundá'ú xaan iní-rì róó, te yuán ní kakuni-rì ja násu máá ñn tu'un va'a Dios kuá'a-rì nuu-ro, chì suni onde jín añu-rì núú, chì manì xáan-rì jín-ro. ⁹ Chì a kánuku'un inì-ro, ñáni, ndasa nì kando'o-rì jín tiñu. Te nì kasátiñu-rì ndúú ñúú-ni, náva'a tú stáa-rì siki ní ñn-ro, nini nì kajani-rì tu'un va'a Dios nuu-ro. ¹⁰ Máá-ró, a kájinì-ro, te suni jini Dios, ndasa ndoo, ndasa ndaa nì kajika-rì jín-ro, te tú kuachi ní kásá'a-rì nuu máá-ró ñayivi kákandíja. ¹¹ Te suni a kájinì-ro ndasa nì kaka'an nda'ú-rì jín ná ñn ná ñn-ro, te ndasa nì kaka'an-rì tu'un ndéé iní jín-ro, nátu'un ñn cháa jín sé'e-de, ¹² te nì kaka'an nì'in-rì jín-ro já ná káka jíñú'ún-ro núú Dios, chi nì kana-ya xinì-ro kí'in-ro núú ñúu luu tá'ú-yá tiñu. ¹³ Ja yuán, suni tú kájukuiñi-rì ja kánakuatá'ú-rì nuu Dios ja ní kajatá'ú-ro tú'un Dios nì kaka'an-rì. Te nì jini-ro já násu tú'un cháa kúu, chì jandáa máá tú'un Dios kúu, te máá tú'un-ún sátiñu inì róó ñayivi kákandíja. ¹⁴ Te máá-ró jíná'an-ro ñáni, ñn-ni káta'an-ro jín tíku'nì ñuu Judea ja kákandíja-i nuu Dios jín núu Cristo Jesús, chì nátu'un nì kando'o máá-i nì kasá'a cháa judío, te suni súan nì kando'o máá-ró ní kasá'a ñayivi ñúu-ro. ¹⁵ Chì judío-ún nì kaja'ni-dé máá Jító'o-yo Jesús jín cháa nì kajani tu'un-ya onde sáa. Te nì kachindikìn-de ruu nì kakenda-rì, te tú kúsi iní Dios kásá'a-de, te kándonda-de siki táka ñayivi. ¹⁶ Te kájasu-de ja ká'an-rì jín ñáyivi sñn naciòn náva'a kaku-i. Te súan káskútú ná'in-de ku'a kuachi kándiso-de. Te siki-dé nì chaa ndi'i-ni tu'un kití inì Dios.

Ja ní kuxio núu Pablo

¹⁷ Ko ruu jíná'an-rì, ñáni, a nì kakuxio núu-rì nuu-ro, ko máá-ni-rì, nasu jín añu-rì. Te ví'i-gá kándúkú ndéé-rì kájitú iní-rì ja kuní-rì nuu-ro. ¹⁸ Te ja yuán ní kakuni-rì jaa-rì nuu-ro núú, chì ruu Pablo, ñn uu jínu nì kunì ndija-rì, ko Satanás nì jasú nuu-rí jíná'an-rì. ¹⁹ Chi naún siki káñukuu inì-rì, xí já kákusi iní-rì, xí já kúu premio ja sáñá'nu-rì máá-rí. Nasu máá-ró kákuu jian naún, hora kuiñi-yó núu máá Jító'o-yo

Jesucristo kivi ndii-ya. ²⁰ Suu ja siki roo te nduñá'nu-ri te kusii iní-ri jíná'an-ri.

3

Siki tiñu ni sá'a Timoteo

¹ Ja yúan tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni kasánda-ri ja kéndo máa-na-ri ñuu Atenas jíná'an-ri, ² te ni katáji-rí ñani-ri Timoteo, chaá játiñu nuu Dios siki tú'un va'a Cristo, chi sátiñu ta'an-de jín-rí, kujaa-de nuu-ro náva'a síyja-de iní-ro jíná'an-ró, te ka'an ndá'ú-de jín-ró siki tú'un kákandíja-ró. ³ Náva'a ni in-ró ma náyu'ú-ro sá'a tundó'o yá'a, chi roo a kájiní-ro ja siki tú'un yá'a ni jani-ya yoo. ⁴ Chi onde ná káxiukú-rí jín-ró núú, ni kakastu'un-rí nuu-ro ja koto ná'in-yó tundó'o, natu'un ni kata'an-ro te a kájiní-ro. ⁵ Ja yúan súni máa-rí tú ní kándá-ri kundatu-ga-ri, te ni táji-rí-de kujaa-de ja ná kuní-ri ndasa kákandíja-ró, chi sanaa te ni jito nchaá máa-ún roo, te naa sáni tiñu ni kasá'a-ri. ⁶ Ko vina, a ni nchaá Timoteo nuu-rí ja ní jaa-de nuu-ro. Te ni nakani-de tu'un-ró núu-rí jíná'an-ri ndasa kákandíja-ró, te kákundá'ú iní-ro tá'an-ró, te nene kánuku'un va'a iní-ro ruu, te kakuu iní-ro kuní-ro núu-rí, te suni súan kakuu iní-ri kuní-ri nuu-ro. ⁷ Ja yúan, te ni kandundéé iní-ri, ñáni, ni sá'a tu'un ja kákandíja-ró, vasa kábito-ri tundó'o, te kánandi'i-ri. ⁸ Te vina a ni kanani'in iní-ri te nú ká'jin ni'in-ró jín máa Jító'o-yo. ⁹ Te ndasa nákuatá'ú-rí nuu Dios ja siki roo jíná'an-ró, siki táka tu'un kúsi iní-ri nuu Dios máa-yó ní kasá'a-ró. ¹⁰ Chi ndúú ñúú-ni kájikan ta'u téyí-rí ja ná kuní-ri nuu-ro, te stá'an ndi'i-ga-ri ndéja kúmani kándíja-ga-ro. ¹¹ Ko máa Táa-yo Dios jín máa Jító'o-yo Jesucristo, ná chú'un íchí-yá ruu jakoyo-ri nuu-ro, kuní-ri. ¹² Te máa Jító'o-yo ná skuá'nu-ya roo te ná xndeá-ya tú'un ja kúndá'ú iní-ro tá'an-ró, jín táka-ga-i, suni natu'un kákundá'ú iní-ri roo. ¹³ Náva'a násíyja-ya añú-ro, te ná koo ndoo iní, náva'a tú kenda ni in kuachi siki-ro núu máa Táa-yo Dios kivi ncháa Jító'o-yo Jesucristo jín táka ñayivi ndóo-ya.

4

Ndasa sá'a-yó te kusii iní Dios

¹ In-na tu'un ío, ñáni. Ná ka'an ni'in-ri te ná ka'an ndá'ú-ri jín-ró siki máa Jító'o-yo Jesús, chi natu'un ni kakutu'a-ró ja ní kastá'an-ri nuu-ro, ndasa kánúú káka-ró, te kusii iní Dios sá'a-ró, súan ná kúkuu-ga-ro jín. ² Chi a kájiní-ro naún tiñu ni katá'ú-rí nuu-ro siki máa Jító'o-yo Jesús. ³ Chi kuní Dios ja ná koo ndoo-ró, te ma káka téné-ró. ⁴ Te ná in ná in-ró ná kuní-ro

ndasa koo jíñú'un-ró jíñ ñásí'i-ro, te koo ndoo-ña. ⁵ Te ma kaní xaan iní-ro jásí'i, nátu'un kás'a ñayivi sñn naciòn ja tú kájini-i nuu Dios, ⁶ náv'a tú ni ñn-ró sáña'mu-ró, ni tú xndá'ú-ro ñaní-ro siki tú'un yá'a, chí máá Jító'o-yo kúu I'a nani'in tá'an-ya jíñ táká yuán, nátu'un ni kakachi kají-rí nuu-ro. ⁷ Chí tú ní kána Dios xiní-yo já kóo chá'an-yó, chí ja ná kóo ndoo-yó. ⁸ Núsáa te chaá ské'ichi tu'un yá'a, tú ské'ichi-de nuu cháa, chí sua nuu Dios, I'a ni ja'a-ya Espíritu Santo-ya núu-yo. ⁹ Ko tú níni já cháa-ri tutu nuu-ro siki já kunchaka maní tá'an-ró, chí a ni stá'an Dios nuu-ro já kóo maní-ro jíná'an-ró. ¹⁰ Te suni súan kás'a-ró jíñ táká ñani-yo já kaxiukú-de ní ñúu Macedonia. Ko káka'an ndá'ú-ri jíñ-ró, ñáni, ja ví'i-gá nándeá-ga tu'un maní-ún iní-ro. ¹¹ Te ná cháa iní-ro kúxiukú ná'in-ró. Te ma kivi nduu-ro ingá tiñu. Te ñn-ró tiñu jíñ ndá'a-ro nátu'un ni katá'ú-rí tiñu nuu-ro. ¹² Súan sá'a-ró náv'a ná káka jíñú'un-ró jíñ ñayivi ká'jin sñn siki, náv'a suni tú nandi'i-ró.

Kivi ncháa-ya jíñ ja náchaku-i

¹³ Suni kákuni-ri, ñáni, ja ná júku'un iní-ro siki ñayivi kákixi, náv'a ma ndúkuí'a iní-ro nátu'un kás'a sava ñayivi tú kañukuu iní-i. ¹⁴ Chí nú kákandíja-yó já ní jíi Jesús te ni nachaku-ya, suni súan kinaki'in Dios ñayivi kákixi nuu ndá'a Jesús. ¹⁵ Chí ya'á kákastu'ún-rí nuu-ro jíñ tú'un máá Jító'o-yo, ja yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó ondé kivi ncháa máá Jító'o-yo, ma kúxnúú-yó xná'an-ga nuu ñayivi kákixi-ún. ¹⁶ Chí máá Jító'o-yo, nuu-ya kii-ya íchi ándívi, te kana jaa-ya, te ka'an jaa ndajá'a ñá'nu andívi, te nde'e clarín máá Dios. Te nachaku xna'an-ga taká ndiyi nuu ndá'a Cristo. ¹⁷ Yúan-na te yóo ja káichaku-yo, ja ní kakendoo-yó, ñn ká'nu-ni kaña-a-ya yóo kí'in-yo jíñ-yá ma'ñú vikó nu'ún. Te kita'an-yo máá Jító'o-yo sáva andívi. Te súan kunchaa-yo ní káni jíñ máá Jító'o-yo. ¹⁸ Te jíñ tú'un yá'a ná ká'an ká'nu-ró jíñ tá'an-ró núsáa.

5

¹ Ko siki kuiá jíñ kivi, tú níni cháa-ri tutu nuu-ro, ñáni. ² Chí a kájini va'a-ró já kivi ncháa máá Jító'o-yo, koo nátu'un cháa ñakuí'ná ákuáa. ³ Te nú káka'an-i: Vina te ná'in-ni ío, te ma kí tundó'o. Yúan-na te ñn sanaa-ní te chaá tundó'o siki-í ja náa-í, nátu'un siki ñá'an já já'ncha skáku-ña, te súan ma kúu kaku kuti-í jíná'an-i. ⁴ Ko máá-ró ñáni, nasu ká'jin-ró ñúñáa. Te ja yúan ma jinú-ya nátu'un ñakuí'ná siki-ro kivi-ún. ⁵ Chí taká róo kákuu-ró sé'e ñundijin jíñ sé'e ndúú, nasu sé'e ákuáa ni nasu sé'e ñúñáa kákuu-yó. ⁶ Núsáa te ma kusú-yo nátu'un sava-ga-í. Chí sua ná kúndito-yó, te ná kóo kuándí'í-yo. ⁷ Te ñayivi kákixi,

ch̄i akuáa kákixi-i, te ñayivi kánajini, ch̄i akuáa kánajini-i. ⁸ Te máa-yó, chi se'e ndúú kákuu-yó, te ná kóo kuándí'í-yo. Te ná kú'un-yó tú'un kándíja jíin tú'un kúndá'ú ini tá'an, nátu'un iin su'nu káa. Te ná kú'un-yó tú'un kuñukuu ini-yo káku-yó, nátu'un kachíní káa. ⁹ Ch̄i Dios, tú ní tэта'an-ya yóo ja kóto u'u-ya yóo, ch̄i sua ja ná káku-yó sá'a máa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁰ Te I'a-ún ni jii-ya ja yóo, návava kunchaa ká'nu-yó jíin-yá, vasa kusu-yo xi kúndito-yó. ¹¹ Ja yúan ná ká'an ndéé-ró jíin tá'an-ró. Te ná síyija-ró tá'an-ró, nátu'un kákuu-ró jíin.

Consejo Pablo

¹² Te káka'an nda'ú-ri jíin-ró ñáni, ja kuándatu-ro núu cháa kásatiñu jíin-ró, te kátá'ú-de tiñu nuu-ro ja cuenta máa Jító'o-yo te kákana jíin-de nuu-ro. ¹³ Te ná kóo ja jíin'ún xa'an-ro núu-dé, te koo man-ro jíin-de sikí tiñu kásá'a-de. Te vindáa vinené ná kúxiuku-ró jíin tá'an-ró. ¹⁴ Te káka'an nda'ú-ri jíin-ró ñáni, ja kána jíin-ró núu cháa kájika ñáa, te ka'an ká'nu-ró jíin cháa tú kua'a ini, te kutuu-ró cháa vitá ini, te koo paciencia ini-ro jíin táká-i. ¹⁵ Te nde'é-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jíin ní in ñayivi, nú ni sá'a ndiva'a-i jíin-ró, ch̄i sua nene ná ndúkú-ró tiñu ja kée va'a jíin tá'an-ró, jíin táká-i. ¹⁶ Te nene ná kóo si'i ini-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ma júkuiñi-ro ja jikán ta'u-ro. ¹⁸ Ná nákuatá'ú-ró nú naún ndi'i kúu, ch̄i súan kuní Dios ja sá'a-ró núu Cristo Jesús. ¹⁹ Ma kasú-ro núu máa Espíritu. ²⁰ Ma sájá'a ini-ro núu tú'un kájani-i tu'un-ya. ²¹ Ná kóto nchaa vii-ro táká-ni, te nú ja vá'a kúu, te kutiin ni'in-ró, ²² te nú ja ú'u kúu, ma kivi nduu-ro jíin. ²³ Te máa Dios, I'a ndiso tu'un kuaká'nu ini, nasándoo ndi'i-ya ini-ro jíná'an-ró. Te kundito kútu-yá ini-ro, añú-ro, jíin yiki kúñu-ró, návava tú nakuxndí-ya sikí-ro kivi ncháa máa Jító'o-yo Jesucristo. ²⁴ Te bueno skíkuu máa-yá, I'a ni kana xini-ro, te súan sá'a-ya. ²⁵ Ñáni jíná'an-ró, kakan ta'u-ro ja'a-rí jíná'an-ri. ²⁶ Nú káka'an-ro jíin ñani-yo, te ndoo titú-ro-í. ²⁷ Káka'an ni'in-ri jíin-ró jíná'an-ró sikí máa Jító'o-yo, ja ká'u-ró tutú yá'a nuu táká ñani-yo, cháa ká'io ndoo. ²⁸ Tu'un luu ío ini máa Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A LOS TESALONICENSES YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU ÑAYIVI ÑUU TESALONICA

¹ Máa-rí kákuu Pablo jíin Silas jíin Timoteo, te káchaa-rí tutu yá'a nuu tíku'ni kákandíja ñuu Tesalónica, ja ká'iin-i nuu máa Táa-yo Dios, jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo. ² Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kíi nuu máa Táa-yo Dios jíin núu máa Jító'o-yo Jesucristo, ná koo jíin-ró jíná'an-ró.

Dios kúu I'a sándaq va'a tiñu-yó

³ Kánakuatá'ú níni-rí nuu Dios ja sikí róó ñáni. Súan ío va'a, chi kuakukútu-gá-ro jíin tú'un kákandíja-ró, te bueno kákundá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁴ Ja yúan kákusi iní-ri ja sikí róó jíná'an-ró, hora kánakani-ri tu'un-ró núu tíku'ni máa Dios, ndasa kákandíja-ró, jíin já ká'iin n'iin-ró, vasa káchindikín-i róó, vasa káta'an-ro túndó'o. ⁵ Yuán kúu in tuni ja sándaq ndaa-ya-í, náva'a nani'in tá'u-ro nájaa-ro iní ñuu nuu tá'ú Dios tiñu, chi ja sikí yúan kándo'o-ró. ⁶ Chi ío va'a ja súni jíin túndó'o nachunáa Dios nuu ñáyivi káxndó'o róó. ⁷ Te róó, ñáyivi kándo'o, in ká'nu-ni ndetátú-ro jíin-rí jíná'an-ri sá'a-ya kivi já ndíi ndijin Jító'o-yo Jesús ichi ándívi, jíin táká ndajá'a-ya ja ká'io n'iin téyíi. ⁸ Te jíin yáa ñú'un kii-ya, te xndó'o-ya ñáyivi tú kájito nuu Dios, jíin ñáyivi tú kájandatú nuu tú'un va'a máa Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Te máa ñáyivi-ún ndo'o-i ja náa-í níi káni sá'a-ya, jíin já má kúu kivi koyo-i nuu kánchaa máa Jító'o-yo jíin núu lúu ndíi ncháa fuerza-ya. ¹⁰ Súan sá'a-ya kivi ncháa-ya já ndúñá'nu luu-ya sá'a taká ñáyivi ndóo-ya, te náva'a naa iní sava ñáyivi ndé'é-i nuu-yá kivi-ún sá'a taká ñáyivi kákandíja nuu-yá, chi n'i kákandíja-ró tú'un ndaa n'i kakastu'ún-rí nuu-ro. ¹¹ Ja sikí yá'a, te nene kájikan ta'u-rí ja'a róó, náva'a Dios máa-yo kuvá'a iní-ya jíin-ró já ní kana-ya róó. Te taká tiñu va'a kákuu-ro ná skíkuu-ya jíin-ró, jíin fuerza-ya, te suni jíin tiñu kásá'a-ró, jíin tú'un kákandíja-ró. ¹² Náva'a ná nákana jaa-i sí'vi máa Jító'o-yo Jesucristo sá'a-ró jíná'an-ró, te suni kuatú'ún-i róó sá'a-ya, chi súan sá'a tu'un luu ío iní Dios máa-yo jíin já ío iní Jító'o-yo Jesucristo.

2

Sikí ñáyivi ñáa kivi ndíi Jesús

¹ Te vina káka'an nda'ú-ri jíin-ró, ñáni, siki já ndíi máá Jító'o-yo Jesucristo jíin já ndútútú-yó núu-yá, ² ja má nátu'u yachi iní-ro, ni ma kúkuí'a iní-ro sá'a in ja jáka kuu, xí tú'un, xí tutú ja sá'a siki-i ja rúu tájí, cuenta siki já á ni kuyani ndaa kivi máá Jító'o-yo. ³ Ma kuá'a-ró tú'un ja xnda'ú kuti ní in-i róo. Chi ma cháa kivi-ún onde nú túu ndu'ichi iní kua'a-í-ya, te suni onde ná kenda ndijin máá cháa ja xíin kuáchi, chi máá cháa ta'nu ndatu kúu-de. ⁴ Te ndonda-de kasu-de nuu táka ja káskúnáni-i Dios, jíin núu já káchinú'ún-i. Ja yúan te nungoo-de iní ve'e ii Dios, te ka'an-de ja Dios kúu máá-de. ⁵ Á tú kánuku'un iní-ro já onde ná kánchaa-ga-ri jíin-ró, ni ka'an-ri tu'un yá'a jíin-ró jíná'an-ró. ⁶ Te vina a kájiní-ro ndéja kúu ja jasú nuu-dé, náva'a onde ná jáa kivi máá-de te kenda ndijin-de. ⁷ Chi máá tú'un sa'í xíin kuáchi, a yáji ní'ni kua'an, ko ío ja jasú nuu vína, onde ná kúxio-ún. ⁸ Yúan-na te kenda ndijin máá cháa xíin kuáchi-ún. Te máá Jító'o-yo ká'ni-yá-de nini jíin máá já tiví tachi-ní-ya, te nini ja ndíi ncháa kenda ndijin-ya, te xnáa-yá-de. ⁹ Te chaa-ún kii-de sá'a Satanás, te jíin fuerza ni'in xaan, jíin tuní, jíin tíñu ñá'nu sá'a siki-ni-de. ¹⁰ Te jíin táka tíñu tú jáka ndaa, te tiin yátá-de ñayivi náa, kuáchi ja tú ní kájatú'ún-i kumaní-í jíin tú'un ndaa, náva'a kaku-i sá'a-ya núu. ¹¹ Ja yúan te skíi Dios iní-i, te kuñáa xini-í, ja kándija-i in tu'un xnda'ú, ¹² náva'a nakuxndíi-ya siki táka-i ja tú kákandija-i tu'un ndaa, chi sasua kákusi iní-i jíin tíñu tú jáka ndaa.

Máa-yá kúu I'a skíkuu

¹³ Nene kánakuatá'ú níni-rí nuu Dios ja'a róo, ñáni, ja kúnda'ú iní Jító'o-yo róo. Chi máá Dios ni kaji-ya róo onde ná xnáñúú náva'a kaku-ró, te suni jíin Espiritu-ya ndúndoo iní-ro te kándija-ró tú'un ndaa. ¹⁴ Ja yúan ní kana-ya xini-ro jíná'an-ró ní sá'a tu'un va'a káka'an-ri, náva'a ja-ro nú ndíi ncháa kánchaa Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Núsáa te kuiñi ni'in-ró ñáni, te kutiin ni'in-ró tú'un ni kakutu'a-ró, kúu jíin tú'un xí jíin tutú-ri. ¹⁶ Máa Táa-yo Dios kúu I'a ni kúnda'ú iní yóo, jíin já ní ja'a-ya tú'un koo ndéé iní-yo ní káni, jíin já kúñukuu va'a iní-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya. Te máa-yá, onde jíin máá Jító'o-yo Jesucristo, ¹⁷ ná násándéé-yá iní añú-ro jíná'an-ró, te ná síyíja-ya róo siki tú'un jíin siki tíñu va'a.

3

¹ In-na tu'un ío, ñáni. Ná kakán ta'u-ro jíná'an-ró já'a-rí jíná'an-ri, náva'a yachi ná kuichá nuu tu'un máá Jító'o-yo kí'in, te ná kuátú'ún-i, natu'un nuu máá-ró jíná'an-ró, ² te suni náva'a ná kaku-ri iní nda'a cháa ñáa jíin cháa kástá'an ruu jíná'an-ri, chi nasu ndí-i-de kákandija. ³ Ko bueno skíkuu máá Jító'o-yo. Te

ná síyija-ya iní-ro, te koto-ya róó nuu káni nuu kuí'a. ⁴ Te kájani ndija iní-ri, sá'a máá Jító'o-yo, já kákuu-ró jíin tíñu nī katá'ú-rí nuu-ro te kukuu-ga-ro jíin. ⁵ Te máá Jító'o-yo, ná stá'an-ya núu añu-ro ndasa koo maní-ro jíin Dios, te ndasa kundiso-ró paciencia Cristo.

Siki cháa kúxi

⁶ Ko katá'ú-rí tíñu nuu-ro, ñáni, jíin sí'ví máá Jító'o-yo Jesucristo, ja kúxio-ró núu táká ñani-yo já kájika kuu katá-ni-de, chí nasu súan ní kástá'an-ri nuu-ro. ⁷ Chí a kájini máá-ró ndasa kánúú ndáku-ró rúu, chí tú súan ní kájika kuu katá-ni-ri nuu-ro jíná'an-ró. ⁸ Ni tú ní káyee sáni-ri staa sikí ní ñn-ró, chí sua nī kaja'ni-rí máá-rí jíin tíñu, te ndúú ñúú-ni nī kasátiñu-ri, te tú ní kúnini iní ni ñn-ró ní kasá'a-ri. ⁹ Nasu já túu derecho-ri kakān-ri núu. Chí sua kuní-ri kuu-ri ñn ejemplo nuu-ro ndasa ndaku-ró rúu. ¹⁰ Chí onde ná kaxiukú-ga-ri jíin-ró, te nī katá'ú-rí tíñu yá'a nuu-ro, ja nú ndé ñn ñayivi tú kuní-i sátiñu-i, te ma kée-í núsáa. ¹¹ Chí nī kajini tu'un-ri ja kájika kuu katá-ni sava-i jíin-ró, tú kásatiñu kuti-í, chí sasua kájika kuu-i kándúkú tú'un-ni-i tá'an-i. ¹² Te nuu ñayivi-ún katá'ú-rí tíñu, te káka'an nda'ú-ri jíin-i sikí máá Jító'o-yo Jesucristo, ja ná'ín-ni ná kóo-i, te ná sátiñu-i, te ni'in-í kee-í sikí máá-i. ¹³ Te róó jíná'an-ró ñáni, ma kuítá-ro já kásá'a-ró tíñu va'a. ¹⁴ Te nú ndé ñn-i tú kuní-i kuandatu-i nuu tú'un-ri ja ká'an carta yá'a, kunchaa nuu-ro-í te ma kétá'an-ró jíin-i jíná'an-ró, náva'a ná kúka nuu-í. ¹⁵ Ko ma kóto u'u-ro-í, chí sua kana jíin-ró núu-í natu'un nuu ñn ñani-ro. ¹⁶ Te máá Jító'o-yo, I'a ndiso tu'un kuaká'nu iní, nene ná kuá'a-ya tú'un vindáa vinené iní-ro jíná'an-ró jíin táká-ni modo. Te máá Jító'o-yo ná kunchaa-ya jíin táká-ro jíná'an-ró. ¹⁷ Ruu, Pablo, áchí-ri ja ná sándéé iní-ro te cháa nda'a máá-rí, chí ya'á-ni kúu ñn tuní ja chísó-rí nuu táká-ni carta-ri. Chí súan cháa-ri. ¹⁸ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin táká róó jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA HN JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

1 Máá-rí Pablo kúu apóstol Jesucristo, ch̄i súan n̄i tá'ú tíñu Dios, I'a náma yóó, jíin Jító'o-yo Jesucristo, ja káñukuu in̄i-yo-yá. ² Cháa-ri tutu yá'a nuu Timoteo, se'e ndija-ri ja ní skándija-ri: Tu'un luu ío in̄i-ya, jíin tú'un kúndá'ú in̄i-ya, jíin tú'un kuaká'nu in̄i ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jíin núu máá Jító'o-yo Cristo Jesús, ná kóo jíin-ró.

Sik̄i ñáyivi s̄in s̄in sa'an

³ Nátu'un n̄i ka'an nda'ú-ri jíin-ró ja ná kéndoo-ró ñúu Efeso ná n̄i kí'in-ri ichi kuá'an-ri ñuu Macedonia, ja ná ká'an n̄i'in-ró jíin sáva-i, te suni ká'an tuku-ri ja má stá'an-i s̄in s̄in nuu sá'an, ⁴ ni ma kuá'a-i tu'un ja ná ndúkú kuáchí-i sik̄i cuento, jíin sik̄i jíchi tu'un tá'an. Ch̄i sua nákaa-ga kua'an, te skuikín tix̄in, lugar ja yija-ga tu'un kándija-yó núu Dios sá'a. Achí-ri. ⁵ Ya'á kúu ja kuní-ri tá'ú-rí tíñu nuu-ro, ja ná kúndá'ú in̄i-ro-í jíin tú'un koo ndoo in̄i-ro, jíin tú'un koo va'a in̄i añú-ro, jíin tú'un kándija ja tú yóso yú'u. ⁶ Ja sik̄i yúan kájika yátá sáva-i, te kákusiin in̄i-i kájukuiñi-i sik̄i tú'un ja tú ní'in tíñu. ⁷ Kákuni-i kuu-i maestro ley, ko ni tú kájuku'un in̄i-i naún tu'un káka'an-i, ni naún tu'un kájani n̄i'in-i. ⁸ A kájiní-yo ja ío va'a ley, ko nú koo káji in̄i-ro jíin. ⁹ Ch̄i a jiní-yo ja ley, tú ní kúva'a ja ndóna sik̄i ñáyivi vá'a, ch̄i sua ndóna sik̄i ñáyivi ñáá, sik̄i ñáyivi tú kájandatú, sik̄i ñáyivi tú káchiñú'un-i-ya, sik̄i ñáyivi kásá'a kuachi, sik̄i ñáyivi kándaa ndiva'a jíin ñáyivi chá'an, sik̄i ñáyivi kája'ni táa náa, jíin sik̄i ñáyivi kája'ni ndiyi, ¹⁰ sik̄i ñáyivi kájika téné, sik̄i xí'ncha, sik̄i ñáyivi sáku'ná ñáyivi, sik̄i ñáyivi káxndá'ú, sik̄i ñáyivi kásátú'un, jíin sik̄i sáva-ga tu'un ja tú káni tá'an jíin tú'un máa-yá ja ío ndéé ndánu. ¹¹ Chi tu'un-ún kúu máa tú'un va'a luu xaan ja vái nuu máa Dios, I'a i. Te sik̄i tú'un-ún n̄i chaa tíñu-ya rúu.

Tíñu n̄i chaa-ya sik̄i Pablo

¹² Te nákuatá'ú-rí nuu máa I'a n̄i ja'a fuerza in̄i-ri, kúu Cristo Jesús Jító'o-yo, te n̄i nakani in̄i-ya ja cháa skíkuu va'a kúu-ri, te n̄i chaa tíñu-ya rúu. ¹³ Ko onde sáa núu, chi n̄i ka'an ndiva'a-ri, te n̄i chindik̄in-ri-i, te n̄i stují-rí-i. Ko n̄i kundá'ú in̄i-ya rúu, ch̄i tú jiní-ri te n̄i sá'a-ri, te ni tú ní kándija-ri sáa. ¹⁴ Ko tu'un luu ío in̄i máa Jító'o-yo, n̄i ndea-ga in̄i-ri jíin tú'un kándija, jíin

tú'un kúndá'ú iní Cristo Jesús ruu. ¹⁵ Chì íó va'a ja ná kuátá'ú táká-i tu'un ndaa yá'a, ja Cristo Jesús nì kii-ya iní ñuyivi, náva'a nama-ya ñáyivi kándiso kuachi, te ruu kúu máá já ní kaa-ga nì sá'a. ¹⁶ Ko nì kundá'ú iní-ya rúu, náva'a jíin rúu ja ní kaa-ga nì sá'a-ri, te kuni-i ndasa íó xaan paciencia iní Jesucristo, náva'a kuu-ri ñn muestra nuu ñáyivi kúkuéé-ga kandíja-i nuu-yá, te nani'in tá'u-í kuchaku-i ñí káni. ¹⁷ Núsáá te ñí káni ñí kuiá ná ká'an jíñú'ún-yo te ná nákana jaa-yó máá Rey, I'a ndíto chakú ñí káni, ja tú jí'i-ya, ja tú kúu nde'é ndijín-yo núu-yá, ja máá ñn-ni-ya kúu Dios ndíhí. Amén. ¹⁸ Hijo, súan tá'ú-rí tíñu nuu róo Timoteo. Chì jíin kivi ní kaka'an-i ja kúndii máá-ró. Te jíin tú'un nì kaka'an-i-ún, te ná skíkuu va'a-ró jíin tíñu jíku-ró. ¹⁹ Te kandíja nì'in-ró, te ná káni va'a iní añú-ro, chi tu'un yá'a nì kaské'ichi sava-i, te nì kasíjita-i máá-i nuu tú'un kándíja. ²⁰ Te cháa yúan, Himeneo jíin Alejandro kákuu-de, ko nì chí'i-ri-de nda'a Satanás, náva'a ná skuá'a-de inga jínu ma ká'an ndíva'a-ga-de.

2

Nde cuenta kakan ta'u-yo

¹ Te ví'i-gá ká'an nda'ú-ri jíin-ró núsáá, ja ná kakán ta'u-ro já'a táká ñáyivi. Ka'an nda'ú-ro jíin-yá ja kúu máá-i, te kakan-ro nú naún jínu ñú'ún-i, ko nene ná nákuatá'ú-ró já kúu máá-i. ² Suni ná ká'an-ro já'a táká rey jíin já'a táká cháa kakuñá'nu, náva'a ná kúxiukú ná'in-yó, te ná kóo paz nuu-yo, te chíñú'ún-yó-yá, te koo ja jíñú'ún-yó núu táká-ni. ³ Chì ya'á kúu ja íó va'a te sá'a ja játa'an iní Dios, I'a náma yóo. ⁴ Te máá-yá kuni-ya já táká ñáyivi ná kaku-i, te ná kuni-i ndasa káa máá tú'un ndaa. ⁵ Chì íó ñn-ni Dios, suni súan íó ñn-ni I'a ká'an ja'a táká ñáyivi onde nuu Dios, te I'a-ún, máá cháa Jesucristo kúu-ya. ⁶ Te I'a-ún nì soko-yá máá-yá ja ní nakuaan-ya táká yóo, te onde máá kivi-ún, nì kenda testigo sikí I'a-ún. ⁷ Te ja sikí yúan ní jani-ya rúu ja kúu-ri apóstol náva'a kani-ri tu'un. Chaa jiní stá'an va'a nuu ñáyivi sñn nación kúu-ri. Te jandaa ká'an-ri, te a jiní máá Cristo tú xndá'ú-ri. ⁸ Te kuni-ri ja ndéni nì kuu, te ná kakán ta'u táká cháa jíná'an-de. Te ná kóo ndoo nda'a-dé ndukani-de. Te ma kití iní-de, te ni ma kánaa-de. ⁹ Suni súan taká ñasí'í, ná kasú va'a-ña máá-ña jíin sá'ma jíñú'ún, ja tú kuka nuu iní-yo sá'a. Te nasu sáluu-ña máá-ña jíin lazo, xí oro, xí perla, xí sá'ma ncháa ya'u, ¹⁰ chí sua ná sáluu-ña máá-ña jíin tíñu jíñú'ún sá'a-ña, nátu'un kánúú sá'a taká ña'an já kaka'an-ña já kachiñú'ún-ña máá-yá. ¹¹ Te ñasí'í, náskuá'a-ña kasú-ña yú'u-ña, te ma ndúkú-ña tá'ú-ña

tiñu. ¹² Chi tú já'a-ri tu'un ja kánduu ñasí'í stá'an-ña, ni tú tá'ú-ña tiñu nuu cháa, chi ná'in-ni ná kóo-ña. ¹³ Chi Adán ni sáva'a-ya xná'an-ga, te vásá ní sáva'a-ya Eva. ¹⁴ Chi tú ní xndá'ú ja'ú Adán, chi sua ñasí'í-de ni kandíja-ña, te ni saña'mu-ña. ¹⁵ Ko kaku-ña sá'a ja júku'un se'e-ña, te nú túu síq-ña tú'un kándíja-ña jíin tú'un kúndá'ú iní-ña, jíin tú'un koo ndoo iní-ña, jíin tú'un ja tú kuka nuu-ña sá'a.

3

Ndasa koo chaa ndito tiku'ni

¹ Tu'un ndaa kúu ya'á: Nú ñin chaa kuní-de kuu-de chaa kundito tiku'ni, bueno tiñu ndúkú-de. ² Núsáá te níni ná kóo jíin'ún cháa kundito-ún, náv'a tú ndenda kuachi sikí-dé. Te ñin máá tú'ún-ni ñasí'í-de ná kóo, te koo ndito iní-de, koo kuándí'í-de, koo kájí iní-de, kundá'ú iní-de ñayivi jíká, te koo ñama iní-de stá'an-de. ³ Ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi. Ma ndío xaan iní-de sikí xú'ún. Chi sua ná kóo paciencia iní-de. Ma kútixín-de. Ma kútóo iní-de. ⁴ Te jíin'ún ná tá'ú-de tiñu iní ve'e-de, te ná kúñava'a-de se'e ja skíkuu-i tiñu tá'ú núu-í jíin já kóo jíin'ún-i. ⁵ Chi chaa ja tú jiní-de tá'ú jíin'ún-de tiñu iní ve'e-de, ndasa koto-de tiku'ni Dios núsáá. ⁶ Ko ma kúu kivi ñin chaa jáá. Te nú túu, chi sanaa te sávixi-de máá-de te ndonda ja'ú sikí-dé. ⁷ Suni kánúú já kúu-de ñin chaa ja kuátú'ún ñayivi-dé, vasa ká'in-i ñin inga sikí, náv'a ma kuakú nchaa-i-de, ni ma ñin yátá já'ú-de.

Ndasa koo chaa jatíñu nuu tiku'ni

⁸ Suni súan chaa kájatíñu nuu tiku'ni kákandíja, ná kóo jíin'ún-de, ma kóo tilakuá-de, ma kóo ká'vá-de, ni ma ndío xaan iní-de sikí xú'ún. ⁹ Ko ná kóo ndoo iní añu-de, te ná kundij iní-de jíin tú'un sa'í kákandíja-yó. ¹⁰ Te chaa yá'a, suni kuní ja kóto nchaa-yo-dé xna'an-ga, náv'a kuní-yo nú túu kuachi yí'i sikí-dé. Yúan-na te kuu kuatíñu-de. ¹¹ Suni súan ná kóo va'a iní taká ñasí'í, ma ndúkú tú'un-ña tá'an-ña, te ná kóo kuándí'í-ña, te ná skíkuu-ña taká ñaún tiñu kúu. ¹² Chaa kájatíñu nuu tiku'ni, suni ñin-ni ñasí'í-de ná kóo, te ná tá'ú vá'a-de tiñu nuu sé'e-de jíin núu taká iní ve'e-de. ¹³ Chi chaa kájatíñu va'a, sua skákunu-ga-de máá-de kua'an-de, te káchundéé-ga iní-de sá'a-de sikí tú'un kákandíja-yó núu Cristo Jesús. ¹⁴ Tu'un yá'a cháa-ri kujaa nuu-ro. Te ñúkuu iní máá-rí jaá yachi-ri nuu-ro. ¹⁵ Ko sanaa te kúkuéé-ga te jaá-ri nuu-ro. Te ja yúan cháa-ri ya'á, náv'a kuní-ro ndasa kánúú káka-ró jíin ñayivi káchiñú'ún Dios. Chi yúan kúu tiku'ni Dios, I'a chakú. Te yúan kándituu te kásákútu-gá máá tú'un ndaa. ¹⁶ Ndaa

ká'an-ri, ja yíi xáan káa máá tú'un sa'í káchiñú'ún-yó: Ní kenda ndijin Dios jíin yíki kúñu-ya. Te ní kendoo ndaa-ya ní sa'a máá Espíritu. Ní kajini ndajá'a-ya nuu-ya. Ní jichá nuu tu'un-ya núu ñáyivi sín nacióon. Ñáyivi ñúyivi ní kakandíja-i nuu-ya. Ní ndaa-ya kuá'an-ya núu lúu ndíi ncháa ní sa'a Dios.

4

Siki tú'un ndu'ichi ini

¹ Ko máá Espíritu, a kástu'ún kájí núu-yo, nú ná kúyani ndíi kivi te ndu'ichi ini sava-i jíin tú'un kákandíja-i. Te kúatú'ún-i máá já ká'an tu'un xndá'ú jíin sa'an tachí. ² Kundiso-i uu xini, te ka'an-i tu'un tú'ún, chí ndukava iní añú-i. ³ Ma kuá'a-i tu'un tãnda'a-yo, ni ma kuá'a-i tu'un kee-yo sáva ndeyu ní sa'a Dios ja kuní máá-ya ja ná ní'in cháa kákandíja jíin cháa kájiní ichi ndáa, chí kánakuatá'ú-de nuu-ya te káyee-dé. ⁴ Chi taká ja ní sa'a Dios ío va'a, te ma kúu ské'ichi-yo, te nú ná nákuatá'ú-yó núu-ya te ná kee-yo. ⁵ Chí jíin tú'un Dios, te jíin tú'un kakan ta'u-yo núu-ya, te a ní ndundoo-ni ndeyu-ún.

Chaa jatíñu va'a nuu Jesucristo

⁶ Ko nú tu'un yá'a kastu'ún-ró núu taká ñani-yo, chaa jatíñu va'a nuu Jesucristo kúu-ró nú súan, chí a ní tñin tu'un kándíja-ró-ún ini-ro, onde jíin sa'an va'a ja bueno skíkuu-ró. ⁷ Ko taká tu'un yúkú, jíin taká tu'un aná'an, ná skána-ró kí'in, te ná skuá'a-ró máni tu'un ja chíñú'ún-yó máá-ya. ⁸ Tiñu ja skuá'a-yó ndúndéé yíki kúñu, chí yaku-ni ní'in tíñu. Ko tu'un chíñú'ún-yó máá-ya, chí taká-ni modo ní'in tíñu, chí vida yá'a jíin vida chaa, bueno kee sa'a. ⁹ Tu'un ndaa kúu tu'un yá'a, te ío va'a ja ná kuatá'ú taká-i. ¹⁰ Chí siki yá'a kúu ja kásatíñu ní'in-yó, te kándo'o-yó, chí káñukuu ini-yo já kúu máá Dios, I'a chakú, chí máá-ya kúu I'a náma taká ñáyivi, ko ví'i-gá náma-ya ñáyivi kákandíja nuu-ya. ¹¹ Tu'un yá'a ná stá'an-ro, te tá'ú-ró tíñu. ¹² Ma kuá'a-ró tú'un ja kújá'a ini ni ñin-i koto-i róo vasa súchí-ró. Te ná kóo va'a-ró, náva'a ñáyivi kákandíja kuu ndaku-i róo jíin tú'un ká'an-ro, jíin modo jíka kuu-ró, jíin tú'un kúndá'ú ini-ro-í, jíin tú'un kándíja-ró, jíin tú'un ndoo ini-ro. ¹³ Nini kúkuéé-ga-ri te ja-ri, te ná kuitú ini-ro ká'u-ró tutú nuu-í, ná kána jíin-ró núu-í, ná stá'an-ro tú'un nuu-í. ¹⁴ Ma kúkúxí-ró jíin tá'u ní ní'in-ro, chí chaa kákuu nuu, ní chaa-de nda'a-dé xini-ro, te ní kuta'u-ro yúán, nátu'un ní kaka'an-de onde kivi ní kuu-ún. ¹⁵ Ná kúndee tu'un yá'a xini-ro. Te kukuu ní'in-ró jíin, náva'a ná kuní taká-i ndasa bueno kuayija-ró jíin. ¹⁶ Te koto va'a-ró máá-ró jíin tú'un stá'an-ro. Ma sía-ro. Chí nú súan ná sa'a-ró, te bueno nama-ró máá-ró jíin taká ñáyivi chú'un ini tu'un ka'an-ro.

5

1 Ma kána jíin-ró núy cháa ñá'nu, chí sua ka'an nda'ú-ro jíin-de nátu'un jíin táa-ro. Te nuu cháa súchí, ka'an-ro jíin-de nátu'un jíin ñaní-ro, ² te nuu ñá'an ñá'nu, nátu'un jíin náa-ro, te nuu ñá'an súchí, nátu'un jíin kuá'a-ró. Te tu'un ndoo ndatu'ún-ró. ³ Te ná ká'an jíin'ún-ró jíin ñá'an kákendoo ndá'ú, te nú nī kákendoo ndá'ú ndija-ña. ⁴ Ko nú ñin ñá'an kéndoo ndá'ú ío se'e-ña, xí sé'e tǐjání-ña, ná kútu'a sūchí yá'a xna'an-ga kundiso jíin'ún-i responsable máa-i inī ve'e-i, te ná nákoto-i táa-i náa-i, chí súan játa'an inī Dios. ⁵ Te nú ñá'an já ní kéndoo ndá'ú ndija kúu-ña, te máa ñin-ña, te ñúkuu inī-ña Dios, te nene ká'an nda'ú-ña jíin-yá te jikán ta'u-ña ndúú ñúú-ni nuu-yá. ⁶ Ko nú ñá'an jíka sikí tú'un siǐ iní kúu-ña, vaša chakú-ña, ko nátu'un a nī jí'i-ña. ⁷ Tu'un yá'a ná tá'ú-ró tiñu nuu-í, nává'a tú ndenda kuachi sikí-í. ⁸ Te nú ñin cháa tú ndíto-de tá'an-de, te ví'í-gá nú jíin tá'an máa-de inī ve'e-de, te a nī ské'ichi-de tu'un kándija-de nú súan, te cháa ñáa-ga kúu-de vásá ñin cháa tú kándija. ⁹ Ma sá'a-ró cuenta ja ñá'an ní kéndoo ndá'ú kúu-ña, te nú té jinu-ga-ña uní xiko uxí kua-ña, jíin já máa ñin-ni yii-ña nī nchaka-ña, ¹⁰ jíin já kajatú'ún vá'a-i ja bueno tiñu nī sá'a-ña, jíin já ní skuá'nu-ña sé'e, jíin já ní kundá'ú inī-ña ñáyivi jíka, jíin já ní nakacha-ña já'a ñáyivi kákandija, jíin já ní chindéé-ña ñáyivi káta'an tundó'o, jíin já ní'in nī jika-ña jíin táka tiñu va'a. ¹¹ Ko ñá'an súchí ja kéndoo ndá'ú-ña, ma kuátá'ú-ró-ña, chí nú a nī kaisíki ncháa-ña sikí Cristo, yúan-na te kákuni-ña já nátanda'a túku-ña. ¹² Nú súan, te ta'nu ndatu-ña sá'a máa-ña, chí tú ní skíkuu-ña tú'un nī keyu-u-ña xnáñúú. ¹³ Te suni káskuá'a-ña kée kúxí-ña, kájika-ña ndíta'an ve'e, te nasu máa ñin ja kée kúxí-ña, chí suni sikí cuentú-ni kájika kuu-ña, te kivi nduu-ña ká'an-ña tú'un ja tú ío va'a. ¹⁴ Núsáa, te taká ñasí'í súchí kákendoo ndá'ú, kuní-ri ja ná nátanda'a-ña, náskuá'nu-ña sé'e-ña, ná kóto va'a-ña vé'e-ña, te ma kuá'a-ña lugar ja ká'an ndiva'a ja'ú sikí-yo. ¹⁵ Chí sava-ña a nī kajika yátá-ña, te nī kandikin-ña yatá Satanás kája'an-ña jíin. ¹⁶ Ko nú ñin cháa kándija, xí ñin ñá'an kándija, kañava'a tá'an ja kákuu ñá'an ní kéndoo ndá'ú, ná kóto-de-ña, te ma cháa-de carga sikí tíku'nī kákandija, nává'a ní'in tíku'nī najíin kúu ñá'an kákendoo ndá'ú ndija. ¹⁷ Ná kóo jíin'ún xáan-ro núy cháa kákuu nuu, te nú kátá'ú vá'a-de tiñu, ko ví'í-gá jíin'ún ná kóo-ró núy-dé nú kájani ní'in-de tu'un jíin já kástá'an-de. ¹⁸ Chí áchí máa tutú i: Ma chú'un-ró ñúnu yú'u xndikí jíko, áchí. Te: Cháa sátíñu kivi, chí ío derecho-de ja kí'in-de ya'u-de, áchí. ¹⁹ Ma kuátá'ún-ró ní ñin kuachi sikí cháa kúu nuu, chí onde nú ío uu xí uní testigo.

²⁰ Te ñayivi kúkuu jíin kuáchi, kana jíin-ró núu-í, ko ná kuni jíin núu táká-i, nává'a suni ná yú'ú sava-ga-i. ²¹ Ko onde jíin Dios, jíin máá Jító'o-yo Jesucristo, jíin táká ndajá'a-yá ja ní kaji-ya, ká'an nì'in-rì tu'un yá'a jíin-ró, ja ná skíkuu va'a-ró, te ma kúnchaa nuu-ro-í, ma ñn-i kaa ñn-i kuun koto-ró núu-í. ²² Ma xndée yachi-ro ndá'a-ro xiní ní ñn-i, te ma kivi nduu-ro kuáchi jíin ingá ñayivi. Koto va'a-ró máá-ró nává'a ná kendo ndoo-ró. ²³ Vina te ní-gá kua'an-yo, ma kó'o-ga-ro máni máá ndúcha, ná kó'o-ró ñn tí'li vino sikí já sá'a kue'e chii-ró, jíin já núu-ni núu-ni kú'u-ro. ²⁴ Taká kuachi kásá'a sava-i, a nì natuu, te jiní-yo já náku xndí-ya sikí yuán, ko kuachi kásá'a sava-ga-i, chì kuée-ga te natuu. ²⁵ Suni súan kúu taká tiñu va'a, chì a nì natuu, te ja ná té tuká-ún, ma kúu kundee sa'í.

6

¹ Taká ñayivi kákuu mozo kásatiñu sáni-i, ná kóo jíinú'ún vá'a-i nuu patrón-i, nává'a tú koo ndiva'a tu'un sikí sí'ví máá Jító'o-yo jíin sikí sá'an-ya. ² Te ñayivi káñava'a-i patrón kákandíja, ma sájá'a iní-i nuu-dé sikí já ñaní-i kákuu chaa-ún, chì sua ná kuátíñu va'a-ga-i nuu-dé, chì kákandíja chaa-ún ja kájatíñu-i nuu-dé, te maní-dé jíin-i. Súan ká'an nì'in tu'un yá'a, te suni stá'an.

Sikí tú'un xndá'ú

³ Te nú ndé ñn chaa stá'an-de inga tu'un, te nú tú játú'ún-de ja ío ndaa tu'un máá Jító'o-yo Jesucristo, te nú tú játú'ún-de sa'an ja káchiñú'ún-yó máá-yá, ⁴ máni sávixi-de máá-de. Te ni ñn tu'un tú júku'un iní-de, chì tíxín jáni iní-de, te kánaá-de jíin tú'un ká'an sáni. Te yuán kákuu tu'un kuásún iní, tu'un tíxín, tu'un ká'an ndiva'a, tu'un jáni ñáá iní xiní, ⁵ jíin já kákaná chaa kándakú'u xiní, chaa tú káñu'un tu'un ndaa iní-de, te kájani iní-de ja ná chíñú'ún-de máá-yá nává'a nì'in-dé xu'ún. Ná kúxio-ró ma kétá'an-ró jíin chaa kándaa súan. ⁶ Ko ja á nì kaan-yó jíin-yá, te káchiñú'ún-yó máá-yá, jíin yuán, chì natu'un a kua'a ní kani'in-yo. ⁷ Tú naún ní chaa jíin-yó iní ñuyivi yá'a, suni ma kúu kiñi'in-yó ní ñn ki'in-yo jíin. ⁸ Nú ío ja kée-yo, ío ja kú'un-yó, te si-í-ní ná kóo iní-yo jíin. ⁹ Te ñayivi já kákuu-i kuu kúká-i, chì jító nchaa ja'ú-i, te tiñ yátá-ún-i. Te yachi kivi-i jíin tú'un ndío ñáá iní-i te sá'a ndiva'a ndituní-i, te náa ñayivi-ún, te síjita-i máá-i sá'a tu'un-ún. ¹⁰ Chì nú xu'ún kúmani-yo jíin, te sikí yuán káku taká tiñu ñáá. Yuán ní kandio iní sava-i, te nì kasí-a-i ichi kákandíja-i. Te nì kivi tundó'o xaan iní añú-i.

Tu'un ndúkú ndée kándíja va'a

¹¹ Ko r^oo, chāa j^atíñu nuu Dios kúu-r^o, te ná kúnu-r^o kóto-r^o táká tíñu yá'a. Te ná ndúkú-r^o já skíkuu-r^o tíñu ndaa, tu'un káchiñú'ún-yó máá-yá, tu'un kándíja, tu'un kúndá'ú iní tá'an, tu'un paciencia, tu'un súchí iní. ¹² Ná ndúkú ndée-r^o kándíja va'a-r^o, te suni ná sá'a-r^o fuerza ni'in tá'u-ro kúchaku-ro ní káni, chi ja yúan kúu ja ní kana-ya xiní-ro, te ni ka'an ndaa-ro tú'un-ya ní kajini kua'a ñáyivi. ¹³ Te onde jín Dios tá'ú-rí tíñu yá'a nuu-ro, chi ja máá-yá, te chakú taká ndatíñu, te suni jín Jesucristo, I'a ni ka'an ndaa taká tu'un nuu Poncio Pilato, ká'an-ri. ¹⁴ Ná skíkuu va'a-r^o jín tíñu tá'u núu-ro, návava ma kúchá'an, ni ma kuakú nchaa-i, onde kiví ndíi máá Jíto'o-yo Jesucristo. ¹⁵ Chí ñn kiví te kuní ndijin-yo kí-ya, sá'a máá I'a kúsi iní-yo jín. Te I'a-ún, máá ñn-ya kúñá'nu, te kúu-ya Rey nuu táká rey, te Jíto'o nuu táká jíto'o. ¹⁶ Te máá ñn-ya kúu I'a ndíto chakú ní káni. Te ncháa-ya ñn lugar nuu ndíi ncháa, te ma kúu ja ni ñn-i yúan. Te ñáyivi tú ní jiní ndijin nuu-yá, ni ma kúu kuti. Nuu máá-yá ná kóo tu'un jíñú'ún, te ná tá'ú máá-yá tíñu ní káni. Amén.

Sikí tú'un kúká

¹⁷ Nuu táká ñáyivi kúká ká'io iní ñuyivi yá'a, ná tá'ú-r^o tíñu ja má sávixi-i máá-i. Ni ma kúñukuu iní-i kaku-i jín xú'ún, chí yachí náa-ún. Chí sua ná kúñukuu iní-i kaku-i sá'a Dios, I'a chakú, chí máá-yá já'a kua'a-yá taká-ni ndatíñu nuu-yo já kúsi iní-yo sá'a. ¹⁸ Ná sá'a va'a-i jíñá'an-i. Ná kúu kúká-i jín táká tíñu va'a sá'a-i. Yachí ná kóto tá'an-i, te yachí ná chindée tá'an-i. ¹⁹ Súan te kaya-i taká tíñu va'a sikí máá-i ja kúu-i kuia chaa, chí súan te kuti-ñn-i ichi kúchaku ndija-i. ²⁰ Ko r^oo Timoteo, ma sía-ro táká tu'un ni chí-i-ri nda'a-ro. Te ma kivi nduu-ro jín táká tu'un yúkú tu'un sáni, jín táká tu'un ndíchí ñáá, ja jasú nuu máá tú'un júku'un ndaa iní. ²¹ Chí súan ni kajatú'ún sáva-i tu'un yúkú-ún. Te ni kaxnáa-i ichi ndíso tu'un kákandíja-yó. Tu'un luu ío iní máá-yá ná kóo jíñ-r^o. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TIMOTEO YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TIMOTEO

¹ Máá-rí kúu Pablo apóstol Jesucristo, chī súan nī jata'an inī Dios, chī a nī keyu'u-yá kuá'a-ya tú'un kuchaku-yo sá'a Cristo Jesús. ² Cháa-rī tutu yá'a nuu Timoteo, se'e-rī ja maní-rí jín: Tu'un luu ío inī-ya, jín tú'un kúndá'ú inī-ya yóo, jín tú'un kuaká'nu inī ja kī nuu máá Táa-yo Dios, jín ja kī nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kóo jín-ró. ³ Nákuatá'ú-rí nuu Dios, te játíñu-rī nuu-yá nátu'un nī kasá'a vuelú-rī, te tú náku-xndí añú-rī siki-rí. Te tú júkuíñi kuti-rí ja núku'un inī-rī róo, hora jikán ta'u-rí ndúú ñúú-ni. ⁴ Kúu inī-rī kuni-rī nuu-ro, náva'a kusī xáan iní-rī, chī núku'un inī-rī ndasa nī nda'i-ro. ⁵ Chī a nī nuku'un inī-rī ndasa káji kándija-ró, te suni súan nī kándija naná ñúu-ro Loida xna'an-ga, jín náa-ro Eunice. Te jáni ndija inī-rī ja sūni súan ncháá tu'un kándija-ún inī máá-ró vína. ⁶ Ja yúán xndáku-rī nuu-ro, ja ná náskandá jáá-ró máá tá'u ní ja'a Dios nuu-ro, ja ní ní'in-ro ná nī chaa-rī nda'a-rí xinī-ro. ⁷ Chī tú ní ja'a Dios ñn modo jo nuu-yo, chī sua ja ná kuíñi nī'in-yó, jín ja ná kúndá'ú inī-yo-í, jín ja ná kóo kuándí'í-yo.

Mā kúka nuu-yo siki tú'un máá-yá

⁸ Núsáa te mā kúka nuu-ro kani ndaa-ro tú'un máá Jító'o-yo, ni tu'un ruu chaa kándeé vekaa ja siki máá-yá. Chī sua ná kóto ta'an-ro túndó'o siki ja jáni-ró tú'un va'a, chī ja siki yúán ní ja'a Dios fuerza inī-yo. ⁹ Chī nī nama-ya yóo, te nī kana-ya xiní-yo ndúndoo-yó, ko nasu siki tíñu kásá'a-yó, chī sua ñúkúún máá-yá nī sá'a-ya jín tú'un luu ío inī-ya, chī onde ná té chá'an-ga kéj'á táka kuía, te nī ja'a-ya tú'un-ún nuu-yo ní sá'a Cristo Jesús. ¹⁰ Ko vína a nī kenda ndijin tu'un-ún nī sá'a ja ní kenda Jesucristo, I'a náma yóo. Te máá-yá nī jancaa-ya kué'e kuu-yo. Te jín máá tú'un va'a nī stá'an-ya núu-yo ndasa kuchaku-yo te mā kúu-ga-yo. ¹¹ Te nī chaa-ya tíñu siki-rí kúu-rī apóstol kani-rī tu'un-ún, te stá'an-rī nuu ñáyivi sīn nación. ¹² Te ja siki yúán jító-rī túndó'o yá'a. Ko tú kúka nuu-rí, chī a jiní-rī ndé nuu kándija-rī. Te jáni ndija inī-rī ja kúu kundito-ya ja ní chí'i-rī nda'a-yá, onde ná jáa máá kivi. ¹³ Ná kúkuu nī'in-ró jín íchi tú'un va'a ndasa nī jini so'o-ró ní ka'an-rī. Te ná kúndi-ro jín-ún modo kándija-ró jín ja kúndá'ú inī-ro-í sá'a Cristo Jesús. ¹⁴ Ná kóto-ró tú'un ndaa ja ní ja'a Espíritu Santo nuu-ro, chī ncháa-ya iní-yo. ¹⁵ A jiní-ro ja táka ñáyivi

káxiukú ñúu Asia, nī kaskéndoo-i ruu, te uu-i kakuu Figelo jín Hermógenes. ¹⁶ Ná kúndá'ú inī máá Jító'o-yo ñáyivi káxiukú vé'e Onesíforo, chí kua'a vuelta nī nani'in iní-ri nī sá'a-de, te tú ní kúka nuu-dé vasa nú'ni-ri kánde-ri vekaa. ¹⁷ Chí sasua nī nandúkú víi-dé ruu, te nī ndenda-ri nī sá'a-de, ná nī kánde-de Roma. ¹⁸ Ná kuá'a máá Jító'o-yo tú'un ja máá I'a kúu Tatá, ná kúndá'ú inī-ya-dé máá kivi-ún. Te a jiní va'a máá-ró ndasa xaan ní jatíñu-de nuu-ri inī ñuu Éfeso.

2

Máa-yó nátu'un soldado va'a Jesucristo

¹ Ko róó, hijo máni, ná ndúndáján iní-ro jín tú'un luu ío inī Cristo Jesús. ² Te tu'un nī jini so'o-ró ní ka'an-ri onde jín kuá'a ñáyivi ní kajini, tu'un yá'a ná chí'i-ró iní nda'a sáva cha skíkuu va'a, náv'a suni kuu stá'an tuku máa-de nuu sáva-ga-i. ³ Ko róó, ma yú'ú-ro koto-ró túndó'o, nátu'un in soldado va'a Jesucristo. ⁴ Ni in cha kájatá'an, tú sáteñu-de máa-de jín tíñu ñuyívi, náv'a kusí iní máá cháa nī chaa tíñu soldado sikí-dé. ⁵ Suni súan cha ísíki, tú ní'in-dé premio-de te nú tú kusíki ndáa-de. ⁶ Suni súan cha jítu, ma ní'in-dé kee-dé te nú tú sátiñu-de xna'an-ga. ⁷ Ná káni inī máá-ró naún tu'un ká'an-ri, te máá Jító'o-yo ná kúña-ga-ya xiní-ro jín táká-ni. ⁸ Ná núku'un iní-ro já Jesucristo, se'e tata David nī kuu-ya, te nī nachaku-ya má'ñú ndíyi. Nátu'un ká'an tu'un va'a jáni-ri. ⁹ Te ja sikí-ún jító-ri túndó'o, te kánde-ri vekaa nátu'un cha nī sá'a kuachi xaan. Ko máá tú'un va'a Dios, ma kúu kunu'ni. ¹⁰ Núsáa te sikí já kúndá'ú iní-ri ñáyivi ní kaji máa-yá kúu ja kánda-ga-ri koto-ri túndó'o. Náv'a suni kaku máa-i jíná'an-i, te ja-i nuu lúu kunchaa-i ní káni sá'a Cristo Jesús. ¹¹ Ká'an ndaa tu'un yá'a: Nú nī kaji'i-yo jín máa-yá, te suni kuchaku-yo jín máa-yá. ¹² Nú kanda-yó koto-yó túndó'o, te suni tá'ú-yó tíñu jín-yá. Nú tú katu'un-yó-yá, te suni ma katu'un-ya yóó. ¹³ Vasa tú kaskíkuu va'a máa-yó, ko a skíkuu va'a máa-yá. Ma kúu ské'ichi-ya máa-yá. Achí.

Tu'un xndáku nuu tá'an

¹⁴ Tu'un yá'a ná xndáku-ró núu ñáyivi, te ka'an nī'in-ró jín-i, te ná kuní jín núu máá Jító'o-yo, ja má státá'an-i sikí tú'un, chí tú ní'in tíñu kuti-ún, chí sua sáká núu inī ñáyivi jini so'o. ¹⁵ Nī'in ná ndúkú-ró náv'a katu'ún Dios róó, te náv'a kuu-ró cháa sátiñu va'a ja tú níni kúka nuu-ro, jín já bueno jáni ndaa-ro máá tú'un va'a. ¹⁶ Ma kivi nduu-ro jín tú'un yúkú, tu'un sáni, chí ví'i-gá nákaa jín tú'un ñáá. ¹⁷ Chí tu'un-ún, kaji kí'in nátu'un kue'e gangrena. Te uu cha súan kakuu Himeneo

jín Fileto. ¹⁸ Te cháa-ún, a n̄ skuíta-de ichi tú'un ndaa, ch̄i káka'an-de ja á n̄ ja'a máá kivi náchaku taká-i, te súan sáká núu-de jín tú'un kákandija sava-i. ¹⁹ Te n̄'in kándij ja'a já ní jani Dios. Te a n̄ kukútu jín tú'un yá'a: A jiní máá Jító'o-yo táká ñayivi yí'i nda'a máá-yá. Te suni ká'an: Taká ñayivi já ndáku ñi'in-i sí'ví máá-yá, ná kúxio-i nuu taká tiñu ñáá, áchí. ²⁰ Inj ñn ve'e ká'nu, nasu máni máá kó'o oro, ko'o plata ío, ch̄i suni ío ko'o yúnu, ko'o ñú'un, te suni ío ja kú'un ja jínú'ún iní te suni ja kú'un ja tú jínú'ún. ²¹ Te nú ñn ñayivi skána-i tiñu ja tú jínú'ún ío in̄-i, yúan-na te nduu-i nátu'un ñn ko'o ja kú'un ja jínú'ún iní. Te koo ndoo-i. Te ní'in tiñu-i ndasa játa'an in̄i máá Jító'o. Te koo tu'a-i ja kúu taká tiñu va'a. ²² Kunu-ró koto-ró táká ja ndío in̄i cháa súchí. Kundikin-ro tú'un ndaa, tu'un kándija, tu'un kúndá'ú in̄i, tu'un vindáa vinené. Súan sá'a-ró ondé jín ñayivi kándaku ñi'in-i máá Jító'o-yo jín já ndoo ío in̄i añú-i. ²³ Ma kivi nduu-ro jín tixín ñáá, ja tú ío káji iní, ch̄i a jiní-ro já máni tixín skuikín-ún. ²⁴ Ch̄i mozo máá Jító'o-yo, ma kúu koo tixín-de, ch̄i sua kumanj-dé jín táká-i, te koo ñama in̄i-de stá'an-de, te ná kuándéé iní-de jín-i. ²⁵ Te jín tú'un súchí iní-de ná náka'nu-de ñayivi kájasu, ch̄i sanaa te nakani in̄i-i sá'a Dios, náva'a kun̄-i ichi tú'un ndaa, ²⁶ te náva'a kaku-i nuu já'ú ja kuní-ún tñn yátá-i, chi n̄i kundéé jín-i jika ná'in-i nátu'un játa'an in̄i máá.

3

Ñayivi chá'an kivi sándi'í-na

¹ Tu'un yá'a ná júku'un in̄i-ro, ja ondé nuu kuájju-na kivi, te cháa kivi koo tundó'o. ² Te koo ñayivi já máni chíñú'ún-i máá-i, chíñú'ún-i xu'ún, sávi xi sáni-i máá-i, sája'a in̄i-i, ka'an ndiva'a-i siki tá'an-i, ma kuándatu-i nuu táa-i nuu náa-i, koo nde'é-i, ma kéndoo ndoo-i, ³ ma kumanj-i jín tá'an-i, ma júkuiñi-i ja kájatá'an-i, sátú'ún-i, síjita-i máá-i, tí'iná koo-i, koto u'u-i taká tiñu va'a, ⁴ nastúu tá'an-i, ka'ncha ndaa-ni-i, sándúxi-i máá-i, te chíñú'ún-ga-i tu'un kúsi in̄i-i nasu já chíñú'ún-i Dios. ⁵ Sá'a-i ja káchiñú'ún-i máá-yá, ko káské'ichi-i fuerza yúan. Ma kivi nduu-ro jín ñayivi kásá'a súan. ⁶ Ch̄i sava cháa yá'a kákuu cháa kivi koyo tin̄i ve'e, te kátin-de taká ña'an xíní ñáá ja kándiso xaan-ña kuachi, te sñn sñn kásá'a-ña jín tú'un kákani in̄i máá-ña. ⁷ Te nene káskuá'a-ña, te tú kúu kuti kundéé-ña júku'un in̄i-ña tú'un ndaa. ⁸ Te nátu'un n̄i kasá'a Janes jín Jambres, ja ní kándúkú-de kasu-de nuu Moisés, suni súan kásá'a cháa yá'a ch̄i kándúkú-de kasu-de nuu tú'un ndaa. Cháa n̄i te'yu ja jiní tuni kákuu-de, te a n̄i ské'ichi-ya-dé siki já tú kákandija-de. ⁹ Ko ma kundéé-ga máá-de, ch̄i koto ndijin taká-i tiñu káñáá n̄i kasá'a-de, nátu'un n̄i ta'an uu cháa-ún. ¹⁰ Ko róo,

a ni skuá'a-ró ndasa stá'an-ri, ndasa jka-ri, ndasa kúu in-ri, ndasa kándija-ri, ndasa paciencia in-ri, ndasa kúndá'ú in-ri-i, ndasa kándij ni'in-ri, ¹¹ ndasa ni kachindik-in-i ruu, ndasa ni ta'an-ri tundó'o. Taká yuán ní kii siki-rí in-ri ñuu Antioquia, ñuu Iconio, ñuu Listra. Súan ni kachindik-in-i ruu. Ko máá Jító'o-yo ni nama-ya ruu nuu taká-ni-ún. ¹² Te suni taká ñayivi já káku-ni-i kaka kuu-i jín-yá chiñú'ún-i Cristo Jesús, chindik-in-de-i. ¹³ Ko chaá ñáá, chaá xndá'ú, ví'i-gá kivi-de jín. Ch-ri xndá'ú-de ñayivi, te ñayivi-ún naxndá'ú tuku-i-de. ¹⁴ Ko róó, ná kúkuu-ga-ro jín já ní skuá'a-ró, ja ní kándija ni'in-ró jín, ch-ri a jini-ro ndé ñayivi ní stá'an nuu-ro. ¹⁵ Ch-ri onde ná lúli-ró ní jini-ro núu máá tutú ij, te kuu koo ndíchi-ró sá'a náva'a kaku-ró ch-ri kándija-ró núu Cristo Jesús. ¹⁶ Taká tutú ij, ni kachaa-de ni sá'a máá-yá, te bueno ní'in tíñu ja stá'an, ja kána jín núu-í, ja náchu'un íchi-ún-i, ja stá'an ichi ndáa nuu-í, ¹⁷ náva'a ná yíja va'a ñayivi jka jín Dios, náva'a ná kúndiso-i taká tu'un kánúu ja kée va'a tíñu-i sá'a.

4

Siki já ná káni ná'in-yó tú'un

¹ Ká'an ni'in-ri jín-ró jito nuu Dios jín núu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a sándaá tíñu ñayivi chakú, jín ñayivi ní ji'i, kivi ndí-ya, kivi tá'ú-yá tíñu in-ri ñuu-ya. ² Ná káni-ró tú'un. Ni'in ná ká'an-ro. Kuitú iní-ro ká'an-ro va'a tú núña-ró. Te jín paciencia jín sá'an, ná stétuu-ró-i, ná kána jín-ró núu-í, ná ká'an ndá'ú-ro jín-i. ³ Ch-ri chaá kivi já má kuátú'ún kúti-í kuni so'o-i sa'an va'a, ch-ri sua kókon ná sá'a-i so'o-i. Te ndúkú-i maestro ja ká'an ndasa kúu in-ri máá-i. ⁴ Te kuxio-i ma kúni so'o-i tu'un ndaa, te kivi-i ichi cuento sáni. ⁵ Ko róó, ná kóo ndito in-ri-ro. Ná kuándéé iní-ro jín tundó'o. Ná kaka-ró káni-ró tú'un va'a. Ná skíkuu-ró tíñu ndíso-ró. ⁶ Ch-ri ruu, a sokó-rí máá-rí nuu-yá ja kúu-ri, te a kuakuyani kivi kí'in-ri. ⁷ Bueno a ni kundéé-ri jín tíñu jiku-ri. A ni síjnu-ri máá kú'a carrera. Tú ní sía-ri tu'un kákándija-yó. ⁸ Ja yuán, a ndátu tu'a premio-ri, siki já kéndoo ndaa-ri, te yuán kuá'a máá Jító'o-yo núu-rí máá kivi-ún. Te máá-yá kúu juez ndaa. Te nasu núu máá in-ri kuá'a-ya, ch-ri suni kuá'a-ya núu taká ñayivi káñukuu xa'an iní-i kivi ndí-ya.

Tundó'o ni jito Pablo

⁹ Kuitú iní-ro te chaá yachi-ro núu-rí. ¹⁰ Ch-ri Demas, a ni sía-de ruu, te kua'an-de ñuu Tesalónica, ch-ri chíñú'ún-de ñuyivi yá'a. Crescente, a kua'an-de ñuu Galacia, te Tito, a kua'an-de ñuu Dalmacia. ¹¹ Máá in-na Lucas kánchaá jín-rí. Kuaka-ró Marcos kii-ró jín-de. Ch-ri bueno kuatíñu-de jín-rí nuu-yá.

12 Tíquico, nī tájí-rí-de kua'an-de ñuu Éfeso. 13 Te nú vaji-ró, te kundá'á-ró kútóo-rī kii-ró jíin, ja ní skéndoo-rī ve'e Carpo ñuu Troas, te suni jíin táká libro. Ko tutu ñii kúu ja kánúu-ga. 14 Alejandro, cha xndúcha ka, xaan ndíva'a nī sá'a-de jíin-rí, ko máá Jító'o-yo kua'a-ya yá'u-de ná tiñu nī sá'a-de. 15 Ná kóto va'a-ró máá-ró, ma kivi nduu-ro jíin-de, chi xaan ní jiku-de nī jasú-de nuu tú'un káka'an-yo. 16 Kivi ní kundaá núú já ní ka'an máá-rí ja'a máá-rí, tú ni in ñayivi ní chindéé tá'an jíin-rí, chi taká-ni-i nī kaskéndoo-i ruu. Ná kakán ta'u-rí ja'a máá-i náva'a ma chísó-yá kuachi-i. 17 Ko máá Jító'o-yo, nī kandii-ya xíin-rí, te nī ja'a-ya fuerza inī-rī náva'a síjínu-rī kani ndi'i-rī tu'un, náva'a kuu kuni so'o taká ñayivi sīn nación. Te súan nī kaku-rī inī yu'u ndíka'a. 18 Te suni máá Jító'o-yo, ná náma-ya rúu nuu táká tiñu ñáá. Te kanda-ni-rī sá'a-ya onde kivi-rī ñuu andíví núú tá'ú-yá tiñu. Te ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kúia. Súan ná kóo. Amén. 19 Ná sándéé iní Prisca jíin Aquila, achi-ro kúni-i, jíin ñayivi kaxiukú vé'e Onesíforo. 20 Erasto, nī kendo-de ñuu Corinto. Te Trófimo, nī skéndoo-rī-de ñuu Mileto, kú'u-de. 21 Ndúkú ndéé-ró cháa-ro vasa kéjá'á víko víjin. Sándéé inī-ro áchí Eubulo, jíin Pudente, jíin Lino, jíin Claudia, jíin táká ñani-yo. 22 Máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo-ya jíin añú-ro. Te tu'un luu ío inī-ya ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A TITO YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU TITO

¹ Máá-rí kúu Pablo, mozo Dios te suni apóstol Jesucristo kúu-ri nī sá'a-ya, náva'a skándija-ga-ri ñayivi ní kaji Dios, jín já ná júku'un-ga inī-i tu'un ndaa ndasa chiñú'un-i-ya. ² Te ja yúan kañukuu inī-i kuchaku-i ní káni, chī súan nī keyu'u Dios onde aná'an xaan, te ma kúu kuti xndá'ú-ya-í. ³ Te onde nī jinu va'a máá kiví, te nī stá'an ndijin-ya tú'un-ya jín tú'un kájani-ri, ja ní chī-i-ya-ún ndá'a-rí, nátu'un nī tá'ú tiñu Dios, I'a náma yóo. ⁴ Cháa-ri tutu yá'a nuu-ro Tito, chi se'e ndija-ri kúu-ró sikí tú'un kákandija ká'nu-yó. Tu'un luu ío inī-ya, jín tú'un kúndá'ú inī-ya yóo, jín tú'un kuaká'nu inī, ja kí nuu máá Táa-yo Dios, jín já kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóo, ná kóo jín-ró.

Ndasá koo cháa kákuu nuu

⁵ Ja sikí yúan ní skéndo-ri róo onde ñuu Creta, náva'a ná sánda-ri nú tú kuní jinu va'a tiñu, te náva'a kani-ró cháa kuu nuu ná ñn ná ñn ñuu, nátu'un nī tá'ú-rí tiñu nuu-ro. ⁶ Kani-ró cháa tú yí'i kuachi sikí, jín nú ñn-ni ñasí'í-de ío, jín nú kákandija va'a se'e-de, te nú tú kájaku nchaa ñayivi-í ja síjita-i máa-i xí já ní'in inī-i. ⁷ Te cháa ndíto tiku'nī, níni ná kúu-de cháa tú yí'i kuachi sikí, chī nchátíñu-de tiñu Dios. Ma kújá'a inī-de, ma yachí kití inī-de, ma kóo ká'vá-de, ma stují-dé ñayivi, ma ndío xaan iní-de sikí xú'un. ⁸ Chī sua ná kóto ndá'ú-de nuu ñayivi jíká, ná chíñú'un-de tiñu va'a, ná kóo kuándí'í-de, ná kóo ndaa inī-de, ná kóo ndoo-de, ná kút'ñn nī'in-de máa-de. ⁹ Te ná kúndij nī'in-de jín tú'un ndaa kákandija-yó jín já kúu sa'an-ya, náva'a kuu stá'an-de taká sa'an va'a, te náva'a kuu kundéé-de jín ñayivi sáká núu.

Ja xndá'ú ñayivi

¹⁰ Chī ío kua'a cháa ja tú kákuu-de kuandatu-de, te káka'an sáni-de, te káxndá'ú-de ñayivi. Te cháa nī kaxití ndúy, ví'í-gá kásá'a-de súan. ¹¹ Níni ná kasú-ro yú'u cháa-ún, chī kásáká núu-de inī ñayivi ní ní-ni-i ve'e-i. Te kástá'an-de tu'un ja tú ká'jo va'a, te kándúkú-de ni'in-dé xú'un sikí tiñu ñáá-ún. ¹² ñn tá'an máa-de, cháa jáni tu'un ñuu máa-de, nī ka'an súan: Ñayivi ñuu Creta, chī máni ñayivi xndá'ú kákuu, máni kití sána kákuu, máni káyee kúxí, áchí-de. ¹³ Ká'an ndaa tu'un nī ka'an cháa-ún. Núsáa te kana jín téyí-ró núu-í, náva'a ná kándija nī'in-i. ¹⁴ Ma

chú'un inĭ-i cuento káka'an cháa judío, ni tiñu kátá'ú cháa ja á ni kaské'ichi-de tu'un ndaa. ¹⁵ Ñayivi ká'jo ndoo, jáni inĭ-i ja ío ndoo-ni taká ndatíñu, ko ñayivi chá'an jíin ñayivi tú kákandíja, ni ñn ndatíñu tú ío ndoo jiní-i, chĭ sua ni te'yu añú-i jíin já jiní tuní-i. ¹⁶ Káka'an-i ja á kájinĭ-i nuu Dios, ko jíin tíñu kásá'a-i, te kájasu-i nuu-yá, chĭ ñayivi chá'an, ñayivi ní'in inĭ kákuu-i, te tú ní'in tíñu kuti-í nuu ní ñn tiñu va'a.

2

Sa'an ja ío va'a

¹ Ko róo, ná ká'an-ro sá'an ja ío va'a. ² Kachi-ro núu cháa ñá'nu ja ná kóo kuándí'í-de, ná kóo káji xini-dé, ná kóo jíñú'ún-de, ná kándíja nĭ'in-de, ná kúndá'ú inĭ-de-i, ná kóo paciencia-de. ³ Suni súan ña'an ñá'nu. Ná káka jíñú'ún-ña, ma sátú'ún-ña, ma kóo ká'vá-ña, ná stá'an-ña núu-í ndéja kúu ja vá'a, ⁴ te ná stá'an-ña núu ñá'an súchĭ já ná kóo jíñú'ún-i, ja ná kúvixi-i jíin yíi-í, ná kúndá'ú inĭ-i se'e-i, ⁵ te ná kóo kuándí'í-i, ma káka téné-i, ná kóto va'a-i ve'e-i, ná kóo tu'un manĭ inĭ-i, ná kuándatu-i nuu yíi-í, náv'a tú ka'an ndiva'a ñayivi sikĭ tú'un Dios sá'a-i. ⁶ Suni súan ka'an nda'ú-ro jíin cháa súchĭ, ja ná kúñn nĭ'in-i máa-i. ⁷ Te róo, ná sá'a-ró taká tiñu va'a, náv'a kuu-ró ñn ejemplo va'a nuu-í. Te jíin tú'un ká'an-ro, ná ká'an ndaa, te ná ká'an ñukáji inĭ-ro. ⁸ Tu'un va'a ka'an-ro, náv'a ma kuakú ncha-i yóo, náv'a kuka nuu cháa jasú nuu-yo, chĭ tú kúu ndiñi'in-de ni ñn tiñu ñáa ká'an-de sikĭ-yo. ⁹ Ka'an nda'ú-ro jíin mozo ja ná kuándatu-i nuu patrón-i, ja ná kúsi inĭ patrón-i sá'a-i jíin taká tiñu-i, te ma ná chíso-i tu'un nuu-dé. ¹⁰ Ma saku'ná-i ndatíñu-de, chĭ sua ndaa ná skĭkuu va'a-i nuu-dé, náv'a jíin taká tiñu sá'a-i, te skéndoo luu-i sa'an Dios máa-yó, I'a náma yóo, sá'a-i. ¹¹ Chi tu'un luu ío inĭ Dios, ja kúu kaku taká ñayivi sá'a, a ni kenda ndijin. ¹² Te tu'un-ún stá'an nuu-yo ndasa skána-yó taká tu'un ja tú chíñú'ún-yó-yá sá'a, jíin já ndío inĭ-yo sikĭ ñuyivi sá'a, te stá'an nuu-yo ndasa koo káji inĭ-yo káka kuu-yó jíin já kóo ndaa inĭ-yo, jíin já ná chíñú'ún-yó-yá kuia yá'a. ¹³ Káindatu-yó, chĭ kañukuu inĭ-yo kéndoo ndatu-yo kivi ndii ncháa kenda ndijin Jesucristo ja kúu-ya Dios ñá'nu máa-yó, I'a náma yóo. ¹⁴ Te ni ja'a-ya máa-yá ja sikĭ yóo, náv'a chunaa-yá taká ja ní kastívi-yó, suni náv'a sándoo-ya ñayivi kuíñi nuu máa-yá, jíin já ná kuitú inĭ-i sá'a-i tiñu va'a. ¹⁵ Súan ka'an-ro, te ka'an nda'ú-ro, te kana jíin-ró núu-í jíin tíñu ndíso-ró. Ma kuá'a-ró tú'un ja sáa inĭ ni ñn-i nuu-ro.

3

¹ Xndáku-ró núu-í ja ná kuá'a-i so'o-i nuu cháa kákuñá'nu, jíin núu cháa kándiso tíñu. Ná kuándatu-i, te yachi ná tíin-i taká tíñu va'a. ² Ma ká'an-i sikí ní ññ ñayivi, ma kútixín-i, ná kóo jíñú'un-i, te ná kóo súchí iní-i jíin taká ñayivi. ³ Chí sáá, suni ñayivi ñáá ñi kakuu-yó núu, tú ní kájandatu-yo, ñi kasana-yó ichi, ñi kachiñú'un-yó taká ja ní ndio ñáá iní-yo jíin sñin sñin tíñu ñi kakusii iní-yo jíin, te ñi kajika kuu-yó jíin tú'un ñáá tu'un kuásún iní, ñi kakiti iní-i nuu-yo, te ñi kajito u'u tá'an-yó. ⁴ Te Dios kúu I'a náma yóó. Te ñi kenda ndijin tu'un kúmani iní-ya jíin-yó jíin tú'un kúndá'ú iní-ya taká ñayivi. ⁵ Yúan-na te ñi nama-ya yóó, ko nasu jíin tíñu ndaa ñi kasá'a-yó, chí jíin tú'un ñi kundá'ú iní-ya yóó. Te jíin tú'un ñi nakacha-ya yóó ñi nakaku-yó, te ñi ndujáá-yó ní sá'a máa Espíritu Santo. ⁶ Te Espíritu-ún ñi jicha nuu kua'a iní añú-yo ní sá'a Jesucristo I'a náma yóó, ⁷ nává'a kuu kendo ndaa-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya, suni nává'a ni'in-yo tá'u-yo já kúñukuu iní-yo kúchaku-yo ní káni. ⁸ Ká'an ndaa tu'un yúan. Te kuní-ri ja ná ká'an ni'in-ró taká tu'un yá'a, nává'a ñayivi ní kakandíja-i nuu Dios ná kuítú iní-i kukuu-i jíin tíñu va'a. Ío va'a taká tu'un yá'a, te ní'in tíñu ja kúu taká ñayivi. ⁹ Ko ma kivi nduu-ro jíin taká tixín káñáá, ni sikí tú'un jichi tu'un tá'an, ni tu'un kanaá, ni jíin tú'un kástátá'an sikí ley. Chí máni tu'un sáni kakuu-ún te tú ní'in tíñu. ¹⁰ Nú ío ññ cháa tú játú'un, te nú a ñi kana jíin-ró núu-dé ññ uu jínu, yúan-na te ma kivi nduu-ga-ro jíin-de. ¹¹ A jiní ndija-yó já ññ ñayivi sá'a súan, a ñi skuíta-i ichi, te máni kuachi sá'a-i, te kuachi máa-i kúu ja náku-xndíi-ya sikí-í.

Tu'un sándéé iní

¹² Nú ñi táji-rí Artemas xí Tíquico ja nuu-ro, yúan-na te ndúkú ndéé-ró kíi-ró núu-rí ññ Nicópolis, chí cháa iní-ri kun-chaa-ri yúan viko víjin. ¹³ Te ná ndúkú ndéé-ró chú'un íchí-ró Zenas, cháa kúu maestro ley, onde jíin Apolos. Te koto-ró-de nává'a tú kuu falta ni ññ nuu-dé. ¹⁴ Te ñayivi ká'íin jíin-yó, ná skuá'a-i tíin ni'in-i tíñu va'a, nává'a ni'in-í ndasa ja'a tundó'o sava-ga-i, nává'a tú kundii sáni-i. ¹⁵ Taká ñayivi káxiukú jíin-rí yá'a, káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. Ná sándéé iní taká ñayivi kákumani jíin-yó sikí tú'un kákandíja-yó, kachi-ro kúni-i. Tu'un luu ío iní-ya, ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA DEL APOSTOL SAN PABLO A FILEMON YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN PABLO APOSTOL NUU FILEMON

¹ Máá-rí kúu Pablo, te kánde-rí vekaa ja sikí Jesucristo te jíin ñaní-yo Timoteo katáji-rí tutu yá'a nuu-ro Filemón, chaa mani jíin-rí kúu-ró, te chíndéé tá'an-ró jíin-rí. ² Suni káchaa-rí tutu yá'a nuu Apia, ña'an maní jíin-ró, jíin núu Arquipo, chaa chíndéé tá'an jíin-rí sikí tíñu kándúkú ndéé-rí yá'a, jíin núu tíku'ni kákandíja ío iní ve'e-ró jián. ³ Tu'un luu ío iní-ya jíin tú'un kuaká'nu iní ja kí nuu máá Táa-yo Dios jíin já kí nuu máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jíin-ró jíná'an-ró. ⁴ Nákuatá'ú-rí nuu Dios máá-rí, te nene núku'un iní-rí róó, nú jikán ta'u-rí nuu-yá. ⁵ Chí a jini so'o-rí ja bueno kákundá'ú iní-ro táká ñayivi ndóo, te kándíja va'a-ró núu máá Jító'o-yo Jesús. ⁶ Te jikán-rí nuu-yá náva'a nú kájani-ró tú'un te ná skándíja va'a-ró-i, te kuní káji-i taká tíñu va'a káñava'a-yó jíin Cristo Jesús. ⁷ Chí kákusiñ xáan iní-rí, te ká'io ndéé iní-rí, ja súan kákundá'ú iní-ro-í, chí ja róó ñáni, te ni nani'in-gá iní añú ñayivi ndóo.

Ja ní ka'an Pablo ja'a Onésimo

⁸ Núsáa te vasa kuu chundéé iní-rí, sá'a Cristo, ja tá'ú-rí tíñu nuu-ro núu, ja ná skíkuu-ró tíñu va'a, ⁹ chí sua va'a-ga ná ká'an nda'ú-rí jíin-ró já jíin sikí já maní-ro jíin-rí, jíin sikí já rúu kúu Pablo, chaa ni yii jíin já kánde-rí vekaa ja sikí Jesucristo. ¹⁰ Núsáa te ká'an nda'ú-rí jíin-ró já ná sá'a-ró tóká'nu iní-ro núu sé'e-rí Onésimo, chí a ni skándíja-rí-i nini kánde-rí vekaa. ¹¹ Te suchí yá'a, tú ní ní'in tíñu-i nuu-ro sáa, ko vina, chí bueno ní'in tíñu-i nuu-ro jíin núu-rí. ¹² Te ná nátáji-rí-i najaa-i nuu-ro. Te kuatá'ú-ró-i, natu'un ruu, chí ñn-ni kákuu-rí jíin-i. ¹³ Te kúsiñ iní-rí ja kúnchaq-i jíin-rí te kuu-i yu'u núu-ro kuatíñu-i nuu-rí núu, nini kánde-rí vekaa ja sikí máá tú'un va'a. ¹⁴ Ko tú ní kuní-rí sá'a-rí súan, onde nú tú kuatu'un máá-ró, chí nasu stétuu-rí róó sá'a va'a-ró, chí sua sikí já játa'an iní-ro. ¹⁵ Chí sanaa te ja sikí yúan kuu ja ní jinu-i ni jito-i róó yaku tiempo ni sá'a-ya, náva'a kuu naki'in-ró-i te ma sía tá'an-ró jíin-i ní káni. ¹⁶ Te ma káni-ga iní-ro já mozo kúu-i, chí va'a-ga koo-ró jíin-i vasa jíin mozo natu'un maní-ro jíin ñn ñani-ro, chí súan jáni iní-rí jító-rí-i. Ko ví'í-gá kuu máa-i nuu máá-ró ja sikí tá'an-ró kúu-i jíin já sikí máá Jító'o-yo. ¹⁷ Núsáa te nú jini máá-ró já cháa chíndéé tá'an jíin-ró kúu-rí, te ná kuatá'ú-ró-i, natu'un

ruu núsáá. ¹⁸ Te nú naún falta ni sá'a-i jíin-ró, xí taú-i nuu-ro, te sikí máá-rí ná chí'i-ró cuenta. ¹⁹ Máá-rí kúu Pablo, cháa-ri tutu yá'a jíin ndá'a máá-rí, te máá-rí chunáa. Súan ká'an-ri lugar ja ká'an-ri ja súni onde jíin máá-ró jíin añú-ro taú-ro núu-rí. ²⁰ Jándáa ñáni, kuní-ri ja ná kúsi iní-ri sá'a-ró sikí tíñu máá Jító'o-yo. Te ná nani'in-gá iní-ri sá'a-ró jíin máá Jító'o-yo. ²¹ Cháa-ri tutu yá'a nuu-ro, chí kúva'a iní-ri ja kuándatu va'a-ró, te jiní-ri ja skíkuu-ga-ro vásá já ní ka'an-ri jíin-ró. ²² Te suni kuní-ri ja sátu'a-ró nú kúnchaa-ri, chí ñúkuu iní-ri kenda-ri yá'a te jaa-ri nuu-ro, sá'a-ya jíin tú'un jikán ta'u-ro já'a-rí. ²³ Te Epafra, cháa kánde ta'an jíin-rí vekaa yá'a ja sikí Cristo Jesús, ká'an-de ja násándéé iní-ro. ²⁴ Te Marcos, Aristarco, Demas, jíin Lucas, cháa kásatiñu ta'an jíin-rí, suni súan káka'an-de. ²⁵ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo iní-ro. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA A LOS HEBREOS YA'A KUU CARTA KUA'AN NUU ÑAYIVI HEBREO

Ja ní ka'an Dios jíin yú'u Sé'e-ya

¹ Tiní jínu te tiní modo nī ka'an Dios jíin ndíyi táa-yo onde aná'an, nī ka'an-ya jíin yú'u cháa nī kajani tu'un-ya. ² Te vina kúu kiví sándí'i-na. Te nī ka'an-ya jíin-yó jíin yú'u Sé'e-ya. Te nuu Sé'e-ya-ún nī ja'a ndí'i-ya táká ndatíñu. Te suni jíin Sé'e-ya-ún nī sá'a-ya ñúyivi. ³ Te ndí ncháa Se'e-ya-ún nátu'un ndí ncháa máa-yá. Te ñn núu-ni káa-i nátu'un káa máa-yá. Te tíin-i taká ndatíñu jíin fuerza tu'un ká'an-i. Te nī nasándoo-i yóo taká kuachi-yó. Yúan-na te nī nungoo-i ichi ndává'a máa I'a ñá'nu onde andívi. ⁴ Te ñá'nu xaan-gá nī nduu Se'e-ya-ún vásá taká ndajá'a-yá, chí kánúu-gá sí'vi-i vásá sí'vi taká ndajá'a.

Ñá'nu-ga Se'e-ya vásá ndajá'a andívi

⁵ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Róo kúu Se'e-ri, te ruu kúu Táa-ro vina, nī kachí-ya náún. Xí, ruu kuu táa-i, te máa-i kuu se'e-ri, nī kachí-ya náún. ⁶ Te suni ká'an-ya tú'un yá'a kiví ja ndí Se'e núu-yá iní ñuyivi: Taká ndajá'a Dios ná chíñú'ún-yá-i. ⁷ Te tu'un ndajá'a-yá ká'an ndija-ya: Nátu'un kée tachí súan jika ndajá'a-yá sá'a-ya, te máa ja káatíñu nuu-yá ndúu yáá ñú'ún sá'a-ya, áchí-ya. ⁸ Ko tu'un yá'a ká'an Dios jíin Sé'e-ya: Máa-ró kúu Dios, te mesa tá'ú-ró tíñu koo ní káni ní kúu, te bastón ndaa kúu bastón tíin-ró tá'ú-ró tíñu iní ñuu-ro. ⁹ Kúsi iní-ro jíin tíñu va'a te jito u'u-ro tíñu kañáa. Ja yúan I'a, kúu Dios máa-ró, nī ji'i-gá-ya róo jíin aceite ja kúsi iní-ro sá'a vásá taká-ga tá'an-ró, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹⁰ Te suni ká'añ-ya: Máa-ró kúu Jito'o, te onde xnáñúú ní sá'a-ró ñúyivi. Te andívi chí tíñu nī sá'a nda'a-ro kúu. ¹¹ Tíñu nī sá'a-ró-ún, chí naa, ko máa-ró, chí ío-ro ní káni. Te taká ndatíñu nī sá'a-ró-ún, chí kutú'ú nátu'un ñn sa'ma, ¹² te nátu'un ñn tikachí súan natuu-ro te nasama jíná'an, ko máa-ró, ma násama kuti-ro, te kua-ro ma ndí'i kuti, áchí Dios jíin Sé'e-ya. ¹³ Xí ndé jíin ndajá'a ní ka'an Dios sa: Jungoo-ró ichi ndává'a-ri nini ná chúkú-rí taká ñayivi kájito u'u róo, kuu-i teyu kuxndí ja'a-ro, nī kachí-ya náún. ¹⁴ Á nasu ní xndéché-yá ndajá'a-yá te nátu'un mozo nī táji-yá kuangoyo náva'a kuatíñu nuu ñayivi ná ní'in tá'u-í kaku-i saa.

2

Tu'un kánúú já náma-ya yóó

¹ Jínu ñú'ún já chú'un va'a iní-yo táká tu'un nì kajini so'o-yó-ún núsáá, chì nú túu te sanaa te síá-yo tú'un-ún. ² Chi tu'un nì kaka'an ndajá'a-yá nì kendo ndaa. Te taká ñáyivi ní'in iní jín ñáyivi tú ní kájangatu, vatu-ni nì ní'in-í ya'u-i. ³ Te yóó, ndasa kaku-yó nú sío-ni-yó koto-yó tú'un kánúú-ún já náma-ya yóó núsáá. Chì xnáñúú-gá nì jani ndijin máá Jító'o-yo tú'un-ún. Yúan-na te cháa nì kajini so'o tu'un nì ka'an-ya, nì sákútu-dé tu'un-ún iní-yo. ⁴ Te Dios, nì chindéé ní chituu-ya-dé já ní kajani ndaa-de tu'un-ún, te nì kasá'a-de tuni jín tíñu ñá'nu jín sìn sìn tíñu já nánaa iní-yo sá'a. Te nì ja'a-ya Espiritu Santo nuu ná ñn ná ñn-de ndasa nì jata'an iní máá-yá.

Nì jito nchaq Jesús tundó'o kii nuu máá-yó

⁵ Chì tú ní ja'a-ya tú'un tá'ú táká ndajá'a tíñu nuu ñúyivi já cháa-ún já kaka'an-yo tú'un-ún. ⁶ Ko ío ñn tutu nuu ká'an ndaa ñn cháa: Naja núku'un iní-ní já kúu cháa, chì tú káxaan-dé. Te ñún kúu máá Sé'e cháa já ndító-ní-ya. ⁷ Nì nasásúchí núu-ní-ya vásá táká ndajá'a. Yúan-na te nì sáñá'nu-ní-ya. Te nì kaka'an jíñú'ún ñáyivi jín-yá nì sá'a-ní. Te nì jani-ní-ya tá'ú-yá tíñu nuu táká tíñu nì sá'a nda'a-ní. ⁸ Nì chúkú-ní taká ndatíñu chì ja'a-yá kájangatu nuu-yá. Achí tutu. Chì taká ndatíñu kájangatu nuu-yá, nì sá'a Dios. Te tú ní ñn já tú jángatu nuu-yá ío. Ko té chá'an-ga kuni-yo já kuángatu taká ndatíñu nuu-yá. ⁹ Ko vina a kájiní-yo núu Jesús, I'a nì ndusúchí núu, vásá táká ndajá'a. Te nì ndo'o-ya te nì jí'i-ya. Te ja yúan ní nduñá'nu-ya te nì kaka'an jíñú'ún-i jín-yá. Te já sikí tú'un luu ío iní Dios, te nì jí'i-ya já'a táká ñáyivi. ¹⁰ Te Dios, nì sá'a-ya táká ndatíñu, te tíin-ya táká ndatíñu, te ncháka-ya kuá'a sé'e kinglyo-i nuu ndíi ncháa. Já yúan ní jo va'a já ndó'o máá Jesús, I'a náma-ya-í, sá'a Dios, náva'a yija va'a Jesús jín túndó'o-ún. ¹¹ Chì Jesús, máá I'a sándoo, jín ñáyivi ní kádundoo, onde ñn-ni nuu Dios vaikoyo. Já yúan tú kúka nuu Jesús skúnání-yá-i ñani-ya. ¹² Chi nì ka'an-ya: Kastu'ún-ná sí'ví-ní nuu táká ñani-ná, te ma'ñú tíku'nì nakana jaa-ná níí, áchí-ya. ¹³ Te suni ká'an-ya: Ruu kandíja-ri nuu-yá. Te inga jínu ká'an-ya: Yá'a nde'é-ró káncha-ri jín táká se'e nì ja'a Dios nuu-ri, áchí-ya. ¹⁴ Te natu'un nì kakaku taká se'e modo ñáyivi, suni súan nì kaku máá Jesús, náva'a kuu kuu-ya te yúan xnáa-yá kui'na já tíin kue'e kuu-yo. ¹⁵ Te suni náva'a kuu nama-ya táká ñáyivi kájatíñu sáni níí vida-i nuu kuí'na, kuachi já ní kayu'ú-i kuu-i. ¹⁶ Chì tú ní tíin-ya ndá'a máá ndajá'a, chì sua nì tíin ndija-ya ndá'a táká tata Abraham. ¹⁷ Te yúan níni ní

nasama-ya nátu'un kándaa taká ñani-ya, náva'a kuu-ya ñn sutu ñá'nu ja kúnda'ú iní-ya yóó, te skíkuu-ya taká tiñu kuní Dios, náva'a kuancha-ya taká kuachi ñayivi. ¹⁸ Chi nī ndo'o máa-ya ja ní jito nchaá tá'an yuán jíin-ya. Te ja yuán kúu chindéé chítuu-ya ñayivi nú jito nchaá tá'an-ún jíin-i.

3

Ñá'nu-ga Jesús vásá Moisés

¹ Nāni máni, ká'io ndoo-ró. Ja yuán ní kana ká'nu-ni-ya xiní-ro jíin máa-rí ja nó'on-yo ándívi. Ná ndé'é-ró ndasa nī sá'a Jesús, I'a kúu apóstol, I'a kúu sutu ñá'nu, ja kákandíja-yó-ya. ² Chi nī skíkuu va'a-ya jíin Dios, I'a nī chaa tiñu sikí-ya, nátu'un nī skíkuu va'a Moisés jíin vé'e-ya. ³ Ko Jesús, ví'i-gá nī nduñá'nu-ya vásá Moisés, nátu'un chaa jáni ve'e, ví'i-gá kúñá'nu-de vásá vé'e-ún. ⁴ Chi taká ve'e, kúva'a sá'a chaa. Ko I'a sá'a taká ndatíñu kúu máa Dios. ⁵ Chi Moisés, nátu'un mozo nī skíkuu ndija-de jíin vé'e Dios. Te nī ka'an ndaa-de taká tu'un ja kuní-ya já kué-e-ga ka'an-de. ⁶ Ko nī skíkuu Cristo nátu'un ñn se'e jíin vé'e Dios. Te ve'e-ún kákuu yóó, nú kuiñi nī'in-yó te kákusi iní-yo jíin tú'un káñukuu iní-yo ondé kivi ndi'i-na.

Tu'un ndetatú-yo

⁷ Ja yuán ní kuu nátu'un ká'an Espíritu Santo: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, ⁸ te ma ndúndava iní añú-ro, nátu'un nī kasáni'in iní-ro kivi ní jito nchaá-ri róo onde nuu ñú'un té'é. ⁹ Te yuán nī kajito nchaá ndiyi táa-ro rúu. Te nī kajini-de tiñu nī sá'a-ri jíin-de uu xiko kuia. ¹⁰ Ja yuán ní kití iní-ri nuu ñayivi-ún. Te nī ka'an-ri: Nene kásana-i iní añú-i, te tú ní kajini-i ichi-rí. ¹¹ Yuán ní kití iní-ri, te nī ka'an nī'in-ri ja má kivi koyo kuti-í nuu ndetatú-ri, áchí-ya. ¹² Nāni, núsáa te koto va'a-ró máa-ró jíná'an-ró, náva'a ma kóo ni ñn-ró jíin añú ñáa ja tú kándíja kuti, te kuxio-ró núu Dios, I'a chakú sá'a. ¹³ Te ndita'an kivi ná ká'an nda'ú-ro jíin tá'an-ró, nini káka'an-yo já vina kúu vina, náva'a ma sáni'in iní ni ñn-ró sá'a kuachi jíin tú'un xnda'ú. ¹⁴ Te nú kuiñi nī'in-yó jíin tú'un nī kejá'a-yó jíin ondé kivi ndi'i-na, yuán-na te ñn-na kákuu-yó jíin Cristo. ¹⁵ Chi súan ká'an: Vina te ná kúni ná'in-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, nátu'un nī kasáni'in iní ndiyi táa-ro sáa. ¹⁶ Chi ñayivi ní kenda koyo jíin Moisés iní ñuu Egipto, nī kajini so'o-i tu'un nī ka'an-ya, te nī kasáni'in iní-i, vasa tú ndi'i-i. ¹⁷ Te ndé nuu ní kití iní-ya úu xiko kuia-ún núsáa. Á nasu núu ñayivi ní kasá'a kuachi-ún náún. Te nī kanaa máa-i onde nuu ñú'un té'é. ¹⁸ Te ndé jíin ní ka'an téyí-ya ja má kivi koyo kuti-í nuu ndetatú-ya. Á nasu jíin ñayivi tú ní kajandatú

nuu-yá-ún náún. ¹⁹ Te kájiní-yo já tú ní kúu kivi koyo kuti-í, kuachi ja tú ní kákandíja-i.

4

¹ Ná yú'ú-yo núsáá, chi vasa ío ná'ín-ga tu'un ni keyu'u-yá ja kivi koyo-yó ndetatú-yo jín-yá, ko sanaa te ñn-ró ma kundéé-ró ní'in-ro tú'un-ún. ² Chi suni ni kajini so'o-yó tú'un va'a-ya, natu'un máá ñayivi-ún. Ko tú ní ní'in tíñu tu'un ni kajini so'o máá-i, kuachi ja tú ní kákandíja-i. ³ Ko yóo, ja kákandíja-yó, kivi koyo-yó núu ndetatú-ya, natu'un ni ka'an-ya: Ni ka'an téyí-rí kivi ní kití iní-ri, ma kivi koyo kuti-í nuu ndetatú-ri, áchí-ya, vasa a ni jinu ndi'i tíñu ni sá'a-ya ondé kivi ní jukuiñi ñuyivi. ⁴ Chi ío ñn tutu nuu yóso tú'un ni ka'an-ya sikí kivi usiá: Ni ndi'i ni sá'a Dios taká tíñu-ya, te ni ndetatú-ya kivi usiá, áchí. ⁵ Te inga tu'un ká'an yá'a: Ma ndivi koyo kuti-í nuu ndetatú-ri, áchí. ⁶ Te ñayivi ní kajini so'o tu'un-ya xná'an-ga, tú ní kivi koyo-i, kuachi ja tú ní kájandatu-i nuu-yá. Ko kivi ná'ín yakú ñayivi. ⁷ Te ja yúan ní jani tuku-ya ingá kivi. Chi ni kuu kua'a tiempo te jín yú'u David ni ka'an-ya já vína kúu kivi-ún, natu'un a ni ka'an-ri ndivi'a: Vína te ná kúni ná'ín-ró tú'un ká'an-ya, te ma ndúndava iní añú-ro, áchí. ⁸ Chi nú ní já'a Josué ñn nuu ndetatú-i jíná'an-i, yúan-na te ma ká'an-ga Dios sikí ingá kivi cháa núu. ⁹ Ja yúan kéndoo ná'ín ñn nuu ndetatú ñayivi Dios. ¹⁰ Chi cháa kivi nuu ndetatú-ya, ndetatú-de taká tíñu sá'a-de, natu'un ndetatú máá Dios taká tíñu ni sá'a-ya. ¹¹ Ná ndúkú ndéé-yó kivi-yó núu ndetatú-ya yúan núsáá, náva'a tú jungava ni ñn-yó, natu'un máá-i, ja tú ní kájandatu-i sáá. ¹² Chi tu'un Dios, tu'un chakú, tu'un ni'in kúu, te xaan-gá vásá machete uu yu'u. Te kúndéé káan onde kúsín iní jín añú-yo, te suni sásín onde nuu káñutá'an yiki jín méke, te nándúkú ví ndasa jáni iní-yo jín ndása cháa iní añú-yo sá'a-yó. ¹³ Te tú ni ñn ndatíñu yísa'í nuu-yá. Chi taká-ni núña sikí, te ká'in ndijin nuu I'a naki'in cuenta.

Jesús kúu sutu ñá'nu-ga ká'an-ya já'a-yo

¹⁴ Núsáá te káñava'a-yó ñn sutu ñá'nu. Máá Jesús Se'e Dios kúu-ya já ní ndivi-ya ándivi. Ja yúan ná kuiñi ni'in-yó jín tú'un káka'an-yo. ¹⁵ Chi tú káñava'a-yó ñn sutu ñá'nu ja má kúu ta'u'u iní-ya yóo sikí já vítá iní-yo, chi sua ñn núu-ni ni jito ncha-i-ya natu'un yóo, ko tú kuachi ní sá'a-ya. ¹⁶ Núsáá te ná chúndéé iní-yo jáa-yo núu mesa-ya, nuu kúndá'ú iní-ya yóo, náva'a sá'a-ya tóká'nu iní nuu kuachi-yó, te ni'in-yo tú'un luu ío iní-ya hora ja kánandi'i-yó-ún.

5

1 Chi taká sutu ñá'nu ja ní kaji-ya má'ñú ñáyivi, ni jani-ya sutú-ún ja ká'an-de ja'a ñáyivi núu Dios, te soko-dé ndatíñu te ka'ni-dé kiti núu-yá ja sikí kuáchi-i. 2 Te sutu-ún, kuu ka'an vitá-de jíin ñáyivi tú tu'a jíin ñáyivi kájika sana, chi suni máá-de, vitá xaan iní-de. 3 Te ja yúan jínu ñú'ún já suni ka'ni-dé kiti núu-yá ja sikí kuáchi máá-de, nasu máá in ja sikí kuáchi ñáyivi. 4 Te ni in chaa, ma kúu sáñá'nu-de máá-de ja kúu-de sutu, chi sua Dios kúu I'a kaji chaa-ún, natu'un ni kaji-ya Aarón. 5 Suni súan Cristo, tú ní sáñá'nu-ya máá-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu, chi sua máá Dios, ni jani-ya I'a-ún, te ni ka'an-ya tú'un yá'a jíin-yá: Róo kúu Se'e-ri, te ruu kúu Taa-ro vína, áchí-ya. 6 Te suni ká'an-ga Dios inga tu'un: Ní káni kúu-ró sutú cuenta Melquisedec. 7 Te Cristo, nini chakú-ya ñúyivi yá'a, onde jíin ndúcha núu-yá ni nde'e kó'ó-yá ja ní jikan ta'u-yá. Te ni ka'an nda'ú-ya jíin máá Dios, I'a kuu nama-ya náva'a ma kúu-ya núu. Te ja súan ni chiñú'ún-yá Dios, te ni jini so'o Dios. 8 Te vasa Se'e Dios kúu-ya, ko jíin túndó'o ni kii sikí-yá ni kutu'a-ya ndasa kuandatú-ya. 9 Te nuu ní yija va'a-ya, te ni nduu-ya I'a nama taká ñáyivi kájandatú nuu-yá, te kuchaku-i ní káni. 10 Te ni chaa Dios tiñu sikí-yá ja ní nduu-ya sutú ñá'nu cuenta Melquisedec. 11 Te ío kua'a tú'un ndatu'ún-yó sikí-yá. Ko yíi kaa ja káni kájí-rí tu'un nuu-ro, kuáchi ja kókon so'o-ró. 12 Vina ní kákuu-ró maestro núu, chi ío kua'a tiempo kákandíja-ró, ko jínu ñú'ún já ingá jínu stá'an in chaa nuu-ro ndasa kéjá'a tú'un Dios. Núsáa te kájinu ñú'ún-ró leche, nasu ndéyu ndáva. 13 Chi nú máá-ni leche kájí-i-i, tú kájuku'un va'a in-i-i jíin tú'un ndaa, kuáchi ja súchí yíkin kákuu-i. 14 Ko ndeyu ndáva kúu ja kée ñáyivi ní kayija, chi a ni kakutu'a-i te kájiní va'a-i ndéja kúu ja va'a ja ú'u.

6

Ná kúxnúu-yó te ná kuiñi ni'in-yó

1 Núsáa te ná skéndo-yó tú'un núu Cristo, te ná kánduu-yo náva'a yija va'a-ga in-i-yo. Te ma náki'in jáa tuku-yó onde ja'a ja nákani in-i-yo ndasa ni kasá'a-yó tiñu ñáa, ndasa ni kandíja-yó núu Dios, 2 jíin tú'un jánducha, jíin tú'un xndée-yó ndá'a-yo xini ñáyivi, jíin tú'un ja náchaku-i ma'ñú ndíyi, xí jíin tú'un ja tá'nu ndatu-i ní káni. 3 Te tiñu yá'a sá'a ndija-yó te nú ná kuá'a máá Dios tu'un. 4 Chi nú ío ñáyivi já á ni kájuku'un in-i in jínu, te nú ni kata'ni-i ta'u ándívi, te nú suni ni kani'in-í tá'an-i Espíritu Santo, 5 te nú suni súan ni kata'ni-i tu'un va'a Dios jíin taká fuerza kuija chaa, 6 yúan-na te nú ndu'ichí in-i-ya, te

ma kúu kuti ndéj'á jáá-i ja nákanini iní-i sá'a-yó, chí sua kája'ni túku-i Se'e Dios jiká cruz, te kája'a-i tuka nuu-yá nú súan. ⁷ Chí nú kua'a jínu kúun sau núu ñn ñu'un te ndí'i-ni-cha jí'i, te já'a yua kuatíñu máá cháa kájitu-ún, yúan-na te kúsi iní Dios jíin ñú'un-ún. ⁸ Ko nú máni iñu jíin ncháa kána nuu ñú'un-ún, yúan-na te jita iñú'un-ún. Te yachí naa, chí kití iní jito'o jíin, te ñn kivi te kayu. ⁹ Ko ja sikí róó jíná'an-ró, ñáni máni, vasa káka'an-ri tu'un yá'a, ko káñukuu iní-ri ja ná sá'a-ga-ro tíñu va'a ja kánúú sá'a cháa a ni kaku. ¹⁰ Chí nasu l'a ñáá kúu Dios ja náa iní-ya tíñu kásá'a-ró, chí ja sikí sí'ví-yá te ni kakundá'ú iní-ro táka ñayivi ndóo, te suni kákuu-ró jíin ondé vina. ¹¹ Te kákuu-ri ja ná ñn ná ñn-ró ná kúkuu-ró jíin súni tíñu-ún onde kivi ndí'i, náva'a skíkuu va'a-ró ndasa kuní tu'un káñukuu iní-ro. ¹² Te ma kóo uun iní-ro jíná'an-ró, chí sua ná ndáku-ró ñayivi já ní'in-í tu'un ni keyu'u-yá, sá'a tu'un kákandíja-i jíin já ká'io paciencia iní-i. ¹³ Chí kivi ní keyu'u Dios nuu Abraham, ni ka'an téyí-yá jito jíin núu máá-yá, chí tú ní kúu ka'an téyí-yá ja ingá l'a kúñá'nu-ga kuu testigo-ya. ¹⁴ Te ni ka'an-ya: Jandáa ja chindéé chítuu ndíja-ri róó, te ndea xaan-ro sá'a-ri, áchí-ya. ¹⁵ Te ja yúan súan jíin paciencia ni jandéé iní Abraham, ni ndatu-de, te vasa ní ní'in-dé tu'un ni keyu'u-yá. ¹⁶ Chí taká cháa, káka'an téyí-de nuu ñn ja kúñá'nu-ga vasa máá-de, te jíin tú'un téyí-ún kúndaá iñ iní-de sikí tú'un kástatá'an-de. ¹⁷ Te kuní Dios stá'an ndíjin-ya núu ñayivi xiin tá'u, ja má nátu'u kuti iní-ya tú'un ni keyu'u-yá nuu-í. Te ja yúan ní ka'an téyí-yá, ¹⁸ náva'a yóo, ja ní kanatu'ma-yó-yá, ná ndúndéé xaan iní-yo, te kundikín-yo tú'un káñukuu iní-yo, chí jíin úu tu'un yúan ma kúu kuti xndá'ú Dios, ja nátu'u iní-ya. ¹⁹ Káñukuu iní-yo tú'un-ya-ún, te ja yúan kéndoo ní'in kéndoo kútu añú-yo, te yúan sá'a ja nátu'un kivi-yó iní cuarto iñ xaan íchi yatá sá'ma ndíta kaa. ²⁰ Te iní yúan ni kivi Jesús xna'an-ga vasa máá-yó. Te ní káni ní nduu-ya ñn sutu ñá'nu cuenta Melquisedec.

7

Cuenta Melquisedec

¹ Chí cháa Melquisedec, rey ñuu Salem jíin sutú nuu máa Dios ñá'nu, ni kuu-de. Te ni kenda-de ni janata'an-de Abraham kivi ní naxíó káva cháa-ún ja ní jaka'ni-dé kua'a rey. Te ni jikan ta'u-dé ja'a Abraham. ² Te suni ni ja'a Abraham ñn sikí uxí ja taká ndatíñu nuu-dé. Te sí'ví núu-de kúu Melquisedec, ja kuní ka'an: Rey sá'a tíñu ndaa. Yúan-na te suni nání-de rey Salem, ja kuní ka'an; Rey ndíso tu'un vindáa vinené. ³ Tú táa-de, tú náa-de, ni tata-de. Te suni tú kivi ní kaku-de, ni tú kivi kúu-de, chí ni nduu-de nátu'un máa Sé'e Dios. Chí

chaa-ún, ñn sutu ñí káni kúu-de. ⁴ Nde'é ndasa ñi kuñá'nu-de, chí tatá ñú-yo Abraham, sikí táká ndatíñu ñi janchaa-de nuu rey, ñi ja'a-de ñn sikí uxí nuu cháa-ún. ⁵ Te chaa kákuu se'e Leví ja kákuu sutu, ñi ta'u tiñu nuu-dé ja kí'in-de ñn ja sikí uxí nuu ñáyivi nátu'un ká'an ley. Te kí'in-de nuu ñani-de vasa suni chíi Abraham ñi kenda koyo-de. ⁶ Te Melquisedec, vasa tú ní kenda tata-de chíi ñáyivi-ún, ko ñi kí'in-de ñn ja sikí uxí nuu Abraham, te ñi jikan ta'u-dé ja'a Abraham, chaa xín tú'un ñi keyu'u-yá. ⁷ Te a kájiní va'a-yó já jikán ta'u cháa ñá'nu-ga ja'a cháa lúli. ⁸ Te ichi yá'a, ñn ja sikí uxí káki'in ndija chaa ja jí'i níni. Ko chaa yúan, suni ñi kí'in-de, te kájani ndaa-i tu'un-de ja chakú-de. ⁹ Te Leví, chaa ñi kí'in ñn ja sikí uxí nuu ñáyivi, suni nátu'un jíin Abraham ñi ja'a-de ñn ja sikí uxí nuu Melquisedec, ¹⁰ chí ñú'un-ga Leví chíi Abraham, tatá ñúu súká-de, kivi ní naketá'an chaa-ún jíin Melquisedec.

Ja ní naa táninu sutu aná'an

¹¹ Sutú ñi kekooyo chíi tata Leví kákuu ja ní kaja'a ley nuu ñáyivi ondé saá. Te nú ní káyija va'a-i sa'a máa-de núu, te ñún níni júkuiñi inga sutu cuenta Melquisedec, ja násu cuenta Aarón kúu núsaa. ¹² Chí nú ñi nasama taká sutu, yúan-na te jínu ñú'ún násama ley. ¹³ Tu'un máa Jesús ká'an-yo, te chíi inga tata ñi kaku-ya. Te ñi ñn tá'an-ya, tú ní jatíñu kuti núu altar. ¹⁴ Chí a kájiní ndaa-yo já chíi tata Judá ñi kaku máa Jító'o-yo. Te cuenta tata yúan, tú ñún tu'un ní ká'an Moisés ja kúndiso-i tiñu sutu. ¹⁵ Te ndijin-ga kúu tu'un yá'a, chí ñi nukuiñi inga sutu cuenta Melquisedec. ¹⁶ Te I'a-ún, ñi nukuiñi-ya kúu-ya sutú, ko nasu já ní kaku-ya chíi tata sutu nátu'un ká'an ley, chí sua sikí já ndiso-ya fuerza ja má kúu kuti-yá. ¹⁷ Chí súan yóso ndaa tu'un máa-yá: Máa-ró kúu ñn sutu ñí káni, cuenta Melquisedec, áchí. ¹⁸ Te tiñu ñi ta'u núu-yo xná'an-ga, ñi jasú ndija-ya, kuachi ja vítá máa, jíin já tú ní'in tiñu, ¹⁹ chí ley, tú ní síyija kuti ní ñn. Yuán-na te ñi ní'in-yo ñn tu'un va'a-ga ja káñukuu iní-yo jíin, te jíin tú'un yúan kandita-yó núu Dios. ²⁰ Te súan ñi ka'an téyí-yá kivi ní kenda máa. ²¹ Chí sava-ga chaa-ún ñi kani'in-dé tiñu sutu, ko tú ní kúu jíin tú'un téyí. Ko jíin Jesús, chí ñi ka'an téyí Dios súan: Ñi ka'an téyí máa Tatá Dios te ma nátu'u iní-ya, máa-ró kúu ñn sutu ñí káni cuenta Melquisedec, áchí-ya. ²² Te jíin Jesús ñi kukútu contrato va'a-ga, nátu'un ñi ka'an Dios yúan. ²³ Te sava-ga sutu-ún tú ní kúu kuatíñu-de ñí káni, chí káji'i káji'i-ni-de núu, te ja yúan ní ka'jo kua'a-dé. ²⁴ Ko I'a yá'a kúu-ya sutú ja tú sama kuti-yá, chí chakú-ya ñí káni. ²⁵ Ja yúan súni kúu nama-ya taká ñáyivi ñí káni-ní nú

kándita-i nuu Dios jíin-yá, chí níí káni chakú-ya náva'a ka'an-ya já'a-í jíná'an-i. ²⁶ Chi ní kajinu ñú'ún-yó ñin sutu ñá'nu nátu'un máá-yá. Chí sutu ij kúu-ya, túu kuachi-ya, ío ndoo-ya, te ñin kúu-ya núu ñáyivi kásá'a kuachi, te ñá'nu luu xaan-gá ní nduu-ya vása ándíví. ²⁷ Te tú níni já ndíta'an kiví sokó-yá kiti já síkí kuáchi máá-yá xna'an-ga, te vása síkí kuáchi ñáyivi, nátu'un ní kasá'a sutu ñá'nu onde sáá, chí ñin jínu-ni ní sá'a-ya súan ja ní sokó-yá máá-yá. ²⁸ Chí máá ley, jáni chaá vitá iní kákuu-de sutu ñá'nu. Ko tu'un ní ka'an téyíí Dios, ní chaá kuee-ga vása ley. Te jíin tú'un-ún ní jani Dios máá Sé'e-ya. Te I'a-ún, ní yija va'a-ya já kúu níí káni.

8

Ñin sutu ñá'nu iní andíví

¹ Núsáá te tu'un kánúú-ga nuu táká tu'un káka'an-yo-ún kúu tu'un yá'a: Káñava'a-yó ñin sutu ñá'nu súan, te kánchaa-ya íchi lado vá'a mesa nuu tá'ú tíñu Dios ñá'nu iní andíví. ² Te játíñu-ya iní cuarto ij, jíin iní ve'e ñii ij ndíja ja ní jani máá Tatá Dios, nasu cháa ní jáni-ún. ³ Te taká sutu ñá'nu, ká'jin-de ja kásoko-dé ndatíñu jíin kiti núu Dios. Ja yúan súni súan jínu ñú'ún já koo ja sokó I'a sutu yá'a nuu Dios. ⁴ Ko nú kánde-ya iní ñuyívi, ma kúu kuti-yá sutu núu, chí a ká'io sutu ja kásoko ndatíñu nuu Dios nátu'un ká'an ley. ⁵ Chí tiñu kásá'a-de, máni ñin copia ñin muestra tiñu andíví kúu, nátu'un ní ka'an Dios jíin Moisés kiví ní kejá'a-de sá'a-de ve'e ñii ij: Nde'é vá'a-ró, te sá'a-ró táká ndatíñu nátu'un káa muestra ní jini-ro já ní stá'an-ri nuu-ro onde yuku-ún, áchí Dios jíin-de. ⁶ Te contrato jáá kúu ja vá'a-ga nasu já tu'ú, chí ndíso tu'un ja ní kaa-ga ní keyu'u Dios. Te nátu'un va'a-ga ku'a ja jáá-ún, suni súan ku'a kúu vina ja vá'a-ga tiñu ndíso Cristo, ja kúu-ya yú'u núu máá contrato jáá. ⁷ Chí nú ní kée va'a va'a contrato xnáñúú, te tú níni koo inga contrato uu núu. ⁸ Suni ní jini Dios ja tú ní kée va'a va'a tu'un-ún, te ní ka'an-ya: Chaá ñin kiví já násá'a-ri ñin contrato jáá jíin ñáyivi Israel jíin ñáyivi Judá, áchí máá Tatá Dios. ⁹ Ko nasu nátu'un contrato ní sá'a-ri jíin ndíyi táa-i, kiví ní ñin-ri nda'a-dé ja ní kiñi'in-ri-de iní ñuu Egipto. Chi kuachi máá-de kúu ja tú ní ká'jin ní'in-de síkí contrato-ri. Ja yúan tú ní játú'ún-ri ja ká'an-de, áchí máá Tatá Dios. ¹⁰ Te ya'á kúu máá contrato nasá'a-ri jíin ñáyivi Israel onde ná já'a taká kiví-ún. Chu'un-ri ley máá-rí xiní-í, te suni chaa-ri ley-ún iní añú-i. Te kuu-ri Dios máá-i. Te máá-i jíná'an-i kuu-i ñáyivi máá-rí. Achí máá Tatá Dios. ¹¹ Te tú níni kástu'ún ná ñin ná ñin-i nuu tá'an-i, nuu ñani-i: Ná kuní-ro núu máá Tatá Dios. Chí taká-i kuní-i

ruu, onde ñayivi lúli-ga te onde ñayivi ñá'nu-ga. ¹² Chì kundá'ú inì-ri-i vasa tíñu ñáá nì kasá'a-i, te ni ma kúná'án kúti-gá-ri kuachi nì kasá'a-i, áchí máá Tatá Dios. ¹³ Te ja súan ká'an-ya tú'un contrato jáá-ún, te sá'a-ya cuenta ja á kuajita ja xnáñúú. Te ja á kuajita te a kuakutú'ú, a yani naa íi.

9

Ja ní'in tíñu niñi-yá jíin contrato jáá

¹ Ko contrato xnáñúú suni nì tá'ú tíñu ndasa chiñú'ún-i-ya, te ndiso ñn cuarto ij iní ñuyivi yá'a. ² Chi nì kajani-i ñn ve'e ñii. Te ichi fuera nì jo ñn cuarto ja ní nání cuarto ij. Te inì yúan nì jo candelero, jíin mesa, jíin státilá káxiukú ndijín. ³ Te yata sá'ma úu ndíta kaa ichi iní ve'e ij, nì jo inga cuarto, nì nání cuarto ij xáan. ⁴ Te inì yúan nì jo ñn ko'o kúu oro, jíin janú tú'un contrato, ja ndasú oro ní tú'u sikì. Te inì janu-ún kándeé ñn tija'an oro ja ñú'un staa ándiví, jíin yúnu xí Aarón ja ní nana numa, jíin yúu tabla nuu yóso tú'un contrato. ⁵ Te sikì janú-ún ká'jin figura querubín luu, kásá'a-i kati, kájasu-i sikì tapa janu-ún nuu ñú'un yúyú niñi. Ko sikì táka tú'un yúan, tú núña-yó vína ja ká'an káji-yó. ⁶ Te nuu ní jinu tu'a taká tíñu yá'a, te núu-ni núu-ni kivi koyo sutu inì cuarto ñn, kásá'a-de tíñu cuenta sutu. ⁷ Ko inì cuarto uu-ún, chí máá ñn-ni sutu ñá'nu-ga kúu kivi-de, te suni máá tú'ún-ni vuelta ja kuiá. Te tú kivi-de te nú túu niñi já sokó-dé nuu Dios sikì máá-de jíin sikì já kásáña'mu ñayivi. ⁸ Te súan stá'an Espiritu Santo nuu-yo, já té nuña-ga ichi kivi koyo-yó iní cuarto ij ándiví, níni kándii ve'e ñii ñn inì ñuyivi. ⁹ Te yúan kúu ñn tu'un sikì tiempo vina, te jíin modo-ún kásoko-dé ndatíñu, te kája'mu-de kiti núu Dios. Ko vasa káchiñú'ún-i-ya súan, ma yíja va'a ini añú-i sá'a. ¹⁰ Chì máni ley yúkú kúu-ún, ndasa kee-yo, ndasa ko'o-yó, ndasa ndundoo-yó. Te nì ndiso tíñu onde nì chaq máá já vá'a-ga. Te nì nasama. ¹¹ Ko nì chaq Cristo, te sutu ñá'nu nuu táka tú'un va'a-ga-ún kúu-ya. Te nì kivi-ya iní ve'e ij ándiví, ja tú ní kuvá'a jíin ndá'a, ni nasu cuenta ñuyivi kúu, te kánúú-ga te va'a-ga kúu vásá já áva-ún. ¹² Ko nasu jíin niñi ndíxí'ú, xí niñi chélu, chí jíin niñi máá-yá nì kivi-ya iní cuarto ij ándiví ja ñn máá tú'ún-ni jinu ja ní káni. Te nì kundéé-yá nì nakuaan-ya yóo ja ní káni. ¹³ Chì onde sáa te niñi xndikì jíin niñi ndíxí'ú, jíin yáa núu kayú chelu, nì josó yúyú-de sikì ñáyivi chá'an, te nì kandundoo-i onde jíin yíki kúñu-i, nì sá'a. Te nú súan ní'in tíñu niñi kiti-ún, ¹⁴ núsáa te naga nì kuu niñi Cristo ja má nákaça inì añú-ro núu tíñu ñáá kásá'a-ró, nává'a kuu kuatíñu-ró núu Dios, I'a chakú. Chì Cristo, tú chá'an kúti-yá, te nì soko-yá máá-yá nuu Dios,

n̄i sá'a Espíritu ja ío ní káni. ¹⁵ Ja yúan kúu-ya yú'u núu sikí ñn contrato jáá, náva'a ñayivi jáá n̄i kana Dios xin̄i-í, ni'in-í ta'u ja kéndoo ní káni nátu'un n̄i keyu'u-yá. Chi n̄i ji'i Jesús, te ja yúan ní janchaa-ya kuáchi n̄i kasá'a-i ná n̄i kaxiukú-i chíi contrato xnáñúú. ¹⁶ Chí nuu ío ñn testamento, te kánúú já kúu cháa n̄i sá'a contrato-ún. ¹⁷ Chí ñn testamento, onde nú kuu cháa n̄i sá'a, yúan-na te ni'in tíñu. Ko nú nini chakú cháa n̄i sá'a, tú ní'in tíñu kuti. ¹⁸ Ja yúan, vasa contrato xnáñúú, tú ní kúkútu, onde nú túu niñi. ¹⁹ Chí nú a n̄i ka'u ndi'i Moisés taká tu'un tá'ú tíñu yóso núu ley nuu ndívii ñayivi, yúan-na te n̄i ki'in-de niñi chélu, jíin niñi ndíxí'ú, jíin ndúcha, jíin íxi kuá'á, jíin ñn yokón, te n̄i joso yúyú-de sikí máá tutú-ún jíin sikí ndívii ñayivi. ²⁰ Te ká'an-de: Ya'á kúu niñi cuenta contrato ja ní tá'ú tíñu Dios nuu-ro, áchí-de. ²¹ Suni súan jíin niñi-ún n̄i joso yúyú-de máá vé'e ñii jíin taká ko'o kájatíñu nuu káchiñú'ún-de-ún. ²² Te jandáa, ja á yani taká ndatíñu ndundoo jíin niñi cuenta ley, chí nú tú kati niñi te ma koo kuti tóká'nu in̄i-ya núu kuáchi-i núú. ²³ Chí fuerza ja jíin modo yúan n̄i ndundoo taká copia ndatíñu ío andívi, ko máá ndatíñu andívi-ún, nini ní soko ja vá'a-ga cuenta máá vása yúan. ²⁴ Chí tú ní kivi Cristo in̄i ñn cuarto ij já ní kuva'a nda'a, nátu'un ñn muestra ndija, chí sua in̄i máá andívi ní ndivi-ya náva'a kundii-ya vina ka'an-ya já'a-yo ndé'é jíin núu Dios. ²⁵ Te nasu ní kivi-ya yúan ja núu-ni núu-ni soko-yá máá-yá, nátu'un kivi sutu ñá'nu ndita'an kuia in̄i cuarto ij jíin niñi tatú. ²⁶ Chí nú súan, te kánúú já ndó'o-ya kuá'a jínu onde kivi ní jukuiñi ñuyivi núú. Ko sasua, onde kivi jínu ñuyivi n̄i kenda ndijin-ya ñn máá tú'ún-ni jínu ja ní káni, te n̄i soko-yá máá-yá náva'a kuanchaa-ya kuáchi. ²⁷ Te nátu'un n̄i kunda ja kúu taká cháa ñn jínu-ni, yúan-na te kivi koyo-de nuu sánda Dios tíñu-de. ²⁸ Suni súan Cristo, n̄i soko-yá máá-yá ñn máá tú'ún-ni jínu náva'a kundiso-ya kuáchi kua'a ñayivi, yúan-na te kenda ndijin-ya vuelta uu, ko nasu já kuanchaa-ya kuáchi, chí sua ja náma-ya taká ñayivi káinda-tu-í-ya.

10

¹ Te máá ley, chí máni ñn kuanda'u kúu sikí taká ndatíñu va'a ja cháa kuee-ga. Ko nasu forma ndija máá ndatíñu-ún kúu. Te ja sikí kiti kája'ni-í-ún, núu-ni núu-ni kásoko-í ndita'an kuia. Te ni ma kúu kuti síyija ñayivi kuní jakoyo nuu-yá. ² Te nú kúu sá'a núú, te naja tú ní jukuiñi-i ja kásoko-í-ti núsáa. Chí ñayivi káchiñú'ún-ún, nú a n̄i kéndoo ndoo ii-í ñn jínu-ni sá'a yúan núú, te ma kakán-ga añú-i kuáchi sikí-í núú. ³ Ko sikí já kásoko-í-ti-ún, te a jini-yo já kánuku'un in̄i-i kuáchi-i ndita'an kuia. ⁴ Chí niñi xndiki, jíin niñi ndíxí'ú, ma kúu

kuti kuánchaa kuachi. ⁵ Ja yúan kiví ní kii Cristo iní ñuyívi, nī ka'an-ya jíin Dios: Ja kája'ni-í-ti jíin já kásoko-í ndatíñu nuu-ní, tú játa'an iní-ní, ko nī sátu'a-ní ñin yiki kúñu máa-ná. ⁶ Ja kája'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ní siki já kúxio kuachi-i, tú ní kúsii iní-ní jíin, áchí-ya. ⁷ Yúan-na te nī ka'an-ná: Súan yóso tú'un-ná nuu tutú: Aí Tátá Dios, yá'a kándii-ná náva'a skíkuu-ná ja játa'an iní máa-ní, áchí-ya. ⁸ Súan ká'an tu'un vai ichi yatá: Ja kája'ni-í-ti jíin já kásoko-í ndatíñu nuu-ní, jíin já kája'mu-i-ti kásoko-í-ti núu-ní siki já kúxio kuachi-i, tú játa'an iní-ní, ni tú kúsii iní-ní jíin, áchí-ya. Ndatíñu-ún kásoko-í nátu'un ká'an ley. ⁹ Yúan-na te nī ka'an-ya: Aí Tátá Dios, yá'a kándii-ná náva'a sá'a-ná tiñu játa'an iní máa-ní, áchí-ya. Ja súan nī ka'an-ya, te nī janchara-ya tú'un ñin náva'a nakani-ya tú'un uu-ún. ¹⁰ Te jíin tú'un nī jata'an iní máa Dios, te nī kandundoo-yó ní sá'a-ya siki já ní soko Jesucristo yiki kúñu-ya, ko ñin máa tú'un-ni jínu nī sá'a-ya súan ja ní káni. ¹¹ Núsáá te taká sutu, vasá kája'an-de ndita'an kiví kájatíñu-de, te kua'a jínu kásoko-dé suni suni-ni modo ja kája'ni-dé-ti, ko yúan ma kúu kuti kuánchaa kuachi-i. ¹² Ko Cristo, ñin máa tú'un-ni jínu nī soko-yá máa-yá ja siki kuáchi-yó onde ní káni, yúan-na te nī nungoo-ya ichi ndává'a Dios, ¹³ ndátu-ya tiempo onde ná kúxiukú ñáyivi kájito u'u tá'an jíin-yá, kuu-i teyu kuxndii ja'a-yá. ¹⁴ Chí jíin ñin máa tú'un-ni jínu ja ní soko-yá máa-yá, te ní káni ní kayija ñáyivi ndóo nī sá'a-ya. ¹⁵ Te máa Espíritu Santo kúu-ya testigo nuu-yo siki tú'un yúan, chí xna'an-ga ká'an-ya: ¹⁶ Yá'a kúu máa contrato nasá'a-ri jíin-i jíná'an-i, onde ná ndí'i taká kiví yá'a. Te chu'un-ri ley-ri iní añú-i. Te suni chísó-rí tu'un-ri-ún iní xini-í jíná'an-i, áchí máa Tatá Dios. ¹⁷ Yúan-na te ká'an-ga-ya: Ma núku'un kuti-ga iní-ri kuachi nī kasá'a-i jíin tiñu chá'an ní kasá'a-i, áchí-ya. ¹⁸ Núsáá te nú a nī sá'a-ya tóká'nu iní-ya siki taká-ún, tuká naún ío ja sokó-ga siki kuáchi.

Ja núña ichi kivi-yó iní cuarto ii

¹⁹ Ja yúan, ñáni, a chúndéé iní-yo kivi-yó iní cuarto ii ándívi sá'a niñi máa Jesucristo. ²⁰ Chi nī juña-ya ñin ichi jáá chakú, náva'a kivi-yó ichi yatá máa sá'ma ndíta kaa, te yúan kuni ka'an ja máa yiki kúñu-ya kúu. ²¹ Te kánavá'a-yó ñin sutu ñá'nu xaan ndíto ve'e Dios. ²² Núsáá te ná kándita-yó núu-yá, jíin añú-yo já ío ndaa ja siki tú'un kákandíja va'a-yó, jíin añú ja ní ndundoo siki taká tiñu jáni ñáá iní, chí nī joso yúyú-yá niñi-yá siki, jíin yiki kúñu-yó já ní nakacha-yó jíin ndúcha ndóo. ²³ Ná kuñi nī'in-yó jíin tú'un nī kaka'an-yo kákandíja-yó te káñukuu iní-yo. Te ma káka yátá-yó núsáá, chí skíkuu va'a l'a nī

keyu'u tú'un-ún. ²⁴ Ná ndé'é vá'a-yó ndasa skandá-yo tá'an-yó, ja ná kúndá'ú-ga iní-i tá'an-i, jíin já ná sá'a-i taká tiñu va'a. ²⁵ Ná nátaḡa ná'ín-yó, ma sía-yo nátu'un kásá'a sava-i, chí sua ná ká'an ndéé-yó jíin tá'an-yó. Ko ná kuítú-gá iní-ro sá'a-ró, chí kájiní-ro já kuákuyani máá kivi-ún. ²⁶ Chí nú kusí iní-yo sá'a-yó kuáchi ja súan a nī jatá'ú-yó tú'un ndaa, tuká kéndoo kuti já kúu kuu-ga ja sikí kuáchi-ún. ²⁷ Chí sua in nuu yú'ú xaan-yo já ndón-da-ya sikí-yo ío, jíin in nuu kánda yáá ñú'un ío, náva'a kókó ñayivi kájito u'u tá'an jíin-ya. ²⁸ Ñayivi ní ské'ichi ley Moisés, jí'í ná'ín-i, tú naún tu'un kúndá'ú iní ío, te nú nī kaka'an ndaa uu xí uní testigo. ²⁹ Tava-ro cuenta núsáá, chí naga nī kuu ja má ndó'o xaan-gá ñayivi kuañú ja'a sikí Sé'e Dios jíin já jáni iní-i ja káchá'an niñi contrato, vaḡa jíin niñi-ún nī ndundoo-i, jíin já sákátá-i nuu máá Espíritu ndiso tu'un luu. ³⁰ A kájiní-yo núu I'a nī ka'an: Nani'in tá'an máá-rí jíin-i, máá-rí kuá'a ya'u-i, áchí máá Tatá Dios. Te inga jínu ká'an: Máá Tatá Dios koto nchaḡ-ya ndasa káa ñayivi máá-ya, áchí. ³¹ In tiñu yú'ú xaan-yo sá'a, kúu ja júngava in ñayivi iní nda'a Dios, I'a chakú. ³² Ko ná núku'un iní-ro sikí taká kivi ní kéndoo ichi yatá, chí nī nastúun-ya iní ja jini tuni-ro. Yúan-na te nasaa ja sīn sīn tundó'o nī xndón-da-i sikí-ro. ³³ Chí in modo nī kaka'an ndijin-i sikí-ro, te nī kaxndó'o ndijin-i róo. Te inga modo suni nī kanduu-ró tá'an ñayivi ní kando'o súan. ³⁴ Chí suni nī kúndá'ú xaan iní-ro já kándeé vekaa. Te nī kakusí-ní iní-ro, vaḡa nī kasáku'ná ñúkuún-i ndatíñu-ró, chí a kájiní-ro já ondé andívi káñava'a-ró in ta'u vá'a xaan-gá, te koo ní káni. ³⁵ Ma sía-ro modo ja káchundéé iní-ro, chí kua'a xaḡa tá'u ndiso tu'un-ún. ³⁶ Chí kánúú kóo paciencia iní-ro, náva'a ni'in-ro já ní keyu'u-ya, onde nú nī sá'a-ró tiñu játa'an iní Dios. ³⁷ Chí in núnúu-na te chaḡ máá I'a kii, te ma kúkuéé-ya, áchí. ³⁸ Ko máá ñayivi ndáa-ri, chí sikí já kákandíja-i te kuchaku-i. Ko nú nī jika yatá-i, ma kúsí iní añú-ri sá'a-i, áchí-ya. ³⁹ Ko yóo, nasu tá'an ñayivi kásá'a súan kákuu-yó já káka yatá-yó te xnáa-yo máá-yó, chí sua kákuu-yó tá'an ñayivi kákaku jíin tú'un kákandíja va'a-i.

11

Sikí tú'un kándíja

¹ Te tu'un kándíja-yó kúu modo ja jini-yo já ío seguro taká ndatíñu káñukuu iní-yo, chí yuán kúu tuni ja ío ndija taká ndatíñu ja tú jini-yo núu. ² Chí nī kákandíja chaḡa aná'an, te ja yuán ní jatá'ún-ya-de. ³ Kákandíja-yó, te yuán kájuku'un iní-yo já ní sáva'a Dios ñuyivi jíin tú'un nī ka'an-ni-ya. Te chí ndatíñu ja tú jini-yo núu, nī kuva'a ndatíñu ja á jini-yo núu. ⁴ Nī kandíja Abel, te yuán ní ja'mu-de ndatíñu ja vá'a-ga nī

soko-dé nuu Dios vásá Caín. Súan n̄i kandíja-de, te n̄i jatú'ún Dios ja ío ndaa-de, chí súan n̄i sá'a-ya já ní jatá'ú-yá ndatĩnu n̄i soko-dé nuu-yá. Te vasa a n̄i jí'i-de, ko ká'an-ni-de jíin tú'un n̄i kandíja-de. ⁵ N̄i kandíja Enoc, te yuán ní naki'in-ya-dé kua'an-ya jíin-de, te tú ní jí'i-de. Te tú ní ndénda kuti-dé n̄i kasá'a-i, chí n̄i naki'in Dios-de. Te onde ná té naki'in-ga-ya-dé, te n̄i jatú'ún Dios-de ja ní kusii iní-ya ní sá'a-de. ⁶ Ko nú tú kándíja-yó, te ma kúsii iní Dios sá'a-yó, chí chaa kuní jaa nuu Dios, kánúú kándíja-de ja ndíto chakú-ya jíin já kuá'a-ya yá'u nuu táka ñayivi kánandúkú-i-ya. ⁷ N̄i kandíja Noé, te yuán ní ka'an n̄i'in Dios jíin-de sikí sáva tiñu ja té kuní-ga-de nuu. Te ja ní chu'un iní-de, te yuán ní sáva'a-de ñin barco náva'a kaku-de onde jíin ní vé'e-de. Ja súan kándíja-de, te n̄i nakuxndíi-de sikí ñúyivi. Te n̄i nduu-de ñin chaa ní'in tá'u sikí já kéndoo ndaa-i ja kákandíja-i. ⁸ N̄i kandíja Abraham, te yuán ní jandatu-de n̄i kenda-de kua'an-de kivi ní kana-ya xiní-dé, náva'a jaa-de ñin lugar nuu kuá'a-ya núu-dé kuu ta'u-dé. Te n̄i kenda-de kua'an-de, vasa tú jiní-de ndénu kí'in-de. ⁹ N̄i kandíja-de, te yuán ní nchaa-de natu'un chaa jíká núu ñú'un ní keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu-dé. Yúan n̄i nchaa-de iní ve'e kuii jíin Isaac jíin Jacob, chí suni suchi ní'in tá'an ta'u núu ní keyu'u-yá-ún kakuu suchi-ún. ¹⁰ Chi n̄i ñukuu iní-de koo ñin ñuu jíin cimientu, ja máa Dios kúu I'a chutá'an-ya te sá'a-ya-ún. ¹¹ Suni n̄i kandíja máa Sara, te yuán ní ni'in-ñá fuerza n̄i nuku'un se'e-ña, vasa ña'an numá n̄i kuu-ña. Te n̄i skáku-ña ñin se'e onde tiempo n̄i ja'a xaan kuiá-ña, chí n̄i kandíja-ña já skíkuu va'a máa Dios tu'un n̄i keyu'u-yá. ¹² Ja yúan súni súan n̄i kakaku kua'a-í n̄i sá'a ñin-ni chaa, vasa a n̄i yii xaan-dé. Ko tata-de n̄i ndea xaan, natu'un tiñúú xíní ándiví, jíin natu'un ñiti káa yu'u mar, ja má kúu ka'u-yó. ¹³ Nini kákandíja-de te n̄i kaji'i taká chaa-ún, vasa tú ní káni'in-dé ja ní keyu'u-yá. Ko n̄i kande'é jíká-ni-de nuu, te n̄i kaka'an-de sa'an kúta'u jíin. Te n̄i kaka'an ndaa-de ja cháa jíká, jíin cháa kaxiukú núu-ni, kakuu-de. ¹⁴ Chi chaa kaka'an súan, a kástá'an ndijin-de ja kándúkú-de ñin ñuu máa-de ja kuxiukú máa-de. ¹⁵ Chí nú ní nákanu iní-de ñuu nuu ní kenda koyo-de-ún núú, ío modo ja náxío káva-de, nú ní kakuu-de núú. ¹⁶ Ko n̄i kakuni-de inga ñuu va'a xaan-gá ja ío onde ándiví. Ja yúan tú kúka nuu Dios nuu-dé kunání-yá Dios máa-de, chí a n̄i sátu'a-ya ñin ñuu kuxiukú-de. ¹⁷ N̄i kandíja Abraham, te yuán ní soko-dé Isaac kivi ní jito nchaa-ya-dé. Te máa tú'ún sé'e ñáva'a-de, te sikí suchi-ún n̄i ni'in-dé taká tu'un ja ní keyu'u-yá nuu-dé, ko n̄i jo tu'a-de soko-dé-i ja kúu-i, ¹⁸ vasa n̄i ka'an-ya tú'un-i jíin-de: Onde chí Isaac te kana-ri tata-ro te súan kunání, áchí-ya. ¹⁹ Chi n̄i tava máa-de

cuenta ja á kuu naschakú Dios ñayivi má'ñú ndíyi. Te suni nátu'un jíin ñin tu'un yátá, te súan ni nani'in Abraham máa-i ni nachaku-i, nátu'un súan. ²⁰ Ni kandíja Isaac, te yuán ni jikan ta'u-dé ja'a Jacob, jíin Esaú, siki táká tiñu chaá kuee-ga. ²¹ Ni kandíja Jacob, te yuán kivi já á yani kuu-de ni jikan ta'u-dé ja'a ndéndúú se'e yí José. Te ni chiñú'ún-de-ya vaša ndítuu-na-de xini vara tiin-de. ²² Ni kandíja José, te yuán kivi á kuyani kuu-de, te ni ka'an-de ja koo kivi ndénda ñayivi Israel, Te ni tá'ú-de tiñu nuu-i ndasa sá'a-i jíin yiki-dé. ²³ Kivi ní kaku Moisés ni kakandíja táa-i náa-i, te yuán ní chisa'í-de-i uni yoo, chi ni kajini-de ja lúu kaa-i. Te tú ní káyu'ú-de acta ja ní sá'a rey. ²⁴ Ni kandíja Moisés, onde kivi ní ja'nu-de. Yuán tuká ní já'a-de tu'un ja kúnání-de se'e sesí'í Faraón. ²⁵ Sua ni kuni-de ja koto-de tundó'o jíin ñayivi Dios, nasu já núnúu-ni kusí iní-de jíin tú'un si iní ja ndíso kuachi. ²⁶ Chi a ni tava-dé cuenta ja nú ka'an-i siki-dé ja siki Cristo, te kúka xaan-gá kuu-de sá'a, vásá já kúu taká yaka xu'ún ío iní ñuu Egipto, chi a ni nde'é-de ja kuá'a-ya yá'u-de. ²⁷ Ni kandíja-de, te yuán ní kenda-de ñuu Egipto. Te tú ní yú'ú-de, vaša kití iní rey. Te ni kanda-de, chi ni sá'a-de cuenta ja á nde'é-de nuu máa I'a tú jiní ndijin-yo núu. ²⁸ Ni kandíja-de, te yuán ní ja'ni-dé lélú Pascua, te ni josó yuyú-de niñi-tí, náva'a nú vai ndajá'a ká'ni-yá taká se'e núu, te ma ké'é-ya-i jíná'an-i. ²⁹ Ni kakandíja-de, te yuán ní kuu ni kaja'a-ni-de sava sava ma'ñú mar kuá'a, nátu'un nuu ñú'un íchí-ni. Te súan kándúkú cháa ñuu Egipto sá'a-de jíin ndúcha-ún kaku-ni-de núu, ko ni kókó-ni-cha-dé. ³⁰ Ni kakandíja-i, te yuán ní jungoyo corral nama yúu ñúu Jericó, onde ni jinu ni kajikó ndúu-i ñuu-ún nuu usiá kivi. ³¹ Ni kandíja Rahab, ña'an tiní iní, te yuán tú ní náa-ña ñin jinu-ni jíin ñayivi ní'in iní, chi sua ni ka'an-ña tú'un ndéé iní jíin cháa ni kajito yu'u, te ni jatá'ú-ña-dé. ³² Naún ká'an-ga-ri núsáá. Chi tuká tiempo ja kani-ga-ri tu'un Gedeón, tu'un Barac, tu'un Sansón, tu'un Jefe, tu'un David, tu'un Samuel, jíin tú'un taká chaá ni kajani tu'un Dios onde sáá. ³³ Ni kakandíja-de, te yuán ní kakundéé-de ni katíin-de so'o ñuu ná'nu, ni kasá'a-de tiñu ndaa, ni kani'in-dé tu'un ni keyu-u-yá, ni kajasu-de yu'u ndíka'a jíná'an-ti, ³⁴ ni kanda'va-de ñú'un kayú yáá, ni kakaku-de yu'u machete, ni kanani'in iní-de ja ní kaku'u-de, bueno ni'in ni kanduu-de ni sá'a-ya kivi ní kajatá'an-de nuu guerra, te ni kaskúnu-de soldado inga ñuu jíká já kajatá'an jíin-de-ún kaja'an. ³⁵ Ío ñasí'í ja ní kanani'in-ña se'e-ña já á ni kaji'i-i te ni kanachaku-i. Sava-de ni kando'o xaan-dé ni kasá'a-i, ko tú ní kaja'a-de tu'un ja kuu kaku-de, náva'a kundéé-de nachaku va'a-ga-de. ³⁶ Sava-de ni kasákátá-i nuu-dé, te ni kaxndó'o-i-de jíin cuarta,

te suni n̄i kaju'n̄i-i cadena-de, te n̄i ka'iin-de vekaa. ³⁷ N̄i kaja'a-i yuu xiní-dé. N̄i kaxiti-í-de j̄ín sierra. N̄i kaja'ni-í-de j̄ín machete. N̄i kajika-de ichi yá'a ichi yúan. Te n̄i kañu'un-de ñii r̄ii j̄ín ñii ndíxí'ú. Ndá'ú-ni n̄i kata'an-de, n̄i kajito-de tundó'o, te n̄i kastá'an-i-de. ³⁸ N̄i kajinu-de onde nuu ñu'un té'é. Te suni ch̄ii yuku ní k̄iv̄i koyo-de. Te n̄i ka'iin-de yau kava j̄ín yaú ch̄ii ñu'un. Te va'a xaan-gá kúu taká cháa-ún, nasu ñáyivi iní ñuyívi. ³⁹ Te taká cháa yá'a, vasa n̄i jatú'ún-yá-de siki já ní kakandija-de, ko tú ní káni'in-dé tu'un n̄i keyu'u-yá. ⁴⁰ Chi n̄i sátu'a Dios ñn tiñu va'a xaan-gá ja kúu yóo jíná'an-yó, náva'a ma yija máa cháa-ún, onde nú túu yóo.

12

I'a yóxnúú j̄ín tú'un kándija

¹ Kua'a xaan testigo kájikó ndúu ñí n̄u-yo natu'un viko nu'un. Núsáa te ná cháxio-yó taká kuachi ncháa vee siki-yo, j̄ín já j̄ikó ndúu ñí x̄iin-yo, te j̄ín paciencia ná kúnu-yó carrera máa-yó ja ní jani-ya n̄u-yo. ² Te ná ndé'é-yó n̄u Jesús, I'a yóxnúú j̄ín tú'un kándija-yó, te síyija-ya yóo j̄ín. Te máa-yá, n̄i kanda-ya j̄ín tundó'o cruz, chi n̄i ndatu-ya cháa k̄iv̄i já kúsii iní-ya, te tú ní sá'a-ya cuenta ja kúka nuu-yá, te n̄i nungoo-ya ichi ndává'a Dios nuu mesa-ya.

Ja kuándéé iní-yo j̄ín tundó'o

³ Ná káni in̄i máa-ró ndasa n̄i jandéé iní-ya j̄ín ñáyivi kándiso kuachi, vasa n̄i kaka'an ndiva'a-i siki-yá, yúan ni'in-ro modo ja má kuitá-ro, ni ma kúu xaan iní añu-ro. ⁴ Ko vasa kajatá'an-ró siki kuachi, ko té chá'an-ga kaka ññi já kasú-ro n̄u-ún. ⁵ Ch̄i a n̄i kanaa iní-ro tú'un ká'an nda'ú j̄ín-ró natu'un j̄ín sé'e, te súan ká'an: Hijo máni, ma káva já'a iní-ro nú xndó'o máa Tatá Dios róo, ni ma kuitá iní-ro nú kána j̄ín-yá nuu-ro. ⁶ Ch̄i máa Tatá Dios xndó'o-ya ñáyivi kúndá'ú iní-ya, te skúun-ya yúnu x̄ii sukun taká se'e ja jatá'ú-yá, áchí. ⁷ Ch̄i nú kuándéé iní-ro j̄ín castigo jito-ró, te j̄ika Dios j̄ín-ró natu'un j̄ín sé'e-ya, x̄i ío se'e ja tú ndó'o-i sá'a táa-i náun. ⁸ Ko nú tú castigo jito-ró, natu'un n̄i kando'o ta'an taká se'e, se'e kándikin nchaq-ni kakuu-ró nú súan, nasu máa sé'e. ⁹ Ió inga tu'un. Yóo, n̄i kañava'a-yó táa máa-yó n̄u ní kakaku-yó, n̄i kaxndó'o-de yóo, te n̄i ka'io ja j̄ínú'ún-yó n̄u-dé. Te naga n̄i kuu ja má kuándatu j̄ínú'ún-ga-yo n̄u máa Táa nuu vái añu-yo, te kuchaku-yo núsáa. ¹⁰ Te cháa-ún, jandáa n̄i kaxndó'o-de yóo, ko yaku-ni kivi ndasa n̄i kakuu in̄i máa-de. Ko I'a yá'a, chi ja ná kendo va'a-yó kuní-ya, náva'a ndundoo ta'an-yo j̄ín-yá natu'un máa-yá. ¹¹ Jandáa kúu ja ní ñn castigo jito-yó, tú kúsii iní-yo sá'a vina, ch̄i sua kúku'á iní-yo sá'a. Ko kúkuéé-ga te

jíin tú'un vindáa vinené kendoo ndaa suchí ní kaskuá'a jíin.
¹² Núsáá te ná kátiin xáan-ro jíin ndá'a tivítá-ró, te nakani
 ni'in-ró sí'in-ró já káni yá'a káni yúan-ró. ¹³ Te sá'a-ró íchi ndóó
 káka ja'a-ro, nává'a ma sána ñayivi rengo, chi sua nduva'a-i.
¹⁴ Skuá'a-ró nává'a ná kóo tu'un vindáa vinené ini-ro jíin táka
 ñayivi, jíin já ná kóo ndoo-ró jíná'an-ró, chi nú tú tu'un ndoo
 ini, te ma kúu kunj ni in ñayivi núu máa Jító'o-yo. ¹⁵ Nde'é
 ví-ro jíná'an-ró, nává'a ma káka yátá ní in-ró núu tú'un luu ío
 ini Dios, te suni nává'a ma ndú'u'a tuku ini ni in-ró. Te nú
 túu, chi ndukuí'a ini-ro sá'a, te nduchá'an kuá'a-í sá'a. ¹⁶ Te
 koto-ró nává'a ni in-ró ma káka téné, ni ma kújá'a ini-ro jíin-yá,
 nátu'un Esaú, suchí já siki in ko'o ndéyu ní xikó-i derecho-i ja
 kúu-i suchí núu. ¹⁷ Chi a jiní-ro já kúkuéé-ga te ni kunj-i ni'in-í
 ta'u-í siki já kakán ta'u táa-i ja'a-í. Ko ni kendoo ichi-i ni sá'a
 táa-i, chi tú ní ni'in-í modo nakani ini-i, vasa ndé'e nducha
 núu-í ndúkú-i. ¹⁸ Chi nasu ní jakoyo-ró núu in yuku já kúu
 tin-yó, nuu kánda yáa ñu'un, nuu túún, nuu ñaa, jíin núu kée
 tachí xáan, ¹⁹ nuu jini so'o-ró ndé'e clarín, nuu ni'in ká'an-ya,
 chi ñayivi ní kajini so'o ni'in tu'un-ún, ni kaka'an nda'ú-i ja
 má ká'an-ga-ya jíin-i. ²⁰ Chi tú ní kákanda-i jíin tíñu ni tá'ú-yá
 nuu-í: Nú in kiti ná kaku'un-ti yúku-ún, ná skée-ró yuu siki-ti
 kuu-ti, xí túu-ró machete-ti, áchi. ²¹ Te io xaan kaa tíñu-ún ni
 kajini-i. Te ja yúan ní ka'an Moisés: Yú'ú xaan-rí, te kisi-i ruu
 sá'a, áchi-de. ²² Chi sua ni jakoyo-ró núu máa yuku Sion, te
 suni ini ñuu máa Dios, I'a chakú. Te ñuu-ún kúu ñuu Jerusalén
 cuenta andívi. Te suni ni ja-ro núu kaxiukú kuá'a xáan mil
 ndajá'a-yá, ²³ te suni nuu tikuní ñayivi ní kanakaku xna'an-ga
 ja káyoso lista-i andívi, te suni nuu Dios, I'a kúu juez xiní táka-i,
 te suni nuu ío añu taká ñayivi ndaa ja á ni kayija va'a, ²⁴ te suni
 nuu Jesús, I'a kúu yu'u núu siki contrato jáa, te suni nuu máa
 niñí ní joso yúyú já vá'a-ga ni'in tíñu vása niñí Abel. ²⁵ Koto
 va'a-ró nává'a tú ské'ichi-ro I'a ká'an. Chi nú tú ní kákaku ñayivi
 já tú ní jatá'ú-i chaa ni ka'an ini ñuyivi, naga ni kuu yóo nú
 tú kuatá'ú-yó máa I'a ká'an onde andívi. ²⁶ Chi jíin já ní ni'in
 ni ka'an-ya sáa, te ni kisi-ya ñuyivi. Ko vina a ni keyu'u-yá:
 Vasté in jinu-na kisi-ri, ko nasu máa in ñuyivi, chi suni onde
 andívi, áchi-ya. ²⁷ Te tu'un yá'a ja ká'an: Vasté in jinu-na, áchi,
 kuni ka'an ja cháxio-ya táka ndatíñu ni kakanda-ún, ndatíñu
 ja á ni kakuva'a, nává'a ná kendo máa táka ndatíñu ja ní
 kakaku ní. ²⁸ Núsáá te a ni'in-yo in ñuu ja ní kaku ní, te ja
 yúan ná nákuatá'ú-yó núu Dios, te ná kuatíñu-yó núu-yá, te
 ná chíñu-ún-yó máa-yá, te ná kóo ja jíñu-ún-yó núu-yá, nává'a
 kusii iní-ya sá'a-yó. ²⁹ Chi Dios máa-yó, in ñu'un ja xndí'i já'mu

kúu-ya.

13

Modo kuatíñu-yó núu-yá

¹ Ma júkuiñi-ro jíná'an-ró já kúndá'ú iní-ro ñaní-ro. ² Ma náa iní-ro já kóto ndá'ú-ro núu ñáyivi jíká, chí súan nì kasá'a sava-de, ko naún kájiní-de ja máa núu ndájá'a ándívi ní kaja'a núu-de ve'e. ³ Ná núku'un iní-ro ñáyivi ká'jin vekaa. Sá'a-ró cuenta ja súni ká'jin-ró vékaa jín-i. Te suni súan sá'a-ró jín cháa ja kándonda-i sikí-dé, chí suni máa-ró kájiní-ro tá'u'u-ro máa-ró. ⁴ Ma kasú-ro já tánda'a-i, te ná kóo jínú'ún táká-ro jín-i, te ma sáchá'an-ró jito-i. Chi ñáyivi kájika téné, jín ñáyivi kájsíki ncháa tá'an, máa Dios nakuxndíi-ya sikí-í. ⁵ Ná káka kuu-ró, te ma chíñú'ún-ró xú'ún. Ná kúsii iní-ro jín já tñn-ró víta ñú'ni. Chí máa-yá nì ka'an: Ná skíkuu ná'in-rí jín-ró, te ma sía kuti-rí róó, áchí-ya. ⁶ Núsáa te kuu chundéé iní-yo ká'an-yo: Máa Jító'o-yo kúu I'a chindéé chítuu-ya rúu, te ma yú'ú-ri nú naún kuní ñáyivi sá'a ndíva'a-i jín-rí, achí-yo. ⁷ Ná núku'un iní-ro cháa nì kastá'an ichi núu-ro, chí nì kaka'an-de tu'un Dios jín-ró. Ná ndáku-ró modo ndasa nì kakandíja-de, te ná ndé'é vá'a-ró ndasa nì kee tíñu nì kasá'a-de. ⁸ Jesucristo, chí ñn-ni káa-ya íku, jín vína, jín ní káni. ⁹ Ma nátu'u iní-ro yá'a, yúan, jín sñn sñn sa'an jáá. Chí ío va'a ja ná kéndoo nì'in iní añú-yo sá'a tu'un luu ío iní-ya, ko nasu jín ndéyu já tú ní'in tíñu kuti núu ñáyivi chíñú'ún yúan. ¹⁰ Káñava'a-yó ñn-ni altar. Te cháa kájatíñu iní ve'e ñii-ún, tú ká'io derecho-de ja kée-dé ja ío nuu altar-ún. ¹¹ Chí yiki jín kúñu kiti kája'ni-dé-ún kayú, kája'mu-de ichi fuera yuñúu. Te niñi kiti-ún, skívi sutu ñá'nu iní cuarto ij, yúan sokó-dé nuu-yá cuenta sikí kuáchi. ¹² Suni súan Jesús, nì ndo'o-ya ichi fuera yuxé'é, nává'a jín niñí-yá te sándoo-ya ñáyivi. ¹³ Núsáa te ná kéndaa-yó kí'in-yo núu-yá ichi fuera yuñúu, te ná ndó'o ta'an-yo jín-yá ja káka'an ndíva'a-i sikí-yá. ¹⁴ Chí yá'a tú káñava'a-yó ñn ñuu ja kéndoo ní káni, chí sua kándúkú-yó ñn ñuu ja cháa kuee-ga. ¹⁵ Núsáa te jín ichi ní juña Jesús, te nene ná nákana jaa-yó máa Dios, chí nátu'un ñn ja sokó-yo núu-yá kúu. Chí ya'á kúu máa tú'un xín tíñu ja sá'a yu'u kándaku ñi'in sí'ví-yá. ¹⁶ Ma náa iní-ro sá'a va'a-ró, jín já kóto tá'an-ro, jín sáva-ga-i, chí kúsii iní Dios sá'a ya'á, nátu'un ja á nì kasoko-ro ñn nuu-yá. ¹⁷ Ná chú'un iní-ro tú'un ká'an cháa kástá'an ichi núu-ro, te kuandatu-ro núu-dé, chí kándito-de añú-ro nátu'un kásá'a cháa ja níni náku'a-a-de cuenta. Nde'é nává'a kusii iní-de sá'a-de, te nasu já nákuaka nuu iní-de, chí nú súan te tú ní'in tíñu ja kúu róó. ¹⁸ Ná kakán

ta'u-ro ja'a-rí jíná'an-rí, chí a kájani ndija iní-rí ja kájani va'a iní añú-rí, chí kákuni-rí kaka jíñú'ún-rí jíin táká-ni tiñu. ¹⁹ Te ká'an nda'ú téyí-ga-rí jíin-ró ja ná sá'a-ró súan, náva'a ná nájaa yachi-ga-rí nuu-ro. ²⁰ Te máá Dios kúu I'a ndíso tu'un kuaká'nu iní, te ní naschakú-ya máá Jító'o-yo Jesucristo ma'ñú ndíyi. Te Jesús kúu pastor ñá'nu ndíto yóo nátu'un ríi. Te onde jíin máá niñí contrato ní káni, ²¹ ná síyíja Dios róó, náva'a kuu sá'a-ró táká tiñu va'a, ndasa játa'an iní-ya. Te iní añú-ro ná sá'a-ya táká ja kúsi iní máá-yá nde'é-yá nuu, te onde jíin Jesucristo ná sá'a-ya-ún. Te nuu máá-yá ná nákana jaa-yó-yá ní káni ní kuiá. Amén. ²² Ko ká'an nda'ú-rí jíin-ró jíná'an-ró ñáni, ja má kití iní-ro sá'a tu'un ká'an nda'ú-rí jíin-ró yá'a, chí ní chaa-rí ñin tutu lúli yá'a nuu-ro. ²³ Kuni-rí ja ná júku'un iní-ro ja á ní kenda ñani-yo Timoteo vekaa, te jíin cháa-ún jandé'é-rí róó te nú nchaa yachi-de. ²⁴ Ná sándéé iní taká chaa stá'an ichi nú-ro, achi-ro kúni-de, jíin táká ñayivi ndóo. Te ñayivi ñuu Italia káka'an-i ja ná sándéé iní-ro. ²⁵ Tu'un luu ío iní-ya ná kóo jíin táká róó jíná'an-ró. Súan ná kóo. Amén.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SANTIAGO YA'A KUU CARTA SANTIAGO JA NI CHAA-DE NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Santiago, mozo Dios jín Jíto'o-yo Jesucristo. Te cháa-ri tutu yá'a nuu ñayivi ndí'uxí uu tata Israel ja ní kajicha nuu-i. Ta'u-ro kúu.

Onde nuu Dios vai tu'un ndíchi

² Ñani jíná'an-ró, ná kúsií xáan iní-ro te nú ni cháa tini nuu túndó'o siki-ro. ³ Chi a kájiní-ro já nú koto nchaq-i róó ndasa kákandíja-ró, yúan-na te kuiñi ni'in-ró sá'a. ⁴ Te ná kuiñi ni'in-ró ndíta'an kivi, náva'a yija va'a téyíí-ró. Te ni ma kúu falta ni ñn nuu-ro. ⁵ Te nú ndé ñn róó kúu falta ja kóo ndíchi-ró, te kakan-ro núu Dios, te kuá'a-ya núu-ro, chi máá-yá, já'a kua'a-yá nuu táká ñayivi, te tú kána jín-yá nuu-í. ⁶ Ko nú kakan-ro, te ná kándíja-ró, te ma káni siki iní-ro. Chi cháa ja jáni siki iní-de, natu'un su'ma mar ja ndóna sá'a tachí, te yá'a yúan ndéché-chá kua'an-cha, súan kúu-de. ⁷ Chaa yúan, ma káni iní-de ja ní'in-dé ñn ndatíñu nuu Jíto'o-yo, ⁸ chi máni natu'u iní-de, te ya'a yúan jáni iní-de. ⁹ ñn ñani yínúu, ná kúsií iní-de, chi kuñá'nu-de jín-yá. ¹⁰ Ko ñani kúká, ná kúsií iní-de ja ní ndusúchí-de nuu máá-yá. Chi natu'un ita yuku, súan-ni naa-dé. ¹¹ Chi nú ni kana-ni ndikandii te ni kuni'ní-ni, te ichi-ni yuku. Te jungava-ni ita, te naa-ní ja lúu káa. Suni súan-ni nda'va cháa kúká jín táká tíñu sá'a-de.

Siki já jito nchaq-i yóo

¹² Xáan ndatu koo cháa kéndoo ni'in vasa ni jito nchaq-i-de. Chi nú a ni jatú'un-yá-de, te ni'in-dé premio ja kúchaku-de, chi a ni keyu'u Dios ja kuá'a-ya premio nuu ñayivi maní jín-yá. ¹³ Te nú náké'é-i ñn cháa, te ma ká'an cháa-ún ja Dios náké'é-yá-de. Chi ma kúu naké'é-i Dios ja sá'a-ya tíñu ñáá, ni tú náké'é-yá ni ñn ñayivi. ¹⁴ Chi ñn cháa, nú kuáxán iní-de, yúan kúu ja skaní-ún iní-de te ñu'un-ún-de, súan náké'é-i-de jín máá-de. ¹⁵ Te tu'un kuáxán iní-de, nú a ni yija, skáku kuachi. Te kuachi-ún, nú a ni ja'nu, kuu cháa-ún sá'a. ¹⁶ Ñani máni, ma xndá'ú-ro máá-ró jíná'an-ró. ¹⁷ Taká ja kúta'u-yo, ja lúu ja vá'a kúu, chi kúu ichi ándiví te kúun vai onde nuu máá Táa-yo, I'a xín táká ndua luz. Te máá-yá, ñn-ni ku'a stúun-ya, ni tú natu'u kuti iní-ya.

Kájini so'o-i te tú káskíkuu-i

¹⁸ Chi *n̄i* kuu *in̄i* máá-yá, te *n̄i* nakaku-yó ní sá'a-ya *jín* tú'un ndaa, náva'a kuu-yó nátu'un se'e núú núu táká ñayivi-yá. ¹⁹ Ñáni máni, ja yúan táká róó, yachi ná kúni so'o-ró, ko kuéé ka'an-ro, te kuéé kit̄i *in̄i*-ro. ²⁰ Chi tu'un kit̄i *in̄i* ñn cháa, tú j̄ika tiñu ndaa Dios sá'a. ²¹ Núsáa te ná sía-ro táká tiñu chá'an *jín* táká tu'un ñáa ja ní kukútu-ro *jín*. Te ná kóo vitá *in̄i*-ro, te kuatá'ú-ró tú'un *n̄i* ñin *in̄i*-ro, chi tu'un yúan kúu ja kúu nama róó j̄iná'an-ró. ²² Skíkuu-ró *jín* tú'un máá-yá, náva'a ma kúni so'o sáni-ró. Chi nú túu, te xndá'ú-ro máá-ró. ²³ Chi nú ñn cháa, j̄ini so'o-de tu'un-ún, te tú skíkuu-de, cháa yúan kúu-de nátu'un ñn cháa ndé'é-de nuu-dé nuu espejo ndasa yúkú j̄ito-de. ²⁴ Chi ndé'é-de nuu-dé, te nú kua'an-de, te náa-ni *in̄i*-de ndasa j̄ito-de. ²⁵ Ko nú ndé cháa nándúkú víi-dé máá ley va'a, ley ja káka kuu ndicha-na-yo sá'a, te nú kukuu-de *jín*, na tú j̄ini so'o sáni-de, ni ja náa *in̄i*-de, chi skíkuu-de tu'un ká'an, yúan-na te chindéé ch̄ituu Dios tiñu sá'a-de. ²⁶ Nú kándeé ñn cháa ma'ñú-ró, te j̄ani *in̄i*-de ja bueno chíñú'ún-de Dios, te túu ja j̄iñú'ún yáa-dé, chi sua xndá'ú-ún añú-de, cháa-ún chíñú'ún sáni-de-ya. ²⁷ ñn cháa ja chíñú'ún níña-de chíñú'ún ndija-de máá Táa-yo Dios, cháa-ún sá'a-de tiñu yá'a: Koto va'a-de s̄uchi lá'ú *jín* ñá'an viuda nú ío tundó'o káta'an-i. Te koto va'a-de máa-de, náva'a tú kuchá'an-de sá'a ñuyivi.

2*Sik̄i tú'un tú kunchaa nuu*

¹ Ñáni máá-ri, ma kunchaa nuu-ro ní ñn ñayivi, chi kákandija-ró núu máá J̄ito'o-yo Jesucristo ja ndi ncháa-ya. ² Chi nú ja ñn cháa *in̄i* ve'e nuu kándutútu-ró, te ñú'un xe'e oro nda'a-dé, te ñú'un-de sa'ma lúu, te nú suni ja ñn cháa ndá'ú ñú'un-de sa'ma ndá'ú, ³ te nú koo j̄iñú'ún-ró núu cháa ñú'un sa'ma lúu-ún, te nú ka'an-ro *jín*-de: Yá'a jungoo-ni chi ío va'a, achi-ro, te nú ka'an-ro *jín* cháa ndá'ú-ún: J̄ian-ni kundij-ro, xí yá'a-ni jungoo-ró chí silla-ri, achi-ro, ⁴ á nasu cháa kájani ñáa *in̄i* *n̄i* kanduu-ró ja súan kánchaa nuu-ro ñayivi náun. ⁵ Ñáni máni, chu'un *in̄i*-ro tú'un ká'an-ri: Nasu ní kaji Dios cháa ndá'ú *in̄i* ñuyivi yá'a, ja ná kúkúka-de *jín* tú'un kándija, te ni'in-dé ta'u-dé *in̄i* ñuu nuu tá'ú-yá tiñu. Nasu súan *n̄i* keyu'u-yá ja kuá'a-ya núu ñayivi maní-yá *jín* xí túu. ⁶ Ko róó, chi *n̄i* ja'a-ró túka nuu cháa ndá'ú. Á nasu kát̄in cháa kúka-ún so'o-ró, te á nasu súni cháa-ún káñu'un-de róó ki'in-ro núu justicia, xí túu. ⁷ Te nasu máa-de kákuu cháa káka'an ndiva'a sik̄i sí'ví vá'a ja káináni-ró náun. ⁸ Chi nú káskíkuu ndija-ró tú'un kánúú-gá ká'an ley, nátu'un yóso núu tutú i:

Kundá'ú inj-ro tá'an-ró, nátu'un kundá'ú inj-ro máá-ró, áchí. Vá'a sá'a-ró nú súan. ⁹ Ko nú ncháá nuu-ro ñáyivi, a ñi sá'a-ró kuáchi nú súan, te a ñi nakuxndíi ley siki-ro já súan kástíví-ro. ¹⁰ Chi cháa stíví ñin-ni tu'un ley, vasa a ñi skíkuu ndí'i-de, te ndonda níi ley siki-dé. Chi nátu'un ñi stíví ndí'i-de. ¹¹ Chi ñi ka'an Dios: Ma kúsiki ncháá tá'an-ró. Te suni máá-yá ñi ka'an: Ma ká'ni-ro ndíyi. Bueno, vasa tú ní ísiki ncháá tá'an-ró, ko nú ñi ja'ni-ro ndíyi, a ñi kuu-ró cháa ñi stíví níi ley nú súan. ¹² Súan ka'an-ro, te súan sá'a-ró jíná'an-ró, te sá'a-ró cuenta ja máá-ró kákuu cháa ja kúndaá tíñu-ró sá'a ley ja skáka kuu ndicha-na róo. ¹³ Chi ñin cháa, nú tú ní kundá'ú inj-de tá'an-de, te máá ley juicio, mā kundá'ú inj-ún-de. Ko tu'un kundá'ú inj, ñi'in-ga kúu vásá ley juicio.

Tu'un kándija jíin tú'un skíkuu

¹⁴ Ñani máá-rí jíná'an-ró, nú ká'an ñin cháa ja kándija-de, te nú tú tíñu skíkuu-de jíin, te ndénu ní'in tíñu tu'un kándija-de-ún. Á kuu kaku-de sá'a máá tú'un kándija-ni-de-ún. ¹⁵ Te nú ñin ñani-yo xí ñin kuá'a-yó jíka té'ndé-i, te nándi'i-i ja kúchaku-i taká kivi, ¹⁶ te nú ñin róo ka'an-ro kúni-i: Ma yú'ú-ro, chi ñi'in-ro kú'un-ró te kuvixi-ro, te ñi'in ná'in-ró kée-ro, achí-ro, te nú tú ní já'a-ró já kánandi'i-i kuchaku-i, te ndénu ní'in tíñu tu'un-ún. ¹⁷ Suni súan kúu ñin ñáyivi kándija, chi nú tú jíku-i jíin máá tíñu, te a ñi jí'i ñi máá tú'un kándija-i-ún. ¹⁸ Ko sanaa te ka'an ñin-ró: Róo kándija-ró, te ruu jíku-ri jíin tíñu vá'a, achí-ro. Núsáá te ná stá'an máá-ró núu-rí ndasa kándija-ró vasa tú jíku-ró jíin tíñu, te ruu, onde jíin tíñu jíku-ri, te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kándija-ri. ¹⁹ A kándija-ró já ñin-ni Dios ío. Bueno sá'a-ró. Suni súan kákandija ja'ú te kákisi-i ja yú'ú. ²⁰ Róo, cháa xini ñáá, stá'an-ri nuu-ro kuní-ro náún. Ñáyivi kándija, te nú tú jíku-i jíin tíñu, máni kándija sáni-i. ²¹ Táa-yo Abraham, tú ní kéndoo ndaa-de jíin tíñu ñi sá'a-de, ná ñi soko-dé se'e-de Isaac nuu altar náún. ²² Á tú jiní-ro já tú'un ñi kándija-de-ún, ñi chindéé tá'an jíin tíñu ñi sá'a-de. Te tu'un ñi kándija-de-ún ñi skíkuu vá'a-de onde jíin tíñu ñi sá'a-de. ²³ Te súan ñi skíkuu tu'un ká'an tutu ñi: Abraham ñi kándija-de nuu Dios, te ja yúan ní chi'i-ya cuenta-de ja á ñi kéndoo ndaa-de, áchí, te ñi nakunání-de amigo Dios. ²⁴ Núsáá te a ñi kajini-ro já kéndoo ndaa ñin ñáyivi jíin tíñu sá'a-i, nasu má ñin-ni ja kándija-i nuu-yá. ²⁵ Suni súan jíin Rahab, ña'an tiní inj-ún, ná ñi jatá'ú-ña ndájá'a Josué, te ñi chu'un-ña-dé inga ichi kája'an-de, á tú ní kéndoo ndaa-ña jíin tíñu ñi sá'a-ña-ún. ²⁶ Chi nátu'un a ñi jí'i yiki kúñu ja tú ñu'un tachí iní, suni súan a ñi jí'i tu'un kándija, te nú tú jíku jíin máá tíñu.

3

Tu'un sikí yáa-yo

¹ Ñáñi máá-rí jíná'an-ró, ma cháa iní kua'a-ro kúu-ró maestro, chí a kájiní-ro já yóó, ja kástá'an-yo tú'un, nì'in-ga nandakan-ya cuenta nuu-yo kivi cháa juicio. ² Chi taká-yo, ío tini tiñu kástiví-yó. Ko nú ñn cháa nú tú stíví-de tiñu jíin tu'un ká'an-de, cháa a nì ta'u vá'a iní kúu-de. Te suni kúndéé-de jíin níí máá-de já'nu-de. ³ Chí a kájiní-yo já káchu'un-yó freno yu'u caballo nává'a kuandatu-ti núu-yo, te súan já'nu-yo-tí jíin níí máá-tí. ⁴ Suni súan barco vasa ná'nu xaan, te chúndá'a tachí xaan kuá'an, ko vatu-ni tá'nu nuu jíin ñn su'ma lúli sá'a cháa skáka, ndé onde nì kuu iní-de ki'in-de jíin. ⁵ Suni súan yáa-yo, chí vasa ja lúli-ni kúu, ko xaan sátéyíí máá. Chí nátu'un kayú ñn yuku ká'nu xaan sá'a ñn ñu'un lúli, súan kúu ya'a. ⁶ Te yáa-yo kúu nátu'un ñn ñu'un. Suni nátu'un ñn ñuyívi ñáá kúu yáa kándeé ma'ñú taká-ga kuñu-yó, te kúchá'an níí-yó sá'a. Chí infierno nì tuu ñu'un yáa, te yáa-ún túu ñu'un níí ñuyívi yúkú. ⁷ Chi taká kiti jíin tísaa, ko jíin kiti ñu'un chíi mar, tá'nu-ti te ndúu manso-ti sá'a ñayívi. ⁸ Ko ni ñn cháa ma kúu ka'nu-de yáa-dé. Chí ñn kuñu ñáá ja má kúu ka'nu-de kúu. Te ñu'un chítú nátu'un nducha kuíñi-ti ja já'ni ndíyi. ⁹ Chí jíin yáa-ún nákana jaa-yó máá Táa-yo Dios, te suni jíin yáa-ún ká'an ndiva'a-yó sikí ñayívi, vasa muestra chíi Dios nì kuva'a-i. ¹⁰ Iní ñn-ni yu'u kenda tu'un va'a jíin tú'un ndiva'a. Ñáñi máá-rí, tú ío va'a ja súan koo. ¹¹ Á kana nducha vixí jíin ndúcha uá iní ñn-ni nuu sókó náún. ¹² Ñáñi máá-rí, á kuu kuun nde'e oliva xiní yúnu mérkexe, xí ndé'e mérkexe xiní yúnu uva. Núsáá te suni súan ma kúu kana nducha ú'a jíin ndúcha vixí iní ñn-ni sókó.

Tu'un ndíchí já vái ichi ándiví

¹³ Ja máá-ró jíná'an-ró, ndé ñn-de ndíchí te ndito xiní-dé. Ná káka kuu va'a-de jíin tiñu sá'a-de, ná kuní jíin núu máá-ró, te ná kóo súchí iní-de vasa ndíchí-de. ¹⁴ Ma stíví-ró tú'un ndaa máá-yá jíin tú'un tú'ún ká'an-ro. Chí nú tu'un kuásún téyíí iní jíin tú'un tixín iní ñu'un iní añú-ro, nasu já sávixi-ro máá-ró kúu-ún. ¹⁵ Te tu'un ndíchí modo jian, nasu já kí ichi ándiví kúu, chí tu'un ñuyívi, tu'un yúkú, tu'un kui'na kúu. ¹⁶ Chí nuu ío tu'un kuásún iní jíin tixín, yúan ío tu'un sáká núu jíin taká tiñu káñáá. ¹⁷ Ko tu'un ndíchí kí ichi ándiví xnáñúú-gá ndíso tu'un ndoo, yúan-na te júkuiñi tixín sá'a, te suni ndíso tu'un vitá iní, tu'un juku'un yachí iní, tu'un kúndá'ú iní tá'an, tu'un sá'a tiñu va'a, tú náku'ndíi sikí tá'an, tú ndíso tu'un yóso yú'u. ¹⁸ Te máá

tiñu ja kenda chji tu'un ndaa kuu tu'un vindaa vinené kásá'a ñayivi kánasamanj tá'an.

4

Ma koo manj-yo jín ñúyivi

¹ Ndenu kaku pleito jín tixín kásá'a-ró. Á nasu sikí ja ndío inj-ro kuu. Te tu'un yúan kájatá'an inj-ro. ² Kándio inj-ro, ko tú káñava'a-ró. Ja yúan kája'ni-ro ndiwi. Te kákukuásún iní-ro, ko tú káni'in-ro. Ja yúan kájatá'an-ró te kákutixín-ró. Tú káñava'a-ró chj tú kájikan-ro. ³ Kájikan-ro ko tú káni'in-ro, chj ñáá-ni kájikan-ro náva'a síjita sáni-ró jín tú'un kúsi iní-ro. ⁴ Ñayivi káisi ki ncháa Dios kakuu-ró. Á tú kájinj-ro ja tú'un kumanj jín ñúyivi kuu tu'un jito u'u tá'an jín Dios. Chi cháa manj jín ñúyivi, cháa jito u'u tá'an jín Dios kuu-de. ⁵ Te tu'un ká'an tutu ij, máa Espiritu ja ncháa inj-yo, ja ní ja'a-ya núu-yo, kúkuíni inj-ya ndasa jka-yó, áchí. Á kájani inj-ro ja ká'an sáni tu'un-ún náún. ⁶ Ko ja'a-ga-ya tú'un luu ío inj-ya núu-yo. Yuán ká'an: Dios, jasú-ya núu cháa vixi, te ja'a-ya tú'un luu ío inj-ya núu cháa vitá inj, áchí. ⁷ Kuandatú nuu Dios jíná'an-ró núsáa, kasu nuu kuí'na te kunu koto róó. ⁸ Kandita nuu Dios, te máa-yá ná kándita-ya núu-ro núsáa. Róó cháa kásá'a kuachi, nasándoo nda'a-ro, te róó cháa kájani in kájani uu inj-ro, nasándoo añú-ro. ⁹ Ná tá'u'u inj-ro. Ná kúkuí'a inj-ro. Te ná ndé'e-ro. Vasa kájaku-ro ko ná ndé'e kó'ó-ró. Vasa kákusi iní-ro ko ná ndúkuí'a inj-ro. ¹⁰ Sá'a súchí iní-ro núu Dios, te máa-yá sáña'nu-ya róó. ¹¹ Ñáni, ma kútuku inj-ro koto-ró tá'an-ró. Chi cháa kútuku inj-de jito-de ñani-de, xí náku xndí-de sikí ñani-de, cháa-ún kútuku inj-de jito-de ley, te náku xndí-de sikí ley. Ko róó, nú náku xndí-ró sikí ley, nasu cháa skíkuu ley kuu-ró, chj in juez kuu-ró nú súan. ¹² Máa in-ni I'a kuu ja ja'a ley. Te máa-yá kuu nama-ya yóó xí xnáa-yá yóó. Te róó, ndé cháa kuu-ró ja náku xndí-ró sikí tá'an-ró núsáa. ¹³ Róó ñayivi ja káka'an: Vina xí yúchaan te kingoyo-yó ñuu yúan, te yúan kuxiukú-yó in kua, te kuaan-yó xikó-yó, te ni'in-yo sikí, áchí-ro. Ná kúni ná'in-ró, ¹⁴ chj tú kájinj-ro ndasa kuu kivi yúchaan, chi naún ja káxaan kuu vida-ro. Jandaa ja máa yokó-ni kuu, ja in núnúu-ni vai. Yuán-na te nducha-ni ki'in. ¹⁵ Ko va'a-ga ná ká'an-ro: Nú kuní máa Jíto'o-yo, te kuchaku-yo te sa'a-yó yá'a xí sa'a-yó yúan, áchí-ro. ¹⁶ Ko vina, chj máni kásavixi-ro máa-ró, ja kásatéyí-ró máa-ró. Te tiñu ñáa kuu nú suán sávixi-yo máa-yó. ¹⁷ Te nú ndé ñayivi jiní-i modo sa'a-i tiñu va'a, te nú tú skíkuu-i, te kuachi-i kuu nú súan.

5

Siki cháa kúká

¹ Ko róo cháa kúká jíná'an-ró, ná ndé'e-ro te ná kána jíkó'ó-ro, chí kii tundó'o siki-ro. ² Chí ndatíñu kúká ñáva'a-ró, a ñi kate'yu. Te a ñi yaji tíkixin sá'ma-ro. ³ Te oro jín plata káñava'a-ró, a ñi jita ñi kana si'in yóó. Te si'in yóó-ún, nátu'un kani ndaa tu'un siki-ro, te kaji kúñu-ró nátu'un sá'a ñu'un. Chí a ñi kaya máá-ró yaji-ro ndasa kuu-ró kivi ndí'i-na. ⁴ Ñi ka'jo sava cháa kája'nu trigo-ro, te tú ní káchá'u-ró-de. Vina te nátu'un kána kó'ó máá yá'u-de-ún. Te máá Tatá Dios, I'a xín táká ndajá'a, suni jini so'o-ya já kákana jaa máá cháa kája'nu-ún. ⁵ A ñi kaichaku kúká-ró iní ñuyívi yá'a. Te ñi kasá'a-ró táká tiñu ñi kakanj inj-ro, te ñi jito ñúkúún-ró máá-ró vasa kivi-ún ní ji'i kua'a ñayivi. ⁶ Ñi kanakuxndíi-ró siki cháa va'a, te ñi kaja'ni-ro-dé. Ko máá-de tú jasú-de nuu-ro.

Jín paciencia kundatu-yó ncháa-ya

⁷ Ñáni, núsáa te ná kundatu-ró jín paciencia onde kivi ncháa máá Jító'o-yo. Nde'é-ró ndasa jín paciencia ndatu cháa jitu onde ná cháa sau ñá'an jín sau kué, te ni'in-dé nunj lúu já'a ñu'un. ⁸ Suni súan koo-ró paciencia jíná'an-ró, te ná kuíñi ni'in-ró jín iní jín añu-ro, chí kuakuyani nchaa máá Jító'o-yo. ⁹ Ñáni jíná'an-ró, ma kútuku inj-ro koto-ró tá'an-ró, nává'a ma nakuxndíi-ya siki-ro. Chí máá I'a sánda kuachi-yó, nátu'un a kándij-ya yúxé'é. ¹⁰ Ñáni máá-rí jíná'an-ró, ná skuá'a-ró ndasa ñi kasá'a cháa ñi kajani tu'un máá Tatá Dios onde sáa, chí vasa ñi kando'o-de ko ñi ka'jo paciencia-de. ¹¹ Vina kaka'an-yo já xáán ndatu ñayivi káandéé iní. A ñi kajini tu'un-ró ndasa ñi jandéé iní Job, te suni a kájinj-ro ndasa kenda taká tiñu kuní máá Jító'o-yo, chí xaan ndá'ú inj-ya yóó te va'a inj-ya jín-yó. ¹² Ñáni máá-rí, kánúú-gá ja má chísó tú'un téyíi-ró, ni tu'un andívi, ni tu'un ñuyívi, ni inga tu'un ma ká'an téyíi-ró. Chí nú ka'an-ro tú'un kuu, te máni tu'un kuu-ún ka'an-ro. Te nú ka'an-ro tú'un túu, te máni tú'un túu-ún ka'an-ro, nává'a tú nakuxndíi-ya siki-ro.

Tu'un kakan ta'u ja'q tá'an

¹³ Á ío ñin róo ja ndó'o. Ná kakán ta'u-ro núsáa. Á ío ñin róo ja kúsi iní. Ná káta-ró ñin yaa ij núsáa. ¹⁴ Á ío ñin róo ja kú'u. Vá'a-ga ná kána-ró xiní cháa kakuu nuu iní tiku'ñi. Te ná kakán ta'u-dé ja'a cháa kú'u-ún. Te jín sí'ví máá Jító'o-yo, ná chí'i-de aceite cháa-ún. ¹⁵ Te nú kákandíja-de hora kájikán ta'u-dé, te nduvá'a cháa kú'u-ún, chí máá Jító'o-yo, nasáva'a-ya-dé. Te nú kuachi ndíso-de, te koo tuká'nu inj nuu kuachi-de. ¹⁶ Ja yúan

ná nákani ndaa-ro kuáchi-ró núu tá'an-ró, te kakan ta'u-ro já'a
 tá'an-ró náv'a ná ndúv'a-a-ró. Chì ìn cháa v'a ná kakan
 ta'u-dé, te kuu sá'a-de kua'a tíñu ñá'nu jíin tú'un jikán ta'u-dé.
¹⁷ Chì Elías, suni nátu'un ká'io-yó vína súan ñi kaa-de onde sáa.
 Te ñi jikan ta'u-dé ja má kúun sau, te tú ní kúun-cha núu ñú'un
 yá'a unì kua ññu yoo. ¹⁸ Te inga jínu ñi jikan ta'u-dé. Te ñi
 ndii sau íchi ándíví. Te ñi nana tuku taká ndatíñu nuu ñú'un
 yá'a. ¹⁹ Ñáni jíná'an-ró, te nú ìn róó ñi kenda-ró íchi ndáa, te
 inga-ro ná náchu'un íchí tá'an-ró, ²⁰ yúan-na te kun-ro já nú ìn
 róó ñi nachu'un íchí-ró cháa ñi kivi kuachi, a ñi nama-ró ìn
 cháa kuu, te suni kasu-ro núu kuá'a kuáchi nú súan.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Pedro apóstol nuu Jesucristo. Te cháa-rí tutu yá'a nuu róó ñayivi jíká, ja ní kajicha nuu-ró káxiukú-ró ní ñúu Ponto, Galacia, Capadocia, Asia, jín Bitinia. ² Chi máá Taa-yo Dios, ni jini-ya róó onde jín tiempo, te ni kaji-ya róó jíná'an-ró. Te a ni kandundoo-ró ní sá'a máá Espíritu, náva'a kuandatú-ro núu Jesucristo, te koso yúyú-yá niñi-yá siki-ro. Tu'un luu ío ini-ya jín tú'un kuaká'nu ini ná ndeá ini-ro jíná'an-ró.

Tu'un ñúkuu ini

³ Ná nákana jaa-yó máá Dios, Taa Jito'o-yo Jesucristo. Chi ni kundá'ú xaan ini-ya yóo. Te ni nakaku-yó já kúchaku-yo, te káñukuu ini-ro ní sá'a-ya jín tú'un ja ní nachaku Jesucristo ma'ñú ndíyi, ⁴ náva'a ni'in-yo in ta'u já má té'yu kuti, ni ma kúchá'an kúti, ni ma xíi kuti, chi yíva'a ini andívi já siki yóo. ⁵ Chi yóo kúu ñayivi kákandija, te ja yúan ndíto Dios yóo jín fuerza-ya náva'a nama-ya yóo kivi sándí'i-na, natu'un a ni sánda-ya. ⁶ Ja yúan kákusi iní-ro, vaša tini tundó'o kájito níni-ro yakú-ni kivi. ⁷ Chi tundó'o-ún, kájito nchaá róó nú kákandija va'a-ró. Te tu'un kákandija-ró, luu-ga káa vásá oro, chi vaša kájito nchaá-i oro jín ñú'un, ko in kivi te naa. Te tu'un kákandija va'a-ró, nakana jaa-i Jesucristo sá'a, te jín tú'un jíñú'ún ká'an-i nduñá'nu-ya sá'a kivi kenda ndijin-ya. ⁸ Te máá-yá, vaša té kuni-ga-ro núu-yá, te mani-ro jín-yá, te kákandija-ró-yá. Vaša tú kánde'é-ró núu-yá vina, te kákusi xaan iní-ro te kánakana jaa-ró-yá. ⁹ Chi ja ní kákandija-ró te ní'in-ro tá'u-ro já kaku añú-ro. ¹⁰ Chaa ni kajani tu'un Dios onde sáá, ni kaka'an-de ndasa chaa tu'un luu ío ini-ya núu-ro. Te suni ni kánde'é vá'a-de, ni kandúkú víi-dé tu'un ndasa kaku-yó. ¹¹ Te ni kanandúkú ñúkuún-de ja ná júku'un ini-de ndé kivi jín ndé tiempo kuu tu'un ni ka'an Espíritu Cristo jín-de, chi onde jín tiempo ni jani-ya tú'un nuu-dé ndasa kii tundó'o siki Cristo jín ndasa nduñá'nu tuku-ya nú ná já'a tundó'o-ún. ¹² Te ni stá'an-ya núu cháa-ún ja násu já kuu máá-de, chi sua ja kuu máá-yó kuu tu'un ni kajani-de. Te vina a ni kajini so'o-ró tú'un-ún chi chaa ni kajani tu'un va'a nuu-ro ní sá'a Espíritu

Santo ja ní kii ichi ándíví, suni nĭ kajani-de tu'un-ún nuu-ro. Te taká ndajá'a Dios kájítú iní-ya ndúkú víi-yá taká tu'un-ún.

Siki tú'un koo ndoo-yó

¹³ Ja yúán ná koo ndito inĭ ja jiní tuní-ro, te koo kuándí'í-ro. Te kuñukuu téyíí iní-ro já ní'in-ro tú'un luu ío inĭ-ya já kuá'a-ya núu-ro kivi kenda ndiĭn Jesucristo. ¹⁴ Te nátu'un se'e kájandatu va'a, súan ná koo-ro. Te ma sá'a-ró tíñu nĭ kakanĭ inĭ-ro sáá, ná tú ní kájuku'un kuti iní-ro. ¹⁵ Chĭ nátu'un ío ndoo máá I'a nĭ kana xinĭ-ro, suni súan ná koo ndoo-ro jíin taká tíñu kásá'a-ró. ¹⁶ Chĭ súan yóso núu tutú: Ná koo ndoo-ro jíiná'an-ró, chĭ ruu ío ndoo-ri, áchí. ¹⁷ Te máá-yá, tú ncháá nuu-yá ñayivi, ko sánda-ya taká tíñu-i ndasa kásá'a ĩn ĩn-i. Te nú ká'an nda'ú-ro jíin-yá nátu'un jíin Táa-ro, núsáá te ná chíñú'ún-ró-yá taká kivi já kájika tatú-ro yá'a. ¹⁸ Chĭ a kájinĭ-ro ndasa nĭ kájika sáni-ró jíin tánĭnu nĭ kaja'a táa-ro núu-ro sáá. Ko nĭ nakuaan-ya róo nuu tánĭnu-ún. Ko nasu jíin ndátíñu ja té'yu, nátu'un oro jíin plata, ¹⁹ chĭ sua jíin niñí Cristo ja yá'u xaan ncháá nĭ nakuaan-ya róo. Chĭ máá-yá kúu nátu'un ĩn lélú vá'a kiti tú káchá'an, ²⁰ chĭ súan a nĭ teta'an Dios máá Cristo onde ná té jukuiñi-ga ñuyívi, te nĭ kenda ndiĭn Cristo kivi kuándí'i-na, siki já ní kundá'ú inĭ-ya róo. ²¹ Te kákandĭja-ró núu Dios sá'a Jesús. Chĭ nĭ nachaku-ya má'ñú ndíyi, te nĭ nduñá'nu-ya ní sá'a Dios. Ja yúán kákandĭja-ró núu Dios, te káñukuu inĭ-ro-yá. ²² A nĭ ndundoo añú-ro, chĭ nĭ kajandatu-ro núu tú'un ndaa nĭ sá'a Espĭritu jíin-ró, náva'a kundá'ú ndija inĭ-ro ñaní-ro. Núsáá te ná kúndá'ú xaan iní-ro tá'an-ró onde jíin inĭ jíin añú-ro. ²³ Chĭ a nĭ kanakaku jáá-ró. Ko nasu chíi tata té'yú, chĭ chíi tata já má té'yu kuti. Te tu'un Dios nĭ sá'a súan, chĭ ndíto chakú ní káni. ²⁴ Chĭ nátu'un yuku, súan kúu taká ñayivi. Te modo ndúñá'nu-i kúu nátu'un ita yuku. Chĭ yuku-ún, ichí-ni, te ita-ún, júngava-ni, ²⁵ ko tu'un ká'an máá Tatá Dios, chĭ kéndoo ní káni ní kúí. Achí. Te tu'un yúan kúu máá tú'un va'a nĭ kani'in-ro.

2

Cristo, nátu'un yuu chakú

¹ Núsáá te ná sia-ro taká tu'un ñáá, taká tu'un xndá'ú, tu'un yóso yú'u, tu'un kuásún inĭ, jíin taká tu'un káka'an ndiva'a siki tá'an. ² Te ná kanĭ inĭ-ro leche máá Espĭritu kaxin-ro nátu'un suchí yíkín sáá ní kaku-i, náva'a kaku-ró te kua'nu-ró jíin. Chĭ leche-ún, tú xndá'ú kuti. ³ Chĭ a nĭ kájinĭ-ro já vá'a xaan inĭ máá Jíto'o-yo. ⁴ Kandita nuu-yá jíiná'an-ró, chĭ nátu'un yuu chakú kúu-ya. Te taká ñayivi, va'a nĭ kaské'ichi-i-ya, ko nĭ kaji Dios-ya, nátu'un ĩn yuu lúu. ⁵ Suni róo, nátu'un yuu chakú

kákuu-ró. Te ná kuá'nu-ró kuu-ró ñn ve'e ij máá-yá, te kuu-ró sutú ndoo, te nuu Dios soko-ro tú'un cuenta Espíritu, chi ja siki Jesucristo te kúsi iní Dios nú súan. ⁶ Chi súan ká'an tutu ij: Vina te onde ñuu Sion kaitúu-rí ñn yuu kánúú kúndiso jiki, chi nátu'un yuu lúu ni kaji-ri-ya, te chaá kándija nuu-yá, ma kúka nuu-dé, áchí. ⁷ Luu káa máá-yá nuu róo ja kákandija-ró-yá. Ko siki ñáyivi tú kákandija ká'an: Chaá káchutá'an ve'e vasa ni kaské'ichi-de yuu, ko yuu-ún ni ni'in tíñu kundiso jiki. ⁸ Te suni yuu skáchi'i ja'a-í nání-yá, te kava júngoyo-i sá'a kúu-ya, áchí. Chi kájungoyo-i kuachi siki já tú kájandatu-i tu'un-ya. Te ni jani-ya-í ja súan sá'a-i.

Modo kuandatu ñáyivi xín máá-yá

⁹ Ko róo, tata ja ní kaji máá-yá kákuu-ró, te suni sutu kúñá'nu xaan, te suni ñáyivi ndoo, jín ñáyivi ní ni'in-yá kákuu-ró. Súan ni sá'a-ya róo náva'a kani-ró tú'un ndasa xaan vá'a iní máá I'a ni kana xini-ro ná ni kaxiukú-ró ñúñáa. Te ni kivi koyo-ró núu lúu nuu ndi ncháa máá-yá. ¹⁰ Chi róo, onde sáa nasu ñáyivi Dios kákuu-ró núu. Ko vina a ni kanduu-ró ñáyivi máá-yá. Suni onde sáa té ni'in-gá-ro tú'un kúndá'ú iní-ya róo, ko vina, a kúndá'ú iní-ya róo. ¹¹ Nani máni, ká'an nda'ú-ri jín-ró nátu'un ká'an-ri jín cháa jíká jín cháa kájika kuu tatú, ma sá'a-ró táka tíñu kákani iní máá-ró, chi yuán kájatá'an siki añú-ro. ¹² Te ná káka jínú'ún-ró má'ñú ñáyivi ñin nación. Náva'a vasa kákaji-i róo nátu'un siki cháa kásá'a tíñu ñáá, ko nú ná kuní-i nuu tíñu va'a kásá'a-ró te nakana jaa-i Dios kivi kii-ya. ¹³ Ja siki máá Dios, te kuandatu-ro núu táka chaá ndiso tíñu, vasa nuu rey, chi chaá kúñá'nu-ga kúu-de, ¹⁴ xí núu táka gobernador ja ní táji-de vaikoyo, náva'a xndó'o-de táka ñáyivi kásá'a tíñu ñáá, te ka'an-de tu'un jínú'ún jín ñáyivi kásá'a tíñu va'a. ¹⁵ Chi kuní Dios ja sá'a-ró tíñu va'a. Te jín tíñu va'a-ún kundéé-ró kasú-ro núu tú'un ñáyivi yúkú já tú kájuku'un iní-i. ¹⁶ Ná káka kuu ndicha-na-ro. Ko nasu já núña ichi já máni sá'a-ró tíñu ñáá, chi sua ja ná kuatíñu-ró núu Dios. ¹⁷ Koo ja jínú'ún-ró jín táka ñáyivi. Kundá'ú iní-ro ñani kákandija. Kuandatu-ro núu Dios. Koo ja jínú'ún-ró jín máá rey. ¹⁸ Róo mozo, ná kuandatu-ro núu cháa kákuu patrón-ro. Te koo ja jínú'ún-ró jín-de. Ko nasu máá ñn nuu cháa va'a iní, jín núu cháa maní jín-ró, chi suni súan sá'a-ró jín cháa xaan iní. ¹⁹ Chi ñn chaá vasa tú sá'a-de tíñu ñáá, nú jito-de tundó'o siki já skíkuu va'a-de jín Dios, yuán kúu ja kúsi iní-ya jín-de sá'a-ún. ²⁰ Ko nú kásá'a ndija-ró kuáchi, te kája'a-i róo, te naún ja vá'a kúu nú kájandéé iní-ro jín. Ko nú kásá'a-ró tíñu va'a, te kaxndó'o-i róo, te kájandéé iní-ro jín, tíñu yá'a kúu ja kúsi ndija iní Dios sá'a. ²¹ Chi ja yuán ní kana-ya xini-ro jíná'an-ró. Chi máá Cristo, suni ni ndo'o-ya

ja sikí yóó. Te ni skéndoo-ya in ejemplo nuu-yo náv'a ná kundikin-ro suni ichi ní sá'a-ya. ²² Te máa-yá, tú ní sá'a-ya kuáchi. Ni tú ní kenda tu'un xndá'ú yu'u-ya. ²³ Ni kaka'an ndiva'a-i jín-ya, ko tú ní náka'an ndiva'a-ya. Ni ndo'o-ya, ko tú ní stá'an-ya-í, chi sua ni chi'i-ya máa-yá nda'a Dios, I'a sándaava'a taká tiñu. ²⁴ Suni máa-yá, ni ji'i-ya jiká cruz, te ni ndiso-ya kuáchi-yó jín yiki kúñu-ya. Chi a ni kaku-yó chí kuáchi náv'a kaka ndaa-yo. Chi ni tuji-yá, te ja yúan ní kanduva'a-ró. ²⁵ Chi ni kajichá nuu-ró nátu'un ri, ko vina a káno'on-ro núu I'a ndító róó, te ini nda'a máa-yá yí'i añú-ro.

3

Tu'un kuandatu ñasi'í nuu yíi-ñá

¹ Suni súan róó ñasi'í jíná'an-ró, kuandatu-ro núu máa yíi-ro náv'a kundéé-ró skándija-ró yíi tú kándija tu'un-ya. Chi vasa tú ká'an-ro jín-de, ko kuni-de ndasa sá'a róó, ñasi'í-de, ² te kuni-de ndasa jika jín'ún-ró jín ja ñúkúún iní-ro jín-de, te kándija-de. ³ Te ja sáluu-ró máa-ró, nasu ichi sikí-ro kúu ja nátiin-ró xiní-ro, xí ja chí'i-ró sikí oro máa-ró, xí ja kú'un-ró sá'ma lúu, ⁴ chi sua ná sáluu-ró iní añú-ro ja kánde sa'í ini-ro. Te ná sákutu-ro jín tú'un ja má té'yu kuti. Yúan kúu tu'un vitá ini jín tú'un vindáa vinené ini añú-ro, te sá'a ja kúsi xáan iní Dios. ⁵ Chi ña'an ndóo aná'an ja ní kañukuu ini-ña Dios, suni súan ni kasáluu-ña máa-ña. Te ni kajandatu-ña núu máa yíi-ñá. ⁶ Nátu'un Sara, ni jandatu-ña núu Abraham, ni skúnání-ña-dé jito'o-ña. Te sesi'í-ña kakuu-ró nú súan va'a ná sá'a-ró te nú tú yu'ú-ro.

Yii ná kundá'ú ini-de ñasi'í-de

⁷ Te róó yii jíná'an-ró, suni súan kuxiukú vá'a-ró jín-ña. Te koo ja jín'ún-ró jín-ña, chi tá'in-ga máa-ña vása róó, chi in núu-ni ni ni'in tá'u-ñá jín-ró tú'un luu kúchaku-yo. Te súan ná sá'a-ró náv'a tú ndasu nuu tú'un kájikán ta'u-ro. ⁸ Te tu'un sandi'í-na kúu ya'á: In-ni tu'un ná káni ini taká-ro, ná ndúkuí'a ini-ro jín tá'an-ró, ná kundá'ú ini-ro ñaní-ro, te sá'a-ró tóká'nu ini nuu tá'an-ró, te koo vitá ini-ro jíná'an-ró.

Tu'un kuandéé ini jín túndó'o

⁹ Nú sá'a ndiva'a ñayivi jín-ró, ma násá'a ndiva'a-ró jín-i. Te nú ká'an tásí-i jín-ró, ma náka'an tásí-ró jín-i. Chi sua ná ká'an-ro já'a-í nuu Dios. Chi ja yúan ní kana-ya xiní-ro náv'a a ni'in-ro tá'u-ro sá'a-ya. ¹⁰ Chi cháa kuni kuchaku te koo va'a-ni-de taká kivi, cháa-ún, ná kasú-de nuu yáa-dé náv'a tú ka'an ndiva'a, te suni súan jín yú'u-dé náv'a tú kenda tu'un xndá'ú. ¹¹ Ná kúxio-de nuu tiñu ñáá, te ná sá'a-de tiñu va'a. Ná

ndúkú-de tu'un vindáa vinené te ná kuítú iní-de kukuu-de jíin.
 12 Chì máá Jító'o-yo, ndé'é-yá nuu cháa ndaa, te jini ná'ín-yá tu'un kájikan ta'u-dé. Ko jito u'u-ya cháa kás'a tiñu ñáá. 13 Te ndé cháa sá'a ndiva'a jíin-ró te nú máni tiñu va'a jítú iní-ro kás'a-a-ró. 14 Xáán ndatu-ro te nú koto-ró túndó'o siki já ní kasá'a-ró tiñu va'a. Núsáá te ma yú'ú-ro koto-ró-i ni ma kúkuí'a iní-ro. 15 Chì sua ná chíñú'ún-ró máá Tatá Dios iní añú-ro. Te koo tu'a-ró ndasa xndió káni vitá-ro tú'un, te ka'an jíñú'ún-ró jíin ñáyivi káxndichí róó siki tú'un káñukuu iní-ro. 16 Va'a ná koo iní-ro náv'a va'a káka'an ñáyivi já cháa ñáá kákuu-ró, yúan-na te kuka nuu-í ja ní kakaji-i róó siki já kájika va'a-ró jíin Cristo. 17 Chì nú kuní Dios, te va'a-ga ja kájito-ró túndó'o siki tiñu va'a kás'a-a-ró, nasu siki já kás'a-a-ró tiñu ñáá. 18 Chì Cristo, suni ni ndo'o-ya ñin jínu-ni ja siki kuáchi-yó. Chaa ndaa ni ji'i ja siki cháa ñáá. Náv'a'a no'on-yo núu Dios sá'a-ya. Chi ni ji'i yiki kúñu-ya, ko tú ní ji'i añú-ya. 19 Chì suni ni ja'an máá añú-ya te ni jani-ya tú'un nuu añú ja káinu'ni. 20 Chì onde sáá tú ní kájandatu. Te kivi Noé, jíin paciencia ni ndatu Dios nini jiku-de jíin barco ká'nu. Te jíin barco ni kakaku yaku-ni ñáyivi núu ndúcha. Máá uná-ni-i ni kakaku. 21 Suni súan kaku-yó vína jíin tú'un jánducha, ja tú jánchaa ja chá'an kándiso-yó, chì sua sá'a ja ná koo ndaa nuu jiní tuni-yo núu Dios, chi ja yúan ní nachaku Jesucristo. 22 Chì máá-yá ni ndaa-ya kuáno'on-yá andívi. Te kánchaa-ya íchi ndáv'a Dios. Te tñn-ya só'o taká ndajá'a andívi, jíin taká ja kátá'ú tiñu, jíin taká ja ká'io fuerza.

4

Modo Cristo ná káni iní-yo

1 A ni ndo'o Cristo ja yóó jíin yiki kúñu-ya. Núsáá te suni súan ná káni iní-ro. Chi cháa ni ndo'o jíin yiki kúñu, tuká kánde-de chíi kuáchi, 2 náv'a'a ja ní-gá kua'an-de, te tuká sá'a-de tiñu kákaní iní ñáyivi, chì sua ja kuní Dios. 3 Chì onde ní vají-yó, te bueno ni kasá'a-yó taká tiñu kákuu ñáyivi sín nació. Ni kájika kuáxán-yó ni kakutóo iní-yo, ni kandaa ká'vá-yó, ni kayee téyí-yó, ni kasá'a-yó víko, ni kachiñú'ún-yó ndosó chá'an. 4 Te kákuñáá iní-i siki já tuká kájika-ró jíin-i ja ñin núu-ni síjita ij-ro máá-ró jíin-i. Te ja yúan kákaji-i róó. 5 Ko ñáyivi yúan, naku'a-i cuenta nuu máá I'a ja ío tu'a-ya sánda-ya tiñu ñáyivi káichaku jíin ñáyivi ní kaji'i. 6 Chi ja yúan súni ni kenda tu'un va'a-ya núu taká ndiyi, náv'a'a ná kúndaa tiñu-i nátu'un cháa yí'i yiki kúñu, ko kuchaku añú-i cuenta Dios. 7 Ko kuakuyani kivi náa taká ndatiñu. Núsáá te ná koo kuándí'í-ro, te koo ndito iní-ro kakán ta'u-ro. 8 Te ja kánúú kúu ja kúndá'ú ndija iní-ro tá'an-ró, chi tu'un kúndá'ú iní tá'an, jasú

nuu kuá'a kuáchi. ⁹ Koto ndá'ú-ro núu tá'an-ró, te ma kútuku iní-ro jíin-i. ¹⁰ Ná ñin ná ñin-ró ná kuatíñu-ro núu tá'an-ró nú ndasa káa máa tá'u ní ja'a-ya núu-ro. Te bueno skíkúu-ró jíin sñin sñin tu'un luu ío iní-ya já ní ja'a-ya núu-ro. ¹¹ Te nú ká'an ñin cháa, ná ká'an-de nátu'un káa máa tú'un Dios. Te nú ñin cháa jíto ndá'ú-de nuu tá'an-de, ná kóto ndá'ú-de nátu'un káa máa fuerza ni ja'a Dios nuu-dé, náv'a ná nákana jaa-i Dios sá'a Jesucristo, chí máa-ya kúñá'nu-ya te tá'ú-ya tiñu ní káni ní kuiá. Amén.

Tu'un ndo'o tá'an-yo jíin Cristo

¹² Nání máni jíná'an-ró, nú koto nchaa-i róo nátu'un jíin ñú'un, te ma nánaa iní-ro, nátu'un káta'an-ro ñin tundó'o sanaa. ¹³ Chí sua ná kúsi iní-ro já kándo'o ta'an-ro jíin Cristo, náv'a suni súan kusí xáan iní-ro kivi kuni-yo núu-ya ndasa ndí ncháa-ya. ¹⁴ Xáan ndatu-ro, nú kákaji-i róo ja siki síví Cristo, chí tu'un luu tu'un ñá'nu Dios jíin Espiritu-ya ncháa siki-ro jíná'an-ró. Chí máa-i jandáa káka'an-i siki-ya, ko máa-ró, chí kánkana jaa-ró-ya. ¹⁵ Núsáa te ma ndó'o ni ñin-ró cuenta cháa já'ni ndíyi, xí cháa kuí'ná, xí cháa sá'a tiñu ñáa, xí cháa kivi nduu nuu tiñu tatú. ¹⁶ Ko nú ñin cháa ndó'o-de siki já nání-de cháa kándija Cristo, ma kúka nuu-dé, chí sua ná nákana jaa-de Dios ja súan nání-de. ¹⁷ Chí a ni jaa kivi kejá'á kúnda tiñu ñayivi kákuu se'e Dios. Te nú xna'an-ga kejá'á-ya jíin-yo, ndasa koo siki ñayivi tú ní kájanatu nuu tú'un va'a Dios núsáa. ¹⁸ Te nú xaan ú'u kaku ñayivi ndáa, naga ni kuu ja kaku ñayivi tú kákandija, jíin ñayivi sá'a kuachi núsáa. ¹⁹ Núsáa te taká ñayivi ndó'o siki modo játa'an iní Dios, ná sá'a-i tiñu va'a, te ná kuá'a-i máa-i iní nda'a máa I'a ni sá'a taká ndatíñu, chí skíkúu-ya jíin-i.

5

Tu'un tiku'ni Dios

¹ Ká'an ndá'ú-ri jíin taká cháa kákuu nuu ká'jin jíin-ró, te suni nuu kúu máa-rí. Te ni jini-ri taká tundó'o ni jito Cristo. Te suni nduñá'nu ta'an-ri jíin-ya kivi kenda ndijin-ya. ² Koto-ró tiku'ni Dios ja ká'jin jíin-ró jíná'an-ró. Te koto ñúkuún-ró-i. Nasu já fuerza sá'a-ró, chí sua ná kúsi iní-ro sá'a-ró, nasu já ndútóo iní-ro ní'in-ro xú'ún, chí sua ja ná kuítú iní-ro sá'a-ró. ³ Ni nasu já tá'ú ní'in-ró tiñu siki ñayivi máa Jíto'o-yo, chí ná kúu-ró ñin ejemplo nuu tíku'ni-ya. ⁴ Te kivi kenda ndijin máa I'a ñá'nu ndíto yóo, te kuá'a-ya premio luu nuu-ro já má té'yu kuti. ⁵ Suni súan róo cháa káyinúu, kuandatu-ro núu taká cháa kákuu nuu. Te ndí-i-ró, kuandatu nuu tá'an-ró. Te ná koo súchi iní-ro. Chí Dios, jasú-ya núu cháa vixi, ko kúsi iní-ya jíin cháa súchi iní.

Ja máyú'ú-yo

⁶ Núsáá te ná sásúchí-ró máá-ró kí'vi-ró chíi nda'a ní'in Dios, náva'a ná ndúñá'nu-ró sá'a-ya nú nī jaa máá kivi. ⁷ Ma nándi'i xaan iní-ro jíin ní in, va'a-ga ná sía-ro kúndito máá-yá, chíi kúndá'ú inī-ya róó. ⁸ Ná kóo kuándí'í-ro te koo ndito inī-ro. Chíi kui'na ja jíto u'u róó, cuenta ndika'a kiti ndé'e súan jíko ndúu ndúkú ñáyivi kókó kuni. ⁹ Te ná kuiñi nī'in-ró jíin tú'un kákandíja-ró, te jíin yúan te kasu-ro núu kui'na-ún. Chíi kájinī-ro já súni súan kándo'o ta'an-ro jíin táká ñani-ro já káxiukú inī ñuyívi. ¹⁰ Ko Dios ja ío taká tu'un luu inī-ya, nī kana-ya xinī-yo nó'on-yo núu ndíi ncháa-ya ní káni jíin Jesucristo, ko onde ná ndó'o núu-ró xna'an-ga. Te máá-yá ná sáva'a-ya róó, ná síyija-ya iní-ro, te ná kuá'a-ya fuerza inī-ro náva'a kuiñi nī'in-ró. ¹¹ Ná nákana jaa-yó-yá, te ná tá'ú máá-yá tiñu ní káni ní kúia. Súan ná kóo. Amén. ¹² Silvano kúu in ñani skíkuu va'a jáni inī-ri. Te jíin máá-de tájí-rí tutu lúli yá'a ja ní chaa-ri kujaa. Te ká'an nda'ú-ri jíin-ró, te ká'an ndaa-ri ja yá'a kúu ndija tu'un luu ío inī Dios. Ná kuiñi nī'in-ró jíin tú'un yá'a. ¹³ Tiku'ni kánde inī ñuu Babilonia, ja in-ni nī kaji-ya-í jíin-ró, ká'an ja ná sándéé iní-ro. Te se'e-ri Marcos, suni ká'an-i ja ná sándéé iní-ro jíiná'an-ró. ¹⁴ Ka'an tu'un ndéé inī jíin tá'an-ró, te titú manī-ro tá'an-ró. Te tu'un kuaká'nu inī ná kóo jíin táká róó ja ká'in-ró jíin Jesucristo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN PEDRO APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN PEDRO APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Simón Pedro. Te mozo jíin apóstol Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róó ja ín ká'nu kákandija-yó tú'un luu-ya, te káyí'i-yó chíi tiñu ndaa Dios máá-yó jíin Jesucristo, I'a nama yóó. ² Tu'un luu ío iní jíin tú'un kuaká'nu iní ná ndeá iní-ro jíiná'an-ró, chíi kájiní-ro núu Dios jíin núu Jító'o-yo Jesús.

Siki já kuítú iní kandija va'a

³ Chí I'a ñá'nu I'a va'a kúu-ya, te ja yúan ní kana-ya xiní-yo. Te kájiní-yo núu-yá, te jíin fuerza iyá, te ni ja'a-ya táka ndatíñu kánandí'i-yó já kúchaku-yo jíin já chíñú'un-yó-yá. ⁴ Ja yúan te tu'un luu tu'un kánúú xáan ní keyu'u-yá nuu-yo, náva'a jíin tú'un-ún te kaku-ró iní ñuyívi, te ma stíví-ró máá-ró jíin tíñu kákani iní-i sá'a-i, chí sua ná ndúndoo ta'an-ro jíin-yá. ⁵ Te róó, suni ná ndúkú ndéé-ró jíin tú'un yá'a. Nú kákandija-ró, te siki-ún ná chísó-ró tíñu va'a. Te nú kásá'a-ró tíñu va'a, te siki-ún ná chísó-ró tú'un ndíchí. ⁶ Te nú ndíchí-ró, te siki-ún ná káka ñúkúún-ró. Te nú kájika ñúkúún-ró, siki-ún ná kuíñi n'i-in-ró. Te nú ká'jin n'i-in-ró, siki-ún te ná chíñú'un-vá'a-ró Dios. ⁷ Te nú káchiñú'un vá'a-ró Dios, siki-ún ná kóo maní-ro jíin tá'an-ró. Te nú maní-ro jíin tá'an-ró, te siki-ún ná kúndá'ú iní-ro tá'an-ró. ⁸ Chí nú ndeá tu'un yá'a iní-ro, yúan-na te ma káka kuu kúxí-ró, chí sua kee va'a tíñu sá'a-ró, jíin tú'un júku'un iní-ro cuenta Jító'o-yo Jesucristo. ⁹ Ko ñayivi tú sá'a súan, kakuáá-i, te kakuáá ndíi-í, te a ni naa iní-i ja ní nakacha-ya-í taká kuachi ni sá'a-i onde sáá. ¹⁰ Ñáni, ja yúan ná kuítú xáan iní-ro náva'a koo seguro ja ní kana-ya xiní-ro jíin já ní kaji-ya róó. Chí nú súan sá'a-ró táka tíñu yá'a, te ma júngava kuti-ro. ¹¹ Yúan-na te kundéé-ró kivi-ró iní ñuu máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóó, te yúan tá'ú-yá tíñu ní káni. ¹² Ja yúan tú júkuíñi-ri ja xndáku-ri tu'un yá'a nuu-ro, vasa a kájiní-ro, te vasa a ká'jin n'i-in-ró jíin tú'un ndaa kákandija-ró vína. ¹³ Chí jáni iní-ri ja ío va'a ja xndáku-ri nuu-ro nini chakú-ga-ri vina, náva'a ndukanda iní-ro, ¹⁴ chí jiní-ri ja á yani sía-ri yiki kúñu-ri yá'a, nátu'un ni kastu'ún máá Jító'o-yo Jesucristo nuu-rí. ¹⁵ Te jíku n'i-in-rí xndáku-ri nuu-ro, náva'a nú a ni ji'i-ri, te n'i-in-ro modo ja nené ná núku'un iní-ro táka tu'un yá'a.

Tu'un ñayivi ní kajini jín núu

¹⁶ Chì tú ní káka'an-ri cuento ja ní katava ñúkúún máa-i, ná nì kakastu'un-rí tu'un máa Jító'o-yo Jesucristo nuu-ro, ndasa ndii-ya jín fuerza. Chi nì kajini jín núu-rí ndasa I'a ñá'nu kúu-ya. ¹⁷ Chì máa Táa-ya Dios, nì ka'an jínú'un-yá jín-yá, te nì sáñá'nu-ya Jesús. Chì ichi ándíví ní ka'an ñn tu'un jín-yá: Ya'á kúu Se'e-ri ja kúndá'ú iní-ri, te kúsi iní-ri jín-i. Achí. ¹⁸ Te ruu, ná nì ka'jin tútú-rí jín-yá xinì máa yúku í, te nì kajini so'o-ri tu'un yá'a ja ní kii ichi ándíví. ¹⁹ Te suni kájiní-yo tú'un nì kaka'an cha nì kajani tu'un Dios onde sáá, te vina a nì kukútu vá'a-ga tu'un. Te tu'un-ún kúu nátu'un ñn luz ja stúun ññaá. Núsáá te ná chú'un iní-ro tú'un-ún onde kundijin te stúun lucero iní añú-ro. ²⁰ Ko xna'an-ga ná kuní-ro já ñn ñayivi ma kúu juku'un iní-i nì ñn tu'un ká'an tutu ñ jín fuerza máa-i. ²¹ Chi cha nì kajani tu'un Dios, tú ní kájaní-de tu'un ja kúu iní máa-de, chì sua nì kajani-de tu'un Dios nì sá'a Espíritu jín-de.

2

Sikí chaa stá'an tu'un xndá'ú

¹ Ko ma'ñú ñayivi-ún nì ka'io cha nì kajani tu'un xndá'ú. Te suni súan jukuiñi cha stá'an tu'un xndá'ú ma'ñú-ró. Te skívi sa'í-de sa'an ja náa-ro sá'a. Te ma kuátú'un-de ja ní nakuaan Jító'o-yo-dé, chì sua xnáa yachí-de máa-de. ² Te kua'a cháa kúndikín-de ichi kuáxán kája'an-de. Te ja sikí cháa-ún te kuaku ncha-i koto-i ichi ndáa. ³ Te ja tóo iní-de jíná'an-de te xndá'ú-de róo, náva'a sanaa te ni'in-dé xu'ún sikí-ro. Ko ma kúkuéé kivi tá'nu ndatu-de, ni tú kixí tundó'o naa-dé. ⁴ Chì Dios, tú ní kúndá'ú iní-ya ndájá'a-yá ja ní kasá'a kuachi, chì sua nì ju'ni-ya-í jín cadena ññaá, te nì súnngoyo-ya-í onde iní infierno. Yúan nì taan tú'a-ya-í onde cha juicio. ⁵ Te ni tú ní kúndá'ú iní-ya ñuyivi áná'án, chì sua nì skúun-ya saú xaan sikí ñayivi kañáá. Ko Noé, cha nì jani tu'un ndaa, nì ndito va'a-ya-dé jín usiá-ga ñayivi. ⁶ Te nì nakuxndíi-ya sikí ñuu Sodoma jín ñuu Gomorra ja ní naa-í. Te nì nduu máa nían-na yaa ní sá'a-ya. Te súan nì kuu-i ñn ejemplo nuu táká-ga ñayivi já tú kákuñi chiñú'un Dios. ⁷ Ko Lot, nì kuu-de cha ndaa te nì ndukuí'a iní-de ja ní jini-de nuu tiñu kuáxán ní kasá'a ñayivi ñáá-ún. Te nì nama-ya-dé. ⁸ Chi cha ndaa yúan, nì ncha-de ma'ñú ñayivi-ún, te nì jini-de te nì jini so'o-de tiñu ñáá nì kasá'a-i. Te ndita'an kivi ní ndukuí'a iní-de ja súan nì kasá'a-i, chì nì io ndaa iní añú-de. ⁹ Te nú súan nì io, núsáá te nú vai tundó'o sikí ñayivi káchiñú'un-i máa Tatá Dios, te jini-ya náma-ya-í, te chindasu-ya ñayivi ñáá, náva'a ndo'o-i kivi cháa juicio. ¹⁰ Vígá ndo'o ñayivi kásá'a tiñu ja kaní iní máa-i,

ch̄i chá'an xáan kájika kuáxán-i, te káské'ichi-i ñayivi kátá'ú tíñu. Ñayivi ní'in in̄i kákuu-i, te kásá'a-i ja kúu in̄i máa-i, te tú káyú'ú-i ká'an ndiva'a-i sik̄i já kákuñá'nu. ¹¹ Ni máá ndájá'a-yá, vasa ñá'nu-ga-ya jín fuerza jín tíñu kándiso-ya, ko tú káka'an ndiva'a-ya sik̄i yúan núu máá Tatá Dios. ¹² Ko ñayivi yá'a, káka'an ndiva'a-i sik̄i já tú kájuku'un in̄i-i, te kákuu-i nátu'un kiti yúkú ja ní kakaku-t̄i náva'a kunu'ni-t̄i te kuu-t̄i. Te súan naa ñayivi-ún sá'a yaku-i, ¹³ chi kii tundó'o sik̄i-i kuachi tíñu ñáá kásá'a-i. Ch̄i máni sik̄i tú'un sī in̄i kájata'an in̄i-i ndita'an kivi. Ñayivi k̄ini ñayivi chá'an kákuu-i. Te nini káyee-i jín-ró jíná'an-ró, te kákusī xáan in̄i-i káxndá'ú-i róo. ¹⁴ Te jí'vá-i sik̄i tú'un ísiki ncháa tá'an. Te tíndi-i sik̄i kuáchi. Te skani-i in̄i ñayivi tá'ya in̄i. Te bueno tóo in̄i añú-i, te se'e tasi kákuu-i. ¹⁵ N̄i kas̄iá-i ichi ndóo. Te n̄i kasana-i. Te n̄i kandikin-i ichi Balaam, se'e Beor. Chi cháa-ún n̄i kus̄i in̄i-de jín yá'u tíñu ñáá n̄i sá'a-de. ¹⁶ Ko ñn burro, vasa kiti ndiso kiti ñí'ín kúu-t̄i, ko n̄i ka'an-t̄i nátu'un ñn ñayivi. Te n̄i kana jín-ti nuu-dé. Te súan n̄i jas̄u-t̄i núu tíñu kátachi ndúkú sá'a cháa jáni tu'un-ún. ¹⁷ Ñayivi-ún kákuu-i nátu'un sókó íchi. Te suni kákuu-i nátu'un viko já ndéché-ni jín tachí. Ko ío tu'a ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní kani. ¹⁸ Ch̄i kásavixi-i máa-i jín tú'un sáni kákana-i. Te jín tíñu kaní in̄i máa-i te kañu'un-i sava-ga cháa ja ná káka kuáxán-de, vasa a n̄i kajinu ndija cháa-ún n̄i kajito-de ñayivi kásá'a tíñu ñáá. ¹⁹ Te máa-i, vasa kákeyu'u-í ja ndúu libre cháa-ún, ko kájatíñu máa-i nuu tíñu ñáá. Ch̄i nú n̄i yuji ñn cháa n̄i sá'a inga cháa, yúan-na te kuatíñu-de nuu cháa n̄i kundéé jín-de-ún. ²⁰ Chi n̄i kajini-de nuu máá Jito'o-yo Jesucristo, te n̄i nama-ya-dé, te n̄i kakuxio-de nuu tíñu chá'an ío in̄i ñuyivi. Te nú ndivi tuku-de inga jínu nuu tíñu chá'an-ún, te a n̄i kayuji-ni-de nú súan. Te ñáá xaan-gá kendoo-de ja sándi'í-na vásá já xnañúu. ²¹ Ch̄i va'a-ga kendoo-de nú tú ní kajini-de ichi ndáa, nas̄u já á n̄i kajini-de, te káské'ichi-de tíñu īi já ní tá'ú-yá nuu-dé. ²² Te n̄i kata'an-de nátu'un ká'an ndija ñn tu'un aná'an: Ti'ina, n̄i nakaji-ti ja ní nduxian-ti. Te kuchí, vasa a n̄i ndundoo-ti, ko n̄i nakin-ti máa-ti nuu ndé'yu.

3

Tu'un n̄i keyu'u-yá ncháa-ya

¹ Ñani máni, ya'á kúu carta uu cháa-ri nuu-ro v̄ina, te jín ndéndúu xndáku-ri nuu-ro náva'a ná ndúkanda in̄i-ro, ch̄i ío káji xini-ro. ² Náva'a ná núku'un in̄i-ro táka tu'un n̄i kaka'an cháa n̄i kajani tu'un Dios onde sáá, jín tíñu n̄i tá'ú Jito'o-yo, I'a náma yóo, ja ní ka'an-ya jín yú'u cháa kákuu apóstol nuu-ro.

³ Tu'un yá'a ná kuní-ro xná'an-ga, ja ondé sandí'i-na te chaa chaa sákátá jíin tú'un kátá-de. Te sá'a-de taká ja kakaní iní máá-de. ⁴ Te kachí-de: Naja tú ncháa-ya nátu'un ní keyu'u-yá. Chí onde kivi ní kaji'i ndiyi táa-yo, te taká ndatíñu yá'a tú ní sama kuti onde kivi ní kejá'a-yá ní sá'a-ya ñuyívi, achí-de. ⁵ Chí kájasu-de nuu jiní tuní-de, náv'a tú kuní-de ja ío andíví ondé aná'an, te jíin tú'un Dios ní kuv'a ñuyívi jíin ndúcha má'ñú máá ndúcha-ún. ⁶ Te suni jíin ndúcha-ún ní naa ñuyívi aná'an, chí ní sa'u chíi nducha-ún. ⁷ Ko andíví jíin ñuyívi ío vina, suni súan jíin tú'un máá-yá te yíndasu tu'a náv'a kayu jíin ñu'un kivi cháa juicio. Te suni kivi-ún naa taká ñayivi tú káchiñú'ún Dios. ⁸ Ko róo ñáni máni, ma náa iní-ro tú'un yá'a jíná'an-ró. Chí in kivi jíin máá Jító'o-yo, nátu'un mil-ni kuiá kúu. Te mil kuiá nátu'un in kivi-ní kúu. ⁹ Tú kú'uun iní máá Jító'o-yo sikí tú'un ní keyu'u-yá-ún, nátu'un kájani iní sava ñayivi. Chí sua ío paciencia iní-ya nú-yo, tú kuní-ya já náa ní in-yó, chí sua ndí'i-yó ná nákani iní-yo kuní-ya. ¹⁰ Ko kivi máá I'a kúu Tatá Dios chaa nátu'un ñaku'ná ákuáa. Te kivi-ún ní'in xaan, te naa andíví, te taká ndatíñu andíví ndí'i kayu te nducha. Te ñuyívi jíin taká ndatíñu ío, ndí'i kayu. ¹¹ Te nú súan nduxiá taká ndatíñu yá'a, núsáa te jínu ñu'ún já káka ndoo-ró te chiñú'ún-ró-yá. ¹² Nini káindatu-ró, te kásatíñu-ró náv'a yachí chaa máá kivi Dios. Te kivi-ún kayu andíví te nducha-ni. Te taká ndatíñu andíví nducha jíin ñu'un. ¹³ Ko máá-yó, káindatu-yó andíví jáá jíin ñuyívi jáá, nátu'un ní keyu'u-yá. Te yúan koo máni tiñu ndaa. ¹⁴ Ñáni máni, a káindatu-ró cháa tu'un yá'a. Ja yúan ná ndúkú ndée vá'a-ró já ní'in-yá róo, ja tú káchá'an iní-ro, ni ja tú na kuachi-ró koo. Ni ja tú kánaá-ro. ¹⁵ Te ná kuní-ro já nú-yo ío paciencia iní máá Jító'o-yo, te ja yúan kaku-yó. Chí ñani-yo Pablo ja maní-yo jíin-de, suni súan ní chaa-de tutu nuu-ro. Chí ní stá'an-ya tú'un ndíchí nú-dé. ¹⁶ Suni súan yóso tú'un yá'a nuu taká carta ní chaa-de. Te nuu carta-de-ún ío yaku tu'un yí ja tú kájuku'un yachí iní-yo jíin. Te ñayivi tú tu'a jíin ñayivi tá'ya iní, kásama-i tu'un yí yúan. Nátu'un kásama-i sava-ga tutu i. Te ja yúan káxnáa-í máa-í. ¹⁷ Ko róo ñáni máni, onde jíin tiempo te a kájiní-ro tú'un yá'a. Núsáa te koto-ró máá-ró, náv'a tú kukuu-ró jíin kuáchi kás'a ñayivi ñáa, chí sanaa te jungava-ró já tuká ká'in ní'in-ró. ¹⁸ Chí sua ná ndeá tu'un luu-ya iní-ro. Te ná júku'un-ga iní-ro tú'un máá Jító'o-yo Jesucristo, I'a náma yóo. Te ná nákana jaa-yó-yá vina, te suni súan ní káni ní kuiá. Súan ná koo. Amén.

LA PRIMERA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA HIN JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Tu'un máá-yá ni jini Juan

¹ Tu'un kájani-ri kúu tu'un máá I'a ni io onde xnáñúú. Te ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá jín ndúchi-rí. Te ni kaké'é-rí-ya jín ndá'a-rí. Te máá-yá kúu tu'un kuchaku-yo. ² Te I'a-ún chakú-yo sá'a-ya, ni kenda ndijin-ya. Te ni kajini-ri nuu-yá. Te kájani ndaa-ri tu'un-ya. Te kákastu'ún-rí nuu-ro ndasa kuchaku-ro ní káni jíná'an-ró sá'a-ya. Chi ni kanchaa-ya jín máá Táa-yo Dios. Te ni kenda ndijin-ya núu-yo. ³ Ja ní kajini-ri jín já ní kajini so'o-ri-ún, yúan kákastu'ún-rí nuu-ro, náva'a suni máá-ró, hin núu-ni koo ini-ro jín-rí. Te máá-rí, hin núu-ni ká'io ini-ri jín máá Táa-yo Dios jín Sé'e-ya Jesucristo. ⁴ Te tu'un yá'a káchaa-ri nuu-ro náva'a kusii xáan ini-ro jíná'an-ró.

Ja ndú ncháa Dios jín já jánchaa-ya kuáchi-yó

⁵ Te ya'á kúu tu'un ni kajini so'o-ri ni ka'an-ya. Te tu'un-ún kájani-ri nuu-ro: Máá Dios kúu luz. Te nuu ncháá máá-yá, tú kuti na ñuñáa ío. ⁶ Nú káka'an-yo já hin núu-ni ká'io ini-yo jín-yá, te kájika kuu-yó íchi ñuñáa. Yúan-na te káxndá'ú-yo, te tú káka'an ndaa-yo. ⁷ Ko nú kájika-yó íchi ñúndijin nátu'un máá-yá kánchaa-ya ñúndijin, yúan-na te hin núu-ni ká'io ini-yo jín-yá. Te niñi máá Sé'e-ya Jesucristo nda'va taká kuáchi-yó. ⁸ Nú káka'an-yo já tú na kuáchi kándiso-yó, te káxndá'ú-yo máá-yó já súan, te tú ñú'un tu'un ndaa ini-yo. ⁹ Te máá-yá, I'a skíkuu, I'a va'a kúu-ya. Ja yúan nú nakani ndaa-yo kuáchi-yó, te sá'a-ya táká'nu ini nuu kuáchi-yó, te sándoo-ya yóo kanchaa-ya táka ja ñáa ñú'un ini-yo. ¹⁰ Te nú ka'an-yo já tú na kuáchi ní kásá'a-yó, te nátu'un kánasá'a-yó-yá hin I'a ká'an tu'un tú'ún, te tu'un máá-yá na tú ñú'un ini-yo.

2

¹ Súchi, taká tu'un yá'a cháa-ri nuu-ro, náva'a ma sá'a-ró kuáchi jíná'an-ró. Ko nú ndé hin-ró sá'a kuáchi, te ío hin I'a ká'an ja'a-yo nú máá Táa-yo Dios. Jesucristo, I'a ndaa kúu-ya. ² Te onde jín niñi máá-yá jánchaa taká kuáchi-yó jíná'an-yó. Te nasu máá hin kuáchi máá-yó, chi suni jánchaa kuáchi ní ñúyivi.

³ Nú skíkuu-yó tíñu tá'ú-yá nuu-yo, yúan-na te jiní ndaa-yo já kájiní-yo-yá. ⁴ Te nú ñn chaa ka'an-de: Ruu, chí jiní-ri-ya. Te nú tú skíkuu-de tíñu tá'ú-yá, chaa yúan, chaa xndá'ú kúu-de, te tú ñú'un tu'un ndaa iní-de. ⁵ Ko chaa skíkuu tu'un-ya, jandáa ja iní máa-de ñi yija va'a tu'un kúndá'ú iní Dios. Ja yúan kájiní-yo nú kánchaa-yo jín-yá xí túu. ⁶ Nú ká'an ñn chaa ja ncháa-de jín-yá, kánúú káka-de nátu'un ñi jika máa-yá.

Tu'un jáa tá'ú tíñu nuu-yo

⁷ Ñáni máni, nasu tíñu jáa tá'ú-rí nuu-ro, chí tíñu ja á kañava'a-ró ondé ñi kejá'a kúu. Te tíñu-ún ja tá'ú-rí nuu-ro kúu tu'un ñi kajini so'o-ró ondé kiví ní kejá'a. ⁸ Ko suni tá'ú-rí ñn tíñu jáa nú-ro, ja kúu tu'un ndaa ío iní máa-yá jín iní máa-ró. Chí ñuñáa, a já'a kua'an. Te stúun máa luz ndija nuu-yo vína. ⁹ Nú ñn chaa jito u'u-de ñani-de, chaa-ún kánde-de ñuñáa, vasa a ká'an-de ja kánchaa-de ñundijin. ¹⁰ Chaa ja kúndá'ú iní-de ñani-de, kánde-de ñundijin. Te tú náyu'ú ni ñn ñayivi sá'a-de. ¹¹ Ko chaa jito u'u-de ñani-de, kánde-de ñuñáa. Te ñuñáa jika-de, te tú jiní-de ndé nuu kí'in-de. Chí ñi kukuáa-de ñi sá'a ñuñáa-ún. ¹² Súchi jín'an-ró, cháa-ri tutu yá'a nuu-ro chí ja sikí Jesucristo te ñi sá'a Dios tuká'nu iní-ya núu táka kuachi-ró. ¹³ Róo táa jín'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chí kájiní-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo chaa súchi jín'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chí a ñi kundéé-ró jín kuí'na. Súchi, cháa-ri tutu nuu-ro, chí kájiní-ro núu máa Táa-yo Dios. ¹⁴ Róo táa jín'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chí kájiní-ro I'a kúu onde xnáñúú. Róo chaa súchi jín'an-ró, cháa-ri tutu nuu-ro, chí ká'io ñi'in-ró, te tu'un Dios ñú'un iní-ro, te a ñi kakundéé-ró jín kuí'na. ¹⁵ Ma kóo maní-ro jín ñúyivi, ni taká ndatíñu ja ío iní ñuyivi. Chí nú ndé ñn chaa maní-dé jín ñuyivi, te tú kúu koo maní-dé jín máa Táa-yo Dios. ¹⁶ Chí taká ja ío iní ñuyivi kúu modo yúkú já kaní iní máa-yó, jín já kaní iní nduchi-yo, jín já sávi-xi-yo máa-yó. Yuán nasu ondé nuu máa Táa-yo Dios vai, chí cuenta ñuyivi kákuu. ¹⁷ Te naa ñuyivi jín táka ja kakaní iní-yo. Ko chaa sá'a ja kúu iní máa Dios, kundij-de ní káni.

Chaa jito u'u Cristo

¹⁸ Súchi, a kuandi'i kiví. Te a ñi kajini tu'un-ró já kí máa já xín tíñu jito u'u Cristo. Te onde vína, a ñi kenda tñi ñayivi kábito u'u-ya. Te ja yúan kájiní-yo já á kuandi'i kiví. ¹⁹ Nuú máa-yó ní kenda-i kája'an-i. Ko nasu tá'an-yó kákuu-i. Chí nú tá'an-yó kákuu-i, kendo ndija-i jín-yó núu. Ko ñi kenda-i kája'an-i náva'a kuní ndijin-yo núu-í ja nasu tá'an-yó kákuu-i. ²⁰ Ko máa I'a ii, ñi ji'i-yá róo jín Espíritu Santo. Te kájiní-ro táka tu'un. ²¹ Nasu cháa-ri tutu yá'a nuu-ro já nátu'un tú

kájuku'un iní-ro jíin tú'un ndaa, chí sua kájuku'un iní-ro jíin, jíní-rí, chí tú kuti ní ñn tu'un tú'ún ío nuu tú'un ndaa. ²² Ndé ja xín tú'un xndá'ú, suu ja tú játu'un ja Jesús kúu máá Cristo. Yuán kúu ja jito u'u Cristo, chí tú játu'un ja kúu máá Táa-yo Dios jíin Sé'e-ya. ²³ Taká chaa tú játu'un-de máá Sé'e, suni tú ká'jin-de jíin máá I'a kúu Táa. Te chaa játu'un-de máá Sé'e, suni ká'jin-de jíin máá I'a kúu Táa. ²⁴ Núsáá te tu'un nī kajini so'o-ró ondé xnáñúú, ná kéndoo tu'un-ún iní-ro jíná'an-ró. Te nú jíin-ró kánchaa tu'un nī kajini so'o-ró ondé xnáñúú-ún, yúan-na te suni kuxiukú máá-ró jíin máá Táa-yo jíin Sé'e-ya. ²⁵ Te ya'á kúu tu'un nī keyu'u-yá nuu-yo: Ja kúchaku-yo ní káni. ²⁶ Tu'un yá'a cháa-rí tutu nuu-ro já kástu'ún-rí cuenta sikí ñáyivi kándúkú xndá'ú róo jíná'an-ró. ²⁷ Ko nī j'i-yá róo jíin Espíritu Santo, te kánchaa máá Espíritu iní-ro jíná'an-ró. Te tú kájinu ñú'ún-ró já stá'an ni ñn ñáyivi núu-ro, chí máá Espíritu kúu ja stá'an taká tu'un nuu-ro, te stá'an tu'un ndaa, tú xndá'ú kuti. Núsáá te kuxiukú-ró jíin-yá, nátu'un nī stá'an máá Espíritu nuu-ro. ²⁸ Te vina súchi, ná kúxiukú ní'in-ró jíin-yá, náva'a nú nī kenda ndijin-ya, te ma yú'ú-yo, ni ma kúka nuu-yo núu-yá kivi ncháa-ya. ²⁹ Te nú kájiní-ro já I'a ndaa kúu-ya, te suni ná kuní-ro já taká ñáyivi kásátiñu ndaa, onde nuu máá-yá nī kakaku-i.

3

Tu'un se'e Dios

¹ Ná kúná'an-ró sikí máá Táa-yo, ndasa nī kundá'ú xaan iní-ya yóo, ja ná kúnání-yó sé'e Dios. Te yuán kákuu ndija-yó. Ja yúan tú jini ñáyivi ñúyivi núu-yo, chí tú ní jini-i nuu máá-yá. ² Nání mání, vina a kákuu-yó sé'e Dios, te té cha'an-ga kuní-yo ndasa koo-yó. Ko a kájiní-yo já nú nī kenda ndijin-ya, te nduu-yó nátu'un káa máá-yá. Chí kuní-yo núu-yá ndasa káa-ya. ³ Te taká chaa ja súan káñukuu iní-de-ya, sándoo-de máá-de nátu'un ío ndoo máá-yá. ⁴ Chaa sá'a kuachi, suni stívi-de ley, chí kuachi-ún kúu ja síjita ley. ⁵ Te kájiní-ro já ní kenda ndijin-ya náva'a nda'va-ya kuachi-yó. Te tú na kuachi ndíso-ya. ⁶ Ñáyivi kánchaa jíin-yá, tú sá'a-i kuachi. Te ñáyivi sá'a kuachi, tú ní ndé'é-i nuu-yá, ni tú ní jini-i nuu-yá. ⁷ Súchi jíná'an-ró, ni ñn-de ma xndá'ú-de róo. Chaa sá'a tiñu ndaa, chaa ndaa kúu-de, nátu'un I'a ndaa kúu máá-yá. ⁸ Te chaa sá'a kuachi, se'e kui'na kúu-de. Chí kui'na, sá'a kuachi vai onde xnáñúú. Ja yúan ní kii Se'e Dios ja xnáa-yá taká tiñu sá'a kui'na. ⁹ Chaa kúu se'e Dios, na tú sá'a-de kuachi, chí tata-ya kánchaa iní-de. Te ma kúu sá'a-de kuachi, chí se'e Dios kúu-de.

Tu'un se'e kui'na

10 Súan ná kuní-yo ndéja kúu se'e Dios jíin sé'e kui'na. Taká cháa ja tú sá'a-de tiñu ndaa, jíin já tú kundá'ú iní-de ñani-de, nasu sé'e Dios kúu-de. 11 Chi ya'á kúu tu'un ja ní kajini tu'un-ró ondé xnáñúú: Ja ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó. 12 Te ma sá'a-yó nátu'un nī sá'a Caín, ja ní kuu-de se'e kui'na, te nī ja'ni-dé ñani-de. Te naja ní ja'ni-dé ñani-de. Kuachi ja máni tiñu ñáá nī sá'a-de, te ñani-de nī sá'a tiñu ndaa. 13 Ma nánaa iní-ro ñani, te nú ñayivi ñuyivi jíto u'u-i róo jíná'an-ró. 14 A kájiní-yo já á nī kaku-yó já kúu-yo, te nī naja'a-yó núu kúchaku-yo, chí kákundá'ú iní-yo ñaní-yo. Te cháa ja tú kundá'ú iní-de ñani-de, cháa-ún kánde-de nuu kúu-de. 15 Chaa jíto u'u ñani, cháa já'ni ndíyi kúu-de. Te a kájiní-ro já ní in cháa já'ni ndíyi, ma nání'in tá'u kúti-dé kuchaku-de ní káni. 16 Ja yúan jini-yo ndasa sá'a tu'un kundá'ú iní. Chí Cristo, nī ji'i-ya já yóo. Te máa-yó, suni súan jínu ñú'un kúu-yo já tá'an-yó. 17 Ko cháa ja kúká-de jíin ndatíñu ja ío iní ñuyivi, nú jini-de tá'an ñani-de tundó'o, te nú sáxi-de onde jíin iní añú-de, núsáa te á ncháa tu'un kundá'ú iní Dios iní-de xí túu. 18 Súchi, ma kundá'ú iní-yo jíin tú'un ká'an-ni-yó, ní jíin yú'u-yo, chí sua ná kundá'ú ndija iní-yo ondé jíin tiñu kásá'a-yó. 19 Ja yúan te kuní-yo já kákuu-yó sé'e tu'un ndaa, te kunda iní añú-yo núu-yá, 20 nú añú-yo kána jíin núu-yo. Chí Dios, ñá'nu-ga kúu-ya vása añú-yo, te jini ndí'i-ya táká naún kúu. 21 Súchi máni, nú añú-yo tú náku-xndíi siki-yo, yúan-na te tuká yú'ú-yo núu Dios, 22 te taká naún kájikán-yo núu-yá, te kua'a-ya núu-yo, chí kájanatú-yo táká tiñu tá'ú-yá nuu-yo. Te kásá'a-yó táká tiñu ja kúsi iní-ya jíin. 23 Te ya'á kúu tiñu tá'ú-yá: Ja ná kándija-yó núu Sé'e-ya Jesucristo, te ná kundá'ú iní-yo tá'an-yó nátu'un nī tá'ú-yá tiñu nuu-yo. 24 Te taká ñayivi skíkuu tiñu tá'ú-yá, káxiukú-i jíin Dios, te Dios kánchaa-ya jíin-i. Te jíin tú'un yá'a kájiní-yo já ncháa máa-yá jíin-yó jíin máa Espíritu ja ní ja'a-ya núu-yo.

4

Modo kuní-yo s̄in s̄in tu'un

1 Ñani máni, ma kándija-ró táká tu'un. Chí ná kóto nchaa-ro táká tu'un te nú onde nuu Dios vai xí túu. Chí kua'a ñayivi kájani tu'un tú'un, nī kenda koyo-i iní ñuyivi. 2 Jíin tú'un yá'a ná kuní-ro ndéja kúu máa Espíritu Dios: Taká tu'un ja ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, te suu onde nuu Dios vai. 3 Te taká tu'un ja tú ká'an ndaa ja ní kii Jesucristo jíin yíki kúñu-ya, nasu núu Dios vai. Te yúan kúu tu'un jíto u'u Cristo, ja ní kajini tu'un-ró já kii, te vina a kánde iní ñuyivi. 4 Súchi jíiná'an-ró, se'e Dios kákuu-ró. Te nī kundéé-ró jíin yúan. Chí ñá'nu-ga kúu I'a kánchaa iní máa-ró nasu yúan já kánchaa iní

ñayivi ñúyivi. ⁵ Máá-i kákuu se'e ñuyivi. Ja yúan káka'an-i tu'un ñuyivi. Te ñayivi ñúyivi jini so'o tu'un káka'an-i. ⁶ Máá-yó kákuu se'e Dios. Te chaá jini nuu Dios, jini ná'in-de tu'un ká'an-yo. Ko ñayivi já násu sé'e Dios kúu-i, tú jini ná'in-i tu'un ká'an-yo. Ja yúan kájiní-yo ndasa káa tu'un ndaa jíin tú'un ñáá.

Dios kúu máá tú'un kúndá'ú ini

⁷ Ñáni máni, ná kúndá'ú ini-yo tá'an-yó, chi tu'un kúndá'ú ini, onde nuu Dios vai. Te taká ñayivi kúndá'ú ini tá'an, se'e Dios kúu-i, te jini-i nuu Dios. ⁸ Te chaá ja tú kúndá'ú ini-de tá'an-de, tú jini-de nuu Dios, chi Dios kúu máá tú'un kúndá'ú ini. ⁹ Súan ni kenda ndijin ndasa kúndá'ú ini Dios yóó. Chi ni tájí-yá Se'e-ya, vasa máá tú'un-ni-i ío. Te ni kii Se'e-ya-ún ini ñuyivi yá'a, náva'a jíin máá-yá te kuchaku-yo. ¹⁰ Súan ío tu'un kúndá'ú ini, chi vasa tú ní kákumani-yo jíin Dios, ko ni kúndá'ú ini-ya yóó. Te ni tájí-yá Se'e-ya ní kii, náva'a kuanchaá-ya táka kuachi-yó jíin niñi-yá. ¹¹ Ñáni máni, nú súan kúndá'ú ini Dios yóó, te suni súan níni ná kúndá'ú ini-yo tá'an-yó núsáa. ¹² Ni in chaá, tú ní jini kuti-dé nuu Dios. Ko nú kúndá'ú ini-yo tá'an-yó, te Dios ncháa-ya jíin-yó, te tu'un kúndá'ú ini-ya, a ni yija va'a ini-yo. ¹³ Ja yúan kájiní-yo já ncháa-yo jíin-yá. Te ncháa-ya jíin-yó. Chi ni ja'a-ya Espiritu-ya núu-yo. ¹⁴ Te a ni kajini-yo, te káka'an ndaa-yo, já máá Táa-yo Dios ni tájí-yá Se'e-ya ní kii ja náma-ya ñayivi ñúyivi. ¹⁵ Nú ndé ñayivi ká'an ndaa ja Sé'e Dios kúu Jesús, yúan-na te ncháa Dios jíin máá-i, te máá-i jíin Dios. ¹⁶ Te yóó, a ni kajini-yo, te ni kakandíja-yó já Dios kúndá'ú ini-ya yóó. Chi Dios kúu tu'un kúndá'ú ini. Te chaá kúndá'ú ini tá'an, ncháa-de jíin Dios. Te Dios ncháa-ya jíin-de. ¹⁷ Súan yija va'a tu'un kúndá'ú ini-yo, náva'a ma yú'ú-yo kivi kii juicio, chi natu'un káa máá-yá, suni súan kándaá máá-yó ini ñuyivi yá'a. ¹⁸ Tu'un kúndá'ú ini, tú ndiso tu'un yú'ú. Chi nú kúndá'ú ndija ini-yo, te a ni jinu tu'un yú'ú kua'an. Chi tu'un yú'ú ndiso tundó'o. Chi nú yú'ú in ñayivi, chá'an-ga yija va'a-i jíin tú'un kúndá'ú ini. ¹⁹ Te yóó, mani-yo jíin-yá, chi ni kúndá'ú ini-ya yóó xna'an-ga. ²⁰ Nú in chaá ká'an-de: Ruu, chi mani-rí jíin Dios. Te nú jito u'u-de ñani-de, chaá xnda'ú kúu-de nú súan. Chi chaá ja tú kúndá'ú ini-de ñani-de ja á ni jini-de nuu, ndasa kuu kumani-dé jíin Dios ja tú jini-de nuu-yá núsáa. ²¹ Te ni tá'ú-yá tiñu yá'a nuu-yo: Chaá mani jíin Dios, suni ná kúndá'ú ini-de ñani-de.

5

Jíin tú'un kándíja te kundéé-yó

1 Nú ndé ñayivi kándija-i ja Jesús kúu Cristo, Se'e Dios kúu-i, núsáa te ñayivi kúmani jíin máa I'a kúu Taa, suni kúmani-i jíin Sé'e-ya. 2 Nú mani-yo jíin Dios te jándatu-yo táká tiñu tá'ú-ya, yuán kájiní-yo já mani-yo jíin táká se'e Dios. 3 Chi ja mani-yo jíin Dios kúu ja ná kuándatu-yo tíñu tá'ú-ya, chí tiñu tá'ú-ya tú vee. 4 Chi taká ñayivi kákuu se'e Dios, kundée-i jíin ñúyivi, chí tu'un kándija-yó kúu fuerza ja kundée-yó jíin ñúyivi. 5 Ndeja kúu ja kundée jíin ñúyivi, suu ñayivi kándija ja Jesús kúu Se'e Dios, ñayivi-ún kúu-i. 6 I'a yá'a kúu Jesucristo, ni kii-ya jíin ndúcha jíin niñi. Nasu máa ñin jíin ndúcha, chí jíin ndúcha jíin niñi. Te máa Espiritu ká'an ndaa ya'a, chí Espiritu kúu tu'un ndaa. 7 Chi ío uní ja ká'an ndaa iní andívi. Máa I'a kúu Taa, máa Sé'e, jíin máa Espiritu Santo kákuu-ya. Te ndenúni I'a yá'a, ñin-ni-ya kúu. 8 Te ío uní ja ká'an ndaa iní ñuyivi. Espiritu, jíin ndúcha, jíin niñi kákuu, te ndenúni ya'a, ñin-ni káka'an. 9 Nú játá'ú-yó tú'un káka'an ndaa cha, naga ni kuu jíin tú'un ká'an ndaa Dios, ja ñá'nu-ga kúu, chí tu'un ká'an ndaa Dios kúu tu'un Se'e-ya. 10 Cha kándija nuu Sé'e Dios, a jini ndaa máa-de. Te cha tú kándija nuu Dios, natu'un násá'a-de-ya ñin I'a xndá'ú, chí tú kándija-de tu'un ni ka'an ndaa Dios ja ní jani-ya tú'un Se'e-ya. 11 Te ya'a kúu tu'un ndaa-ún: Ni ja'a Dios tu'un ja kúchaku-yo ñi káni, te Se'e-ya kúu I'a ndiso tu'un kuchaku-yo. 12 Cha kándija nuu Sé'e-ya, a ni ni'in tá'u-dé kuchaku-de. Ko cha tú kándija nuu Sé'e-ya, tú ní ni'in tá'u-dé kuchaku-de. 13 Tu'un yá'a cháa-ri nuu róó, ñayivi káandija nuu Sé'e Dios, nává'a ná kuni-ro já á ni kani'in tá'u-ro kúchaku-ro ñi káni, nává'a kándija va'a-ró nuu Sé'e Dios. 14 Ja yá'a chundée iní-yo ká'an-yo jíin-ya, chí nú jikán-yo ñin ndatíñu nuu-ya natu'un kuni máa-ya, te jini ná'in-ya tu'un ká'an-yo. 15 Te nú kájiní-yo já jini ná'in-ya tu'un ká'an-yo naún ndatíñu kájikán-yo. Núsáa te a kájiní-yo já ní'in-yo já ní kájikán-yo-ún. 16 Nú ñin ñayivi jini-i sá'a ñani-i kuachi ja nasu kuachi ku-de kúu, te ná ká'an nda'ú-i jíin-ya, te ku'a-ya tú'un kuchaku-de. Ko máni nuu cháa ja nasu kuachi ku-de kásá'a-de, áchí-ri. Ío kuachi ja kúu-de, ko nasu já'a yuán ká'an-ri ja ká'an nda'ú-yo jíin-ya. 17 Taká tiñu káñáa kúu kuachi. Ko ío kuachi ja nasu kuachi ku-i kúu. 18 Kájiní-yo já ñayivi kákuu se'e Dios, tú sá'a-i kuachi. Chí ñin se'e Dios ndíto va'a-i máa-i. Te kui'na, ma kúu ké'é-ún-i. 19 Te kájiní-yo já sé'e Dios kákuu-yó. Te kui'na kúu ja tin so'o ñi ñúyivi. 20 Ko a kájiní-yo já ní kii Se'e Dios. Te káju'ku'un iní-yo ní sá'a-ya, nává'a kuni-yo nuu máa I'a ndaa. Te a káxiukú-yó jíin máa I'a ndaa, máa Sé'e-ya Jesucristo kúu-ya. Máa-ya kúu ndija Dios ndaa, te máa-ya kúu I'a kuchaku-yo ñi káni sá'a-ya.

21 Súčhĭ, ná kúxio-ró núy ndosó. Súan ná kóo. Amén.

LA SEGUNDA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UU JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Siki ichi ndaa jín tú'un kúndá'ú iní tá'an

¹ Máa-ná kúu máa cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ná tutu yá'a nuu ní, ña'an ní kaji-ya. Te kúndá'ú ndija iní-ná ní. Te nasu máa ñin-ná, chí suni taká ñayivi kájiní tu'un ndaa. ² Chí ñú'un tu'un ndaa iní-yo. Te kunchaa jín-yó taká kiví. ³ Tu'un luu ío iní, jín tú'un sá'a tuká'nu iní, jín tú'un kuaká'nu iní, ja vái onde nuu máa Táa-yo Dios jín núu Sé'e-ya Jesucristo, ná kóo ndija iní-ní jín tú'un kúndá'ú iní. ⁴ Xaan kúsi iní-ná, chí nì nì'ná tu'un ja kájika ndaa se'e-ní jíná'an-i, natu'un nì tá'ú tíñu máa Táa-yo Dios nuu-yo. ⁵ Te vina nána, tú cháa-ná tutu yá'a ja tá'ú-ná ñin tíñu jáá núu-ní. Chí sua ká'an nda'ú-ná jín-ní sikí tú'un nì nì'n-yo onde xnáñúú, ja ná kúndá'ú iní-yo tá'an-yó. ⁶ Te ya'á kúu tu'un kúndá'ú iní, ja ná káka-yó natu'un nì tá'ú-yá tíñu nuu-yo. Ya'á kúu tíñu nì ta'u núu-ní: Ja ná káka-ní jín tú'un-ún, natu'un nì kájiní so'o-ní onde xnáñúú.

Siki já xndá'ú

⁷ Chi kua'a ñayivi káxndá'ú ñá'án, vai koyo-i iní ñuyivi. Te ñayivi-ún, tú kaja'a-i tu'un ja ní kii Jesucristo jín yiki kúñu-ya. ñin ñayivi súan kúu ñayivi xndá'ú ñá'án. Te ñayivi jito u'u Cristo kúu-i. ⁸ Koto va'a-ní máa-ní jíná'an-ní, náva'a tú xnáa-ní tíñu nì kasá'a-ní. Chí sua ná nì'n vá'a-ní ya'u-ní. ⁹ Nú ndé ñayivi sáni'in iní-i, te tú jiku-i jín tú'un Cristo, tú ncháá Dios jín-i. Te nú ndé ñayivi jiku jín tú'un Cristo, ncháá máa Táa-yo jín Sé'e-ya jín-i. ¹⁰ Te nú ñin ñayivi jáa-i nuu-ní, te tú ndíso-i tu'un yá'a, ma kuátá'ú-ní-i kunchaa-i iní ve'e-ní, ni ma ká'an-ní sa'an kúta'u jín-i. ¹¹ Chi ñayivi ká'an jín-i, chindéé tá'an jín-i sikí tíñu ñáá sá'a-i-ún. ¹² Vasa ío kua'a tú'un chaa-ná nuu-ní, ko tú kuní-ná ka'an-ná jín-ní jín tutú jín tinta, chí ñúkuu iní-ná ja-ná nuu-ní jíná'an-ní. Te ndatu'ún jín yú'u-yo, náva'a ná kúsi xaan iní-yo. ¹³ Taká se'e ku'u-ní, ja ní kaji-ya, káka'an-i ja ná sándéé iní-ní. Súan ná kóo. Amén.

LA TERCERA EPISTOLA DE SAN JUAN APOSTOL YA'A KUU CARTA UNI JA NI CHAA SAN JUAN APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

Chaa kájika jín tú'un ndaa

¹ Máa-rí kúu máa cháa ñá'nu-ga. Te cháa-ri tutu yá'a nuu-ro Gayo máni, chí kúndá'ú ndija iní-ri róo. ² Ñáni máni, kuní-ri ja bueno ná kí'in taká tiñu sá'a-ró, jín já ná kéndoo ndéé ndánu-ro, nátu'un nī kéndoo va'a añú-ro. ³ Jandaa nī kusii xáan iní-ri kivi ní chakoyo ñani-yo, chí nī kanakani-de tu'un-ró núu-rí, ndasa bueno ío ndaa tu'un ñú'un iní-ro, nátu'un jika ndaa-ro. ⁴ Tuká inga tu'un kúsi iní-ri sá'a ná nuu yá'a, ja kúni tu'un-ri ja kájika ndaa se'e-ri jíná'an-i. ⁵ Ñáni máni, bueno sá'a-ró taká tiñu jiku-ró ján jín taká ñani-yo, vasa chaa jíká kakuu-de. ⁶ Chi chaa-ún, nī kajani-de tu'un-ró núu tiku'ni, ja vá'a kúndá'ú iní-ro. Te va'a sá'a-ró te nú chindéé chítuu-ró-de chu'un íchí-ró-de, nátu'un kuní Dios. ⁷ Chi chaa-ún, maní-dé jín-yá, te ja yúan ní káki'in-de ichi kája'an-de, te tú káki'in-de ní in ndatíñu nuu ñayivi sín naciún. ⁸ Núsáa te yóo, níni ná kuatá'ú-yó cháa-ún, nává'a chindéé tá'an-yó jín-de siki tú'un ndaa.

Ja kájasu nuu tú'un va'a

⁹ A nī chaa-ri tutu nuu máa tiku'ni. Ko Diótrefes, tú játá'ú-de tu'un ká'an-ri, kuachi ja kúñá'nu máa-de nuu-í kuní-de. ¹⁰ Núsáa te nú jaa-ri te naxndáku-ri nuu-ro tiñu sá'a-de ja kátílakuá yu'u-dé, ndasa sátú'ún-de siki-rí. Te vasa a ká'an-de súan, ko tú kúva'a iní-de. Chí tú játá'ú-de ñani-yo kátáji-yó núu-dé, te jasú-de nuu ñayivi kákuni-i kuatá'ú-i-de. Te skúnu-de-i iní tiku'ni. ¹¹ Ñáni máni, ma sá'a-ró nátu'un kásá'a chaa ñáa, chí sua nátu'un kásá'a chaa va'a. Chaa sá'a tiñu va'a, se'e Dios kúu-de. Ko chaa sá'a tiñu ñáa, tú jini kuti-dé nuu Dios. ¹² Taká ñayivi kájani ndaa-i tu'un siki Demetrio, te suni máa tú'un ndaa ká'an siki-dé, te suni súan ká'an máa-rí. Te a kájiní-ro já tú'un ká'an-ri ío ndaa. ¹³ Ío kua'a tú'un chaa-ri nuu-ro kuní-ri, ko tú kuní-ri chaa-ri jín tinta jín pluma. ¹⁴ Chí núkuu iní-ri ja yakú-na kivi te jaa-ri nuu-ro. Yúan-na te ndatu'ún jín yú'u-yo. ¹⁵ Ná kóo tu'un vindaa vinené jín-ró. Sándéé iní-ro, áchí taká amigo yá'a. Te suni ka'an-ro jín taká amigo ján, ná sándéé iní-i.

LA EPISTOLA UNIVERSAL DE SAN JUDAS APOSTOL YA'A KUU CARTA JA NI CHAA SAN JUDAS APOSTOL NUU TAKA ÑAYIVI KAKANDIJA

¹ Máá-rí kúu Judas ñani Jacobo, te mozo Jesucristo kúu-ri. Te cháa-ri tutu yá'a nuu róó, ñayivi ní kana-ya xiní, ja ní ndundoo-ró ní sá'a Táa-yo Dios. Te Jesucristo, ndíto va'a-ya róó. ² Tu'un kuaká'nu ini, jín tú'un vindáa vinené, jín tú'un kúndá'ú ini tá'an ná ndeá-ga nuu-ro sá'a-ya.

Ná kuiñi ni'in-yó jín tú'un kándija

³ Ñani máni jíná'an-ró, xaan jítu iní-ri cháa-ri tu'un nuu-ro ndasa ni nama-ya yóó jíná'an-yó. Ko ni jini-ri ja jínu ñú'ún ja cháa-ri tutu nuu-ro ja má kuá'a-ró tú'un stívi-i tu'un kákandija-yó, ja ñn jínu-ni ni ja'a-ya tú'un-ún nuu ñayivi ndóo. ⁴ Chi yaku ñayivi, ni kivi koyo sa'í-i. Te tú káchiñú'ún-i Dios. Te ni kanasama-i tu'un luu ío ini Dios máa-yó, ni kanasá'a-i tu'un kuáxán. Te suni tú kájatá'ú-i máa Jító'o-yo Jesucristo, ni Dios ja máa ñn-ni-ya tá'ú tíñu. Ko ñayivi yá'a, onde aná'an a ni kunda ja tá'nu ndatu-i.

Dios kúu I'a sándaq tíñu siki cháa ñáa ij

⁵ Te vina, vasa a ni kajini va'a-ró, ko ná náxndáku-ri nuu-ro ndasa ni sá'a máa-yá. Chi vasa a ni nama-ya ñayivi iní ñuu Egipto, ko kúkuéé-ga, te ni xnáa-yá sava-i ja tú ní kákandija-i. ⁶ Te ndajá'a-yá ja ní kaskéndoo tíñu kándiso, te suni ni kaskéndoo ve'e káxiukú, ni ju'ni-ya ndajá'a-ún jín cadena ní káni, káxiukú chí ñuñáa onde kivi ká'nu ja cháa juicio. ⁷ Suni ni ndo'o ñuu Sodoma jín ñúu Gomorra jín sáva-ga ñuu ni ka'jin yani. Chi ñayivi ñúu-ún, suni súan ni kajika téné-i, te sijn kuñu kuáxán ní kandúkú-i. Te ñuu-ún kúu ñn ja ná kóto nchaa-yo, chi ni kando'o-i juicio nuu ñú'ún ní káni. ⁸ Te suni modo súan kás'a ñayivi yá'a, chi jín tú'un ká'an jani jín-i, te kásachá'an-i yiki kuñu-i, kásakátá-i nuu cháa ndíso tíñu, te káka'an ndiva'a-i siki ja kakuñá'nu. ⁹ Te Miguel, ndajá'a ñá'nu-ga, hora ja ní státá'an-ya jín ku'na siki yiki kuñu Moisés, tú ní chundéé iní-ya náku-xndí-ya siki ku'na-ún, ja ká'an ndiva'a-ya, chi sua ni ka'an-ya: Máa Tatá Dios, ná kána jín-yá nuu-ro, áchí-ya. ¹⁰ Ko ñayivi yá'a káka'an ndiva'a-i siki táka ja tú kájuku'un ini-i. Te tu'un kajini máa-i ja máa-i, natu'un kiti yúkú-ni, jín tú'un

yúan te naa-í. ¹¹ Naka ndá'ú koo máá-i, chi a kája'an-i ichi ní kandij Caín. Te ni katau-i kája'an-i yata sá'an ñáá Balaam náva'a ni'in-í najíin siki-ún. Te suni kánaa-í jíin tú'un já'a iní Coré. ¹² Ñayivi yá'a, nuu káyee-í jíin-ró, te kákuu-i in cha'an núu káyee maní-ro. Te tú káyu'ú-i koto va'a-i máá-i ja skée-í máá-i. Viko já tú ndiso sau kákuu-i, ja ndéché-ni sá'a tachi. Yunu já tú kúun nde'e viko sau kákuu-i, uu jínu ni kaji'i ja ní tu'un onde yo'o. ¹³ Su'ma mar ja ndóna kákuu-i. Te ti'ñu mar kúu tu'un kuka nuu iní-i. Natu'un tiñuú xini já kájika kuu sáni kákuu-i, te ni sátu'a-ya lugar ñuñáa lúchi túun nuu kúxiukú-i ní káni. ¹⁴ Te Enoc, chii tata usia Adán, ni jani-de tu'un siki ñayivi yá'a: A ni chaá máá Tatá Dios jíin kuá'a xaan ñayivi ndóo-ya, ¹⁵ náva'a sánda-ya tíñu taká ñayivi, te nakuxndí-ya siki taká ñayivi já tú káchiñu'ún-i-ya, chi ni kasá'a-i tíñu ñáá, kuachi ja ní káchiñu'ún-i-ya. Te suni kua'a tú'un ndiva'a ni kaka'an-i siki-yá, áchi-de. ¹⁶ Ñayivi yá'a, kácutuku iní-i, te kaka'an ndiva'a-i nani ja káta'an-i, te kasá'a-i ndeni kaní iní máá-i. Kaka'an ni'in-i ja kánda téyí-i, te vixi kaka'an-i náva'a ni'in-í najíin. ¹⁷ Ko máá-ró, ñani maní, ná nándaku iní-ro tú'un ni kaka'an chaá ni kakuu apóstol máá Jító'o-yo Jesucristo. ¹⁸ Chi ni kaka'an-de: Onde kivi ndí-i-na te koo ñayivi sákátá núu-ro. Te ñayivi-ún, kaka kuu-i ja ndúkú-i sá'a-i tíñu ñáá ja kákani iní máá-i, áchi-de. ¹⁹ Ñayivi yá'a kákuu ja sásin ñayivi. Ñayivi yúkú kákuu-i, chi tú ncháá máá Espiritu-ya iní-i. ²⁰ Ko máá-ró, ñani maní, ná skuá'nu-ró máá-ró jíin tú'un ij kákandíja-ró. Te kakan ta'u-ro jíin Espiritu Santo. ²¹ Ma kúxio-ró núu tú'un kundá'ú iní Dios róó, te ná ndúkú-ró já máá Jító'o-yo Jesucristo, ná kundá'ú iní-ya róó ja kúchaku-ro ní káni sá'a-ya. ²² Te kundá'ú iní-ro sáva-i, vasa kájani siki iní-i. ²³ Te nama-ró yakú-ga-i vasa yú'ú-ro, te natu'un stáa-ró-i nuu ñu'ún. Te sava-ga-i kundá'ú iní-ro-í, vasa jító u'u-ro sá'ma chá'an já ní kukini ni sá'a kuñu-i. ²⁴ Te vina ío in-ni I'a ja kúu koto róó, náva'a tú kanangava-ró kuachi, te kuu sá'a-ya já kuñi-ró núu ndíi ncháá máá-yá, jíin já má kóo chá'an-ró, jíin já kúsi xaan iní-ro. ²⁵ Te nuu máá in-ni Dios, I'a náma yóó, ná nákana jaa-yó-yá, te ná kóo ja jíñu'ún-yó núu-yá. Te ná tá'ú máá-yá tíñu jíin fuerza ndiso-ya, vina te onde ní káni ní kuí. Súan ná kóo. Amén.

EL APOCALIPSIS O REVELACION DE SAN JUAN, EL TEOLOGO

TU'UN NI JINI NDIJIN SAN JUAN CHAA SKUA'A TU'UN-YA

Ndasa ni kenda tutu yá'a

¹ Ya'á kúu tu'un Jesucristo ja ní kenda ndijin, ja ní ja'a Dios nuu-yá, náva'a stá'an-ya núu mozo-ya ná taká tiñu ja kánúu kí yachi. Te ni táji-yá in ndajá'a-yá ni kii. Te ni kastu'un-yá tu'un yá'a nuu mozo-ya Juan. ² Te chaa-ún kúu testigo. Te ni jani ndaa-de tu'un Dios jín tú'un ndaa Jesucristo, jín já ní jini-de. ³ Xáán ndatu chaa káka'u, jín ñáyivi kájini so'o tu'un ká'an tutu yá'a. Te suni xáán ndatu ñáyivi skíkuu tu'un yóso núu tutu yá'a, chi a ni kuyani kivi. ⁴ Máá-rí Juan, táji-rí tu'un nuu ndí'usiá tiku'ni kákandíja ja káxiukú ndáñúu Asia. Jín-ró ná kóo tu'un luu ío in-ya jín tú'un kuaká'nu in ja kí onde nuu máa Dios, I'a ío, I'a ni jo, I'a kii, jín onde nuu usiá Espíritu, I'a ká'in yu'u mesa nuu tá'ú-yá tiñu, ⁵ jín onde nuu Jesucristo, I'a kúu testigo ndaa. Te máa-yá ni nachaku xna'an-ga vásá taká-ga ñáyivi ní kaji'i. Te tin-ya só'o taká rey ñuyivi. Te máa-yá kúndá'ú in-ya yóo, te ni nakacha-ya kuáchi-yó jín niñi-yá. ⁶ Te ni nduu-yó rey jín sutú nuu Táa-ya Dios ni sá'a-ya. Núsáa te ná nákana jaa-yó-yá. Te ná tá'ú-yá tiñu nuu-yo ñí káni ñí kuiá. Amén. ⁷ Kuni so'o, chi kii-ya jín vikó nu'un. Te ndivii ñáyivi jín taká-i ja ní kakaan-i-ya, kuni-i nuu-yá. Te taká tata in ñuyivi, nde'e kó'ó-i ja'a-yá. Súan ná kóo. Amén. ⁸ Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jín Omega, nuu kéjá'á jín núu ndí'i, áchí máa Tatá Dios, I'a ío, I'a ni jo, I'a kii, I'a kúñá'nu xaan. ⁹ Máá-rí kúu ñani-ro Juan, te jito ta'an-ri tundó'o jín-ró. Te ká'in ta'an-yo núu tá'ú-yá tiñu. Te ká'in ni'in-yó sá'a Jesucristo. Ni kanchaa-ri isla Patmos siki tú'un Dios jín siki já kúu-ri testigo nuu tú'un ni ka'an ndaa Jesucristo. ¹⁰ Te máa Espíritu, ni jaka-ya rúu in kivi íi máa Jító'o-yo. Te ni jini so'o-ri ichi yata-rí in tu'un jaa nátu'un corneta. ¹¹ Te ni ka'an: Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jín Omega, ja xnañúu jín já sándi'i-na. Chaa nuu in tutu taká ja kuni-ro núu, te táji-ró ná kí'in nuu ndí'usiá tiku'ni kákandíja káxiukú in ndañúu Asia: ñuu Éfeso, ñuu Esmirna, ñuu Pérgamo, ñuu Tiatira, ñuu Sardis, ñuu Filadelfia, jín ñuu Laodicea. Achí.

Ja ní jini Juan nuu-yá

¹² Te ni jó koto-ri ja kuni-ri ndéja ká'an jín-rí. Te nuu ní jó káva-ri, te ni jini-ri usiá candelero oro. ¹³ Te sava mañú

táká candelero-ún kándeé ñn I'a ja ná kuní koo máá Sé'e cháa. Te ñú'un ñí-yá ñn sa'ma ní jinü onde nuü já'a-yá. Te nú'ni jiká-yá jíin ñn sánchijí oro. ¹⁴ Te xinjí-yá jíin íxi-yá kándaa kuíjín nátu'un ixi kuíjín rijí, nátu'un yu'a volcán, te nduchi-yá nátu'un yáá ñú'un, ¹⁵ te ja'a-yá nátu'un latón fino, ja ní nandu'a inji jinü súan kuní koo. Te ní'in ká'an-ya nátu'un nuü kuá'a ndúcha. ¹⁶ Te inji ndavá'a-ya tíin-ya usiá tiñúú xíní. Te inji yu'u-yá kéndaa ñn machete xaán já úu yu'u. Te nuü-yá káa nátu'un ndikandii hora nándii ndáxín xaán. ¹⁷ Te nuü ní jini-ri nuü-yá, te ni ndua-ri nuü já'a-yá nátu'un ni jii-ri. Te ni chaa-ya ndavá'a-ya sikí-rí. Te ni ka'an-ya jíin-rí: Ma yú'ú-ro. Máa-rí kúu ja xnáñúú jíin já sándi'í-na. ¹⁸ Te I'a chakú kúu-ri. A ni jii-ri núú, ko vina chí kuchaku-ri ñí káni ñí kuiá. Amén. Te tíin-ri ndakáa nuü ká'jin ndiyi, jíin kué'e já'ni yóó. ¹⁹ Chaa nuü tutú taká ja ní jini-ro, jíin taká ja íó, jíin taká ja kóo nú ná já'a ya'á. ²⁰ Ya'á kúu tu'un sa'í ndí'usiá tiñúú xíní já ní jini-ro tíin ndavá'a-ri, jíin ndí'usiá candelero oro. Usiá tiñúú xíní-ún kákuu ndajá'a núú ndí'usiá tikuní. Te usiá candelero ja ní jini-ro-ún kákuu ndí'usiá tikuní.

2

Tu'un nuü tikuní ñuu Éfeso

¹ Chaa-ró tutú nuü ndajá'a tikuní ñuu Éfeso: Súan ká'an máa I'a tíin usiá tiñúú xíní jíin ndavá'a-ya, te jika kuu-ya má'ñú usiá candelero oro: ² A jini-ri tiñu sá'a-ró, ja ní'in sátiñu-ró jíin já ní'in kándij-ro, jíin já tú kúsi iní-ro kívi nduu-ro jíin cháa ñáá. Te ni jito ncha-ro cháa káka'an ja apóstol kákuu-de. Te ni kajini-ro já máni káxndá'ú ñá'an-de. ³ Te suni jini-ri ja kándij ni'in-ró vasa ni ndo'o-ró, te tú ní kuítá-ro já ní sátiñu-ró já'a-rí. ⁴ Ko ná kíñi'in-ri ñn siki-ro, chí ni xnúu-ró kú'a ja maní-ro jíin-rí xnáñúú núú. ⁵ Núsáá te ná núku'un inji-ro ndé onde ni jungava-ró. Ná nákani inji-ro, te ná sá'a-ró ná ni sá'a-ró xnáñúú. Chí nú túu, te chaa yachi-ri nuü-ro, te kuanchari candelero máa-ró nuü kándij, te nú tú nakani inji-ro. ⁶ Ko íó ñn ja ní kee va'a, chí kití inji-ro jito-ró tíñu kásá'a cháa nicolaítas. Te suni máa-rí kití inji-ri jito-ri tiñu-ún. ⁷ Chaa íó so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espíritu nuü tikuní káandíja. Chaa kundéé, kuá'a-ri nde'e yúnu chakú kee-dé. Te yunu-ún kándij nuü jardín Dios.

Tu'un nuü tikuní ñuu Esmirna

⁸ Te suni chaa-ró tutú nuü ndajá'a tikuní ñuu Esmirna: Súan ká'an máa I'a xnáñúú jíin sándi'í-na, I'a ni jii te ni nachaku-ya.

⁹ A jiní-rj tiñu sá'a-ró jíin túndó'o tá'an-ro. Te ndá'ú tá'an-ro, ko kúká-ró. Te ío sava chaá káka'an-de ja judío kákuu-de. Ko nasuú kákuu-de. Chj onde ve'e sinagoga Satanás vaj koyo-de. Te káka'an ndiva'a-de jíin-ró. ¹⁰ Ma yú'ú-ro já á yani ndo'o-ró, chj kui'na, taan yakú róo vekaa, náv'a koto nchaá róo. Te ta'an-ro túndó'o uxj kivj. Ko ná skíkuu va'a-ró vasa ná kúu-ro. Nú súan te kuá'a-rj premio chakú nuu-ro. ¹¹ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espíritu jíin tíku'ni kákandija. Chaá kundéé, ma tá'an-de túndó'o ja kúu-de vuelta uu.

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Pérgamo

¹² Te suni chaá-ró tutú nuu ndáj'a tíku'ni ñuu Pérgamo: Súan ká'an máá I'a tíin machete xaan uu yu'u. ¹³ A jiní-rj tiñu sá'a-ró, chj ncháá-ro núu kánchaá mesa Satanás. Te suni jiní-rj ja kándija ni'in-ró rúu, te tú ní ské'ichj-ro tú'un kándija-ró sikí-rí vasa kivj-ún nj jíi'j testigo va'a-rj Antipas ma'ñu-ró jíná'an-ró núu ncháá Satanás. ¹⁴ Ná kíñi'in-rj yaku tu'un sikj-ro. Chj jíin-ró jían káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an Balaam. Chj chaá-ún, nj stá'an-de sa'an-ún nuu Balac. Te nj jungoyo se'e Israel kuachi, chj nj kayee-í ndeyu ní soko núu ndosó, te nj kasáténé-i, nj sá'a-de. ¹⁵ Suni súan káxiukú sáva ñayivi káchiñú'ún sá'an chaá Nicolaitas jíin-ró, te kití inj-rj jíto-rj sa'an-ún. ¹⁶ Nakani inj núsáá, chj nú túu, te chaá yachj-rj nuu-ro, te kuatá'an-rj jíin-i jíin machete ja kenda yu'u-rí. ¹⁷ Chaá ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an Espíritu jíin tíku'ni kákandija. Chaá kundéé, nuu-dé kuá'a-rj staa ándíví ja yísa'í. Te suni kuá'a-rj ñn yuu kujjín lúli núu-dé. Te nuu yúu-ún koso ñn sí'ví jáá já tú ni ñn-i kunj, chj máá cháa ni'in-ún.

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Tiatira

¹⁸ Te suni chaá-ró tutú nuu ndáj'a tíku'ni ñuu Tiatira: Súan ká'an máá Sé'e Dios, I'a ñáva'a nduchi nátu'un yáá ñú'un, jíin já'a nátu'un latón fino. ¹⁹ A jiní-rj tiñu sá'a-ró, ja kúndá'ú inj-ro tá'an-ró, jíin já kándija va'a-ró, jíin já játiñu-ró, jíin já kándij ni'in-ró. Te suni jiní-rj ja ví'í-gá sátiñu-ró vína vásá xnáñúú. ²⁰ Ko ná kíñi'in-rj yaku tu'un sikj-ro. Chj tú skúnu-ró ñá'an nání Jezabel. Te áchj-ña já ñá'an jáni tu'un Dios kúu-ña. Te stá'an-ña tú'un, te xndá'ú-ña ñáyivi kájatíñu nuu-rí, ja ná kóo tinj inj-i jíin já ná kée-í ndeyu sokó núu ndosó. ²¹ Te nj ja'a-rj tiempo nuu-ñá ja ná nákaní inj-ña já jíka téné-ña. Ko tú kuní-ña nákaní inj-ña. ²² Vina te ndo'o-ña ñn kue'e sá'a-rj. Te taká ñayivi kásáténé jíin-ña, suni kuá'a-rj túndó'o xaan núu-í, te nú tú nakani inj-i tiñu kásá'a-i. ²³ Te ka'ni-rí se'e-ña ná kúu-i. Te kunj taká tíku'ni ja máá-rí kúu I'a nándúkú víi iní ja jiní tuní jíin iní añú. Te kuá'a-rj ya'u nuu ñn ñn-ró ndasa tiñu kásá'a-ró. ²⁴ Ko

nuu sáva-ga-ro já káxiukú-ró iní ñuu Tiatira, ja tú kákandíja-ró sá'an jian, jín já tú ní kájin-ro tú'un yí Satanás, chí súan káskúnání sáva-i sa'an-ún, nuu máa-ró ká'an-ri ja má cháa-ri inga carga siki-ro. ²⁵ Ko ja á kátin-ro, kutiin ni'in-ro onde kivi cháa-ri. ²⁶ Te cháa kundéé cháa jándatu taká tiñu tá'ú-ri onde sandí'i-na, kua'a-ri fuerza nuu-dé ja tñn-de so'o taká nación. ²⁷ Te suni nátu'un ni ni'in máa-ri fuerza nuu Táa-ri, súan tá'ú cháa-ún tiñu nuu-i jín bastón kaa, te ka'nu-de-i nátu'un nuu tá'u kisi. ²⁸ Te kua'a-ri tiñuú xíní jáñá'an nuu-dé. ²⁹ Cháa ío so'o; ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espíritu nuu tíku'ni kákandíja.

3

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Sardis

¹ Te suni cháa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'ni iní ñuu Sardis: Súan ká'an máa I'a ja ñáva'a usia Espíritu Dios, jín usia tiñuú xíní: Máa-ri jini-ri tiñu sá'a-ró, ja káka'an-i ja chakú-ro, ko a ni ji'i-ro. ² Ná náta'u núu-ro. Te nakani ni'in-ro yakú-ga ja ndúkú kúu. Chi ni jini-ri ja tiñu sá'a-ró tú ío va'a va'a nuu Dios. ³ Núsáa te ná núku'un iní-ro naún ní ni'in-ro jín já ní jini so'o-ró. Kuandatu, te nakani iní-ro. Chí nú tú kundito-ró, te cháa-ri nátu'un ñaku'ná. Te ma kuní-ro na hora cháa-ri nuu-ro. ⁴ Ko ío yaku-ni ñayivi jín-ró iní ñuu Sardis, ja tú ní kásachá'an-i sa'ma káñu'un-i. Te máa-i, ku'un-i sa'ma ku'jín te kaka-i jín-ri. Chi ñayivi vá'a kakuu-i. ⁵ Cháa kundéé, súan-ni ku'un-de sa'ma ku'jín chú'un-ri-de. Te ma ndá'va-ri sí'ví-de nuu libro chakú. Te kani ndaa-ri tu'un-de nuu Táa-ri, jín núu taká ndájá'a-yá. ⁶ Cháa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an máa Espíritu nuu tíku'ni kákandíja.

Tu'un nuu tíku'ni ñuu Filadelfia

⁷ Te suni cháa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'ni iní ñuu Filadelfia: Máa I'a ndoo, I'a ndaa, I'a tñn ndakáa David, I'a júña te tú ni ñn kúu nakasu, I'a jasú te tú ni ñn kúu nakuña, súan ká'an máa-yá: ⁸ Jini-ri tiñu sá'a-ró. Vina te nuu-ro ní juña-ri ñn yuxé'é, te ma kúu kasu ni ñn ñayivi, chí vasa ñn tí'li-ni fuerza ñáva'a-ró, ko ni jandatu-ro tú'un-ri, te tú ní ské'ichi-ro rúu. ⁹ Te ñayivi káxiukú iní ve'e sinagoga Satanás, ja káka'an-i ja ñayivi judío kakuu-i, ko káxndá'ú-i chí nasuú kakuu-i, vina te chakoyo-i te jukuiñi jítí-i nuu já'a-ro sá'a-ri. Yúan-na te kuni-i ndasa kúndá'ú iní-ri róo. ¹⁰ A ni jandatu-ro tú'un ni ka'an-ri ja ná kundij ni'in-ro. Ja yúan náma-ri róo nuu túndó'o kii ní ñúyivi, ja kóto nchaa-ri ñayivi káxiukú iní ñuyivi. ¹¹ A yani cháa-ri. Núsáa te kutiin ja á tñn-ró, náva'a tú ni ñn ñayivi kuánchaa premio-ro núu-ro.

12 Chaa kundée, ná sá'a-ri-de nátu'un ñn pilar iní ve'e ij Dios máá-rí. Te ma kenda kuti-dé yata vé'e. Te chísó-rí sí'ví Dios máá-rí nuu-dé, jíin sí'ví jáá máá-rí, jíin sí'ví ñuu Dios máá-rí ja kúu ñuu Jerusalén jáá já kúun kii ichi ándíví onde nuu Dios máá-rí. 13 Chaa ío so'o ná kúni so'o-de tu'un ká'an máá Espiritu jíin tíku'ní kákandíja.

Tu'un nuu tíku'ní ñuu Laodicea

14 Te suni chaa-ró tutú nuu ndájá'a tíku'ní iní ñuu Laodicea: Súan ká'an máá I'a kúu Amén, I'a kúu testigo skíkuu ndaa, I'a xnáñúú-gá vásá táká ndatíñu ja ní sá'a Dios. 15 A jiní-ri tiñu sá'a-ró, ja ná tú vjin-ró ni tú ní'ní-ró. Va'a-ga ní ío vjin-ró xí ní ío ní'ní-ró núú. 16 Ko vixin-ni-ró, tú vjin-ró ni tú ní'ní-ró. Ja yúan nátava-rí róo iní yu'u-rí. 17 Chí áchí-ro: Chaa kúká kúu-ri, te ja bueno ni ndukúká-rí, tú naún nándi'i-ri, áchí-ro. Te tú jiní-ro já cháa kákini, chaa ñáá, chaa ndá'ú, chaa kuáá, chaa víchí líi kúu-ró. 18 Núsáá te ká'an ni'in-ri jíin-ró: Nuu-rí ná kuáan-ró oro ni nandu'a ni sá'a ñu'un, náva'a ndukúká ndíja-ró. Te ku'un-ró sá'ma kuíjín, náva'a tuká kuka nuu-ro ja víchí líi-ro. Te chu'un-ró taná nduchi-ro náva'a kuu nde'é-ró. 19 Máá-rí ká'an xaan-rí te xndó'o-ri taká ñayivi já kúndá'ú iní-ri. Núsáá te kuitú iní-ro te nakani iní-ro. 20 Kuni so'o-ró, chí kándii-ri yuxé'é te ká'an-ri. Te nú ndé ñn ñayivi kúni so'o tu'un ká'an-ri, te kuña-i yuxé'é, yúan-na te kivi-ri ve'e-i, te kuxíni-ri jíin-i, te máá-i jíin-rí. 21 Chaa kundée, kua'a-ri tu'un ja kúnchaa-de jíin-rí mesa nuu tá'ú-rí tiñu, nátu'un ni kundée máá-rí, te ni nungoo-ri jíin Táa-ri mesa nuu tá'ú-yá tiñu. 22 Chaa ío so'o, ná kúni so'o-de tu'un ká'an máá Espiritu jíin tíku'ní kákandíja. Achí-ya.

4

Ja kánakuatá'ú-i nuu I'a kánchaa mesa

1 Yuán-na, te ni nde'é-rí, te ichi ándíví ní jiní-ri núña ñn yuxé'é. Te tu'un ni ka'an núú jíin-rí, nátu'un ñn corneta, ni ka'an tuku: Ichi yá'a kaa-ró, te stá'an-ri nuu-ro táká tiñu koo kúkuéé-ga, áchí. 2 Te máá Espiritu, ni jaka-ya rúu. Yúan te ni jiní-ri ñn mesa, kándii andíví, te nuu mesa-ún kánchaa ñn I'a. 3 Te I'a kánchaa-ún, kaa-ya nátu'un kuni koo ñn yuu kuí ndí'í jíin yúu kua'á. Te ñn tikoye'ndé jíkó ndúu xiin mesa-ún, kuni koo ná luu kaa yuu kuí kuáán. 4 Te xiin mesa-ún ío oko kuun mesa. Te ni jiní-ri nuu okó kuun cháa ñá'nu káxiukú núu mesa-ún, káñu'un-de sa'ma kuíjín. Te xini-dé suni káñu'un corona oro. 5 Te onde nuu mesa-ún ndeyú. Te ká'an taja. Te ní'in. Te nuu mesa-ún kayú usia linterna ñu'un, ja kákuu

ndí'usiá Espíritu Dios. ⁶ Te nuu mesa-ún ío ñn nátu'un mar nátu'un vidrio ja ndíi ní'ni. Te ma'ñú mesa jíin xíin mesa ío kuun kítí. Te ío kua'a ndúchi-tí ichi núu-tí jíin íchi yatá-tí. ⁷ Te kítí ñn jíto-tí nátu'un ñn ndíka'a, te kítí úu, nátu'un ñn chelu. Te kítí uní, ñáa-tí núu cháa, te kítí kúun, nátu'un ñn yachókó ndéché. ⁸ Te ndikúun kítí-ún, ío ññu ndijin-tí, ná ñn ná ñn-tí. Te ichi iní-tí jíin ñíí xíin-tí ío kua'a ndúchi-tí. Te ndúú ñúú tú kájukuiñi-tí jíta-tí yáa yá'a: I'a ij, I'a ij, I'a ij, kúu máa Tatá Dios, I'a kúñá'nu xaan, I'a nī jo, I'a ío, I'a kii, áchí-tí. ⁹ Te hora ja kánakana jaa kítí-ún, káka'an-tí tú'un jíñú'ún, kánakuatá'ú-tí nuu I'a kánchaa mesa, I'a chakú ñíí káni ñíí kuiá, ¹⁰ te máa hora yúan kájukuiñi jíti okó kuun cháa ñá'nu-ún nuu I'a kánchaa mesa. Te káchiñú'ún-de-ya já chakú-ya ñíí káni ñíí kuiá. Te káchukú-de corona-de nuu mesa te káka'an-de: ¹¹ Táta Dios máa-ná. Xáán va'a I'a kúu-ní ja nákana jaa-i níí, ja ká'an-i tu'un jíñú'ún jíin-ní, jíin já ndíso-ní taká fuerza. Chí máa-ní, nī sá'a-ní taká ndatíñu. Ja kúu iní máa-ní nī sá'a-ní, te nī kuva'a, áchí-de.

5

Tu'un tutu tñn Lélú Dios

¹ Te nī jinī-rī ja I'a kánchaa mesa-ún, tñn-ya ñn tutu iní ndavá'a-ya. Te tutu-ún, yóso tú'un ichi núu jíin íchi yatá. Te ndasú jíin usiá sello. ² Te nī jinī-rī ñn ndajá'a ní'in ja ká'an jaa-ya ñn tu'un: Ndéja vá'a kuu kuña tutu yá'a, te xndóna sello, áchí-ya. ³ Te ni ñn ja ío andíví, ni iní ññuyívi, ni ichi chíi ñu'un, tú ní kúu kuña tutu-ún, ni tú kúu nde'é núu. ⁴ Te xaan ní nde'e-rī, chí tú ní kenda ni ñn ja vá'a ja kuña tutu-ún, ni ja ká'u, ni ja nde'é núu. ⁵ Te ñn chaa ñá'nu-ún, nī ka'an-de jíin-rí: Ma nde'e-ro. Yá'a nde'é-ró, máa ndíka'a tata Judá, tata David, a nī kundéé-yá, te ja yúan kúu kuña-ya tutu-ún, te xndóna-ya usiá sello-ún. ⁶ Te sava ma'ñú mesa jíin ndikúun kítí-ún nī jinī-rī ja kándij ñn lélú má'ñú cháa ñá'nu. Te jíto-tí nátu'un ja á nī kaja'ni-tí. Te ío usiá ndiki-tí jíin usiá nduchi-tí. Ya'á kákuu ndí'usiá Espíritu Dios ja ní tájí-yá kaja'an ñíí ññuyívi. ⁷ Te nī jaa-ya. Te nī ki'in-ya tutu-ún iní ndavá'a I'a kánchaa mesa. ⁸ Te ja ní ki'in-ya tutu-ún, te ndikúun kítí jíin ndí'okó kuun cháa ñá'nu, nī kajukuiñi jíti-de nuu máa Lélú. Te taká-de tñn-de ñn yaa nání arpa, jíin ñn ko'o kúu ja ñú'un susia kutú, yúan kákuu tu'un kájikan ta'u ññayívi ndóo. ⁹ Te nī kajita-de ñn yaa jáa: Xáán va'a I'a kúu-ní. Te kuu ki'in-ní tutu-ún te xndóna-ní sello, chí nī kaja'ni-tí níí, te jíin niñí-ní nī ñakuaan-ní ññayívi táka tata, taká yu'u, taká ññu, taká nación, ja ná nó'on-i nuu Dios. ¹⁰ Te nī

nduu-i rey jíin sutú nuu Dios, n̄i sá'a-ní, te tá'ú-i tiñu in̄i ñuyívi, áchí-de kájita-de. ¹¹ Te máá-rí Juan, n̄i nde'é-rí, te n̄i jini so'o-rí káka'an kua'a ndájá'a-yá, ká'jin xiin mesa jíin kítí-ún, jíin cháa ñá'nu. Te n̄i ka'jo kua'a xáan-yá, nátu'un millón ja millón. ¹² Te n̄i kaka'an jaa-ya: Xáán va'a I'a kúu Lélú já ní kaja'ni-í. Ja yúan ná kúndiso tíñu-ya, jíin tú'un kúká, jíin tú'un ndíchí, jíin tú'un ndíso fuerza, te taká ñayívi, ka'an jíñú'ún-i jíin-yá, te nakana jaa-i-ya, nává'a súan nduñá'nu-ya, áchí ndajá'a-yá. ¹³ Te n̄i jini so'o-rí ja ndívii já ío in̄i andíví, jíin iní ñuyívi, jíin chí ñuyívi, jíin iní mar, taká yúan n̄i kaka'an: Tu'un nduñá'nu jíin tú'un ndíso fuerza ná kóo nuu I'a kánchaa mesa, te ná nakana jaa-yó-yá te ka'an jíñú'ún-yó jíin-yá ñí káni ñí kuiá, áchí. ¹⁴ Te n̄i kaka'an ndikúun kítí-ún: Súan ná kóo, áchí-ti. Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu-ún, n̄i kajukuiñi jíti-de nuu I'a chakú ñí káni ñí kuiá, te n̄i kachiñú'ún-de-ya.

6

Ndi'usia sello

¹ Te n̄i jini-rí Lélú ja ní xndón-da-ya ñin tá'an usia sello-ún. Yúan-na te n̄i jini so'o-rí ká'an ñin ja kúun kítí chakú-ún, nátu'un ñin taja: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ² Te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jini-rí ñin caballo ku'jin. Te cháa yóso-tí-ún, n̄i tñn-de ñin ndua. Te n̄i ni'in-dé ñin corona xini-dé. Te ja á n̄i kundéé-de sava te n̄i kenda-de nává'a kundéé-ga-de. ³ Te n̄i xndón-da-ya sello uu-ún. Yúan-na te n̄i jini so'o-rí ká'an kítí uu: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. ⁴ Te n̄i kenda tuku ñin caballo kuá'á. Te cháa yóso-tí-ún, ndíso tíñu-de ja kuánchaa-de paz nuu ñuyívi, nává'a ka'ni tá'an ñayívi jíná'an-í. Te suni n̄i ni'in-dé ñin machete káni. ⁵ Te nuu ní xndón-da-ya sello un̄i, te n̄i jini so'o-rí ká'an kítí un̄i: Ña'an te kuni-ro, áchí-ti. Te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jini-rí ñin caballo túun. Te cháa yóso-tí-ún, tñn-de ñin balanza. ⁶ Te n̄i jini so'o-rí ñin tu'un ma'ñú ndikúun kítí-ún, ká'an: ñin kilo trigo ja ñin peso, te un̄i kilo cebada ja ñin peso, ko ma stívi-ró aceite jíin vino, áchí. ⁷ Te n̄i xndón-da-ya sello kuun. Te n̄i jini so'o-rí ká'an kítí kúun: Ña'an, te kuni-ro, áchí-ti. ⁸ Te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jini-rí ñin caballo kuáán. Te ja yóso-tí-ún, nání Muerte, te infierno ndikín yata-ún, te ndíso tíñu ja ndón-da sikí ñin cuarta parte ñuyívi, te kuu-i sá'a jíin machete, jíin tamá, jíin kué'e, jíin kítí xáan já ío in̄i ñuyívi. ⁹ Te n̄i xndón-da-ya sello u'un. Te chíi altar n̄i jini-rí taká añú n̄i kaji'i sikí tú'un Dios jíin sikí tú'un n̄i kajani ndaa-í. ¹⁰ Te n̄i kakana jaa-i: Táta, I'a ñá'nu, I'a ndaa, I'a ndoo kúu-ní. Nasaa-ga kivi te sánda-ní tíñu ñayívi káxiukú iní

ñuyívi, te nani'in tá'an-ní jín-i siki ñíñí-ná ja ní kaja'ni-í náá, áchí-i. ¹¹ Yúan-na te ni ja'a-ya sá'ma kuíjín núu-í ná kú'un-i. Te ni ka'an-ya jín-i ja ná ndétatú núu-ga-i onde ná jínu taká tá'an-i jín ñaní-i, chí suni kuú yúan nátu'un ni kaji'i máá-i. ¹² Te ni xndóna-ya sello iñu. Te ni jini-ri ñn ñutáan xaán. Te ndikandii ní kutúún nátu'un sa'ma túún, te yoo ni nduu nátu'un ñíñi. ¹³ Te tiñúú xíní ándíví, ni jungoyo-ti núu ñú'un, nátu'un júngoyo nde'e yúnu mérkexe sá'a tachi xáan. ¹⁴ Te andíví ni kuxio kua'an, nátu'un nátuu-yó tutú. Te ndivii yúku jín isla ni kuxio nuu ká'jin. ¹⁵ Te taká rey ñuyívi, jín cháa kakuñá'nu, jín cháa kúká, jín cháa capitán, jín cháa ni'in, jín ndívii mozo, jín ndívii ñáyivi kájika kuu ndicha-na, ni kachisa'í-i máá-i iní yau kava jín má'ñú káva já ío yuku. ¹⁶ Te ni kaka'an-i jín yúku jín káva-ún: Jungava siki-rí jíná'an-ri, te ná jákusa'í-ri nuu I'a kánchaa mesa, chí máá Lélú kití iní-ya núu-rí. ¹⁷ Chí a ni jaa kivi já kití iní-ya núu-yo. Te ndé cháa kanda-ga kundii. Achí-i.

7

¹ Yuán-na te máá-rí, Juan, ni jini-ri kuun ndájá'a-yá ká'jin ndíkúun lado ñuyívi, te kajasu-ya núu kée ndíkúun tachi nuu ñú'un, náva'a tuká kee tachi núu ñú'un, ni nuu mar, ni nuu ñn yunu. ² Te ni jini-ri inga ndájá'a-yá ni kaa-ya vái-ya íchi núu kána ndikandii. Te tiin-ya sello Dios, I'a chakú. Te ni kana jaa-ya xíní ndíkúun ndájá'a já kándiso tiñu ja stívi-yá ñuyívi jín mar. ³ Te ni ka'an-ga-ya: Ma stívi-ró ñuyívi, ni mar, ni taká yunu, onde ná cháa-yó tuni chaan taká mozo Dios máá-yó, áchí-ya. ⁴ Te ni jini tu'un-ri ja ío ciento uu xiko kuun mil ñáyivi kánchaa tuni. Te ja ká'io tuni-ún kakuu tata taká se'e Israel. ⁵ Te uxí uu mil tata Judá, jín uxí uu mil tata Rubén, jín uxí uu mil tata Gad kánchaa tuni. ⁶ Te uxí uu mil tata Aser, jín uxí uu mil tata Neftalí, jín uxí uu mil tata Manasés kánchaa tuni. ⁷ Te uxí uu mil tata Simeón, jín uxí uu mil tata Leví, jín uxí uu mil tata Isacar kánchaa tuni. ⁸ Te uxí uu mil tata Zabulón, jín uxí uu mil tata José, jín uxí uu mil tata Benjamín kánchaa tuni. ⁹ Yuán-na te ni nde'é-rí. Te ni jini-ri kua'a xaán ñáyivi, ja ní ñn cháa, ma kúu ka'u-de. Taká nación, jín taká tata, jín taká ñuu, jín taká yu'u, ká'jin-i nuu mesa jín núu máá Lélú. Te káñu'un-i sa'ma kuíjín, te kátjin-i yuku ñuu. ¹⁰ Te ni kakana jaa-i: Dios máá-yó, ja kánchaa-ya mesa máá-yá, jín máá Lélú, kúu I'a náma yóo. ¹¹ Te taká ndájá'a ká'jin xiin mesa jín xín cháa ñá'nu-ún, jín xín ndíkúun kití, ni kajukuiñi jítí-yá nuu mesa, te ni kachiñú'ún-yá Dios. ¹² Te ni kaka'an: Amén. Ná nákana jaa-yó Dios máá-yó. Ná kúta'u-yo núu-yá. Ná ká'an jínú'ún-yó jín-yá. Xáan ndíchí-yá. Te ndíso-ya taká tiñu jín

táká fuerza. Súan ná ndúñá'nu-ya nń káni nń kúiá. Amén. Achí.
 13 Te ñn cháa ñá'nu-ún nĭ ka'an-de jíin-rí: Ndé ñayivi kákuu ja
 káñu'un sa'ma kuíjín yá'a, te ndéchi vái koyo-i, áchí-de. 14 Te
 nĭ ka'an-rĭ jíin-de: Máá-ní jiní, táta, áchí-rĭ. Te nĭ ka'an-de
 jíin-rí: Ya'á kákuu ñayivi ní kenda koyo nuu túndó'o xaan. Te
 nĭ kanakacha-i sa'ma-í, te nĭ kanasákiyi-i jíin nńńí Lélú. 15 Ja
 yúán ká'jin-i nuu mesa nuu tá'ú Dios tiñu. Te kájatíñu-i nuu-ya
 ndúú ñúú-ni inĭ ve'e ĩi-yá. Te l'a kánchaa mesa, koto va'a-ya-í,
 chĭ tu'ma-i-ya. 16 Te tuká kuu-i soko, ni tuká kuchĭ-i nducha,
 te tuká ndo'o-i ja ní'ní sá'a ndikandii, 17 chĭ Lélú já kánchaa
 ma'ñú mesa, kundito-ya-í. Te kuxnúú-ya nuu-í ki'jin-ya jíin-i
 nuu kána nducha chakú. Te Dios nakua'a-ya ndúcha núu-í
 jíná'an-i. Achí-de.

8

Ndi'usiá corneta

1 Te Lélú, nĭ xndón-da-ya sello usiá. Yúan-na te nĭ kuná'in-ni
 inĭ andívi nátu'un sava hora. 2 Te nĭ jinĭ-rĭ ndí'usiá ndajá'a
 já ká'jin-ya núu Dios. Te nĭ kani'jin-yá usiá corneta. 3 Te nĭ
 chaa inga ndajá'a kándá'a-yá ñn ko'o kúu oro. Te nĭ jukuiñi-ya
 núu altar. Te nĭ ni'jin-yá kua'a súsia kutú náva'a sáká núu-ya
 jíin tú'un kájikan ta'u ñayivi ndóo nuu altar oro ja kándii nuu
 mesa-ya. 4 Te ñu'ma susia kutú-ún jíin tú'un kájikan ta'u ñayivi
 ndóo, nĭ kenda inĭ nda'a ndajá'a-yá-ún, te nĭ kaa kua'an onde
 nuu Dios. 5 Yúan-na te nĭ ki'jin ndajá'a-yá-ún ko'o kúu. Te nĭ
 skútú-ya ñu'un altar. Te nĭ jacha-ya sikí ñuyívi. Te nĭ ka'an
 taja. Te nĭ ni'jin. Te nĭ ndeyu. Te nĭ taan. 6 Te ndí'usiá ndajá'a já
 ní kani'jin-yá usiá corneta, nĭ kasátu'a-ya máa-yá ja xndé'e-ya.
 7 Te ndajá'a ñn, nĭ xndé'e-ya corneta-ya. Te ñńńí jíin ñú'un ja
 ní saka nuu jíin nńńí, nĭ kuun sikí ñuyívi. Te nĭ kayu ñn tercera
 parte ñuyívi jíin yúnu, te ndivii ichá kuí ní kayu. 8 Te ndajá'a
 úu, nĭ xndé'e-ya corneta-ya. Te ñn nátu'un yuku ká'nu ja kayú
 nĭ jungava kua'an nuu mar. Te ñn tercera parte mar nĭ nduu
 nńńí. 9 Te nĭ kaji'i sava kití ká'jin chíi nducha-ún ja káichaku-tĭ
 núú, te suni ñn tercera parte barco nĭ naa. 10 Te ndajá'a uní, nĭ
 xndé'e-ya corneta-ya. Te ichi andívi ní jungava ñn tiñúú xíní
 ká'nu. Te kayú nátu'un ñn ñu'un yiti. Te nĭ jungava sikí ñn
 tercera parte yucha, jíin sikí sókó ndúcha. 11 Te tiñúú xíní-ún,
 nání-tĭ ja uá. Te ñn tercera parte nducha ní nduu uá. Te nĭ
 kaji'i kua'a ñayivi já sikí ndúcha-ún, chi nĭ nduu uá-cha. 12 Te
 ndajá'a kúun, nĭ xndé'e-ya corneta-ya. Te ñn tercera parte
 ndikandii jíin yóo, jíin tiñúú xíní, nĭ nda'va. Te nĭ kutúun
 sava-ún jíná'an. Te tuká ní túun sava ndúú jíin sáva ñúú.

Siki uní tundó'o

¹³ Te n̄i nde'é-rí. Te n̄i jini so'o-ri ká'an jaa ñn ndajá'a ndéché-yá in̄i sava andívi: Naka ndá'ú kuu ñayivi káxiukú iní ñuyivi, ch̄i a yani koo yaku-ga corneta ja xndé'e uni-ga ndajá'a-yá, áchí-ya.

9

¹ Te ndajá'a ú'un, n̄i xndé'e-ya corneta-ya. Te n̄i jini-ri ñn tiñúú xíní já ní jungava ichi ándívi ondé siki ñuyivi. Te n̄i ni'in-yá ndakáa tunchi kúnú xáan. ² Te n̄i juña-ya tunchi. Te n̄i kaa ñu'ma tunchi-ún nátu'un ñu'ma ñn jinú ká'nu. Te n̄i kuñaa núú ndíkandii ní sá'a ñu'ma tunchi-ún. ³ Te ch̄ji ñu'ma-ún n̄i kenda koyo ndikuá'yú ní jicha-ti iní ñuyivi. Te n̄i kani'in-ti fuerza, nátu'un kúrsiuku ñuyivi. ⁴ Te n̄i ta'u tiñu nuu-ti ja má stívi-ti icha nuu ñú'un, ni yukú kuí, ni ñn yunu, ch̄i máni ñayivi já tú ncháa tuni Dios chaan-í. ⁵ Te n̄i ni'in-ti tu'un ja má ká'ni-ti, ch̄i ná xndó'o-ti-ú u'un yoo. Te n̄i kando'o-i nátu'un sá'a ñn kúrsiuku nú n̄i stují-ti yóo. ⁶ Te kivi-ún, ndúkú táká ñayivi modo kuu-i, ko ma ní'in-í. Te vasa kákuni-i kuu-i, ko ma kúu kuu-i. ⁷ Te ndikuá'yú-ún kuní koo-ti nátu'un caballo ja ká'io tu'a kuatá'an. Te xini-ti ñú'un nátu'un corona oro, te ñaa-ti núú cháa. ⁸ Te ío xini-ti nátu'un xini xini ñásí'í. Te ío nu'un-ti nátu'un nu'un ndika'a. ⁹ Te kaa kúu soo-ti nátu'un ñú'un cháa kájatá'an. Te ní'in ndijin-ti, nátu'un kani'in carreta jíin caballo nuu kájinu kua'a-ti ja kikuatá'an-ti. ¹⁰ Te ío su'ma-ti ja ná kuní koo su'ma kúrsiuku. Te nuu sú'ma-ti ío ñn iñu kuáñú. Te kándiso tiñu-ti já ú'un yoo xndó'o-ti táká ñayivi. ¹¹ Te in̄i tunchi-ún ío ñn ndajá'a kúu rey ja tá'ú tiñu nuu-ti. Te ndajá'a-ún nuu yú'u hebreo nání Abadón, te nuu griego nání Apolión. ¹² Te tundó'o ñn-ún, n̄i ja'a kua'an. Ko cháa ná'ín úu-ga tundó'o. ¹³ Te ndajá'a iñú, n̄i xndé'e-ya corneta-ya. Te n̄i jini so'o-ri ñn tu'un n̄i kenda onde ndíkúun punta altar oro ja kándii nuu Dios. ¹⁴ Te n̄i ka'an jíin ndajá'a tiñn corneta iñu: Ndají ndíkúun ndajá'a káinu'ni in̄i yucha ká'nu Eufrates, áchí. ¹⁵ Te n̄i kandaji ndíkúun ndajá'a. Te ká'io tu'a-ya, ch̄i a n̄i jaa máa hora jíin kivi jíin yoo jíin kuiá, nává'a ka'ni-yá sava ñayivi. ¹⁶ Te n̄i jini so'o-ri ja ío uu ciento millón soldado káyoso caballo. ¹⁷ Te súan n̄i jini-ri caballo nátu'un jíin jáni. Te cháa káyoso-ti-ún, káñu'un-de su'nu nátu'un jíto ñu'un, jíin yúu kuáan, jíin azufre. Te xini caballo-ún kándaa nátu'un xini ndika'a, te yu'u-ti n̄i kenda koyo ñu'un, jíin ñú'ma, jíin azufre. ¹⁸ Te jíin uní kue'e yá'a n̄i kaji'í ñn tercera parte ñayivi. Súan n̄i sá'a ñu'un, jíin ñú'ma, jíin

azufre, ja ní kenda yu'u-tí. ¹⁹ Te fuerza caballo-ún kándeé iní yu'u-tí, jíin núu sú'ma-tí. Te su'ma-tí-ún kánda nátu'un koq, te ká'io xini, te jíin yúan stují-tí-i. ²⁰ Ko sava-ga ñayivi já tú ní káji'i jíin kué'e yá'a, tú ní kánakani iní-i tiñu kásá'a-i, ni tú ní kásá-a-i ja káchiñú'ún-i tachí kíni jíin ndosó oro, plata, ka, yuu, yunu, vasa tú ndé'é, ni tú jíni so'o, ni tú jíka. ²¹ Ni tú ní kánakani iní-i ja kája'ni-í ndiyi, ni ja kásá'a-i tiñu ñavá'a, ni ja tiní iní-i, ni ja kásakuí'ná-i.

10

Tutu lúli

¹ Te ni jini-ri inga ndajá'a ní'in, ni kuun-ya íchi ándívi, yísukun-yá viko nu'ún. Te in tikoye'ndé káxndée xini-yá. Te nuu-yá káa nátu'un ndikandii, te si'in-ya nátu'un pilar ñu'un. ² Te núña in tutu tiiin-ya iní nda'a-yá. Te ni jani-ya já'a vá'a-ya núu mar. Te ja'a vésé-yá nuu ñú'un. ³ Te ni kana jaa-ya nátu'un nuu ndé'e in ndika'a. Te nuu ní kana jaa-ya, te ni kaka'an ndí'usiá taja. ⁴ Te nuu ní kaka'an ndí'usiá taja, te chaa-ri tutu núu, ko ichi ándívi ní jini so'o-ri in tu'un ni ka'an jíin-ri: Kasu va'a taká tu'un ni kaka'an ndí'usiá taja-ún, te ma cháa-ró, áchí. ⁵ Te ndajá'a já ní jini-ri kándii nuu mar jíin núu ñú'un, ni ndukani-ya ndává'a-ya íchi ándívi. ⁶ Te jíin sí'ví I'a chakú ní káni ní kuiá, I'a ni sá'a andívi jíin taká ja ío iní, jíin ñúyivi jíin taká ja ío iní, jíin mar jíin taká ja ío chíi, jíin sí'ví máa-yá, ni ka'an téyíi-yá ja má kúkuéé-ga kivi. ⁷ Ko kivi já ká'an ndajá'a usiá, nú ná xndé'e-ya corneta, yúan-na te skíkuu tu'un sa'í Dios nátu'un ni kastu'ún-yá nuu mozo-ya, chaa ni kajani tu'un-ya. ⁸ Te tu'un ni jini so'o-ri ichi ándívi, ni ka'an tuku jíin-ri: Kuá'an, te ki'in-ró tutu núña iní nda'a ndájá'a-yá ja kándii nuu mar jíin núu ñú'un, áchí. ⁹ Te ni ja'an-ri nuu ndájá'a-yá-ún, te ni ka'an-ri jíin-yá ja ná kuá'a-ya tutu-ún nuu-ri. Te ni ka'an-ya jíin-ri: Ki'in te kee-ro, te ku'ua chíi-ró sá'a, ko yu'u-ro, chíi kuvixi nátu'un sá'a nduxi, áchí-ya. ¹⁰ Te ni ki'in-ri tutu iní nda'a ndájá'a-yá. Te ni yee-ri. Te ni kuvixi iní yu'u-ri nátu'un sá'a nduxi, ko nuu ní kókó-ri, te ni ku'ua chíi-ri ni sá'a. ¹¹ Te ni ka'an-ya jíin-ri: Jínu ñú'ún já ingá jínu kani-ró tú'un nuu kuá'a ñúu, jíin núu kuá'a ñáyivi, jíin núu kuá'a yú'u, jíin núu kuá'a rey, áchí-ya.

11

Ndi'uu testigo-ya

¹ Te ni ní'in-ri in nuñí nátu'un káa in vara. Te ni kachi jíin-ri: Ndukuiñi, te chíkuá'a-ró vé'e i Dios, jíin altar, jíin taká ja káchiñú'ún-i-ya yúan. ² Ko skéndo-ro ndú'a yatá vé'e i,

ma chíkuá'a-ro. Chì a nì ja'a-ya núu ñáyivi sìn naciòn, te uu xiko uu yoò kuañú-i sikì ñúu ì. ³ Te kua'a-ri tu'un nuu ndí'úu testigo-ri ja káni-de tu'un ja mil uu ciento unì xiko kivì, te ku'un-de sa'ma costal. ⁴ Chaa yá'a kákuu uu yunu olivo jíin úu candelero ja ká'jin nuu Dios, I'a xín ñúyivi. ⁵ Te nú ndé ìn kuní sá'a ndíva'a jíin-de, te kenda ñu'un yu'u-dé, te naa ì ja kájito u'u tá'an jíin-de. Te nú ndé ìn kuní sá'a ndíva'a jíin-de, te níni kúu súan. ⁶ Chaa yá'a kuu kasu-de andíví náva'a ma kúun-ga sau níi kivì káni-de tu'un. Te suni kándiso tíñu-de ja táka nducha nduu niñi sá'a-de. Te kuu stíví-de ñuyivi jíin táka kue'e, ñasaa jínu kákuu inì máa-de. ⁷ Te onde nú nì jinu nì jani ndaa-de tu'un, yúan-na te nana kiti kánde inì tunchi-ún. Te ndonda-tì sikí-dé. Te kuatá'an-tì jíin-de. Te kundéé-tì jíin-de te ka'ni-tí-de. ⁸ Te ndiyi-ún kundaa-i inì nuyá'u ñuu ká'nu-ún, ja skúnání yátá-yó ñuu Sodoma jíin ñuu Egipto, te ñuu-ún, nì jì'ì Jito'o-yo jiká cruz. ⁹ Te ñayivi táka tata, taká ñuu, taká yu'u, taká naciòn, nde'é ndí-í ja káva ndiyi-ún unì kivì yósáva. Te ma kuá'a-i tu'un yuji-de. ¹⁰ Te ñayivi káxiukú inì ñuyivi, kusì inì-i kunì-i-de. Te sá'a-i ìn viko. Te kua'a-i regalo nuu tá'an-i. Chì uu chaa nì kajani tu'un Dios xaan ní xndó'o-de ñayivi káxiukú inì ñuyivi. ¹¹ Te onde nuu ní jinu unì kivì yósáva, te Dios, nì nachu'un táchi-yá-de, te nì nachaku tuku-de. Te nì kandukoo-de. Te nì kayu'ú xaan ñáyivi ní kajinì nuu-dé. ¹² Yúan-na te ichi andíví ní kajinì so'o-de ìn tu'un jaa ja ní ka'an jíin-de: Kaa kikoyo-ró íchi yá'a, áchí. Te ñayivi, ja kájito u'u-i-de, nì kajinì-i ja ní kakoyo-de kája'an-de andíví jíin má'ñú vikó. ¹³ Te máa hora-ún nì taan xaan. Te sava ñuu-ún nì jungoyo. Te jíin ñútáan nì kaji'ì usiá mil ñayivi. Te sava-ga-i nì kayu'ú-i. Te nì kanakana jaa-i Dios andíví. ¹⁴ Te tundó'o uu, a nì ja'a kua'an. Te a yani kii tundó'o unì.

Corneta sandí'i-na

¹⁵ Te ndajá'a usiá, nì xndé'e-ya corneta-ya. Te nì io tu'un jaa inì andíví ní kaka'an: Taká ñuu inì ñuyivi, a nì nduu ñuu máa Tata-yo Dios jíin Cristo-ya, te tá'ú-yá tíñu níi káni níi kuiá, áchí. ¹⁶ Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu ja káxiukú mesa-de nuu Dios, nì kajukuiñi jíití-de. Te nì kachiñú-ún-de Dios: ¹⁷ Táta Dios, I'a tñn taká poder. A ío-ní vina, te nì io-ní sáa, te koo-ní. Te ná kúta'u-ná nuu-ní ja ní kejá'a-ní tá'ú-ní tíñu nuu-í jíin fuerza nì'in máa-ní. ¹⁸ Nì kandonda vaa taká ñayivi, kákiti inì-i. Ko nì kiti inì máa-ní, te nì jaa kivì ja kúndaa tíñu taká ndiyi, jíin ja kuá'a-ní ja kúta'u mozo-ní, chaa nì kajani tu'un-ní, jíin núu ñáyivi ndóo, jíin núu ñáyivi káandatu nuu-ní, kuu nuu ñáyivi

lúlí te kúu nuu ñáyívi ñá'nu, te xnáa-ní ñáyívi kástíví ñúyívi, áchí-de. ¹⁹ Yúan-na te ñi nuña ve'e ñi Dios onde andíví. Te ñi jini-ri janu já ñú'un tutu contrato ñi, te ndeyú, te ká'an taja, te táan, te xaan kúun ñíñí.

12

Tu'un ña'an jíin kóo

¹ Te ichi ándíví ní kenda ñn tuni ñá'nu. ñn ñasí'í ñú'un-ña ndíkandii nátu'un sa'ma, te yúxndíi ja'a-ña siki yóo, te xini-ña ñú'un ñn corona ja uxí uu tiñúú xíní. ² Te ñú'un se'e-ña. Te ñi nde'e kó'o-ña já já'ncha káku se'e-ña, jatú-ña já skáku-ña-í. ³ Te ñi kenda inga tuni ichi ándíví. Te ñi jini-ri ñn koq kua'á ká'nu. Te ío usia xini-tí jíin uxí ndiki-tí. Te ndí'usiá xini-tí ñú'un corona. ⁴ Te jíin sú'ma-tí ñi stáa-tí ñn tercera parte tiñúú xíní ní kajungoyo ñi ñuyívi. Te koq ká'nu-ún, ñi jukuiñi-ti núu ña'an skáku se'e-ún, náva'a kókó-tí se'e-ña nú ná káku-i. ⁵ Te ñi skáku-ña ñn se'e yíi ja tá'ú-i tiñu nuu ndívii nación jíin bastón ka. Te se'e yíi-ña-ún ñi ndaa-i kua'an-i nuu kanchaa Dios mesa-ya ní sá'a-ya. ⁶ Te ñi jinu ñasí'í-ún kua'an-ña núu ñú'un té'é, nuu ío ñn lugar ñi sátu'a Dios. Yúan kunchaa-ña ñn mil uu ciento uní xiko kivi, kundito-ya-ña. ⁷ Te ñi jo guerra ñi andíví. Miguel jíin ndájá'a-yá, ñi kajatá'an-i siki kóo, te koq-ún jíin ndájá'a máa-tí ñi kajatá'an-ti jíin-yá. ⁸ Te tú ní kákundéé-tí, ni tuká ní ní'in-tí lugar kuxiukú-tí ñi andíví. ⁹ Te ñi kiñi'in-ya kóo ká'nu-ún kua'an-ti. Koq onde aná'an kúu-ti, ja nání-ti kui'na jíin Satanás, ja xndá'ú-ti ndívii ñáyívi. ñi sùngava-ya-ti kua'an-ti siki ñúyívi, te suni ñi sùngoyo-ya táka ndájá'a-tí jíin-tí. ¹⁰ Te ñi jini so'o-ri ñn tu'un jaa ñi andíví ní ka'an: Vina te Dios, náma-ya yóo. Te jíin poder tá'ú-yá tiñu ñi ñuu-ya. Te Cristo-ya, ndíso tiñu-ya. Chi a ñi kini'in-ya máa já sátu'ún siki táka ñani-yo kuá'an, ja ndúú ñúú-ni jikán kuachi siki-dé nuu Dios máa-yó. ¹¹ Te jíin niñí Lélú-ún ñi kákundéé-de jíin-tí, jíin tú'un ñi kajani ndaa-de, chi tú ní kúndá'ú ñi-de máa-de vasa ná kúu-de. ¹² Ja yúan ná kóo siñ iní-ro, róo andíví jíin táka ja káxiukú jián. Ko naka ndá'ú kuu róo ja káxiukú iní ñuyívi jíin mar. Chi ñi kuun kui'na kujaa nuu-ro, te kití xaan iní, chi jini ja yakú-ni kivi kúkuu. ¹³ Te nuu ní jini koq-ún ja ní sùngava-ya-ti siki ñúyívi, te ñi chindikín-ti ña'an ní skáku se'e yíi-ún. ¹⁴ Te ñi ní'in-ña uu ndijin ná'nu yachókó, náva'a ndéché-ña káku-ña núu kóo-ún, te ki'in-ña onde nuu ñú'un té'é, nuu kunchaa-ña ñn tiempo, jíin yakú-ga tiempo yósáva. ¹⁵ Te ñi yu'u kóo-ún ñi jichá nducha nátu'un yucha, kua'an yata ña'an-ún, náva'a

tene-ña sá'a-cha. ¹⁶ Ko ñu'un, ni chindéé ní chituu ña'an-ún. Chi ñu'un-ún ni ndika yu'u, te ni ji'i-ni yucha ja ní kana ini yu'u koo-ún. ¹⁷ Yúan-na te ni kití xaan ini koo-ún siki ñá'an-ún. Te ni kee-ti kuákuatá'an-ti jín sáva-ga se'e-ña já kaskikuu-i tiñu tá'ú Dios, jín já kájani ndaa-i tu'un Jesucristo.

13

Uu kiti xaan

¹ Te ni kandij-ri nuu ñítí yú'u mar. Te ni jiní-ri ja chíi mar ni kenda in kiti já ío usia xini-tí jín uxí ndiki-tí. Te ndiki-tí ñu'un uxí corona. Te xini-tí yóso in sí'ví tú'un ñáá. ² Te kiti ní jiní-ri-ún káa-ti nátu'un in kuiñi, te ja'a-tí nátu'un ja'a yí'i, te yu'u-tí nátu'un yu'u ndika'a. Te nuu-tí, ni ja'a koo ká'nu-ún poder máá, jín mesa máá, jín tiñu ñá'nu ndiso. ³ Te ni jiní-ri ja ní tuji in xini-tí nátu'un a yani kuu-ti jín. Ko nuu ní tuji xaan-ún ni nduva'a. Te ni kanaa ini ndivi ñáyivi ní kajini-i, te ni kajindikin-i yata kiti-ún. ⁴ Te ni kachiñú'ún-i koo ká'nu-ún, chi ni ja'a-ti poder-ti núu kiti-ún. Te suni ni kachiñú'ún-i kiti-ún te ni kaka'an-i: Ndéja kétá'an jín kiti yá'a, te ndéja kánda kuatá'an jín-tí, áchí-i. ⁵ Te ni ni'in-ti tu'un ja ká'an-ti tú'un téyí jín tú'un ndiva'a. Te ni ni'in tíñu-ti já tá'ú tíñu-ti uu xiko uu yoo. ⁶ Te ni ndika-ti yú'u-tí. Te ni ka'an ndiva'a-ti siki Dios. Te ni kaji-ti sí'ví-yá, jín vé'e-ya, jín ja kaxiukú ini andívi. ⁷ Te suni ni ni'in-ti tu'un ja kuatá'an-ti jín ñáyivi ndoo, te kundéé-tí. Te suni ni ni'in tíñu-ti já ndonda-ti siki táka tata, jín táka ñuy, jín táka yu'u, jín táka nación. ⁸ Te taká ñáyivi kaxiukú ini ñuyivi, chiñú'ún-i-ti, yúan kuu ñáyivi já tú káyoso sí'ví-i nuu tutú chakú máá Lélú, I'a ni ji'i. Te onde té jukuiñi-ga ñuyivi káyoso-í. ⁹ Chaá ío so'o, ná kuni so'o-de. ¹⁰ Nú ndé chaá kasu-de tá'an-de, suni nandasu máá-de. Te nú ndé chaá ka'ni ndíyi jín yuchí, suni jín yuchí kuu máá-de. Jín tú'un yá'a níni ná kuiñi ni'in ñáyivi ndoo, te ná kándija va'a-i. ¹¹ Yúan-na te ni jiní-ri nuu ingá kiti já ní kana-ti chíi ñu'un. Te ío uu ndiki-tí nátu'un ndiki lélú, te ká'an-ti nátu'un in koo ká'nu. ¹² Te nuu kiti in, suni in núu-ni ni ndiso tíñu-ti. Te sá'a-ti já táka ñáyivi kaxiukú ini ñuyivi, ná chíñú'ún-i kiti xnáñúú, kiti ní nduva'a nuu ní tuji xaan-ti-ún. ¹³ Suni sá'a-ti tiní tuni ñá'nu. Te ni kajini ñáyivi já ní skúun-ti ñu'un ichi andívi ní chaá nuu ñu'un. ¹⁴ Te xndá'ú-ti táka ñáyivi kaxiukú ini ñuyivi, jín tuni ja sá'a-ti núu ingá kiti-ún. Te tá'ú-ti tiñu nuu táka ñáyivi kaxiukú ini ñuyivi, ja ná sá'a-i ndoso kiti ní tuji jín yuchí te ni nachaku. ¹⁵ Te suni ni

ja'a-ya tú'un ja chú'un-ti tachí iní ndoso kiti, náva'a kuu ka'an ndoso-ún, te ka'ni-ti taká ñayivi já tú kákuu-i chíñú'ún ndoso kiti. ¹⁶ Te taká ñayivi, ja lúli jín já ñá'nu, ja kúká jín já ndá'ú, mozo jín já kájika ndicha-na, ná koso ñin-ni tuni ndavá'a-i xí cháan-í, sá'a-ti. ¹⁷ Te ni ñin ñayivi, ma kúu kuaan-i, ni ma kúu xikó-i nú tú ncháa tuni-ún-i, ja kúu sí'ví kiti-ún xí número sí'ví-ti. ¹⁸ Yá'a ío tu'un ndíchí. Ja júku'un ini, ná ká'u-i número kiti-ún, chí número ñin cháa kúu. Te número kiti-ún kúu ññu ciento uní xiko ññu.

14

Máa Lélú Dios jín ñayivi ní nakuaan-ya

¹ Te ni nde'é-rí, te ni jini-ri kándij máa Lélú xiní yúku Sion. Te ío ciento uu xiko kuun mil ñayivi ká'jin jín-yá. Te chaan-í ncháa sí'ví Táa-ya. ² Te ichi ándiví ní jini so'o-ri ni ka'an ñin tu'un nátu'un ní'in nducha kuá'a, xí nátu'un ká'an taja ní'in. Te ni jini so'o-ri ndusu yaa nání arpa ja káchaa cháa. ³ Te kájita-de ñin yaa jáa núu mesa tá'ú-yá tiñu, jín núu ndikúun kiti, jín núu cháa ñá'nu. Te tú ni ñin-i kuu kutu'a-i yaa-ún, chí máni máa ciento uu xiko kuun mil cháa ni nakuaan-ya iní ñuyivi. ⁴ Chaa yá'a kákuu ja tú ní kásachá'an-de máa-de jín ñásí'í. Chi cháa jáa cháa kútu kákuu-de. Chaa yá'a káindikín-de yata máa Lélú, nú ndéni ni kuu ini-ya kí'in-ya. Te ma'ñú sáva-ga-i ni nakuaan-ya cháa yá'a jíná'an-de, nátu'un se'e núu kákuu-de nuu Dios jín núu máa Lélú. ⁵ Te yu'u-dé tú ní kenda tu'un tú'ún, chí cháa tú káchá'an kákuu-de nuu Dios.

Tundó'o kivi kii juicio

⁶ Te ni jini-ri inga ndajá'a já ndéché-yá sava ma'ñú ándiví. Te ndiso-ya tú'un va'a ja má náa kúti. Te kani-ya tú'un-ún nuu taká ñayivi káxiukú iní ñuyivi, nuu taká nación, jín núu taká tata, jín núu taká yu'u, jín núu taká ñayivi. ⁷ Te ni ka'an jaa-ya: Kuandatu nuu Dios, te nakana jaa-ró-yá. Chí hora ja sánda-ya, a ni kuyani cháa. Te ná chíñú'ún-ró I'a ni sá'a ándiví, jín ñuyivi, jín mar, jín taká sókó ndúcha. Achí-ya. ⁸ Yúan-na te ni cháa inga ndajá'a, te ni ka'an-ya: Ni naa ná'in Babilonia, ñuu ká'nu, chí nátu'un ni ja'a vino ja tiní xaan iní ni kaji'i taká nación. ⁹ Te ndajá'a uní, ni ndikín-ya úu-ga. Te ni ka'an jaa-ya: Nú ndé ñayivi chíñú'ún kiti-ún jín ndosó-ti, xí kúnchaa tuni-ti cháan-í, xí iní nda'a-í, ¹⁰ te jín ñin tu'un yátá kúu ja ñayivi-ún ko'o-i vino ja kiti ini Dios, ja ní jati-ya iní ko'o kiti ini-ya. Te kayu-i jín ñu'ún, jín azufre, kuní jín núu taká ndajá'a ndóo, jín máa Lélú. ¹¹ Te ñu'ma ja kákuu-i-ún, kana

ní káni ní kuiá. Te ñayivi káchiñú'ún kíti-ún jín ndosó-ti, jín ñayivi kí'in tuni sí'ví-tí-ún, ma ndetátú kuti-í ndúú ñúú. ¹² Jín tú'un yá'a níni ná kuiñi ñi'in ñayivi ndóo, ja kájandatu-i tiñu ñi tá'ú Dios, te kákandíja-i nuu Jesús. ¹³ Te ñi jini so'o-ri ñi tu'un ja ní ka'an jín-ri ichi ándíví. Chaa tu'un yá'a: Xáán ndatu taká ndiyi ja kúu ini nda'a máa Tatá Dios onde vina te ní-gá kua'an-yo. Jandáa, chi ndetátú-i ja ní kasátiñu-i. Te tiñu-i-ún ki'in-ni jín-i, áchi Espiritu. ¹⁴ Te ñi nde'é-ri. Te ñi jini-ri ñi viko kujiñ. Te nuu viko-ún kánchaa ñi I'a ja á kuni koo máa Sé'e chaa. Te ñú'un ñi corona oro xini-yá. Te tiin-ya ñi jóso. ¹⁵ Te ñi kenda inga ndajá'a-yá ini ve'e ij, te kána jaa-ya xini I'a kánchaa nuu viko: Kachi'i-ni jóso-ní, te ka'nu-ní. A ñi jaa hora ka'nu-ní, chi ja kaa nuu ñú'un, a ñi kuaan, áchi-ya. ¹⁶ Te I'a kánchaa nuu viko, ñi kachi'i-ni-ya jóso-ya ini ñuyívi. Te ñi ndi'i ja kaa nuu ñú'un ñi ta'nu. ¹⁷ Te ñi kenda tuku inga ndajá'a-yá ini ve'e ij ja kánchaa ini ándíví. Te suni kándá'a-yá ñi jóso xaan. ¹⁸ Te ñi kenda inga ndajá'a-yá nuu altar. Te ndiso tiñu-ya sikí ñú'un. Te ñi kana jaa-ya xini ndajá'a tiin jóso xaan: Kachi'i jóso xaan-ro, te nastútú-ró tikukú uva kaa nuu ñú'un, chi a ñi kajichi, áchi-ya. ¹⁹ Te ndajá'a-ún, ñi kachi'i-ya jóso xaan-ún ini ñuyívi. Te ñi nastútú-yá tikukú kaa nuu ñú'un. Te ñi chúkú-yá tikukú-ún nuu taxín uva. Yuán kúu ñi tu'un yátá ndasa kití ini Dios. ²⁰ Te ñi taxín uva-ún ichi yátá ñúú. Te ini nuu taxín-ún ñi jika ñi yucha niñi ní jaa onde nuu ñú'un freno yu'u caballo. Te ñi jika nátu'un uní ciento kilómetro.

15

Usia kue'e sandí'i-na

¹ Yuan-na te ñi naa ini-ri ñi nde'é-ri inga tuni ñá'nu ichi ándíví, kúu usia ndajá'a-yá kándiso usia kue'e sandí'i-na. Chi nú ñi jinu kue'e yá'a, te ma kití-ga ini Dios. ² Te suni ñi jini-ri ñi nátu'un mar nátu'un vidrio ja ní saka nuu jín ñú'un. Te ñayivi ní kakundéé jín kíti-ún, jín ndosó-ti, jín tuni-ti, jín número sí'ví-tí, ká'jin-i yu'u mar vidrio-ún. Te kátiñ-i yaa nání arpa Dios. ³ Te kájita-i yaa Moisés mozo Dios, jín yaa máa Lélú. Tiñu ñá'nu jín tiñu luu sá'a-ní, Táta Dios. Máa-ní tiin taká poder. Ichi ndáa ichi ndóo kakuu ichi-ní. Te máa-ní kúu rey taká ñayivi ndóo. ⁴ Ndéja tú yú'ú ní te tú nákana jaa sí'ví-ní núsáa Táta. Chi máa ñi ní kúu I'a ij. Taká nación, chaa-i te chiñú'ún-i ní, chi ñi ndenda ndijin modo sánda-ní. Achí-i. ⁵ Yuán-na te ñi nde'é-ri. Te ichi ándíví ní jini-ri ja núña cuarto ij xaan ichi ini ve'e ij, máa nú kenda tu'un ndaa. ⁶ Te ini ve'e ij yuán, ñi kenda

usiá ndajá'a kándiso-ya usiá kue'e xaan, te káñu'un-ya sá'ma kuíjn kiyí, jíin sánchijí oro káinu'ni jiká-yá. ⁷ Te in ja kúun kiti ni ja'a-ti usiá ko'q oro nuu ndí'usiá ndajá'a. Te ko'q-ún ñú'un chítú nátu'un jíin tú'un kiti iní Dios, I'a chakú ní káni ní kuí. ⁸ Te ni ndii ncháa Dios jíin fuerza-ya. Te ñu'ma-ún, ni chítú ndii iní ve'e ii. Te tú ní kúu kivi ni in ñayivi iní ve'e ij-ún, chi onde ná ndí'i usiá kue'e ja kándiso ndí'usiá ndajá'a-yá.

16

Usiá ko'q ñú'un tu'un kiti iní Dios

¹ Te iní ve'e ij-ún ni kenda in tu'un jaa, ni jini so'o-ri ni ka'an jíin ndí'usiá ndajá'a-yá: Kuángoyo, te kacha nuu-ró ndí'usiá ko'q ja káñu'un tu'un kiti iní Dios ná júngoyo siki ñúyivi, áchí. ² Te kua'an ndajá'a in, te ni koyo-ya kó'o-yá siki ñúyivi. Te ñayivi ja ncháa tuni kiti xaán-ún nuu, jíin ja káchiñú'ún ndosó-ti, ni kata'an-i in kue'e iní xaan. ³ Te ndajá'a uu, ni koyo-ya kó'o-yá nuu mar. Te ni nduu-cha nátu'un niñi ndíyi. Te taká kiti káyi'i chijí mar, ni kaji'i-ti. ⁴ Te ndajá'a uní, ni koyo-ya kó'o-yá siki yúcha, jíin siki taká sókó ndúcha, te ni nduu-ni niñi. ⁵ Te ni jini so'o-ri ni ka'an ndajá'a ndúcha-ún: Táta, I'a ii kúu-ní, I'a ío vina, I'a ni jo sáa. Te I'a ndaa kúu-ní, chi ni sánda ndaa-ní taká tiñu yá'a, ⁶ chi ñayivi yá'a, ni kajacha-i niñi cháa ndoo, jíin niñi cháa kájani tu'un-ní, te vina ja'a-ní niñi ná kó'o-i. Te súan ná náko'o-i. Achí-ya. ⁷ Te ni jini so'o-ri ni ka'an inga tu'un onde altar. Jandaa, Táta Dios, máa-ní tiiñ taká fuerza, máa-ní sánda ndaa-ní, sánda ndija-ní taká tiñu. ⁸ Te ndajá'a kúun, ni koyo-ya kó'o-yá siki ndikandii. Te ni ni'in tiñu ndikandii-ún ja jíin ñú'un te ka'mu taká ñayivi. ⁹ Te taká ñayivi, vasa súan ni kakayu-i ja ní'ni xaán, ko tú ní kánakani iní-i, ni tú ní kánakana jaa-i Dios, chi sasua ni kaka'an ndiva'a-i siki-yá ja ní ja'a-ya kué'e yá'a siki-í. ¹⁰ Te ndajá'a ú'un, ni koyo-ya kó'o-yá nuu mesa nuu tá'ú tiñu kiti xaán-ún, te nuu tá'ú-ti tiñu ni kuñaa. Te taká ñayivi, ni kanakaji yí'i-i yáa-í ja kajatú-i. ¹¹ Te ni kaka'an ndiva'a-i siki Dios andívi, ja kajatú-i jíin ja káta'an-i kue'e, ko na tú ní kánakani iní-i tiñu ni kasá'a-i. ¹² Te ndajá'a iñú, ni koyo-ya kó'o-yá siki yúcha ká'nu Eufrates. Te ni ichi yucha-ún, náva'a koo tu'a ichi kíkoyo rey, ichi núu kána ndikandii. ¹³ Te ni jini-ri ja iní yu'u kóo ká'nu, jíin yú'u kiti xaán, jíin yú'u cháa jáni tu'un tú'ún, ni kenda uní tachí kini nátu'un sa'va. ¹⁴ Chi tachí kini kákuu, te kásá'a tuni. Te kenda nuu taká rey ñuyivi, te stútú-ni-de ja kóo guerra kivi ká'nu máa Dios, I'a tiiñ taká poder. ¹⁵ Kuni so'o chi nchaa-ri nátu'un ñakuiná. Xáan ndatu koo ñayivi ndíto, jíin ja ndíto-i sa'ma-í,

návā'a tú kaka víchí líí-í, te tú kuka nuu-í nuu sáva-ga-i, áchí-ya. ¹⁶ Te nī kasá'a tachī kīni jā ní kakutútú-de ñn ndu'a jā nuu yú'u hebreo nání Armagedón. ¹⁷ Te ndajá'a usiá, nī koyo-ya kó'o-yá ichi núu tachí. Te inī ve'e ijí ándíví jíin núu mesa tá'ú-yá tiñu nī kenda ñn tu'un nī ka'an jaa: A nī kuu, áchí. ¹⁸ Yúan-na te nī ndeyu. Te nī ñi'in. Te nī ka'an taja. Te nī taan xaan ñú'un jā ná té koo-ga onde kiví ní tuu nuu cháa inī ñuyívi. ¹⁹ Te ñuu ká'nu-ún nī ndata sáva unī pedazo. Te nī ndua taká ñuu inī taká nación. Te nī nuku'un inī Dios ñuu ká'nu Babilonia jā kuá'a-ya kó'o já ñú'un tu'un kití xaan iní-ya ná kó'o ndi'i-i. ²⁰ Te taká isla nī kajinu kája'an. Te taká yuku, tuká ndijin íin. ²¹ Te ichi ándíví ní jungoyo ñíñí ná'nu nátu'un uu xiko kilo ná ñn ná ñn. Te taká ñayívi, nī kaka'an ndiva'a-i sikí Dios jā sikí túndó'o ñíñí-ún, chí ñn túndó'o xaan ní kuu.

17

Kiví xnáa-ya ñuu Babilonia

¹ Yúan-na te nī chaá ñn jā usiá ndajá'a-yá jā ní kandá'á usiá ko'o. Te nī ka'an-ya: Ña'an te ná stá'an-ri nuu-ro ndasa kundaa tiñu sikí ñá'an kuáxán jā káncha-ña núu ndúcha kuá'a, ² chí taká rey ñuyívi nī kasáténé-de jíin ñá'an-ún. Te taká jā káxiukú iní ñuyívi nī kanajini jíin tú'un kuáxán máa-ña, áchí-ya. ³ Te jíin Espíritu nī jaka-ya rúu nī ja'an-ri onde nuu ñú'un té'é. Te nī jiní-ri ñn ña'an yóso-ña ñn kití kuá'a. Te kití-ún, ndíso-ti kuá'a sí'ví tú'un ndiva'a. Te ío usiá xiní-tí te uxí ndiki-tí. ⁴ Te ña'an-ún, ñú'un-ña sá'ma kuá'a jíin sá'ma kuá'a tíndí'í. Te suni ñú'un-ña oro, jíin yúu lúu, jíin perla. Te tñn-ña ñn ko'o oro ñú'un chítú jíin tú'un ñáá, jíin tú'un chá'an jā tiní iní-ña. ⁵ Te chaan-ña ncháá ñn sí'ví, ñn tu'un sa'í: Ñuu ká'nu Babilonia, náa jā kasáténé jíin já kasá'a tiñu ñáá inī ñuyívi yá'a, áchí. ⁶ Te nī jiní-ri ña'an-ún jā najini-ña jíin niñí ñayívi ndóo jíin niñí ñayívi ní kají'i jā sikí tú'un Jesús. Te nī naa xaan iní-ri nī nde'é-ri nuu-ña. ⁷ Yúan-na te nī ka'an ndajá'a-yá-ún: Naja náa iní-ro. Máa-ri kachi-ri nuu-ro tú'un sa'í ñá'an-ún, jíin kití yóso-ña, kití já ío usiá xiní-tí te uxí ndiki-tí. ⁸ Te kití ní jiní-ro, nī jo-ti núu. Ko tú ío-ti vína. Te nana-ti kí-ti iní tunchi kúnú. Te kí'in-ti núu tá'nu ndatu-ti. Te taká ñayívi káxiukú iní ñuyívi, jā tú káyoso sí'ví-i nuu tutú chakú onde kiví ní jukuiñi ñuyívi, naa iní-i nde'é-i nuu kití já ní jo-ti núu, te tú ío-ti vína, te koo-ti. ⁹ Te nú túu ndíchí ñn chaá, mā kúu juku'un iní-de tu'un yá'a. Usiá xiní-tí kákuu usiá yuku, te sikí yúku-ún káncha ña'an-ún. ¹⁰ Te suni kákuu usiá rey. Te u'un-de a nī

kānaa-dé. ĩn-de ío. Te té chaā-ga inga-de. Te nú nĭ chaā-de, jĭnu ñú'ún já yakú-ni kivĭ kunchaa-de. ¹¹ Te kitĭ já ní ĩo núú te tú ío-tĭ vĭna, máa-tĭ kúu rey unā. Te ĩn tá'an ja ndí'usiá-de kúu-tĭ. Te ki'ĭn-tĭ núú tá'nu ndatu-tĭ. ¹² Te ndí'uxĭ ndikĭ ní jĭnĭ-ro, kákuu uxĭ rey ja té tá'ú-ga-de tiñu. Ko máa-de jĭn kitĭ-ún, tá'ú-de tiñu ĩn hora-ni. ¹³ Te rey-ún, ĩn núú-ni tu'un kájani ĩnĭ-de. Te nakuā'a-de poder jĭn tiñu kándiso-de nuu kitĭ. ¹⁴ Te kuatá'an-de jĭn máa Lélú. Te Lélú-ún, kundéé-yá jĭn-de jĭná'an-de, chí Jito'o nuu táká jito'o kúu-ya, te Rey nuu táká rey kúu-ya. Te ñayĭvĭ ká'ĭin jĭn-yá kákuu ja á nĭ kana-ya xinĭ-í, te a nĭ kaji-ya-í, te ñayĭvĭ kákandĭja va'a kákuu-i, áchĭ-ya jĭn-rĭ. ¹⁵ Te nĭ ka'an-ga-ya: Nĭ jĭnĭ-ro já kánchaa ña'an kuáxán-ún sikĭ kuá'a ndúcha. Te nducha kuá'a-ún kákuu ñayĭvĭ tinĭ ñuu, tinĭ nació, tinĭ yu'u. ¹⁶ Te ndí'uxĭ ndikĭ kitĭ ní jĭnĭ-ro-ún, máa-de jĭn kitĭ, chí koto u'u-de ña'an kuáxán-ún, te xnáa-dé-ña, te sávichĭ lí-dé-ña, te kaji-dé kuñu-ña, te ka'mu-de-ña jĭn ñú'ún. ¹⁷ Chí Dios, súan nĭ ská'an-ya-dé ja ĩn núú-ni kájani ĩnĭ-de, te nakuā'a-de tiñu kándiso máa-de nuu kitĭ-ún. Te súan ná sá'a-de ja kúu ĩnĭ máa-yá onde kivĭ skĭkuu taká tu'un Dios. ¹⁸ Te ña'an ní jĭnĭ-ro-ún kúu ñuu ká'nu ja tá'ú tiñu nuu táká rey ñuyĭvĭ.

18

¹ Yuán-na te nĭ jĭnĭ-rĭ nĭ kuun inga ndajá'a ní kii-ya íchi ándívĭ, ndíso téyĭ-yá poder. Te nĭ ndiĭ ncháa nuu ñú'un jĭn ndúa-yá. ² Te nĭ ka'an jaa-ya: Nĭ naa ndĭja Babilonia ñuu ká'nu. Te nĭ nduu ve'e kui'na. Yuán káxiukú táká tachĭ kĭni. Suni yúan káxiukú ndívĭ tísaa chá'an já kájito u'u-yo-tĭ. ³ Chí taká ñayĭvĭ, nátu'un vino nĭ kaji'i-i ko'o já tinĭ xaan ĩnĭ ñuu-ún. Te taká rey ñuyĭvĭ, nĭ kasáténé-de jĭn-ña. Te chaa kájaan káxikó ĩnĭ ñuyĭvĭ, nĭ sákúká-ña-dé jĭn táká ndatíñu luu kanĭ ĩnĭ máa-ña, áchĭ-ya. ⁴ Te nĭ jĭni so'o-rĭ inga tu'un ichi ándívĭ, ja ní ka'an: Kuxio nuu-ñá jĭná'an-ró, chí ñayĭvĭ máa-rĭ kákuu-ró, te ma kĭvĭ nduu-ro jĭn kuáchi-ña, návā'a tú ta'an-ro kué'e ta'an-ña. ⁵ Chí kuáchi-ña a nĭ jaa xiko onde ándívĭ, te nĭ nuku'un ĩnĭ Dios ja sá'a-ña tíñu ñáá. ⁶ Cha'u nuu-ñá, nátu'un nĭ ja'a-ña núú sáva-ga-i. Te kaa-ga kuā'a-ró núu-ñá nú ndasa káa tiñu nĭ sá'a máa-ña. Te ĩnĭ ko'o já ní ja'a-ña ní kaji'i-i, suni ĩnĭ-ún ná káa nuku'un ko'o-ña. ⁷ Nátu'un nĭ sátéyĭ-ña máa-ña, te nĭ sá'a-ña tinĭ kuáchi, suni súan ku'a xndó'o-ró-ña já ndé'e-ña. Chí áchĭ-ña jĭn máa-ña: Máa-rĭ kúu ña'an tá'ú tiñu, nasu ñá'an viuda kúu-rĭ, te ma ndé'e kutĭ-rĭ, áchĭ-ña. ⁸ Ja yúan nú ĩn kivĭ te kii tundó'o sikĭ-ñá. Kuu ndĭyi, nde'e kó'ó-ña, kii tama,

te nduxiá-ña jíin ñú'un. Chi nì'in téyíí káa máá Tatá Dios, l'a sándaa tiñu-ña. Achí. ⁹ Te taká rey ñuyívi já ní kajika téné-de jíin-ña te nì kajichaku kúká-de jíin-ña, nde'e-de te kana jíkó'ó-de ja'a-ña kivi kuní-de ja kána ñu'ma kayu-ña. ¹⁰ Te kuiñi jíká-na-de ja yú'ú-de siki já kayú-ña. Te ka'an-de: Xáán ndá'ú nì kuu ñuu Babilonia, vasa ñuu ká'nu kúu-ró núú. Ko nuu ñn hora te nì chaa juicio siki-ro. ¹¹ Te taká chaa kajaan kaxikó iní ñuyívi, nde'e-de te kana jíkó'ó-de ja'a-ña. Chi tuká ni ñn ja kuáan tiñu xikó-de. ¹² Ndatiñu kuya'u kakuu oro, plata, yuu lúu, perla, sa'ma fino jíin sá'ma kuá'á tindi'í, sa'ma tindu'á jíin sá'ma kuá'á, taká yunu vixí, ndatiñu marfil jíin ndatiñu yunu lúu, cobre jíin káa jíin yuu ndáva. ¹³ Canela, jíin jí'o, susiá já'an xiko asun jíin susiá ua jíin susiá kutú, vino, aceite, yuchi fino, trigo, xndiki, ri, caballo, jíin carreta, jíin mozo sátiñu sáni, jíin ñáyivi. ¹⁴ Ndatiñu ja ní ndio ini-ro, a nì kuxio kua'an, te taká ndatiñu fino máa-ró jíin ndatiñu luu-ró, a nì naa, te ma nani'in kuti-gá-ro, áchí. ¹⁵ Te taká chaa kajaan kaxikó ndatiñu yá'a, ja ní kakuu kúká-de siki-ña, kuiñi jíká-na-de nuu-ña ja káyu'ú-de tundó'o ta'an-ña. Te nde'e-de te kana jíkó'ó-de. ¹⁶ Te ka'an-de: Xáán ndá'ú nì kuu ñuu ká'nu yá'a. Nì ñu'un-ña sá'ma fino jíin já kuá'á, jíin já ndi'í. Te nì ñu'un-ña oro jíin yuu lúu, jíin perla. ¹⁷ Ko nuu ñn hora te nì naa íi taká ndatiñu kúká yá'a. Achí-de. Te taká chaa xiin barco, jíin taká chaa jika jíin barco, jíin chaa jika nuu mar, jíin taká ja kásatiñu nuu mar, nì ka'jin jíká-na-de. ¹⁸ Te nì kajini-de ñu'ma ja kayú-ña. Te nì kakana jaa-de: Ndé inga ñuu kúu ja kétá'an jíin ñuu ká'nu yá'a, áchí-de. ¹⁹ Te nì kachu'un-de tikacha ñu'un xiní-dé. Te nì kande'e-de nì kakana jíkó'ó-de: Xáán ndá'ú nì kuu ñuu ká'nu yá'a. Chi taká chaa nì kañava'a barco, nì kakuu kúká-de jíin taká ndatiñu ya'u ñava'a-ña. Te nuu ñn hora te nì tuchá ii. ²⁰ Ná ndúvatu ini-ro já ní ta'an-ña, róo andívi, jíin taká róo ñayivi ndóo, chaa apóstol, jíin chaa kájani tu'un Dios. Chi Dios nì nani'in tá'an-ya jíin-ña já siki róo. Achí-de. ²¹ Yúan-na te ñn ndajá'a ní'in, nì tin-ya ñn yuu natu'un ñn yosó ká'nu. Te nì skána-ya núu mar. Te nì ka'an-ya: Súan nì'in tunchaa Babilonia ñuu ká'nu, te ma nukuiñi kuti-gá. ²² Te ma kúni so'o-ga-ro ndusú yaa chaa kachaa, ni chaa jita, ni chaa kátivi xkuili jíin corneta. Te ma ní'in-gá-ro ní ñn chaa sá'a taká ndatiñu, ni ja ní'in molino ma kúni so'o kuti-gá-ro. ²³ Te ma ndii ncháa-ga nuu-ro jíin ndúa linterna. Te ma kúni so'o-ga-ro ka'an yii jíin ñási'í. Chi chaa kajaan kaxikó núu-ro, chaa kakuñá'nu ini ñuyívi ní kakuu-de, te jíin tiñu ñava'a nì xndá'ú-ro ndívii ñáyivi. ²⁴ Te nuu-ña nì ndenda niñi chaa nì kájani tu'un Dios, jíin niñi ñáyivi ndóo, jíin

niñi táká ñayivi ní kaja'ni-í inji ñuyivi yá'a. Achí-ya.

19

Kivi nákana jaa-i Dios inji andívi

¹ Yuán-na te ni jini so'o-ri ni kuvaa in ñayivi kuá'a íchi andívi, ja ní kaka'an-i: Xáan va'a Dios. Ná nákana jaa-yó-yá. Ná ká'an jíñú'un-yó jíñ-yá, chi ni nama-ya yóo jíñ fuerza-ya. ² Chi sándaá va'a-ya jíñ tú'un ndaa. Ni nakuxndii-ya sikí ñá'an kuáxán-ún, ja ní stivi-ña ñuyivi jíñ tú'un tini inji-ña. Te ni nani'in tá'an-ya jíñ-ña ja ní jacha-ña niñi mozo-ya, áchi-i. ³ Te inga jinu ni kaka'an-i: Xáan va'a Dios, chi ñu'ma kayú-ña-ún, kána-ni ní káni ní kuiá, áchi-i. ⁴ Te ndí'okó kuun cháa ñá'nu jíñ ndíkúun kiti ni kajukuiñi jítí-de nuu ñú'un. Te ni kachiñú'un-de Dios ja kanchaa-ya mesa tá'ú-yá tiñu. Te ni kaka'an-de: Amén, xáan va'a Dios, áchi-de. ⁵ Te onde nuu mesa-ún ni ka'an in tu'un: Taká róo mozo Dios máa-yó, jíñ róo ja káandatu nuu-yá, kúu lúli kúu ñá'nu-ró, ná nákana jaa-ró-yá, áchi. ⁶ Te ni jini so'o-ri natu'un kaka'an ñayivi kuá'a, natu'un ní'in kua'a ndúcha, xí natu'un ká'an taja: Xáan va'a Dios máa-yó, chi tá'ú-yá tiñu te tñn-ya táká poder. ⁷ Ná kúsi xáan iní-yo. Te ná nákana jaa-yó-yá. Chi a ni jaá kivi tánda'a máá Lélú. Te ñasí'í-ya, a ío tu'a-ña. ⁸ Te ni ni'in-ña tu'un ja kú'un-ña sá'ma fino ja ndoo ío te ndíi ncháa. Chi sa'ma fino-ún kakuu tiñu ndaa ni kasá'a ñayivi ndoo, áchi. ⁹ Te ni ka'an ndajá'a-yá-ún jíñ-rí: Chaa tu'un yá'a: Xáan ndatu kakuu ñayivi ní kana-ya xiní-í ja ná kíngoyo-i nuu ío xíni tánda'a máá Lélú, áchi-ya. Te ni ka'an-ga-ya jíñ-rí: Ya'á kúu tu'un ndaa ni ka'an Dios, áchi-ya. ¹⁰ Te ni jukuiñi jítí-rí nuu já'a-yá ja chíñú'un-rí-ya núu. Te ni ka'an-ya jíñ-rí: Ma sá'a-ró súan. Chi suni mozo-ya kúu-ri jíñ-ró jíñ ñaní-ro ja kájani ndaa tu'un Jesús. Ná chíñú'un-ró máá Dios, áchi-ya. Chi tu'un ni ka'an ndaa Jesús kúu modo jáni-yó tú'un-ya.

I'a skíkuu tu'un jíñ I'a ká'an ndaa

¹¹ Te ni jini-ri ja núña andívi. Te ni kenda-ni in caballo kuíjín. Te I'a yóso-tí, nání-yá I'a ndaa, I'a skíkuu. Te jíñ tú'un ndaa sándaá ndaa-ya te kuatá'an-ya. ¹² Te nduchi-yá káa natu'un yáá ñú'un. Te xini-yá ñú'un kua'a corona. Te yóso in sí'vi ja ní in tú júku'un inji, chi máa-ni máa-yá jini. ¹³ Te yúsúkun-yá in tikachi niñi. Te nání-yá tu'un Dios. ¹⁴ Te in tiku'ni andívi, ni kandikin-de-ya kaja'an-de jíñ-yá káyoso-dé caballo kuíjín. Te kañu'un-de sa'ma fino xaan ja ío ndoo te kiyi. ¹⁵ Te yu'u-yá kenda in machete xaan, náva'a jíñ machete-ún stují-yá taká ñayivi. Te tá'ú-yá tiñu nuu-í jíñ

bastón kaa. Te kuañu-ya sikí uva kaxin-ya. Yuán kúu ja kití iní Dios, I'a tñin taká poder. ¹⁶ Te nuu tikachí-ya jíin núu sá'nda-ya yóso sí'ví yá'a: Rey nuu taká rey, te Jito'o nuu taká jito'o, áchí. ¹⁷ Te nī jini-ri ĩn ndajá'a ja kándij-ya núu ndíkandii, te nī kana jaa-ya jíin taká tisaá kándéché sáva andívi: Ña'an te ndutútú-ró núu kúxíni-ró sá'a Dios ñá'nu, ¹⁸ náva'a kee-ro kúñu rey jíin capitán, jíin kúñu chaá nī'in, jíin kúñu caballo jíin cháa káyoso-tí, jíin kúñu taká-ga ñayívi ja kájika ndicha-na jíin ja kákuu mozo, ja lúli jíin ja ñá'nu, áchí-ya. ¹⁹ Te nī jini-ri nuu máa kiti xáan-ún jíin núu taká rey ñuyívi, nī kakutútú-de jíin soldado-de ja kuátá'an-de jíin I'a yóso caballo kuíjin jíin taká soldado-ya. ²⁰ Te kiti xáan-ún kua'an-ti preso jíin cháa nī jani tu'un tú'un ja ní sá'a kua'a-dé tuni nuu-tí, te jíin tuni-ún nī xndá'ú-de ñayívi ní kachi'in tuni kiti-ún jíin ja ní kachiñú'un ndosó-ti. Ndúu chaá yá'a, nī kenda-de kua'an chakú-de nuu laguna ñu'un ja kayú jíin azufre. ²¹ Te sava-ga chaá-ún nī kaji'i-de jíin machete ja kenda yu'u I'a yóso caballo kuíjin. Te taká tisaá, nī kanda'a chii-ti ní kayee-ti kuñu-de jíná'an-de.

20

Tu'un sikí mil kuia jíin juicio sikí ku'na

¹ Te nī jini-ri ja íchi andívi ní kuun ĩn ndajá'a tñin-ya ndákáa tunchi kúnú xáan, jíin ĩn cadena ká'nu. ² Te nī katñin-ya kóo ká'nu, koo áná'an, kiti kúu ku'na Satanás. Te nī ju'ni-ya-tí ja ná kúnu'nī-ti mil kuia. ³ Te nī skívi-ya-tí kua'an-ti tunchi kúnú. Te nī jasú-ya-tí. Te nī sákútu-ya sikí-tí, jíin sello, náva'a tuká xndá'ú-ga-ti taká nación. Chī onde ná jínu mil kuia, yúan-na te jínu ñú'un ja ndají núnda-ga-ti. ⁴ Te nī jini-ri tñi mesa. Te chaá kaxiukú mesa-ún kákuu ja sánda-ga tñu. Te suni nī jini-ri añú ñayívi ní kaxiti xini-í, sikí ja ní kajani ndaa-i tu'un Jesús jíin tú'un Dios, ni tú ní kachiñú'un-i kiti-ún ni ndoso-ti, ni tú ní kajatá'ú-i tuni-ti kunchaa chaan-í, ni iní nda'a-í. Te nī kanachaku-i. Te nī katá'ú-i tñu jíin Cristo ĩn mil kuia. ⁵ Ñayívi yá'a kákuu ja náchaku xna'an-ga. Ko sava-ga ndiyi-ún, tú ní kánachaku-i onde ná jínu mil kuia. ⁶ Xáan ndatu koo ñayívi ndóo ja náchaku-i xna'an-ga. Ma kúu-i vuelta uu, chī sua nduu-i sutu nuu Dios jíin núu Cristo, te tá'ú-i tñu jíin-ya mil kuia. ⁷ Te onde ná jínu mil kuia-ún, te ndají Satanás nuu kándeé preso. ⁸ Te kenda xndá'ú nación ká'io ndíkúun lado ñuyívi, ñuu Gog jíin ñuu Magog, náva'a stútú ñayívi ja kuátá'an-i. Te koo kua'a xáan-í natu'un ñití yú'u mar. ⁹ Te nī chakoyo-i onde ní ñuyívi. Te nī kajikó ndúu-i nuu ká'jin taká ñayívi ndóo jíin ñuu ja maní-í jíin. Ko Dios nī skúun-ya ñu'un ichi

ándíví. Te n̄i kanduxiá-i. ¹⁰ Te kui'ná já ní xndá'ú ñayívi-ún, n̄i skée-ya kuá'an nuu laguna ñu'un ja kayú jín azufre. Te suni yúan kándeé kiti xáan-ún jín cháa n̄i jani tu'un tú'ún. Te yúan ndo'o-de ndúú ñúú ní káni ní kuiá.

Tu'un mesa ká'nu kuójín ándíví

¹¹ Te n̄i jini-r̄i ñin mesa ká'nu kuójín, jín I'a kánchaa mesa-ún. Te nuu máá I'a-ún n̄i kuxio ñuyívi jín ándíví. Te tuká ní ní'in núu kúxiukú. ¹² Te n̄i jini-r̄i taká ndiyi, ja ñá'nu ja lúlí, ká'jin-i nuu Dios. Te n̄i juña-ya taká libro. Te suni n̄i juña-ya ingá tutu nání libro chakú. Te n̄i sánda-ya tíñu ndiyi-ún jíná'an-i, nú ndasa káa tu'un yóso núu tutú-ún, ná ñin ñin tíñu n̄i kasá'a-i. ¹³ Te nducha mar, n̄i nakua'a-cha ndiyi ká'jin chíi-cha. Te kue'e jín infierno, n̄i kanakua'a ndiyi ja kátin. Te n̄i kakundaa kuachi-i ná tíñu n̄i kasá'a ñin ñin-i. ¹⁴ Te n̄i skée-ya infierno jín kué'e kája'an nuu laguna ñu'un. Ya'á kúu modo kuu-i vuelta uu. ¹⁵ Te ñayívi tú ní ndénda sí'ví-i nuu libro chakú, te n̄i skána-ya-í kua'an-i nuu laguna ñu'un.

21

Ñuyívi jáá jín ándívi jáá

¹ Yúan-na te n̄i jini-r̄i ñin andíví jáá jín ñin ñuyívi jáá. Chí andívi xnáñúú jín ñuyívi xnáñúú ní nda'va. Te tuká mar n̄i ío. ² Te máá-rí Juan n̄i jini-r̄i ñuu ñi já kúu ñuu Jerusalén jáá, ja ní kuun ichi ándíví ní kenda nuu Dios. Te ío tu'a nátu'un ñin ñasí'í ja ío tu'a-ña tánda'a-ña jín yí-ñá. ³ Te ichi ándíví ní jini so'o-r̄i ñin tu'un n̄i ka'an jaa: Vina te ncháá ve'e Dios jín ñáyivi. Te kunchaa-ya jín-i. Te kuu-i ñayívi máá-yá. Te máá-yá, kuu-ya Dios máá-i te kunchaa-ya jín-i. ⁴ Te nakua'a Dios taká nducha núu-í. Te ma kúu kuti-gá-i. Te tuká koo ja ndúkuí'a iní-i, ni ja ndé'e-i, ni ja jatú-i, chí a n̄i nda'va-ya tíñu xnáñúú. Achí. ⁵ Te n̄i ka'an I'a kánchaa mesa-ún: Kuni so'o-ró, chí ruu nasájáá-rí taká ndatíñu, áchí-ya. Te n̄i ka'an-ga-ya jín-rí: Chísó tú'un yá'a, chí taká tu'un yá'a, tu'un ndaa tu'un ndija kúu, áchí-ya. ⁶ Te n̄i ka'an-ya jín-rí: A n̄i kuu. Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jín letra Omega, nuu kájá'á jín núu ndí'í. Te ñayívi jichí nducha, kua'a-r̄i sókó ndúcha chakú ko'o sáni-i. ⁷ Te cha kundéé, ní'in tá'u-dé taká ndatíñu, te kuu-r̄i Dios máá-de, te máá-de kuu-de se'e-r̄i. ⁸ Ko ñayívi já káyú'ú ja tú kákandija, ja káchá'an, ja kája'ni ndiyi, ja kasá'a téné, ja kátí'vi, ja káchiñú'ún ndosó, jín taká ja káka'an tu'un tú'ún, ñayívi yá'a kuiñi-i nuu laguna ñu'un nuu kayú jín azufre. Súan kuu-i vuelta uu. ⁹ Yúan-na te ñin ndajá'a já usiá-ya ní katin usiá ko'o já ñu'un ndí'usiá kue'e sandí'í-na, n̄i cha-ya núu-rí.

Te n̄i ka'an-ya jíin-rí: Ña'an, te ná stá'an-r̄i ñin ña'an núu-ro já kúu ñasí'í máá Lélú, áchi-ya. ¹⁰ Te jíin máá Espíritu n̄i jaka-ya rúu n̄i ja'an-r̄i xin̄i ñin yuku súkún ká'nu. Te n̄i stá'an-ya ñúu ñi Jerusalén nuu-rí ja kúun vaj ichi ándívi ondé nuu Dios. ¹¹ Ndíso ndua Dios. Te ndíi ncháa nátu'un yuu lúu, nátu'un yuu kuí ndí'í, te ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ¹² Te ñáva'a ñin nama ñúu ká'nu súkún. Te suni ñáva'a ux̄i uu yuxé'é. Te yuxé'é-ún ká'jin ux̄i uu ndajá'a-yá. Te yuxé'é-ún káyoso sí'ví ndí'ux̄i uu tata se'e Israel. ¹³ Ichi núu kána ndikandii ío un̄i yuxé'é. Ichi norte ío un̄i yuxé'é. Ichi sur ío un̄i yuxé'é. Ichi núu kée ndikandii ío un̄i yuxé'é. ¹⁴ Te nama ñúu-ún, ñáva'a ux̄i uu cimientu. Te siki yúan yóso ux̄i uu sí'ví ndí'ux̄i uu apóstol máá Lélú Dios. ¹⁵ Te ndajá'a ká'an jíin-rí-ún, tíin-ya ñin vara oro ja chíku'a-á-ya ñúu, jíin táká yuxé'é, jíin nama ñúu. ¹⁶ Te ñin ñuu ío kuun jikí kúu. Te ñin núu-ni ja káni jíin já jichá. Te n̄i chikua'a-ya ñúu jíin vara-ún, te n̄i jinu uu mil kuun ciento kilómetro, ja káni, jíin já jichá, jíin já súkún, ñin núu-ni kúu. ¹⁷ Te suni n̄i chikua'a-ya nama ñúu-ún. Te n̄i jinu ñin ciento uu xiko kuun yíkí ku'a chaá, ja súni ku'a ndajá'a-yá kúu. ¹⁸ Te nama ñúu-ún kúu yuu kuí ndí'í. Te ñuu kúu máá nían oro, nátu'un vidrio ndíi ní'ni. ¹⁹ Te cimientu ñuu-ún, n̄i kukútu jíin táká yuu lúu. Ja xnáñúu kúu yuu kuí ndí'í. Ja úu kúu yuu ncháa kuí. Ja uní kúu yuu ncháa pinto. Ja kúun kúu yuu kuí. ²⁰ Ja ú'un kúu yuu pinto. Ja in̄ú kúu yuu ku'a pinto. Ja usiá kúu yuu kuí méku. Ja uná kúu yuu kuí ncháa. Ja ñin kúu yuu kuáán. Ja ux̄i kúu yuu kuí kuljín. Ja ux̄i ñin kúu yuu color naranja. Te ja ux̄i uu kúu yuu ndí'í. ²¹ Te ndí'ux̄i uu yuxé'é-ún kákuu ux̄i uu perla, ja ñin yuxé'é, te ñin perla. Te nuyá'u ñuu-ún kúu máá nían oro ja ndíi ní'ni nátu'un vidrio. ²² Te tú ní jiní-r̄i ve'e ñi in̄i ñuu, ch̄i ve'e ñi ñúu-ún kúu máá Dios, I'a tíin taká poder jíin máá Lélú. ²³ Te ñuu-ún, tú níni ndíkandii ni yoo ja stúun, ch̄i ndua máá Dios ndíi ncháa, te máá Lélú kúu lámpara. ²⁴ Te ñayivi ní kakaku, kaka kuu-i jíin ndúa ñú'un-ún nátu'un jíin lámpara. Te taká rey ñuyivi, kikoyo-de ñuu-ún jíin táká ndatíñu luu-de, te ka'an jíñú'un-de jíin-yá yúan. ²⁵ Te yuxé'é ñúu-ún, ma nándasu kuti já ío-ni ndúú, te ma koo-ga akuáa yúan. ²⁶ Te in̄i ñuu-ún kinchaka-de taká ndatíñu luu jíin ndatíñu jíñú'un ío in̄i ñuyivi. ²⁷ Te in̄i ñuu-ún ma ndívi kuti ní ñin ñayivi chá'an, ni ja sá'a tiñu ñáá, ni ja ká'an tu'un tú'un, ch̄i máni máá-ni ñayivi já káyoso sí'ví-i nuu libro chakú máá Lélú.

22

¹ Yúan-na te n̄i stá'an-ya ñin yucha nducha chakú nuu-rí. Te

ndíi ní'ni-chá. Te kána-chá núu mesa tá'ú tíñu Dios jíin máá Lélú. ² Te jíka-chá sáva ma'ñú nuyá'u ñuu-ún. Te ndúú lado yucha, ká'jin yunu chakú, ja já'a uxí uu nuu ndé'e, ndita'an yoo kúun nde'e. Te nda'a yúnu-ún kákuu ja sá'a tana táká ñayivi. ³ Te tuká koo ni ñin tu'un tásí, chí mesa tá'ú tíñu Dios jíin Lélú kúnchaa ñi ñuu-ún. Te mozo-ya, kuation-i nuu-yá jíná'an-i. ⁴ Te kuni-i nuu-yá. Te koso sí'ví-yá chaan-í. ⁵ Te ma koo kuti-gá akuáa yúan. Te tuká kájinu ñú'ún-i ja stúun luz, ni ja stúun ndikandii. Chí máá Tatá Dios, stúun-ya núu-í. Te tá'ú-i tíñu níi káni níi kuiá.

Taká tíñu ja kánúú cháa yachí

⁶ Te ñi ka'an-ga-ya jíin-rí: Tu'un ndaa tu'un ndija kúu tu'un yá'a. Te máá Tatá Dios, Jito'o cháa ndoo ja ní kajani-de tu'un-ya, ñi táji-yá ndajá'a-yá náva'a stá'an-ya núu mozo-ya táká tíñu ja kánúú cháa yachí. ⁷ Te jandáa ja ncháa yachí-ri. Achí-ya. Xáan ndatu ñayivi skíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. ⁸ Te ruu Juan kúu ja ní jini so'o-ri te ñi jini-ri taká tíñu yá'a. Te nuu ní ndí'i ñi jini so'o-ri, jíin já ní ndé'é-rí, te ñi jukuiñi jíti-rí nuu já'a ndajá'a I'a ñi stá'an taká tu'un yá'a nuu-rí, ja chíñú'ún-rí-ya núu. ⁹ Te ñi ka'an-ya jíin-rí: Ma sá'a-ró súan, chí ruu, suni mozo-ni kúu-ri jíin-ró, jíin ñani-ro já kájan tu'un Dios, jíin ñayivi káskíkuu tu'un ká'an tutu yá'a. Sua ná chíñú'ún-ró máá Dios, achí-ya. ¹⁰ Te ñi ka'an-ga-ya jíin-rí: Ma kasú-ro tú'un ká'an tutu yá'a, chí a ñi kuyani kivi. ¹¹ Ñayivi sá'a tíñu ñáá, ná kúkuu-i jíin tíñu ñáá-ún. Ñayivi káchá'an, ná kéndoo chá'an-i. Ñayivi sá'a tíñu va'a, ná kúkuu-i jíin tíñu va'a-ún. Te ñayivi ndóo, ná kúkuu-ga-i jíin tú'un ndoo. ¹² Kuni so'o, chí ncháa yachí-ri, te kii ya'u jíin-rí, náva'a kuá'a-ri ya'u ñin ñin-i ndasa tíñu ñi kasá'a-i. ¹³ Máá-rí kúu nátu'un letra Alfa jíin letra Omega, nuu kéjá'a jíin núu ndí'i, ja xnáñúú jíin já sándí'i-na. Achí-ya. ¹⁴ Xáan ndatu ñayivi skíkuu tíñu ñi tá'ú-yá, náva'a ni'ín tá'u-í jaá-i nuu yunu chakú, te kivi koyo-i ichi yúxé'é iní ñuu-ún. ¹⁵ Ko yata vé'e kuiñi ti'ina, jíin já kásá'a tíñu ñavá'a, jíin já tiní ñi, jíin já kájan ndíyi, jíin já káchiñú'ún ndosó, jíin táká ja kúsi iní xndá'ú tá'an. ¹⁶ Máá-rí kúu Jesús ja ní táji-rí ndajá'a-rí kujaa nuu-ro jíná'an-ró, náva'a kani ndaa-ya tú'un taká tíñu yá'a nuu tíku'ni káandíja. Máá-rí kúu nátu'un yo'o já kúu tata David. Te suni kúu-ri nátu'un tíñuú xíní já ndíi ndáxín tíkuáan-na. ¹⁷ Te máá Espíritu jíin ñá'an tándaa káka'an: Ña'an-ní, achí. Te ñayivi jini so'o, ná ká'an-i: Ña'an-ní, achí-i. Te ñayivi jichí nducha, ná kii-i. Te ñayivi kuni, ná kó'o sáni-i nducha chakú. ¹⁸ Te ká'an xaan-rí nuu táká ñayivi jini so'o tu'un ká'an tutu yá'a: Nú ndé ñi ñayivi ná chísó-ga-i nuu tú'un yá'a, te Dios, chísó-yá tundó'o

yóso núu tutú yá'a siki-í. ¹⁹ Te nú ndé ññayivi kuánchaa-i yakú tu'un ja ká'an tutú yá'a, te Dios kuanchaa-ya tá'u-í ja yí'i nuu libro chakú, jín iní ñuu ii, siki tú'un ja yóso núu tutú yá'a. ²⁰ Súan ká'an I'a ká'an ndaa taká tu'un yá'a: Jandaa ja nchaa yachi-ri, áchí-ya. Súan ná kóo Amén. Ña'an-ní Tátá Jesús. ²¹ Tu'un luu ío iní máá Jító'o-yo Jesucristo ná kóo jín taká-ro jíná'an-ró. Amén.